شاهہ جو رسالو

مؤلف

غلام محمد شاهواڻي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رسالو

شاهه عبداللطيف ڀٽائي جو

عرف

شاهه جو رسالو

(سنڌي ٻوليءَ جي موجوده صورتخطيءَ ۾ سنواريل)

مؤلف

غلام محمد محمد ابراهيم شاهواڻي

سنواريندڙ

ممتاز مرزا

عبدالرحمان نقاش

Sindhica

سنڌيڪا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪتاب نمبر

15

سڀ ڪاپي رائيٽ حق واسطا سنڌيڪا وٽ محفوظ

ڪتاب جو نالو: شاهه جو رسالو
مؤلف: غلام محمد محمد ابراهيم شاهواڻي
ڇپجڻ جو سال: 1993ع
ڪمپوزنگ: طارق حسن هيسباڻي
ڪمپيوٽر لي آئوٽ: نياز حسين گبول
ڇپيندڙ: آزاد ڪميونيڪيشن، ڪراچي
فون نمبر7737290
ڇپائيندڙ: سنڌيڪا اڪيڊمي
مله: 250رپيا

All rights are reserved for the Publisher
SHAH JO RESALO
(Poetry of Shah Abdul Latif Bhitai)
Compiled by: Ghulam Muhammad Muhammad Ibrahim Shahwani
Published by: Sindhica Academy, Karachi. 74400
Price: Rs 250

لکيڙهه لاءِ:
سنڌيڪا اڪيڊمي
پوسٽ باڪس نمبر 7363
ڪراچي 74400

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فهرست

پبلشر نوٽ : نور احمد ميمڻ	٥
گذارش : ممتاز مرزا	٧
مهاڳ (پهريون ڇاپو) : غلام محمد شاهواڻي	١٥
مقدمو : غلام محمد شاهواڻي	١٧
سر ڪلياڻ	٦٣
سر يمن ڪلياڻ	٨٣
سر کنڀات	١٢٩
سر سريراڳ	١٥١
سر سامونڊي	١٨٧
سر سهڻي	٢١٠
سر سسئي آبري	٢٧٧
سر معذوري	٣٤٣
سر ديسي	٣٧٢
سر ڪوهياري	٤١١
سر حسيني	٤٣٤
سر ليلان چنيسر	٤٩٤
سر مومل راڻو	٥١١
سر مارئي	٥٥٤

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ڪاموڏ	٦١٧
سر گهاتو	٦٣٢
سر سورٺ	٦٣٦
سر ڪيڏارو	٦٥٦
سر سارنگ	٦٨٠
سر آسا	٧٠٣
سر رپ	٧٣١
سر ڪاهوڙي	٧٤٤
سر بروو سنڌي	٧٦٠
سر رامڪلي	٧٧٥
سر ڪاپائتي	٨٢٧
سر پورب	٨٣٦
سر ڪارايل	٨٤٧
سر پرڀاتي	٨٥٧
سر ڏهر	٨٦٦
سر بلاول	٨٩١

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پبلشر نوٽ

شاهه عبداللطيف ڀٽائي رح جي ڪلام جا رسالا گهٽ ۾ گهٽ 50 کان 100 سال اڳ جا ترتيب ڏنل آهن. انهن رسالن جي مرتب ڪرڻ وقت مرتبن انوقت رواج ۾ آيل صورتخطي استعمال ڪئي. ان وقت تائين ٽيڪسٽ جي ڪتابن وانگر صورتخطيءَ جو ڪوبه اسٽينڊرڊ مقرر ڪونه هو، بلڪ عالمن ۽ اديبن پنهنجي وقت جي رائج يا پنهنجي علميت ۽ ادارڪ جي بنياد تي صورتخطيءَ کي پئي لکيو. مثلاً ’ءِ‘ کي ڪن ساڳي شڪل ۾ ته ڪن وري ’ائين‘ ۽ ايئن ڪري پيو لکيو، ۽ منهنجي کي ڪن ساڳي شڪل ته ڪن وري ’مهجي‘، ’منه جي‘ ۽ ’منهن جي‘ ڪري پئي لکيو. اهو سمورو فرق سنڌي ٻوليءَ جي مختلف لاڙن جي ڪري به پئي ٿيو. ڇاڪاڻ جو ٻوليءَ جا مختلف لاڙا ڳالهائڻ ۽ اچارڻ ۾ ان فرق کي قبول ڪندڙ هئا.

شاهه جي رسالي جي صورتخطي جي حوالي سان هي ڳالهه اهم هي هئي ته ان جي مرتبن رسالي کي ترتيب ڏيڻ وقت شاهه جي رسالي جا قلمي نسخا سامهون رکيا، جيڪي به سئو کان وٺي ٽي سئو سال اڳ جا لکيل هئا. انهن قلمي نسخن ۾ جيڪي لکٽيون آيل هيون، تن کي ڀيٽي گهٽ ڪري ساڳي صورت ۾ قائم رکيو ويو. ان جو هڪ سبب جيئن اڳ ڄاڻايو ويو ته صورتخطيءَ جي ڪنهن به اسٽينڊرڊ جو موجود نه هئڻ هو ۽ ٻيو سبب مرتبن جي شاهه لطيف سان اها عقيدت به هئي ته ان جو ڪلام پوين تان جيئن جو تيئن نقل ڪري پهچائجي، جيئن فقيرن ان کي نوٽ ڪيو آهي.

علامه آءِ.آءِ قاضي ٻهريون عالم هو، جنهن رسالي جي صورتخطي کي امڪاني حدن تائين پنهنجي وقت جي مروج صورتخطيءَ ۾ مرتب ڪيو. اهوئي سبب آهي جو شاهه جي رسالن ۾ سڀ کان وڌيڪ سولي پڙهڻي هيستائين ان رسالي جي سمجهي ويندي آهي.

غلام محمد شاهواڻي جي رسالي کي جيئن ته سڀني رسالن کان وڌيڪ عام قبوليت حاصل آهي، ان ڪري ضرورت هئي ته ان رسالي کي موجوده صورتخطيءَ ۾ شايع ڪيو وڃي. شاهه جي رسالي لاءِ عام پڙهندڙن جو تاثر رهيو آهي ته سمجهڻ ۾ ڏکيو آهي، ان جو هڪ سبب هي به آهي جو اهي رسالا موجوده صورتخطيءَ ۾ لکيل ناهن، جنهن ڪري عالم ۽ اديب ته انهيءَ پراڻي لکٽي جي صورت کي سمجهي ۽ پڙهي وڃن ٿا، پر عام سنڌي پڙهندڙن لاءِ شاهه جو رسالو سمجهڻ سان گڏوگڏ ان کي پڙهڻ ۽ اچارڻ به ڏکيو مسئلو آهي.

سنڌيڪا اڪيڊمي هي ڪم سنڌ جي موجوده ۽ ايندڙ نسلن لاءِ ڪيو آهي. انهن لاءِ ڪيو آهي، جيڪي موجوده ٽيڪسٽ جي سنڌيءَ جا پنج ۽ ڏهه درجا پاس ڪري رسالي کي پڙهڻ شروع ڪن ٿا، ۽ يقيناً رسالي جي موجوده صورتخطيءَ ۾

شايع ٿيڻ سان موجوده نسلن جو ان کي پڙهڻ ۽ اچارڻ ۾ ته پڪ سان سولائي ٿيندي، بلڪ صورتخطيءَ جي سمجهڻ ڪري ان جي مفهوم ۽ معنائن کي سمجهڻ ۾ به آساني ٿئي ٿي.

غلام محمد شاهواڻي هر صفحي تي آيل بيتن ۾ ڏکين لفظن جي معنيٰ هيٺيان حاشيي ۾ ڏني آهي. جيڪا نه صرف پنهنجي جاءِ تي برقرار آهي، بلڪ هن رسالي جي سنواريندڙن انهن حاشين ۾ بريڪيٽ جي اندر معنائن ۾ واڌارو ڪيو آهي ته جيئن وڌ کان وڌيڪ لفظن جي معنيٰ سامهون رکي پڙهندڙ شاهه جي رسالي جو ڀرپور حظ حاصل ڪن.

رسالي کي سنوارڻ جو ڪم سنڌي ٻوليءَ جي ڄاڻُوئن ۽ شاهه جي پارکوئن جناب ممتاز مرزا ۽ جناب عبدالرحمان نقاش سرانجام ڏنو آهي، جن نئين صورتخطي ۾ لکڻ وقت انهيءَ ڳالهه جو پورو خيال رکيو آهي ته رسالي جو اصل روح پنهنجي جاءِ تي قائم رهي، لفظن جي معنيٰ ۽ مطلب ۾ فرق نه اچي، رسالي جو ماترائون نه ٽٽن ۽ ان جي موسيقي به پنهنجي جاءِ تي برقرار رهي. ڪيترين جاين تي اهڙا لفظ جيئن جو تيئن قائم رکيا ويا آهن، جيڪي عام طرح موجوده صورتخطيءَ کان ڪجهه گهٽ وڌ آهن. ان ڪري جو جيڪڏهن انهن لفظن کي سچو سارو موجوده صورتخطيءَ ۾ آندو وڃي ها ته، يا ته ان جي ماترا ٽٽيٰ ها يا وري ان جي موسيقيءَ واري لئي قائم نه رهي ها. اهڙن هنڌن تي هيٺ فوٽ نوٽ ۾ انهن لفظن جي اصل موجوده صورتخطي واضح ڪئي وئي آهي.

رسالي جي متن کي موجوده صورتخطيءَ ۾ سنوارڻ جو ڪم محض ان جي پڙهڻي کي سولو بنائڻ جي نيت سان ڪيو ويو آهي. اُن ڪم ۾ پورو پورو احتياط ڪيو ويو آهي ته اُن جي معنائن، ماترائن ۽ ترتيب ۾ ردو بدل نه ٿئي. اُن هوندي به جيڪڏهن ڪٿي پڙهندڙ سَهوَ محسوس ڪن ته اصلاح خاطر اُن جي نشاندهي ڪري اداري کي ڏياري موڪلين ته جيئن هِن رسالي جي آئنده اشاعتن ۾ اُن جو واقعي تدارڪ ڪيو وڃي.

اسان جناب ممتاز مرزا ۽ جناب عبدالرحمان نقاش جا ٿورائتا آهيون جن رسالي کي نئين صورتخطي ۾ آڻڻ جي ڪم کي وقت سر سرانجام ڏنو. جناب بدرالدين هيسباڻي خاص هن رسالي جي ڪمپوزنگ جي لاءِ هڪ نئون ۽ خوبصورت فاؤنٽ ٺاهي ڏنو ۽ جناب اقبال احمد جاکرو دل ۽ دماغ جي حضور سان پروف پڙهيا، ان کان سواءِ سنڌيڪا جي سٽ مان جناب علي حسن چانڊيو، جناب نياز حسين گبول، جناب قمرالدين گهانگهرو ۽ جناب طارق حسَن هيسباڻي هن رسالي کي خوبصورت ڪري ڇاپڻ لاءِ فراخدلانه خدمتون سرانجام ڏنيون جنهن لاءِ هنن سيني جس لهڻي.

نور احمد ميمڻ

چيئرمين

سنڌيڪا اڪيڊمي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گذارش

سوين سلام، سنڌ جي صوفين، شاعرن، عارفن ۽ عالمن توڙي دل وارن درويشن تي، جن اسان جهڙن ابوجهن کي سنڌ جي ساڃهہ ڏني، اهڙن عالمن جو سَرموڙ، سردار ۽ سرواڻ، اسان جو اصل رسالي- ڌڻي، ڀٽ جو شاهہ ۽ سنڌ جو سائين شاهہ لطيف آهي، جنهن تي ڪيل عالمن جي تحقيق بي مثال ۽ بي بها آهي. هر عالم پنهنجي فهم ۽ ادراڪ سان، رسالي جي تدوين ۽ ترتيب ۾ پنهنجو نور نچويو، ۽ اسان کي ڀٽ- ڌڻي بادشاهہ جي فهم جي اوڏو ڪيو، جيڪي حال حيات آهن، ڌڻي تن کي اڃان ڏينهن ڏئي تہ هو علم جون راهون اڃان وڌيڪ روشن ڪن، ۽ جيڪي اسان کان وڇڙي ويا آهن تن تي مالڪ جا ڪروڙين ڪرم هوندا، جو هنن جي عشق جو پورهيو، سڄي هڪ سماج لاءِ، جڻ اونداهيءَ ۾ جرڪندڙ جوت آهي. ڪنهن جا نالا ڳڻي، ڪنهن جا ڳڻجن، سڀ سرواڻ ۽ حرف جا اصليت جا پارکو، رسالي جي گهرائي جا غواص ۽ موتين ميڙڻ وارا، تن سان برميچڻ، جڻ سج ڏانهن نهارڻ، ۽ جيڪي سج ڏي نهاريندا آهن، انهن جون اکيون سوجهري جي باوجود اونداهيون ٿي وينديون آهن.

رسالي جي طالب علم جي حيثيت ۾، اکيون ادب سان جُهڪائي، نهايت عقيدت ۽ احترام سان، انهن عالمن جي محنت کي جَسُ ڏيندي، هتي رسالي جي انهيءَ محنت جو ذڪر گهربل آهي، جيڪو محترم غلام محمد شاهواڻيءَ صاحب شايع ڪرايو، ۽ اهو ٽيون ڀيرو، موجوده صورتخطيءَ ۾، اوهان جي هٿن ۾ موجود آهي.

ڊاڪٽر هوتچند گربخشاڻي پنهنجي رسالي جو آخري جلد سنہ ١٩٢٤ع ۾ شايع ڪرايو، ۽ ان کان پوءِ وڏي وٿي پئجي وئي. لڏپلاڻ ۽ نئين ملڪ ۾ نيون ذميواريون، تن اسان جي اُن دور جي عالمن کي اصل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وجھ ٿي نہ ڏنو جو ان ڏس ۾ ڪو علمي قدم کڻن. باوجود انھيءَ جي جو اسان جي ڪيترن عالمن ۽ صاحبن جو دلي چاھ ۽ سعيو ھو تہ لطيفي لاٽ کي عام ڪجي، ۽ اُھي وٽون جي ڀھراڙي جي سگھڙن ۽ سالڪن جي دلين ۾ لڪل آھن، ۽ جيڪي اُن سچي ماحول جا، مالڪ آھن، جن جو بي بھا بيان ڀٽائي بادشاھ پاڻ پنھنجي بيتن ۾ فرمايو آھي، تن کان ڪي حاصل ڪري، لطيفي وکر کي عام ڪجي.

ڀٽائي سان عشق رکڻ وارن محض سندس رسالا ويھي لکيا، ۽ اڄ تائين بہ اسان جي آڏو ڪيئي نوان نوان قلمي رسالا اچن پيا جو سنڌين محبت ۽ عقيدت وچان، قرآن پاڪ سان گڏ ٿيپي ويڙھي رکي ڇڏيا. نئين دور جي روشنيءَ ۾ جڏھن اسان عقل جي ڏيئي پار ڪري، فڪر جي محلات ۾ پيرڙا ڏريا آھن، تڏھن اھڙا ڪيئي قلمي نسخا اسان جي عالمن جي آڏو اچي، چڪا آھن، ۽ ايندا رھن ٿا، ايستائين جو بمبئي مان ڇپيل رسالا بہ ان ريت پيا ملن، جو صورتخطي اھڙي جو ڀانءِ تہ قرآن پيو پڙھجي. پر آڳاٽو جن اھي رسالا ايئن قرآن سان تاڪن تي رکيا، تن جي دل ۾ اھو ئي دور ھو تہ:

جي تو بيت ڀانئيا، سي آيتون آھين
نيون من لائين، پريان سندي پار ڏي.

اھڙي محبت ۽ عقيدت، منھنجي ڄاڻ ۾،عالمي ادب جي شاعرن مان ڪنھن کي ورلي مَلي ھوندي. فالون ڪيڏڻ ۽ شعر پڙھي چريي ٿيڻ جا قصا تہ انيڪ، پر ھيءَ پنڌ اڄان ڪنھن اونھي اسرار وارو. قلم لکڻ کان قاصر آھي تہ ڪيئن ھڪ شاعر، سنڌ جي ڪنڊ ڪڙڇ تائين پنھنجو ڪلام پھچايو، شايد جڏھن رڳون رباب ٿينديون آھن تہ اھي ھر ويل وڄنديون آھن ۽ وحدت واري وائي جو ھل ھلاچو اھڙو تہ جھر جھنگ ٿونھين تون جي پچار، وڻ ٽڻ وايون ساڳيون.

غلام محمد شاھواڻي جو سوانحي خاڪو

خانداني روايتن موجب، سورھين صدي عيسوي جي آخر ڌاري، ھندستان جي رياست گجرات جي شھر موروي مان ھڪ نوجوان ڀائر، ماٽڪ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سنگهه جي جاڙيجو ۽ ويڏا سنگهه جي جاڙيجو، خانداني اٽيٽ ڪري، پنهنجي جاگير ڇڏي، سنڌ ۾ آيا ۽ موجوده ٽنڊي الهيار تعلقي جي اگهمر ڪوٽ ۾، مشهور درويش ۽ ولي الله مخدوم محمد اسماعيل سومري (وفات ٩٩٦هجري) وٽ اچي ٽڪيا، ۽ اُتي ئي هنن اسلام قبول ڪيو، ۽ مخدوم صاحب جي حڪم موجب، پٽ جو ڪاروبار شروع ڪيائون. مرشد جي مهر واري نظر، ۽ زمين تي پير ڪُپائڻ جي خيال سان، هنن پڻ پائرن پنهنجي ڪرت کي وڌايو، ۽ جلد ئي علائقي جي سرند ماڻهن ۾ ڳڻجڻ لڳا. ڪاروبار سان گڏوگڏ، زمينداري ڏي به رخ رکيائون. ٿوري ئي عرصي ۾ سندن ڀاڳ وڌيو، پنهنجو پڪوسرو ڪوٽ ٺهرائي، اُن ۾ رهڻ لڳا، ۽ ان لحاظ کان پوءِ هيءُ گهراڻو "ڪوٽائي" به ڪوٺجڻ لڳو. مدد خان پٺاڻ جي جڏهن سنڌ تي گهل چڙهي، تڏهن هيءُ خاندان به ٽڙي پکڙي ويو، ۽ لاڙ جي مختلف شهرن ۽ ڳوٺن، حيدرآباد، ٽنڊي الهيار، ٽنڊي باگي، ماتلي ۽ ملان ڪاتيار ۾ وڃي آباد ٿيا. اُنهيءَ خاندان مان، هن "شاهه جي رسالي" جو مانائتو محقق، شارح ۽ مرتب مرحوم غلام محمد شاهواڻي به ٿيو.

مرحوم غلام محمد شاهواڻي بن حڪيم محمد ابراهيم بن محمد يعقوب شاهواڻي، حيدرآباد شهر جي ڪورين جي پڙ ۾، شاهواڻي گهٽيءَ ۾، سنہ ١٩١٢ع ۾ پيدا ٿيو. سندس والد، پنهنجي وقت جو وڏو حڪيم ۽ ڏاهو ماڻهو هو. شهر ۾ هن بزرگ جو مان ۽ مرتبو مڃانهون هو، ان لحاظ کان شهر جي ميونسپل واري سياست ۾ سندس تمام گهڻو عمل دخل هو، ۽ سڄي عمر، ميونسپل جي ميمبر جي حيثيت ۾ شهر جي خدمت ڪيائين، ۽ ڪجهه وقت لاءِ حيدرآباد ميونسپل جو قائم مقام صدر به ٿي رهيو. هيءُ زمانو، ان لحاظ کان اهم هو، جو ماڻهن ۾ روايتي محبت ۽ خلوص جي گهڻائي هئي، اوطاقون آباد هيون، علمي ۽ ادبي ڪچهريون قائم هيون. ننڍڙي غلام محمد شاهواڻي جي ذهني ۽ فڪري تربيت انهيءَ ماحول ۾ ٿي. فارسي، عربي ۽ سنڌي زبانن جو چالامان هو. مولانا رومي جي مثنوي ۽ سعدي جي گلستان جون ڪچهريون عام هيون. ننڍڙي غلام محمد، انهن رهاڻين مان گهڻو ڪجهه پرايو، علم ۽ ادب سان سندس عشق وڃي انبرين چڙهيو. جيئن تہ هو ننڍي هوندي کان نهايت ذهين ۽

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هوشيار هو، تنهنڪري انهن ڪچهرين هن جي عقل کي اجان گهڻيون مهميزون ڏنيون، ۽ پوءِ جڏهن ٻاراڻي تعليم کان، تعليم جي مٿانهين ڏاڪي تي پير پاتائين تہ هو اعزازن سان ويو، علم جون وڏيون منزلون ماڻيندو. حيدرآباد جي نورمحمد هاءِ اسڪول، ڪراچي جي سنڌ مدرسه الاسلام مان ميٽرڪ ڏنائين، جيڪي بمبئي يونيورسٽي طرفان ورتا ويندا هئا. انهيءَ يونيورسٽي مان ايم- اي ۽ بي- ٽي جا امتحان ڏئي، ڪامياب ٿيو، ۽ تعليم جو پيشو اختيار ڪيائين. تعليم سان سندس دلي رغبت رهي، جو پاڪستان جي قائم ٿيڻ کان پوءِ، سنڌ جي پهرين گورنر سر غلام حسين هدايتِ الله، جيڪو سندس ذاتي دوست هو، کيس ڪيئي انتظامي عهدا آڇيا، پر نوجوان غلام محمد شاهواڻي، انهن عهدن قبولڻ کان انڪار ڪيو، ۽ تعليم کاتي سان پنهنجي وابستگي کي مان ڏيندي چيو تہ "مون لاءِ تعليم اِن لحاظ کان اهم آهي جو آئون سمجهان ٿو تہ، منهنجي هٿڻ سان، مون جهڙا ۽ پڻ مون کان وڌيڪ ذهين ٻار پڙهائي تيار ڪري، عملي ميدان ۾ آڻيندس. جيڪي سنڌ لاءِ جڻ تہ هڪ اهم اثاثو بنجي ڪم ڪندا."

مرحوم غلام محمد شاهواڻي تعليم جي تڪميل کان پوءِ، پهرين حيدرآباد سنڌ جي مسلمانن جي مکيہ تعليمي اداري، نورمحمد هاءِ اسڪول جو هيڊماسٽر مقرر ٿيو. انهيءَ اسڪول سان سندس محبت اهڙي ٻڌجي وئي جو اباڻا ڪک، جيڪي ڪورين جي پڙ ۾ هئا. ڇڏي، بنهہ نورمحمد هاءِ اسڪول جي آڏو پنهنجو گهر آباد ڪيائين. انهيءَ دوران سنڌ جي مسلمانن جي تعليمي سجاڳيءَ لاءِ، پنهنجي نهايت پياري دوست ۽ سنڌ مدرسه الاسلام جي همہ مڪتب ساٿي آخوند الهہ بچائي مرحوم جي مدد سان، "مسلم ايڊيوڪيشن فائونڊيشن" قائم ڪيائين، جنهن ۾ ڪائنس سواءِ، مرحوم ميرزا سڪندر بيگ، سيٺ ڪمال الدين ميمڻ مرحوم، جميل شاهہ اُستراڻي مرحوم ۽ ڪي ٻيا رفيق شامل هئا. انهيءَ فائونڊيشن جي زيرِاهتمام، مسلم هاءِ اسڪول قائم ڪيو ويو، ۽ بعد ۾ مسلم لا ڪاليج بہ قائم ٿيو، جنهن جو باني سربراهہ مرحوم آخوند الله بچايو صاحب ٿيو. بعد ۾ شاهواڻي مرحوم، نور محمد هاءِ اسڪول مان تبديل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٿي، موجوده گورنمينٽ هاءِ اسڪول جو پرنسپال مقرر ٿيو، جنهن جي احاطي ۾ مسلم لا ڪاليج پڻ هو.

علمي ادبي لحاظ کان، حيدرآباد شهر سنڌ جو جڻ مرڪزي ماڳ هو، ۽ خانبهادر محمد صديق ميمڻ جي سربراهي ۾ ، سنڌ مسلم ادبي سوسائٽي، ادب جي ميدان ۾ ڪيئي ڪارناما سرانجام ڏئي رهي هئي. مرحوم غلام محمد شاهواڻي، پنهنجي تحريري ۽ علمي پورهئي جي اشاعت جي ابتدا، انهيءَ اداري طرفان سنه ١٩٤٠ع ۾ ڪئي. سندس پهريون ڪتاب، چاليهه حديثون شايع ٿيو. ان کان پوءِ سندس علمي ڪارنامن جو هڪ ڊگهو سلسلو شروع ٿيو، جن جي فهرست هيٺينءَ ريت آهي:

١- چاليهه حديثون
٢- رسولِ پاڪ (سيرت)
٣- ترڪن جي بهادري (تاريخ)
٤- گلشنِ بهار (گلستانِ سعدي جو نثر ۾ سنڌي ترجمو)
٥- راز ۽ رمزون (نفسيات: ڊيل ڪارنگي جي ڪتاب جو ترجمو)
٦- علمي خزانو (مولانا رومي جي مثنوي جو نثر ۾ ترجمو، ٽن جلدن ۾)
٧- ادبي خزانو (علم ادب)
٨- ادبي اصول (تنقيد جي فن تي، سنڌيءَ ۾ پهريون ڪتاب، جيڪو ٻن جلدن تي مشتمل هو)
٩- گلدسته اقوال (مشاهير جا قول: اخلاقيات)
١٠- سر سارنگ (شاهه جي سر جي شرح)
١١- سر سامونڊي (شاهه جي سر جي شرح)
١٢- سر سسئي آبري (شاهه جي سر جي شرح)
١٣- جاگرافي (چوٿين درجي جي نصاب لاءِ)
١٤- خليفو پهريون (سوانح حيات)
١٥- خليفو ٻيو (سوانح حيات)
١٦- خليفو ٽيو (سوانح حيات)
١٧- خليفو چوٿون (سوانح حيات)
١٨- نظري ۽ علمي تعليم (اُستادن جي نصاب بابت: هن ڪتاب جا ست

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڇاپا شايع ٿيا)

١٩ـ روحاني راز (اخلاقيات: هن تصنيف جو فقط پهريون ڀاڱو شايع ٿيو)

٢٠ـ فتوح الغيب (اسلاميات: ترجمو- ٻه جلد)

٢١ـ چونڊ نثر ۽ نظم (علم و ادب)

٢٢ـ خلفاءِ راشدين (شخصيات)

٢٣ـ جوهرِ اسلام: اسلامي افسانا (اسلاميات)

٢٤ـ انتخاب نثر (مضمون)

٢٥ـ فلسفہ روزه (اسلاميات)

٢٦ـ سنڌي گرامر (لسانيات: پهريون جلد)

٢٧ـ شاهہ جو رسالو

تقريباً اٺاويهن سالن جي عمر ۾، شاهواڻي صاحب جو پهريون ڪتاب شايع ٿيو، ۽ وفات تائين، ستاويهہ ڪتاب تصنيف ۽ ترجمو ڪري چڪو هو. سنہ ١٩٥٠ع ۾، ذيابيطس جي عارضي ۾ بيمار ٿي پيو، ڪيس پهرين ڪراچي ۽ پوءِ لاهور نيو ويو، جتي هڪ آپريشن دوران سندس انتقال ٿيو. سندس آخري آرامگاهہ، خانداني قبرستان ٽنڊي يوسف، حيدرآباد ۾ آهي.

رسالي جو موجوده نئون ڇاپو

غلام محمد شاهواڻي صاحب جو مرتب ڪيل رسالو پنهنجي نوعيت ۾ نهايت منفرد آهي، منهنجو ذاتي خيال آهي تہ سنڌ ۾ اڄ ٻہ جيڪي رسالا شايع ٿيل آهن ۽ اسان جي اڏو آهن، انهن مڙني کان مقبول ۽ دل گهريو رسالو، شاهواڻي صاحب جو ئي آهي، ڇاڪاڻ تہ اهو پهريون رسالو هو، جو مڪمل هڪ ئي جلد ۾، معنائن سان، پهريون دفعو شايع ٿيو هو.

هيءُ رسالو آر- ايڇ احمد برادرس جي اڳواڻ مرحوم حاجي قاسم ڪاٺياواڙي ميمڻ جي عشق سان شايع ٿيو. رسالي جي تزئين ۽ آرائش توڙي پروف ريڊنگ مرحوم ع- ق- شيخ ڪئي ۽ پڪي جلد سان، پهريون ڀيرو رنگين پاڻي جي پوش ۾ بند ٿي بازار ۾ آيو، جنهن جي تصوير ۽ خطاطي پڻ ع. ق. شيخ مرحوم جي ڪيل هئي. پنو نهايت اعليٰ درجي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جو، ان جي دور جي لحاظ کان ڇڻ آرٽ پيپر. ڇپائي تي خاص نظر هئي، جيئن ڇڪن جو ڪو احتمال نہ رهي. رسالي جي رونق وڌائڻ لاءِ ان ۾، شاهہ جي پکي جهلڻ، واري تصوير بہ شايع ڪئي وئي، جيڪا برٽش ميوزم لنڊن مان حاصل ڪئي وئي، جا دراصل هڪ سنڌي صوفي جي سري سان اتي محفوظ هئي، ۽ جنهن تي ڊاڪٽر دائودپوٽي مرحوم هڪ اختلافي مضمون بہ لکيو هو تہ اها پٽ ڌڻي جي تصوير نہ آهي.

هي اهو زمانو هو جنهن ۾ سنڌي ڪتاب جي خريداري ڇڻ ٿيندي ئي مشڪل سان هئي، پر رسالي جو هيءُ ڇاپو هٿوهٿ وڪامي ويو. راتورات هن رسالي جي تعريف ۽ توصيف توڙي تنقيدن جا سلسلا هليا، پر جيڪي ڪارنامو ٿيڻو هو سو ٿي ويو. ماڻهن محبت واري پورهيي کي دل سان قبوليو، ۽ اها قبوليت اڄ بہ قائم آهي. انهيءَ پهرين ايڊيشن ۾ پروفن جون ڇُڪون ڇڻ تہ هيون ئي ڪين، اهو ڪمپازيٽر صاحبن جو ڪمال هو جو زير زبر هر حرف جي مٿان ۽ مناسب جاءِ تي. اهي ڪهڙا ڪمپازيٽر هئا، تن مان فقط هڪ جو نالو منهنجي دل ۾ هُري پيو: استاد واحد بخش پٽنيؔ. اهو سندس پيار جو پورهيو هو، جو اڄ جو ڪمپيوٽر بہ ان انداز جون اعرابون نٿو ڏئي سگهي، جيڪي هن پورهيت ڏنيون هيون.

رسالي جو موجوده ڇاپو، جيڪو سنڌيڪا جي سرواڻ محترم نور احمد ميمڻ جي محنتن سان شايع ڪيو پيو وڃي، تنهن کي موجوده صورتخطيءَ ۾، محض ان لاءِ مٽايو ويو آهي جو آڳاٽن قلمي نسخن توڙي ڇاپي نسخن جي اشاعت وقت، سنڌيءَ زبان جي موجوده صورتخطي جي پوريءَ طرح سان تشڪيل نہ ٿي هئي، انهيءَ ڪري گربخشاڻي صاحب توڙي شاهواڻي صاحب اڳين اصولن پٺاندر، رسالي ۾ سنڌي صورتخطي قائم رکي. اڄ جڏهن سنڌي صورتخطي ڪنهن نہ ڪنهن لحاظ سان پنهنجي تڪميل تي پهچي وئي آهي، تنهنڪري، هن دور جي پڙهندڙن لاءِ، موجوده صورتخطي اختيار ڪئي وئي آهي. ان ڪوشش جو بنيادي مقصد فقط اهو آهي تہ اسان جا هن دور جا پڙهندڙ، اڳين قلمي توڙي ڇاپي نسخن جي ڏکي صورتخطي پڙهڻ ۾ جيڪا ڏکيائي محسوس ڪن ٿا، اُن کان آجا ٿي، آساني سان لطيفي پيغام توڙي زبان کان لاڀ پرائي سگهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

منهنجو ذاتي خيال آهي تہ شاهواڻي صاحب جو هيءُ ڇاپو، اسان جي پڙهندڙن ۾ تمام گهڻو مقبول ٿيندو. گڏوگڏ، هن ڇاپي ۾ چند جاين تي معنيٰ توڙي داستانن جي اعتبار کان ڪي واڌارا ڪيا ويا آهن، جيڪي سنڌ ۾ ٿيل موجوده تحقيق تي آڌار رکن ٿا. اُميد تہ اهي اضافا پڻ پڙهندڙن لاءِ سودمند ثابت ٿيندا.

جَسُ جڳائي سنڌيڪا اڪيڊمي کي، جنهن هيءُ ڳرو بار پنهنجن ڪلهن تي کنيو، ۽ آئنده پڻ هن رسالي جو هڪ مصور ايڊيشن شايع ڪرڻ جو شوق ۽ اُتساهہ رکي ٿي. ڌڻي کين پنهنجي ارادن ۾ ڪامياب ڪندو.

هن رسالي کي نئين صورتخطي ۾ سنوارڻ ۽ حاشين جي اضافي ۾ سنڌيڪا وارن جي گذارش تي محترم عبدالرحمان نقاش مون سان برابر جو ساٿ ڏنو ۽ نهايت عرق ريزيءَ سان انهيءَ ڪم کي سرانجام ڏنو جنهن لاءِ هُن ڪيرون لهڻيون. لطيفي لات لاءِ سندس اهو پورهيو هميشہ يادگار رهندو.

ممتاز مرزا

ڪراچي
٢٢ جولاءِ ١٩٩٣ع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مهاڳ
(پهريون ڇاپو)

شاهه جي رسالي جا، ٻه چار مختلف ڇاپا نڪتل هئا، جن کي ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري نسخي شهه ڏيئي ڇڏي، پر افسوس جو ان جا فقط ٽي جلد نڪتا، جن ۾ شاهه جي مستند ٣٠ سرن مان فقط ١٨ سر اچي سگهيا. هاڻ مادري زبان کي، ترقي وٺائڻ جي منڙي هير لڳي آهي ۽ شاهه جي ڪلام جي، قدر شناسي زياده ٿيڻ لڳي آهي، پر شاهه جو رسالو مارڪيٽ ۾ ملي ڪو نه ٿو سگهي. شاهه عبداللطيف جهڙي عاليشان شاعر جي ڪلام جو دستياب نه ٿيڻ افسوس جهڙي ڳالهه سمجهي، بنده، ڊاڪٽر گربخشاڻي واري نسخي جون پڙهڻيون عموماً قائم رکي، باقي حصي کي پڻ حتي المقدور لاڙي تلفظ ۾ پيش ڪيو آهي. چند عمدا بيت، جيڪي ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري نسخي ۾ نه آهن ۽ تفحص بعد شاهه جا معلوم ٿيا آهن، سي هن نسخي ۾ اضافو ڪيا ويا آهن. سر ۾ بيت، جيڪي باقي حصي ۾، تحقيقات بعد معلوم ٿيا آهن ته شاهه جو ڪلام نه آهن، سي رد ڪيا ويا آهن. پڙهندڙن جي سهوليت لاءِ، هر هڪ لفظ تي اعرابون ڏنيون ويون آهن.

ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ جي ڏنل شرح تي ڪئين چمگوين ٿيون، تنهن ڪري مفصل شرح کان پاسو ڪيو ويو آهي ۽ فقط ڏکين لفظن جي معنيٰ ڏني وئي آهي، جيئن سيڪو پڙهندڙ پنهنجي استعداد ۽ حال آهر، رسالي مان روحاني موتي چونڊي پنهنجو دامن پري.

پڙهندڙن کي سرن سمجهڻ ۾ سهوليت پيدا ڪري ڏيڻ جي خيال کان، سر جي شروع ۾ سر بابت احوال، سر جو مضمون، سر ۾ آيل آکاڻي يا تلميح يا حوالا ۽ سر جو روحاني راز، مختصر طور نثر ۾ ڏنو ويو آهي. جيڪڏهن ڪٿي فرض ڪجي ته شاهه جو هر هڪ بيت آيت نه آهي، ته به سرن ۾ آيل بيتن مان اهڙا مسلسل روحاني راز ۽ رمزون پيدا ٿين ٿيون، جو صوفي ته نهيو، پر عامي ماڻهن لاءِ به ڪارائتيون ٿين ٿيون ۽ شاهه جي فرمودي کي ثابت ڪن ٿيون ته:

”جي تو بيت ڀانئيا، سي آيتون آهين،
ويئون مَنُ لائين، پِريان سَندي پارَ ڏي.“

جيتوڻيڪ ڪتاب کي سهڻي ۽ صحيح بنائڻ جي، هر ممڪن ڪوشش ڪئي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويئي آهي ۽ ان جي ڇپائيءَ تي ڪافي توجه ۽ خرچ ڪيو ويو آهي، تڏهن بہ ممڪن آهي تہ منجهس ڪي خاميون رهجي ويون هجن، جي اميد تہ معاف ڪري، بندي کي ورتل تڪليف لاءِ دعا سان ياد ڪندا.

ڇاپي جون چڪون، ورلي نظر اينديون ۽ جيڪڏهن ڪي آيون تہ اهڙيون خسيس هونديون، جو پڙهندڙ کي ڪا بہ مونجهہ نہ ٿيندي. موجوده سنڌي ٽائيپ جي ناقص بناوت سبب ءَ مٿان زبر لڳي پيئي آهي جنهن ڪري 'ڃَئِين' بدران "ڃَئِينِ" ڏسڻ ۾ ايندو. 'ڏ' جي مٿان ڏار آهي جنهن ڪري ڪن هنڌان مشن تي ڪري پيا آهن جنهن ڪري پلناموڏجي ٿو.

ڇپائيءَ جي صحت ۽ صفائي لاءِ، محترم علي بخش احمد زئيءَ ڪيرون لهڻيون- انهيءَ ڪري آءٌ سندس نهايت شڪر گذار آهيان.

هن وڏي ڪم ۾ هٿ وجهڻ لاءِ، ڪيترن دوستن همت افزائي ڪئي آهي، جنهن لاءِ مان هنن جو شڪر گذار آهيان.

هر هڪ ڏکئي لفظ پنيان انگ ڏنل آهي ۽ انهيءَ ساڳئي انگ سان هيٺ حاشيءَ ۾ ان لفظ جي معنىٰ ڏني ويئي آهي. جتي نشانيون ڏنل آهن، اتي اصطلاح يا ساري سٽ جي معنىٰ ۽ مفهوم ڏنل آهي.

غلام محمد محمد ابراهيم شاهواڻي

حيدرآباد سنڌ

٦ آڪٽوبر ١٩٥٠ع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

بسم الله الرحمٰن الرحيم

مقدمه

فصل ا

شاه عبداللطيف جي سوانح حيات

شاه عبداللطيف ڀٽائي، جنهن کي ڀٽائي گهوٽ، ڀٽ ڌڻي، لال لطيف ۽ لاکيڻو لال ڪري پڻ سڏيندا آهن، تنهن جي زندگيءَ جو مفصل احوال ڪٿي به قلم بند ٿيل ڪونهي؛ پر سندس حياتيءَ جو ڪجهه قدر احوال هيٺين ڪتابن مان دستياب ٿي سگهي ٿو:

١- پارسي ۾ ڪتاب، "تحفة الڪرام" جو مير علي شير قانع ٺٽويءَ سن١٧٦٧ عيسوي ۾ لکيو.

٢- انگريزيءَ ۾ ڪتاب "سنڌ ۽ سنڌ ماٿريءَ ۾ رهندڙ قومون"، جو سر رچرڊ برٽن، سن ١٨٥١ عيسوي ۾ شايع ڪرايو.

٣- شاه جي سوانح عمري جا سر بارٽل فريئر سن ١٨٥١ع کان ١٨٥٩ع ۾ لکارائي، جا خطي حالت ۾ ڪمشنر جي ڪتب خاني ۾ سنڌي توڙي انگريزيءَ ۾ رکيل آهي.

٤- انگريزيءَ ۾ ڪتاب "سنڌ بابت ٿورو ذڪر" جو ديوان ڏيارام گدومل، "سگما" جي تخلص سان سن ١٨٨٢ع ۾ شايع ڪرايو.

٥- سنڌيءَ ۾ ڪتاب، "احوال شاه عبداللطيف ڀٽائيءَ جو"، جو مرزا قليچ بيگ، سن ١٨٨٧ع ۾ ڇپايو.

٦- انگريزيءَ ۾ ڪتاب، "شاه لطيف جي حياتي، مذهب ۽ شعر"، جو ديون ليلارام سنگ وطنمل لعلواڻيءَ سن ١٨٩٠ع ۾ شايع ڪرايو.

٧- شاه جي رسالي جو "مقدمه" جو ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ سن ١٩٢٣ع ۾ ڇپايو.

٨- سنڌيءَ ۾ "لطيفي سير" جو ڀيرومل مهرچند آڏواڻيءَ، سن ١٩٢٨ع ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شايع ڪرايو.

٩- انگريزيءَ ۾ ڪتاب، "شاهه عبداللطيف ڀٽائي" جو مسٽر سورلي سن ١٩٤٠ع ۾ ڇپايو.

ڊاڪٽر گربخشاڻي واري "مقدمہ" ۾ ڏنل احوال ڪان سواءِ، ٻين سيني تذڪرن ۾، آکاڻين ۽ افسانن ۽ ڪرامتن ۽ معجزن جو گهڻو احوال درج ٿيل آهي. انهن سيني نسخن کي مقابل رکي، ڇنڊ ڇاڻ ڪري، مختصر احوال هيٺ ڏجي ٿو.

شاه عبداللطيف جي شجري ڏسڻ مان معلوم ٿئي ٿو، ته سندس عالي نسب، حضرت محمدﷺ جن سان وڃيو ملي. سندن وڏا اصل هرات جا رهاڪو هئا، جي نہ فقط زهد ۽ تقويٰ ڪري مشهور هئا، پر جيجهي دنيوي مال متاع جا پڻ مالڪ هئا. منجهائن مير حيدر شاه، سير ۽ سياحت سانگي هالن مانِ اچي نڪتو، جتي هن جي شاه محمد هاليءَ جي نياڻيءَ سان شادي ٿي. ٿن سالن ۽ اٺن مهينن بعد، پنهنجي والد جي وفات جي خبر پڌي، کيس وطن واپس وڃڻو پيو. سندس اسهڻ بعد، کيس پٽ ڄائو، جنهن جي اولاد مان سنڌ جو ناميارو اولياءُ، شاه عبدالڪريم بلڙي وارو، ٿي گذريو آهي.

شاه عبداللطيف ڀٽائي، سيد حبيب الله شاه جو پٽ، سيد عبدالقدوس شاه جو پوٽو، سيد جمال شاه جو پڙ پوٽو ۽ شاه ڪريم جو تڙ پوٽو هو. شاه عبداللطيف، حيدرآباد ضلعي جي هالا تعلقي ۾، حويليءَ جي ڳوٺ ۾ ڄائو هو، جو ڀٽ ڪان ٩ ڪوهه پري آهي. سندس والد، وقت جو وڏو بزرگ اهلبيت هو ۽ کيس گهڻائي مريد هئا. سندس والده هڪ مجذوب درويش، شاه دياني جي نياڻي هئي. شاه ديانيءَ کي مخدوم عربي پڻ ڪري ڪوٺيندا هئا ۽ گهڻن ماڻهن جو منجهس اعتقاد هوندو هو.

شاه جي ولادت جي تاريخ جي پوري خبر نہ هي. ڊاڪٽر ٽرمپ، شاه جي رسالي جي ديباچي ۾، شاه جي ولادت جو سال سن ١٦٨٠ع ڄاڻايو آهي، پر 'سگما' جو چوڻ آهي تہ شاه سن ١٦٩٠ع ۾ ڄائو هو. انهي اختلاف سبب سندس وفات جي تاريخ ۽ سندس ڄمار مان، سندس ولادت جي تاريخ ڳولڻ ۾ گهٽي هتي ملي سگهندي. ڊاڪٽر ٽرمپ جي چوڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

موجب، شاه صاحب سن ١٦١١ هجري مطابق سن ١٧٤٧ع ۾، يعني ٦٧ ورهن جي ڄمار ۾ وفات ڪئي؛ پر 'سگما' جي چوڻ موجب شاه سن ١١٦٥ هجري مطابق سن ١٧٥١ع ۾ ٦٣ ورهن جي عمر ۾ چولو بدلايو.

مسٽر ليلارام شاه جي روضي تي اڪريل ابيات مان، ابجد جي حساب لڳائڻ ۽ ٻين دليلن مان ثابت ڪيو آهي ته، شاه ١٤ صفر سن ١١٦٥ هجري مطابق ١٧٥١ع ۾ وفات ڪئي. درگاه جي فقيرن، مريدن ۽ معتقدن جو متفق رايو آهي، ته شاه جي عمر، حضرت محمدﷺ ۽ حضرت علي (ڪرم الله وجهه) جي عمر جيتري، يعني ٦٣ سال هئي. انهي حساب سان شاه صاحب سن ١١٠٢ هجري مطابق ١٦٨٩-١٦٩٠ عيسوي سن ۾ متولد ٿيو.

شاه عبداللطيف جي ولادت باسعادت بعد، شاه حبيب هالا حويليءَ مان لڏي، اچي ڪوٽڙيءَ ۾ مقيم ٿيو، جا ڀٽ کان ٻن ڪوهن جي مفاصلي تي آهي. انهي وقت جي رواج موجب، شاه عبداللطيف کي، آخوند نور محمد ڀٽيءَ، واڻيءَ واري وٽ ختاب ۾ وهاريو ويو. آخوند صاحب جڏهن الف-بي شروع ڪرايس، تڏهن شاه 'الف' ته چيو پر 'ب' چوڻ کان بنهه پڙ ڪڍي بيٺو؛ چي: 'الف کان پوءِ ڇا آهي، جو پڙهان؟' جڏهن شاه حبيب کي خبر پئي، تڏهن هن پٽ جي روحاني رمز پروڙي ورتي ۽ ڏاڍو خوش ٿيو: پر سمجهايائينس ته جيئن لباس جي پهرڻ جو رواج آهي، تيئن ظاهري علم حاصل ڪرڻ جو پڻ ضرور آهي.

هن ڳالهه ڪري ئي شايد تحفة الڪرام ۾ ڄاڻايل آهي ته، شاه بلڪل اُمي يا اڻ پڙهيل هو، پر سنڌس رسالي جي سرسري مطالعي مان ئي معلوم ڪري سگهبو، ته اهي بلڪل ڪين هو. جي ائين هجي ها، ته ميان نور محمد ڪلهوڙو ڪيئن جلال الدين رومي جي مثنويءَ جو سونهري اکرن ۾ لکيل قلمي نسخو تحفي طور ڪيئن ڏئي ها؟ ڊاڪٽر ٽرمپ جو چوڻ آهي ته "اهڙي دعويٰ کي رد ڪرڻ لاءِ شاه جو ديوان ئي ڪافي ثبوت آهي، جنهن ۾ هن عربي ۽ فارسي زبانن جو اونهو محاورو ڏيکاريو آهي." مطلب ته شاه هڪ فاضل ۽ عالم شخص هو، جنهن ڪجهه تعليم درسگاهه مان ۽ ڪجهه تعليم دنيا جي تجربي گاهه مان حاصل ڪئي هئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڊاڪٽر گربخشاڻي، رسالي جي مقدمي ۾ چوي ٿو، ته شاه "عربي ۽ فارسيءَ جو عالم هو ۽ پنهنجي مادري زبان تي ڪيس ڪُلي ضابطو هو. نه فقط ائين، پر ٻين ٻولين سان پڻ ڪي قدر واقفيت هيس، جهڙوڪ بلوچي، سرائڪي، هندي ۽ پنجابي وغيره. ازانسواءِ، سنڌ تاريخي معلومات به وسيع هئي. سنڌ توڙي هندستان جي ٻين ڀاڱن جي قصن ۽ ڪهاڻين وغيره جو به گهڻو اڀياس ڪيو ٿو ڏسجيس. قرآن شريف، مثنوي مولانا روم ۽ شاه ڪريم جو رسالو اڪثر ساڻس همراه هوندا هئا." هو عام ملن وانگر ڪين هو، جن لاءِ پاڻ چيو اٿس ته:

'پڙهيو ته پڙهن، ڪڙهن ڪين قلوب ۾.'

هن لاءِ فطرت هڪ وڏو درسگاه هو، جنهن جي وهندڙ نهرن ۾ هن لاءِ ڪتاب، ته پنن ۽ پٿرن ۾ معرفت ڪردگار جا دفتر موجود هئا.

شاه جي ننڍيءَ ڄمڻ ٿيءَ جا، ڪئين قصا ۽ ڪرامتون بيان ڪيون وڃن ٿيون، جي شايد سنڌ معتقد مريدن جون رائج ڪيل ٿيون ڀانئجن؛ پر ڪين ڪابه تاريخي تصديق ڪانه ٿي ملي؛ تنهن ڪري ويهن ورهن تائين سنڌس وڌيڪ احوال ڪونه ٿو ملي. شاه صاحب جڏهن ويهن ورهين جو ٿيو، تڏهن ڪيس جيڪو مجازي عشق ٿيو هو، تنهن جو احوال هن ريت ڏين ٿا، ته انهيءَ ساڳيءَ ڪوٽڙيءَ ۾، جتي شاه صاحب جن رهندا هئا، مرزا مغل بيگ نالي، هڪ سڪرماٿو رهندو هو، جنهن جو خانداني شجرو وڃيو چنگيز خان سان لڳي ٿو. مغل بيگ ۽ سندس سڄي ڪٽنب ۽ قبيلي جو؛ شاه حبيب ۾ ڏاڍو اعتقاد هوندو هو ۽ سندس تمام گهڻي عزت ڪندا هئا. هڪڙي ڀيري مرزا مغل بيگ جي نياڻي، بيمار ٿي پيئي ۽ دستور موجب تعويذ ڦل ۽ دعا ڦيڻي لاءِ شاه حبيب کي سڏايو ويو. اتفاقاً شاه حبيب، انهي ڏينهن عليل هئڻ سبب نه وڃي سگهيو، تنهن ڪري شاه عبداللطيف کي اوڏهين روانو ڪيائين. مغل نهايت سخت پردو ڪندا هئا ۽ حويليءَ ۾ ڪنهن به مرد ماڻهو کي، اچڻ ڪونه ڏيندا هئا؛ سو ڇوڪريءَ کي چادر ۾ ويڙهي سيڙهي کٽي وهاريائون. جيئن شاه کي، ڇوڪريءَ جي آڱر ڦيڻي وجهڻ لاءِ هٿ ۾ ملي، تيئن عشق چڻيون ڏيڻ لڳو. شاه امالڪ، ڇوڪريءَ تي اکين ڇڪن تي چوڻ لڳو، ته

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"جنهنجي آڳر سيد هجڻ ۾، تنهن کي نڪو لهر، نڪو لوڏو." مغل پرولي پيجي ويا؛ پر اوڏيءَ مهل، منجي ٻه مانڊ ۽ منجي ٻه مانڊ ڪري، سور پي ويا؛ پر پوءِ ته اچي ساداتن کي اچائي ڪنيائون. پيري مريديءَ واري واٽ ته ڇنئي، پر هاٽي خصومت وجهي ويٺا ۽ تيسين ساه نه پٽيائون، جيسين ساداتن کي تنگ ڪري ڇنا نه ڇڏايائون. هنن جي مظالمن ڪري سيدن کي لاچار ڪوٽڙيءَ مان لڏي وڃڻو پيو.

شاه صاحب ويو هو مسيحا ٿي، پر موٽيو خود ڪنهن مرض ۾ مبتلا ٿي .لونءَ لونءَ ۾، لالن جي لغار لڳي ويس. اتي اندر جي اُڌمن ڪيڻ ۽ بخارن ڇنڊڻ لاءِ، سندس لڪل شاعراڻو شعور پلٽجي پيو. ڪئين پيو بيت ڏيندو هو. ڳوٺ جي ماڻهن کي خبر پئجي ويئي ۽ سڄي شهر ۾ هر هنڌ اهو چرچو هلڻ لڳو. جتي چار ماڻهو گڏبا هئا، اتي اها پچار ڪندا هئا. مغل جڏهن اهي ڳالهيون ٻڌندا هئا، تڏهن هيڪاري پيا پچندا هئا، ڇو اسان کي ڪٿي بدنام ڪيو اٿس. شاه جي نينهن جا نعرا، (سندس بيت) مغلن لاءِ نوڪدار نيزن جو ڪم ڪندا هئا. ٻئي ڌريون، پنهنجي پنهنجي نقطي نگاه کان مجبور هيون: هڪڙي ڌر کي عميق عشق هو، ته ٻئي کي اڻ لڀ عزت جو خيال. هرڪو مجبور ۽ لاچار هو. مغلن شاه کي عشق جي راه کان هٽائڻ لاءِ جيڪي ڪي حيلا ڪيا، سي بيڪار ثابت ٿيا. هنن جي ظلمن، شاه کي عشق جي اڙانگي راه کان هڪ قدم به پٺتي ته ڪونه هٽايو، بلڪل اتلو بره جي باه کي زياده ڀڙڪو ڪارايو. تن، من، دنيا ۽ ماسوا جو سماءُ نه رهيس. جهنگلن ۽ برن ۾ ڏينهن جا ڏينهن پيو ڀٽڪندو هو ۽ بيت ڏئي دل ٺاريندو هو. هڪڙي لڳا، ڪنهن وڻ کي ٽيڪ ڏيو ويٺو هو ۽ محبوب جي خيال ۾ ايترو ته محو ٿي ويو، جو ٽي ڏينهن لنگهي ويس ۽ اڏامندڙ واري ڪلهن تائين ڍڪي ڇڏيس. سندس والد، ڪيس ڳولي ڳولي اچي ڏسي، ته اکيون پوريون پيون اٿس ۽ ڌڙ واريءَ ۾ دٻيو پيو اٿس. نهايت درد ڀرئي آوز سان پڪاريائين، ته:

"لڳي لڳي واءَ، ويا انگڙا لتجي."

شاه عبداللطيف، پيءُ جو آواز سڃاڻي اُتر ڏنس ته:

"پيئي ڪٿي پساه، پسڻ ڪارڻ پرينءَ جي."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هڪ طرف جواني ديواني، ته ٻئي طرف عشق آرانپا ڪيا؛ سو شاه بره جي باه ۾ پچي لعل ٿي پيو. ڪڏهن قمر کي پرينءَ ڏي، قاصد ڪري اماڻيندو هو، ته ڪڏهن ڪانگل کي- سر ڪنيات ۾، جيڪي بيت آيل آهن، سي شايد هن وقت جا چيل ٿا ڏسجن. مطلب ته قوهه جواني جي تيزاب تي، جيڪي عشق جا الا اچي پيا هئا، تن هڪ اهڙو ٻنيٺ ٻاريو جو ساري سنڌ روشن ٿي ويئي ۽ سنڌي ادب جو بهترين حصو پيدا ٿي پيو.

پٽ کي بيقرار ڏسي، شاه حبيب مغلن مان سڱ ڇڪيو، پر سندس سعيا سجايا نه ٿيا، تنهن ڪري شاه عبداللطيف نااميدي جي حالت ۾، جهنگ منهن ڏئي اٿي هليو. سچا سارا ٽي سال گم هو. ڪيڏانهن ويو هوندو، تنهن جو پرو سندن رسالي جي بيتن مان پئجي سگهي ٿو. شاه جو وطن جا وڻ ڇڏي، پرديس جا ڏک ڏاڪڙا بر سر ڪنيا، تنهن جو ڪارڻ بيان ڪندي ٿو چوي، ته:

"بره مٿايس بر، نت سکي! ڪير سڏون ڪري؟"

جڏهن شاه ڳوٺان نڪتو هوندو، ته ضرور هالن ڪان شاهي سڙڪ وٺي، حيدرآباد ڏي رخ رکيو هوندائين، جتي گنجي ٽڪر وٽ سنياسي فقير مليا هوندس. انهي ڳالهه جي ثابتي سر ڪاهوڙيءَ ۾ درج ٿيل، انهن بيتن مان ملي سگهي ٿي، جن ۾ هن 'گنجي ڏونگر گام' جي تعريف ڪئي آهي، چي:

"پيو جن پرو، گنجي ڏونگر گام جو،
ڇڏي ڪيٺ ڪرو، لوچي لاهوتي ٿيا."

سنياسي، جيڪي هنگلاج يا لاهوت ويندا هئا، سي گنجي ٽڪر تي، ڪاليءَ جي مندر وٽ، اچي گڏ ٿيندا هئا تنهن ڪري شاه کي 'هنگلاج' ۽ 'لاهوت' وڃڻ جي خواهش به هتي پيدا ٿي هوندي. شاه ضرور هتي ١٢ ڏينهن رهيو هوندو، جو سر رامڪلي ۾، ڪاپڙي فقيرن سان ٻارهن ڏينهن جي صحبت جو احوال ڏنو اٿس. هن جيڪا انهن جوڳين لاءِ راءِ قائم ڪئي، سا ٻڌائيندي چوي ٿو، ته:

"مون سي ڏٺا ماءُ! جني ڏٺو پرينءَ کي."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاه دنيا کان اڳيئي بيزار هو، سو جو جوڳين ۽ سنياسي فقيرن جون ڳالهيون پڌيون هوندائين، سو ضرور ناني' (هنگلاج) وڃڻ جي سڌ ثي هوندس. جوڳين کي اهڙي سنڌي سفر جو سانباهو ڪندو ڏسي تو چوي، ته آئون پوٺو ڪين پوندس:

"مون ملاقات ان سين، جن پورب جي پچار،
اُنئي پهر اُن جي، آهه نانيءَ ڏي نهار،
سامين ساڻ ستار! لاهوتي لعل ٿيان!"
(رامڪلي)

حيدرآباد ۾ هنگلاج هلڻ جي تمنا پيدا ٿي هوندس، پر پاٺمرادو هنن جي پنيان ڪاهي ڪين پيو هوندو. جوڳين کيس هلڻ لاءِ پڻ چيو ٿو ڏسجي؛ ورنه شاه ڪونه چوي ها، ته:

"هلڻ جو هنگلاج ڏي، آديسين اُتوم."

جيڪي آديسي فقير، هنگلاج ڏانهن ويندا هئا، سي گيڙوءَ رتا ڪپڙا ڪندا هئا، تنهن ڪري ٿو شاه چوي:

"اڄ مليندیس ماءِ، ڏاڍا ڪنديس ڪپڙا،
جيڃان جوڳياڻي ٿيان، مُون کي جَهلِ مَ پاءِ،
هوت ڀروچي لاءِ، ڪَنين ڪُنَر پائيان."

اڄ تائين، شاه صاحب جي گيڙوءَ رتي ڪفني ڀِنڊس درگاهه تي رکي آهي. شاه گيڙوءَ رتي ڪفني اوڍي، پيرين اگهاڙو، ڪاپڙين سان سفر تي سڌاريو هوندو. چاڪاڻ جو چوي ٿو، ته:

"جتيون سي پائينديون، جن پيرَ پرين."

شاه صاحب، سامين سان هنگلاج وڃڻ لاءِ ڪهڙو رستو اختيار ڪيو هوندو، تنهن جو ٻه رسالي مان پتو پئجي سگهي ٿو. حيدرآباد کان ڪراچي وارو رستو وٺي، اچي ڪينجهر ڍنڍ وٽان نڪتو هوندو. چاڪاڻ جو هينئين بيت ۾ ڪينجهر ڍنڍ جي چشم ديد نظاري جو نقش ڪڍيو اٿس:

”هيٺ جر، متي مجر، پاسي ۾ وٽراهه،
اڃي وڃي وچ ۾ تماڇيءَ جي ساءَ،
لڳي اُتر واءَ، ڪينجهر هندورو ٿئي.“
(ڪاموڏ)

هن بيت جي پهرينءَ مصراع ۾ شاهه بيان ڪري ٿو، ته هيٺيان جر (پاڻي) يعني ڪينجهر ڍنڍ آهي ۽ متي مڄر (ڪنڌيءَ جو ٻور يا سڱر) يعني ’هيلاين‘ واري ٽڪري ۽ ٻرسان وٽراهه (پيلو) يعني پر وارو جهنگ آهي. سر ڪارايل ۾ وري، جيڪي ڍنڍ جي ڪنڌيءَ تي گهمندي ڏٺو اٿس، تنهن جو بيان ڏنو اٿس. مطلب ته، سياري ۾ ’ڪينجهر‘ جي ڍنڍ اُڪري، ٿئي ۾ آيل ٿو ڏسجي؛ جتان سهڻي ميهار جو قصو پڙهي، ذهن نشين ڪيو اٿس. اتان اڳتي، ڀنڀور وڃي، سسئي پنهونءَ جي ڦوڙائي جو احوال حاصل ڪيو اٿس.

- شاهه، جيترا بيت سسئيءَ متعلق چيا آهن: اوترا ڪنهن ٻئي آڪاڻيءَ ۾ سمجهائڻ لاءِ نه چيا اٿس- سو ڇو؟ انهيءَ جا ٻه سبب هوندا: (١) ٻئي، محبوب خاطر جهنگ جهاڳيندا ۽ ڏونگر ڏوريندا ٿيءَ وتيا. سسئي پنهونءَ لاءِ پنڌ ڪيا ٿي، ته شاهه وري، هنيون حقيقت سان گڏيءِ، معرفت جي ماڻ سان ڏيساندر ڏوريا ٿي. ٻنهي ڪي، ڀنڀور تياڳيءَ يعني دنيوي تعلقات ترڪ ڪري، محبوب جو مشاهدو ماڻيو هو. (٢)ٻنهي ڪي، منزل مقصود تي پهچڻ لاءِ، ساڳيو ئي ڳس هلڻو ٿي پيو؛ جنهن ڪري، شاهه، سسئيءَ جي ڏکن ۽ ڏاکڙن جو ذاتي تجربو ڪري، بيخوبي واقف ٿي، پاڻ کي سسئي تصور ڪرڻ لڳو هوندو. ’ڪيچ مڪران‘ وڃڻ لاءِ، سسئي ٻه اهائي ساڳي واٽ ورتي هوندي، جيڪا شاهه هنگلاج وڃڻ لاءِ ورتي هوندي. شاهه اهڪن ڳسن ۽ اٽانگن لڪن لتاڙيندي، سسئي کي ڏاڍو داد ڏنو هوندو ۽ همدردي ڪئي هوندي.

ڀنڀور کان پوءِ هو ملير آيل ٿو ڏسجي، ڇاڪاڻ جو ملير جي مشهور ميڻديءَ جو ذڪر ڪندي ٿو چوي، ته:

”لائينديس، لڱن کي مليرا ميندي.“

ملير کان پوءِ ڪياماڙيءَ وٽ، جيڪو ’ڪلاچيءَ جون ڪُن‘ هو،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تنهن وقتن اچي لنگهيو ٿو ڏسجي، ڇاڪاڻ جو اتان 'مورڙي' مهاڻي جي ڳالھ جهپي، سر گهاتوءَ ۾ ان جو احوال ڏنو اٿس. انهي وقت اڃا ڪراچيءَ جو ڳوٺ ڪونہ پيدو هو. ڪراچيءَ جو شهر سن ١٧٢٩ع ۾ وسيو ۽ شاه، ٢١ ورهين جي ڄمار ۾، سن ١٧١٠ع ڌاري هنگلاج ويو هوندو.

ڪراچيءَ کان اديسي فقير، هڪ 'اڳُوئُو' يعني سونهون يا اڳواڻ، ڪٺندا هئا، جو بيرق سميت، هڪ لٺ پيٽ سان ٻڌي، اڳيان هلندو هون، جنهن کي شاه 'بر جو بورائو' ٿو ڪوٺي:

"لڪين لوڙائو، سهسين آهن سڄ ۾،
بر ۾ بورائو، ڪڻ پيادي پاڻ سين."

ڪراچي کان هنگلاج، هڪ سؤ ويهن ميلن جي مفاصلي تي آهي؛ تنهن ڪري شاه، ست سميت منزلون طي ڪندو، اڳتي هليو هوندو. منزل کي، ڪراچي جا ماڻهو 'پاٽو' چوندا هئا. تنهن ڪري شاه، پهرين منزل تي خير سلامتيءَ سان پهچڻ لاءِ، اڳي در ٿو التجا ڪري، تہ:

"پهريون ئي پاٽو، سقرو ڪرين سات کي!"

ڪراچيءَ کان هلي، ستن ڪوهن تي، 'حب' نديءَ وٽ، پهريون پاٽو ڪيو هوندائين، جو حب نديءَ تي روجھ ڏسي چوي ٿو تہ:

"روجھ ڏنائين رات، هوت ڳوليندي حب ۾."

اڄ پيرن واري هرڻ کي، روجھ چوندا آهن، جي ماڻهن جي ڊپ کان لڪي ڇپي رات جو، حب نديءَ مان پاڻي پيئڻ لاءِ ايندا هئا.

هن کان پوءِ- "ور وراڪا وچ ۾، لڪين آڏا لڪ"- (سر ديسي) آهن، جن مان 'بريدي' ۽ ٻين لڪن ڏانهن، شاه اشارو ڪري ٿو. اڳتي هلي، شاه 'وندر' (هڪ نئن جو نالو) وٽ پهتو هوندو، جو سرُ سَسئي آبريءَ ۾ پڇي ٿو تہ:

"هيج نہ هوندو جن، سي ڪيئن وندر ويندين؟"

حب نديءَ کان، وندر ڏي ويندي، بريدي لڪ ۽ پوءِ 'ڪارڙي' ناڪو لنگهڻو پوندو آهي. انهيءَ ناڪي تي، لس ٻيلي جو حاڪم محصول وٺندو آهي، جنهن جو ذڪر بہ شاه جي رسالي ۾ ڪيل آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وٺدرَ کان، اڳيرو هلبو ته هڪ رڻ ايندو، جنهن ۾ پاڻيءَ جو ڦڙو به ڪٿي ڪونه ٿو ملي سگهي ۽ ڇاڪاڻ ته هن رڻ ۾، هڪ گرو ۽ هڪ چيلو، اڄ وگهي مئا هئا، تنهن ڪري انهيءَ رڻ کي، سڏين ٿا 'گرو چيلي وارو . رڻ'، هن رڻ مان لنگهندي، رڃ ۽ سڄ جو نظارو پسي، شاهه ٿو سسئي جي واتان چورائي ته:

"سرتيون! سُڄي سُڄَ، متان ڪا مون سين هلي،
پاڻي ناهه، پَنڌُ گهڻو، اڳئا رائو رُڃي رُڃَ،
مُڇڻ مَري اُڃَ، ڪا ڏي پاراتو پرين کي."
(سر حسيني)

هن رڻ لتاڙڻ کان پوءِ، ضرور 'ڦورندي' اُڪري هونداڻين. اها ندي، هاڙهي جبل جي پچڙيءَ وٽ آهي ۽ اهائي ساڳي ندي آهي، جنهن جي پاڻيءَ جي اُتل سببان، سسئي مونتي 'پبوٽي' ناڪي ڏي ويئي هئي. هن کان پوءِ هاڙهي جبل جا پيچرا، لتاڙيا اٿس ۽ واٽ نه منجهڻ لاءِ ڏٽيءَ دران دعائون گهريون اٿس ته:

"هلندي هاڙهو مٿي، گسان تن مَ گُسان."
(سر معذوري)

هاڙهي جبل، جي اورئين پڪ واري، 'هنگول' ندي ۽ پَرئين پڪ واري، 'اگهور' ندي اُڪري، شاهه 'هنگلاج' پهتو هوندو.

شاهه هنگلاج کان پوءِ، سامين سان 'دوارڪا' ويو ٿو ڏسجي، جو چوي ٿو ته:

"نانگا نانيءَ هليا، هنگلاجان هلي،
ديکي تن دوارڪا، مهيسين ملهي."
(سر رامڪلي)

هنگلاج کان موٽندي، شاهه 'ٺٽي' کان سنڌونديءَ وارو پتڻ اڪري، ڪراچيءَ جي لاڙ واري پاسي، يعني 'مغل پئين' طرف هليو هوندو، جو چوي ٿو ته:

"ڪاري ڪيڙائو، مَتي مِٺي موٽيا"
(سرِ ساموندي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪارو ۽ منو پاٽي، ڪراچيءَ جي 'لاڙ' واري حصي ۾، سنڌو نديءَ جي ڇوڙ وٽ ٿي ملي ٿو. تنهن ڪري اتي جو احوال، سر ساموندڙيءَ ۽ سر سريراڳ ۾ ڏنو اٿس. جنهن مان سمجهجي ٿو ته شاه اتان ٿي لنگهيو هوندو. انهيءَ پاسي وڻج واپار جو احوال، مٿين ٻنهي سرن ۾ گهڻو آيل آهي. ساموندڙين جي ڦوڙائي ۾، جيڪي سنڌن وهون ڇون ٿيون، تن جو بيتن ۾ بيان پڻ، هتي جي ماڻهن جي چشم ديد حالات تي مبني آهي. 'جادم جکري' جو جيڪو بيان ڏنو اٿس، تنهن جون حقيقتون پڻ، هتان هٿ ڪيون هونديون، جو چوي ٿو ته:

"جکري جهو جوان، ڏسان ڪونه ڏيهه ۾."

(سر بلاول)

مغلڀيڻين ڪان 'ڪاري' ڪاري اُڪري، 'لکپت' جي ڪڇ واري بندر تي پهتو هوندو. اتان 'ٻج' مان ٿيندو، 'هالار' ضلعي مان گهمندو، ڪڇ جو نار اُڪري، 'دوارڪا' پهتو هوندو. هالار ۾ ڪپڙو سنو رڱبو هو، تنهن جو ذڪر ڪندي چوي ٿو ته:

"رڇي جي رينو ٿيا، ڪين اُپاتجن اوءِ،
ڪنبي نه ڪاري تنهن ڪي، جو هالاري هوءِ،
توٽي ڏوبي ڏوءِ، ته به لالائي ان جي نه لهي."

(سر مومل راڻو)

اتان 'پوربندر' ويو هوندو، جنهن بابت دعا گهري ٿو ته:

"سيد سات سنڌوءِ پرُبندر پهچائين."

(سر سريراڳ)

سندس دعا اگهاڻي ۽ خدا جڏهن سندن ڇتر ڪيو، ڇوهي ڪان رکي ورتو تڏهن. هو هن طوفاني تڙ ڪان اُڪري، 'جهوناڳڙه' ۽ 'گرنار' ويو هوندو ۽ اتان 'راءِ ڏياچ' جي سخا جي ساک ٻڌي، سر سورٺ جا بيت ٻڌا هوندائين. گرنار جي ٽڪريءَ جون پنج مکيه چوٽيون آهن، جن مان 'گورکنات' تمام اتاهين آهي، ۽ جنهن جو بيان ڏيندي شاه چوي ٿو ته:

"سامي چڏي سانگ، گڏيا گورکنات کي."

سر رامڪليءَ ۾ جن مندرن، غارن، غفائن ۽ جوڳين جي قسمن جي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

بيان آهي، سي سيپيٽي هتي ڏسي سگهجن ٿا. گرنار کان ٿي، 'ڪنيات' کان هلي، 'گجرات' جا پٽ لتاڙي، وري هنگلاج ويو هوندو.

شاه وري ٻيو ڀيرو ٻه هنگلاج ويو. پر هن ڀيري اُتي جون ريتيون رسمون پوريءَ طرح بجاءِ نه آنديئين، جنهن ڪري جوڳين کان ڇڄي ڌار ٿيو. جوڳين جي جدائي جو گهڻو ارمان هوس، جو چوي ٿو تہ:

"لکين ڪيا لسان سيّن لاهوتين لوڙا،
گهوڙا! ڙي گهوڙا! آءٌ نہ جِئندي اُنِ ري."

شايد، سامين شاه کي رات جو ستل ڇڏي، گوهي ڏني ٿي ڏسجي. شاه صبح جو، آديسين کي آستان تي نہ ڏسي، هنن جي پٺيان پيو هوندو. جوڳين شايد 'قلات' ڏي رخ رکيو هو، ڇاڪاڻ جو شاه کي شڪ هو تہ ڪين ڪابل ڏي ويڙهو هو، (وتان تو ويندا، ڪاپڙي ڪابول ڏي.) 'لس ٻيلي' ۽ 'قلات' جي وچ ۾، قلات رياست جو هڪ وڏو حصو آهي، جنهن کي 'جهلوان' ڪوٺيندا آهن. انهيءَ علائقي ۾ وڏا جبل آهن، جن جا نالا آهن 'جائو، جمر ۽ جر.' 'وٽڪار' جو ڳوٺ، وري لس ٻيلي جي اتر ايرندي طرف، 'ڪير تر' جبلن جي قطار وٽ آهي. سامين جي پٺيان، شاه انهن تائين ضرور پهتو هوندو، جو چوي ٿو تہ:

"وڏا وڻ وٽڪار جا جت، جائو، جمر، جر-"

جي شاه هن ماڳ کان اڳتي به ويجي ها، تہ ضرور ڪنهن نہ ڪنهن هنڌ، انهي مڪان جو ذڪر ڪري ها، پر شاه جوڳين پٺيان فقط جائو تائين ويل ٿو ڏسجي، هتان هو اڪيلو موٽي، لس ٻيلي ۾ آيو هوندو، جتي 'سپر' سخيءَ جي هاڪ ٻڌي، بيت ٿو ڏي:

"ڏاتارِ تہ تون، ٻيا مڙيئي مڱڻا،
مِينهَن منڊائتا وسڻا، سدا وسين تون،
جي گهر اچين مون، تہ ميريائي مان لهان."

لس ٻيلي کان، شاه ڪراچيءَ موٽي آيو هوندو، جتان شايد 'لاهوت' ويو ٿو ڏسجي. لاهوت، ڪراچيءَ کان ڇٽيهن ڪوهن تي آهي، پر رستو نهايت خطرناڪ هوندو هو. واٽ تي برن ۾ بلائون ۽ جبلن ۾ چيتا هوندا هئا. چوڻ ۾ اچي ٿو تہ، جنن ۽ ديون جو هتي واسو هوندو هو ۽ شاه بلاول

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نالي بزرگ، جو قلندر شهباز جو همعصر هو، تنهن هي علائقو گوڪل نالي ديو جي چنبي مان ڇڏايو هو. شاه بلاول جي درگاه ڪان، ڏيڍ ڪوه اوريرو، 'پب' جبل جي پيٽ ۾، هڪ غار آهي جا صفي وانگر آهي، جنهن کي لاهوت سڏين ٿا. جبل تان لهي، صفي ۾ وڃڻ اوکو آهي ۽ هاڻي اتي لوه جي ڏاڪڻ لڳائي ويئي آهي. لاهوت واري صفي جي ڇت ۾، ڏيڳيءَ جي ٿڻن جهڙا پهڻ آهن، جن مان چون ٿا ته اڳي کير وهندو هو. هاڻي فقط پاڻي ڦڙا ڦڙا ٿي هيٺ ڳڙي ٿو. اُتي جي مجاور چيو، ته "لاهوت لامڪان، چوٿين آسمان تي آهي."

شايد، لاهوت ڪان موٽندي، وري به ڪنيات ۽ گجرات ڪان ٿيندو، شاه وچي ننگرپارڪر پهتو هوندو. هاڻي ڪيس ساٿيه جي سڪ ستايو ٿو ڏسجي، جو چوي ٿو ته:

"ڏينهون ڏينهن نئون، مُون کي وِرهُ ويڙيچن جو"۔

ننگرپارڪر ڪان ڏيپلي وارو رستو وٺي، پراڻ جو پتڻ لنگهي، شاه سنڌ ڏانهن موٽيو هوندو. انهيءَ جي ثابتي، رسالي مان ملي سگهي ٿي. سر سارنگ ۾، شاه ننگرپارڪر لاءِ چوي ٿو، ته:

"ڍٽ ڏِري پَٽِ پيئون پاسي پارڪر،
سيئي پريا سَرَ، پلر جي پالوٽ سين."

(ٿر جا ٻه ڀاڱا آهن: هڪڙو ڍٽ، يعني وارياسو ڀاڱو، ٻيو پٽ، يعني ڏاڍي زمين وارو حصو)

ننگرپارڪر ڪان پوءِ 'پاٽر' يعني سنڌ ۽ ڪڇ جي وچ واري ٿر ۾ ويو ٿو ڏسجي، ڇاڪاڻ جو اتي جي اصطلاحن، رسمن ۽ جاين جو ذڪر ٿو ڪري. اهو ٿر مارئي جي ملير کي بلڪل ويجهو آهي. انهيءَ ڪري مارئيءَ کان ٿو چورائي ته:

- "ستي سيئي سارِيان، جي پاٽر جا پهتوار."-

جيئن ته-

- "ڇڇڻان ڇيڪاريو ڇيڙلا، پٽين پهرائين"-

ٿر جي ڏاکڻي ڀاڱي جون زمينون، ڇڇيون يا ڪلرائيون ٿي پونديون آهن ۽ برسات ۾ گوڏي جيڏي گپ ٿيڻ ڪري، مالدار اتان مال

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪاهي پٽن، يعني ڏاڍين زمينن ڏانهن ويندا آهن. اهو اکين ڏٺو حال، شاه
مٿئين مصراع ۾ بيان ڪيو آهي.

پائر کان هلي، 'ڪاروڙي' کان ٿيندو، پوءِ ملير ويو ٿو ڏسجي، جو
ننگرپارڪر شهر کان ٻارهن ڪوهن تي آهي. ملير اکئين ڏٺو اٿس، تنهن
جي ثابتي مارئي جو سر پڙهڻ مان پئجي سگهي ٿي؛ پر هن هڪ مصرع
مان ته يقين ٿيو وڃي ٿو:

- "جوءِ ڪشادي جيڏيون! مليرَ مُوڪ مهاڙِ-"

'ٻالوا' جي ڳوٺ وٽ، ست لاڳيتيون ٻٽون آهن، جن جي اڳيان
ڏهر ۾ ملير جو ڳوٺ آهي، جنهن جي مُهاڙي يا ويڪر حيدرآباد جي جيل
کان اسٽيشن جيتري ٿيندي. اهو بيان مٿئين مصرع ۾ آيل آهي.

ملير کان پوءِ 'ويڙهي جهپ' ويو هوندو، جو ڏيپلي کان ٽن ڪوهن
تي آهي، جو مارئي کان ٿو چورائي ته:

- "ڪاروڙيان ڪٽي، ويڙهي جهپ ويا"-

ويڙهي جهپ کان عمرڪوٽ ويو ٿو ڏسجي، جتي عمر مارئي نيئي
بند ڪئي هئي. عمر ڪوٽ جي پرسان ميل سوا جي مفاصلي تي شاه
'مومل جي ماڙي' ڏٺي هوندي، جا انهيءَ وقت چڱي حالت ۾ هوندي، ۽
هاٿي زبون ٿي چڪي آهي. مومل راڻي جي ڪهاڻي، هتان جهپي
هوندائين.

هتان 'ڪائر'، (ڪپري تعلقي جي ڳوٺ هٿونگي کان، عمرڪوٽ ۽
ڇاڇري تعلقن جي اتر واري ايراضي، جا وڃيو جيسلمير سان لڳي) لتاڙي
جيسلمير پهتو هوندو. جيسلمير کان پنج ڪوه پري هڪ شهر آهي، جنهن
کي 'لڊاڻو' سڏيندا آهن، جو ٽڪريءَ تي آهي. اهو لاه ڏسي اُن کي نيڪ
صلاح ٿو ڏئي ته:

"ڪرها ڪارڻ ڪاه، توکي ڏٽين ڏاريو،
ساري ڏج سيد چي لڊاڻي تان لاه"-
(مومل راڻو)

ڪاڪ جي ڪنڌي، لڊاڻي واري ٽڪريءَ سان لڳي پئي آهي، تنهن
ڪري شاه ڪاڪ جي ڪناري کي 'لڊوڻي ڪنڌئين' ڄاڻايو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاه اتان وري 'ويڙهي جهپ' کان 'ڏيپلي' ۽ 'رحمڪي بازار' مان ٿيندو پُراڻ جو پترُ اُڪري پنهنجي ڳوٺ آيو ٿو ڏسجي. 'پراڻ'، پراڻي درياه جو نالو آهي، جنهن ۾ اڳي 'ڏيورونارو' ڇوڙ ڪندو هو. هاڻي قليلي (واه) ٽنڊي محمد خان ۽ بدين تعلقن مان، وهندو، اچيو پراڻ سان گڏجي.

ٽن ورهين جي دراز وڇوڙي بعد، هاڻي شاه ويڙهيچڻ جي وِره جا واڪا ڪندو، پنهنجي ڳوٺ ۾ پهتو. شاه حبيب جنهن کي پٽ جي فراق بيحال ڪري ڇڏيو هو، سو وڇڙيل پٽ کي ملي ڏاڍو خوش ٿيو، ڇاڪاڻ ته الله سندس عرض اگهائي ورهين جا وڇوڙا لحظي ۾ لاهي ڇڏيا هئا.

مٿي ذڪر ڪيو ويو آهي، ته سفر وارن ٽن سالن ۾ شاه، نه رڳو فقيرن جون خصوصيتون جاچيون، پر مختلف ملڪن جون ريتون ۽ رسمون، جدا جدا ڪهاڻيون ۽ قصا، الڳ الڳ طبيعتن جي ماڻهن جا جذبا ۽ اُمنگ، نرمل نظارا ۽ عجيب آزمودا پرايا، جنهن ڪري سندس تجربي ۽ معلومات جو دائرو نهايت وسيع ٿي ويو. انهيءَ ڪري بيتن ۾ به اهي ويهي درياه اوتيا اٿس، جو ان مان پاڻي پيئندي 'تونس' نٽي لهي. ڇا نه ويهي رسالي ۾ انساني امنگن جا نقش چٽيا اٿس! ڇا نه ويهي فطرت جي نظارن جون الفاظن ۾ تصويرون ڪڍيون اٿس!! شاه ڪاريگر ڪمانگر وانگر-مِرُن، ماڻهن، ندين ۽ نارن، جهنگلن ۽ ٻيلن، جبلن ۽ برپٽن جون تصويرون ڪڍيون آهن. رسالو سندس تجربي جو تَتُ آهي.

سنڌي سفر تان ڪوٽڙي ۾ آئي شاه کي اڃا ٿورو عرصو مس گذريو، ته ١١٢۴هجري مطابق سن ١٧١٣ع 'دَلَ' ذات جا ڪي چور، مرزا مغل بيگ جي قبيلي تي ڪاهي آيا. گهرن ۾ مرد ماڻهو موجود نه هئا، تنهن ڪري هنن کي ساڃي لڳي ويئي. اگر تگر اجڙ ڪري، سارو مال متاع ٻهاري راهي ٿيا.

مغل ماڳ تي موٽي اچي ڏسن ته 'ڪاريءَ وارا ڪڪ'، وڃايا پيا آهن. نيٺ هٿيار ٻڌي، سهي سنيري، چورن جي پنيان نڪتا. شاه عبداللطيف وٽ تي هنن کي ويندو ڏسي، پاڙي جي ننگ پاڙڻ ڪارڻ، پنهنجون خدمتون آڇيون، پر مغلن هڪ به نه ٻڌيس. تنهن تي ٽيي پاراتو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏنائين ته:

"بيگ تنهنجي بيگِي، ڪوٺڙيءَ ۾ ڪان،
اتم آس الله ۾، دَلُ مارينئي مانَ."

ڪرامتن جي قائلن جي چوڻ موجب، فقيرن جو چوڻ ڪونه گسندو آهي، سو مرزا مغل بيگ، وڳر سوڌو دلن جي هٿان مارجي ويو. مرداني پهر مان مغلن ۾ فقط هڪ صغير ڇوڪرو، نالي 'گولو' وڃي بچيو. مغلن کي اچي خيال ٿيو ته اهو قهر، رڳو سيدن جي رنجائڻ ڪري ٿيو آهي، تنهن ڪري سيدن وٽ پيش پيئي، ڪين پرچاياٺون ۽ اها ڇوڪري، جنهن جي ڇيچ شاه هٿ ۾ جهلي هئي، سا شاه عبداللطيف کي شادي ڪري ڏنائون. بيبيءَ جو نالو سيده بيگم هو، پر مريد ادب وچان، کيس تاج المخدرات (ستين جو ڇٽ) سڏيندا هئا. بيبي نهايت پاڪدامن، پرهيزگار ۽ پارسا هوندي هئي. جهڙو هو شاه ڀلارو، تهڙيائي هئي سندس بيبي ڀلاري. ٻنهي جي هڪ ٻئي سان محبت هوندي هئي.

شاه کي ڪو اولاد ڪونه ٿيو. بيبي صاحبه حامله هئي، ته هڪ ڀيري شاه، پنهنجي فقير کي پري کان سهڪندو ايندو ڏٺو. پڇا ڪرڻ تي فقير عرض ڪيو ته، "سائين بيبي صاحبه کي اميدواري آهي، سو سندن ڀلي ڪائڻ جي خواهش پوري ڪرڻ لاءِ، پري کان ڊوڙندو اچان ٿو." شاه کي اها ڳالهه ڪين آئڙي، سوچيائين ته "ابا! اهڙو اولاد ئي گهوريو، جو جمڻ کان اڳي ئي منهنجي فقيرن کي ٿو رلائي، ڇاڻو ته الائجي ڪهڙا ڪلور ڪندو!" چون ٿا ته بيبي صاحبه کي ٻار ڪوئي ٿيو ۽ وري اولاد ڪونه ٿيس.

جڏهن شاه کي مجازي عشق جي چيٽ لڳي هئي، تڏهن سندس اندر جي حالت ڦري ويئي هئي، جنهن جو مٿي ذڪر ڪيو ويو آهي. مجازي ٻره جي باه ۾، شاه رڇي رڌو ٿيو، ته الاهي عشق جي منزل شروع ٿي. مجازي عشق پنهنجو ڪم پورو ڪري، لاڪيٽي لعل کي گس لائي ڇڏيو. هو شاديءَ کان اڳ ۾ ئي، روحاني راه جون ڪي منزلون طي ڪري چڪو هو، سو شاديءَ بعد ڪٿي ٿو پوئتي هٽي. شادي ڪرڻ کان پوءِ، شاه جي زندگي هموار ٿي پيئي. ڪجهه وقت بيتن ڳائڻ ۽ ٺاهڻ ۾ صرف

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪندو هو ته ڪجهه وقت رياضت ۽ عبادت ۾. سند وات مان بيت ريلا ڏيو پيا نڪرندا هئا. تڪلف ۽ تصنع جو، سندس ڪلام ۾ ذرو به ڪونهي. هڪ اندر جي اُجل آهي، هڪ روحاني راز آهي، محض ايقان آهي. رڳي رڳي سندن روح جون رڳون تنبوري جي تارن جيئن، وڄنديون هيون:

"رڳون تيون رباب، وڄن ويلَ سَيَڪَهِين"

شاه صاحب وٽ، جيڪو سماع لڳو پيو هوندو هو ۽ جنهن ۾ پاسيس سان، هو آئي وئي سان صحبت ڪندو هو، تنهن سندس هاڪ هر هنڌ ڦهلائي ڇڏي ۽ ڪتان ڪتان جا ماڻهو مريد ٿيڻ لاءِ ڪَهِي وٽس ايندا هئا. ويجهي ڇڪ ۾ رهندڙ پيرن ۽ مشائخن کي اها ڳالهه نه وڻي. شمس العلماءِ قليچ بيگ، شاه جي دشمنن جو احوال ڏيندي چوي ٿو، ته "انهن مان هڪڙا هئا، هالن واري پير مخدوم نوح جو اولاد، ۽ ٻيا هئا متيارين وارا آجناڻي سيد، جي خود شاه جا عزيز خويش هئا ۽ ٽيون سنڌ جو حاڪم، ميان نور محمد ڪلهوڙو (١٧٧٨ـ ١٧٥٥). انهن ٽنهي ڏرين شاه کي گهڻو ستايو، پر جنهن جو "الله واهي، تنهن کي ڪوه ڪريندو پير يا سپاهي."

شاه عبداللطيف کي، پنهنجي ڏاڏي شاه ڪريم جي مقبري ٺهرائڻ جو خيال ٿيو. ڪاشيءَ جي سرن آڻڻ لاءِ پاڻ ملتان ويو، جتان واپس ٻيڙيءَ ۾ اچي، 'خداآباد' (ڪلهوڙن جي گاديءَ جي هنڌ) وٽان لنگهيو ۽ اتي ساهي پٽڻ لاءِ لنگر هنيائين. شاه جي اچڻ جو ٻڌي، ماڻهن جو بهيرون قدمن بوسي لاءِ پي آيون. ميان نور محمد ڪلهوڙي به، پنهنجي طرفان هڪ قاصد هٿان، موتين جي معجون جي دٻلي، نذراني طور ڏياري موڪلي. شاه دٻلي وٺي درياه ۾ اڇلائي ڇڏي ۽ قاصد کي نياپو ڏنائين، ته "ميان صاحب کي سلام ڏج ۽ چئج ته، "جي توهان جي سوغات فقط اسين ڪائون ها، ته فقط اسان کي فائدو پهچي ها، پر هاڻ پل ته عميق ۾ جيڪا مخلوق آهي، سا به فيض پرائي." چون ٿا ته، اوڏي مهل ئي اتان مثل مڇيون سطح تي ترنديون ڏسڻ ۾ آيون.

هن ڪان پوءِ ٿورن ڏينهن ۾، شاه قبو اڏرائي راس ڪيو، جنهن ڪان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پوءِ، ميان نور محمد ڪلهوڙي کيس دعوت ڪئي، جا هن قبول ڪئي. واپس موٽڻ وقت ميان، شاه کي هڪ سرڪش گهوڙي، سونن سنجن سان سينگاري، تحفي طور ڏني. شاه جيئن لانگ ورائي چڙهيو، تيئن گهوڙيءَ وٺي ڪڏايس: شاه لغام ڍِلو ڪري، گهوڙيءَ کي جا اڙي هنئي، سا مينهن واءُ ٿي، وٺي اُڏاڻي. مريد فقير گهڻوئي پٺيان پيس، پر گهوڙي نظر کان غائب ٿي ويئي. ٿوري مدت بعد، شاه گهوڙي آڻي، ميان نور محمد جي اڳيان جهلي. سڀ عبرت ۾ پئجي ويا. ميان ڏاڍو پشيمان ٿيو ۽ چون ٿا ته، پوءِ سندس چگهه وڏيو مريد ٿي پيو، گالان ڪيجريءَ مان، کيس جيڪو غلام شاه، پٽ ڄائو هو، سو به شاه جي دعا سان ڄائو هو.

شاه نويڪلائي پسند ڪندو هو، تنهن ڪري ڪوٽڙيءَ ۾ سک نٿي آيس. ويجهي چڪ ۾، نون هالن کان، ٻن ڪوهن جي مفاصلي تي، هڪ زمين جو ٽڪرو ٽڪيائين. انهيءَ زمين جي ٽڪر جي آسپاس، واريءَ جا دڙا، ڪپڙن جون ويڙهيون ۽ ڪرڙن ۽ ڪنڊن جا جهڳٽا هئا. پرسان ڪراڙ نالي ڍنڍ ۽ ٻيا پاڻيءَ جا دٻا ۽ ڍٻيون هيون. انهيءَ مڪان کي، سڏيندائي ڀٽ هئا، يعني واريءَ جو دڙو. شاه انهيءَ ويراني کي وسايو. پهريائين فقيرن سان گڏجي، ڪجھ پنڌ تان چيڪي مٽي، مٽي تي ڪٽي آڻي، واريءَ مٿان وجهندو هو. پوءِ آهستي آهستي، هڪ جهوپڙو پنهنجي لاءِ، حويلي والدين لاءِ ۽ ڪروت يعني ننڍي مسجد، نماز لاءِ اڏرايائين. حدون مقرر ڪري، فقيرن کي جهوپڙين جوڙڻ لاءِ ارشاد ڪيائين. مطلب ته ڀٽ جي ويراني ۾ نئون ڳوٺ ٻڌجڻ لڳو.

شاه اڃا ڀٽ جو ڳوٺ ئي ڀي ٻَڌايو، ته ڪنهن قاصد اچي ٻڌايس ته، توهان جو والد، هل هلان ۾ آهي ۽ چيو اٿس ته:

"ڪنهن جِنهن نِيهن نَنڌاه، جي مون واجهائيندي نه ورو،
جيڪي مُئي ڪنداه، سو جانبَ ڪَرهو جِيئري."

شاه عبداللطيف قاصد کي چيو، ته "اجهو ٿو اچان، پر هي بيت ابي کي اُتر ڪري ڏج: ،

"متان ٿِيين مَلُورُ، ڪِينَ اڳاهُون آهيان،
ڏسڻ ۾ ڪَرَ ڏورِ، حَدَ ٻنهي جي هيڪڙي."

پُٽ جي پيغام پهچڻ بعد، شاه حبيب جي دل کي آٿت آيو ۽ اکيون پوري، وڃي حبيب سان واصل ٿيو. شاه حبيب جي وفات جي تاريخ، محمد صادق نقشبنديءَ جي عربي مصرع مان سن ١١٥٥ هجري، مطابق ١٧٤٢عيسوي نڪري ٿي. هن وقت شاه جي عمر ٦٣ ورهيه ڪن هئي.

شاه کي پنهنجي پيءُ جي وفات ڪري، گهڻو صدمو پهتو هو، سو ڪوٽڙيءَ مان ٽپڙ کڻي، اچي اتالي سميت ڀٽ وسايائين. هاڻي سندس هاڪ هر هنڌ پئجي ويئي. مختلف هنڌن تان، ماڻهو سندس زيارت لاءِ ڀٽ ڏانهن اچڻ لڳا. ڪيترائي استاد راڳيندڙ ۽ ڳَويا، هندستان جي جدا جدا حصن مان اچي نڪتا- اٽل ۽ چنچل نالي، دهليءَ جا به مشهور راڳيندڙ به اچي اتي سهڙيا. سارو ڏينهن سرود ۽ سماع لڳو پيو هوندو هو ۽ شاه پاڻ به، پنهنجا مرتب ٿيل بيت ۽ ڪافيون ڳائيندو هو.

پڇاڙيءَ واري وقت ۾، شاه کي ڪربلا جي زيارت ڪرڻ جو شوق جاڳيو. سنيري نڪتو، ته واٽ تي هڪ ولايت جو صاحب، مريد ڳڏيس- جنهن حال پروڙي عرض ڪيس ته، "قبلا هي ڇا؟ ماڻهن کي چوندا وتو ته ڪفن دفن به ڀٽ ۾ ٿيندو ۽ هاڻ هليا آهيو هيڏي وڏي سفر تي." شاه کي هي لفظ دل سان لڳا، سو موٽي ڀٽ ڏانهن آيو. اتي پهچندي ڪارو ويس ڪري، سر ڪيڏاري وارا بيت ڏيڻ لڳو. چون ٿا ته اهو سندس آخري ڪلام هو. هڪ ايڪيهو ڪڍيائين، جنهن بعد وهنجي سهنجي، چادر اوڍي، مراقبي ۾ ٿي وينو ۽ فقيرن کي سماع ڪرڻ جو اشارو ڪيائين. ٽي ڏينهن برابر سماع پئي هليو. آخر راڳ بند ڪري، فقير شاه جي ويجهو وڃي ڏسن، ته شيءِ وڃي ڏٺيءَ کي پهتي آهي. اها سن ١١٦٥ هجري، مطابق سن ١٧٥٢ع صفر مهيني جي چوڏهين تاريخ هئي، جنهن تاريخ تي هر سال ڀٽ ڌڻيءَ جي روضي تي ميلو لڳندو آهي.

ميان غلام شاه ڪلهوڙي، سن ١١٦٧ هجري، مطابق ١٧٥٤ع ۾، ڀلاري ڀٽ ڌڻيءَ تي قبو ٺهرايو. قبي جي دروازي تي ڪيترا فارسي بيت اڪريل آهن، جن مان، ابجد جي حساب سان، سندس وفات جي تاريخ ملي ٿي. انهن مان، محمد پناه 'رجا' جا ٺاهيل به بيت هيٺ ڏجن ٿا:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(١) گفت اين رجا مريد سِنّ ارتحال پير،
گرديده محوِ عشق، وجودِ لطيفِ مير،
(٢) زد نعره در فراق، دگر کرد سينہ چاک،
شد محو در مراقبہ، جسمِ لطيفِ پاک.

جيڪا مسجد، قبي جي اتر طرف آهي، تنهن جي پٽ تي، جيڪي بيت، نقش ٿيل آهن، تن مان پوين ٻن لفظن 'رضوان حق' مان شاه جي وفات جي تاريخ پڻ ملي ٿي.

سچو بيت هي آهي:

"شاه صاحب، ذوالمناقب، سيّدي عبداللطيف،
آنکہ قطبِ وقتِ خود، بودست در مردانِ حق،
چون ز جامِ 'ارجعي'، مخمورِ نوشِ وصل شد،
گفت ملهم غيب سالِ رحلتش رضوانِ حق."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فصل-٣

شاه جي سيرت ۽ مذهب

شاه عبداللطيف جي منهن مان، نور پيو بکندو هو ۽ اکيون هميشہ مشعل وانگر پيون ٻرنديون هيون. مڙس نهايت ڏيا وارو هو،ڳالهائيندو ٻولهائيندو، نهايت خلق ۽ فضليت سان هو، جنهن ڪري سڀ ڪو سندس ادب ۽ احترام ڪندو هو. ورو يا وڳنڊ نالي فقير ڪان سواءِ، ٻئي ڪنهن سان، چرچو گهڀو ڪين ڪندو هو، وڳنڊ تي چيل ظريفانا بيت، سر بلاول ۾ درج ٿيل آهن.

شاه سادو کائيندو ۽ سادو هنڊائيندو هو. انگ تي گيڙوءَ رتي ڪفني، مٿي تي ڏگهي جمني ٽوپي، جنهن تي ٻه، ٽي وراڪا ڪپڙي جا ويڙهيندو هو، پير اڪثر اگهاڙا ۽ هٿ ۾ هڪ لنبي لٺ ڪٽندو هو، جنهن جو مٿو، جوڳين جي بيراڳڻ جهڙو هوندو هو. ڪاڏي پيتي لاءِ، وٽس هڪ وڏو ڪشتو يا ڪچڪول هوندو هو. اهي سندس هٿن جون سيئي نشانيون، اڄا تائين درگاه ٿي رکيل آهن.

شاه ڏاڍيون رياضتون ڪندو ۽ تن کي تسيا ڏيندو هو. کائيندو ٿورو ۽ سمهندو گهٽ هو. هڪ لڱا، فقيرن شڪايت ڪئي، ته پٽ تي ڏاڍا مڇر آهن. پاڻ فرمايائون، ته "ابا! مڇر ته توهان جا سڄڻ آهن، جو اوهان کي غافل ٿي سمهڻ نٿا ڏين ۽ اوهان کي هدايت ٿا ڪن ته سستي ڇڏي، اٿي الله سان اوريو." ڪڏهن به پاڻ تڪليفن جي شڪايت ڪانہ ڪندو هو. جيئن مشڪلاتون وڌيڪ وڪوڙينديون هيس، تيئن وڌيڪ وهسندو هو. شاه نهايت نهٺو ۽ نماڻو هوندو هو، رحمدل به ڏاڍو هو. پکين تي به ڪهل ايندي هيس. شڪارين کي هڪ بيت ۾ ٿو پاراتو ڏئي:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"ماري مرين شال، ڏِبَ وَڃَنيئي ڏِيئون!"

راڳ تہ، شاھ جي جيءَ جو جياپو ھو، ۽ ساھ بہ سماع ٻڌندي ڏنائين. ھن بدعت کان منع ڪرڻ لاءِ، ڪيس ڪيترن چيو، پر پاڻ وري ورائيندو ھون، تہ "منھنجي دل ۾، الاھي محبت جو اسريل وڻ، راڳ جي پاڻيءَ کان سواءِ سڪيو ٿو وڃي. جيتوڻيڪ اھو پاڻي پليت آھي تہ بہ انھيءَ وڻ کي سڪڻ کان بچائي ٿو."

شاھ ڏاڍو پرھيزگار ھوندو ھو. زال ذات کان پاسو ڪندو ھو، ايتري قدر جو ڪنھن فحش عورت جو راڳ بہ ڪونہ ٻڌندو ھو. ڳالھ ڪيڄريءَ کي سو نوازي سنڌ جي پٽ راڻي ڪري ڇڏيائين. ڪيس اولاد جي درڪار ڪانہ ھئي. چوندو ھو، تہ "منھنجا فقير منھنجو اولاد آھن."

مطلب تہ، شاھ جي رھڻي ڪھڻي، تعريف جوڳي ھئي:

"منھن ڏنائين مارھين، ھنيون ڏنائين ھوت"

شاھ ھڪ سچو ۽ پڪو موحد مسلمان ھو. فرقہ پرستيءَ کان پري، الله جي ياد ۾، شريعت جي پابنديءَ ڪندي، زندگي بسر ڪيائين. سماع کان سواءِ سندس ٻي ڪابہ بدعت ڪانہ ٿي ٻڌجي. جيڪڏھن ظاھري مسلماني پيرئون نہ پاري ھا، تہ وقت جا ملا ۽ مجتھد مٿس ضرور تعزيرون ڪن ھا. شاھ روزا رکندو ۽ نمازون پڙھندو ھو. مسجد پنھنجي ھٿن سان پورھيو ڪري جوڙائي ھئائين. تسبيح پڙھندو ھو ۽ سيڪو ڪيس صوفي ٿو سڏي. ڪوبہ صوفي، تيسين سچو صوفي نہ آھي، جيسين شريعت جي پابندي نٿو ڪري. شاھ بہ انھي قسم جو صوفي ھو. اڄ ڪلھ جو ڀنگوڙائي يا نات نوش ڪندڙ صوفي ڪونہ ھو.

شاھ سيد ھو، نبيءﷺ جن جي اولاد مان ھو، شيعن وانگر حضرت علي ۽ سندس آل کي گھڻو گھرندو ھو، عاشورن ۾ امامن لاءِ ماتم ڪندو ھو، پر سينہ ڪوبي ڪانہ ڪندو ھو. ڪربلا جي زيارت لاءِ سنيري نڪتو ھو ۽ ڪيڏاري جي سڄي سر ۾، امامن جي الفت ۾ آھون ۽ دانھون ڪيون اٿس: پر سنين وانگر، ھٿ ٻڌي پنج وقت نماز ادا ڪندو ھو. چئني يارن جي تعريف ڪندو ھو، ٽن خليفن جي ڪڏھن بہ گلا ڪانہ ڪندو ھو ۽ ھڪ ڀيرو حج لاءِ پڻ سنيريو ھو- ھڪ ڀيري ڪنھن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪانئس پڇيو ته: "سائين! توهين سني آهيو يا شيعا؟" پاڻ ورائي ڏنائين، ته "ابا! آءٌ ٻنهي جي وچ ۾ آهيان." تنهن تي سوال ڪندڙ چيو، ته "انهن ٻنهي جي وچ ۾ ته ٻيو ڪي ڪين آهي." شاهه جواب ڏنس ته: "آءٌ آهيان به اهو ڪي ڪين."

شاهه جي مذهب جا ٻه پهلو هئا: هڪڙو حقيقي ۽ ٻيو مجازي، هو ظاهري طرح شريعت جو پورو پابند هوندو هو، پر جڏهن 'عروج' جي حالت ۾ ايندو هو، تڏهن روحانيت جي رستي، پنهنجي خاوند سان اهڙو محو ٿي ويندو هو، جو دنيا ۽ ماسوا کان بي خبر ٿي پوندو هو. خدا جي وحدانيت کان سواءِ انهيءَ مهل ٻيو ڪي به ڪين نظر ايندو هوس، گويا الله سان هڪ ٿي ويندو هو. ماڻهن کان اهو راز پيو لڪائيندو هو ۽ هميشه اهو انديشو هوندو هوس، ته متان ماڻهو منهنجون رمزون پروڙي نه سگهن ۽ وڃي گمراهيءَ جي کڏ ۾ ڪرن. صوفيانه اصطلاح ۾ پهرين حالت کي شريعت ۽ ٻي حالت کي طريقت چئبو آهي. روح جي ارتقاءَ لاءِ اهي ٻئي حالتون ضروري آهن. هڪڙي حالت فراق جي آهي ته ٻي وري وصال جي. شاهه الاهي جمال جو جلوو هر هنڌ پسي، الاهي عشق جي عميق ۾ غوطا هنيا ۽ روميءَ جي رمز پروڙي، ان تي عمل ٿي ڪيو، جنهن موجب:

"ملت عشق، از همه دينها جداست،
عاشقان را مذهب و ملت خداست."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فصل-٣

شاه جون شاعرائيون خوبيون

شعر لفظ شعور مان نڪتو آهي، جنهن جي معنيٰ آهي، ’ڄاڻ.‘ پاڪ خيالن جو ترجمان ليکي، ڪيترن بزرگن، شعر کي ’الهام‘ ڪوٺيو آهي. رومي چوي ٿو ته:

’شاعري جزويست از پيغمبري.‘

جيڪا ڳالهه، ڳولا ۽ ڪوشش کان سواءِ انسان جي دل ۾ پيدا ٿئي، سا آهي الهام. اهڙي شعر جي قسم کي، ادبي اصطلاح ۾ ’آمد‘ چوندا آهن. يورپ منجهه، اڳئين زماني ۾، شاعر ۽ نبيءَ جي وچ ۾ ڪو گهڻو فرق ڪونه ليکبو هو. ٻنهي کي هڪڙي نالي، يعني ’وهينز‘ سان سڏيندا هئا. درحقيقت، سچو شاعر ۽ نبي، ٻئي الاهي اسرار ۾ مستغرق آهن: ٻنهي کي پالڻهار جي ڏکي پرولي پيچڻ جي ڳُتي آهيَ. شاه نبي سو نه آهي؛ باقي ولي بيشڪ آهي. شاه کي فقط شاعري جو درجو حاصل نه آهي، پر سنڌي، ڪيس وليءَ جو ممتاز مرتبو ڏين ٿا ۽ ڪيس تلاميذالرحمان (خدا جو شاگرد) سمجهن ٿا. شاه جو هر هڪ سر الاهي عشق جو دفتر ۽ خداشناسيءَ جو مخزن آهي. سندس ابيات شعر ۽ شاعري نه، بلڪ آيات عشق الاهي آهن. شاه جي ڪلام کي الهام چئي سگهجي ٿو، ڇاڪاڻ جو:

”جي تون بيت ڀائيين، سي آيتون آهين،
وڃيو من لائين، پريان سندي پار ڏي.“

شعر ۾، هڪڙا هوندا آهن خيال ۽ ٻيا الفاظ. انسان جي دل جون عجيب ڪيفيتون، يا جيڪي جذبات، جهڙوڪ غم، خوشي، راحت يا حيرت- دل ۾ ايرن ٿا، تن کي تز الفاظن ۾ ظاهر ڪري، پڙهندڙن جي دل ۾ ساڳيائي اهڙا احساسات پيدا ڪرڻ- اهو شاعريءَ جو اعجاز- ان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جو صحيح مقصد بہ اھوئي آھي. شاھ جي ڪلام ۾، جھڙا آھن خيال عميق ۽ مائيدار، تھڙا آھن الفاظ عمدا ۽ معنيٰ دار. معنيٰ توڙي الفاظن جي لحاظ کان شاھ جو ڪلام عمدو شعر آھي، مثلاً:

"مرڻا اڳي جي مئا، سي مري ٿئا نہ مات،
هوندا سي حيات، جيئڻا اڳي جي جئا."

علم عروض جي عالمن جو فيصلو آھي، تہ وزن ۽ قافيو شعر جا ضروري جزا آھن. شاھ واري وقت ۾، شعر ايراني يا عربي وزن تي ڪونہ ٺھندو ھو. وزن جي عيوض شعر، راڳ جي ماترائن تي ٻڌبو ھو. مطلب تہ وزن يا راڳ جي ماترائن ۽ قافيي کان سواءِ شعر، شعر نہ آھي. شاھ جي ڪلام ۾ اھي ٻئي وصفون آھن. سندس ڪلام ڏوھيڙن ۾ آھي، سندس بيت هندستاني طرز تي، علم موسيقي جي ماترائن موجب، آواز جي ڊگھائي ۽ گھٽتائيءَ تي، قافيي سان ٺھيل آھن، جن جو مڪمل مزو يا حظ بيت ڳائڻ سان وٺي سگھجي ٿو. جيتوڻيڪ شاھ، عربي علم عروض ۾ پليءَ پٽ پڙ ھو، تڏھن بہ عربي بحر ۽ وزن جو نقل نہ ڪري، ديسي طريقو اختيار ڪيو اٿس.

'ڏوھيڙو' لفظ دوھي مان نڪتو آھي، جنھن جي معنيٰ آھي 'ٻيٽو'، يعني مثنوي. ڊاڪٽر گربخشاڻي جو چوڻ آھي تہ، "ھر ھڪ دوھي ۾ ٻہ ٻہ مصرعون ھئڻ گھرجن، جن جي پڇاڙيءَ ۾ ساڳيو قافيہ ھئڻ گھرجي. ھرھڪ مصرع ۾ ٻہ پد (حصا) ھئڻ گھرجن، انھن چئن پدن مان، پھرئين ۽ ٽئين پد ۾، تيرھن ماترائون ھئڻ ضروري آھن ۽ باقي ٻئي ۽ چوٿين پد ۾، يارھن يارھن ماترائون؛ دوھي ۾ ڪل اٺيتاليھ ماترائن مان، گھٽ ۾ گھٽ چار ضرور چوٿيون ھئڻ گھرجن، باقي چوئيتاليھ ماترائون ڊگھيون ھجن يا چوٿيون، تہ حرڪت نہ آھي."

قاضي قاضن ۽ شاھ عبدالڪريم جو ڪلام پڻ 'دوھو' وزن يا دوھرن ۾ لکيل آھي، پر شاھ ھن طرز ۾ بہ گھڻيون عمديون تبديليون آنديون. شاھ ٻن ٻن مصراعن، وارن بيتن سان گڏ، ٽن ٽن، چئن چئن، بلڪ وڌيڪ مصراعن وارا گھڻا بيت چيا. شاھ ٻئي ۽ چوٿين پد جي پڇاڙيءَ ۾ قافيہ وجھڻ جي عيوض، پھرين ۽ ٽئين يا ٻئي ۽ ٽئين پد ۾

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قافيہ وڌو. پدن ۾، ماترائن جو عدد پڻ، شاھ مختلف رکندو آيو آھي. انھن قيرين گھيرن ڪري، بيتن ۾ وڏيڪ پختگي ۽ ميناج پيدا ٿيو آھي. شاھ ڪنھن بيت جي پھرين يا پوئين مصراع جو اڌ، ڪيترن بيتن ۾ وري وري آڻي يا فقط مصرع جو ھڪ لفظ ڦيرائي يا فقط ٻن لفظن جي پاڻ ۾ جاءِ مٽائي؛ يا ھڪڙي لفظ بدران ٻيو ساڳي معنيٰ وارو لفظ آڻي، سڄي بيت جو قافيو بدلائي ٿو، سو ھيڪاري سنڌس شعر کي سوادي ڪيو ڇڏي. مطلب تہ شاھ ڪنھن جي بہ تقليد نہ ڪئي، پر پنھنجو نئون ۽ عمدو طريقو ايجاد ڪري، ھڪ نئين راھ ڳولي ڪڍي.

شاھ جي ڪلام ۾، بيتن کان سواءِ، ھر ھڪ سر پنيان ھڪڙي وائي اچي ٿي، جنھن ۾ ٽن چئن تڪن واريون مصراعون آھن ۽ ھڪڙو ٿلھ اٿس، جو سيڪنھن مصرع جي پنيان ورجائي ڳائبو آھي. شاھ جي بيتن واري شعر جو نمونو گھٽي وقت کان سنڌ ۾ رائج ھوندو ھو، جو ڀَٽ فقير ڳائيندا ھئا. انھن کي لوڙائو ڪري چوندا آھن. ھندستاني گويا، ڪافي يا غزل يا ٺمري ڳائڻ کان اڳي، ڏوھيڙا ڏيندا ھئا. ھي طريقو سنڌين بہ اختيار ڪيو. ھو ڏوھيڙا يا لوڙائو ڏئي، راڳڻي ٻڌي، پوءِ ڪافي يا وائي چوڻ لڳا. اھو عمدو رواج، شاھ وٽ ٿيندڙ سماع جي مجلسن مان، سنڌ ۾ رائج ٿيل ٿو ڏسجي. شاھ جي 'وائي' ڪافي يا ٺمري جو نمونو آھي، جو انھن جي بدران ڳائبو ھو.

ارسطوءَ جي راءِ موجب، محاڪات، يعني مصوري يا نقش نگاري، شعر جو روح آھي. ادب جي ٻين عالمن جو ارشاد آھي، تہ تخيل ئي شعر جو روح آھي. حقيقت ۾ محاڪات ۽ تخيل، ٻئي شعر جا اھم ۽ لازمي جزا آھن. محاڪات جي معنيٰ آھي، ڪنھن شيءِ يا حالت جو اھڙي طرز سان بيان ڪرڻ، جو انھيءَ جي تصوير پڙھندڙ يا ٻڌندڙ جي اکين اڳيان تري اچي. محاڪات، الفاظن ۾ فوٽو ڪڍڻ جو فن آھي. تخيل وري ايجاد جي قوت جو نالو آھي. جنھن جي مدد سان شعر، سامعين جي جذبات ۾ جنبش پيدا ڪري ٿو. شاھ جي ڪلام ۾، اھي ٻئي خصوصيتون موجود آھن.

شاھ، محاڪات جو ماھر آھي. شاھ جي نقش نگاري، ھر ھڪ بيت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مان ڇُلڪي رهي آهي. جيڪڏهن ڪو چاهي، ته بيت ته بجاءِ خود، پر هرهڪ مصرع جي موضوع تي تصوير ڪڍي سگهي ٿو. (اميد ته ڪو اهڙو شائق نڪرندو، جو شاه جي بيتن جون تصويرون ڪڍائي شايع ڪرائيندو.) شين ۽ دلي ڪيفيتن جو چِٽ چِٽڻ، ته ڪو شاه کان سکي. ٿرن ۽ ٻرن، ڏکن ۽ ڏونگرن، درياه ۽ سمنڊ جي خطرن جون، اهي اهي تصويرون ڪڍيون اٿس، جو ڏندين آڱريون اچيو وڃن. ڪوبہ ڪمانگر، اهڙو نقش مشڪل ڪڍي سگهندو، جهڙو سر سهڻيءَ ۾ شاه درياه جي دهشتناڪ صورت جو ڪڍيو آهي:

"دهشت دم درياه ۾ جت جايون جانارن،
نڪو سنڌو سير جو، مپ نه ملاحن،
درندا درياه ۾، واڪا ڪيو ورن،
سچا ٻيڙا ٻار ۾ هليا هيٺ وڃن،
پرزو پيدا نه ٿئي، تختو منجهان تن،
ڪو جو قهر ڪنن ۾، ويا ڪين ورن،
اتي اڻ تارُن، ساهڙ! سير لنگهاءِ تون."

ڪوبہ نقاش، مينگهه ملار جون اهڙيون سهٽيون شڪليون مشڪل ڪڍندو، جهڙيون سر سارنگ ۾، شاه ڪڍيون آهن مثلاً:

"مند تي، منڊل منڊئا، ڪي اوهيڙن اوڪ،
ڇاڇري تي ڇنن ۾، ميهون چرن موڪ،
سرهيون ٿيون سنگهاريون، پويو پائن طوق،
ميها، ڇيڙ، ڦنگيون، جت ٿين سيئي ٿوڪ،
لاهيين مٿان لوڪ، ڏولائي جا ڏينهڙا."

ڪهڙو ڪاريگر هام هڻندو، ته سر ڪيڏاري ۾، ڪربلا جي جنگ جون، شاه واريون ڪڍيل لفظي تصويرون نقل ڪري سگهندس؟ شاه جي محاڪات جو مشهور مثال هن بيت مان ملي سگهي ٿو:

"بهادر گڏيا بهادرين، ڪڙڳ ڪلول ڪن،
وجهن ڏڙ ڏڙن تي، هاڪارين، هڻن،
ڪرن، ڪنڌ نچن، رڻ گجيو، راڙو ٿيو."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مطلب تہ، شاعراڻي مصوري جو ڪمال، شاهہ جي ڪلام مان ليئا پائي رهيو آهي.

شاهہ جي ڪلام مان، تخيل جو عنصر پڻ بکي رهيو آهي. علم هيئت جو ماهر، چنڊ کي شاعرانہ اکين سان نٿو ڏسي. هو ڏسي ٿو، تہ چنڊ ٿهيل ڇا جو آهي؟ بذات خود روشن آهي يا سج جي ڪرڻن جو چور آهي؟ ڪهڙي سبب سمنڊ جي لهرن کي ڪشش ڪري ٿو؟ پر شاعر، چنڊ جي روشنائيءَ ۾ محبوب جو جلوو ڏسي ٿو. هو چنڊ کي، پنهنجي محبوب کان، ڪئين درجا گهٽ سمجهي، انجا عيب ثواب اُپٽاري ٿو:

"چنڊ تنهنجي ذات، پاڙيان تان نہ پرينءَ سين،
تون اڃو ۾ رات، سڄڻ نت سوجهرو."

ڪڏهن شاعر وري چنڊ کي، پنهنجي دلبر ڏانهن قاصد ڪري موڪلي ٿو، ڇاڪاڻ جو هو چنڊ کي ساري دنيا تي نظر وجهندو تصور ڪري ٿو.

"اُڀر چنڊ! پس پرين، تو اوڏا، مون ڏور."

پر سائنسدان، اها ڳالهہ تسليم نٿو ڪري، ڇاڪاڻ جو هو ثابت ڪري ٿو، تہ چنڊ فقط اڌ دنيا تي روشني وجهي ٿو. شاهہ، چنڊ کي قاصد ڪري، مٺي منٺار ڏي سنيها ٿو موڪلي:

"چڱا چنڊ! چئيج، سنيها کي سڄڻين،
مٿان اڱڻ اُڀري، پرين جي پئيج،
جهيڻو ڳالائيج، پيرين وجهي هٿڙا."

مطلب تہ خيال جي هڏائين پيڙي تي شاهہ تخيل جو ماهہ چڙهي، سهڻي شاعراڻي حور آڻيو اکين اڳيان بهاري.

شاهہ ۾ جمال (حسن) جي مشاهدي ماڻڻ جي قابليت هئي. جمال جا ڪيترائي قسم آهن، جهڙوڪ: طبعي، جسماني، اخلاقي ۽ روحاني. شاهہ طبعي يا فطرتي جمال ڏسي، سندس اپائيندڙ جي واهہ جي واڪاڻ ڪئي آهي. سر سارنگ ۾ قدرتي حسن جو جلوو بيتن ۾ نمايان ڪيو اٿس. درياهہ جو دل ڏاريندڙ منظر، تارن جي جهرمر، چنڊ جي چٽائي، ڪڪرن جي ڪارونيار ۽ سج جا سينہ شگاف ڪندڙ نظارا، ڏاڍي خوبيءَ سان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪيا اٿس. اخلاقي ۽ روحاني حسن جو ذڪر، شاهه هر هڪ سر ۾ ڪيو آهي. جنهن جو بيان هر هڪ سر جي روحاني راز ۾ ڏنو ويو آهي. مطلب ته، هر بيت ۾، شاهه حق ۽ حسن جو هوڪو ڏئي ٿو. اهڙو ماڻهو ورلي هوندو، جنهن شاهه جي مهراڻ مان، معنيٰ جا موتي هٿ نه آندا هجن.

شاهه جو ڪلام شاعراڻي صنعتن سان پڻ پرپور آهي. هن جي ڪلام ۾ فصاحت آهي، يعني هر هڪ لفظ اهڙو استعمال ڪيو اٿس، جو اُچار ڪرڻ ۾ زبان کي ڪِبايو هيڪ يا هٿڪ ڪانه ٿي ٿئي. مثلاً:

"آيل! ان نه وسهان، هنجون جي هارين،
آڻيو آب اکين ۾، ڏيهه ڪيٍ، ڏيکارين،
سڄڻ جي سارين، سي ته ڪي رون نه چون ڪي."

شاهه جي ڪلام ۾ بلاغت آهي، يعني هرهڪ سخن، وقت ۽ حال مطابق آهي. هو پنهنجن سورمين جي دلي ڪيفيت، چٽائيءَ سان بيان ڪري ٿو. ڪڏهن سسئي جي سورن جو، ڪڏهن سهڻيءَ جي سوز جو، ڪڏهن مومل جي مونجهاري جو، ڪڏهن ليلا جي ليلائڻ جو، ڪڏهن ڪوهياري جي ڪنجهڻ جو ۽ ڪڏهن مارئي جي بند ۾ بيحال ٿيڻ جو بيان وزنائتن لفظن ۾ بيان ڪري، پڙهندڙن کي پنهنجي سحرنگاري سان مفتون ڪيو ڇڏي، مثلاً: مومل ڪان ٿو چورائي:

"وڃ سوريندي، ولها! ويو تيل ٻري،
موٽ مسافر سپرين! چانگي ٿي چڙهي،
راڻي لاءِ رڙي، ويئي وهامي راتڙي."

شاهه جي ڪلام ۾ جدت آهي يعني، هن مضمون اهڙا علحدا علحدا، اختيار ڪيا آهن ۽ اهڙي عمدي طرز سان ادا ڪيا آهن، جو ڪنهن ٻه اڳئين شاعر جو نقل يا تتبع نٿا لڳن. شاهه جو ڪلام جدت ڪري جادوءَ جو اثر رکي ٿو. مثلاً:

"نيهن نهائين ڪان، سک منهنجا سپرين!
سڙي سارو ڏينهن، ٻاهر ٻاڦ نه نڪري."

شاهه جي ڪلام ۾ سلاست آهي، يعني لفظ اهڙا استعمال ڪيا اٿس، جي ان وقت ماڻهو روزمره جي ڪاروبار ۾ ڪم آڻيندا هئا. سندس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

بيتن پڙهڻ سان هرڪو چوندو، ته ”سچ چيو اٿس. اهي ڳالهيون منهنجي دل مطابق آهن.“ اها الفاظن جي سادگي شاه جو مرڪ آهي. نڪي ابوالقوڙاتڻ عربي اکر، نڪي ڳاتي پڳا ٻي ڪنهن ٻوليءَ جا لفظ استعمال ڪيا اٿس. رنگين ۽ گوناگون هوندي به شاه جو ڪلام، سليس، سلوڻي ۽ سادي سنڌيءَ ۾ آهي.

مثلاً:

”عدل نه چيتان آئون، ڪو قيرو ڪج فضل جو.“

شاه جي ڪلام ۾ بندش آهي، يعني الفاظن جي اچارن ۾ ميٺاج ۽ معنيٰ ۾ موزونيت آهي. شاه جي استعمال ڪيل الفاظن جي خوبي سندن اچارن، آوازن، لهجي ۽ معنيٰ ۾ آهي. شاه جي بيتن ۾، نه معنيٰ تنگ آهي ۽ نه قافيو لنگ. مضمونن جي بلندي ۽ بندش، سندس بيتن کي سلوڻو بنايو ڇڏين. شاه معنيٰ جي ڪنوار کي موزون الفاظن ۾ ملبوس ڪري هيئن تو پيش ڪري:

”پريان سندي پار جي، مڙيئي مٺائي،
ڪانهي ڪڙائي، چکين جي چيت ڪري.“

شاه جي ڪلام ۾، اڪثر ڪري، اکرن جي ٻيهڪ نثر جهڙي آهي ۽ ٻين شاعرن وانگر پيچيدي نه آهي، مثلاً:

”سوريءَ سڏ ٿيو، ڪا هلندي جيڏيون؟
وڃڻ تن پيو، نالو نينهن ڳنن جي.“

شاه پنهنجي ڪلام کي، سخن جي صنعتن سان به ڪافي سينگاريو آهي، جن جو تفصيل هيٺ ڏجي ٿو:

جيئن خداداد حسن کي زياده چمڪائڻ ۽ موثر بنائڻ لاءِ زالون زيور زيب تن ڪنديون آهن، تيئن شعر جي نازنين پري پيڪر کي، زياده دلڪش بنائڻ لاءِ، شاعر سينگار جو سامان وجهي سنواريندا ۽ زياده حسين بنائيندا آهن. شاه پنهنجي سخن کي، صنعتن سان ڪافي سجايو ۽ سينگاريو آهي. شاه جيڪي سخن جا سينگار اختيار ڪيا آهن، تن مان ڪجهه هيٺ ڏجن ٿا:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(ا) تشبيهون ۽ استعارا: هي صنعتون سخن جي سونهن آهن. جڏهن عام رواجي ماڻهو ٻه جوش ۾ اچي ويندو آهي يا اندوه ۽ غم جي حالت ۾ هوندو آهي، تڏهن بي اختيار، زبان مان استعارا نڪري ويندا اٿس، مثلاً ڪنهن جو عزيز مري ويندو آهي، ته چوندو آهي، ته "دل تي ڦاٽيم"، "توکي ڪنهن جي نظر نيو"، "ادا! چيله ڀڃي ويو" وغيره. اهي سڀ استعارا آهن، جي دلي رازن بيان ڪرڻ جا فطرتي اوزار آهن. جيڪڏهن اهي شعر ۾ استعمال ڪبا، ته جذبات جا صحيح ترجمان ٿيندا ۽ ٻين ۾ ٻه اهي ساڳيا ساڳيا امنگ اٿاريندا ۽ دل موم ڪرڻ لاءِ مؤثر ٿيندا.

جيڪڏهن شاعر، ڪليو ڪلايو ٻن شين جي ڀيٽ ڪندو، ته چئبو، ته هن تشبيهه جي صنعت استعمال ڪئي آهي. مثلاً شاه، معشوق کي صياد سان مشابهت ڏئي ٿو، جو تير ڪمان کڻي شڪار تي ويندو آهي ۽ جيڪو شڪار ڪندو آهي سو ويندو آهي، جهوليءَ ۾ وجهندو. معشوق پنبڻين جي تيرن ۽ ڀرن جي ڪمان سان، عاشقن جون دليون شڪار ڪري ٿو:

(۱) "هَڻُ حَبيبَ هٿُ کڻي، ٻَنگا لهي ٻانڻ،
ماڻِهين مون مِنهُ ٿئي، جهولِيءَ وِجهان ڀانڻ."

شاه مرشد کي لُهار سان مشابهت ڏيندي چوي ٿو، ته مرشد کي ٿي خبر آهي، ته ڪهڙن سالڪن پنهنجي خام طبع وڃائي، ڪماليت حاصل ڪئي آهي:

"پچائي پَهانڻ، جَن رَساڻيو رَڪُ کي،
تَنين سندو جانڻ، آهي آڳَرِين کي."

(۲) "چِپُون چِپَرَ ڪَٽَ، پَهَڻَ پَتَراڻيُون ڀاڻِيان."

(۳) "پَرتوو پنهونءَ جو، جُهڙ جيئن جهالا ڏي."

جيڪڏهن ڀيٽ اهڙي نمايان ۽ ڪليل نه هوندي، بلڪ خفيف ۽ لڪل هوندي، ته چئبو، ته شاعر استعاره استعمال ڪيو آهي. شاه پڻ استعارا استعمال ڪيا آهن مثلاً:

(۱) "ساٿِي نَه ڀسان سي، جي هُنَرِ هنيين ٿوڻيُون."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(۲) مُنهن ڏيئِي مُون آئِيو، رَنگا رَنگِي راهُ.

(۳) واڪو ڪَندِيَسِ، "وو! مون سين جَبَلُ تو جاڙُون ڪَري!"

(هتي بي جان جبل کي جاندار واري وصف ڏني ويئي آهي. جيئن بي جان ڏونگر کي هيٺ خطاب ڪيو ويو آهي.)

"ڏونگَرَا! مُون نہ ڏُکوءِ، آن اَگَ ڏُکوئِي آهِيان."

اهڙا مثال شاهه جي رسالي ۾ هزارين ملندا.

تضاد:

ٻن متضاد، يعني هڪ ٻئي جي اُبتڙ معنيٰ رکندڙ لفظن کي، ٻن مختلف شين جي ڀيٽ ڪرڻ لاءِ، يا سندن تفاوت کي زياده چٽائيءَ سان ذهن نشين ڪرائڻ لاءِ، شاعر استعمال ڪندو تہ چئبو، تہ شاعر تضاد جي صنعت استعمال ڪئي آهي. شاهه اها صنعت هيئن تہ استعمال ڪري:

(۱) "سو هي، سو هو، سو اجل، سو الله،
سو پرين، سو پساهه، سو ويري سو واهرو."

(هتي اجل ۽ الله، ويري ۽ واهرو هڪ ٻي هستيءَ جي وصف ڪن ٿا ۽ متضاد آهن.)

(۲) "وحدتا ڪثرت ٿي، ڪثرت وحدت ڪل."

[وحدت (هيڪڙائي) ۽ ڪثرت (گهڻائي) متضاد لفظ آهن، جن کي هڪ ٿي مصرع ۾ خوبيءَ سان استعمال ڪيو ويو آهي.]

لف و نشر:

"لف" لفظ مان مراد آهي تہ، ڪن شين جو ذڪر ڪيو وڃي، ۽ 'نشر' لفظ مان مراد آهي تہ، انهن شين جي مناسبت کي بيان ڪيو وڃي. جيڪڏهن مناسبت، نمبروار ۽ ترتيب سان بيان ڪيل هوندي، تہ لف و نشر غيرمرتب استعمال ڪئي چئبي. شاهه لف و نشر جي صنعت هيئن تہ استعمال ڪري:

"جِيئَنءَ سو هَرَڻُ هَماءِ، سَرگردان سَنسارَ ۾،
هِيءُ پَکُ نہ کوڙي پَنِيين، هُو ڏَڙَ سِرِ ڏَري نہ ساهُ."

[پهرين مضرع ۾ ٻہ فاعل آهن. هڪڙو هرڻ ۽ ٻيو هماءُ. ٻي مصرع

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۾ انهن بابت چيل آهي ته هيءُ يعني هماءُ پٽ تي پير نٿو رکي (بي قرار آهي ۽ هُو يعني هرڻ ڏڙ ۾ ساهه نٿو رکي يعني بي آرام آهي.)]

ايهام:

"ايهام" لفظ جي معنيٰ آهي: وهم ۾ وجهڻ. جيڪڏهن ڪلام ۾، هڪ لفظ اهڙو اچي، جنهن جون ٻه معنائون هجن، هڪڙي ويجهي، ٻي پَرين ۽ پڙهندڙ جو گمان ويجهي معنيٰ ڏانهن وڃي، مگر شاعر جي مراد پرين معنيٰ جي هجي، ته چئبو ته، شاعر، ايهام جي صنعت استعمال ڪئي آهي. ويجهي معنيٰ جو مطلب آهي، اُها معنيٰ جا ذڪر ڪيل ڳالهه جي مناسب هجي. پرين معنيٰ جي مراد آهي، اُها معنيٰ جا ذڪر ڪيل ڳالهه جي مناسب نه هجي، پر لڪل معنيٰ جي لحاظ کان اها معنيٰ ڪڍي سگهجي. شاه مان ڪي ايهام جا مثال هيٺ ڏجن ٿا:

(۱) "نَنگَرِئُون نيٽين، مَنُ اوليءَ نه اوهَري!
سَباجهين سيٽين، پائي ڳُڻَ ڳِهِيو هِيُون."

["ڳُڻ" لفظ جي معنيٰ آهي ۱- خصلتون ۲- نوڙي. هتي ٻنهي معنائون لڳن ٿيون.]

(۲) حَقا حَقَ ٿِيوسِ، هُئِي طالِبَ حَقَ جِي."

[حقا معنيٰ (۱) حق يا خدا وٽان (۲) تحقيق، حق معنيٰ اَنصاف. ٻي نمبر استعمال ڪيل "حق" جون معنائون آهن (۱) مڙس (۲) سچ، خدا.]

(۳) "ورَ وَراڪا وچَ ۾، لَکين آڏا لَڪَ،
هو جي آڏا حَقَ، سي ڪَندا ڪوهَ ڪَنديَن کي؟"

[حق= (۱) مڙس، پيتار (۲) خدا (۳) سچ.]

(۴) "وَرَ ۾ ڪونهي وَرُ، ڏيرَنِ وَرُ وڌو ڪيو."

[ور= (۱) مڙس (۲) پيچ، ڦيرو (۳) مڪر، چند]

(۵) "جا هَڙَ اَندرِ جِيَّ، ساهَڙَ ڏني ساهَ کي،
سا هَڙَ ڇڙي نَه ساهَ جِي، سا هَڙَ ساهَڙَ رِيَّ،
ساهَڙَ ميڙِ، سَميعَ! ته سا هَڙَ ڇُڙي ساهَ جِي."

[ساهڙ= (۱) دوست (۲) محبت جي ڳنڍ- هن صنعت کي، تجنيس

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مرڪب پڻ چئبو آهي.]

مراعات نظير:

جيڪڏهن شاعر، اهڙا لفظ هڪ هنڌ استعمال ڪري، جن جي پاڻ ۾ هڪ ٻئي سان مناسبت هجي. جهڙوڪ باغ جي بيان ۾، گل، بلبل، باغبان، سرو، قمري جو ذڪر ڪرڻ، ته چئبو ته شاعر مراعات نظير جي صنعت استعمال ڪئي آهي. رسالي مان چند مثال هيٺ ڏجن ٿا:

(١) "ڪاتي جا قريب جي، سا هَڏ چيري چم،
عاشق پنهنجو لحم، الله ڪارڻ وڍيو."

[ڪاتيءَ جي ذڪر سان 'هڏ'، 'چم' 'لحم' (گوشت) جو ذڪر ڪهڙو نه موزون ٿو لڳي.]

(٢) "آيا ڪوري ماڳَ، مَٽَ، ڪُنِڪا، ڪَٽَ گهڻا."

[ڪلاڙن جي ڪوري (ڀٺيءَ) جو ذڪر ڪندي، مٽ، ڪنڪا (دلي)، ڪٽ (وڏي مٽ) جو بيان ڪيو ويو آهي، جاڪاڻ جو اتي اهي موجود هوندا آهن.]

(٣) "دائودي ڏِيون ڪَري، رَڪَنِ ڪونهي رَنگُ،
گهوڙِيءَ هيٺ اَيَنگُ، ڪاهيو پاڪَرِيين هَٽَي."

(٤) "مَيَنِ مَٽي سَمَرا، کُهيَنِ سَڌَ ڪَرِينِ،
ساٿُ نِباهيو نِينِ، اِيءُ پَرِ سَندي سَڄَڻين."

[ٽڪلن کي سڌ ڪيو، سندن سامان اٺن تي رکي، ساري ساٿ کي منزل مقصود تي پهچائڻ، سڄڻ جو شيوو آهي.]

تجنيس خطي:

جيڪڏهن، جملي ۾ گهڻا لفظ اهڙا هوندا جن جو پهريون اکر ساڳيو هوندو، ته چئبو ته ڪلام ۾ تجنيس خطي رکيل آهي. شاه جي سڄي رسالي ۾، اڪثر هرهڪ مصرع ۾، تجنيس خطي گهڻي استعمال ٿيل آهي، مثلاً:-

(١) "لَکَن تان لطيف چي لوئي لاه مَ لال!."

[ٻن لفظن کان سواءِ ٻيا سيئي لفظ "ل" سان شروع ٿين ٿا.]

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

(٢) "لوئيءَ ۾ لائون، مون ماروُءَ سين لڏيون".

(٣) "مِينڊيا ڏوءِ نہ مارئي، محلين مارئيا ڏار،
پايو ميٽ ملير ري، مُنڌ نہ ويڙهي وار،
جا هتيجن هار، سا ڪيئن وهندي ڪوٽ ۾؟"

(۴) "جي ڪاڪ ڪڪورنا ڪاپڙي، تن لهي نہ لالي،
ڪڙي ڪيف خماريا، مَيءِ پي موالي،
ڪري حاصل هليا، ڪيفيت ڪمالي،
وتن وصالي، لڏوٽيا لوڏي ٿيا."

مجاز مرسل:

جيڪڏهن ڪو شاعر ڪنهن شيءِ جي، عامي نالي وٽڻ بدران، نهي ڏاتوءَ يا شيءِ جو نالو وٺي، جنهن مان اها ٺهيل آهي، تہ چئبو تہ شاعر، مجاز مرسل جي صنعت استعمال ڪئي آهي. شاهہ جي ڪلام مان، مجاز مرسل جا چند مثال هيٺ ڏجن ٿا:

(١) "ڪاتي ڪونهي ڏوهہ، ڳن وڍيندڙ هٿ ۾،
پسيو پر عجب جي، لچنيو وجي لوهہ."

(ڪاتيءَ جي بدران 'لوهہ' جنهن مان ڪاتي ٺهيل آهي، استعمال ڪري، شاهہ مجاز مرسل جي صنعت استعمال ڪئي آهي.)

(٢) "مارين ٿو مُون کي! چاڙهي لوهَ لطيف چي."

('تير' جي بدران 'لوهہ' لفظ ڪتب آندو ويو آهي، جنهن مان تير ٺهيل هوندو آهي.)

(٣) "اپيون اوري پار ڏي، ڪوڙيون ڪک پچن".

('ترهي' بدران 'ڪک' لفظ استعمال ڪيو ويو آهي.)

(۴) "اي ڪرم جو ڪاڏو، نات پٽر ڪير پنڌ ڪري؟"

(هتي جبل جي عيوض، 'پٽر' لفظ ڪم آندو آهي.)

شاهہ پنهنجي ڪلام ۾، جانيءَ جي جمال جا جلوا، ڪائنات جي جوڙجڪ جا پراسرار راز، ۽ انساني فطرت جا روحاني راز پلٽيا آهن، جنهن ڪري سندس ڪلام بنهہ جهوني ٿيڻ جو نہ آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاهه نوان نوان ويس ۽ ورن ڏيکي، ويهي ٿو اندر جو حال اوري ۽ روحاني رهاڻ ڪري. ڪٿي ڏس، ته سسئي ٿي، لوڪاٽي لڄ لاهي، پنهونءَ پٺيان، ڏونگر ٿو ڏوري، ڪٿي ڏس ته مومل ٿي، راتين جون راتيون، راڻي جي اوسيئڙي ۽ انتظار ۾، اکين کي اوجاڳا ٿو ڏئي. ڪٿي مارئي ٿي، ملڪ جا ماروئڙا ٿو ساري، ڪٿي ليلا ٿي،مٽئين تي محبوب وڪڻي ۽ ندامت جا هٿ مهٽي، ويهي ٿو ڳوڙها ڳاڙي. ڪٿي ڏس ته، سهڻي ٿي سياري جي سيءَ ۾ ساهڙ ڪارڻ ڪارا ڪن ٿو تري. ڪٿي ڏس ته، نماڻي نوري ٿي، سمي سان سهج ٿو ڪري. ڪٿي ڏس ته، سورٺ وَرُ ٿي، ڪنڌاريءَ سان ڪنڌ، ڪلهنئون ڪپي ٿو ڏئي، ڪٿي ڏس ته ڪاپائڻ ٿي چاه مان چرخو ٿو چوري. ڪٿي ڏس ته، ڪن ڪٽ، ڪاپٽ ڪاپڙي ٿي، طَمع ترڪ ڪري، هنگلاج تيو هلي ۽ ڪٿي ڏس ته لاهوتي ٿي، معرفت جي مهراڻ ۾ ٽٻيون هڻي، لاهوت لامڪان ٿو رسي. نيٺ پاڻ سچائي ايئن ڀڻو ڄاڻي ته:

"پڙاڏو سو سڏ، ور وائيءَ جو جي لهين،
هئا اڳهين گڏ، ٻنڌڻ ۾ ٻه ٿيا."

شاهه جي شعر ۾، اهڙو ڪو جادو آهي، جو جيڪڏهن پڙهندڙ جدا جدا اکرن جي معنيٰ نٿو به سمجهي، ته به جوهر يا تت جهپيو وٺي ۽ خيال هِنيانوَ ۾ گهڙيو وڃيس. اهو ميناج ۽ مزو ٻين جي شعر ۾ ورلي ملندو.

شاهه جي لفظ جو ساز به واه جو هو. هن کي ڄاڃ جي جبري طاقت هئي، جنهن ڪري شين کي جا چي، انهن جي ساخت موجب به انهن کي نالا ڏئي ٿو: مثلاً: سپ جا ٻه پڙ ڏسي ڪيس ڪهڙو نه پورو نالو ٿو ڏئي:

"ٻاڙو پئي نه ٻيڙي، منو منهن لڳوس."

شاهه اکرن جو اکٽ ڀنڊار آهي. هڪ لفظ جا ڪئين مترادف اکر ٿو ڏي. هڪ لفظ جا جيڪي ثاني لفظ ڏئي ٿو، تن جي وچ ۾ فرق به رکي ٿو. اٺ لاءِ ڪرهو، چانگو، ليڙو، توڏو، گوُنرو، ميو، ٻور، ٻوتو وغيره. تير لاءِ، سيلو، پيلو، لوري، لوه، ڪان ۽ بان وغيره.بهادر لاءِ، وير، ڪوپو، مهائي، جنگ، پانو، مانجهي، سڌر، ورنه، ڪونئرو، بانڪو، پاوننگ، گهوٽ، راوت ۽ بورائو وغيره. شراب لاءِ، ڪڪو، مڌ، سرو، مي وغيره.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اهي لفظ پنهنجي علمي لياقت يا پسورائي پسائڻ خاطر استعمال ڪونہ ٿو ڪري، پر هرهڪ لفظ پنهنجي پنهنجي جاءِ تي مستقل ۽ موزون معنيٰ ٿو پيش ڪري.

انهن سڀني خوبين جي بنا تي، ائين چوڻ غيرمناسب نہ ٿيندو، تہ شاهہ سنڌ جي شاعرن جو سرتاج آهي، چاڪاڻ جو، ٻيا سنڌي شاعر، شاهہ جي ڪڙيءَ تي اچا پهچي ڪونہ سگهيا آهن. "شاهہ جو ڪلام، خلوت ۾ پڙهبو، خواهہ محفل ۾، خواهہ ڪنهن مثال يا ٽيڪا طور ڪتب آڻبو، تہ نيون نيون خوبيون اسان جي اچرج جو ڪارڻ ٿينديون؛ ۽ سنڌس طبع جي فراواني جي شاهدي ڏينديون ۽ وري وري پڙهڻ سان سنڌس شعر ۾ ضرور اهڙي ڪا نئين نزاڪت نظر چڙهندي، جا اڳي اک کان ڳُسي ويئي هوندي."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فصل-۴

رسالي جي سرن جو احوال

هندستاني علم موسيقي مطابق، ڇهه وڏا راڳ آهن ۽ هر هڪ راڳ کي ٥ زالون (راڳڻيون) ٨ پتر (پٽ) ۽ ٨ پارجا (ڏيون) آهن. شاه جي رسالي کي ترتيب ڏيندڙن، ڪن سرن تي، هندستاني راڳن ۽ راڳڻين جا نالا رکيا آهن. وڏن راڳن مان صرف "سري راڳ" جو نالو، هڪ سر تي رکيو ويو آهي، باقي ٻيا نالا فقط راڳڻين جا آهن، جي هيٺ ڏجن ٿا:

(١) ڪلياڻ (٢) يمن ڪلياڻ (سمپورڻ راڳ) (٣) ڪنيات (ڪماچ) (۴) سهڻي (توڏي، ديپڪ راڳ جي زال) (٥) سارنگ (ملهار) (٦) ڪيدار (ڪيڏارو) (٧) ديسي (ديپڪ جي هڪ زال) (٨) سورٺ (٩) بروا (بروو سنڌي) (١٠) رامڪلي (١١) بلاول (١٢) آسا (١٣) ڌناسري (اهو سڄو سر ڪڍيو ويو آهي) (١۴) پوربي (١٥) ڪاموڏ (ڪامود) (١٦) نسبت.

رسالي مرتب ڪندڙن، وري ڪن سرن تي مضمون جي مد نظر نالا رکيا آهن، جي هيٺ ڏجن ٿا:

(١) سامونڊي (سري راڳ ۾ ڳائي سگهجي ٿو) (٢) سسئي آبري (ديسي ۾ ڳائي سگهجي ٿو) (٣) معذوري (۴) ڪوهياري (٥) مومل راڻو (٦) کاهوڙي (٧) رپ (٨) ليلان چنيسر (٩) ڪاپائتي (١٠) مارئي (١١) ڪارايل (١٢) گهاتو (١٣) حسيني (عربي ۽ فارسي سر) (١۴) پرياتي (١٥) ڏهر (١٦) هير رانجهو (هي سڄو سر خارج ڪيو ويو آهي.) (١٧) بيراڳ هندي (هي سڄو سر رد ڪيو ويو آهي) (١٨) سر بروو چوٽڪو (هي سڄو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر رد ڪيو ويو آهي.) (۱۹) ڍول مارئي هي سچو سر ترڪ ڪيو ويو آهي.)

جن سرن تي، مضمون مطابق نالا ڏنل آهن. سي ڳوَين کان ڳارائي، معلوم ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي ويئي، ته ڪهڙن راڳن يا راڳڻين ۾ اهي ڳائي سگهن ٿا. هنن جو متفق رايو آهي، ته اهي بيت، گهڻين ئي هندستاني راڳڻين ۾ ڳائي سگهجن ٿا. شايد اهوئي سبب آهي، جو متن نالا مضمون جي مدنظر رکيا ويا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فصل ٥

رسالي جي تصنيف ۽ تاليف

شاه عبداللطيف پنهنجن هٿن سان، ڪي ٻه ڪين لکيو هو، جڏهن وجد جي حالت ۾ ايندو هو، تڏهن في البديه يعني بي اختيار ويندو هو بيت چوندو، جي سندس فقير بروقت لکي وٺندا هئا، ۽ ياد ڪيو پيا ڳائيندا هئا. انهيءَ طرح فقيرن، شاه جي ڪلام جا ٽي نسخا لکيا هئا. عام طرح سان چيو وڃي ٿو، ته وفات کان ٿورو اڳ، شاه فقيرن کان اُهي نسخا وٺي، 'ڪراڙ' جي ڍنڍ ۾ اڇلائي ڇڏيا هئا؛ ڇاڪاڻ جو کيس انديشو هو، ته متان رواجي ماڻهو، سندس ڪلام جو روحاني راز نه پروڙي، گمراهيءَ جي کڏ ۾ ڪرن. شاه جي انهيءَ قدم تي، مريدن ۽ فقيرن ۾ واويلا مچي ويئي. شاه کي رحم اچي ويو، جنهن پنهنجي مريدياڻي مائي نيامت (نعمت) جنهن کي اڪثر بيت برزبان ياد هئا، کي حڪم ڏنو، مريدن کي بيت لکارائي. جيئن جيئن بيت لکبا ويا تيئن تيئن شاه تصديق ڪندو ويو، ته ڪلام صحيح نقل ڪيو ويو آهي. انهيءَ نسخي کي 'گنج' ڪوٺيندا آهن. جو اڃا درگاه جي گادي نشين وٽ رکيل آهي. 'گنج' ۾ شاه جا بيت ڪنهن به ترتيب يا 'سلسلي' وار درج ٿيل ڪونهن. سندن وفات کان پوءِ، فقيرن بيتن کي مضمون مطابق سرن ۾ تقسيم ڪري، موجوده صورت ڏني.

ڪوبه عقل وارو، انهيءَ ڳالهه تي اعتبار نه ڪندو ته ڪو شاعر، پنهنجو ڪلام هن طرح ضايع ڪندو. يورپ جي يبنيالاٺ لاءِ هي اُناوَ، گهٽن ئي ٻين درويش صفت شاعرن لاءِ پڻ گهڙيا آهن، بهرصورت رسالو، ڇهه سو سالن کان به مٿي، شاعر جي سن وفات يعني ١٧٠٢ع کان وٺي ١٨٦٦ع تائين، قلمي صورت ۾ رهيو. پهريون ڇاپو ٽرمپ صاحب جي ڪوشش سان، جرمنيءَ جي لپسيا شهر ۾ ڇپيو. هن صاحب کي به عمدا

جهونا قلمي نسخا هٿ چڙهيا هئا، جن کي ڪنهن هوشيار سنڌيءَ ڪان پيٽرائي صحيح ڪري، مذڪور نسخو تيار ڪرايائين. جيتوڻيڪ هن نسخي ڇپڻ لاءِ، ڪيس برطانيه سرڪار ڪان ڪافي مالي مدد ملي، تنهن هوندي به گهٽ رقم هئڻ سبب، ڪيترا سُر پنهنجي ڇپيل نسخي ۾ درج ڪرائي نه سگهيو. هن ڇاپي ۾ فقط ٢٦ سر آهن. انهيءَ جي علاوه منجهس پيون به خاميون رهجي ويون. هڪ ته صورتخطي نه اصلوڪي ۽ نه آهي هاڻوڪي. مگر سندس خود بنايل. پيو ته تلفظ ١٨٦٦ع وارو اختيار ڪيو اٿس. ٽيو ته، ڪٿي ڪٿي پڙهٽيون بدلايون ويون آهن. انهن سيني اوڻاين جي هوندي به، شاباس آهي هن شخص کي، جنهن رسالي کي اونداهيءَ مان ٻاهر ڪڍيو. هن نسخي ۾ جيڪي وايون درج ٿيل آهن، سي درحقيقت شاه جون آهن. اها هن نسخي جي وڏي خوبي آهي.

رسالي جو ٻيو هڪ سنگي ڇاپو، قاضي ابراهيم جي سعيي سان، بمبئي ۾ سن ١٨٦٧ع ۾ شايع ٿيو، جنهن ۾ هن صاحب بنا ڪنهن تميز جي، جيڪو ڪچو ڦڪو ڪلام هٿ آيو اٿس، سو ڪٿي درج ڪيو اٿس. هن نسخي جي صورتخطي پڻ اڳوڻي آهي، جنهن جي پڙهڻ ۾ ڏکيائي ٿئي ٿي. ”هن جهڙو ردي نسخو هڏهين هٿ نه ايندو.“(گربخشاڻي)

سن ١٩٠٠ع ۾، سنڌ سرڪار جي تعليم کاتي، موجوده صورتخطي ۾ رسالو ڇپايو، جنهن ۾ به عيب آهن. هڪڙو ته شاه جي ڪلام ۾ ٻين سگهڙن جو جيڪو ڪلام اچي ويو آهي، تنهن کي ترڪ نه ڪيو ويو آهي. ٻيو ته شاه جي ڏينهن وارو تلفظ ڦيرائي، ”ان کي عاملڪو لباس پهرايو ويو آهي.“ ٽيون ته ڪيتريون صحيح پڙهٽيون ڇڏي، خودڪشيديون پڙهٽيون ڏنيون ويون آهن.

سن ١٩١٣ع ۾، مرزا قليچ بيگ، سرڪاري ڇاپي ۾ جيڪي بمبئي ڇاپي وارا ڇڏيل بيت هئا، سي اضافو ڪري موجوده صورتخطيءَ ۾ هڪ ڇاپو پڌرو ڪيو. هن ڇاپي ۾، بمبئي واري سنگي ڇاپي ۽ سرڪاري ڇاپي وارين سيني اوڻاين سان گڏ، وڏي وڏ هيءَ آهي جو، منجهس ڇپائيءَ جون نهايت گهڻيون چڪون رهجي ويون آهن، جنهن ڪري پڙهڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي قابل نہ آهي. هن نسخي جي هوبهو سنگي ڪاپي مولوي محمد ابراهيم بختارپوريءَ سن ١٩٣١ع ۾ عباسي لٿو پريس مان ڇپارائي، جنهن ۾ بہ ٽيڙ ساڳيا آهن.

سن ١٩٢٣ع ۾، ڊاڪٽر گربخشاڻي گهڻي جفاڪشيءَ بعد شاهہ جي رسالي جا ٽي جلد معنيٰ، شرح ۽ سمجهاڻيءَ سميت شايع ڪرائي، سنڌي ادب جي بي انتها خدمت ڪئي. هن نسخي ۾ هيٺيون خصوصيتون آهن:

هڪڙو تہ گهڻي تفحص ۽ ڇاند ڇوند بعد، ڌاريون ڪلام ترڪ ڪري، شاهہ جو صحيح ۽ سچو ڪلام ڏنو اٿس. ٻيو تہ، لفظن جا اشتقاق ڏنا اٿس. ٽيون تہ، هر هڪ اکر تي اعرابن ڏيڻ ڪري پڙهڻي ٻڌي ڇڏي اٿس. چوٿون تہ، مختلف پڙهڻيون هيٺان حاشيءَ ۾ ڏنيون اٿس. پنجون تہ، صورتخطي موجوده آهي. ڇهون تہ تلفظ لاڙي رکيو ويو آهي، ڇاڪاڻ تہ شاهہ لاڙ جو هو. رسالي جي قلمي نسخن ۾ ڏنل تلفظ لاڙي آهي، لاڙ جا ماڻهو اڃا تائين اکرن جو اهو تلفظ ڪندا آهن ۽ اهو تلفظ اشتقاق مطابق آهي.

هيترين خوبين هوندي بہ، اڃا هي نسخو مڪمل نہ آهي. رواجي نسخن ۾ ٣٧ سر آهن، جن مان ڊاڪٽر گربخشاڻي صاحب هيٺين ڇهن سڄن سرن کي ڌاريون ڪلام سمجهي ترڪ ڪرڻ جو خيال، مقدمہ جي ڏهين فصل ۾ ظاهر ڪيو آهي:

(١) سر بيراڳ هندي (٢) هير رانجهو (٣) سر بروو سنڌي ڇوٽڪو (٤) سر ڊول مارئي (٥) سر ڌناسري (٦) سر بسنت. مرزا قليچ بيگ شاهہ جي 'احوال شاهہ عبداللطيف' واري ڪتاب جي صفحي ٦٢ تي سر بيراڳ، هير رانجهو، ڊول مارئي، سر سنڌي بروو ڇوٽڪو، ڌاريون ڪلام تسليم ڪري ٿو. انهيءَ حساب سان بہ، باقي شاهہ جا مرتب ڪيل ٣١ سر ٿيا، جن مان ڊاڪٽر گربخشاڻي جي ٽن حصن ۾ فقط ١٧ سر اچن ٿا. چيو وڃي ٿو تہ چوٿون جلد تيار ڪري رکيو هئائين، پر ڪن نامعلوم سببن ڪري شايع ڪرائي نہ سگهيو. ڊاڪٽر دائودپوٽي صاحب، جنهن ساٿس ڪلهوڪلهي ۾ ڏئي ڪم ڪيو هو، تنهن مون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪي ڇپايو ته "مون، چوٿون جلد، گربخشاڻي جي آنجهاني ٿيڻ بعد، سندس پٽ کان گهريو هو، پر هو نٽائي ويو. مون چوٿون جلد ڪونه ڏٺو هو ۽ نڪي ان جي تيار ڪرڻ ۾ ڪو منهنجو حصو هو. منهنجي خيال موجب سر ڪيڏارو شاه جو ڪلام نه آهي. ڊاڪٽر اهو ٽئين جلد ۾ درج ڪيو، تنهن ڪري منهنجو هن سان اختلاف ٿيو هو ۽ آءٌ پوءِ ساڻس شريڪ ڪار نه رهيس."

موجوده نسخي ۾ هيٺيون خوبيون رکيون ويون آهن:

(١) شاه جا ٿيهه ئي سر ڏنا ويا آهن، يعني شاه جو مڪمل رسالو پيش ڪيو ويو آهي.

(٢) سيني سرن ۾ تلفظ لاڙي رکيو ويو آهي.

(٣) اکرن جي هجي، هاڻوڪي سنڌي صورتخطيءَ ۾ ڏني ويئي آهي.

(٤) چند ڇاڻ بعد ڌاريو ڪلام رد ڪري شاه جو سچو ۽ صحيح ڪلام پيش ڪيو ويو آهي.

(٥) ته هر صفحي جي هيٺيان، اهنجن الفاظن جي معنيٰ ڏني ويئي آهي، جيئن پڙهندڙ کي هرهر سارو ڪتاب اٿلائي، پنيان معنيٰ ڳولڻ جي تڪليف ڪرڻي نه پوي.

(٦) هر هڪ اکر کي اعراب ڏنا ويا آهن، جيئن ڪابه پڙهڻ ۾ غلطي نه ٿئي.

(٧) هر هڪ سر جي اڳيان، سر جي حقيقت، مضمون، آڪاڻي ۽ روحاني راز، نثر ۾ بيان ڪيا ويا آهن.

(٨) ڇپائي سٺي ڪاغذ، گهڻي احتياط ۽ خرچ سان ڪرائي ويئي آهي.

رسالي جي سڀ ڪنهن نسخي ۾ سرن جو سلسلو به الڳ الڳ آهي. هن نسخي ۾ ڊاڪٽر گربخشاڻي وارن ڏنل ١٧ سرن جو نمبر ساڳيو بهاريو ويو آهي ۽ باقي سر، اهميت آهر نمبر وار بهاريا ويا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاهه جو رسالو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ڪلياڻ

لغتي معنيٰ:

ڪلياڻ هڪ راڳڻيءَ جو نالو آهي، جا سج لهڻ کان پوءِ ڳائبي آهي. ڪلياڻ لفظ جي معنيٰ آهي 'سُکُ يا خير'.

سُرَ بابت:

ڊاڪٽر گربخشاڻي واري نسخي جي پهرين داستان ۾ ٽن بيتن (نمبر ۲، ۳، ۴) جو اضافو ڪيو ويو آهي، ڇاڪاڻ ته تحقيقات بعد معلوم ٿيو آهي ته اهي بيت شاهه جي ڪلام مان ئي آهن.

مضمون:

رسالي جي ابتدا، مشرقي مسلمان مصنفن جي دستور موجب، حمد و ثنا سان ڪئي وئي آهي. رسالي جي شروع ۾ سر ڪلياڻ اچي ٿو، جنهن ۾ الله جي صفت، پيغمبر پاڪ جي نعت، ۽ اصحابن سڳورن جي تعريف بعد، سلوڪ جو سبق پڙهايو ويو آهي.

روحاني راز:

هن سر ۾ سالڪ کي وحدانيت جي راهه ڳڙهڻ جي هدايت ڪيل آهي. توحيد پرستي، جنهن ۾ رسالت تي ايمان آڻڻ پڻ شامل آهي، سالڪ لاءِ نهايت ضروري ڪري ڄاڻايو ويو آهي. سالڪ کي وحدت ۽ ڪثرت جو مسئلو عمدي ڍنگ ۾ سمجهائيندي، ٻڌايو ويو آهي ته 'حق' هيڪڙو آهي. جيڪي ڪي تون دنيا ۾ پسين ٿو سو نه فقط الله کانسواءِ ٻيو ڪي ڪين آهي، بلڪ جيڪي ڪي آهي سو سڀ الله آهي. انهيءَ عقيدي کي 'همه اوست' يعني سڀ ڪجهه اهو پاڻ آهي، چئبو آهي. صوفين جا ٻه

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

گروه آهن: هڪڙا همہ اوست جا قائل آهن ۽ ٻيا 'همہ از اوست" يعني سڀ ڪجهہ ان جو بنايل آهي، جا قائل آهن. شاهہ عبداللطيف جو عقيدو هو تہ ڪائنات حق جو ظهور آهي، تنهنڪري هر هڪ شيءِ ۾ ذات الاهيءَ جو جلوو ضرور آهي.

شاهہ صاحب فرضن، سنتن ۽ واجبن، ادا ڪرڻ جي تلقين ڏيڻ يعني شريعت جي منزل طئي ڪرڻ لاءِ هدايت ڪري، توبهہ جي تسبيح پڙهڻ ۽ نفس اماره کي ماري، مات ڪرڻ سان ٻيون صوفين جون ٽي منزلون اُڪري پار پئي، الله سان لئي ٽي وڃڻ تي پڻ هن سر ۾ زور ڏنو آهي. سندن قول موجب جيڪو ايمان کي پهتو سو شريعت ۾ ڪامل ٿيو، جيڪو توبهہ کي رسيو، سو طريقت ۾ ڪامل ٿيو، جيڪو زهد کي پهتو ان حقيقت کي حاصل ڪيو، ۽ جيڪو عبادت ۾ پورو رهيو اُن معرفت کي حاصل ڪيو.

هن سر ۾، شاهہ صاحب سچن سالڪن ۽ سڌڙين ۾ فرق ٻڌائيندي فرمائي ٿو، تہ سچا عاشق ڪاتيءَ پئي ڪو نہ ڪنجهن، پر سڌڙيا 'موٽيو پوءِ وڃن'. سندس هدايت آهي تہ سڪڻ جي شهادت، حاصل ۽ دنيا ۾ ڪمائي ڪرڻ گهرجي، جنهن جو قُل هِتي ۽ هُتي ملندو. نفس سان جنگ جوٽڻ ۽ کيس مات ڪرڻ، وڏو جهاد آهي جنهن جو نتيجو، الاهي ذات جو مشاهدو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

بِسمِ اللهِ الرَّحمٰنِ الرَّحِيمِ

سُرُ ڪلياڻ

داستان پهريون

١

اولِ، اللهُ، عَلِيمُ[١]، اعليٰ، عالَمَ جو ڌَڻِي،
قادِرُ پنهنجي قُدرتَ سين، قائمُ آهِ قَدِيمُ،
والي، واحدُ، وَحدَهٗ، رازِقُ رَبُ رَحيمُ،
سو ساراهِ سچو ڌَڻِي، چَئِي حَمدُ حَڪِيمُ،
ڪَري پاڻُ ڪرِيمُ، جوڙُونِ جوڙَ جَهانَ جِي.*

٢

جوڙِي جوڙَ جَهانَ جِي، جڏهن جوڙِيائين،
خاوَندُ خاص خَلِقي، مُحَمَّدُ مُڪائين،
ڪَلمو تنهن ڪَرِيمَ تي، چِتو چايائين،
اَنَا مولاڪ وَ اَنتَ مَحبُوبِي[٢] اِيئَن[٣] اُتائين[٤]،
ڏِ ڪِي[٥] ڏِنائِين، ٻِئِي سَرائُون[٦] سَيّدُ چِي.

١ـ جاڻُهار * جهان جون آسون اميدون پڄائي ٿو. ٢ـ آءٌ تنهنجو مولا آهيان ۽ تون منهنجو مخبوب ٣ـ ائين ۴ـ چيائين ٥ـ سينگاري ٦ـ دنيائون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

جوڙي جوڙ جَهانَ جِي، پاڻُ ڪيائين پَروارُ[١]،
حامِي، هادِي، هاشمِي، سَرِدارين سَرِدارُ،
سُونهِي صَحابَنِ سَتَّ[٢] ۾، مَنجِهه مَسجِدِ مٽيادارُ،
چارَئِي چڱا چوڌارُ، هُئا هيڪاندا[٣] حَبِيبَ سين.

٤

وَحدَهٗ لاشَرِيڪَ لَهٗ[٤] چَئِي، چُوندو آءُ،
فَرضَ، واجِبَ، سُنَّتُون، تِنيئُون[٥] تَرڪُ مَ پاءِ،
توبَهہَ سَندِي تَسبِيح، پَڙهَڻَ ساڻُ پُڄاءِ،
نانگا[٦] پنهنجي نَفسَ کِي، ڪا سنئين راهَ سُونهاءِ[٧]،
تہ سَندِي دوزَخَ باهِ، تو اوڏِيائي نہ اَچي.

٥

وَحدَهٗ لاشَرِيڪَ لَهٗ، جان تو چَئِين ايئن،
تان مَڃ مُحَمَّدُ ڪارِڻي[٨]، نِرتُون[٩] مَنجهان نينهن،
تان تُون وَڃيو ڪيئن[١٠]، نايين[١١] سِرُ پِيَنِ کي.

٦

وَحدَهٗ لاشَرِيڪَ لَهٗ، جڏهن چَيو جَنِ،
تَنِ مَڃيو مُحَمَّد ڪارَڻي، هيجان[١٢] ساڻُ هِنيئَنِ[١٣]،
تڏهن منجهان تَنِ، اَوَتَرِ[١٤] ڪونہ اولِيو[١٥].

١- پڌرو، ظاهر ٢- مجلس، جماعت ٣- گڏ ٤- هو هڪڙو آهي ۽ سندس ڪو شريڪ نہ آهي ٤- تن يا انهن کان ٥- ننگ کان، شرم ڪري؛ ٦- نانگا، غافل ٧- ڏيکار. ٨- جنهن ڪاڻ دنيا ٺهي، شفاعت ڪندڙ ٩- ڏيان سان، صدق سان ١٠- ڪيئن ١١- نمائين، جهڪائين ١٢- هيج مان، قرب مان ١٣- دل ١٤- ڏکيو تڙ ١٥- ڏکيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

وَحدَهُ لاشَرِيڪَ لَه، جَن اُتو[1] سين اِيمانَ،
تَنِ مَجِيو مُحَمَّد ڪارَڻي، قَلبَ ساڻُ لِسان[2]،
اُوءِ فائِقَ[3] ۾ فرمانَ*، اَوتَرِ ڪنهن نہ اوليا.

٨

اَوتَرِ ڪنهن نہ اوليا، سُتَرِ[4] وِيا سالِمَ،
هيڪائِي هيڪُ ٿِيا، اَحَدَ سين عالِمَ،
بي بَها بالِمَ**، آڳي[5] ڪيا اُڳَهِين[6].

٩

آڳي ڪِيا اَڳَهِين، نِسورو ٿِي[7] نُورُ،
لاخَوفٌ عَلَيهِمِ وَلا هُمِ يَحزَنُون[8]، سَچَنِ ڪونهي سُورُ،
مولِي ڪِيو مَعمُورُ[9]، اَنڱُ اَزَلَ ۾ اُنِ جو.

١٠

وَحدَهُ جي وَدِيا، اِلاّالله سين اورِينِ***،
هِنيون حَقِيقَتَ گَڏِيو، طريقَت تورِينِ،
معرفَتَ جِيَ ماٿِ سين، ڏِيساندرُ[10] ڏورِينِ،
سُکِ نہ سُتا ڪَڏِهين[11]، ويهِي نہ ووڙِينِ[12]،
ڪُلَهِنئُوَن[13] ڪورِينِ[14]، عاشِقَ عبدُاللّطيفُ چي.

١- چيو ٢- زبان ٣- اعليٰ فوقيت وارا * خدا جي حڪم جي پيروي ڪرڻ ۾ اڳرا ٤- سٽائو تڙ. ** دوست ٥- ڏٺي، آقا ٥- نج ٦- ازل کان وٺي ٧- نج ٨- نہ آهي ڪو خوف انهن کي، نڪو ڪو ڪين ڏک رسندو. (ق- ش٢، ٦٢) ٩- وسندڙ، ممتاز *** جن وحدت جي سچي معنيٰ سمجهي، سي 'الاالله' جو ذڪر پيا ڪن ١٠- پرڏيهہ، عالم عيب ١١- ڪڏهين ١٢- آرام ڳولين ١٣- ڪلهن کان ١٤- وڍين، ڪپين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

وَحدَهُ جي وَڏِيا، اِلاَّاللهَ اَڏَ ڪِيا،
محمد رَسولُ چَئي، مُسلمانَ ٿِيا،
عاشقَ، عبداللطيف چي، اِنهِيءَ[١] پَهِ[٢] پِيا،
تيلانهن[٣] ڏَٺي ڏُٺا[٤]، جيلانهن وِيا وَحدتَ گڏجِي.

١٢

وَحدَهُ جي وَڏِيا، ڪِيا اِلاَّاللهَ اَڏَ،
سي ڏَرَّ پَسي سَدَ، ڪنهن اَيا ڳِيءَ نہ ٿِئي.

١٣

سِرُ ڏُونڊِيان، ڏَرُّ نہ لَهان، ڏَرُّ ڏونڊِيان، سِرُ ناهِ،
هَٿ ڪَرايون آگِريُون، وِيا ڪَپِجِي ڪانهِن[٦]،
وَحدتَ جي وِهانءِ[٧]، جي وِيا سي وَڏِيا.

١٤

وَحدَهُ لا شَرِيڪَ لَهُ، ٻُڌءِ نہ ٻوڙا،
ڪِي تو ڪَنين نہ سُئا، جي گهٽَ اندر گهوڙا،
ڳاڙيندين ڳوڙها، جتِ شاهدَ ٿيندَءِ سامهان.

١٥

وَحدَهُ لاشريڪَ لهُ، اِيءُ وِهائِجِ[٨] وِيءُ[٩]،
ڪَتين جي هارائين، هَنڌُ تنهنجو هِيءُ،
پاٿان چوندِءِ پِيءُ، پَري جام[١٠] جَنَّتَ جو.

١ـ انهيءَ ٢ـ رستي، خيال ٣ـ تڏهن ٤ـ صفا يا سڱورا ڪيا(چوندي ڪنيا) ٥ـ جڏهن ٦ـ ڪيڏانهن، ڪٿي ٧ـ شادي، وصال. ٨ـ خريد ڪج ٩ـ وکر، سودو، واپار ١٠ـ پيالو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وَحدَهٌ لاشريڪَ لَهٌ، اِيءُ هيڪَڙائِيءَ حَقُ،
ٻِيائِيَ کي ٻَڪُ، جَنِ وڌو سي وِرَسِيا[١].

١٧

عاشقُ ڇَوُ مَ اَنَ کي، مَ ڪِي ڇَوُ معشوقُ،
خالقُ ڇوُ مَ خامَ[٢] تون، نہ ڪِي ڇَوُ مخلوقُ،
سَلِجِ تَنهِين سُلوڪُ[٣]، جو ناقِصِئان[٤] نِڱيو[٥].

١٨

وَحدَتان[٦] ڪَثرتَ[٧] ٿِي، ڪَثرتَ وحدتَ ڪُلُّ[٨]،
حَقُ حَقِيقِي هيڪَڙو، ٻولِي ٻِيءَ[٩] مَ ڀُلُ،
هُو هُلاچو[١٠] هُلُّ، بِاللهِ[١١] سَندو سَڄَڻين.

١٩

پاڻِهن[١٢] جَلُ جَلاَلُه، پاڻِهن جانِ جمالُ،
پاڻِهن صُورَت پِرِينءَ[١٣] جِي، پاڻِهن حسنُ ڪمالُ،
پاڻِهن پِيرُ مُريدُ ٿِئي، پاڻِهن پاڻُ خيالُ،
سڀِ سيوئي حالُ، مَنجهائِي[١٤] معلومُ ٿِئي.

٢٠

پاڻِهن پَسِي پاڻُ کي، پاڻِهن ٿِي محبوبُ،
پاڻِهن خَلقي خُوبُ، پاڻِهن طالبُ تَنِ جو.

١- ڀليا، گمراه ٿيا ٢- اي ڪچا!، اڻ آزمودگار! ٣- صوفي طريقي جا راز ٤- عيب ڪان
٥- نڪتو، آزاد ٿيو. ٦- هيڪڙائيءَ مانِ ٧- گهڻائي، دنيا ٨- سموري ٩- ٻئي ڪنهن
١٠- هل، هنگامو ١١- خدا جو قسم تہ ١٢- پاڻ ئي، خود پاڻ ١٣- مجازي محبوب
١٤- اندر جهاتي پائڻ سان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢١

سو هيءُ، سو هُو، سو اَجلُ، سو اَللهُ،
سو پِرين، سو پَساهُ، سو ويرِي، سو واهَرُو.

٢٢

پَڙاڏو[١] سو سَڏُ، وَرُ[٢] وائِيءَ[٣] جو جي لهين،
هٿا اَڳهِين[٤] گَڏُ، ٻُڌَنُ ۾ ٻَہ ٿِيا.

٢٣

اِيڪُ قَصَرُ[٥]، دَرَ لَکَ، ڪوڙِيين ڪَٽَسِ ڳڙکِيُون[٦]،
جيڏانهن ڪريان پَرَکَ[٧]، تيڏانهن صاحبُ سامُهون.

٢٤

ڪوڙِيين ڪاياٿُون[٨] تنهنجيون، لَکَنِ لَکَ هزار،
جِيُءُ[٩] سڀ ڪنهن جِيءَ[١٠] سين، دَرَسَنُ[١١] دارو ڏارُ،
پِريَمِ تنهنجا پار[١٢]، ڪِهڙا ڇَپِي ڪيئن چُوئانِ.

وائي

سَيَڪا پِريان ڪُون[١٣] پُوڄِي،
نِينهُن نيٺِين[١٤]، ڳُڻُ[١٥] ڳالهِ[١٦] وو.
جا چِتايمِ[١٧] چِتَ ۾، سا ٿو سَڄَڻُ ٻُجهي[١٨]،
نِينهُن نيٺِين، ڳُڻُ ڳالهِ وو.
لاتِ جا لَطِيفَ جِي، سَڏُ تُنهنجو سُڄِي[١٩]،
نِينهُن نيٺِين، ڳُڻُ ڳالهِ وو.

١- پڙلاءُ ٢- پيچ، وٺ، رمز ٣- ٻولي، آواز ٤- اڳيئي ٥- محلات ٦- دريون ٧- نظر ٨- صورتون، شڪليون ٩- روح، (مطلق هستي) ١٠- روح، (عارضي هستي) ١١- ديدار ١٢- اهڃاڻ، صفتون ١٣- پرينءَ کي ١٤- نينهن نيٺن سان ٿيندو آهي ١٥- خوبي ١٦- ڳالهه ۾، عمل ۾. ١٧- ڏنم، خواهش ڪيم ١٨- پروڙي، ڄاڻي ١٩- ٻڌجي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻيو

١

اَ ڳِـهي[1] اَگهائِي[2]، رَنجُ پِريان کي رَسيو،
چَڪِيَمر چڱائِي، سورانگِهي[3] سُورِيءَ تان.

٢

اَنڌا اُونڌا وِيجَ[4]! ڪَلَ ڪُجاڙِيا ڪانئِيِن[5]؟
اسان ڏُکي ڏِيلَ ۾، تُون پِيارِيِن پِيجَ[6]،
سُورِي جَنِين سيجَ، مَرَڻُ تَنِ مُشاهِدو[7].

٣

سُورِيءَ سَڏُ ٿِيو، ڪا هَلَندي جيڏِيُون؟
وَڃَڻُ تَنِ پِيو، نالو نينهُن ڳِنَهنِ[8] جي.

٤

سُورِي سَڏُ ڪَري، اُيِي عاشِقَنِ کي،
جي اٿئِي سَڌَ سِڪَڻَ ۾، تو ڪَؤُ[9] مَ، پيرُ[10] پري،
سِسِي ڏارَ ڌَري، پُڄِجِ پوءِ پِرِيتَمُو[11].

٥

سُورِي آهِ سينگارُ، اَڳِهين عاشِقَنِ جو،
مُڙَڻُ مونَڻُ مِيهَڻو، ٿِيا نِظارِي نِروارُ،
ڪُسَڻَ جو قَرارُ[12] اَصِلِ عاشقن کي.

١- قبول پئي، اثر ڪيو ٢- بيماري ٣- چڱي طرح اورانگهي يا لنگهي ٤- طبيب ٥- تون سازين ٿو ٦- پيچي، دوا ٧- ديدار. ٨- وٺن ٩- پوئتي هٽاءِ ١٠- قدم ١١- محبت ١٢- انجام، واعدو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

سُورِي سِينگارِي، اَصلِ عاشقن کي،
لُڏيا ڪِينَ، لطيفُ چي، ٿِيا نيزِي نِظارِي،
ڪوڏيو ڪِنارِي[١]، آڏيو چاڙهي اُنِ کي.

٧

سُورِيءَ مَٿي سِينَ، ڪِهَڙي ليکي سَنَرا[٢]؟
جيلهن[٣] لَڳا نينَ، تي[٤] سُورِيائي سيجَ ٿِي.

٨

سُورِيءَ چڙهڻُ، سيجَ پَسڻُ، اِيُ ڪَمُ عاشِقَنِ،
پاهُون[٥] ڪِينَ پَسَنِ، سائُو[٦] هَلَنِ سامُهان.

٩

سُورِيءَ جي سَوَ وارَ، ڏِيهاڙيو چَنگ[٧] چڙهين،
جِمَرِ[٨] وِرچِي چِڏِيين، سِڪڻَ جي پَچارَ،
پِرتِ نہ پسين پارَ[٩]، نينهُن جِتائين[١٠] نِکِتو[١١].

١٠

پِهرِين ڪاتِي پاءِ، پُڇج پوءِ پِرِيتَمُو[١٢]،
ڏُکُ پريان جو ڏِيلَ ۾، واجَٿَ جيئن وَجاءِ،
سِيخُنِ ماهُ پَچاءِ، جي نالو ڳِيتَڙءِ[١٣] نينهن جو.

١- گوشت ٽنگڻ لاءِ ڪندين جي قطار ٢- خوش، وفادار ٣- جنهن صورت ۾ ۴- تنهن صورت ۾ ٥- پنتي ٦- اشراف، سچڻ ٧- ڪنديو، نيزو ٨- متان ٩- انت، حدون، طرف ١٠- جتان ١١- نڪتو ١٢- محبت. ١٣- ورتو اٿيئي

١١

ڪاتِيءَ ڪونهي ڏوھُ، ڳُنُ وَڍِيندَڙَ هَٿَ ۾،
پَسيو پَرِ عَجِيبَ جِي، لِڇيو[١] وَڃي لوھُ،
عاشقنِ اَندوھُ[٢]، سَدا معشوقَنِ جو.

١٢

ڪاتِي تِکِي مَ تَئِي، مَرُ مُنِيائي[٣] هوءِ،
مانَ وِرمَنِ[٤] توءِ[٥]، مون پريان جا هَٿَڙا.

١٣

ڪاتي جا قريبَ جِي، سا هَڏَ چِيري چَمُ،
عاشقَن پنهنجو اَڱُ[٦]، ﷲ ڪارڻِ وَڍيو.

١٤

جي تو سِڪڻُ سِکيو، تہ ڪاتِيءَ پَئي مَ ڪَنجُھ،
سُپيرِيان جي سُورَ جو، ماڙهُن[٧] ڏِڃي نہ مَنجُھ،
اَندرِ اِيءُ اَهنجُ، سانديجِ سُڪاٺُون ڪري.

١٥

جان وَڍِين تان ويھُ، نہ تہ ونيو واٽَ وانءُ[٨] تون،
هِيءُ تَنِين جو ڏِيھُ، ڪاتِي جَنِين هَٿَ ۾.

١- لڏيو، ڏڪيو. ٢- غم، ڏک ٣- مڏي ٿي ٤- ترسن، دير ڪن ٥- تنهنڪري ٦- انگ، جسم. ٧- ماڻهن کي ٨- وڃ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

ڪاتِي جَنِ ڳَرِي[1]، مان لنؤنُ لڳو[2] تَنِ سين،
محبتَ جي مَيدانَ ۾، وڃان پيرَ ڀَري،
اَڏِيءَ سِرُ ڌَري، مانَ ڪُهَنِهُون[3] سُپِرِين.

١٧

اَڳِيان اَڏِيَنِ وَٽِ، پوِيَنِ سِرَ سَنباهِيا،
ڪاتِ نہ پوءِ قَبُولَ ۾، مَچُڻُ[4] ياپِين گهٽِ،
مَتا مُهايَنِ[5] جا، پِيا نہ ڏِسِين پَٽِ؟
ڪلاڙَڪِي[6] هَٽِ، ڪُسَڻَ جو ڪوپُ[7] وَهِي.

١٨

جي اِتِي سِڪَ سُرڪَ جِي، تہ وَنءُ[8] ڪلاڙَنِ ڪاتِي[9]،
لاهِي رَڪُ، لَطِيفُ چئي، مَتو وَٽِ ماتِي،
تِڪَ ڏيئي پِڪَ[10] پِيءُ تون، گهوٽَ مَنجهان گهاتِي،
جو وَرِنهَ[11] وِهاتِي[12]، سو سِرَ وَٽِ[13] سَرو[14] ساهَنگو[15].

١٩

جي اِتِئي سَڌَ سُرڪَ جِي، تو وَنءَ ڪلاڙَڪي هَٽِ،
لاهِي رَڪُ، لطيفَ چئي، مَتو ماتيءَ وَٽِ،
سِرُ ڏيئي ۾ سَٽِ[16]، پِيڄ ڪي پِيالِيُونُ.

١ـ گهر ۾، وٽ (هٽ ۾) ٢ـ نينهن لڳو ٣ـ اسان کي ڪُهَن ۴ـ متان ٥ـ ميهڙ وارن، مٺلن. ٦ـ شراب چڪائيندڙن، مرشد ڪامل ٧ـ قهر ٨ـ وڃ ٩ـ شراب چڪائيندڙن جي ٻٽي ١٠ـ سرڪ، ڍڪ ١١ـ نوجوان، بهادر مرد ١٢ـ غش ڪري، منجهائي ١٣ـ سر جي عيوض ١۴ـ شراب ١٥ـ سهانگو، سستو ١٦ـ سر جو سؤدو ڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٠

جي اِتئي سَڌ سُرڪَ جِي، تہ وَنءُ ڪَلاڙڪي ڪُوءِ[1]،
مَهيسَرَ[2] جي مَدِ[3] جِي، هُتِ هَڏهين[4] هُوءِ[5]،
جان رَمز پَرُوڙِيَمِ رُوءِ، تان سِرَ وٹِ سُرڪِي سَڳُٹي[6].

٢١

جي اِتئي سِڪَ سُرڪَ جِي، تہ وَنءُ ڪَلاڙڪي گَرِ[7]،
وَڍِنُ، چِيرِنُ، چِچِرَنُ، پَهَتِ[8] اُنين جي پَرِ،
جي وَتِي پُوپِئِي وَرِ[9]، تہ سَهَنگِي آهِ، سَيَدُ چئي.

٢٢

ناٹي ناهِ ڪَڪُوهِ[10]، ڪِينِ، مُلهِ، مَهنگو مَنڌُ[11]؟
سَنباهِج، سَيَدُ چئي، ڪاتَرَ ڪارَڻِ ڪَنڌُ،
هِيءُ تَنِين جو هَنڌُ، مَتَنِ پاسِ مَرَنِ جي.

٢٣

عاشقَ زهرَ پِياڪَ، وِهُ پَسيو، وِهُسَن[12] گهٹو،
ڪَڙي ۾ قاتِلَ جا، هَميشہ هِيراڪَ،
لَڳِيَنِ لَٹُون لطيفُ چئي، فَنا ڪيا فِراقَ،
توٹي چِڪَنِ چاڪَ، تہ پہ آهَہ نہ سَلَنِ عامَ کي.

١- گهٹيءَ ٢- پير مغان، ساقي، مرشد ڪامل ٣- شراب ٤- هميشہ ٥- هوڪو، هل ٦- بنهن، نمونو ٧- ستن گٹن واري ٧- گهر، بٹي وٹ ٨- رستو، دستور ٩- حاصل ٹيٹي ١٠- شراب جو قسم ١١- شراب ١٢- خوش ٹين.

٢۴

مَ ڪَرِ سَڏَ سَرِي[1] جِي، جي تون تارِيين ٿُوهُ،
پِيتي جنهن[2] پاسي ٿِئي، منجهان رَڱَن رُوحُ،
ڪاتي[3] چَکُ ڪَڪُوهُ[4]، لاهي سِرُ، لَطيفُ چئي.

٢٥

سَڏَڙِيا سَرِي جُون، ڪُهُ[5] پَچارُون ڪَنُ؟
جُهُ[6] ڪاتَ ڪَلاڙَنِ ڪِديا، تہ موتِيو پوءِ وَڃَنِ،
پِڪون سي پِيئَنِ، سِرَ جَنِين جا سَٽِ[7] ۾.

٢٦

سِرُ جُدا، ڌَڙُ ڌارَ، دوڳُ[8] جَنِين جا ديڳ ۾،
سي مَرُ[9] ڪن پَچارَ، هَڪيا[10] جَن جي هَٽَ ۾.

٢٧

ديڳين دوڳَ[11] ڪَڙهنِ، جِتِ ڪَڙِيين[12] ڪَڙَڪو نہ لهي،
تِتي طَبِيبَنِ، چاڪَ چِڪَندا چَڏيا.

٢٨

سِپي سِي گُهرَنِ، جي واتِيندَڙَ[13] وِچَ ۾،
اُوءِ ڪِني[14] پِيو پُڇَنِ، سَرو[15] جَنِ سَنباهِيو؟

٢٩

اَصلِ عاشقَ پانهنجي، سِسِينہ ساندِينِ،
لاهِيو سِرُ، لطيفُ چئي، ساهُ سَلاڙيو[16] ڏِينِ،
ڪُلَهنِئُون[17] ڪاتِين، پُڇَن پوءِ پِرِيتَڙو[18].

١- شراب، عشق ٢- جنهنجي پيٽ سان ٣- بنيءَ تي ۴- شراب ٥- ڪوهُ، چو ٦- جڏهن ٧- عيوض ۾ ٨- ٽڪر، ذرا ٩- ڀلي ١٠- حاضر، تيار ١١- ٽڪر، ٻوٽيون ١٢- ڪڙاهين ١٣- شراب ورهائيندڙ، ساقي ١۴- ڪجھ ١٥- شراب١٦- ڳڏ، ان سان (سلهاڙيو) ١٧- ڪلهن ڪان ١٨- محبت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣٠

اَصل عاشقن جو، سِرُ نہ سانديڻ ڪمُ،
سَؤ سِسِيِنِئان اَگِرو[١]، سَندو دوسان[٢] دمر،
هِيءُ هَڏو ۾ چَمرُ، پِڪَ پِريان جِيءَ نہ پَڙِي[٣].

٣١

جي مَتِي وتِ[٤] مِڙَنِ، تہ سيڪنهين[٥] سَڏَ ٿئي،
سِرَ ڏني سَتِ جُڙِي[٦]، تہ عاشقَ اِيئن اَچنِ،
لِڌا[٧] تي لَيَنِ، مُلهہ مَهَنگا سُپِرِين.

٣٢

مُلِهہ مَهَنگو قَطَرو، سِڪَڻُ شَهادتَ،
اَسان عِبادَتَ[٨]، نَظَرُ نازُ پِرِيَنِ جو[٩].

وائي

مَندُ[١٠] پيئَندي مون، ساجَنُ سَهِي سُجاتو.
پِي پِيالو عشقَ جو، سَيُڪي سمجهِيوسُون،
ساجَنُ سَهِي سُجاتو.
پِرِيان سَندي پارَ جِي، اندرِ اَگِ اَٿُون،
ساجَنُ سَهِي سُجاتو.
جِيئَڻُ ناهي جَڳَ ۾، ڏِينهن[١١] مِڙيئي ڏُون[١٢]،
ساجَنُ سَهِي سُجاتو.
اَلا! عَبدُاللطيفُ چِئي، آهين تُونهِين تُون،
ساجَنُ سَهِي سُجاتو.

١ـ بهتر، مقدمر ٢ـ دوستن جو ٣ـ برابر ٿئي ٤ـ عيوض ٥ـ سيڪنهن ڪي ٦ـ سودو ٿئي، ٿهي ٧ـ لکيا، قسمت سان ٨ـ اسان جو ڪم عبادت ڪرڻ ٩ـ محبوب جو ڪم آهي، مهر جي نظر ۾ ناز ڪرڻ ١٠ـ شراب ١١ـ ڏينهن ١٢ـ ٻہ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٽيون

۱

اُٺياري[1] اُٺي وِيا، مُنجھان مُون آزارَ*،
حَبِيبَ ئِي هَٽِي وِيا، پيڙا[2] جي پَچارَ،
طَبِيبَنِ تنوارَ[3]، هَڏِ[4] نہ وَٺِي هانِ مُون.

۲

هَڏِ نہ وَٺِي هانِ مون، ويڄَنِ جي وِصالَ[5]،
هِنَ منهنجي حالَ، حَبِيبُ ئِي هادِي ٿيو.

۳

حَبِيبُ ئي هادِي ٿيو، رهنُما راحتَ،
پيڙا نِيائِين پاڻُ سين، لائي ڏِيئِي لَتَ،
سُپيرِيان صِحَتَ، ڏِنِيَمِ مَنجھان ڏُکَنديِ[6].

۴

اَورِ[7] ڏُکَندو اُو ٿِئي، هادِي جنهن حَبِيبُ،
ترُ تَفاوَتُ نہ ڪَري، تنهن کي ڪو طَبِيبُ،
رَهَنُما رَقِيبُ[8]، ساتَرِ[9] صِحَتَ سُپرِين.

۵

ساتَرِ[10] صِحَتَ سُپرِين، آهي نہ آزارُ،
مَجلِسَ ويرَ[11] مِنو ٿئي، ڪوڙينديِ قَهارُ،
خَنجَرُ تنهن[12] خوبُ هَٽِي، جنهن سين ٿِئي يارُ،
صاحبُ رَبُ سَتّارُ، سوجهي[13] رَڳُون ساهَ جُون.

۱ـ جاڳائي * اندر ۾ محبت جو مچ مچائي پوءِ پاڻ ڪيي ويا. ۲ـ درد، بيماري ۳ـ آواز، سس ڦس ۴ـ اصل، بنھ ۵ـ طبيبن جو اچڻ ٦ـ بيماري، در ۷ـ وڏيڪ، عجيب، علحدو ۸ـ نگهبان، خدا جو نالو ۹ـ دوا جو نالو ۱۰ـ مفيد دوا ۱۱ـ مهل ۱۲ـ تنهن کي ۱۳ـ صاف ڪري، چڪاسي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

رَڳُون ٽِيُون رَبابُ، وَڄَنِ ويلَ سَيَڪَنهين،
لُڇَڻُ ڪُڇَڻُ نہ ٿِيو، جانبُ ري[١] جَبابُ[٢]،
سوئي سَنڌِيندُمِ[٣] سُپِرين، ڪِيَسِ جنهن ڪَبابُ،
سوئِي عَينُ عَذابُ، سوئي راحَتَ روحَ جِي.

٧

سوئِي راهَ ردِ ڪَري، سوئي رَهَنُماءُ،
وَتُعزِمَن تَشاَءُ وَتُذِلُ مَن تَشاءُ[٤].

٨

پَرِ ۾[٥] پُڇياٿُون، عشقَ جي اَسبابَ[٦] ڪي،
دارُون هنَ دردَ جو، ڏاڍو ڏِسياٿُون،
آخِرُ وَالعَصرَ[٧] جو، اِيهين[٨] اُتاٿُون[٩]،
تِنهان پوءِ آئُون، سِڪان تِني سَلامَ کي.

٩

سِڪِين ڪُوهَ[١٠] سلام کي، ڪَرِين ڪوهہ نہ سَلامُ؟
پيا دَرَ تَنِ حَرامُ، اِيءُ دَرَّ جَنِين ديکيو.[١٠a]

١٠

مِنايان[١١] مِنو گهٽو، ڪَرّو ناهِ ڪلامُ،
سُڪُوتُ[١٢] ئِي سلامُ، پِريان سَندي پارَ جو.

١- ڪان سواءِ ٢- جواب، جواب ڪان سواءِ، خاموش ٣- شفا ڏيندم ۴- جنهن ڪي وٽيئي تنهن ڪي عزت وارو ڪرين ۽ جنهن ڪي وٽيئي تنهن ڪي ذليل ڪرين (ق- ش- ٣، ٢٥).
٥- مخفي طور ٦- ڪارڻ ٧- سوره والعصر جو پويون لفظ يعني 'صبر' ٨- ائين ئي ٩- چياٿون ١٠- چو ١٠a- ڏٺو ١١- مناٿيءَ ڪان ١٢- خاموشي، ماٺ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

پِريان سندي پارَ جِي، مِڙِئي مِٺائِي،
ڪانهي ڪَڙائي، چَکين جي چيت ڪَري[١].

١٢

جاڻِي پُڇِهي جَن، توسين سُورَ سَڄَ ڪِي[٢]،
تون ڪِيئَن[٣] سنڌيُون تَنِ، پَرَ[٤] سين پَچارون ڪَرِين.

١٣

تو جَنين جِي تاتِ[٥]، تَنِ پُڻ آهي تنهنجي،
فاذڪُرُوني اَذڪُرڪُم[٦]، اِيءَ پَرُوڙِج باتِ،
هَٿِ ڪاتِي، ڳُرُ واتِ، پُڇَڻ پَرِ پِرِيَنِ جِي.

١٤

حَبِيبَنِ هيڪارَ، مَنجهان مِهرَ سڌُ ڪِيو،
سو مون سَڀَ جِمارَ، اورڻُ[٧] اُهوئِي ٿِيو.

١٥

پا ٻوهِي[٨] هيڪارَ، مُونهان[٩] پُڇيو سَڄَڻين،
اَلَسْتُ بِرَبِّڪُمر[١٠]، چَيائُون جنهن وارَ[١١]،
سنڌِي سورَ ڪِنارَ[١٢]، تَنَ تَڏانهڪون[١٢a] نه لَهِي.

١ـ دل لائي، خبرداري سان ٢ـ توکي سور ڏنائون ٣ـ ڪيئن ٤ـ ڏارين ٥ـ پڇار، يادگيري
٦ـ ياد ڪريو مون کي، ته آءٌ به اوهان کي ياد ڪريان (ق- ش ٢، ١٥٢) ٧ـ ياد ڪرڻ
٨ـ مرڪي ٩ـ مون کان ١٠ـ چيا، نه آهيانِ مان اوهان جو رب؟ (ق- ش- ٧، ١٧٢)
١١ـ ڀيري، دفعي ١٢ـ نوڪ، ڌار. ١٢a- تڏهن کان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

پاڻهِيو پُڇَنِ، ڪِٿي هَٿُ حبيب جو؟
نيزي هيٺان نينهن جي، پاسي پاڻُ نہ ڪَنِ،
عاشقَ اَجَلَ سامُهان، اُونچي ڳاٽِ اَچَنِ،
ڪُسَڻُ قُربُ جَنَ، مَرَڻُ تَنِ مُشاهِدو[1].

١٧

ڪوئي ڪُهي سُپِرِين، ڪوئي ڪُهڻَ ساڻُ،
نيزي هيٺان نينهن جي، پاسي ڪَرِ مَ پاڻُ،
جُلُ[2]، وِڃائي جاڻُ[3]، عاشقَ اَجَلَ سامهون.

١٨

ڪوٺَڻُ قَريبَنِ جو، عينُ تَرَّڻُ آهِ،
اِيءُ اُلٽي ڳالهڙي، سِڪَ وَرَندي[4] ساهِ[5]،
آسَرَ[6] هَڏِ[7]، مَ لاهِ، جِيَڻُ ڳنڍَڻُ اُنِ جو.

١٩

ڪُهَنِ تان ڪَرَ[8] لَهَنِ، ڪَرَ لَهَنِ تان ڪُهَنِ،
سيئي ماءِ مُهَنِّ[9]، سيئي راحَتَ رُوحَ جِي.

٢٠

ڪُهي سو ڪَرَ لَهي، ڪوئي سو قَريبُ،
اِها عادَتَ سِکيو، هَرَ زَمانُ حَبِيبُ،
تِڇي[10] سو طَبِيبُ، سوئي راحَتَ رُوحَ جِي.

١- ديدار ٢- هل، وڃ ٣- خودي يا هستي سمجهڻ ٤- جواب ٥- ساهه، اهائي ٦- آسرو، اُميد
٧- ڪٺن ٨- خبرچار ٩- زخمي ڪن، نيزو هڻن ١٠- ڪپي ۽ ڪوري، وڍي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۱

ڪُهَنِ ۾ ڪوٽِنِ، اِيءَ پَرِ سَندي سَڄَڻِين،
سُورِيءَ چاڙهيو سِپِرين، ڏَنبَ ڏِيهاڙي ڏِينِ،
وينا وِرهَ[1] وَٽِينِ[2]، آءُ واڍوڙِئا[3] وِهاءِ[4] تون.

وائي

ٽِيندو تَنَ طَبيبُ*، دارُون منهنجي[5] دردَ جو،
پُڪِي[6] ڏِيندُمِ پاڄَه جِي، اَڄِي شالَ عَجيبُ،
دارُون منهنجي دردَ جو.
پِرِيَنِ اَڄِي پانَّ ڪِيو، سَندو غورُ غَرِيبُ،
دارُون منهنجي دردَ جو.
ڏُکَندو[7] سيوِئِي ڏُور ڪِيو، مَنجُهون[8] تَنَ طَبيبُ،
دارُون منهنجي دردَ جو.
اَدِيُون! عبداللطيف چَي، هاتِڪُ[9] آهِ حَبِيبُ،
دارُون منهنجي دردَ جو.

۱ـ وڇوڙو، عشق جو عذاب ۲ـ وراهين ۳ـ اي قتيل! ۴ـ خريد ڪر * دل گهريو حڪيم ٽيندو ۵ـ منهنجي ٦ـ دوا ۷ـ بيماري، درد ۸ـ اندر مان ۹ـ هوشيار، قابل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر يمن ڪلياڻ

لغتي معنيٰ:

’يمن‘ لفظ جي لغتي معنيٰ آهي، ’من کي روڪڻ‘. يمن ڪلياڻ، ڪلياڻ راڳڻيءَ جو هڪ قسم آهي، جو رات جي وقت ڳائبو آهي.

سر بابت:

هن سر ۾، عموماً ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون پڙهڻيون قائم رکيون ويون آهن، پر جتي جتي ڊاڪٽر ٽرمپ واريون پڙهڻيون وڌيڪ موزون سمجهيون ويون آهن، اتي اهي اختيار ڪيون ويون آهن. ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ جيڪي بيت رد ڪيا آهن، تن مان، گهڻي تفحص بعد، جيڪي بيت شاهه جا سمجهيا ويا آهن، تن جو هن نسخي ۾ اضافو ڪيو ويو آهي. اضافي ڪيل بيتن جا نمبر هيٺ ڏجن ٿا:

داستان ۱ ۾ بيت نمبر ۲۰
داستان ۳ ۾ بيت نمبر ۱۴، ۱۵ ۽ ۱٦
داستان ۴ ۾ بيت نمبر ۲۴، ۲۵ ۽ ۲٦
داستان ۵ ۾ بيت نمبر ۳٦، ۳۷، ۳۸، ۳۹ ۽ ۴۰
داستان ۷ ۾ بيت نمبر ۱، ۲ ۽ ۸
داستان ۸ ۾ بيت نمبر ۱۰ ۽ ۲۲.

روحاني راز:

هي سر، مضمون توڙي عبارت جي لحاظ کان شاهه جو عمدو ڪلام آهي، جنهن ۾ حقيقي عشق ۽ تصوف جا ڪئين راز ۽ رمزون عمدي نموني ۾ بيان ڪيون ويون آهن. هن سر ۾ ڏنل سيئي تمثيلون، شاهه پنهنجي وقت جي مروج ڏنڌن ۽ انهن ۾ ڪم ايندڙ اوزارن سان ڏنيون آهن. لوهارن جي دڪان تي اڱرن جو ڪوري ۾ جلڻ، ڌوڻين جو ڏنوجڻ ۽ سنداڻن جو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَنڪَن ڏسي، انهن مان عجيب نصيحتون ڪيون اٿس. ڪلالن جي بَٺيءَ تي شراب چڪڻ، موڪي جو مٽ ڪولڻ ۽ پياڪن جي پيهہ ڪرڻ مان پڻ سالڪن لاءِ سبق آموز نڪتا ڪڍيا اٿس. طبيبن جي بيچارگيءَ ۽ عشق جيۡ مريضن جي دنياوي وينجن کان علحدگيءَ مان ڪئين تصوف جا اسرار پلٽيا اٿس. حقيقي معشوق کي ڪڏهين جراح (ويڄڪ جي ماهر طبيب) سان، ڪڏهين جلاد ڪاسائيءَ سان، ڪڏهين تيرانداز شڪاريءَ سان، ڪڏهين دائودي شهسوار سان، ڪڏهن لوهار سان ۽ ڪڏهين موڪيءَ سان تشبيهہ ڏني، انهن جا مختلف اوصاف بيان ڪيا اٿس.

سچي عاشق کي عزازيل سان، چور سان، پتنگ سان ۽ اگرن سان مشابهت ڏني، هن کي ڪئين مشورا ڏنا اٿس. مولانا روميءَ جي سچي مثنويءَ جو تت هڪ بيت ۾ ڏيئي، جڻ تہ درياهہ کي ڪوزي ۾ بند ڪيو اٿس.

ظاهري علم مان پليءَ پت بهره ور هوندي بہ، ملن ۽ قاضين کي چڙي، اندر ۾ مفتي وهارڻ جي هدايت ڪئي اٿس. آخرين بيتن ۾ صبر ڪرڻ، بردبار ٿيڻ ۽ ٻين کي نہ رنجائڻ جي نيڪ نصيحت ڏني اٿس. مطلب تہ ساري سر ۾ شاهہ گهرا گفتا ۽ عميق نڪتا ڏنا آهن، جي سالڪن لاءِ مشعل راهہ ٿيندا.

هن سر ۾ برهہ جي بيمار جو علاج ۽ محبت جي مريضن جا ڪيترائي جذبات ظاهر ٿيل آهن. دئي دور ڪرڻ، حقيقي عشق جو شراب پيئڻ، چپن کي چُني لائڻ ۽ اندر ۾ پاڻ کي اگرن وانگر پچائڻ، عشق جي مذهب جا ضروري ۽ لازمي شرط ڄاڻائي، شاهہ سچن صوفين جون اعليٰ صفتون ۽ انسانيت جي ممتاز درجي تي پهچڻ جون رمزون پڌايون آهن. مطلب تہ شاهہ، هن سر ۾، ڪوڙن مدعين ۽ خالي سڏڙين جون ڪليون کولي ڇڏيون آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر يمن ڪلياڻ

داستان پهريون

١

تُون حَبيبُ، تون طبيبُ، تون دردَ جي دوا،
جانِبَ منهنجي جِيءَ ۾، آزَرَ[١] جا اَنواع[٢]،
صاحبَ! ڏي شفا، مِيان! مَرِيضنِ کي.

٢

تون حبيبُ، تون طبيبُ، تون دردَ جو دارُون،
دَوا آهِنِ دل کي، تُنهنجيُون تنوارُون[٣]،
ڪَرِيان تِي ڪارُون[٤]، جيئن ٻُڪِي[٥] ٻِئَنِئُون[٦] نہ ٿِئي.

٣

تون حبيبُ، تون طبيبُ، تُونهِين[٧] ڏنَنِ[٨] ڏِيُّ[٩]،
تون ڏِيين، تون لاهين، تُونهِين هادِي رَبُّ،
آهِم اِيُ عَجَبُ، جِيئن، واريو ويجَ وِهارِيپَ.

٤

تون حبيبُ، تون طبيبُ، تون دارُون کي دردَنِ،
تون ڏيين، تون لاهِيين، ڏاتَرَ! کي ڏُکَندنِ،
تَڏهن ڦِڪيُون فَرَق ڪَنِ، جَڏهن اَمُر ڪَرِهو[١٠] اُنِ کي.

١ـ آزار، درد ٢ـ انواع، ڪئين نمونا (قسم) ٣ـ سڏيون ڳالهيون، ذڪر ۴ـ پڪارون، ڪوشــشون ٥ـ دوا ٦ـ ٻين ڪان ٧ـ تون ئي ٨ـ بيمـارن جـو (ڏنلن، اگهـن) ٩ـ دوا ١٠ـ ڪريو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۵

جان ڪِي[۱] ڪَري طبيبُ، دارُون هِنَ دردَ جا،
هَٿِيو سي حبيبُ، اُڪوڙِيو اَڌَ ڪَري.

٦

هَڻُ حبيبَ هٿڙ ڪَٽِي، تيڪِ[۲] مَ، تورو لاءِ[۳]،
پِرِيَمِ! تنُهنجي گهاءِ[۴]، مران تہ مانُ لَهان.

۷

هَڻُ حبيبَ هٿڙ ڪَٽِي، دل ۾ ڏِيرِي[۵] دانهَ،
ڪُڇان تان ڪُوڪَ ٿِئِي، صبرُ آئُون نہ سَهان،
ڪنهن کي ايئن چُوئان[٦]، تہ مون کي ماريو سَڄَڻين.

۸

هَڻُ حبيبَ هٿڙ ڪَٽِي، پَنگان[۷] لِهي پانڻ[۸]،
ماڳِهين مون مِنهَ[۹] ٿِئِي، جهولِيءَ وِجهان پاڻ،
اِنَ پَرِ ساڄَنَ ساڻ، مانَ مقابلو[۱۰] مون ٿِئِي.

۹

جِتِ حَبيبَ هَٿَنِ، ناٹُڪَ[۱۱]، پَري نينهَن جي،
تِتي طَبِيبَنِ، وِڄا[۱۲] وَڃي وِسَرِي.

۱۰

هَٿِين جي حبيبَ! مَحبَتِي مَيا[۱۳] ڪري،
پُڇان ڪِينَ طبيبَ، هُوند[۱۴] گهائِنِ سين ٿِي گهارِيان.

۱- جيڪي بہ ۲- پوئتي هٽاءِ. قياس ڪرِ (بس ڪر. بند ڪر. هٽاءِ. م.) ۳- مهرباني. ڪر ۴- زخم جي ڪري ۵- اونهي، جهڪي، گجهي، ويچاري ٦- چوان ۷- پنگ يا ڪمان جي ور مان ۸- تير ۹- بهانو (سبب) ۱۰- ملاقات، گڏجاڻي ۱۱- ناوَڪ، تير جي نوڪ (چهنب، چوٽ .م.) ۱۲- قابليت (علم، هنر.م.) منجهيو پون ۱۳- مهرباني (رحم. ٻاجھ. م) ۱۴- جيڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

چوري چَنگُ[١]، ٻَنگُ[٢] لهي، حَبِيبَنِ هَنيوسِ،
ٻُجهان[٣] ٻانُ لڳوسِ، ڪانارِئو[٤] ڪَرَ[٥] ڪٽي.

١٢

ڪانارِئا ڪُٽِڪَنِ، جَنِين لوهُ[٦] لڳَنِ ۾،
محبَتَ جي ميدانَ ۾، پِيا لالَ لُڇَنِ،
پاٽھي ٻَڌَنِ پَٽِيُون، پاٽھي چِڪِئا[٧] ڪَنِ،
وَتان واڍوڙِيَنِ[٨] رهي اَچِجي راتَڙِي.

١٣

رهي اَچِجي راتَڙِي، تَنِ واڍوڙِيَن وَتاءِ،
جَنِ کي سُورُ سَرِيرَ ۾، گهٽَ مَنجهاران[٩] گهاءِ،
لِڪائي لوڪاءِ، پاٽھي ٻَڌَنِ پَٽِيُون.

١٤

اَڄُ پُڻ ڪَنجهو ڪَنجهه، واڍوڙَڪي[١٠] مَنهِن،
جي پُڻ[١١] پِيَنِ سَنجهَا[١٢]، هُوءِ پِنِيُون، هُوءِ پَٽِيُون*.

١٥

اَڄُ پُڻ کِهڙِي ڏانهَن، واڍوڙَڪي مَنهِن؟
ويجَ وَرائي ٻانهن ۾، چوري، چاڪَ نِهارِيا.

١ـ ڪمان کي ڪشي ٢ـ وَنگ، تير جو گوشو يا چيڙو (جيڪو ڪمان جي زه تي چاڙهجي) ٣ـ آڙ يانيان تو (سمجهان ٿو) ٤ـ تير يا ڪان لڳل ماڻهو ٥ـ هٿ (مٿي اُپڙي، (ڪرُ ڪٽي: ڪندَ ڪٽي، اُپڙي) مٿي اُڇلي ٦ـ تير ٧ـ علاج ٨ـ ڦٽيلن ٩ـ دل ۾ ١٠ـ وڍيلن جي ١١ـ جيتوڻيڪ ١٢ـ سانجهي* اجا پيا مرهم پٽي ڪن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱٦

ويچارا واڍوڙ، سَدا شاڪِرَ[۱] سُورَ سين،
تاڻين مٿي توڙَ[۲]، اوري ڪَنِ نہ آسرو.

۱۷

سدا آهي سُورَ جي، واڍوڙِيَنِ وائِي،
جيڪا اَتِنِ مَنَ ۾، سَلِنِ نہ سائِي،
اوڙَ ڪ[۳] اُهائِي، ڳوليو لَهنِ ڳالَهڙِي.

۱۸

سَگَهنِ[۴] سُڌِ نہ سُورَ جِي، گهايَلَ ڪِيئن گهارِينِ؟
پِيَلُ پاسو پَٽَ تان، واڍوڙَ نہ وارِينِ،
پَرِ ۾ پَچَنِ پرينءَ لئِي، هُئِي! هَنجُهون[۵] هارين،
سَجَڻُ جي سارِينِ، تَنِ رويو وِهامِي[٦] راتڙِي.

۱۹

سَگَهَنِ سُڌِ نہ سور جِي، تا رُنڪَنِ[۷] رَنجُورِي[۸]،
پِيا آهِنِ پَٽَ ۾ مَٿَنِ مامُورِي[۹]،
لَڳِيَنِ لَنؤُ، لَطِيفُ چِي، سدا جِي سُورِي[۱۰]،
پِرتِ جَنِ پورِي، تَنِ رويو وِهامي راتَڙِي.

۲۰

سَدا آهي سُورَ جِي، رَنجُورَنِ[۱۱] رُنڪَ[۱۲]،
ڪنهن جنهن ڏُکَ ڏَسائيا[۱۳]، لَتِيَنِ ڪِينَ چُنڪَ[۱۴]،
اِنَ يَلارِيءَ يِٽڪَ[۱۵]، هيڪَرَ حُضُورِي ڪِيَا.

۱- راضي ۲- آخري منزل ۳- آخر، نيٺ (گهٽو) ۴- تندرست ماڻهن ۵- ڳوڙها ٦- گذري ۷- ڪنجهن، ڪٽڪن ۸- رنجور (ف)، بيمارَ ۹- امر ڪيل بيماري ۱۰- دائمي درد، عشق هميشہ جو آزار آهي ۱۱- بيمارن، عاشقن ۱۲- ڪنجهڪار ۱۳- ڏنگيا ۱۴- سور، درد. ۱۵- تنوار، وائي، خبر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢١

آيلِ اُنِ نہ وِسَهان، هنجهون جي هارِينِ،
آٽيو آبُ اکينِ ۾، ڏيهہ[١] کي ڏيکارِينِ،
سَڄَڻُ جي سارِينِ، هي نہ ڪي رُونِ، نہ چُونِ ڪِي.

وائي

وِرسئا[٢] ويجَ ويچارا! دِلِ ۾ دردُ پِرِيَنِ جو.
اُٿيو ويچا! مَ وِهو، وَڃو ڏَپَ ڪَٽِي،
دل ۾ دردُ پِرِيَنِ جو.
پُڪِي ڏيندا پاڃَهِ جِيءَ، آيا سُورَ ڏٽِي،
آيا جِي جِيارا،
دل ۾ دردُ پِرِيَنِ جو.

داستان ٻيو

١

تَنَ طبيبُ[٣] نہ تُون، سُڌَ نہ لَهِين سُورَ جِي،
سانڍِ پنهنجا ڏَيِرّا[٤]، ڪَڏَ ڪَٽِي ۾ يُون[٥]،
ڪانَہ گُهرِجي مُون، حَياتِي هوتَنِ ري[٦].

٢

ويڄَنِ سين وائِيءَ پيا[٧]، ڪِري[٨] نہ ڪئائون،
جي پَندِ[٩] پارِيائُون، تہ سِگهائِي سَگها ٿِيا.

١- ڏيهہ جي ماڻهن ٢- گمراه ٿيا. عاجز ٿيا، ٣- حڪيم، ۴- دوائون ٥- زمين ٦- کان سواءِ ٧- تڪرار ڪيائون ٨- پرهيز ٩- صلاح، نصيحت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳

ويڇَنِ سين وائيءَ پِيا، ڪِرِي ڪَنِ نہ پاڻِ،
اَگها اِنَ اُهڃاڻِ، پَسو! سُورَ سِڃهائِيا[۱].

۴

آهي گهٽو اَگهنِ جو، تَرَسُ طَبِيبَنِ،
ڪِيو وَسُ ويڇَنِ، تان ڪِرِيءَ ري ڪِينَ ٿِئِي.

۵

تَرَسُ طبيبن جو، جَڏَنِ ڪِيو نہ جات[۲]،
جو ويڇَنِ جي واتِ، دارُونئا[۳] تنهن دُورِ ٿِيا[۴].

۶

اَگهائِي سَگها ٿِيا، جي وينا وَٽِ ويڇَنِ،
تَرَسِي طبيبَن، چِيـٽـي[۵] هوند چَڱا ڪِيا.

۷

پاڙي ويجَ هُئامِ، تان مُون مُورُ نہ پُڇِيا،
تيلاهِين پِيامِ، موريسَرَ[۶] اَڪيَنِ ۾.

۸

هارِئا[۷]! تو هِرِي، ڪُپَچُ[۸] ڪايا[۹] سين ڪِيو،
ڪَرِيِن جي ڪِرِي، تہ تون تَوانو، ٿِيِن.

۱- ڳاريا، جهوريا ۲- ذات، پنيءَ، هرگز ۳- دوا درمل ڪان ۴- پاسو ڪيائون
۵- ڪوشش ڪري، حيلو ڪري ٦- چاليون، ڦلا ۷- نادان، هار ڪاڏل ۸- ڪري پيجي، نقصان ۹- بدن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي ڀائيين پرين مِڙاڻ[1]، سِڪ چوران ڪي ذاتِ[2]،
جاڳڻ جَشن[3] جَنِ ڪي، سُڪُ نہ سارِي راتِ،
اُجهي ٻُجهي[4] اُٿيا، وائِي ڪَنِ نہ واتِ،
سَلي[5] سُورِيءَ چاڙهيا، بَيان ڪَنِ نہ باتِ،
توڙي ڪُسَنِ ڪاتِ، ساڳِي سَلِن[6] ڪِينَ ڪِي.

١٠

تَڙِي[7] طبيبَنِ، گهايَلُ گهران ڪَڍيو،
چِڪيا[8] چاڪَ چِهُون[9] ڪري، ڪَڙِيُون مورُ نہ ڪَنِ[10]،
دوسَ[11] جي دَرَسنِ سين، پِٽي ٿارُ[12] ٿَپَنِ[13]،
وِرِچيو ويجَ وَجَنِ، آءُ تہ پِريَمِ اُبهان[14].

١١

ويجَنِ ويني ئي، دوسُ پيهِي دَرِ آئيو،
صِحَتَ جي سَرِيرَ ۾، ڪَلَ[15] ڪَرين[16] پيئي،
پِيڙَ پَري ويئي، اَچَڻَ ساڻُ عجيبَ جي.

١٢

وَڍي جَنِ وِڍياسِ، وَرِي ويجَ ئِي سي ٿيا،
تُرتُ ٻَڌائون پَٽِيُوان، روزِ ڪِيائُون راسِ[17]،
هينئڙا! تَنِين پاسِ، گهارِ تہ گهايَلُ نہ ٿيين.

١ـ مِلاڻ ٢ـ روش، ڍنگ ٣ـ مزو، خوشي ٤ـ ٿڪي ٽٽي، رُلي پَنڪي ٥ـ سوراخ ڪري، عذاب ڏئي ٦ـ سَلِينِ، مَچينِ، ٻڌائين ٧ـ گهر مان ٨ـ ڪڙهيا ٩ـ چيهيون، چيرَ ١٠ـ ڦٽ اصل نٿا چِٽن. ١١ـ دوست ١٢ـ آرام اچي ١٣ـ وِڍن، ڦٽن ١٤ـ اُٿي بيهان، چاق ٿيان ١٥ـ سڌ ١٦ـ لڳن ۾ ١٧ـ نؤبنو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

هاريا* ويجَ، مُياسِ! سُڌِ نہ لهن سُورَ جِي،
پِريان کي چُوندياس[١]، تہ تَرَسُ طبيبَنِ ڇَڏِيو.

١۴

ويجَ! مَ ٻُڪِي ڏي، آلا! چَڱِي مَ ٿِيان،
سَڄَڻُ مانَ اچِي، ڪَرَلاهُو[٢] ٿِيِي ڪَڍِهين.

١٥

ويهَڻُ ويڄَنِ وَٽِ، جي سِڪين تہ سَگهو[٣] ٿيين،
اَڳِين عادَتَ مَٽِ، تہ اَگها! عاجِزُ نہ ٿِيين.

١٦

هُئين تہ ويڄَنِ وَٽِ، تون ڪيئن جِيءَ جَڏو[۴] ٿيين؟
سِرُ ڏيئي ۾ سَٽِ، ڪُهہ نہ ڪِيَئي ديَّرا؟**

١٧

ڪُنڍِيَس ڪُويڄَنِ[٥]، تَنَ طبيبَ نہ گِڏيا،
ڏيئي ڏنبَ ڏڏنِ[٦]، پاٽا ڏِيلُ ڏُکوئيو.

١٨

دارُون ۽ ڪارُون[٧]، جان ڪي ڪِيا ويجَ مون!
ٻُڪِي ڏيندا ٻاجَهہ جِي، نِهاري نارُون[٨]،
جَنِ جُون سيڻَ لَهنِ سارُون[٩]، تَنِ تان ڏُکندو ڏورِ ٿئي.

---

* هارايل، ناڪامہ ١- چونديس ٢- خبر لهڻ وارو، شفا ڏيڻ وارو ٣- چڱو ڀلو ۴- اگهو
** سر عيوض ۾ ڏئي، سر جو سودو ڪري ڇو نہ علاج ڪيئي؟ ٥- ڄٽ طبيبن
٦- اڙ چاڙن، موڳن ٧- دانهون ٨- نبضون ٩- سار جو جمع، پرگهور.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۹

اَڳهنِ مِڙي اَڄُ، ڪِيو سَڏُ صِحَتَ ڪي،
ڏورِ ڏُکَندا يَـڄُ، مِهرِيءَ[۱] مُنهن ڏيکارِيو.

وائي

اَچِي سارَ لَهيج، ساڄَنَ سُورَ تُماري[۱a] آئُون مارِي!
سُور تُماري جي مَران، تان مُون ڏوهُ نہ ڏيج،
ساڄَنَ سُورَ تُماري آئُون مارِي!
ڏِيَـنِ پَـري هَـتَـڙا*، دارُون دوستَ ڪَـريج،
ساڄَنَ سُور تُماري آئُون مارِي!

داستان ٻيون

۱

هَئي هَئي! وَهي هَاءِ[۲]، مَنَ ۾ محبوبَنِ جِي!
جيرا جوشَ جَلائِيا، ٻُڪِين[۳] ٻَـري باهِ!
پَسو مَـچَ مَـتاءِ[۴]، جي ويساهِ نہ وِسَهو[۵]!

۲

هَئي هَئي! وَهي هُوءِ[٦] مَنَ ۾ محبوبَنِ جِي!
جيرا جوشَ جَلائِيا، ٻُڪِيَنِ مُڪِي ٻُوءِ!
اَچِي پَسو رُوءِ[۷]، جي ويساهِ نہ وِسَهو!

۱ـ مهربان، مهر ڪندڙ ۱a ـ تمهاري، تواهانجي، تنهنجي *دوائون هٿن ۾ ڪٽي ۲ـ اونهي ۽ ڳجهي دانهن ٻئي نـڪري ۳ـ ٻُڪين ۾، گردن ۾ ۴ـ منهنجي مٿان ۵ـ منهنجي چوڻ تي اعتبار نہ ڪريو ٦ـ دانهن ۷ـ منهن، شڪل، روبرو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

ڪاندين ٽاندين ٻاٻُرين*، پَچان مَرُ پيئِي!
جيرا، جِگِرَ، ٻُڪِيُونْ، سِيخُنِ ۾ ٽِيئِي!
وِيَجِنِئُون ويئِي[١]! ٿِي وَهيٽِي[٢] سَڄَٽِين!

۴

سَرُ[٣] جو سَجيو[۴] سَڄَٽِين، ڀَرُ ڀيڏِيءَ[٥] ڏيئي،
ڪانَ ڪَرِنگهرُ[٦] ڪَپيو، پَکَنِ سِرِ[٧] پيهِي،
جيرا، جِگِرَ، ٻُڪِيُونْ، پاساڙا[٨] ڀِڃِئِي،[٨a]
ويڄَنِئُون ويئِي، ٿي وَهيٽي سَڄَٽِين.

٥

سَر جو سَجِيو سَڄَٽِين، ٻَنگان[٩] ٻانڻُ[١٠] ڀَري[١١]،
وِيو وُجُودان[١٢] نِڪَري، ڪَڙ ڪَڙ ڪانُ ڪَري!
پُڇو پيرَ ڀَري، تہ ڪِي ٽَريو هَٿُ حبيبَ جو؟

٦

سَرُ جو سَجِئو سَڄَٽِين، ڀِيهَرَ ٻانڻُ ڀَري،
چَمَڪِيو[١٣] سو چوهَ مان، ڪَڙڪَڙ ڪانُ ڪَري،
جيرا جِگِرَ، ٻُڪِيون، لنگهي پِيو پَري،
لَگو جِيءَ جڙي، تاٽِيان[١۴] تِيرُ نہ نِڪَري!

---

* ڪنڌيءَ ۾ ٻبر جي ٽاندن تي ١- ڳالھ حڪيمن جي هٿن مان نڪري وئي ٢- وس ۾، اختيار ۾ ٣- تير ۴- نشانو ڪيو، چٽيو ٥- ڪرائي جي هڏي يا ٻانهن تي رکي ٦- پٺيءَ جو ڪنڊو، ڪرنگهو ٧- پکن سان، ڪنين سوڌو ٨- پاسريون ٨a- ڀڃي ٩- ٻنگ يا ڪمان مان ١٠- تير ١١- زور سان ١٢- بدن مان ١٣- چم چم ڪيو ١۴- چڪيان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۷

سَرُ جو سَجَيو سَڄَڻين، سيڱَ[1] مَنجهان سِيلو[2]،
تَنگرُ[3] تِڪيو[4] ڪِينَڪي، پارِ لَنگهيو پِيلو[5]،
هَٿَڻُ سٿين حِيلو، جانِبَ جيڏو ئي ڪِيو.

۸

ڏَ ڳـايو مِ[6] ڏَئين، ڄيرو[7] اَندرِ ڄِندڙي،
لَڳِي سِيخَ وُجودَ ۾، سندِي نِينهن[8] نَئين،
مُشاهدي تَهِين، مُون ڪي وِڌو مَچ ۾.

۹

پُڇُ پَتنگن ڪي، سَندِيُون ڪامَڻَ[9] خَبرُون،
آئِيو وِجهنِ آگِ ۾، جِيُ پَنهنجو جي،
جيري جَنِين جي، لَڳا نيزا نِينهن جا.

۱۰

پَتَنگُ چايِن[10] پاڻَ ڪي، تہ اَچِي آگِ اُجهاءِ،
پَچَڻَ[11] گهڻا پَچائِيا، تون پَچَڻَ ڪي پَچاءِ،*
واقفُ تِـي وِساءِ، آگِ[12] نہ ڏِجي عامَ ڪي.

۱۱

پَتَنگُ چايِن پاڻَ ڪي، تہ جيري پئو جاٽي،
تان تان تاڻج تَوَ[13] ڏي، جان آگِ نہ اُجهاٽِي،
وِسَهُ وِهاٽِي*، آگِ نہ ڏِجي عامَ ڪي!

۱- ڪمان ۲- تير ۳- تير ۴- ترسيو ۵- تير ٦- مونکي ڏڳايو يا جلايو ۷- باھ ۸- نينهن، عشق ۹- بيتاب ٿيڻ ۱۰- چوائين، ڪوٺائين ۱۱- باھ * عشق جي باھ سان رواجي باھ کي لهسائي ڇڏ ۱۲- ٻاڦور، راز، ڳجھ * ويساھ يا اعتبار ڪر، تہ اجها ڪي اجها گذري. ۱۳- سيڪ، تپش، گرمي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

پَتَنگُ چاھِين پاڻَ کي، پَسِي مَچُ مَ موٽُ،
سَھائي[1] سُپرِيَن جي، گھڙُ تہ تِيين گھوٽُ،
اَچان تون اَروٽُ[2]، کُوريءَ خَبَرَ نَہ لَھِين.

١٣

پُرِ ي[3] پَتَنگَ آئيا، مِڙِي مَتي مَچَ،
اوڏا تِيا آگِ کي، سَڙِيا مَتي سَچَ،
سَندا ڳِچِيُن ڳَچ، ويچارَن وِجائِيا.

١٤

پُرِي پَتَنگ آئِيا، سِرِي وتَ ساھي[4]،
اَچي پيا آگِ ۾، کُڏِي سِپ ڪاھي،
لاڳاپا لاھي، ڪاٽا کُوريءِ وِچ ۾.

١٥

پُرِي پَتَنگَ آئيا، سِرِي سَھائِي ھيٺِ،
تِيندا ڏِيناري ڏيٺِ[5]، مَتو ڏِيندا مَچَ کي.

١٦

پتنگَنِ پَھُ ڪِيو، مِڙِيا مَتي مَچَ،
پَسِي لَھسَ نہ لِچِيا[6]، سَڙِيا مَتي سَچَ،
سندا ڳِچِيَن ڳَچَ[7]، ويچارَنِ وِڃائيا.

١- روشني، تپش، باھ ٢- ڪچو، اڻ واقف ٣- ھلي، مڙي ٤- سھائي، روشني، باھ ٥- محبوب جا واقف ٿيندا، يعني مشاھدو ماڻيندا ٦- لِچڪيا، ھبڪيا، لُڏيا ٧- گھڻا ٽڪرا.

۱۷

چَڙهيو چَڪاسِن چاءِ[1]، آڳِ پَرندي آئيا،
وِهُسَنِ[2] واڙيءَ ڦُلَ جيئن[3]، محبَتِي مَچَ لاءِ،
آٽِي پاڻَ اَڙاءِ، ڪِٽي ڪُوري وِچَ ۾.

۱۸

جي تَتو تَنُ تَنُورَ جيئن، تہ چَنبي ساڻ چَماءِ[4]،
آٽِي آڳِ اَدبَ جِي، ٻاري جانِ جَلاءِ،
بُرقِعا اندرِ بازِيُون[5]، پنهنجيون سبِ پَچاءِ،
لُڇَڻُ لنؤُ[6] لطيفُ چي، پَڌَرِ هَڏِ مَ پاءِ،
مَتان لوڪَ لَکاءِ[7]، وِصالان وِچُ پَئي[8].

۱۹

اَچا تَنُوراءِ[9]، ڪالهِ[10]، ڪَدياسُون سَڄَڻين،
پُڻُ تاياٽُون[11] تڪڙو، وحدتَ جي وَڏاءِ[12]،
مَحَبَتِيَنِ مَتاءِ، مَچُ مُورائِين[13]، نہ لهي!

۲۰

پَچائي پَهاڻَ[14]، جَنِ رَساٽيو[15] رُڪَ ڪي،
تَنِين سنڌو چاڻ، آهي آڳَرِيَنِ[16] ڪي.

۱- چاهہ، عشق، جنون ۲- خوش ٿين، ٻَهَڪنِ ۳- لوڙهي ۾ ولين جي گلن جيئن ۴- تحمل سان اُجهاءِ (چنبو هٽي آهستي آهستي اجهاءِ، تَڪڙ نہ ڪَرِ!) ۵- مراقبي ۾ عشق جي راهہ جون منزلون ٦- لڇڻ ۽ لنؤ، ٻنهي ڪي ۷- ماڻهن جي معلوميت ۸- وصال جي آڏو اچي ۹- تنور مان ۱۰- ڪالهہ ۱۱- تپاياٽون ۱۲- واڌ، زيادتي کان ۱۳- ڪڏهين بہ ۱۴- پهڻ، پٿر، ڪچو ڌاتو، سالڪ جو خاڪي وجود ۱۵- رسايو، بنايو، تاهيو ۱٦- لهارن، ڪامل مرشدن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۱

ڏَنءُ ڏَنءُ[۱] ڏَمَڻُ وارَ[۲]، اَڄُ پُڻُ آڳَرِيَنِ جِي،
ڀاري مَچُ مَجازَ جو، اوتِياڻُون اَڱارَ،
ڏُوڏِيا[۳] تِيُ مَ ڏارَ، جِمَ[۳a] ڪَچو رُڪُ ڪَٽِيون ٿئِي. *

۲۲

ڏُوڏا! تون نہ ڏَنئين، آڳِ اوڏو نہ وَڃين!
اُلا جي عشقَ جا، سي تان تون نہ سَهين،
اُيَـو ايئن چُئين،[۳b] تہ آئون آڳَرِيو آهِيان!

۲۳

سِرُ ساندائِ ڪَري، پُڇِجِ گهرُ لُهارَ[۳c] جو،
ڏَڪَنِ هيٺِ ڏَري، مَان گَڏيئِي رُڪَ سين.

۲۴

سَهين[۴] جيئَن ساندائِ، ڏَڪَنِ مَتي ڏَڪَڙا،
وَهِ[۵] وِڄائي پائِ، ڏي ڏَڀائُون[٦] ڏَڳرين[۷].

۲۵

هَئِي! ٻَرَ اَڱارَنِ، ٻَڏاهِين[۸] ٻَرَن جي،
هِڪُ کُوري ڪانِئيا[۸a] ٻيو ڏُوڏي[۸b] مَنجهه ڏَڳِنِ[۹]،
پاٽان لُهارَنِ، ميڙي رَکِيا مَچَ لَئي.

۱ـ ڏمڻ جو آواز ۲ـ ڏنوڻ جو وقت (ڏنوڻ جي وارو وار، لاڳيتو ڏَمِڻَ ڏنوَڻ جو عمل) ۳ـ ڏنوڻ وارو، نئون طالب (ڏنوڻ وارا! سيکڙاٽ لوهارَ! نوان طالب) ۳a ـ (جيئن) متان * طالب باھ کان ڏار نہ ٿي، متان ڪچي لوھ وانگر مترڪي جي ڏڪ لڳڻ سان پڇي ذرا ذرا ٿي پوين، يعني پريشان ٿي وڃين. ۳b ـ چَوين ۳c ـ لوهارُ ۴ـ برداشت ڪرين ۵ـ عشق جو جوش ٦ـ مهميزون، ضربون ۷ـ ڪاٺ جي مترڪن کي ۸ـ ٻن پاسن کان، ٻہ دفعا يا ٻہ ڀيرا ۸a ـ ساڙيا، جلايا ۸b ـ ٻرڪي، شعلي، باھ ۹ـ ٻرن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲٦

ٻارِيو اُجهائِين ٻرِين، اُجهايو ٻارِينِ،
مون کي ٿا مارِينِ، لُئا[۱] لُهارَنِ جا.

۲۷

اَڄ آڳَڙِيا آئِيا، سُوڌا[۲] سِراڻِي[۳]،
پياري پاڻِي، تيغُون ڪَندا تِکِيُون*.

۲۸

اَڄُ آڳَڙِيا آئِيا، سائُو[۴] کي سُڄاڻَ،
لاهِيندا موريانَ[۵]، رُڪُ ڪَرِيندا[٦] پَڌرو.

۲۹

ڪَٽُ ڪَڙهي، لوهُ ٻَري، ڏُوڌا جِت ڏَڳَن،
مُتَرِڪَنِ مُنهَن[۷] ڪَڍِيا، سانداڻِيُون سَڪَنِ[۸]،
اَڄُ ٻُڙِ اَڳَڙِيَنِ، ميڙو آهي مَڇَ تي.

۳۰

سَرَها ڏِنَمِ سِي، جَنِ ساجاهه[۹] سِراڻِ سين،
تيغَ تَنِين جي کي، ڪَٽُ نه لڳي ڪَڌهِين.

وائي.

جِيءُ جِياريو، جِيءُ جِياريو، ڪِينَ مُنهِنجَڙو[۱۰] هارِيو*.
منهنجو جِيءُ جِياريو.

۱- اُلا ۲- صادق، سچا ۳- سراڻ وارا * ترارن کي آبدار ڪري تکو ڪندا. ۴- سچا
۵- ڪٽ، دل جو ميل ٦- ڪندا ۷- منهن ۸- ڏکن، ڏِڄن، هراسجن
۹- سڃاڻپ ۱۰- منهنجو جيءُ * مون کي نااميد نه ڪريو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پِرِيَنِ جِي پَچارَ، سِپٽِنِ جِي سَنيارَ، جَڏڙو جِيءُ جِيارِيو،
منهنجو جِيءُ جِيارِيو.
اُجِئو تَنُ عَميقَ[١] مان، پِرِيَنِ پُوڄَ[٢] پِيارِيو،
منهنجو جِيءُ جِيارِيو.
مَرَضُ مَرِيضنِ تان، اِشاري سانُ اُتارِيو،[2a]
منهنجو جِيءُ جِيارِيو.
ڪَرَمَ ڪَرِيمَنِ جي مون کي، اَهُڪِيَ مان اُڪارِيو،[2b]
منهنجو جِيءُ جِيارِيو.
سَئون مُنهن ڪَري[٣] سُپِرِين، آئِين[٤] نِرمَلَ نُورَ[٥] نِهارِيو،
منهنجو جِيءُ جِيارِيو.
سائِلَنِ جيئَنِ سَڌَ ڪَري، اِئِين طالِحَنَ[٦] کي تارِيو،
منهنجو جِيءُ جِيارِيو.

داستان چوٿون

١

ايڪُ[6a] پِيالو، پَـہ ڄَڻا، عِشقُ نہ ڪري ايئن،
ليکيا جي لِکَڻَ ۾*، سي قُربَ رَسندا ڪيئن،
هُٿَڙَ[٧] ڪِيا هيئن، وانجِئا[٨]، پَسُ! وِصالَ کان.

١- اونهو سمنڊ ٢- ڳهٽو، ججهو (ڳهٽي، ججهي) 2a- لاهيو، دور ڪريو. 2b- پارُ ڪَيو.
٣- سڌو نهاري، پرچي ٤- اوهين ٥- تڏي روشني واري نظر (سان) ٦- بدبختن 6a- هِڪُ، هڪڙو، * جن پنهنجو وجود نہ وڃايو آهي، خوديءَ وارا ٧- خودي ٨- وانجهيا، محروم ٿيا، دور ٿيا، يا نااُميد ٿيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

ايڪُ پيالو، پِہ چِٽا، عِشقَ نہ ايئن ڪَري،
آتـِي[١] سي ايڪُ ٿِيا، جي گُتا[١a] نينهن ڳري[٢]،
ڏُئِي[٣] ڏارَ ڏري، خُلّتَ[٤] خَنجَرُ آئيو[٥].

٣

ايڪُ پيالو، پِہ چِٽا، عشقُ نہ ڪري اَڏَ،
اِيَ تان ساعِرَ[٦] سَدّ، ڪَيئِي جا[٦a] قوال سين.

٤

جيڏاهن قاتِلَ ڪوڙّ[٧]، اَڪيُون اوڏاهين ڪَٽي،
وِهُ[٨] تَنِين جي ووڙّ[٩]، جَنِين سانگُ[١٠] نہ ساهَ جو.

٥

اَڪِيون اوڏاهين ڪَٽي، جيڏانهن قاتلَ ڪُلِ[١١]،
مَتو ڪَنِ نہ مُلِ[١٢]، پِڪَ[١٢a] برابر پانهنجو.

٦

قاتِلُ[١٢b] ڪمائِي ڪَري، وِهُ ماڪِي جي ڪَنِ،
وَتان ويهِي تَنِ، پِيچ[١٢c] ڪي پياليُون.

٧

هوندو هَڏِ مَ سَندِ، لاءِ پياڪَنِ پانهنجو،
پُوجَ[١٣] پِيارِجِ پهِيَڙا[١٤]، ويندا وَتيو ڪَندِ[١٥]،
تہ هَٿَ تنهنجي هَندِ*، موڪِي[١٦]! ڪو مانُ لَهي.

١ـ رجي، ڳري ١a ـ گڇي ويا، پيهي ويا ٢ـ چنبي ۾ يا ڳُوڙي، سخت ٣ـ دوئي (ف) ٻيائي ٤ـ دوستي، محبت ٥ـ محبت جو خنجر ٻيائيءَ کي وڍيائين، عاشق ۽ معشوق کي هڪ ڪيو ڇڏي. ٦ـ شاعر (هڪڙي پيالي مان ٻہ ڄڻا پين اها سڏ، تون قوال سان ڪري سگهين ٿو مگر معشوق سان نہ) ٦a جيڪا ٧ـ گهٽا(وِيهون، Scores، گهٽا) ٨ـ زهر ٩ـ ڳولا ١٠ـ سانگو، پرواهہ ١١ـ سڀني دنيوي شين کي ترڪ ڪندڙ ١٢ـ ملهہ، ڪٽ ١٢a ـ ٽُڪ، ذري برابر، سُرڪي. ١٢b ـ قاتل زهر ١٢c ـ پيئجانءِ. ١٣ـ گهٽو ١٤ـ واٽهڙو، پانڌيڙو، سالڪ ١٥ـ پر، پاسو * تنهنجي جاءِ تي ١٦ـ شراب وڪڻندڙ، نالو، پير مغان، ساقي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

هوندو هَڏِ مَ رَکُ، لاءِ پياڪَنِ پانهنجو،
وَٽِي واٽـاڙُئَنِ[١] کي، ٽان پياري پَرَکُ،
سا لِکَ[٢] لهي ٽِي لَکُ، جا ٽو ايندي اُنِ سين.

٩

گهٽَـنِ[٣] ۽ گهٽَـڪنِ[٤]، وَٽِيون پِيَنِ وِهَ گاڏِيُون[٥]،
بَرخيز بِده[٦] ساقِي، پيارِ کي پِرِيَنِ،
پِـڪِينِ[٧] نہ پَرچَنِ، مَتَ تَڪيائون مَنجِهيان.[7a]

١٠

آٽي اُتَرَ واءَ، موڪِيءَ[٨] مَتَ اُپَٽِيا[٩]،
مَتارا تنهن ساءَ[١٠]، اَچَنِ سِرَ سَنباهِيو.

١١

وِجِهجِ واٽـاڙُئنِ تي، ميخاني[١١] جي ماڪَ[١٢]،
ٽيندي سُڌِ سَيَـڪَنهِين[١٣]، هندِ هندِ پُوندي[١٤] هاڪَ،
پِرهَ جا پِياڪَ[١٥]، جُهُ سِي[١٦] اَگُڙِ آئِيا.

١٢

جُهُ سِي اَگُڙِ آئِيا، تہ سَرو[١٧] ڪَندا سُڃَ،
سائِي ٽيندَينِ اُڃَ، هِي پِيتو، هُو آڻِ ڪِي.

١ـ واٽهڙن ٢ـ ذري، ٽوڙي ٣ـ نـڙيءَ ٤ـ گيتون ڏيـن ٥ـ زهر ڳڏيـل ٦ـ اٿـي ڏي ٧ـ سرڪين سان 7a ـ اندريان، جيڪي اندر لڪائي رکيل آهن. ٨ـ پير مغان ٩ـ ڪوليا ١٠ـ چشڪي، مزي ١١ـ شـراب خـاني ١٢ـ چنڊا، گهمر ١٣ـ سڀ ڪنهن کـي ١٤ـ پـونـدي، ٽـيـندي ١٥ـ پـيڻ وارا ١٦ـ جڏهين اُهي ١٧ـ شراب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

موڪِي[١] چوڪِي[٢] نہ ڄڻِيي، اَصلِ اوچِي[٣] ذاتِ،
وَتُيون ڏيئِي واتِ، مَتارا[٤] جنهن مارِيا.

١٤

مَتارا مَرِيِ وِيا، موڪِي! تون نہ مَرين،
ڪِپهِي[٥] پَرِ پَرين*، ڏُکِي ڏاتارَنِ[٦] رِي؟

١٥

مَتارا مَرِي ويا، موڪِي تُون پِي مَرُ!
تنهنجو ڏوسُ[٧] ڏمَرُ، ڪونہ سَهَندو اَنِ رِي!

١٦

سَري[٨] ڪِينَ ڪِيونِ، وِيڻَ موڪِيءَ جي مارِيا،
ڪو جو سُخنُ ڪَلاڙَ[٩] جو، پِٽي تي پِيونِ[١٠]،
تِنهان پوءِ ٿِيونِ، مَرَڻُ مَتارنِ ڪِي!

١٧

اَچا کُوري ماڳَ[١١]، مَٽَ، ڪُٽِڪا[١٢]، ڪَٽَ[١٣] گهٽا،
لاهي وِپهُ مِ لاڳَ[١٤]، موڪِي مَتارَن جا.

١٨

ڪَنڌِ ڪَتارو[١٥]، مُنهَن[١٦] وَتِي، عادَتَ جَنِين اِيءَ،
تَنِين تِڪُون ڏِنيُون[١٧]، جُنبِي[١٨] مَنجهان جِيءَ،
سَرو[١٩] تَنِ سَبِيءَ[٢٠]، جَنِ حاصُلُ ڪِيو حالَ** کي.

١ـ شراب وڪٽندڙ ٢ـ چگي، سني ٣ـ ڪني، هلڪي ٤ـ جنگ جوان، نالا
٥ـ ڪهڙي* ڪهڙو رستو اختيار ڪرين. (پلجين، تڳين) ٦ـ سخين، سالڪن
٧ـ عتاب ٨ـ شراب ٩ـ شراب چڪائيندڙ ١٠ـ غيرت آين ١١ـ هنڌ، جاءِ
١٢ـ ننڍو دلو ١٣ـ وڏا دلا ١٤ـ لاڳاپا، دوستي ١٥ـ خنجر ١٦ـ وات ۾ ١٧ـ پيتو
١٨ـ گهٽو، جوش ۾ اچي ١٩ـ شراب ٢٠ـ تمام گهٽو ** وجد جي حالت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٩

موڪِيءَ[١] مَتو نہ گھُرِيا، وِهہَ نہ وِهاتِيا[٢]،
سُرڪِيءَ ڪانڻِ سَيّدُ چي، اُتي ٿي آتِيا[٣]،
جي ٻالھين ڳڳاتِيا[۴]، تَنِ بَٺِنِ[٥] پاسي ٻُٺِيُونِ[٦].

٢٠

سِرُ ڏيئي سَٽِ جوڙِ[٧]، ڪنهن پَرِ ڪَلاڙَنِ[7a] سين،
ڪاتِي ڪَرتُ[٨] ڪَپار ۾، خَنجَرُ آٽي ڪوڙِ،
مَرَٽا منهن مَ موڙِ، وَتِي ٿِي وَڏِ لھي*!

٢١

وَتَ وَتَ وَتِيءَ ۾، مَتَ مَتَ مَنڊُ ٻيو[٩]،
قَدرُ ڪَيفَ[١٠] ڪلاڙَ[١١] جو، پِياڪَنِ پِيو،
اَڇِن دُرسُ دُڪانَ تي، ڪَنڌُ قبولُ ڪِيو،
سُرَها سِرُ ڏِيو، چَکَنِ سُرڪَ سَيّدُ چي.

٢٢

آتِي[١٢] ٿِيءُ اَگارُ، ڪامِي ڪِردارَنِ[١٣] سين،
پَسين سِي پَتارَ، پِرِ پِيتوئي جَنِ سين.

٢٣

ڪَلاڙِ نِٿُون ڪاءِ[١۴]، مَتِ نہ سِکين، مون هِنيان[١٥]!
رُوئندِي[١٦] راتِ وِهاءِ، چِڪائيندي ٻَنِيون.

١ـ پير مغان ٢ـ موڳا ڪيا ٣ـ ڳاهٽ ٿيا ۴ـ ڳُگ ڪيا، غُرق ٿيا ٥ـ ٻَٺِينِ، شراب ڪيڻ جي مڪانن(Breweries) ٦ـ قبرون ٧ـ سودو ڪر. 7a ـ ڪلالن، شراب، چڪائيندڙن. ٨ـ وڏي ڪاراٽي *شراب جو پيالو تنهنجي سر کان قيمت ۾ زياده آهي. ٩ـ وتيءَ وتيءَ ۾ نئين لذت آهي ۽ مٽ مٽ ۾ نئون شراب آهي ١٠ـ نشي جي لذت ١١ـ شراب ١٢ـ سڙي، خاڪ ٿي ١٣ـ خريدارن، سچن عاشقن ١۴ـ ڪابہ ١٥ـ اي منهنجي دل! ١٦ـ روئيندي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢۴

موڪِيءَ مَتَ اُپَتيا، اَچا اگُڻ ڏارِ،
اِيندا تو ڏَرِبارِ، وِهَ پِيئَندا وَتِيون.

٢٥

موڪِيءَ مَتَ اُپَتيا، سَويرا صُبوحِ،
اُچِي[1] جي، عبداللطيفُ چي، باسُ نہ پُهتِي بُوءِ؟
ڪَڙو جي ڪَڪُوهِ، تہ بہ وَتِ سِرَ[2] گُهرَنِ وَتيون.

٢٦

وَتِ سِرَ گُهرَنِ وَتيُون، ڏَڙَ سُرڪِيِنِ[3] ڏُجَنِ[4]، *
بَدان شينَ بُشَنِ، اِي پِيالو پِرِيَنِ،
اُچي جي عبداللطيفُ چي، وَتِي وَڏِ گُهرَنِ،
پِڪِنِ نہ پَرِچَنِ، مَتَ تَڪِيائُون مَنجهيان.

وائي

دوسُ پيهِي ڏَرِ آيِيو، تِئو مِلَڻَ جو ساعِيو[5]،
ڏينهين پُڄائُون آئي اسان کي، مولي مُحِبُ مِلائيو،
تِيو مِلَڻَ جو ساعِيو.
وِيو وِڇوڙو، ٿيو ميلاپو، واحِدَ واءُ وَرائيو،
تِيو مِلَڻَ جو ساعِيو.
هو جِنهِين جو ڏسُ ڏوراڏو[6]، اوڏو اَڄُ سو آيِيو،

١- عمدي شراب ٢- سر جي عيوض ٣- تي ۴- لڏن (چونڊجن) (* سِرَ جي عيوض (شراب جون) وَتيون گهرن ٿا ۽ (سندن) ڏَڙَ سُرڪين جي عيوض چونڊجَن ٿا.) ٥- سعيو، تياري ٦- ڏوراهون، پري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٽِيو مِلَڻَ جو ساعِيو.

عبدُاللّطيف چي اَچِي عَجِيبَنِ، پاڻَ فَضُلُ فرمائِيو،

ٽِيو مِلَڻَ جو ساعِيو.

داستان پنجون

١

صُوفِي[١] سالِمُ سي وِيا[٢]، جي اَڪثَرَ[٣] سين اَڏيارَ[٤]،

بازِي بازِندَنِ[٥] کي، آهي اَويسارَ[٦] *،

پِرِيان سين پَهَڪارَ[٧]، رِنديءَ[٨] رَساٽي ڪِيا**.

٢

صُوفِيءَ سَيرُ[٩] سَيَنِ ۾، جيئن رَڱَنِ ۾ ساهُ،

سا نَہ ڪَري ڳالهڙِي، جيئن پَرِيُون پَرُوڙِي پَساهُ[١٠]،

آهِسِ[١١] اِيءُ گُناهُ، جي ڪا ڪري پَڌِرِي.

٣

ڏِني ڏُکويا، اَنَّ ڏِني راضِي ٿِيا،

صُوفِي تي[١٢] ٿِيا، جيئن ڪِينَ[١٣] ڪنيائون پاڻَ سين.

١- سالڪ ٢- منزل مقصود تي پهتا ٣- گهٽائي، ڪثرت ٤- پاسو ڪندڙ ٥- عشق جي رانديگرن ٦- نہ وسرندڙ * عاشق کي اهڙو ڪنيو يا فائدو حاصل ٿئي ٿو جو وسرڻ جو نہ آهي.
٧- هم صلاح ٨- مستي، قلندري ** اهڙن شخصن کي رنديءَ دوست سان هم صلاح ڪيو.
٩-سَير، پَهَچَ، موجودگي، پهچڻ ۽ اتي هجڻ جي سَگهہ (صوفياڻو اصطلاح) ١٠- جيئن لاالله جي ذڪر جي منزل کي رسي، راز پروڙي ١١- آهيس ١٢- تنهين، تنهن ڪري ١٣- نيستي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

صُوفِي لاڪُوفِي[۱]، ڪونہ پانئيس[۲] ڪيرُ،
مَنجهان ئِي مَنجِهہ وِڙهي، پَڌَرِ[۳] نہ آهِسِ پيرُ،
جَنِين سائُسِ ويرُ، تِنِ ٿِئي تَنِين جو واهَرُو.

۵

صُوفِيءَ صافُ ڪيو، ڏوئِي وَرَقُ[۴] وُجودَ[۵] جو،
تنهان پوءِ ٿِيو، جِيئري پَسَنُ[۶] پِرينءَ جو.

۶

صُوفِي چائين، سَڌ ڪرين، صُوفِينِ اِيءَ نہ صَلاحَ[۶]،
ڪاتِي رَکُ ڪُلاهَ[۷]، وِجُهہ اُجَلي آگِ مِ.

۷

جي ڪُلاهَ رَکين ڪَنڌ تي، تہ صوفِي سالِمُ ٿِيءُ،
وِهُ[۸] وَتِي هَٿِ ڪَري، پُرِ پِيالو پِيءُ،
هَنڌُ تَنِين جو هِيءُ، جَنِ حاصُلُ ڪِيو حالَ[۹] کي.

۸

جُسي[۱۰] ۾ جَبّارَ[۱۱] جو، خَفِي[۱۲] خِيمُون[۱۳] کوڙِ،
جَلّي[۱۴] تون زَبانَ سين، چار ئِي پَهرَ چورِ[۱۵]،
فڪرَ سين فُرقانَ[۱۶] ۾، اِسمُ اَعظمُ[۱۷] ڏورِ،
پِيا دَرَ وَجِي مَ ووڙِ[۱۸]، اِيُ اَمُلُ[۱۹] اِتائين[۲۰] سَپجي[۲۱]

۱- بنا ڪنهن ڪوفي يا فرقي جو ۲- سمجهيس (پسند ڪريس) ۳- ظاهر ۴- پنو، پردو ۵- هستي ٦- طريقو، مرڪ ۷- ٽوپي يا تاج (صوفين جو) ۸- زهر ۹- وجد جي حالت ۱۰- وجود ۱۱- جبرو، ڏاڍو، خدا تعاليٰ جو نالو ۱۲- ڳجهو، مخفي ذڪر ۱۳- تنبو ۱۴- ظاهر، چٽو، ذڪر جلي ڪري ۱۵- هلاءِ، اُچار ۱٦- قرآن شريف، حق ۽ باطل ۾ فرق ڏيکاريندڙ ۱۷- الله جو وڏو نالو ۱۸- رل، ڳول ۱۹- بي بها ۲۰- اِتائين ۲۱- پيدا يا حاصل ٿئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

عالَمُ اَئُونءَ[١] ساڻُ، پَريو تو پِيرَ ڪري[٢]،
پاڻَ[٣] نه آهي جاڻُ[٤]، ماندِيءَ[٥] مَنڊُ[٦] پَڪيڙِيو.

١٠

طالِبُ ڪَثرَ[٧] سُونهن سَرُ[٨]*، اَندرِ رُوميءَ[٩] راءِ،
ماڙُهو[١٠] اِتِ ڪِياءِ[١١]، مَنڊُ نه پَسين مَنڊِيو!

١١

طالِبُ ڪَثرَ، سُونهن سَرُ، اِيءَ رومِيءَ جي رُوءِ[١٢]،
جَنين ڏِٺي جُوءِ[١٣]، تَنين ڪُڇيو ڪِينڪي.

١٢

طالِبُ ڪَثرَ، سُونهن سَرُ، رُومِيءَ چيو آهي،
تاڙِي[١٤] جي لاهي، ته مَنجهَئِين[١٤a] مُشاهِدو[١٥] ٿِئي.

١٣

طالِبُ ڪَثرَ، سُونهن سَرُ، اِيءُ رومِيءَ جي رِهاڻِ،
پِهرين وِڃائِڻُ پاڻِ[١٦]، پَسَڻُ پوءِ پِرينِ کي.

١٤

طالِبُ ڪَثرَ، سُونهن سَرُ، اِيءَ رومِيءَ جي راحَتَ،
جَنين ڏِٺي سَتَ[١٧]، تَنين ڪُڇيو ڪِينڪي.

١ـ خودي ٢ـ گمراهه، ڦري ٿو ٣ـ اسان کي (پاڻ کي) ۴ـ سمجهه، پروڙ ٥ـ جادوگر ٦ـ طلسم ٧ـ ڪثرت، گهڻائي ٨ـ اصل، منڍ* سونهن (مطلق جمال، خدا) اصل آهي ۽ ڪثر (ساري ڪائنات) سندس پُوِلاڻو آهي. ٩ـ مولانا جلال الدين رومي شاعر صاحب جي مثنوي ١٠ـ ماڻهو ١١ـ ڪٿان (آيا) ١٢ـ رايو ١٣ـ مڪان ١۴ـ حجاب، اڻ ڄاڻائي جو پردو ١۴a ـ اَندرَ مِر ٿي، پنهنجي پاڻ مِر. ١٥ـ ديدار ١٦ـ هستي، خودي ١٧ـ سچي حقيقت، خدا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۵

طالِبُ ڪَٿَرَ، سُونهن سَرُ، اِيءَ رومِيءَ جي اوطاقَ،
جي يَـڄي دَرُ فِراقَ، تہ منجهئـين مُشاهدو ٿئي.

۱٦

ظاهِرَ ۾ زانِي[۱]، فِڪرَ منجه فَنا ٿِيا،
تَنين ڪي تَعليمَ[۲] جِي، ڪُوڙهہ[۳] اندِر ڪانِي[۴]،
حَرَفُ حَقّانِي، دَورُ ڪِيائون[۵] دِلِ ۾.

۱۷

جَنِ ڪي دَورُ دَردَ جو، سَبَقُ سُورَ[٦] پڙهَنِ،
فِڪرَ ڦَرهِي هَـٿَ ۾، ماٿِ مُطالِعو ڪَنِ[۷]،
پَنو سو پَڙهَنِ، جنهن ۾ پَسَنِ پرينءَ ڪي.

۱۸

سا سِـٺَ سارِيائون، اِلفُ جنهن جي اَڳَ ۾*،
لا مَقصُودَ فِي الدّارَينِ[۸]، اِنَ پَرِ اُتائُون[۹]،
سَڳُرُ[۱۰] سوتائُون[۱۱]، تِيا رَسِيلا[۱۲] رَحمانَ سِين.

۱۹

تِيا رَسِيلا رَحمانَ سين، سَڳُرُ سُونهِينِ[۱۳] جي،
آئِيون تَنِين ڪي، واڌايُون[۱۴] وِصالَ جُون.

۱- زنا ڪندڙ، گنهگار، (ڊاڪٽر بلوچ صاحب پنهنجي مرتب ڪيل 'شاهہ جو رسالو' ۾ هيءَ پڙهٽي 'ظاني' مقرر ڪئي* جنهن جي وضاحت مختلف قلمي رسالن جي بيت ڪندي هن ريت ڪئي اٿن، 'ظاني' (شڪ ڪندڙ، شڪي) صحيح ۽ سهٽي آهي ۽ يقيني طور اها ئي اصلي پڙهٽي هئي، پر ڪاتبن ان کي 'زاني' ڪري لکيو. (شاهہ جو رسالو، مطبوعہ ڀٽ شاهہ ثقافتي مرڪز، ۱۹۸۹- ص ۲۲۵). ۲- سچو علم، معرفت ۳- اندر، ڪُڪ ۴- تير، ڪان ۵- وري ورِي پڙهيائون. (هي بيت شاهہ جو نئين پانڌجي.) ٦- سورن جو سبق ۷- پڙهن * 'الست بربڪم قالو بليٰ' وارو جملو (جنهن جو پهريون اکر الف آهي) ياد ڪيائون ۸- الله کان سواءِ انهن جو ٻنهي جهانن ۾ ڪو مقصود ڪونهي ۹- جيائون ۱۰- سوڙهو، سچو، سرحد ۱۱- ڳوليائون ۱۲- راضي، خوش ۱۳- ڳوليو ۱۴- مبارڪون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

*٢٠

سا سِٽَ نہ سارِينِ، اَلِفُ جنهن جي اَڳ ۾،
ناحَقُ نِهارِينِ، پَنا ٻيا پرينءَ لَئِي.

٢١

اَکَرَ پَڙهِي اَيا ڳِئا[١]، قاضِي ٿِئِين[٢] ڪِٿاءُ[٣]؟
ڀِيرِيين[٤] ۾ ڀائيين[٥]، ايڏا[٥a] ايئن نہ آءُ[٦]،
اِنَ سُرڪِيءَ سندو ساءُ، پُڇِجِ عَزازِيلَ کِي[٧].

٢٢

عاشِقُ عَزازِيلُ، ٻيا مِڙئِي سَڌَڙِيا،
مَنجهان سِڪَ سَبِيلُ[٨]، لعنتِي لالُ ٿِئو[٩].

٢٣

وِسَريومِ سَبَقُ، پِهرين سِٽَ نہ سَنيَران[١١]،
اَجا هِيءُ وَرَقُ، هَئِي! مُطالِعُ[١٢] نہ ٿِيو!

٢٤

ڪيو مُطالِعُ مون، هُو جو وَرَقُ وِصالَ[١٣] جو،
تنهن ۾ تون هِين تُون، ٻِي لاتِ نہ لحظِي[١٥] جيتري.

---

* رسالن ۾ هن بيت کان اڳ هيءُ بيت بہ شامل آهي:
ٿيا رسيلا رحمان سين، سڳر سُونهيون جن، منجهان تن جُسَن، حرفُ نہ سُجي هيڪڙو.
١- اي نياڳِيا! ٢- ٿيئن ٣- ڪٿان ۴- ڦيرائيون ڏئين ٥- خودي هلائڻ، پاڻ پائين ٥a- ايڏانهن ٦- ائين نہ اچ ٧- عزازيل (ابليس يا شيطان کان) ٨- تمام گهڻي ٩- اهو لعل لعنتي ٿيو، ترجي ويو. * ١٠- السِتي سبق ١١- ياد ڪريان، ساريان ١٢- پڙهڻ(مطالعو) ١٣- ميلاپ ١۴- تنهن ١٥- رتي، ذري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٥

جو مون پَڙهيو پاڻ لَئِي، سَبَقُ سابِقُ[١] جو،
پِهرِين سُجاتُم پانهنجي، نَفسَ جو نِهو[٢]،
جِت عَرِفانُ[٣] اصلَ ۾[٤]، تي رُوحَنِ رِوزُ ڪِيو،
وَرِي وَرَقُ پِيو، گَڏيمِ وَڏِهِ[٥] وِصالَ[٥b] جو* .

٢٦

اَکَرَ جُتِي[٥a] هيڪَڙي، ٻَهُون جي نہ ٻُجَهنِ[٦]،**
ڪوهُ ڪِبو ڪي تَنِ، سَڄِي سُٽائي[٧] ڳالهڙي.

٢٧

پَڙهيو تا پَڙهَنِ، ڪَڙهَنِ[٨] ڪينَ قُلوبَ ۾[٩]،
پاٽان ڏوهَ چَڙهَنِ، جِي وَرَقَ وَرائِنِ وِترا[١٠]

٢٨

پَڙهيو پَڙهيجاهُ،[١٠a] سبقُ اِنهِين[١١] سُورَ جو،
مِيمُ[١٢] رَکِجاهُ[١٢a] مَنَ ۾، اَلِفُ[١٣] تنهن اَڳياهُ،[١٣a]
چِتان[١٤] چوريجاهُ[١٥]، اِها لاتِ لَطِيفُ چِئي.

٢٩

اَکَرُ پَڙهُ اَلِفَ جو، وَرَقَ سَبِ وِسارِ،
اَندَرُ تُون اُجارِ، پَنا پَڙهندين ڪيترا.

١- اڳيون ٢- خزانو، مڪان، آکيرو ٣- معرفت، سڃاڻپ ۴- ازل ۾، عالم ارواح ۾ ٥- وڇي، وڇوڙو، ڦٽ * جدائي جي وڇيءَ کي وري گڏي ڇڏيم. ٥a- ڇُهڻ سان ٥b- وڏيڪ، پيو، باقي سيڪجهہ ٦- جيڪي هڪ اکر چوڻ سان گهڻو نہ سمجهن، جيڪي اشاري مان نہ سمجهن. ** هڪڙوئي اکر ڪَن پوڻ سان جيڪڏهن باقي سيڪجهہ سمجهي نہ وڃي. ٧- ٻڌائي ٨- دل ۾ هنڊائين ٩- دل ۾ ١٠- ويترا، ١٠a- پڙهجو گهڻا ١١- انهيءَ ١٢- پهريون اکر محمد صلعم جو. ١٢a- رکجو ١٣- الله جو پهريون اکر ١٣a- اڳيان ١۴- دل سان ١٥- تون پڙهج.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳۰

جيئن جيئن وَرَقَ وَرائِيِين، تيئن تيئن ڏِنو ڏوهُ،
تِنهن کَهٽيءَ[۱] کِبو کوهُ، جي رَهٽيءَ[۲] رهيو نہ سُپِرين.

۳۱

ڪاتِبَ[۳] لِکِين جيئن، لايو لامُ اَلِفَ سين،
اَسان سَڄَڻُ تيئن، رَهيو آهي رُوحَ ۾[۴].

۳۲

ڪوهُ تو ڪاڳَرُ[۶] ڪورِيِين[۷] ويٺو وِچايِين مَسُ،
ڏورِ[۸] تِئائِين[۹] ڏَسُ، اَکَرَ جِتائِين[۱۰] جُڙيا.

۳۳

تِهَڙا چالِيها[۱۱] نہ چالِيهَ، جِهَڙو پَسَڻُ پرينءَ جو،
کِهَڙي ڪاتِبَ! تون ڪرِيِين، مٿي پَنَنِ پيهَ[۱۲]،
جي ورَقَ وارين وِيهَ، تہ اَکَرُ اُهوئِي هيڪڙو.

۳۴

تَنُ کُڏِي[۱۳]، مَنُ حُجِرو[۱۴]، ڪيمَ چالِيها رَکُ،
ڪُهه[۱۵] نَہ پوڇيو پوڇِيِين، اَتَئِي پَهَر اَلَکُ[۱۶]،
تان تون پاڻُ پَرَکُ[۱۷] سَيَڪَنهِين ڏانهن سامهون.

۱- قول، خالي زبان سان اچارڻ يا چوڻ ۲- عمل ۳- لکڻ وارا ۴- جيئن الف ۾ لام ڳنڍيي 'لا' لکبو آهي، تيئن سڄڻ بہ اسان سان ڳنڍيو پيو آهي، جدا ناهي ۵- ڇو (ڪوه) ۶- ڪاغذ ۷- ڪپين ۸- ڳول ۹- تتائين ۱۰- جتائين ۱۱- چاليهن ڏينهن جو روزو ۱۲- ڳاهٽ، سوڙهہ ۱۳- ننڍي مسجد ۱۴- مسجد جي هڪ ڪوٺڙي، خلوت گاه ۱۵- ڇو (ڪوه) ۱٦- ڳجهو، جو ڏسڻ کان پري، هجي، خدا ۱۷- سڃاڻ * پاڻ سڃاڻ- خدا کي سيڪنهن سامهون ڏسين يا هرهڪ ۾ خدا ڏسين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣٥

سَيَڪِنهين ڏانهن سامهون، ڪِو هَنڌُ خالِي ناهِ،
اَحَدَ[١] جي آرَڪَ[٢] ٿيا، سي ڪائِرَ[٣] ڪِبا ڪاهِ[٤]،
مُحِبُ مَنجِهِين،[4a] مَنَ ماهِ[٥]، مُون اَجائِنديءَ[٦] اُجَهيو[٧].

٣٦

هارائِج هِنئِين[٨] ۾، اَلِفَ سَندي اورَڙ[٩]،
تہ ڪِتابَن جِي ڪورَڙ[١٠]، مَنجهان ٿِي مَعلومُ ٿِئِي.

٣٧

ڪورَڙين ڪِتابَن ۾، حرفُ مِڙوئِي هيڪُ،
جي تو نَظَرَ نيڪُ، تہ بِسمِ اللهِ ٿِي بَس ٿِئِي.

٣٨

اورِيائِين[١١] اوجون ڪَري،[١٢] مُنجهايا مُلَنِ،
سي پِرِيَنئُون[١٣] پاسي ٿيا، ڳهہ ڳهہ[١٤] ڳالهيون ڪَنِ،
ساهان[14a] اوڏو سُپِرِين، لوچيو تان نہ لَهنِ،
دَمُ نہ سُڃاڻَنِ، دانهُون ڪَنِ مُنَنِ جيئَن.

٣٩

مُلئِين[١٥] مُنئِي، ماءُ! جنهن پِتو قِٽو پيٽَ ۾[١٦]،
سُڃاڻِي اَللهُ، ٿُيِي ڏِنائِين ڏورِڙ ۾.

١- خدا کان ٢- الڳ، غافل ٣- ڪائر، ڳيدي ٤- ڪيڏانهن 4a- اندر ۾ ٿي ٥- ۾ آهہ ٦- ابوجهہ ٧- پروڙيو ٨- دل ٩- ليڪ ١٠- ڪوڙي، ويهہ (Score)ڪروڙين، گهڻا. ١١- حال اورين، ويجهڙائي کان ١٢- اتڪائي، منجهائي ١٣- دوست کان ١٤- اجايون، بيهوديون (ڳاهہ ڳاهہ، قسمين قسمين)١٥- ملن (مُلان جي)١٦- اندر ۾ زهر چڙهي ويو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤٠

اَحد، اَحمَدُ پاڻ ۾، وِچان مِيمُ فَرَقُ،
آهي مُستَغَرقُ[١]، عالَمُ اِنهِيءَ ڳالهه ۾.

وائي - ١

وَنَڙِئو هوتَ وَيَنِ، ووا جَهِليان، پِليان، هينئڙو نَہ رهي!
آئون جَنِين جِي آهِيان، ڪَڙِي مَ ٿِيان تَن،
جَهِليان، پِليان، هينئڙو نَہ رهي!
گهورِيان گهٽين پَتيين سنڌي ٻاجَهه ٻَين،
جَهِليان، پِليان، هينئڙو نَہ رهي!
مَرُ[٢] مران، مارِين مُون، پُرزا پُرزا ڪَنِ،
جَهِليان، پِليان، هينئڙو نَہ رهي!
آئون مُيائِي گهورِئِي، جي مان مُحبَ مِلَنِ،
جَهِليان، پِليان، هينئڙو نَہ رهي!

وائي - ٢

وِسارِجَ مَ وِڻَ جويَنُ ٻہ ٽي ڏينهڙا.
لُوئِيُون[٣] سَهَنِ لوڪَ جا، وهاڻِيَ[٤] ٿيونُ وِڻَ،
جويَنَ ٻہ ٽي ڏينهڙا.

١- غرق، منجهيل (هنڌن تي، جاين تي) ٢- ڀل ٣- رليل، ڪاٺيون، ناداڻ عورتون
٤- پرهه ڦٽي.

اَصلِ آسارِنِ[١] جا، سُتي وِئڙا سيڻَ،
جويَنَ ۾ تي ڏينهڙا.
جيڏِيُون جي مان وِسَهو، ننڊَ مَ هيريو نيڻَ،
جويَنَ ۾ تي ڏينهڙا.
راتڙِيُون جاڳن جي، سي آئون ڪَندَڙي سيڻَ،
جويَنَ ۾ تي ڏينهڙا.
آڏِي راتِ اُٿِي ڪَرِي، جَهلِ تُون ننڊان[٢] نيڻَ،
جويَنَ ۾ تي ڏينهڙا.

داستان ڇهون

١

دائُودِي[٣] دَيُون[٤] ڪَرِي، رَڪَنِ[٥] ڪونِهي رَنگُ[٦]،
گهوڙِيءَ هيٺِ اَينگُ[٧]، ڪاهِيو پاڪَرِئِنِ[٨] هَٿي.

٢

دائُودِي دَيُون ڪَرِي، رَڪَنِ ڪونِهي چِيتُ[٩]،
گهوڙِيءَ هيٺِ سُچِيتُ[١٠]، ڪاهِيو پاڪَرِئِن هَٿي.

٣

او قابِيلَ[١١]! اکين ۾، توکي بارِي[١٢] بان[١٣]،
اُيو اَگرايُون ڪَرين، ماڳِ[١٤] هَٿِيو مَستان،
جانِبَ! تون زِيانَ، اَکِيَنِ سين ايذا ڪِرين!

١- ويسلين، غافل زالن (اَساريَنَ، سارينڌڙن) ٢- ننڊ کان ٣- حضرت دائود جهڙو ٤- جلوا ٥- مسڪينن ٦- حال ڪونهي ٧- بي پرواهه، مستانو ٨- پاڪرين کي، خادمن کي ٩- خوديءَ جي ڄاڻ ١٠- خوديءَ وارو، هوشيار ١١- حضرت آدم جي پٽ جو نالو، جنهن پنهنجي ڀاءُ هابيل کي قتل ڪيو هو، قاتل ١٢- ڳرا ١٣- تير ١٤- پوري هنڌ تي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

او قابِيلَ! اکين ۾، توکي تِکا تِيرَ،
ساڄَنَ! اِنهين[١] سِيگَ[٢] سين، ڦَٽيِئي گهٽا فَقِيرَ،
پِيو مَ مارِج مِيرَ! تنهنجو پهريون ئِي پُورو ٿِيو[*].

٥

او قابِيلَ! اکين ۾ تِير تِکا توکي،
ساڄَنَ اِنهين سُورَ جِي، ڪَلَ نہ آ[٣] ڪنهن کي،
مارين ٿو مُونَ کي، چاڙهي لوهَ[٤] لَطِيفُ چي.

٦

او قابِيلَ! اکين سين، تِيرَ چَلايا تو،
پِيو مَرُ ماري سو، جنهن جو پهريون پُورو نہ ٿئي.

٧

جي هُو پائِنِ ڪانُ ڪَمانَ ۾، تہ سِينو سِپَرَ[٥] رَکُ،
مُنهَن ۾ معشوقَنِ جا، چاڪَ[٦] چَٽَڪا[٧] چَکُ،
سُورِي پانءِ مَ شَڪُ، عاشِقُ ٿِيءُ تہ اُبهين[٨].

٨

جي هُو پائِنِ ڪانُ ڪَمانَ ۾، تہ سِينو سِپَرَ ڏيج،
مُنهَن ۾ مَعشوقَنِ جا، جهالُو[٩] ٿي جَهليج،
پاهان[١٠] پَگَ[١١] مَ ڏيجِ، عاشِقُ ٿِيُ تہ اُبهين.

١ـ انهيءَ ٢ـ ڪمان *پهريون ئي تير ڪافي آهي. ٣ـ آهي ٤ـ تير هڻي
٥ـ ڍال ٦ـچير ٧ـ ڏنگ، زخم ٨ـ تون بيٺو هج ٩ـ سهڻ وارو، پڪو، پختو (جهليندڙ)
١٠ـ پنتي، پويان ١١ـ پير.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

جي هُو پائِنِ ڪانُ ڪمانَ ۾، ته نِئي ڏِج سِينو،
ڪِجي، نه ڪِينو[١]، وَڃِي دَرِ دوستَنِ جي.

١٠

پائي ڪانُ ڪَمانَ ۾، مِيان! مارِ مَ مون،
مون ۾ آهِين تون، مَتان تنهنجو ئِي توکي لڳي.

١١

ڪَيو[٢] چِڏِينِ ڪانُ، هَڏِ نه هَٽائِينِ تا،
تِيا جي نِيشانُ، ته پهرئين سان پُورا هئا.

١٢

لوري[٣] جتِ لَڳومِ، اُتِ اُيوئِي آهيان،
سُورِهيه پِرين سَندومِ، مانَ ٻاجهائي ٻِيو هَٽي!

١٣

مَحبَتَ جي ميدانَ ۾، عاشقَ! تِيءُ اَچامِ[٤]،
سَمُهان[٥] سَلَ[٦] سَيّدُ چِي، ڪَنڌَءِ تِيرَ تَمامُ،
ڪَهِجِ ڪو مَ ڪَلامُ، جِمَ[٧] دوسَنئُون[٨] دُورِ ٿِيين.

١٤

مَحبَتَ جي ميدانَ ۾، اَچي پِيرَ پِيانِ،
سِرَ وَڍَنُ، ڏَڙَ ڏارَ ڏَرَنُ، اِيءُ سِينگارَ سَندانِ[١٠]،
ڏِيندا مون ڏِنانِ[١١]، مَتا مَحبُوبَنِ لَئي.

١ـ بخيلي، بغض ٢ـ گسايو ٣ـ لرزش ڪندڙ، تير ۴ـ نشان، هدف ٥ـ سامهان، سڌا ٦ـ سوراخ ٧ـ متان ٨ـ دوستن کان ٩ـ سندن ١٠ـ انهن کي ڏنم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٥

مَحبَتَ جي ميدانَ ۾، ڪَرِ پَڙاڏو پَٽُ[١] *!
سِرُ سُورِيءَ، ڏَڙ ڪَنگرين[٢]، مَتان ڪُڇين ڪَٽُ[٣]!
عِشقُ نانگُ نِپَٽُ[٤]، خَبرَ ڪاڏَنِ کي پَوي.

١٦

مَحبَتَ جي ميدانَ ۾، سِرَ جو سانگُ مَ ڪَرِ،
لاهي سِرُ، لَطيفُ چئي، دوسَنِ[٥] اڳيان ڌَرِ[٦]،
عِشقُ نانگُ اَپرِ،[٧] خَبرَ ڪاڏَنِ کي پَوي.

١٧

مُحبَتَ جي ميدانَ ۾، سِرَ جو ڪَرِ مَ سانگُ،
سُورِيءَ سِپيرِنِ جي، چَڙهُ تہ تِين چانگُ[٨]،
عِشقُ آهي نانگُ، خَبَرَ ڪاڏَنِ کي پَوي.

١٨

محبت جي ميدانَ ۾، ڪُڏي پَئو ڪاهي،
جِنَ آسانگا[٩] اَرواحَ جا، لاهُوتِي[١٠]! لاهي،
عِشقُ نانگُ آهي، خَبَرَ ڪاڏَنِ کي پوي.

١٩

عِشقُ نہ آهي راندِ، تہ ڪِي ڪَنسِ ڳيرُو[١١]،
جِيءَ، جُسي ۽ جانِ جِي، پَچِي جو هيڪاند[١٢]،
سِسِي نيزي پاندِ[١٣]، اُڇلِ تہ اَڏَ ٿِئي.

١ـ ميدان ۾* محبت جي ميدان ۾ اهڙو نعرو هڻ جو ميدان ۾ پڙاڏو ٿي پوي. ٢ـ ڪنگرن تي ٣ـ هرگز ٤ـ بلڪل، ننگو ٥ـ دوستن ٦ـ رک ٧ـ بي حد ٨ـ چڱو پلو، ڪامل ٩ـ پيار، اميدون، آسرا ١٠ـ سچا عاشق ١١ـ ٻار، ڇوڪرا ١٢ـ ميلاپ، گهٽائي ١٣ـ نوڪ تي، ويجهو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

عِشقُ تَمامُ[۱]، بِرهُ تَمامُ، ورا مَين لُوڻي[۲] يارَ لوڪو!
سيجَ سُتِي نُون جَهپ[۳] نہ آوي، نيڻين نندَ حَرامُ،
وِرا مَين لُوڻي يارَ لوڪو!
راتِيان جاڳڻُ، صاحِبُ سَنيالڻُ، اِي فَقِيران دا[۴] ڪامُ[۵]،
ورا مَين لُوڻي يارَ لوڪو!
مَتِ عَقُلَ دِي مُنجِهہ ڳِئِي[۶]، آيا عِشقُ اِمامُ[۷]،
ورا مَين لُوڻي يارَ لوڪو!

داستان ستون

عاشِقَنِ اَللهَ جي، مَحبَتَ رَکِي مَنِ،
سَندِي سِڪَ پِرِيَنِ، تَنَ ۾ آهي تَنِ جي.

۲

عاشِقَنِ اَللهَ جي، سدا وائي وات،
فاذْكُرُونِي اَذْكُرْكُمْ[۸]، تَنَ ۾ اِها تات،
اِن ڪان ڪا نہ سات[۹]، سَجَڻُ ويلَ[۱۰] نہ وِسَري.

۱- پيرپور ۲- ڦُري، مُٺي ۳- ننڊ ۴- فقيرن جو ۵- ڪم، مرڪ ٦- وئي هلي، پئي (وڃي ڪڏ ۾ پئي!) ۷- رهبر ۸- مون کي ياد ڪر تہ آءٌ توکي ياد ڪريان ۹- لحظو (ساعت)۱۰- وقت(گهڙي، پل).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳

عاشِقَنِ اَللهُ، ويــرو تــارِ[۱] نہ وِسَري،
آهَ ڪَرِيندي ساهُ، ڪَڏِهن ويندو نِڪِري.

۴

عاشِقَنِ آرامُ، ڪَڏِهن تان ڪونہ ڪيو،
طَعني ڪِيا تمامُ، حَبِيباٽي[۲] هيڪَڙي.

۵

عاشِقَ ايئَن نہ هُونِ، جيئَن تون سَڄِين اَگَّرِين[۳]،
وَڃي دَرِ دوسَنِ جي، رَتُ ڏِيهاٽي رُون[۴]،
ٻِيءَ پَرِ ڪنهن نہ پُونِ[۵]، ماڪُرِ[٦] محبُوبَنِ سين.

٦

جان عاشقَ مَتي رَتُ*، تان دَعويٰ ڪري مَ نينهن جِي،
سائو مُنهن[۷]، سُونهن ڳَئي[۸]، سِڪَڻَ اِيءَ شَرَطُ،
نہ ڪِين[8a] گوڏِ گَرَتُ[۹]، مَتان[۱۰] سِر سَوُدا ڪري[۱۱]

۷

اَڃا تو مَنجهاءَ، ڪَڪَ ڇُتي[۱۲] رَتُ نِڪَري!
مُنهَن مِ مَحبُوبَنِ جا، ڪيئَن جَهلِيندين ڳهاءَ؟
سو تُون ڪُڇارِٿاءَ[۱۳]، سِڪَڻَ جُون سَڏُون ڪَرين؟

۱- ڪنهن بہ وقت، هميشہ ۲- دوشتن جي ۳- سجين لڳين، تندرست ۴- رئن ۵- پون، ٿين ٦- مقبول، پسند.* جيسين عاشق چڱو ڀلو آهي. ۷- منهن ۸- وئي 8a- نڪي ۹- نائي جي ڳنڍ، پشسو ۱۰- انهيءَ جي مٿان، باوجود ۱۱- سر جو سودو ٿو ڪري ۱۲- ڇهڻ، لڳڻ سان ۱۳- ڇا لاءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

سِڪَ نہ آهي سُتَرِي، ڪَڻُ پَرُوڙِي پيرُ،
ڪُسَڻَ ڏاران ڪيرُ، ڪَري سَڌَ سِڪَڻَ جِي؟

٩

سِڪَڻَ اِيءَ نہ سَڌَ، جيئن لِڪيو لياڪا[1] پائيين،
پَئي پِريان جي نہ ٿيين، مٿي اَڳَڻَ اَڌَ؟
اِيءَ پُڻ ڪُوڙِي سَڌَ، جيئن ڪِليو، ڪايو، سُمهين[2].

١٠

سِڪَڻُ ۽ سُورِي، پَئِي اَڪَرِ هيڪَڙي*،
وِهَڻُ واڌَڙِيَنِ تي، ڪارَڻُ[3] ضَروري،
پِنهين[4] جي پُورِي[5]، جِيءَ ڏني رِئَ نہ ٿيي.

١١

جي ڪِين سِڪَڻُ سِڪُ، ناتَ[6] پَسُ سِڪَنديين[7]،
پاسي تَنِين مَ لِڪُ، نينهن نہ سُڃاڻَنِ جي.

١٢

عاشِقَ! معشوقنِ جِي، وَٽِي ويهُ ڳَرِي[8]،
جِمَ وِرِچِي ڇَڏِيين، سَندي دوست دَرِي!
ڏيندا پُڪي[9] ٻاجَهہ جِي، وِيندءِ تَپَ ٽَرِي[10]،
اَسان تان نَہ سَرِي، تو ڪيئن سَري سُپِرِين؟

١- جهاتيون ٢- سمهين * هڪ جهڙو، پنهي ۾ 'س' جو حرف آهي. ٣- سبب، شرط
٤- پنهي ٥- پورائي ٦- نہ تہ ٧- سڄڻ عاشقن کي ٨- گهٽي ٩- دوا ١٠- ڳڻ ٿيندين،
چڱو ڀلو ٿيندين، (ڦٽن جو سُور ۽ ڪاڙهو جهڪو ٿي ويندءِ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۳

عاشِقَ! معشوقنِ جو، وٽِي ويهج سيرُ[۱]،
اَچِي پُڇَنِدُءِ پاڻُهِين، پِرتانَ[۲] پَري پيرُ،
پَلاِين جو پيرُ[۳]، رَهَبرُ ٿيندءِ راهَ ۾.

۱۴

عاشِقَ! معشوقنِ جو، وٽِي ويهج دَرُ،
اَچِي پُڇندُءِ سُپِرين، لَهندُءِ سَرَ[۴] سَيَرُ[۵]،
پَلاِئيءَ جو پَرُ[٦]، رَهَبَرُ ٿيندءِ راه ۾.

۱۵

عاشِقَ! معشوقنِ جو، وٽِي ويھُ دُڪانُ[۷]،
پَنج پيش پِرِيَنِ جي، پَنِيءَ وِجهي[۸] پاڻُ،
تہ تُون تَنِين ساڻُ، سدا رهين سُرخُرو.

۱٦

عاشِقَ! معشوقنِ جو، وٽِي ويهج گهٽ[۹]،
جِمَ وِرِچِي ڇَڏِيين، موڪِيءَ[۱۰] سَندو مَٽُ،
ڪري سِرَ جي سَٽُ*، پِيج ڪي پِيالِيُون.

۱۷

عاشِقَ! معشوقنِ جو، وٽِي ويهج رَند[۱۱]
پِيارِيندَءِ پاڻُهِين[۱۲]، مَيخاني جو مَندُ[۱۳]،
ڪِيمَ ڪَڍِج تون ڪَنڌُ، اوڏو تِي اُن ڪي.

۱- لنگھ ۲- پيار يا حب مان ۳- پندار ۴- سَار، سنڀار ۵- سگھارو ٦- زور، جوھر، تت ۷- دڪان، ھٽ ۸- ڳچيءَ ۾ ڪپڙو وجھي ۹- لنگھ، رستو ۱۰- پير مغان، شراب وڪڻندڙ * سر عيوض ۾ ڏيئي. ۱۱- لنگھ، رستو ۱۲- پاڻھي ئي ۱۳- شراب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

سُپيرِيان جي سونهن جِي، ڳالِ ڪِينَ وَڃِي[1]،
وَڃِي دَرِ دوسَنِ جيَ، سُورِيَ سِرُ هَڃِي[2]،
عاشِقَ اَنگهنِ[3] چڙهيا، ٻيو سَيُڪو يَڃِي،
پُڇِجِ پوءِ پُريتَمُ، پُهرِينَ سِرُ سَڃِي[4]،
عاقِلَ ئِي اوچُون[5] ٿِيا، يُورو[6] ڪين يَڃِي[7].

داستان اٺون

١

هَر هَر هَرائي[8]، وَڃَڻُ دَرِ دوستِن جي،
پاڙي ڏانهن پرِيَنِ جي، اَڄُ[9] مَ اَوائِي[10]،
اَلهڙ[11] تِي آڄ مَ تون، واتاڙُنِ وائِي[12]،
لائُنِدَءِ لطيفُ چئي، سُوران[13] سَرَهائِي،
ڳُجهو ڳالهائي[14]، پِرت وَنِجي[15] پانَ ۾.

٢

جان جان ناهِ ضَرُورُ، تان تان طبيبُ ناهِ ڪو،
جُهه سو سَرِيو[16] سُورُ، ڪَرَ ويجُ وَرِ پيو[17]،

١- ڳالھ وسرڻ جهڙي نہ آهي ٢- هٿجي ٣- ڪنڊو، سوري، تڪليف ٤- تيار ڪري
٥- پرزا پرزا، ڳترا ڳترا ٦- پولو، مونجهارو، ٿوري سجھ وارو ٧- عشق جو اسرار اهڙو اونهو
آهي جو سمجهي نٿو سگهجي. ٨- هلائي ٩- تڪڙو هل ١٠- موڳي، نادان
١١- ڪچو، نادان ١٢- راز، ڳالھ ١٣- سورن کان ١٤- ڳالهائي ١٥- وڃجي
١٦- حاصل ٿيو، پيدا ٿيو ١٧- هٿ آيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

سُورُ جَنِين کي سَرِيو، سَرِي[١] تَنِ صِحَتَ،
مُنـــي مُصِيبَتَ، آهي عاشقن کي.

٤

سيئي سُور طبيبَ، جَنِين سُورَ سَڄَ ڪِي[٢]،
جو لِکِيو هُتِ[٣] لطيفُ چي، سُوئي ڪَنِ قَريبَ[٤]،
جي نوازِيا نَصِيبَ، دارُونءَ[٥] سي دُرستُ ڪِيا.

٥

جي پِياري پاڻَ، تہ ڪَرَهو[٦] تِي پاڻِي پِيين،
اَڳِي اِنَ نياڻَ[٧]، اَڻَ ڪوڙيو ڪونہ ڳِهڙي.

٦

اَڻَ ڪِي[٨] عَيان[٩] نہ ٿيي، ڪِي[٩a] پَروڙي ڪونہ[١٠]،
سَچِي جيهِي سونَ، مُنهن نہ پيئِي[١١] ماڙهين[١٢].

٧

اَڻَ ڪِي عَيان نہ ٿيي، ڪِي پَروڙي ڪونہ،
سا سُونهين[١٣] ٿي سونَ*، اَمرُ[١٤] عَطا جنهن جو.

٨

جيڪِي ڏِنائُون، سو مان ڳُڻُ[١٥] ڳَنڍِ[١٦] ٿيو،
مون کي پُڇِيائُون، توکي اِنهِين[١٧] توکَ سين[١٨].

١- حاصِل ٿي ٢- نشان ڪيو، ياد ڪيو ٣- ازل ۾ ۴- دوست ٥- دوا ٦- اُٺ، جيڪو تمامِ گهڻو پاڻي پيئندو آهي ٧- جانورن جي پاڻي پيئڻ جي جاءِ، تڙ ٨- نہ ڪيل ڳالھ ٩- ظاهر ٩a- ڪَيَلِ (ڳالھ) ١٠- نہ ١١- زبان تي نہ آئي، واقف نہ ٿيا ١٢- عام ماڻهن ۾ ١٣- رهبر * اها سوني عشق جي رمز انهيءَ جي رهبري ڪندي. ١۴- حڪم، نصيب ١٥- ڀلائي ١٦- هَڙ، نقد ١٧- انهيءَ ١٨- جيڪي اسين توکي ڏينداسون سو ڀلائي سمجهي برسر ڪرڻ لاءِ تيار آهين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

جيڪي ڏِنائون، سو سِرُ ڏيئي سَهُ ڄندڙا[١]!
مَ ڇَئو ڇِنائُون، اِي پُڻ ڳنڍيو سَڄڻين:

١٠

جيڪي ڏِنائُون، سو سَيَوئِي صِحتَ،
مَ ڇَئو آزارُ اُنَ کي، مَ کِي مُصِيبَتَ،
کُهَڻُ قَرِيبَتَ، جو ڪوتَڻُ پَرِ پِرِيَنِ جِي.

١١

ڇِنَنَ توءِ مَ ڇِنُ، پاءِ اُميري[٢] اُنِ سين،
جي هُو اَوَڳڻُ ڪَنِئي اَسُونهِين[٣]! تون ڳُڻان ئِي ڳِنُ[٤]،
پاندُ جَهِلِيو تون پِنُ، هِنَ سُونهاري سَڳَ[٥] ۾.

١٢

نَمِي کَمِي[٦] نِهار تون، ڏَمَرُ وڏو ڏُکُ،
مَنجهان صَبُرَ سُکُ، جي سَنوارِيا[٧]! سَمُجهين.

١٣

نَمِي کَمِي نِهار تون، ڏَمَرُ ڏولائو[٨]،
تِيَئِي ساڃائو[٩]، جي اُپِيين اِنهِين پير تي*.

١ـ اي منهنجي جند ٢ـ ڇنل تند کي ڳنڍڻ ٣ـ بي رهبر، اڪيلي ۴ـ ڳڻ ڪري سمجھ ٥ـ ناتو، سنگت ٦ـ صبر ڪري ٧ـ اي سنواريل يا سڌريل! ٨ـ پريشاني ٩ـ ساڃاهه، سجاڳ * جي انهيءَ اصول تي عمل ڪرين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١۴

ڏَمَرَ پاسو ڏُکَ سين، کانڊِ ڪَٿُورِي هوءِ[١]،
وَاللهُ مَعَ الصّابِرِينَ[٢]، آگو[٣] اِيهين[۴] چوءِ.

١٥

ڪَمُ[٥]! ڪَمَندَنِ ڪَتيو، هارايو هوڙَنِ[٦]،
چَڪِيو نہ چُوندَنِ[٧]، هُو جو ساءُ[٨] صَبَرَ جو.

١٦

ڪَمَندَڙَنِ گهرِ ڪِين[٩]، چَوندڙَ[١٠] چڱا نہ ٿيا،
ويٽَنِٺُون[١١] وِيڙ[١٢] پَئي، هَٽِ نہ اَچي ڪِين.[12a]

١٧

هُو چُوِنئي، تون مَ چَئُو، واتان وَرائِي،
اَگِ[١٣] اَڳرائِي جو ڪري، خطا سو کائِي،
پانڌَ مِ پائِي، وِيو ڪِيني وارو[١۴] ڪِينَ ڪِين.

١٨

هُو چُوِنئي، تون مَ چَئُو، واتان وَرائي ويڻُ،
سَيَنِي سين سَيّدُ چي، مَنُ ماري ڪَرِ ميڻُ،
کانڊِ وَڏائِي ڪيڻُ[١٥]، ڪِيني مَنجهان ڪِينَ ٿِئِي.

١ـ صبر ۾ خوشبوءِ يا خِوشي آهي. ٢ـ خدا صبر ڪندڙن سان آهي (قرآن شريف). ٣ـ آغا، ڏٿي ۴ـ اثين ٥ـ تيرج ڏر ٦ـ هوڏ وارن ٧ـ چوندڙن، تڪرار ڪندڙن ٨ـ ذائقو ٩ـ خوشي، سک، خير، ڀلائي ١٠ـ چوندڙ ١١ـ طعنن مان (ويڻن مان) ١٢ـ واڌ، نقصان 12aـ ڪِي، ڪجھ ١٣ـ اڳهين ١۴ـ حاسد، ساڙ وارو ١٥ـ چڱائي، ڀلائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٩

ڪَنِين ڪِينَ پرائِيو، ڪِيني مَنجهان ڪِين،
جي هوءِ سَنائِي سِيڱَ[١]، ته زِهَ ڇِني جوڪو ٿِئي*.

٢٠

سُٽِي وِڙَ ڪَنَنِ سين، وَرائِجِ مَ وَرِي،
هادِيءَ جي هِدايَتَ جِي، آهي اِيءَ ڳَرِي[٢]،
تَنِ سَجِي ساهِ سَرِي[٣]، جَنِ مارِيو نفسُ ماٺِ سين.

٢١

ڇُوَندن ڪيمَ ڇَنيجِ، وِڙَ وَرائي سامهون،
ڪا مَت[٤] قِيمتَ جِهَڙِي، روز ڏَمَرَ ڪي ڏيج،
وِڙُ مَ وَرائيجِ، ته سَيَ دَرِ سُهاڳِي[٥] ٿيِين.

٢٢

ڪِينَ مائِيندا[٦] مَنَّ ۾، خودِي ءِ خُدا،
بِنِ تراڙِنِ جاءِ، ڪا آهي هيڪَ مِيانِ ۾؟

٢٣

اَنَّ - ڇُوَندن مَ ڇَنُو، ڇُوَندِن ڇَيو وِسارِ،
اَتَئِي پَهرَ اَدبَ سين، پَرِ اِهائِي پارِ،
پايو مُنهن مُونَن[٧] ۾، غُربَتَ ساڻُ گُذارِ،
مُفتِي[٨] مَنجهه وِهارِ، ته قاضِيَ ڪانيارو[٩] نه ٿِيِين.

١- سخت يا ڏاڍي ڪشيل ڪمان * جيڪڏهين هن ڪي تمام ڇڪيل (ڪيني جي) ڪمان هوندي ته تار ٽٽڻ ڪري هن ڪي نقصان ٿيندو. ٢- ڳچيءَ جو هار، مٿيو ٣- ساري بدن جا زيور مليا ۴-صلاح، نصيحت ٥- سياڳ واري ٦- ماپندا ٧-گوڏن ٨- فتوي ڏيندڙ ٩- ڪاڻ (عتاب) وارو، محتاج.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٤

جَنين سندي ٻوڏ[١] ۾، ٻَتو ٻَتيِن[٢] جيءُ[٣]،
تون تَنين سين پيءُ، اوڏا اَڏي پکَڙا.

٢٥

ويٺي جَنين وَٽِ، ڏُکَندو[٤] ڏاڍو ٿئي،
سا مجلس ئي مَٽِ، جي حاصلُ[٥] ھوءِ ھزارَ جو.

٢٦

ويٺي جَنين وَٽِ، ڏُکَندو ڏورِ ٿئي،
تون تَنين سين کَٽ[٦]، اوڏا اَڏي پَکَڙا.

وائي

يارَ سَڄَڻَ جي فِراقَ، ڙِي جيڏيون! اَئون مارِي،
دِرِ دوسَنِ جي ڪَئين جو ھُوندا، مُون جيھا مُشتاقَ،
ڙِي جيڏيون، اَئون مارِي.
جاتي ڪاتي مَحبوبَن جي، آھِ حُسنَ جي ھاڪَ،
ڙِي جيڏيون، اَئون مارِي.
سُرمو سَھِي ڪَرِ اکين جو، خاصُ پِريان جي خاڪَ،
ڙِي جيڏيون، اَئون مارِي.
عبداللطيفُ چئي، پِرين اَسان جو ھَميشه حُسناڪَ[٧]،
ڙِي جيڏيون، اَئون مارِي.

١ـ ڦوٽ، ويٺن، طعنن ٢ـ طرحين طرحين ٣ـ جي چوڻ، حاضر سائين چوڻ ٤ـ ڏک ٥ـ لاڀ، فائدو ٦ـ گھار، گذار ٧ـ حسن وارو، خوبصورت.

سر ڪنڀات

سر بابت:

گجرات ۾، ڪنڀات ناز تي، ڪنڀات نالي هڪ شهر آهي. هي راڳڻي، اٽي جي ڪنهن گوئيي جي رچيل آهي، تنهنڪري مٿس نالو سر ڪنڀات پيو آهي. هن سر کي 'ڪماچ' پڻ چوندا آهن؛ ۽ رات جي هڪ پهر گذرڻ بعد ڳايو ويندو آهي.

هن سر ۾، عموماً ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون پڙهڻيون، اختيار ڪيون ويون آهن. گهڻي تفحص[1] بعد، ثابت ٿيو آهي ته، ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ جي رد ڪيل بيتن مان ڪي حقيقت ۾ شاهه جا بيت آهن، اهي بيت اضافو ڪيا ويا آهن. اضافو ڪيل بيت آهن:

داستان ٢، بيت نمبر ٢۴، ٢٨ ۽ ۴١.

مضمون:

هن سر جا بيت، شاهه شايد جوانيءَ ۾ تڏهن چيا تا ڏسجن، جڏهن کيس مجازي عشق جي چيڀٽ لڳي هئي، انهيءَ ڪري 'قمر ۽ ڪرهي' کي عتاب ۽ خطاب ۽ يار تائين سنيهن پهچائڻ ۽ خبرن رسائڻ لاءِ تاڪيد ڪيل آهي.

روحاني راز:

هن سر ۾ شاهه، جيڪا کيس پيغمبر پاڪ ﷺ لاءِ محبت ۽ رسول الله ﷺ جي روضي مبارڪ جي زيارت ڪرڻ جي تمنا دامنگير هئي، تنهن جو چٽو بيان ڪيو آهي. شاهه کي فخر موجودات، حضرت محمد ﷺ جي ذات با برڪات سان نهايت الفت هئي، تنهنڪري هن سر ۾، سونهاري سڄڻ جي شخصي سونهن ۽ اخلاقي حسن جي ساراهه ڪندي، هن حقيقت کي واضح ڪيو ويو آهي ته خدا تعاليٰ مديني جي مير لاءِ ملڪ ۽ ماڻهو خلقيا، کيس انهن جو مهندار مقرر ڪري مڪو آهي. چنڊ جي سوڀيا سپرينءَ جي سونهن ۽ سيرت اڳيان تڇ آهي، ڇاڪاڻ جو منجهس 'ناهه پيشاني پرينءَ جي'.

١- ڳولا ڦولها، کوجنا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هيءَ هڪ تاريخي حقيقت آهي ته آنحضرتﷺ جن جي ڄمڻ وقت، ڪفر جا قلعا لڏي ويا ۽ قيصر وڪسريٰ جا ڪنگرا ڪري پيا هئا. شاھ جو چوڻ آهي، ته نه فقط ڪافرن جون دليون ڪنبي ويون هيون، پر فطرت پيا به ڪئين ڪرشما ڏيکاريا هئا. محمد صلعم جي آڏرياءَ ۽ آجيان لاءِ، 'سورج شاخون جهڪيون' ڪيون هيون، ۽ 'تارا ڪتيون تائب ٿيا' هئا ۽ چنڊ ڪتين سان 'پيهي ويو پرلاءَ ۾'.

رسول ڪريمﷺ جن جي مدح بعد، شاھ صاحب چنڊ کي پنهنجو قاصد بنائي ٿو، جاڪاڻ جو چنڊ ساڳيي وقت، سونهاري سنڌ ۽ مديني منوره مٿان، پنهنجي نوراني نظر وجهي ٿو، ۽ انهيءَ ڪري ڪيس سڄڻ 'تو اوڏا مون ڏور' آهن. شاھ صاحب ڪيس عاجزيءَ سان التجائون ٿو ڪري ته 'الله لڳ، سرت ساري، منهنجو سنيهو ڏج ته، منهنجيون اکيون ساري جمار، اوهان جي آسري ۽ اوسيئڙي ۾ آهن'. چنڊ کي پيغام پهچائڻ جو طريقو پڻ ٻڌائي ٿو، چي: 'پيرين هٿڙا وجهي، نرمي ۽ نٺرت سان نيايو ڏج، مٿان محبوب کي مٺيان لڳي'.

زيارت ڪرڻ جي خواهش، پنهنجي حبيب پسڻ جي اُڪير، وهٽ نه وٺي سگهڻ جي عاجزي، ڪرهي ۽ ڪان نه هجڻ جي حقيقت ۽ منزل جي مفاصلي جي شڪايت ڪندي چوي ٿو، 'پيرين آئون نه پڄنديس'. اتي هڪدم خيال اچيس ٿو ته، 'نفس کي ڇو نه ڪٽي ڪرهو ڪريان؟' جڏهين نفس تي سوار ٿئي ٿو ته هو گيسر ڪري ٿو. تنهن ڪري هن کي پنهنجو اصل ٻڌائي، پلايون گهري ٿو. نفس آهي نجس، سو ڪيس جڏهن سنوت نٿو ڏئي، تڏهن ڪيس آخرت جون اميدون ڏيئي، ريهڻ ريبڻ جون ڪوششون ڪري ٿو. نفس جنهن کي لاٽي جي لغار لڳي پئي آهي، سو ڪنهن ڪڏهن لڪيو وڃيو لاٽو ڪائي، يعني دنيوي نجاست ڪائي يا دنيوي عيش عشرت ڪري. اهو ڏسي، شاھ ڪاروَن ٿو ڪري ته 'نياڳي نفس رت رناڙي، يعني تمام ڪڪ ڪري ڇڏيو اٿم.' انهيءَ ڪري اسان کي نصيحت ڪري ٿو ته، 'نفس کي اهڙا ڪيءِ ڏاوڻ ڏانءِ، جو پيو چري ۽ چنگهي'.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ڪنڀات

داستان پهريون

١

ڀَلا ڀِي آهِينِ، پِرِينِ ڀلائِيءَ پانهنجي،
سَڀاجها سِرِ چَڙهيو[1] ڏوراپو نہ ڏِينِ،
مان ڏي مَدِيُون[2] تِينِ، سَڄَڻَ سَجايِنِ[3] ۾.

٢

پيشانِيءَ ۾ پرينءَ جي، ڀَلائِيءَ جا ڀيرَ[4]،
اَڱڻِ اُڪَندِيَنِ[5] جي، ڏِئي پاپوهي[6] پيرَ،
قَمَرَ[7] پاڙي[8] ڪيرَ، شَمسَ[9] سُپيرِيَنِ سين.

٣

تُون چَندَ! اُهوئِي، جو هُتِ پَسين تو پِرِينءَ کي،
آڏِ تُ[10] چَئِجِ اُنِ کي، ڏِيانءِ جو روئِي،
هيڪانڊِيَ هوئِي[11]، سانگُ[12] مَ پُوي سَڄَڻين!

١ـ آمهون سامهون يا روبرو ٿي ٢ـ اوڻايون، خاميون، لڳايون ٣ـ چڱائي ۴ـ ڀنڊار، خزانا، نشان ٥ـ سڪندڙن، منتظرن ٦ـ مشڪندي، خوشيءَ مان ٧ـ چنڊ ٨ـ برابرَ ڪري ٩ـ سج (جهڙن) ١٠ـ سنيهو، پيغام ١١ـ گڏ هجي، خلوت ۾، اڪيلائيءَ ۾ ١٢ـ سانگي، سبب، سفر، وڇوڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مَرُ هيڪاندا هُونِ پِرين، سانگِ مَ وَڃن سينَ!
رَهيا آهِين رُوحَ ۾، نِتُ جَنِين جا نينَ،
وِماسِيا[۱] جَن وينَ[۲]، تـو تارِيءَ[۳] تَڳي تَنِ هِنيون*.

۵

راتِ سهائِي، پُون[۴] سَنئِين، پَٽئِين[۵] وڏو پَنڌُ،
هَلَندي حَبيبَن ڏي، ڪَرَها[٦]! موڙِ مَ ڪَنڌُ،
بَنڌَنُ[۷] سوئِي بَنڌُ[7a] جو پُهُچائي پِرِيَنِ کي.

٦

راتِ سَهائِي، پون سَنئِين، پائِي! گُهرجي پَلُ[۸]،
اَهُرَ[۹] ۾ ايلاچِيُون،[9a] چَندَنُ چَرِي چَلُ،
مُون توهِين سين[۱۰] ڳالهڙي، پِئي ڪنهين[۱۱] مَ سَلُ،
هاهُرَ[۱۲] ڪندو هَلُ، تہ ڪِجايُون[۱۳] ڪَرَنِ[۱۴] کي.

۷

راتِ سَهائِي، پُون سَنئِين، پِرتِ[۱۵] نَئِين، پنڌُ پُورِ[۱٦]،
مَيا[۱۷]! مَحبُوبَنِ جي، هَلِي وانءُ[۱۸] حُضُورِ،
جي چِتِڪَنِ[۱۹] چِتَ ۾، سي ڪيئن سَجَڻَ ڏورِ،
اَللهُ لَڳِ اَسُورِ[۲۰]، اُٺان[۲۱] ئِي تِـي اءُ تُون.

۱- توريل تڪيل، غور ڪيل ۲- سخن ۳- تار، لنؤ، ڏن. * محبوبن جي تار ۾ منهنجي دل پئي تڳي، يعني آءٌ جيئرو آهيان، اهي جن جا سخن سنجيدا آهن. ۴- زمين ۵- ميدانن ٦- اُٺ ۷- سندرو، قصد، ارادو 7a- بَنڌُ ۸- ٻل، طاقت، همت ۹- وڻانڻ (آهُرو) 9a- الائچيون، ڦوٽا. ۱۰- توسان ئي ۱۱- ڪنهن کي ۱۲- اٺ جي هونگار ۱۳- خار ڏياريون، چيڙايون ۱۴- رقيبن، خرن، گڏهن، احمقن ۱۵- پريت، نينهن، عشق ۱٦- پورو ڪر، طئي ڪر ۱۷- اي اٺ! ۱۸- وڃ، پهچ ۱۹- هرن، ياد پون ۲۰- اسر، پربات، رات جي پوئين پهر ۲۱- اُٺان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

اَڄ پُرِ اَچائِي، چوڏهينءَ ماهَ چَنڊَ جي،
مون گهرِ مون پِرِيَنِ جي، اَچَڻَ جي وائِي،
مون گهرِ واڌائِي، پيئِي ڪامَ[١] ڪَرَنِ[٢] ۾.

٩

اَڄُ پُرِ اُمارو[٣]، چوڏهينءَ ماهَ چَنڊَ جو،
مون گهرِ مون پِرِيَنِ جي، اَچَڻَ جو وارو،
سَڄَڻُ سويارو، پيچَ پِرِنِيءَ[٤] گهرِ آئيو.

١٠

چوڏِهينءَ چَنڊُ اُيريو، اُوٽَنيهَ پَسيسِ عامَ*،
مَتَسِ[٥] ناهِ مَلامَ[٦]، جيڪِي پُڇين پُڄُ سو[٧].

١١

چوڏهين چَنڊَ تون اُيرين، سَهسين ڪَرِين سينگار،
پَلَڪَ پِريان جي نَہ پَڙين[٨]، جي جِيلَنِ ڪَرِيين هَزارَ،
جِهَڙو تون سَڀَ جَمارَ، تِهڙو دَمُ دوستَ جو.

١٢

سَهسين سِجَنِ اُيري، چوراسِي چَنڊَنِ،
بِاللهِ[٩]، ري پِرِيَنِ، سَڀَ اُونداهِي پانئيان.

١ـ ساڙ، حسد ٢ـ رقيبن، خيرن، گلهن، حاسدن ٣ـ سانباهو، تياري ۴ـ پره ڦٽيءَ * عام ماڻهو اوٽنيهن تاريخ کان پيا چنڊ کي ڳولين. ٥ـ عام ماڻهوءَ تي ٦ـ ڏوهه، ميار (ملامت) ٧ـ اها پرولي يا راز نہ سمجهين تہ مون کان پڇ ٨ـ برابر ٿئين ٩ـ الله جو قسم تہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۳

چَندَ! تنهنجي ذاتِ، پاڙيان نہ پِرِيَنِ سين،
تون اَچو ۾ راتِ، سَڄَڻَ نِتُ سوجهرا.

۱۴

چَندَ! چِنائِي[۱] تُنهنجي، سِياهِيءَ[۲] ۾ سُورُ،
لايان لالَ لِڱَنِ کي، چَندَنِ پَرِي پُورُ*،
کُوماٽو ڪَپُورُ[۳]، مون واجهائيندي پَرينءَ کي.

۱۵

چَندَ! لِڱَنئي مَندَ، سنجهي ٿي سِيخ[۳a] تيين،**
ڪَرِ اُونداهِي اَنڌ، تہ مِلان مَحبُوبَنِ کي.

۱۶

چَندَ! چُئَين[۵] حَقُ، جي وِرهين، جي وِچِرين[۶]،
پر اَکِيُون تِيو نَڪُ، تو ۾ ناهِ پِرِيَنِ جيهو[۷].

۱۷

چَندَ! چُئَين سَچُ، جي مَٺِي[۸] نہ پائِيين،
ڪَڏِهن اُپرين سَنهڙو، ڪَڏِهن اُپرين ڳَچُ،
منهن ۾ ٻَري ٿي مَچُ، تو ۾ ناهِ پيشانِي پرينءَ جِي.

۱- روشنائي ۲- اونداهي رات * (توسان ملڻ لاءِ تياري ڪري) ڳاڙهي بدن کي چندن جو چورو (سرهاڻ) لڳايان. ۳- ڪافور(Camphor)، سرهاڻ ۳a- شيخ ۴- هن سٽ ۾ شاهہ چند کي پاراتا ڏني تو.**سينجي وجين! مري وجين!) ۵- چوائين ۶- خفي يا پريشان ٿئين ۷- جهڙو ۸- بري يا ناجائز ڳالهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٨

ڪَتِّي نيڻَ خُمارَ مان، جانڻُ ڪِيائون نازُ نَظَرُ[1]،
سُورِجُ شاخُون جَهڪِيُون، ڪُوماڻو قَمَرُ،
تارا ڪَتيُون تائِبَ تِيا[2]، ڏيکِيندي[3] دِلبَرُ،
جَهڪو ٿِيو جَوهَرُ، جانِبَ جي جَمالَ سين.

١٩

اُونداهِيءَ اَڌَ راتِ ۾، پِريءَ[3a] پَسايو پاڻُ،
چَنڊُ ڪَتِنِ سانُ، پيهِي وِيو پَرِلاوَ ۾*.

٢٠

تارا تيلِيءَ رُوءِ[4]، لُڏاءِ[5] لالَنَ[6]! اُيِرين،
جِهَرِو تو صُبُوحِ، ٿَهرِي صافِي[7] سَجَڻين.

٢١

تو ڏانهن گهڻو نِهاريان، تارا تيلاهين،
سَجَڻُ جيڏاهين تون تيڏاهين اُيِرين.

٢٢

هُنَ تاري، هُنَ هَنڌِ، هُتِ منهنجا سُپِرين؛
سَجَڻَ ماڪِيءَ مَنڌِ[8]، ڪَوُڙا تِينِ نہ ڪَڌهين.

١ـ ناز سان نهاريائون ٢ـ توبه ڪئي، پيش پيا، شرمايا ٣ـ ڏسندي ٣a ـ پرينءَ * چند تارن سوڌو گم ٿي ويو. ۴ـ ٿهڙيءَ طرح يا ريت ٥ـ سهيل تارو، هڪ تاري جو نالو، جيڪو سياڳو سمجهيو وڃي ٿو. ٦ـ اي سهڻا! ٧ـ روشني، چمڪ، ٨ـميناج.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هُنَ تارِي، هُنَ هيٺِ، هُتِ منهنجا سُپِرين،
سَڄَڻَ ماڪِيءَ ميٺِ، ڪَؤڙا تِينِ نہ ڪَڏهين.

٢٤

هُنَ تارِي، هُنَ جاءِ، هُتِ منهنجا سُپِرين،
سَڄَڻَ ماڪِيَ ساءِ[١]، ڪَؤڙ تِينِ نہ ڪَڏهين.

٢٥

تارا، تِرَ[٢] تِروڪِٽيُون[٣]، مَتِنِ ڦُلَڙيُون[٤]،
ڪوءِ[٥]! سي راتڙيُون، جي مون پرينءَ پُڄاڻان پيئيُون.

وائي - ١

جيڏِيون! هِيُ ضَرُورُ، اَيلِ[٦]! ڪيئَن رَهندو پرينءَ ري[٧]،
سَگهو ساعِتَ[٨] نہ جندَڙو، اَنئِي پَهر مَلُورُ[٩]،
اَيلِ! ڪيئَن رَهندو پرينءَ ري.
مَنَ ۾ مُشتاقَنِ[١٠] جي، ساڄَنَ! تُنهنجو سُورُ،
اَيلِ! ڪيئَن رَهندو پرينءَ ري.
پيرين[١١] آئون نہ پُڄَنِي ڏيهُ پِريان جو ڏُورُ،
اَيلِ! ڪيئَن رَهندو پرينءَ ري.
وَڃي ويلَ سي ڪنهين هينئڙو پرينءَ حُضُورِ،
اَيلِ! ڪيئَن رَهندو پرينءَ ري.

١- ذائقو. ٢- خال ٣- ننڍڙا تر يا خال ٤- ننڍيون ڦليون ٥- ڪَڏ پون ٦- امڙ ٧- ڪان سواءِ ٨- پل ٩- ملول، پريشان ١٠- عاشقن ١١- پيرين پنڌ ڪري، پيادل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٢

آڳُڙِ آيامِ پيهي، يا الا! مون سارِينديِ سُپرِين.
مُشڪَ عَطُرُ[١] مون پِرين، سِڪِيَسِ جَمرُ[٢] سَيِيئِي[٣]،
يا الا! مون سارِيندي سُپرِين.
تَنُ جَنِين جو طالِبُو، رُوحَ تِنِين سين رِپهِي[٣a] *،
يا الا! مون سارِيندي سُپرِين.
ساڄَنَ سندِيَ سُونهَنِ جِي، آئون ڳالهِ ڪَريان ڪيهِي[٤]؟
يا الا! مون سارِيندي سُپرِين.
تيو لُطفُ، لَطِيفُ چي، دوسُ[٥] آيو دَرِ پيهي،
يا الا! مون سارِيندي سُپرِين.

وائي-٣

وَهِلِي[٦] وَنءُ[٧] مَ وِهامِي[٨]! رَهُ راتَ، رائِينديَسِ[٩] پرينءَ کي.
شَمعَ تيندِيس شَبِ[١٠] ۾، اِنَ خُوشِيءَ ڪانَ ڪامِي،
رَهُ راتَ، رائِينديَسِ پرينءَ کي.
بابُوئَنِ[١١] سَندِيَ باهِ جيئَن[١٢]، ٻَران شالَ اُجهامِي*!
رَهُ راتَ رائِينديَسِ پرينءَ کي.

١- مشڪ ۽ عطر جهڙو ٢- چمار، حياتي ٣- ساري، سڄي ٣a- ريهه ٽيل، سوگهو ڳنڍيل (Rivetcd) * روح ان سان ريجهي يا رهاڻ ڪري. ٤- ڪهڙي ٥- دوست، محبوب ٦- جلدي ٧- وڃ ٨- گذري، پوري ٿي ٩- پرچائيندس (ماڻيندس) ١٠- رات ١١- جوڳين، آديسين، فقيرن ١٢- جيان * فقيرن جي دونهيءَ وانگر شل پئي ٻران ۽ اجهامان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پِرِتِ جا پِيتَمَ[۱] جِي سا ڪِينَ پُروڙي عامِي[۲]،
رَهُ راتَ، راِئيندِيَسِ پرينءَ ڪي.
مون ڪي مونُ پِرِيَنِ جو، آهِي دَردُ دَوامِي[۳]،
رَهُ راتَ، راِئيندِيَسِ پرينءَ ڪي.
آهِيانُ يارُ سَيُدُ[۴] جو ڪانَہ رَهي ڪا خامِي[۵]،
رَهُ راتَ، راِئيندِيَسِ پرينءَ ڪي.
هُو جو لَنؤُ، لَطِيفُ چَي، مون ڪي آهِ مُدامِي،
رَهُ راتَ، راِئيندِيَسِ پرينءَ ڪي.
روشَنُ[۶] ٿِيان رُجَنِ[۷] ۾، جي هُئان لَنؤُ اِنهِين لامِي[۸]*،
رَهُ راتَ، راِئيندِيَسِ پرينءَ ڪي.
ڪارِي سا قِيامَ سَئِين[۹]، هوتُ جنهن جو حامِي[۱۰]،
رَهُ راتَ، راِئيندِيَسِ پرينءَ ڪي.
آيمِ[۱۱] تنهن لوڪَ سِين[۱۲]، جيسِين مان چَوَنِ سُوامي[۱۳]،
رَهُ راتَ، راِئيندِيَسِ پرينءَ ڪي.

۱ـ محبوب(پريتم) ۲ـ عام رواجي ماڻهو ۳ـ مدامي (دائمي) ۴ـ حضرت محمد ﷺ ۵ـ گهٽتائي، ڪچائي ٦ـ صاف، نوراني ۷ـ رڻ پٽ يا دنيا ۸ـ نمندڙ، محو * جيڪڏهن انهيءَ عشق (پيغمبر جي الفت) ۾ محو هجان ته دنيا ۾ صاف ۽ پاڪ مشهور ٿيان. ۹ـ سڌي، بي خطر ۱۰ـ مددگار ۱۱ـ گهارڻو پيم ۱۲ـ هن دنيا جي ماڻهن سان، جي عشق کان غير واقف آهن ۱۳ـ جيسين مون کي مرشد جو ارشاد ٿئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻيو

١

ناسِينديُ[١] نِگاهَ، پِهرين ڪِج پِرِيَنِ ڏي،
اَحوال عاجِزَنِ جا، آڪِج[٢] لَڳِ اَللهَ،
روزُ نِهارِنِ راهه، اَکِيُون اوهان جي آسَري.

٢

ناسِيندي نَظَرَ، پِهرين ڪِج پِرِيَنِ ڏي،
قَمَرَ! ڪَهِج قَرِيبَ ڪي، نِستُ[٣] آئون نِٻَرُ[٤]،
ٻِي پِپَڙِي[٥] ناهيم پَرُ[٦]، اَکِيُون اوهان جي آسَري.

٣

ناسِيندي نِرتَ[٧]، پِهرين ڪِج پِرِيَنِ ڏي،
قَمَرَ! ڪَهِج قَرِيبَ ڪي، ساري ساڻُ سُرتِ[٨]،
ٻيو پَروَسو نه پَتِ[٩]، اَکِيُون اوهان جي آسَري.

٤

ناسِيندي نِهارَ، پِهرين ڪِج پِرِيَنِ ڏي،
آئون جي ڏِيَئَنِ[9a] سَنيها، چَئِج چَندَ! اَپارَ[١٠]،
ساجَنَ! سَڀَ ڄمارَ، اَکِيُون اوهان جي آسَري.

١- اپرندي، نڪرندي، چمڪندِي ٢- چئج ٣- ڪمزور ٤- بي طاقت(نِبلُ) ٥- اَجهو ٦- آڌار ٧- نظر، ڏيان ٨- سمجهه، هوشياري ٩- ديوار، آسرو، آڌار 9a- ڏِيانءِ ١٠- بيشمار.

٥

چَڱا چَنڊَ! چَئيج، سَنيها کي سَڄَڻين،
مَٿان اَڱڻِ اُڀري، پِرِيَنِ جي پَئيج،
جهيڻو ڳالهائيج*، پيرين وِجهي هٿڙا.

٦

آئون جي ڏِيَڻُ سَنيها، سي تون چَنڊَ! پَلءِ ٻَنڌُ،
چَئِجِ حالُ حَبيبَ کي، نَئِي[1] نِوڙائِي ڪَنڌُ،
تو تيڏاهِين پَنڌُ، جيڏانهن عالَمَ آسَرو.

٧

اُڀرُ چَنڊَ! پَسُ پِرين، تو اوڏا، مون ڏُورِ،
سَڄَڻَ سُتا وِلهَ ۾، چوتا يِري ڪَپُورِ**،
پيرين آئون نہ پُڄَڻِي، ٻاٻَلُ[2] ڏِئي نہ ٻُورِ[3]،
جنهن تي چَڙهي اَسُورِ[4]، سَنجهي سَڄَڻِ سِيَتِيان[5]:

٨

آئون اُڪَنڊِيائِي مَران، پِرين پَلا، پَرَ ڏُورِ،
ٻاٻَلُ ڏئي نہ ٻُورِ، پَنڌُ نہ جوڳِي[6] پِيَڙِي[7]***.

٩

ڏَئِي! ڪَرِيندين ڪِڏهين، حياتيءَ[8] هيڪاندِ[9]،
مَنَ ۾ مُشتاقَنِ جي، ڪِي. رَنجائِي[10] راند،
پِرِيَنِ ڏِيساندَرَ پاندِ[11]، ڳُجھ ڳَرِهيان[12] ڪَنِ سين.

---

* آهستي ادب سان ڳالهائج ١- نمي ** محبوب. کلي هوا ۾ سرها تيل قليل ڪري ستا آهن. ٢- ٻاٻو، پيءُ ٣- ٻوري رنگ وارو، گورو يا ڪنوارٽ (اُٺ) ٤- اَسُر يا صبح جو ٥- سَٽَ سَٽُ ڪري يا تڪڙو وڃان ٦- لائق ٧- پيل، بيمار *** مون پٽ پيل ڪان پنڌ نٿو پڄي. ٨- زندگيءَ ۾ ٩- وصال ١٠- بيماري، عشق ١١- پرڏيهہ ڏانهن ١٢- اوريان، بيان ڪريان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

هينئڙي سَجَڻَ سارِيا، ڪِٿي هُوندم هيرَ[١]،
اَچي لالَنَ! نہ ڏِيين مَٿي پَلَنگَنِ پيرَ،
تي وِرُوهَڻَ[٢] ويرَ[٣] گُجھ گِرِهيان[٤] ڪَنِ سين.

١١

وَڏَ ڦُڙو ۽ واءُ، ڪَرَهي ڪاڏو[٤a] ڪوڙيو،*
ڪوءِ، پَنِ، پَلاٽِيان، اولاٽيو[٥] نہ اُتِئِي**.

١٢

پَلاٽِيان پيو! اولاٽيو نہ اُتِئِي!
جيڏاهن وَڳُ[٦] ويو، اُيو تَرسي[٧] اوڏهين[٨].

١٣

ڪَرَهو، نہ ڪِيڪانُ[٩]، پيرين آئون نہ پُڄَنِي،
جو مون راتِ رَساٽِي، نيئِي ساڄَنَ سانُ،
مون نہ وَهِيٽُو[١٠] پانُ، وينِي نيڻَ نِچوئِيان[١١].

١٤

ڪَرَها! ڪَسَرَ[١٢] چَڏِ، وِڪُون وِجھ وَڏَندِيُون،
هيڪَرَ جَبِيبَنِ سان، مون ڪي نيئِي گَڏِ،
مَچِڻُ[١٣] پُونئِي هَڏِ، آهُون اُڪَندِيَنِ جُون*.

١- هن وقت ٢- رهاڻ ٣- ويل، وقت ٤- اوريان ٤a- اُٺ جي سيني جو اهو ڀاڱو جيڪو ويهڻ وقت پَٽَ تي کُپي، زمين ۾ ڪڏ ٺاهيندو آهي. *- گيدي ٿي ويهي رهيو. ٥- اڻ پلاٽيل ** ڪڏ پوي پلاٽڻ، ڇاڪاڻ جو هي اُٺ تہ پلاٽڻ کان سواءِ ئي ٽنگون ٽيڙيو پيو آهي.
٦- ولر ٧- سِڪي، تانگهي- فارسيءَ جي ترسيدن مصدر مان ٺهيل مضارع جو فعل ٨- اوڏانهن لاءِ پيو تڙپي ٩- گهوڙو ١٠- هٿ وس ١١- پتوڙيان ١٢- گيسر، دير ١٣- متان * متان عاشق جون آهون هڏ ۾ پونئي (اٺ ڪنئي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٥

ڪَرَها! ڪَسَرَ چَنڊِ، وِڪَ وَڏَندِي پاءِ،
منهنجو هَلَڻُ اُتهين[١]، جِتي جانِبَ جاءِ،
توڪي چَندَنُ چارِيان، پِيو وَڳُ[٢] لاٿِي ڪاءِ،*
اِيهين[٣] اُٺَ! اُتاءِ، جِيئن هُوندِيءَ رات[٤] هُتِ مِڙُون.

١٦

ڪَسَرَ چَنڊِ ڪَنواتَ[٥]، وِڪُون وِجُهه وَڏَندِيُون،
سَنئِين سُپِرِيَنِ جي، وِنگِي[٦] يانءِ مَ واتَ،
چَنڊِ جهورِي[٧]، ڏي جهاتَ[٨]، تہ هونديءَ راتِ هُتِ مِڙُون.

١٧

ڪَرَها! ڪُرُ[٩] سُجاڻُ، پِيَئڪو[١٠] ۽ پانهنجو،
اَصلِ آهي انهنجو[١٠a] ناليرو نِڏانُ[١١]،
ڪَرَها! اسان ساڻ، ڪي، چانگا[١٢] ڪِج چَڱائِيُون.

١٨

آئي پَنڌمِ وَڻَ جاءِ، مانَ مُڪَرِيُون[١٢a] چَرِي،
ڪُڏاڏُورو[١٣] ڪَرَهو، لِڪِيو لاٿِي[١٤] ڪاءِ،
اِنَ مَيِي[١٥] سندي ماءِ! مون ڳالهڙِين ڳوڙها ڪِيو[١٦].

١ـ اُتاهين، اوڏاهين، اوڏانهن ٢ـ ولر *پيا اُٺ جتي لاٿو ڪائين اتي آءٌ توکي چندن کارايان ٣ـ ائين ٤ـرات هوندي، اچوڪي رات ٥ـ ننڍا اُٺ ٦ـ ڏنگي، ڏکي ٧ـ رينگڻ، ڪر ڪر، ڳِٽي ٨ـ سڌ ڏي، ڪاهه ٩ـ ٻڻ، نسل ١٠ـ اباڻو، پيءُ وارو ١٠aـ اوهان جو ١١ـ خاندان ١٢ـ متارا اُٺ ١٢aـ مُڪرِيون (ڳلن جون)، ڳوُنچ ١٣ـ ڪميڻو، ڪمذات، ڪڌو ١٤ـ ٻوٽو (ذائقي ۾ ڪارو هوندو آهي) جو اُٺ کي ڏاڍو وڻندو آهي (هت نفساني خواهشون) ١٥ـ اُٺ ١٦ـ منجهيل سڌ جي ڳوڙهي وانگر پريشان ڪيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۹

مَيا! مَجِ مِنَتَ، اَجُ مُنهنجي ڪَرَها!
جهاڳيندي جَرَ[۱] پَٽيُون[۲]، مَتان ڪَرِين ڪَٽَ[۳]،
سُپِرِيان جي سَٽَ[۴]، مون کي نيٺي ميڙِين.

۲۰

ڳَلِ ڳانا ياقُوتَ جا، موتِيَنِ ڳُتِيَسِ مالَ[۵]،
ڪَدِيفِي[۶] جِي ڪَرَها، هيڏِي[۷] پايئِين[۷a] حالَ[۸]،
چَندَنُ چارِيئين[۸a] جالَ[۹]، جي مون راتِ رَساٽِيِين.

۲۱

ڳَلِ ڳانا ياقُوتَ جا، موتِي مَنجهه مَهارَ،
چانگا! چَندَنُ چارِيئِين، اَنَئِي پَهرَ اَپارَ،
سَندِيَ پِيءَ[۱۰] پَچارَ[۱۱]، جي مون راتِ رَساٽِيِين.

۲۲

مَيا! تو مَهارَ، سَجِي پايان سونَ جِي،
چارِيئين چَندَنُ چوتِيُون[۱۲]، نايو[۱۳] ميندِيءَ ڏارَ،
سَندِيَ پِيءَ[۱۳a] پَچارَ، جي مون راتِ رَساٽِيِين.

۲۳

اُٺُ نه وَجي وَڳَ[۱۴] سين، چَري نه لاٺو،
مَيي کي مَجازَ[۱۵] جو، ٿُوهي ۾ ٿاٺو[۱۶]،
يَتاري ياٺو[۱۷]، مَرَندي سِينءَ[۱۸] نه مَتِيو.

۱- پاٽي ۲- ميدان ۳- شمار، ڳڻتيون ۴- جماعت، گڏ ۵- مالها ٦- ريشمي (قطيفه) ۷- مهار، واڳ ۷a-پايانءِ! پارايانءِ! ۸- هڪدم، نه پهه ۸a- چاريانءِ! ۹- گهٽو ۱۰- پرين، ۱۱- پيچري، منزل ۱۲- گؤنچ، ڪچا پن ۱۳- نمايو، هيٺ لاٿڙي ۱۳a- پيا، پرين ۱۴- ولر ۱۵- مغروري (مجازي عشق، هستي) ١٦- جاءِ، گهر ۱۷- وٺاڻ ۱۸- تائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۴

اُٺُ نہ وَڃي وَڳَ سين، ٻَڌو چَري نہ ٻُورُ،[٥]
مَيي کي مَجازَ جو، ڪُڙِهِه اَندَر کو سُورُ،
سو ڪرِ پِرايَئِين[١a] پُور[٢]، سُڪي جيئن ساٽُو ٿيو.

۲۵

اُٺُ نہ وَڃي وَڳَ سين، چَري نہ چانگو،
لَڳِيَسِ ناٺُڪَ[٣] نينهن[۴] جي، نِهوڙِيو[٥] نانگو[٦]،
چَڏي سِرَ سانگو، رِڙهي رَنڊِ[٧] پِرِيَنِ جي.

۲٦

ويهي منجَهِين[٨] وَڳَ، ڪَٿُورِيءَ ڏارَ چَري،
ماءِ! منهنجي ڪَرَهي، پَڌرِ پَڳَ نہ لَڳَ*،
جَڳَ سين جِهڙو جَڳَ، هِيئِنِ سين هُتِ چَري.**

۲۷

پُورُ[٩] نہ چَري ٻُورُ، چَڌيو تُورُ[١٠] تَڪُون ڪَري[١١]
مُونِئِن هَٽِي[١٢] موتيو، ڪَرَهو راتِ ڪَپُورُ[١٣]،
مَيو ٿِيو مَعمُورُ[١۴]، چَندَنُ چَکِي آئِيو.

۲۸

پيشانِيءَ ۾ پِرِيَنِ جي، چانگي رَکيو چِتُ[١٥]،
نَيِتَ[١٦] چِنايو نِتُ، اُيو اوڏاهين آسري.

٥- پُرو اُٺ ١- ڪک، بدن ١a- پرايائين. ٢- خيال، عشق ٣- نؤڪ، چپيٹ(ناوَڪَ (ف)= تيرُ) ۴- نينهن، عشق ٥- نابود ٿيو ٦- اگهاڙو (اٺ) ٧- رستي، پيچري ٨- منجهئين
* ظاهر پير نٿو لڳيس، ظاهري روش تي نہ لڳجانءِ. ** منهنجو اٺ ٻين سان ٻين جهڙو آهي، پر حقيقت ۾ لنؤ يار سان لڳي پئي اٿس. ٩- پورو (اٺ) ١٠- گلن ۽ مکڙين جون اندريون ڦلڙيون جيڪي اُٺ کائيندا آهن. ١١- لوٽا ڦيرائي، گهور ڪري نهاري ١٢- گوڏن کي هٽي، لتاڙي، نہ کائي ١٣- ڪافور (هتي خوشبودار گاه) ١۴- پرپور ١٥- دل، ڌيان ١٦- نوڙ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اَڄُ نه اَڳئين ڍارَ[١]، ڪَرَهو جيئن ڪالهه هُئو،
اَڳُڻ آيو نه ڪَري، پاهوري[٢] پَچارَ،
جيڪُسِ مَنجهه قطارَ[٣]، ڪا وَلِ چِنائين[٤] وِهَ جي[٥]،

٣٠

مَيِي ماڪائي[٦]، وِڏو واتُ وَلِيُنِ کي،
خَبَرَ تِي ڪيتَ- ڏَٿِينِ[٧] کي، وِڏُوٽا[٨] واهِي[٩]،
ڪَرَهي ڪاڪَتَ[١٠] چَڏِيِي،[١٠a] وَرَيَسِ نه وائِي،
چانگي چَرِيائِي، ويئِي ويچارِي وِسَرِي.

٣١

مِنِيُون لَهِي مُهاءِ[١١]، جي تو چانگا چِنِيُون[١٢]،
وَلَڙِيُون وِهَ ساءِ[١٣]، اَجا تو مُهَندِيُون[١٤]،

٣٢

وَتِي سِيتَ[١٥] سُوَتَ[١٦]، پاءِ پنهنجي ڪَرَهي،
وَلِيُون واسَ وَرَنِيُون[١٧]، پَهرِيُون[١٨] مَٿي پَتَ،
چانگي چَکِي چَتَ[١٩]، ته پوءِ نه رَهندو پِيندَ[٢٠] ري.

٣٣

ڪين[٢١] جو ڪيڏاهين، چانگو چَکِي آئيو،
تاٽيو تيڏاهين[٢٢]، نيتَ[٢٣] چِنايو نِڪري.

١- نموني ٢- توبري جي ٣- ولر، وڳ ٤- ڪاڏائين ٥- زهر جهڙي تلخ ٦- ڪنڌ ڪري ٧- ٻنيءَ جي مالڪن ٨- ڪاوڙيا ٩- سنيالينڊڙ (راکا) ١٠- طاقت ١٠a- ڇَڏي ١١- منهن اڳيان، ويجهو ١٢- ڪاڏيون ١٣- ذائقي، سواد ١٤- اڳتي، پريان، نقصان پهچائيندڙيون ١٥- نوڙ ١٦- سنا وٽيل، سخت ١٧- خوشبودار ١٨- پڪڙيون ١٩- چهري ۽ سواد واري ٢٠- پِيڌ، ڏاوَڻ، نوڙ ٢١- ڪجهه ٢٢- تيڏانهين ٢٣- مضبوط نوڙي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳۴

ڪَرَھي ڪي ڪَٺِين، وِڌَمِ پِينڌ پَلَڻُ[۱] جا،
لِپڙو[۲] لاٽِيءَ ڪي چَري، نيئر[۳] ساڻُ نَٺِين[۴]،
چانگي سَندي چِتَ ۾، صاحبَ! وِجھ سَٺِين[۵]،
اوباھِيوسِ[۶] اِئين[۷]! لُطفَ ساڻُ، لطيفُ چي.

۳۵

ڪَرَھا[۸]! توکي ڪامَ[۹]، مون سَچو پَسِي سَڄِيِي[۱۰]،
مانَ پَرُوڙِي مامَ[۱۱]، ساڱاھي[۱۲] سَٺِينءَ وَھين*.

۳۶

ڪَنياتِڙِي تَڙِ[۱۳] وَرِي، اُپِي تَڙِ واجھاءِ،
مانَ اَچِھُون[۱۴] ڪاءِ، سُواڌائِي[۱۵] سَڄَڻين.

۳۷

چانگي چَٺِي چُڪياسِ، مَتاءَ اَڪَ نہ اُلھِي[۱۶]!
جنھن وَلِ گھٽا وِھاتِيا[۱۷]، اُنَ سين آرِ[۱۸] لَڳِياسِ،
چوڏارِي چَندَنَ وَڻَ، پَچِي پُوڄَ[۱۹] پِياسِ،
راڙِي[۲۰] رَتُ ڪِياسِ، ھِنَ ڪُڌاتُورِي[۲۱] ڪَرَھي!

۳۸

اُتِي اَڙائِينسِ[۲۲]، چَڏِيو تہ چيڪَ[۲۳] ٿِيو،
ڪارايان، ڪِڙِيو[۲۴] وَڃِي، پَلاٽِي پائِينسِ،
ڏاوَڻِ تنھن ڏائِينسِ، جيئن چَري ۽ چِنگھي پِٽُو[۲۵].**

۱- روڪڻ ۲- اُٺ ۳- زنجير ۴- نمي، ڪٽي ۵- سڌي، چڱي ۶- اُبو ڪري بيھاريوس ۷- اوھين، توھين ۸- اي ڪرھا، اُٺ ۹- چھو، چھبڪ ۱۰- سَچين، اولاري، ھنٺي ۱۱- رمز، اشارو ۱۲- ساڱائي، سمجھي * سمجھي سنئون رستو ھلين. ۱۳- ڪنيات نار واري تڙ تي (ھتي دوست جو در) ۱۴- اسان ڪي اچي ۱۵- مبارڪ، خوشخبري ۱۶- (پنھنجي ضد تان) ھيٺ لھي. ۱۷- موڳا ڪيا ۱۸- محبت ۱۹- گھٽا ۲۰- رڻاڙي ۲۱- ڪميٽي، سڪٽي نسل واري ۲۲- پڌينس! ۲۳- اڻ سھائيندڙ نموني ۾ آزاد، رولو (چڙواگ) ۲۴- ٿھيو، ٿنو، پڳو ۲۵- پيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳۹

دُو دَسپتي، دُو پيرَ! سِيني سنگهرَ رُڪَ جِي*،
ماءِ! منهنجي ڪَرَهي، تازي ڦُلَن** هيرَ[۱]،
تنهن ڪامَڻَ[۲] ڪَنِدي ڪيرَ، جو مُونهين[۳] وَتِ مَس رَهي.

۴۰

ڪَنين ڪامَڻَ ڪياءِ، ڪِيئن پنيولِئِين[۴] ڪَرَها،
اَکِيَنِ مَتي اَکِيا[۵]، پِڙَ[۶] ۾ پير گنٺاءِ،
وَڳَ ڪِ[۷]، وِسَرياءِ، ٻَڌو جيئن گهاٽي وَهين!

۴۱

هوسُ وَڏيرو وَڳَ جو، مِڙِني ۾ مَهِندارَ!
چُنِمَ[۸] تي چاڳَ[۹] مَنجهان، موڙيو مَچَرَ تارَ،
لِکِئي جي لَغارَ[۱۰]، آٽي ٻَڌمُ اَکِيا.

۴۲

نَوَ[۱۰a] نِيئرَ پائي، جان مون هينئڙو جَهلِيو،
وِيئڙو چِنائي، پوئينءَ رات پِرِيَنِ ڏي.

۴۳

نَوَ نِيئرَ، ڏهَ ڏاوَٽِيُون، پندرهن[۱۱] پَيندَ[۱۲] پياسَ،
جڏهن سَجَڻَ يادِ پِياسِ، چِرڪَ چِنائِين[۱۲a] هيڪَڙي.

---

* هن ٻَن هٿن ۽ پيرن واري اُٺ/ نفس ڪي رڪ جو زنجير سيني تي ٻڌو اٿم. ** گُلن
۱- عادت ۲- جادو، منڊ ۳- مون ئي ۴- پنيلجي وئين ٥- اکين جا کوپا ٦- گهاٽي جي ميدان يا پڙ ۷- ڪيئن ۸- ڪاڌم ۹- ناز ۱۰- اثر، انگ ۱۰a- ۹ (Nine) ۱۱- پندرهن ۱۲- نوڙ ۱۲a- چناياڻين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴۴

کائي نہ کَنتَھارَ[۱]، چَندَنَ جا چُوپا ڪَري[۲]،
اَگَرَ[۳] اوڏو نہ وَڃي، سِرِڪَندَ[۴] لَھي نہ سارَ،
لائي جِي لَغارَ[۵]، مَيو مَتارو ڪِيو.

۴۵

چانگا! چَندَنُ نہ چَرين، مَيا! پِيين نہ موڪَ[۶]،
اَگَرَ اوڏو نہ وڃين، ٿُڪِيو ڇَڏِيين ٿوڪَ[۷]،
لائي وِچان لوڪَ[۸]، تو ڪِهڙي اَڪَرِ[۹] آٽِڙي[۱۰]؟

۴۶

جِٿان[۱۱] ڪوڙِ[۱۲] ٻہ ڪائِيُون، پَنجين لَکين پاءُ، *
مَيو تنهن ماڳاءُ[۱۳]، ڏِيهاڙِي[۱۳a] ڏارَ چَري. **

۴۷

جِٿان ڪوڙِ ٻہ ڪائِيُون، پَنجين لَکين پَنُ،
تِٿان ڇاٽِي ڇُڳِيُون[۱۴] مَيي رَتو[۱۵] مَنُ،
تنهن وَلِ سَندو پَنُ، ڪُوماٽو ڪوڙِيين لَهي. +

۴۸

لَکِ لاکِيڻو[۱۶] ڪَرَهو، ڪوڙِيين ڏِيئي ڳِڌومِ،
اَگُڻِ سُونهن ٽِيومِ، مُلھ[۱۷] مَهانگو مَ ڇٽو.

۱ـ اڇي گلاب جو قسم ۲ـ ٿوڪاريو ڇڏي ۳ـ وڻ جو قسم جنهن جون ڪائيون خوشبوءِ واريون هونديون آهن. ۴ صندل، چندن ۵ـ چشڪي، عشق ٦ـ جالارو ٻاٽي ۷ـ شيون، ڪاڇ ۸ـ مخلوقات مان ۹ـ ڪهڙي سبب ۱۰ـ وٽي ۱۱ـ جتان ۱۲ـ ڪروڙي، ويهہ (اصطلاحي طور ڪروڙ يا ڳاڻيٽي کان ٻاهر) * جنهن (وڻ) جي ٻن ڪائين جو مُلھ ڪوڙيئين ريپا آهي ۽ جنهن جو پاءُ ڪن پنجن لکن ۾ ڳنهجي. ۱۳ـ تنهن جاءِ تان ۱۳a ـ ڏهاڙي، روزانو، هرروز ** هيءُ اُٺ انهيءَ وڻ جون ٽاريون روز چَري ٿو! ۱۴ـ نِنڍا ڇڳا ۱۵ـ رڇي ڳاڙهو ٿيو + انهيءَ وَل جو ڪوماٽل پَن ٻہ ڪروڙين رُپيا لهي ٿو! ۱٦ـ لکن جو ۱۷ـ ملھ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لَکِ لاکِيٽو کَرَهو، ڪوڙيِن ڏيئي چوڙِ،
اها سَٽَ[1] سَيّدُ چي، جهِين تِهين[2] جوڙِ،
تُرت رَسائي تورِ[3]، جُهه پَلاٽيو[4] ته پرينءَ مِڙي.

۵۰

لَکِ لاکِيٽو کَرَهو، ڪوڙيِن ڏيئي ڪاهِ،
ايلاچِيُون آهُرَ مِ، پُوچَ[5] مَيي کي پاءِ،
ڪَتَ نه ڪندو ڪاءِ*، جُهه پلاٽيو ته پرين مِڙي.

وائي - ۱

آهِينمِ ڳالهڙيُون، ماءِ! مُرادُون پرينءَ سين.
جي مان پپيُون پرينءَ ري، کوءِ! سي راتڙيُون،
ماءِ! مُرادُون پرينءَ سين.
جي مان اورِيُون پرينءَ سين، وَرَ[6] سي راتڙيُون،
ماءِ! مُرادُون پرينءَ سين.
پَسَڻَ ڪارَڻِ پرينءَ جي، پاتيُمِ جهاتَڙيُون[7]،
ماءِ! مُرادُون پرينءَ سين.
آڏِيءَ، عَبدُاللّطيفُ چي، کُهَنِ ڪاتَڙيُون[8]،
ماءِ! مُرادُون پرينءَ سين.

۱- سودو، عيوض ۲- جيئن تيئن، ڪيئن به ڪري ۳- منزل مقصود تي ۴- جنهن وقت پلاٽيون ۵- ڳهٽيون * ڪا به ڳڻ ڳوت نه ڪندو. ٦- بهتر ۷- جهاتيون، ليا ۸- تنديون ڪاتيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٢

سَڏِپن[١] سينڻَ نہ هُونِ، نِينهُن نِياپي نہ ٿِئي،
ڪارِيءَ راتِ رَتَ ڦُڙا، جان جان نينڻ نہ رُونِ،
نِينهُن نِياپي نہ ٿِئي.
مونَڻُ جَنِين مِيهَڻُو، پِڙَ[٢] تي سيئي پُونِ،
نِينهُن نِياپي نہ ٿِئي.
جَنِ مُسافِرَ سُپِرين، سي مَرُ[٣] رويو رُونِ،
نِينهُن نِياپي نہ ٿِئي.

وائي-٣

توٽي تَڙِپين[٤] تون، يا اَلا! تو دَرُ توءِ[٥] نہ ڇَڏِيان!
مون کي سو مُشاهِدو، جي مُنهن نہ ڏِئين مون*،
يا اَلا! تو دَرُ توءِ نہ ڇَڏِيان!
مون پِيا دَرَ گهٽا نِهاريا، آهِيين تُونهِين تون،
يا اَلا! تو دَرُ توءِ نہ ڇَڏِيان!

١- سڏ ڪرڻ سان ٢- (عشق جو) ميدان ٣- ڀلي ٤- هڪالي ڪڍين ٥- تہ بہ
* جيڪڏهين تون مون کي عزت سان نہ آدرڀاءُ ڪرين، تہ بہ مون کي ديدار تہ ٿيو. مون کي رخ ڏين يا نہ ڏين، مون لاءِ تہ ديدارِ ٿيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر سريراڳ

سر بابت

سريراڳ، ڇهن مول راڳن مان هڪ آهي. ٻيو ڪوبہ مول راڳ رسالي ۾ ڪونهي. هن سر کي سراڳ پڻ چوندا آهن. 'سر' جي معنيٰ سنو. هي راڳ شام جو ۴ بجي کان ۸ بجي تائين ڳائبو آهي.

هن سر ۾، اڪثر ڪري ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون پڙهيون اختيار ڪيون ويون آهن. جتي ڊاڪٽر ٽرمپ واريون پڙهيون موزون ۽ معنيٰ دار سمجهيون ويون آهن، اتي اُهي اختيار ڪيون ويون آهن. ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ جيڪي بيت رد ڪيا آهن، تن مان هيٺيان بيت شاه جا سمجهي ڏنا ويا آهن:

داستان-۴ ۾ بيت نمبر ۸، ۱۲، ۱۳، ۲۳ ۽ داستان-٦ ۾ بيت نمبر ۲.

مضمون:

هن سر جو مضمون آهي، سمنڊ جي مسافري ۽ ان جا خطرا. شاه جيڪي تي سال ڳوٺ ڇڏي گم ٿي ويو هو، تن ۾ جوڳين جي جاٺ سان هنگلاج جي تيرٿ ڪري، ڳرنار ڏي ويندي، ڪراچيءَ جي لاڙ واري حصي جو سير ڪيو هئائين. ڪراچيءَ جو لاڙ وارو ڀاڱو، واپار سبب هاڪارو هو، تنهنڪري اتي جي وڻجارن جون حقيقتون ٻڌائي ٿو تہ هو ڪهڙا ڏيساور ڏوريندا هئا ۽ ڪهڙو ڪهڙو واپار ڪندا هئا. هو لونگن ۽ ايلاچين (ڦوٽن) جو واپار ڪندا هئا، عميق مان سپون سوجهي ڪيندا هئا؛ واپار سانگي بنگال ڏانهن ويندا هئا؛ وغيره وغيره.

روحاني راز:

شاه، هن سر ۾، نہ رڳو چشمديد واقعات، تاريخي احوال، وڻجارن جي جذباتن ۽ امنگن جا بيان ڏنا آهن، پر هڪ وڏي تمثيل بہ رٿي آهي: ناکئن کي سفر تي اُسهڻ کان اڳي، ٻيڙيون ڏوئي صاف ڪندي ڏسي، انساني جسم کي ٻيڙيءَ سان مشابهت ڏيئي، نصيحت ٿو ڪري تہ جيڪو سالڪ روحاني سفر لاءِ سنبري، تنهن کي گهرجي تہ ٻيڙي ڌوئي، سڙهہ ساجا ڪري، لاڄو نوان ٻڌي ۽ سفر جو سامان سنباهي، پوءِ روانو ٿئي. مولانا رومي پڻ اها ساڳي نصيحت ڪئي آهي، "ڇي- تون 'ڪثرت' (موجودات) مان 'وحدت' (حقاڻي ذات) جو عڪس دل جي آئيني تي حاصل نٿو ڪرين، تنهن جو ڪارڻ هي آهي، جو مٽس لٽ چڙهي ويئي آهي، وڃي اها لٽ لاهہ، تہ حقاني سچ جو پرتوو توتي پوي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رڳو سينو صاف ڪرڻ، ڪافي ڪين آهي. جيسين ڪنهن ڪامل ڪشتيبان (مرشد) جي دامن نہ ولبي، تيسين دنيا، جنهن کي سناٽي سمنڊ سان تشبيہ ڏني، انهيءَ جي لهرن ۽ لوڏن مان لنگهي پار پئي ڪونہ سگهبو. ناڪُتا جيئن وچ سير ۾، معلم هوندي بہ، ڪنبندا ۽ خبردار رهندا آهن، تيئن سالڪ کي بہ ڪنبي وڏڻ گهرجي ۽ هرگز غافل نہ رهڻ گهرجي. سالڪ کي، غواصن وانگر، پنهنجي دل جي درياهہ ۾ ٽبيون هڻي، من جي مهراڻ مان بي بها لعل لوچي آڻڻ گهرجن، جيئن سندن پئي جهان موچارا ٿين. مطلب تہ، هيءُ بي بقا سنسار هڪ سمنڊ آهي، جنهن تي سفر ڪندي، خوفن ۽ خطرن جو مقابلو ڪرڻو پوندو ۽ شيطان جي ڪُنُ ۾ ڪرڻ جو انديشو پڻ آهي؛ تنهن ڪري رهبر ۽ رسد جو نهايت ضرور آهي.

ڪامل مرشد وٺڻ لاءِ مولانا رومي پڻ فرمايو آهي:

"رو بجو يار- خدائي را تو زود
چون چنا ڪردي، خدا يار- تو بوڎ."

مولانا روم جي مثنويءَ ۾، جيڪو مرشد لاءِ تاڪيد ٿيل آهي، رسالي ۾ تنهن جو پڙاڏو آهي. مثنوي، توڙي شاهہ جي رسالي ۾، دولابي فقيرن ۽ مڪار پيرن، بدعتي صوفين کي رهنما بنائڻ جي مراد اصل ڪين آهي. مرشد مان مراد آهي آن حضرت محمدﷺ جن، جنهن لاءِ روميءَ فرمايو آهي:

"چہ غم ديوار امت را ڪہ باشد چون تو پشتي بان؟"

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر سِرِيراڳ

داستان پهريون

١

مانَ پُڄَنِئِي سُپِرِين، چِتان[١] لاهِ مَ چُرَ[٢]،
اُڍين[٣] جا اَمُرَ، ڪَنُ[٤] تہ خالِي نہ ٿِيين.

٢

مانَ پُڄَنِئِي سُپِرِين، چِتان چُرَ مَ لاهِ،
پِرِيَنِ اَڳِيان پاءِ، پَلَؤ مَڱَڻهارَ جيئَن[٥].

٣

مانَ پُڄَنِئِي سُپِرِين، چِتَ ۾ رَکِجِ چيتَ[٦]،
سِڙُهہ ڌُئاري صافُ ڪَرِ، صابُڻَ ساڻ سُپيتَ[٧]،
سامُونڊِي! سُچيتَ[٨]، ٿِيءُ تہ پُهچين پارَ[٩] ڪي.

١- چت تان ٢- يادگيري ٣- انهيءَ جا، خدا تعاليٰ جا ۴- فرمانن تي عمل ڪر ٥- جيان، وانگر ٦- ڌيان ٧- سفيد، اڇو، صاف. ٨- خبردار، سجاڳ ٩- پٺي پاسي، منزل مقصود.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

مانَ پُڇَنِئي سُپِرين، ڇِتَ مِ ڇيتاريجِ[1]،
ڪَڏِج ڪائي ڪَچَ[2] ڪي، ڪُوڙُ مَ ڪمائيجِ،
وَڻِج وِهائِيج[3]، سَبُ سوداگَرَا! سَچَ جو.

۵

مانَ پُڇَنِئي سُپِرين، ڇِتان لاهِ مَ ڇورُ[4]،
ڪَڏِي ڇَڏِ تُون قلبَ مان، ماري ڪُوڙو ڪورُ[5]،
هُنَ پَرِ[6] سَندو هورُ[7]، مَتان تو مَعافُ ٿِئي.

۶

مانَ پُڇَنِئي سُپِرين، ڇِتاريجِ ڇِتُ،
دائِما دُوربِيءَ[8] مِ، پَسينُ وِلاتُنِ وِتُ[9]،
نيهَ[10] نيڪاري[11] نِتُ، ملاحَ! گَڏِ مُعلِمَ[12] سين*.

۷

ڪائو ڪمايومِ، مُوتِي مون نَ وَڻِجيا،
سِيهي[13] جو سَيَدُ چَئي، وَکَرُ وِهايومِ[14]،
هِهڙو حالُ سَندومِ، توهَ[15] تُنهِنجي اُبهان[16].

۸

ڪَچُ ڪمايمِ ڪُوڙُ، پَڳمِ عَهدَ[17] اَللهَ جا،
پِڃِرو[18] جو پاپَنِ جو، ڇوتِيءَ تائين ڇُورُ[19]،
معلومُ اُتِيئي مورُ[20]، ڳوڙها[21]! اِنهِيءَ[22] ڳالهه جو.

۱- ياد ڪج. ۲- ڪچو ڪوڙ، ڪوڙ ۳- واپار ڪج ۴- چر، يادگيري ۵- ڪوڙ، ڪوٽ ۶- آخرت ۷- ادڪو، ڳنتي ۸- دوربينيءَ ۹- خزانا، سڪهہ، طاقت ۱۰- ٻيڙي ۱۱- نڪاري، ڏوئي صاف ڪري ۱۲- آزمودگار ملاح، ڪپتان، مرشد *اي ناکٽا! پنهنجي ٻيڙي (جسم) هميشہ صاف رکي مرشد ڪامل جي حوالي ڪر. ۱۳- شيهو، خسيس مَٽُ ۱۴- واپار ڪيم ۱۵- آذار ۱۶- ٻيڻو آهيان ۱۷- واعدا، انجام، احڪام ۱۸- هڏن جو پڃرو، جسم ۱۹- پرزا پرزا، ٻنڊل ۲۰- تت، حاصل مطلب ۲۱- بي انت، خدا تعاليٰ (ڳوڙاهُ) ۲۲- انهيءَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪُوڙُ ڪَماءِ مَ ڪَچُ، اُتِي اورِ اَللهُ سِين،
ڪَڍُ تون ڏَغا دِل مان، صاحِبَ وَٽِي سَچُ،
مَحبتَ سَندو مَنَ ۾، ماٽِڪَ[١]! ٻارجِ مَچُ،
اِنَ پَرِ اُتِي اَچُ، تہ سَودو تِيئِي سَڦرو[٢].

١٠

سَودو اِهوئِي سَڦرو، سو مُون پَلَءِ[2a] پاءِ،
وَسُ ويچاري ناهِ ڪو، تون آگا[٣]! عَرضُ اُناءِ،[3a]
رِيءَ همراهِي[٤] هادِيءَ جي، مُورِ نہ مڙي ماءِ[٥]،
لُطفَ ساڻ لَنگهاءِ، لاهرو[٦] لَهرِنِ وِچَ مان.

١١

لُڙَ[٧]، لَهرِيُون، لَسَ[٨]، ليٽَ[٩]، جِتِي اَتُ[١٠] نہ آبَ جو،
اَللهُ! اُتِ مَ اولِيِين[١١]، ٻيڙا مَتِي ٻيٽَ،
جوکو ٿِئي مَ جَهازَ کي، ڦَرهي اَچي مَ ڦيٽَ[١٢]،
لَڳِي ڪا مَ لپيٽَ[١٣]، هِنَ غارِيبِي[١٤] غُرابَ[١٥] کي.

١٢

سِرَهَ سَوان،[15a] لاجُو[١٦] نَوان، اولا[١٧] سَندَنِ عاجَ،[17a]
ساتِي سَفَرِ هَلِيا، پَري جُنگَ[١٨] جَهاجَ[١٩]،
حاصلُ ڪَرِيين حاجَ[٢٠]، واحِدَا! وَڻجارَنِ جِي.

١ـ موتيءَ جهڙا، انسان ٢ـ فائدي وارو (سَڦل) 2aـ پلئہ ٣ـ آقا، آغا: ڏٽي 3aـ اُوناءِ، قبول ڪر ٤ـ مدد ٥ـ ماڳ تي ٦ـ لهرن ۾ گرفتار (ٻيڙي يا ناکئو) ٧ـ ميرو ٨ـ پاڻيءَ جي اڇ ٩ـ پاڻيءَ جي اُٿل يا ليٽ ١٠ـ انت، حد ١١ـ اُڇلائين، ڇڏي ڏين ١٢ـ ضرب، ڏڪ ١٣ـ چپيٽ، ڏڪ ١٤ـ غريبن جي ١٥ـ جهاز (غوراب) 15aـ سَنوان ١٦ـ نوڙ، رسيون ١٧ـ ونجهہ يا ڳَن 17aـ هاٿيءَ ڏند (Ivory) ١٨ـ جوڌا، وڏا ١٩ـ جهاز ٢٠ـ مراد.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سِرِّهَ سَنوان، لاڄُو نوان، مُهاڻا سَندَنِ مِيرَ،
ساٿِي سَفَرِ هليا، ٿيا سَٽاوا سِيرَ *،
جي اَچَنِ ساڻُ اُڪيرَ[1]، سي ٻيڙا رکين ٻاجهه سين.

وائي - ١

سَهسين[2] شُڪرانا، ڪوڙين[3] ڀالَ ڪَرِيمَ جا.
حمدُ چَئُج حَڪِيمَ کي، جورِ[4] هَٽِي جانا،[4a]
ڪوڙين ڀالَ ڪَرِيمَ جا.
تو ڏيڪاري تو ڏٺِي، باطِنَ جا بانا[5]،
ڪوڙين ڀالَ ڪَرِيمَ جا.
مَتان، مَردَ! وِسارِيين، صاحِبَ جِي ثَنا[6]،
ڪوڙين ڀالَ ڪَرِيمَ جا.
دوستُ رَکِي دِل ۾، پَڙهُ لاَلَنُ لِسانا[7] **،
ڪوڙين ڀالَ ڪَرِيمَ جا.
جَفا ڏيئي جِيءَ کي، ٿِيءُ فِڪرَ مَنجِهه فَنا،
ڪوڙين ڀالَ ڪَرِيمَ جا.
تُسِي[8] تو سين توهُ[9] ڪَرِي، مَنَ آگو[10] اِحسانا[11]،
ڪوڙين ڀالَ ڪَرِيمَ جا.

---

* سير تي سٽائي واءَ سان روانا ٿيا، تڪڙا ويا. ١- سڪ، حب ٢- سوين ٣- ڪروڙين ٤- زور سان(جان مان، دل مان) ٥- رنگ، عجائب ٦- تعريف، واکاڻ ٧- زبان سان
** خدا کي دل ۾ ياد ڪر ۽ زبان سان پڻ، خفي ۽ جلي ٻنهي ذڪرِ ڪر. ٨- راضي ٿي ٩- راضپو، مهرباني ١٠- آقا، ڏٿي ١١- احسان سان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪَڏُ تُون ڏَغا ڏِل مان، ٻانهپَ سين، ٻانها!
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.
صاحِبَ وَٽي سَچَ سين، ٿِيُ ڏانَهُ،* ديوانا!
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.
جي تَسليمَ سين تَحقِيقُ ھُئا**، سي ڪيئن اَمانا[1]؟
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.
جاڳِيا جي جَبارَ[2] لئي[3]، سي ئِي سَمانا[4]،
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.
فَاذْكُرُونِيْ اَذْكُرْكُمْ[5]، ڪَهِيو[6] قُرآنا،
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.
وَاشكُرُوا لِي وَلاَ تَكفُرُوْنِ[7]، ڪَڏُ تون ڪُفرانا[8]،
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.
سَڀِ سَنوارِيا[9] سُپرِينءَ، ڪُوَلَ[10] تو ڪَنا[11]،
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.
چَڱِي چَئِجِ چاهَ سين، مَدحَ اِيءَ مَنا[12]،
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.
تائِبَ ٿِيو تَڪِڙا، جوشا[13]، جُوانا!
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.
تہ لَهين تُون لَطِيفُ[14] ڪان، اَمُنُ اِيمانا[15]،
ڪوڙِيين ٻالَ ڪَرِيمَ جا.

---

* ڏاناءَ **جن سچي پچي سر تسليم ڪيو. ١- بي مانا، بي عزتا ٢- خدا ٣- لاءِ ٤- عزت وارا ٥- ياد ڪريو مون کي، تہ ياد ڪريان اوهان کي (ق. ش ٢، ١٥٢) ٦- چيو ٧- شڪر ڪريو منهنجو ۽ ڪفر نہ ڪريو (ق. ش. ٢، ١٥٢) ٨- بي شڪري ڪي ٩- سڌاريا ١٠- خراب، بدافعال ١١- توڪان (ٿيل) ١٢- من مان، دل مان ١٣- جوش مان، چاهہ سان ١٤- خدا جو نالو ١٥- ايمانِ جي سلامتي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٢

مون ۾ تون موجُود، آئون اَڳاھِين[١] آهِيان*،
آئون اَسُونِهين[٢] آهِيان.
اَکِيُون اَکَرِّيِنِ کي، سِکيو کَنِ سُجُودُ[٣]،
آئون اَڳاھِين آهِيان.
آئون اَسُونِهين آهِيان.
تيلانهن[٤] رَسِيُون بُودَ[٥] کي، جيلانهن[٦] ٿِيُون نابُودُ[٧]،
آئون اَڳاھِين آهِيان.
آئون اَسُونِهين آهِيان.
ماٺهن جي موٽَڻَ[٨] جو، صاحِبَ هَٿِ سُجُود**،
آئون اَڳاھِين آهِيان.
آئون اَسُونِهين آهِيان.
اِنَ دَرِ سيئي اَکِهيا[٩]، جَنِ وِڃايو وُجُودُ،
آئون اَڳاھِين آهِيان.
آئون اَسُونِهين آهِيان.

١- اڳيري، پريري * تون منهنجي من ۾ وسين پيو پر آءٌ خوديءَ ڪري توکان پريرو آهيان.
٢- بنا رهبر يا سونهي جي ٣- سجدا ۴- تيلاهين، تنهن صورت ۾ ٥- لازوال هستي
٦- جيلاهين، جنهن صورت ۾ ٧- فنا ٨- سدرڻ، توبه ڪرڻ ** ماڻهن توبه تائب ٿين سو به ڌڻيءَ جي وس ۾ آهي. ٩- قبول پيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ڇھون

۱

جيڪي مَنجھ جَھانَ، سو تارِيءَ[1] تَڳي تُنھنجي،
لُطفَ جِي، لَطِيفُ چي، تو وَتِ ڪَمِي ڪانَ،
عَدُلَ جُتان آن نہ، ڪو ڦيرو ڪِجِ فَضُلَ جو.

۲

سارِي راتِ سُبحانُ، جاڳِي جَنِ يادِ ڪِيو،
اُنِ جِي، عبداللطيفُ چي، مِٽيءَ[2] لَڌو مانُ،
ڪوڙِيين ڪَنِ سَلامُ، آڳِهِ[3] اَچيو اُنِ جي.

۳

سيوا[4] ڪَرِ سَموُنڊَ[4a] جِي*، جِتِ جَرُ وَهي ٿو جالَ[5]،
سَئين[6] وَهَنِ سِيرَ ۾، ماڻِڪَ، موتِي لالَ،
جي ماسو جُڙِيَئي مالَ، تہ پُوڄارا! پُرِ ٽِيِين.

۴

سي پُوڄارا پُرِ ٽِيا، سَمُنڊَ سيوِيو[7] جَنِ،
آندائُون عَميقَ مان، جُوتِي[8] جَواهَرنِ،
لَڌائُون لَطيفُ چي، لالُون مان لَهرِنِ،
ڪانِھي قيمَتَ تَنِ، مُلُه[9] مَھانگو اُنِ جو.

۱- آڌار، ٽيڪ، آسري ۲- خاڪ، قبر ۳- اڳَڻ، آڌار، پروسي ۴- شيوا، خدمت، پوڄا

* وڻج واپار ڪر a-۴ سَمُنڊ ۵- گهڻو، جام ٦- سوين ۷- شيوا ڪئي ۸- چڱو، ڏِڀ

۹- ملھ.

٥

سيوِيو جَنِ سُبحانُ، وِيرَ نہ وِڙهي تَنِ سين،
توبَهَ جي تاثِيرَ سين، تَرِي وِيا طُوفانُ،
ڏيئِي تَوَكّلَ تَكِيو[١]، آرُ[٢] لَنگهيا آسانُ،
كامِلُ كِشتِيبانُ[٣]، وِچَ ۾ گَڏِيَنِ واهَرو.

٦

سارِي راتِ سُڄاڻَ، سَودو كَنِ صاحِبَ سين،
ٻانهَپَ پَري ٻيڙِيُون، هَلِيا جوپَ[٤] جُوانَ،
پاڻِي پَهِلوانَ، لَحظي[٥] مَنجِهہ لَنگهي وِيا.

٧

ٻانهَپَ جو ٻيڙِيَنِ ۾، وَكَرُ وِڌائُون،
موتِي مَعرفتَ جا، سَچا سودِيائُون[٦]،
اَلتّائِبُ مِنَ الذَّنب[٧]، اِيءَ[٨] كَتَ[٩] كَتِيائُون،
اُنِين[١٠] جِيءَ آئُون، بَركَتَ بارُ[١١] لَنگهائِيان!

٨

جَنِين سَودي[١١a] سَچَ جو، وَكَرُ وِهايو،
بَخِرو[١٢] لَهمُ البُشريٰ[١٣] جو، اُنِين[١٣a] لئي آيو[١٤]،
اُنِ كي لالَنَ لَنگهايو، ساندارو[١٥] سَمُونڊَ جو.

١ـ آڌار ٢ـ چاڙهہ وارو وهكرو ٣ـ ٻيڙي هلائيندڙ، رهبر ٤ـ بهادر ٥ـ پل، اک ڇنڀ ٦ـ خريد كيائون ٧ـ جيكو گناهَن كان توبهہ كري ٿو، سو انهيءَ جهڙو آهي، جنهن گناهہ نہ كيا هجن. (حديث) ٨ـ اها ٩ـ بازي، كٽيو، فائدو ١٠ـ انهن ١١ـ بوجهو، وكر، سامان ١١a ـ سودو كري، خريد كري ١٢ـ حصو، ڀاڱو، انعام ١٣ـ انهن لاءِ بشارت آهي (ق. ش) ١٣a ـ اُنهن ١٤ـ نازل ٿيو ١٥ـ (درياهہ جو) پيٽ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اِيءَ ڳَتِ[١] غَوّاصَنِ[٢]، جيئَن ٻَمنڊُ سوجهيائُون[٣]،
پيهِي مَنجهِ پاتارَ جي، ماڻِڪَ ميڙِيائُون،
آڻي ڏِنائُون، هِيرو لالُ هَٿَنِ سين.

١٠

آچارا[٤] عَميقَ جا، ڳَڏِيا غَوّاصَنِ،
جَهرِيُون[٥] جهاڳي آئِيا، ڪارُونيارَ[٦] ڪَنَنِ،
سَمُنڊُ سوجهي جَنِ، آڻي اَمُلَ[٧] اوليا[٨].

١١

وِيا جي عَميقَ ڏي، مُنهن ڪائو[٩] ڏيئِي، *
تَنِ سِپُون سوجهي ڪَڍِيُون، پاتاران پيهِي،
پَسَندا سَيئِي، اَمُلَ آڪَڙِيُنِ سين.

١٢

آڏو ڇِڪَڻُ[١٠] چاڙُّ[١١]، منهنجي موجَ نہ سَهي مَڪَڙِي[١٢]،
ميڙِي مَنايِنِ[١٣] جو، بيحد چاڙهِيَم بارُ،
چَوَڻُ چارو ناهِ ڪو، بَديُون بي شُمارُ،
ڪَپَرُ ڪارُونيارُ، اُڪارِيِن اِحسانَ سين.

١ـ عادت، روش ٢ـ ٽوٻڻ جي ٣ـ ڳوليائون، ڇڪاسيائون ٤ـ پاڻيءَ جي اڇ ٥ـ وهڪري واريون لهرون ٦ـ اونداهي، ڪاراڻ (بي انت) ٧ـ بي بها (بي انت) ٨ـ اچلايا ٩ـ ٻوٽاڙو (سمنڊ، ڪائي جهڙو اڇو ٻاٽي) *سمنڊ ۾ مُنهن وِجهي ١٠ـ ڏٻڻ ١١ـ چاڙهه، اڀ ڪپري ١٢ـ ٻيڙي ١٣ـ بَدِينُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

ويرمَ[١] لاهي ويهہ ،[1a]* مَتي آرَ[٢] اوڙاهَ جي،
پَنبِي پاڙي وارِيُون، ڪِج آنديشو ايهُ[٣] ،
وِيندو نہ پَسين ڏيهُ[٤] ، پَتَرِ هُنَ پارِ مَٽِي[٥]؟ **

١٤

اَنَئِي پَهَر اوڙاهَ تي، مَنجِهہ گُهرِءِ[٦] گهاري،
وَسُ نہ ويچاري، تہ ڪا ماڳِ ڍِڪَندي[٧] مَڪُڙِي.

١٥

هِڪِي ٻانهي چِتَ ۾، ٻِي صاحِبُ سَنواري،
ڏَنگِي[٨] هِنَ درياهَ مان، هَلائي هاڪاري،
تَرازوءِ[٩] تاري، سُتَرِ[١٠] سَيِيئِي ڪَري.

١٦

هِڪِي ٻَانهي چِتَ ۾، ٻِي سِنَيِ[١١] صاحِبُ،
ڪَڍِي اُونهي ڪُنَ مان، اِي آڳَي[١٢] جو عَجَبُ،
اِيءُ سائِيءَ جو سَبَبُ، جيئن ٻُڌا اُڪاري ٻارِ[١٣] مان.

١٧

هِڪِي ٻانهي چِتَ ۾، ٻِي جا ڪَري اَللهُ،
ٻاٹِهي وِجهي ڪُنَ ۾. ٻاٹِهي اُڪاري اوڙاهُ،
تنهن واحدَ کي واهُ، جو سُتَرِ سَيِيئِي ڪري.

١- دير 1a- چڙهُ *غفلت جِڏ ٢- سير، تک ٣- اهو، هيءُ ٤- سيئي ماڻهو، دنيا ٥- طرف، پاس **ماڻهن کي مري، هن دنيا کان هن دنيا ڏي ويندو ڪونہ تو ڏسين؟ ٦- فکر، ادڪي، ڳڻتي ٧- ويندي، پهچندي ٨- ٻيڙي ٩- ڏنلدي ٻيڙي ١٠- سٺي تڙ تي ١١- رتي ١٢- آقا، ڏٺي ١٣- درياهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٨

هِڪِي ٻانهي چِتَ ۾، ٻِي جا اَللهُ ڪري،
پاڻهي وِجهي ڪُنَ ۾، پاڻهي ڪَنڌِيَ نِي[١]،
سُتَرِ سي ڏوئِي[٢]، جي تَرَّ توائِي مَڪُرا.[٢a]

١٩

هِڪِي ٻانهي چِتَ ۾، ٻِي ڪري جورُ جَبارُ،
ڪَڍِي اُونهي ڪُنَ مان، اِي آگي جو آڌارُ،
جَهاز جوهَرِيَنِ جو، تنهن کي ٻَوُ[٣] نه ڏِئي ٻَتارُ،
نَنڍا وَڏا مَڪُرا، سَڀِ پَسَندا پارُ،
جيڏانهن مُنهن مَدِيني جو، سُڄي[٤] مُحمّدُ موچارُ[٥]،
سڀاجهو سَتارُ[٦]، سُتَرِ سَيئِي ڪَري.

وائي

ڪَنڌِي سارِيان[٧] ڪانهَ، يا اَمُنُ اَمانَ،
يا اِلاهِي! ٻاجَهه ٻِلاتِي[٨] ٻانئيان*.
ڳَنڍَ ڳاٺيئنو ناهه ڪو، اَپرِ تِيا عِصيانَ[٩]،
يا اِلاهِي! ٻاجَهه ٻِلاتِي ٻانئيان.
خَبَرَ ناهه قَبَرَ جِي، نِسورا نِسيانَ[١٠]،
يا اِلاهِي! ٻاجَهه ٻِلاتِي ٻانئيان.

١- ولي وجي، پهچائي ٢- ڪٽي وجي، پهچائي ٢a- مَڪرا، ٻيڙا. ٣- ڊپ، خوف، خطرو ٤- سجهي، ٻڌجي ٥- موچارو، سهڻو، سگهورو ٦- ڍڪ ڍڪيندڙ ٧- سجهي، ياد ٨- ٻيڻاري، ننڍو ٻيٽ * اي خدا! تنهنجي مهر مون لاءِ ٻيڻاري يا پناهه گاهه يا اجهو آهي. ٩- گناهه ١٠- وِسر، ڀلون چڪون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

والِي! رَسِجِ وَهلو[1]، اَرَڪِ[2] ٿِيا اِنسانَ،
يا اِلاهِي! ٻاجَهہ ٻِلاٽِي ٻانئيان.
سُڻُ سَڀاجها سُپِرِين! نَعرو[3]، نِگهبانَ!
يا اِلاهِي! ٻاجَهہ ٻِلاٽِي ٻانئيان.
مَدِيُون[4] ڀَسِي منهنجيون، شَرِمايا شيطانَ!
يا اِلاهِي! ٻاجَهہ ٻِلاٽِي ٻانئيان.
هِنَ منهنجي حالَ تي، هَيءِ هَيءِ ڪَنِ حَيوانَ،
يا اِلاهِي! ٻاجَهہ ٻِلاٽِي ٻانئيان.
سائِين سُڪاڻِي[5] آهِيِن، سامُونڊِي[6]، سُبحانَ،
يا اِلاهِي! ٻاجَهہ ٻِلاٽِي ٻانئيان.
تُرَهو[7] جِنمِ تارِ ۾، رَسِجِ تُون رَحمانَ!
يا اِلاهِي! ٻاجَهہ ٻِلاٽِي ٻانئيان.
ٻيِلِي[8] جو ٻُڏَنِ جو، مون تي موڪي مانَ[9]،
يا اِلاهِي! ٻاجَهہ ٻِلاٽِي ٻانئيان.
وِيندو پِني پِنَّڻو، ڪَرِ پيرو[10] مَتي ٻانَ[11]،
يا اِلاهِي! ٻاجَهہ ٻِلاٽِي ٻانئيان.
خالِقَ تان خُوبُ ڪِيا، گولَنِ جا گُذرانَ،
يا اِلاهِي! ٻاجَهہ ٻِلاٽِي ٻانئيان. "

١- جلد، سگهو ٢- ناپرهيزگار، بيزار ٣- فرياد، دانهون ۴- بديون، عيب ۵- سڪاڻ وارو، ٻيڙي هلائيندڙ، هادي ٦- سمنڊ ۾ هلندڙ جو ٧- ترڻ لاءِ شيءِ، آڌار ٨- مددگار ٩- شل، مهرباني ڪري ١٠- مهر ١١- قصيدا ڳائيندڙ فقير، ڀٽ.

آئون پُڙ اَندو اُنِ ۾، ويٺو پِنان پانَ[١]،
يا اِلاهي! ٻاجَھ ٻِلاتِي ٻانئيان.

سَڀِ سُؤالِي سَمَڪِيا[٢]، داتا ڏيئي دانَ،
يا اِلاهي! ٻاجَھ ٻِلاتِي ٻانئيان.

وِلها[٣] سڀ وهيان[٤] ڪِيا تنهنجي جُودَ[٥] جُوانَ،
يا اِلاهي! ٻاجَھ ٻِلاتِي ٻانئيان.

مَتان مُونکي ڇَڏِيين، ٻيلي[٦] سندا ٻانَ[٧]،
يا اِلاهي! ٻاجَھ ٻِلاتِي ٻانئيان.

وِيرَ[٨]! وَسِيلو آهِيين، داڙو[٩] ۾ دِيوانَ[١٠]،
يا اِلاهي! ٻاجَھ ٻِلاتِي ٻانئيان.

لاءِ ڏوهارِيَنِ ڏينهن ڪي[١١]، خِيمو اَڏيو خانَ[١٢]،
يا اِلاهي! ٻاجَھ ٻِلاتِي ٻانئيان.

اُتي عبداللطيفُ چي، سُڄِ ڪا سُلطانَ،
يا اِلاهي! ٻاجَھ ٻِلاتِي ٻانئيان.

١ـ بيک، پن، خيرات ٢ـ نوازيا، بخشش ڏيئي خوش ڪيا. ٣ـ مسڪين.
٤ـ شاهوڪار. ٥ـ سخا ٦ـمددگار ٧ـ ٻانهي، غلام ٨ـ بهادر، ڀلارا ٩ـ بچائيندڙ،
واهرو (محمد ﷺ) ١٠ـ عدالت گاهه (قيامت) ١١ـ ڏينهن لاءِ (قيامت)
١٢ـ عزت واري (محمد ﷺ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٽيون

١

ڪُوھا[1] ڪالھ ڪَٽِي، اُنِ وِڏا اُتَرَ آسَري،
آلا! جُھري مَ اُنِ جي، اولي[2] جِي اَٽِي[3]،
وَڻِجارَنِ وَٽِي[4]، وَڪَرُ وِڌو ٻيڙِيين.

٢

وَڪَرُ سو وِھاءِ[5]، جو پَٽِي پُراڻو نہ ٿِيي،
ويچِيندي[6] وِلاتَ ۾، ذَرو ٿِيي نہ ضاءِ[7]،
سا ڪا ھَڙَ ھَلاءِ: آگَھِ[8] جنھن جي اُبھَين*.

٣

اورِيائِين آٽِينِ، ميڙِيو مُعلِمَ خَبَرُون،
سا تان سُڌِ نہ ڏِينِ، جِتي وَہُ ويڌ[9] ڪَري.

٤

ٻيڙِي، تُنھنجِي ٻاجَھ، وَڪَرُ تنھن وِصالَ جو،
ڪُوھا، اولا، تو ڪِيا، سَبِ سُونھارا ساجَ[10]،
اُتِ ڪا مُعلِمَ[10a] حاجَ[11]، جِتِ پورَڻَ وارو[12] پاٽِھين؟[13]*.

١- سڙھ تنگڻ لاءِ ڪاليون ٢- ونجھ ٣- نوڪ، چھنب ٤- وڻج ڪري، سودو ڪري ٥- خريد ڪر ٦- وڪڻندي (ڪپائيندي) ٧- ضايع، نقصان ٨- آڌار، اڳيان، * اھڙو سودو ڪر جنھن جي ذريعي نجات حاصل ٿيئي. ٩- ويڌن، قھر ١٠- ساز، سامان ١٠a- ناڪئو، ڪپتان، ڪشتيباز ١١- حاجت، ضرورت، پھچ ١٢- پار لنگھائيندڙ ١٣- پاڻ آھي. * اُتي ناڪئي جي ڪھڙي ضرورت، جتي پاڻ ئي پارو لنگھائڻ وارو ھجي؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

ٻيڙي پُراڻي، وَڪَرُ پاڻ مَ وِترو[1]،
تَري ۾ تُنَ[2] پيا، پاسَنِئُون پاڻي،
هِيءَ، هَڏِ وِهاڻي! ڪَڙهُ[3] ڪالُهوڻي ڏينهن[4] ڪي.

٦

تَري تُنَ پياسِ، پاسَنِئُون پاڻي وَهي،
ڪُوهو جُهرِجُهنُو[5] ٿيو، لاچُو[6] سَڀِ لَڙياسِ،
جيلانهن سَڌرُ[7] سُڪاڻياسِ[8]، وَهي تي[9] وَهَ ساهُون*.

٧

وينو تُنَ تُنينسِ[10]، مَڪِ[11] ڏِيهاڻي[11a] مَڪڙي،
سَنباهي سَيَّدُ چئي، مَتي نيڏُوءِ[12] نِينسِ،
وَتائي وَڏاندَرا[13]، لاچُو لَڳائينسِ،
آخَرِ اُهرائِيينسِ[14]، تہ جوکو ٿئي نہ جهازَ کي.

٨

تُنَ تُنيندو آءُ، مَڪِ ڏِيهاڻي مَڪڙي،
سانباهِي[15] سَمُونڊَ جِي، مَنا[16] مُورِ مَ لاهِہ،
اَجِ ڪِ سَنجهِ صُباحِ، اُهرَندِي[17] اَتانگَ[18] تَڙِين.

١- گهٽو، وڌيڪ ٢- ٽنگ، سوراخ ٣- فڪر، ڳڻتي ڪر ۴- سياڻڪي ڏينهن ٥- ٻڳل ٽٽل، اندران پورو ٦- نوڙ، رسا ٧- چگو، مضبوط ٨- ان جي سڪاڻ وارو، هادي ٩- تنهن ڪري * جنهن صورت ۾ هلائڻ وارو پختو آهي، تنهن صورت ۾ ٻيڙي تڪ يا سير ڪي سامهون اوپاري پيئي هلي. ١٠- بند ڪرينس ١١- تيل لڳاءِ 11a- ڏهاڙي، روزانو ١٢- اونهي سمنڊ ۾ ١٣- وڏا، مضبوط ١۴- پاڻيءَ ۾ ڌڪينس، هلائينس ١٥- سنبت، تياري ١٦- من تان ١٧- هلندي ١٨- اتانگهه، اونهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

اَچِي سو ڏِٺوءِ، جو ڪَپَرُ سُئوءِ[١] ڪَنَنِ سين،
سُتي لوڪِ، لَطيفُ چئي، يادِ نہ ڏَرو ڪِيوءِ،
غافِلُ تِـي غُرابَ[١a] کي، اوڙَهَ[١b] تي آندوءِ،
سو چِتَرُ[٢] چوهي[٣] کان رَکين[٤] جو پِيو پُراڻو پوءِ[٥]،
جَهازُ ضَعِيفَنِ جو، پاڻِيَ ۾ پَرِتوءِ[٦]!
سَيّدَ[٧]! ساٿُ[٨] سَندوءِ، پُرِبَنْدَرَ[٩] پَهُچائِيين!

١٠

جُـتو[١٠] وانءُ[١١] جهازَ! گَڏيو غُرابَنِ سين،
پُورِيندي[١٢] هُنَ پارَ ڏي، سَنْدَرَ[١٣] ڪَٽِج سازَ،
اَچَنِ تـا آوازَ، سَـتـاڻي[١٤] سَمُونڊَ جا.

١١

ڏَنگِي[١٥] وِچِ دَرياهَ، ڪِين ٻُڏي ڪين اُپڙي*،
هُو جي وادِي واڻِيا[١٦]، سي سُونَهَنُ[١٧] سَڀِ سَڙِيا،
مُعلِمَ ماڳِ نہ اَکِيين، قِلنگِي[١٨] مَنجهِ قِرِيا**،
مَلاحَ! تُنهِنجِي مَڪڙِيءَ، اَچِي چورَ چَڙهيا،
جِتي ڏِينگَ[١٩] دَرِيا[٢٠]، تِتي تارِي[٢١] تنهنجي!

١ـ تو ٻڌو هو ١a ـ غوراب ١b ـ اوڙاهہ، اٿاهہ ٢ـ پراڻو جهاز ٣ـ طوفان ٤ـ بچائين ٥ـ ٽٽي ٦ـ توکي سپرد آهي، تنهنجي حوالي آهي ٧ـ اي سردار (محمد ﷺ) ٨ـ جماعت، اُمت ٩ـ پور بندر، منزل مقصود ١٠ـ گڏيو، همراهہ ٿيو ١١ـ وڃ ١٢ـ وينديء، هلندي ١٣ـ سنو، مضبوط ١٤ـ سخت، خطرناڪ ١٥ـ ٻيڙي* ڪڏهين ٻڏي ٿي ۽ ڪڏهين وري منهن ٻاهر ڪڍي ٿي، وڏي خطري ۾ آهي. ١٦ـ ملايا، جڙيا ١٧ـ ڪاٺ جون ڪليون ١٨ـ فرنگي، دريائي چور** معلم سڪاڻي پنهنجي مقرر جاءِ تي نہ آهي، چاڪاڻ جو دريائي چور، نفساني خواهشون اندر گهڙي آيون آهن. ١٩ـ وڏا، پربت جيڏا جهاز ٢٠ـ درڪي پيا، ٻڏي ويا ٢١ـ آڌار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

ڏَنگِيءَ ۾ ڏاڍا، وَٺِي وِڃُھ وَکَرَ جا،
وِيرِ وِڙھنديءِ، ويسَرا[١]! وِھُ[1a] مَ، ويڳاڻا[٢]!
ھِيءَ نِندَ، نہ ڄاڻان، ڪَڏِھن ھَٽنديءِ، تارَ[٣] ۾.

١٣

وَکَرُ، وَڻِجارا! پاڻُ[٤] پَرايو چاڙِھيو،
اَچِي لَھِرِيُون لَڳِيُون ٻيڙِيءَ ٻِپارا[٥]،
ڄاڳو جي، يارا، تہ تَرِ تَوائِي نہ ٿِئي.

١٤

ٻيڙِياتا[٦]! ٻيئي، تو نہ ڦَٻَنديُون ڳالھڙِيُون*،
سَڃِيُون راتِيُون سُمَھين، پَرَ[٧] سُڪانُ ڏِيئِي،
صُباحَ سَيئِي، پارِ پُڇَنديءِ خَبَرُون.

١٥

وَھَ تِکَ[٨] وَھَڪُرا، جِتِ نَنگَرَ[٩] نہ ٺَھرَنِ،
وِڏانڌَرِيُون[١٠] وَھَ سامُھيُون[١١] جَڃھي زورِ جُنبَنِ**،
نيڌُوءَ[١٢] ۾ ناتارِيُون[١٣]، وَڻِجارا وِڃَھنِ،
مُلا[١٤] مُعلِمَنِ، مون ڳِرِي[١٥] سُئِي[١٦] ڳالھڙِي.

١- اي غافل 1a- ويھُہ ٢- موڙھيل، منجهيل ٣- اونهي پاڻيءَ ۴- پاڻھين ٥- ٻنهي پاسن کان، چوگرد ٦- اي ٻيڙيءَ وارا* توکي پار پهچڻ يا ننڍن ڪرڻ، ٻنهي مان هڪڙي ڳالھ حاصل ٿيندي. ٧- پاسو، ٽيڪ ٨- ڏاڍيءَ تک وارا ٩- وڏيون ٻيڙيون، لنگر، جهاز ٻيهارڻ جو لوهي اوزار ١٠- وڏيون ٻيڙيون ١١- سامهون، اڳيان ** اهڙي تک آهي جو تنهنجيءَ کان وڏيون ٻيڙيون بہ ڳهٽي ڪوشش سان اوپاريون وڃي سگهن ٿيون. ١٢ اونهي (سمنڊ) ١٣- اڻ مٽا لوھ جا ٽڪر ١۴- وڻان، کان ١٥- خوفائتي ١٦- ٻڌي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

وڻجارا! ويٺي، تو نہ سڙانديِ شاهَ[١] ري[٢]،
مَکِ پنهنجي مَکُري، ڇَڳِي ڪَرِ چيٺي،
پاسا پاڪَڙِيَنِ[٣] جا، سَمُنڊُ تو سيڪي،
جي لُنڊا[٤] ۾ ليکي*، وِيرِ وِڙهنديِ تَنِ سين.

١٧

ناکُئو[٥] نِگهبانُ، مُعلِمَ مُنجي خَبَرُون**،
جَنِ ساري کَنيو سَمُونڊَ تي، سَفَرَ جو سامانُ،
لُطفَ سانڻ لطيفُ چي، تَنِ لَنگهِيو طُوفانُ،
سَنيا ري[٦] سُبحانُ، وَٽِي عادِنٿُون[٧] اُڪَتا[٨].

١٨

بَندَرِ جان[٩] پَڻِي[١٠]، تہ سُکاڻيا! مَ سُمَهو،
ڪِپَرُ تو ڪِنَ ڪَري، جِيئَن مانِي مَنجهِ مَهِي،
ايڏو سُورُ سَهِي، نندِ نہ ڪِجِي، ناکُئا!

١٩

سُتا سَبِ پَڻِي، سَندي مُعلِمَ آسَري،
اَٿِين[١١] پُڙَ سُمهو، ناکُئا! بَندَرِ ناهِ پَڻِي[١٢]،
جَنِ جي سَيَدَ[١٣] لَڄَ کَنِئِي، سي سَبِ لَنگهِيندا لَڪِيُون.

١- درياهہ شاهہ ٢- کان سواءِ ٣- ٻيڙين ۴- عيبدارِ* جن جي عملن جو حساب ڪتاب برابر نہ آهي. ٥- خلاصي ** ٺڪرن جي جاچ رکندڙ ۽ پاڻيءَ جي ماپ لهندڙ خلاصي جيڪڏهن هوشيار ۽ خبردار آهي تہ معلم (ڪپتان) کي خطرن کان آگاهہ ڪري ٿو ٦-ساري ٧- عدن کان (ملڪ يا بندر) ٨- نڪتا، پهتا ٩- جيڪڏهن ١٠- خوف، خطرو ١١- اوهين ١٢- ڊپ، ڀؤ ١٣- سردار، نبيءَ سڳوري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

ساٿِيَنِ نَنڊا[١] بارَ، ووا تَنِ پانڊِيَنِ نَنڊا بارَ،
توکي آرَسُ[٢] اکِڙِيَنِ ۾.
پاتا پاڙيوارِيپَنِ، پَڳَهَه[٣] مَنجِهه پاتارَ،
توکي آرَسُ اکِڙِيَنِ ۾:
پَتَڻُ تو پُورَ[٤] کَري*، آئِي تنهنجَڙِي[٥] وارَ،
توکي آرَسُ اکِڙِيَنِ ۾.
سَڄِيُون راتِيُون سُمَهِيِن، کِيو[٦] مَنجِهه خُمارَ،
توکي آرَسُ اکِڙِيَنِ ۾.
ڪِ[٦a] تو ڪَنين نه سُئِي، هَلَڻَ جِي هاڪارَ،
توکي آرَسُ اکِڙِيَنِ ۾.
تائِبَ ٿيو[٧] تڪِڙا، سَچِي اِيءَ سَنيارَ،
توکي آرَسُ اکِڙِيَنِ ۾.
نِنڊَ نه ڪِجي ايتِري، سُتُج، اَدا يارَ،
توکي آرَسُ اکِڙِيَنِ ۾.
سائِينءَ مُڪِئي[٨] سَچَ کي، تون ڪُوڙو مَنجِهه قَطارَ[٩]،
توکي آرَسُ اکِڙِيَنِ ۾.

١- ٻڌا ٢- سستي، ننڊ ٣- لنگر سان ٻڌڻ جون نوڙيون ۴- وارا، ڀيرا * پتڻ (موت) هڪڙا ڀهچايو ٻيا ڪٽڻ اچي ٥- تنهنجي ٦- ڪايو، خوش ٿيو ٦a- ڪا، ڇا ٧- توبه ڪريو ٨- توکي موڪليو ٩- هڪ جيڏن ۾.

ڪِ تو ڪَنين نہ سُئي[١]، ڪُپَرَ جي ڪُوڪارَ،
توکي آرَسُ اَکَڙِين ۾.
گِھڙان ٿِي رِيءَ[٢] گھڙِي، اِلاهِي ٿُهارَ[٣]،
توکي آرَسُ اَکَڙِين ۾.
هُو جو شَڪُ شارِڪَ[٤] جو، تِنان[4a] رَکُ[٥]، سَتارَ،
توکي آرَسُ اَکَڙِين ۾.
ڪُلَّ نَفسِ ذائِقَةالمَوتِ[٦]، پَڙهو اِيءَ پَچارَ،
توکي آرَسُ اَکَڙِين ۾.
شِڪارُ تون شَهبازَ[٧] جو، تون تان مَنجهہ شِڪارَ*،
توکي آرَسُ اَکَڙِين ۾.
يومَ يَفرُّالمَرءُ مِن اَخِيهِ[٨]، جِتِ يَڄَندا يارَ[٩]،
توکي آرَسُ اَکَڙِين ۾.
تُرَهو ڇِنو تارِ ۾، اَچِجِ تُون، اوسارَ[١٠]!
توکي آرَسُ اَکَڙِين ۾.
لَکَ مِڙِيئِي لُٽِيا، هُنهِين[١١] وِيا هَزارَ،
توکي آرَسُ اَکَڙِين ۾.
ڏِنئِي جي اَللهَ کي، هُوند ٿِيِين پَرِيِين پارَ*،
توکي آرَسُ اَکَڙِين ۾.

١- ٻڏي ٢- ڪان سواءِ ٣- آڌار، آسري (توهار) ۴- شرڪ ڪندڙ، شيطان 4a- تنهن کان ٥- پناهہ ڏي ٦- سڀ ڪو ساهوارو موت جو ذائقو چکندو (ق. ش. ٣، ١٨۴). ٧- وڏو باز، موت * شڪار ٿيڻ وارن مان. ٨- انهيءَ ڏينهن (قيامت) انسان پنهنجي ڀاءُ کان بہ ڀڄندو (ق. ش ٨، ٣). ٩ يار ١٠- آڌار، پناهہ ١١- هونئن ئي، ائين ئي، اجايا * جيڪڏهن اهي الله جي واٽ ڏين ها تہ جيڪر نجات حاصل ٿئين ها.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جوتَن[۱] مَتان جُتِڪي[۲]، دُنِي[۳] تُنهنجي دارَ[۴]،
توکي آرَسُ اَڪَڙِين ۾.
جِيفو[۵] حَدِيثَ ۾، اَندِيءَ اِي آچارَ*،
توکي آرَسُ اَڪَڙِين ۾.
وَتِيَئِي[۶] ڪِيَنَ وِلَهَنِ[۷] سين، ڪَنبي يَرِ قَهارَ،
توکي آرَسُ اَڪَڙِين ۾.
سا[۸] ڪيئن هَلي تو سين، جا يَڳِي ڪان يَتارَ؟
توکي آرَسُ اَڪَڙِين ۾.
جِيئَڙُ، جالَ نہ تَبَهي[۹]، سُتِجِ اِيءَ سَنيارَ،
توکي آرَسُ اَڪَڙِين ۾.
جِہَرَ[۱۰] وِسارِين، ويسَرا! يِتِنِ[۱۱] جي يُلڪارَ[۱۲]،
توکي آرَسُ اَڪَڙِين ۾.

داستان چوٿون

سَيِيئي سَئِين ڪَرين، ڪو مَ مُنجهايين واتِ،
سُپيرِيان جي ساتِ، لائو[۱۳] لَڳو[۱۴] ميڙِيين!

۱- گوڏن ۲- ڪري، ڪڙڪي پوي ۳- دنيا، دولت ۴- گهر ۾ ۵- ڊونڊ* حديث ۾ آهي، الدنيا جيفه و طالبها ڪلابٌ: دنيا هڪ ڊونڊ آهي ۽ ان جا طالبو ڪتا آهن. ۶- ونديئي، ورهايئي ۷- مسڪينن، ڪنگالن ۸- اها (دنيا) ۹- جتناءُ ڪري ۱۰- متان ۱۱- قبر ۱۲- پڙ پڙ، آواز ۱۳- لمو، جڏو، عيبدار ۱۴- خراب، مندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

سَيئِي سُبحانَ جي، ڪَرِ حَوالي ڪَمُ،
تِيءُ تَحقيقُ تَسلِيمَ ۾، لاهي غَمُ وَهَمُ،
قادِرُ ساڻُ ڪَرَمُ، حاصُلُ ڪَري حاجَ تو.

٣

چَڱَنِ ساڻُ چَڱائِيُون، اِيئَن سَيَڪوِ هوءِ،
تو جيئَن ڪَري نہ ڪوءِ، بُڇَنِ ساڻُ ڀَلائِيون.

۴

چَڱا ڪَنِ چَڱائِيُون، مَٺائِيون مَٺَنِ،
جو وَڙُ[1] جُڙِي جَنِ سين، سو وَڙُ سيئِي ڪَنِ.

٥

مَيَنِ[2] مَتي سَمَرا،[3] ڪُهِيَنِ[4] سَڏَ ڪَرينِ،
ساٿُ نِباهِيو نِينِ، اِيءُ پَرِ سَندِي سَڄَڻين.

٦

وِتُ[5] وِيمي[6] جو جي لَهِپنِ، تہ بِي ڪارِ نہ ڪَرِپنِ ڪا،
سا پَرُوڙِجِ ڳالهڙي، وَڻجارَنِ وَٺان،
موتِي جَنِ هَٿان، آندءِ گَهٽي اَدَبَ سين.

١- سلوڪ، ڀلائي ٢- ائن ٣- سفر جو سامان ۴- ٿڪلن، پوئتي پيلن ٥- طاقت، سگهه، پهچ ٦- وڻج واپار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۷

اَمُلَه آيِچِ مَ اُنِ کي، جي نه پَرُوڙِنِ مَٽِ[1]،
جِتِ گَڏِجيئِي جوهَرِي، ماڻِڪُ تِتَهين[2] مَٽِ،
جَنِين سونَ سين سَٽِ[3]، تَنِ هَٽِي رِيءُ[4] رَدِ ڪِيو.

۸

سونا[5]! وانءُ[6] صَرافَ[7] سِينءَ، پَڇِي ڇَڏِ بازِي[8]،
چاندِي ڪِيو ڇَلائِيِن، رُپو[9] رَوازِي[10]،
جِتِ ڏِيندو رَبُ قاضِي، اُتِ تورِيندا تَجوِيزَ[11] سين.

۹

سونا! وانءُ صَرافَ سِينءَ، لَڏو لاهِ مَ لَڏِ،
سودو سوئِي ڇَڏِ، جنهن ۾ جَواهِرُ ناهِ ڪِين.

۱۰

سونا! وانءُ صَرافَ سِينءَ، لَڏو هَڏِ مَ لاهِ،
آهي تَنِ اُونداهِ، جَنِ جَواهِرَ ضايَع ڪِيا.

۱۱

جُهه[12] صَرافَنِ لَڏيو، تَه تُون پُڻ لَڏِج، سونَ!
قَدُرُ لَهَندءِ ڪونه، نيئِي ڳَڏِيندءِ ڳَڏُوءَ[13] سين.

۱- مٽ، ملاوت، ڪوڙ، سودو، واپار ۲- انهيءَ هنڌان، اُتان ۳- واپار ۴- ريتي، ڪسوٽي ۵- اي سون، اي اصيل ٦- وڃ ۷- سون جو واپاري، قدرشناس ۸- حرفت ۹- ريپو جنهن ۾ مٽ مليل آهي ۱۰- رواجي، خسيس ۱۱- قابليت، رتا ۱۲- جيڪڏهن، جڏهن ۱۳- پتل جو لوٽو، مٽ، گند، ڪچرو (ڳڏون).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

جي نَہ سُڃاڻَنِ سَچَ ڪي، ويھُ مَ تِنِي وَٽِ،
اَمُلھ ڪي اَڌَ ڪَري، ڀاڻان هَٿَندا ڀَٽِ،
وَڃي مُهرَ[1] تِنِي وَٽِ مَٽِ، جي پارَکُو[2] پارِسَ جا.

١٣

قَدُرَ وارا ڪَمُ[3] ٿِيا، ڪُٺا خَرِيدارَ،
ڀاڻِيَٽَ[4] جي پَرَکَٽا[5]، وِيا سي وِينجهارَ[6]،
ڪَنيرُ* ڀاڻِي اَکِيين، لَهَنِ سيڪنهن سارَ،
صَرافَنِئُون ڏارَ، ماڻِڪَ مُلاحِظو[7] ٿِئي**!

١٤

اَکِيهو ڪاڻو ڪَچُ، ماڻِڪَنِ موٽَ ٿِي،
پَلَئہ پايو سَچُ، آڇِيندي لَڄَ مَران.

١٥

وِيا سي وِينجهار، هِيرو لَعلُ وِنڌِين[8] جي،
تَنِين سَندا پوئِيان، سِيهي لَهَنِ نہ سارَ،
ڪُٽِنِ ڪُٺَ لُهارَ، هاٿي اُنِين[8a] پِيٺِيِن[9].

١ـ گني، سونو سڪو ٢ـ سڃاڻيندڙ، ڄاڻو ٣ـ گهٽ ٤ـ پاڻي، آب، جرڪندڙ موتيءَ جو چلڪو ٥ـ پارکو، سڃاڻيندڙ ٦ـ هيرن ۽ لالن ۾ سوراخ ڪندڙ، قدرشناس* خوردبيني ٧ـ ڏسجي** سچن صرافن جي وڃڻ (مرڻ) بعد جواهر پيا ٿيلهجن. ٨ـ سوراخ ڪن ٨aـ انهن ٩ـ هندن، ماڳن، جاين تي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

وَڃَنِ مَ وِينجهارَ! پاڻِيَٺَ جي پَرَکَٽا،
کَنيرُ پايو اَکِيِنِ، لَهَنِ سيڪنهن سارَ،
موتِيءَ جي مِزاجَ جو، قَدرُ مَنجهه ڪِنارَ[١]،
صَرافَنِئُون ڏارَ، ماڻِڪَ مُلاحِظو ٿِئي.

١٧

تا صَراف سُڄَنِ،[١a] پاڻُ ڪوتائِنِ جوهَرِي،
ماڻِڪُ ڪَري مُٺِ ۾، وانءُ[٢] وَنِي وَٽِ تَنِ،
سَندُسِ ٿِي سَيَدُ چي، کِهَٽِو قَدُرُ ڪَنِ،
پاڻِيَٺُ ٿِي پَرکَنِ، ڪِ ڪَئِنچَلُ[٣] گَڏِنِ ڪَچَ سين؟

١٨

اَمُلُهه، اَسارِي پِئِي[۴]، يـورِي[٥]! يـڳِئي جِتِ، *
ڪُهه[٦] نه رُنئي تِتِ، ٻَئِي اَڌَ هَٿَ ڪَري.

١٩

اَمُلُهه، اَسارِي پَئِي، يـورِي! يـڳِئي جيئن،
وانءُ صَرافَنِ سيئن[٧]، ٻَئِي اَڌَ هَٿِ ڪَري.

٢٠

ماڻِڪُ، مُندَ[٨] هَٿانءِ پيتيءَ[٩] ۾ پُرِزا ٿِيو،
سَڄو تان، سَيَدُ چي، لَهي لَکُ سَوا،
يـڳِي پُڄاٽا[١٠]، پَدَمان[١١] ٿِي پَري[١٢] ٿِيو.

اِ- ٻاهريون پاسو، جنهن جي ڏسڻ سان موتي پرکبو آهي. ١a- سُڄَهنِ ٢- وِڄ ٣- سون
*اي يـوري جڏهن ويسري ٿي سمهڻ جي ڪري املهه ماڻڪ (تو هٿان) يڃي پيو.
۴- غافل ٿي، ويسر ڪري ٥- نادان ٦- ڇو (ڪوه) ٧- ڏانهن، تائين ٨- عورت، زال
٩- صندوق، بدن ١٠- بعد ١١- مرتبي کان، پدمن کان ١٢- گهٽو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۱

جِتي ماڙِڪَ ماڳُ، تِتي چوران تَڪِيو[۱]،
سَنڌُون تَنِ سَياڳُ، اَمُلُ[۲] جَنِ اوباهِيو[۳].

۲۲

چورُ[۴] اُيو ايئن چوءِ، تہ آئُون اُهوئِي آهِيان،
جي اَسِي اَکِيَنِ هوءِ، تہ لِڪئِي[۵] کي ڪونہَ لَهي.

۲۳

جَهنگُ[۶] ڪامِي پَٽُ تِيو، لَتِي چوران لِڪَ،
وَئِي وُجُودان نِڪِري، جيڪا ڏَڙِي ڊِڪَ[۷]،
هِڪُ سَجَڻُ، ٻِي سِڪَ، ٻَئِي پَهٽا[۸] پاڻَ ۾.

وائي

جاڳو، يارا! جيڏِيُون! پاڻَ پَرَنِجي[۹]،
جاڳو جوشا[۱۰]، جيڏِيُون! پاڻَ پَرَنِجي.
هلندي حَبِيبَنِ ڏي، ويلو[۱۱] وِڃِ نہ ڪِجي،
جاڳو جوشا، جيڏِيُون!
مَتان اُهِسَ[۱۲] اُسرِي، پَتنگَ جيئَن[۱۲a] پَڄِجي،
جاڳو جوشا، جيڏِيُون!

۱- جاءِ، ٿان، ٺَمرُ ۲- اِملھ، ماڻڪ، روح ۳- بچايو ۴- شيطان، لِڪل ۵- نفساني خواهشون جيڪي بي ترتيبيءَ سان دل ۾ اُڀرن ٿيون. (لِڪل چور) ٦- گهاٽا وڻ، شيطان جي لِڪڻ جي جاءِ ۷- دڪي، ڪڙبڙ ۸- صحبت ڪرڻ وارا، ڳجھ ۾ ڳالهائڻ وارا ۹- حوالي يا سپرد ڪجي ۱۰- جوش مان، اشتياق سان ۱۱- وقت، دير، ترسڻ ۱۲- روشني، نور. ۱۲a- جيان، وانگر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عَرضَ اَحوالُ اُنِ کي، چَڱِي يَتِ[1] چَٽجي،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!
ڪَري نِيازُ نِڪَٽُو[2]، واحِدَ ڏي وَرِجي،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!
آهي موتُ مِڙنِ تي، گوڙِيُون ڪيو گَجي،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!
اَجَلُ[3] اِينڌِءِ اوچتو، جو سَدا تو سُجِهي[4]،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!
اَڳِيان اُونداهِيءَ[5] جو، سَمَرُ[6] ساڻُ ڪِجي،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!
ڪَڻُ تُون قُوتُ قَبَرَ جو، گهٽُو تو گهُرِجي،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!
آگو[7] عَيبَ اَواهِنجا[8]، ڏِڪِيا ڳُجهه ٻُجهي[9]،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!
جيڪِين وَهي وُجُودَ ۾، صاحبُ سو سَمُجهي،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!
ڏِڄِي ڏاءِ[10] ڏَٽِيَ جي، جيڪو ڀَئِي[11] ڀڄي،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!
اَمُنُ اهي اُنَ کي، جو مَنجهه اَللهُ اَجهي[12]،
جاڳو جوشا، جيڏِيون!

١ـ طرح، طور، نموني ٢ـ مڪمل، پورو پورو (ن+ ڪاڻ+ و= جنهن ۾ ڪاڻ يا ڪوٽ نہ هجي) ٣ـ موت ٤ـ ٻڌجي، سڄهي ٥ـ قبر جي اونداهي ـ سامان، توشو ٧ـ آغا، ڌڻي ٨ـ اوهان جا، توهان جا ٩ـ سمجهي، پروڙي ١٠ـ خوف ١١ـ خوف ١٢ـ پناهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان پنجون

١

مون تي چَيُئہ، ڪاندَ[١]! پُني[٢] پاڙ مَ مَڪُرِي[٣]،
سِڙَهَ پُراڻا پاندَ، لهرِيُون سَهِي[٤] لَڳَندِيُون.

٢

لَهرِن ليکو ناهِ ڪو، جِتِ ڪَپَرَ ڪُنَ ڪارا،
آچـا را[٥] عَمِيقَ[٦] جا، اَچَنِ اوپارا،
اُتِي، اَسارا[٧]! وِيرِ وِڙَهندِيءِ، ويسَرا[٨]!

٣

وِيرِ وِڙَهندِيءِ، ويسَرا! اُتِي توهُ[٩] طَلَبِ،
سائِرَ[١٠] ڪنهن سَبَبِ، ڪالَه نہ وڌءِ[١١] ڪُنَ ۾.

٤

ڪالَه وِڌائِين ڪُنَ ۾، جاڏا[١٢] جُنگَ[١٣] جَهازَ،
تنهنجي اَجُ تَرازَ[١٤]، آهي آرَ[١٥] اکين ۾[١٦].

٥

آهي آرَ اَکِينِ ۾، ناکُئا! ڪِجِ نِگاهَ،
وَڏا ٻيڙا ٻوڙِيا، سائِرَ ڏِيئي ساهُ[١٧]،
مُلاحِظو[١٨]، مَلاحَ! ڪِجِ ڪو اِنهيءَ[١٩] ڪُنَ جو.

١- معشوق، مڙس، پتار ٢- پڳل تنل ٣- ٻيڙي(مَڪڙي) ۴- سهي سهي، رکـي رکـي، ضـرور ٥- پاٽيءَ جي اچ ٦- اونهو سمنڊ ٧- غافل ٨- ڪاهل ٩- آڏار، ٽيڪ، اجهو ١٠- سمنڊ ١١- توکي وڌو ١٢- تمام وڏا، ٽلها ١٣- مضبوط ١۴- ٻيڙي ١٥- ڪن ١٦- تکيو وينو آهي ١٧- ساهہ کڻي، ڦوڪجي ١٨- ڌسج، خوف ١٩- انهيءَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

مُلاحِظو مِهرانَ[1] جو، مُورِ مَ لاهِ مَناءُ[2]،
سامُونڊِي! سَنيالِ، ڪِين،[2a] سُمَهَڻَ آيئِهِ ساءُ[3]،
جاڳِي جَرَ مَتاءُ، تارِي وانءُ[4] تَرازَ[5] ڪي.

٧

تارِي وانءُ تَرازَ ڪي، مَنجهان مَوجَ مَلاحَ!
دانهُون ڪَنِ درياهَ جُون، اونهي جا آگاهَ[6]،
سُونهَنِ[7] جِي صَلاحَ، وَٽ تہ وِيرِ لَنگهي وَڃِين.

٨

سُونهان سُڏِيُون[8] ڏِينِ، هِنَ ديواني درياهَ جون،
ڪُوڙَ اوڏِائِي ڪِينَ ڪِين،[8a] رُڳو سَچُ سودِينِ،
عِجزَ جو اَڏَ راتِ ڪي، وَکَرُ وِهائِينِ،
ساٿُ[9] نِباهِيو نِينِ، ثابِتُ انهين[10] سيرَ مان.

٩

ثابِتُ لَنگهيا سِيرَ، لَهِرِن لوڏِيا ڪِينَ ڪِين،
وَڃِي پَهُتا پارَ ڪي، نِرتُوَن[11] مَنجهان نِيرَ[12]،
ماڳِ[13] پَهُتا مِيرَ، پارِ[14] لَنگهِيائُون ڀاڄَهہ سين.

١ـ درياه ٢ـ من يا دل تان 2a ـ ڪيئن؟ ٣ـ مزو، لذت ٤ وچ ٥ـ ٻيڙيءَ ٦ـ واقف ٧ـ رهبرن ٨ـ خبرون 8a ـ ڪي ٩ـ جماعت ١٠ـ انهيءَ ١١ـ دل، سڪ، پيار ١٢ـ پاڻي، درياهہ ١٣ـ ماڳ تي، جاءِ تي، منزل مقصود تي ١٤ـ درياهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۰

تون ويسرو، وِيرا! * ساٿِيَنِ سَنيَتِ[۱] پَنڌ جي،
جوڙي جُنگَ جهازَ کي، ڪوڏِ[۲] هَٽائِجِ ڪِيرَ[۳]،
وَهي وَڻجارَنِ جي، بَندَرَ ڏانهن بَهِيرَ[۴]،
گهرِ تَنِين جي ڪِيرَ[۵]، جَنِ لاڳيدارَ[۶] لَنگهائِيا.

۱۱

قَرَنْفُلَ[۷]، قوتا، پارِچا[۸]، پاڻِيَتَ[۹]، پاتائون[۱۰]،
ڪوڙيُون قِيمَتَ سَندِيُون، تَرَ ۾ تاڪِيائون[۱۱]،
لاڄُنِ[۱۲] مَنجهِ، لطيفُ چئي، ٻيڙا ٻَڌائون،
نَذَرُ نَبِيءَ جامَ جو، چَڙهندي چَيائون،
جي ڇُهي[۱۳] ڇوڙِيائون، سي ٻيڙيون رَکين ٻاجَهه سين!

۱۲

وِچِينءَ جان ويهِي، جَرِ پَلئو پائِيان **،
”تَرِ ٻيڙا، گهرِ سُپِرين،“ اوسَهِ[۱۴] اِيءَ پيئِي،
جيئن وَڻجارو سين وَکرين، سَرَها سَيپِئي،
حُرمَتَ[۱۵] ساڻُ حَبِيبَ جي، سُونگِئا[۱۶] نہ سيئِي،
پاڻِهي اُوءِ پيهِي، کَنڊَ ـ کيڙائُو[۱۷] اِئيا.

---

* پيارا، پاءِ، سڄڻ ۱ـ تياري ۲ـ ڪوڏ مان، شوق مان ۳ـ ڪليون ۴ـ قطار، قافلو ۵ـ واڌئي ۶ـ لاڳ وٺندڙ، واسطيدار، محصول وٺندڙ ۷ـ لونگ ۸ـ ڪپڙا ۹ـ آبدار موتي ۱۰ـ حاصل ڪيائون ۱۱ـ جهاز جي تري ۾ بند ڪيائون ۱۲ـ نوڙن ۱۳ـ ڇوهي، طوفان ۾ ** جيئن ٽپهريءَ مهل ويهي اکا وڌم (عبادت ڪيم) ۱۴ـ خيال، پور، فال ۱۵ـ مهابي، صدقي ۱۶ـجهليا، روڪيا، (محصول نہ ڏيڻ ڪري) ۱۷ـ(کنڊن (Continents) کي کيڙيندڙ Voyagers ملڪن جا مسافر، وڏا مسافر، سيلاني، گهمندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

عُمرِ سَبَ عَبَثُ[١] ويلَ[٢] وِڃايَمِ، وَقتَ وِڃايَمِ پانهنجا،
وينئي لِکيو لوڙيان[٣]، جيکِين[٣a] کيڙو مَسُ،
ويلَ وِڃايَمِ پانهِنجا.
اَڄي اَيا ڳِينِ کي رَسِجِ، اَڄي رَسُ،
ويلَ وِڃايَمِ پانهِنجا.
حالُ مُنهنجو هِهَڙو جِهَڙو[٤]، تان تُون پِريمِ! پَسُ،
ويلَ وِڃايَمِ پانهِنجا.
قَلبُ جو ڪارو ٿِيو، ڪاتِبَ[٥]! لاهِين ڪَسُ[٦]!
ويلَ وِڃايَمِ پانهِنجا.

داستان ڇهون

١

تانگهي ۾ تاٽي، پَڌُ پنهنجو تُرَهو،
اُونهيءَ ۾ آٽي، ڪونَہ ڏينڌُءِ ڪو پِيو.

٢

ڪوڙيين جي ڪاٿو[٧] ٿِئي، سَمُنڊَ ڪيئُن نہ سِڪَنِ*؟
پاٽيءَ سين پيڪُ[٨] ڪيو، تيلانهن وَٽجارَنِ،
لالُون سي لَهَنِ، جِنِين سودو سَچَ سين.

١- اجائي ٢- وقت ٣- پوڳيان ٣a- جيڪي ۴- ضعيف ٥- (قسمت جا) لکندڙ، خدا ٦- ڪٽ، عيب ٧- ڪوڙا موتي، ڪچ *جيڪڏهن دنيا ۾ ڪوڙا موتي جام ٿي پون، ته بہ سمنڊ لاءِ وڻجارا ضرور سڪندا. ٨- محبت، پيار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳

تارُو تَرِيو وَجَنِ، نَنڍا وَڏا واهُڙا،
هَٿِي، ٻَرِ!* اَتارُنِ[۱] جيئن ڳرا مَتِنِ مولِهيا[۲].

۴

ڏوري لَهُه ڏاتارُ، جِمَ وِيهين ويسَرو!
هَڪيو هوئِج[۲a] هُشِيارُ، ڪِنوَڻِ[۳] ڪِوَنڊِئي اوچِتي.

۵

سُتين[۴] ڪِهَڙِيءَ سارَ، وِڄُ ڪِوَنڊِيئي، ويسَرا!
تو جيڏا تو يارَ، لَهِرِن لَهوارا ڪِيا[۵].

۶

ستين سَنجهيئي، وِڄُ ڪِوَنڊِيئي، ويسَرا!
وِيرَ وَرِي ويئِي، اَسارَنِ تان اوچتي.

۷

ڪِنوَڻِ ڪِنوايو، آيِئي نِنڊَ اَياڳَ[۶] جي،
جَنِين نه پِئو پانيو، ڪَرِي تَوائِي تَنِ ڪي.

۸

سامُونڊِي! تو سَنبَهِين، ساڃو[۷] جَهلِ سُڪانُ،
لَڳِي واءُ وَڏاندَرو[۸]، مُنجهائِي مَهرانُ،
جَنِين پانيو پانُ، ڪَرِي تَوائِي تَنِ ڪي.

* تڪليف، مصيبت ۱- اڻ تارن ۲- پنهنجا ڪپڙا، مٿي جي پڳ ۲a- هُججانءِ ۳- وڄ، موت ۴- تون ستين ۵- لوڙهيا، ٻوڙيا ٦- نياڳي ۷- قابو ۸- سخت، خوفائتو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

نَڪو سُکُ نَڪَنِ[1]، نَہ ويساندِ[2] نَئِين *،
جيڪا اَچَئِي سامُهِين، پايِين سا سَنئِين**!
مُوڙِي[3] ڪوهُ[4] مَٽِين[5]؟ جيئَن[6] سَچِيُون راتِيُون سُمَهين!

١٠

اَهُکِي راهَ اَللهَ جِي، اَهُکِي، اَهُکِيَ پَتِ[7]،
هُوءِ جي ڏِيهائِي ڏيهَ جا[8]، تَنِ پُڻِ مُوڙهِي مَتِ،
آچارانِ اُبَتِ***، کِهڙِجِ کُهاٽِي نينهن سين.

١١

مَ ڪِين هيجِ، مَ هوجِ[9]، تَرسُ مَ، تاڻِ جَهازَ کي،
چَئُو ڪَلِمُو مُحَمّدَ تي، تہ اَڳِيان اَچيئي اوجَ[10]،
سَهُکِيَ پَتِ، سَبوجَهہ[11]، تنهنجي مَڪي ڏُکي مَڪِرِي.

١٢

تَنَ ۾ تَرازَ توهُ جِي، گَهِٽُو لَهُ گهوري[12]،
اَدَبَ ۽ اِخلاصَ جا، سِڙَهہ پَڌِجِ سوري،
وَکَرُ وينتِيُنِ جو، تنهن ۾ پاءِ توري،
تہ عادَنِئُون[13] اوري، تنهنجو تَوائِي نہ تِئِي.

١- تارن جي ميڙ کي ٢- آرام * ندي. نڪو تارن کي ۽ نڪو پاڻيءَ کي آرام آهي، سيڪا شيءِ پئي چري ڦري.** جيڪي بنا تڪليف جي ملئي ٿو تنهن کي نعمت سمجهين ٿو. ٣- پيسا، خزانو، ذخيرو ۴- ڇو ٥- ماپين، تورين ٦- جيئن تہ، جڏهن تہ ٧- پانت، پَنتِ، پَت، طرح، طرح ٨- ٿر جا رهاڪو*** لهرون (روحاني رمزون) ابتيون وهن ٿيون. ٩- گهتون گوهيون نہ ڏج، نتائج نہ ١٠- سگهہ، فائدو ١١- اي سياڻا ١٢- گهٽي ڪوشش ڪري اندر ۾ روحاني ٻيڙي حاصل ڪر ١٣- عدن بندر کان، آخري منزل کان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

توٽي تَوائي، توءِ[١] تنهنجو آسَرو،
سَجَڻَ ڳَرِ لائِي[٢] کِيرُونَ ڏِينديَسِ جيڏِيِن.

وائي

هي جي، هُو جي لَڪَ! مون مارِيندا لَڪَ،
مون مارِيندا لَڪَ!
يا والِي! ڪيڄُ نه اوڏِيءَ ڇَڪَ[٣]!
مون مارِيندا لَڪَ!
اَتُ[٤] نه ڏِجي عامَ ڪي، لوڪان ڪِجي لِڪَ،
مون مارِيندا لَڪَ!
پاڻ ۾ پارِيُون[٥] ڪَري، نينهن وَهائِجي نِڪَ[٦] *،
مون مارِيندا لَڪَ!

١- تہ بہ، تڏهن بہ ٢- ياڪر پائي، ملي، وصل حاصل ڪري ٣- نزديڪي، ويجهائي
٤- انت، منجهہ، راز ٥- قطارون، وسڪارا (ڳوڙهن جا) ٦- تنڍي نهر، ڪسيَ* اندر ۾
ڳجها ڳوڙها ڳاري نينهن جي نٿن وهائڻ گهرجي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر سامونڊي

سر بابت

سامونڊيءَ ٻالي، نہ ڪو راڳ ۽ نہ ڪا راڳڻي سجهي. هيءُ نالو، شاھ جي رسالي کي ترتيب ڏيندڙن جو، من گهڙت لفظ ٿو ڏسجي، جو هنن ضرور، هن سر کي مضمون ۽ موضوع جي مدنظر ڏنو هوندو.

هي هڪڙو سر آهي، جنهن ۾ نہ ڪو ڏاريون بيت هو ۽ نہ ڪو شاھ جو ڪو بيت ترڪ ڪيل ٿو ڏسجي. هن سر ۾، عموماً ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون پڙهڻيون قائم رکيون ويون آهن، جي ٻين نسخن ۾ بہ گهڻو ڪري ساڳيون ئي آهن.

مضمون

هن سر ۾، وڻجارن ۽ سندن وهُن جو احوالِ، عمدي پيرايي ۾ ڏنل آهي. شاھ جيڪو زال ذات جي جذبن ۽ اُمنگن جو نقش، هتي ويهي چٽيو آهي، تنهن مان اندازو لڳائي سگهجي ٿو تہ سفر ڪندي شاعر اکيون اُپٽي ۽ ڪن کولي، ماحول جو گهريءَ نظر سان، مشاهدو ۽ مطالعو ڪندو پئي ويو. ڪراچيءَ جي لاڙي حصي جو ’مغليئين‘ وٽ، جيڪو سامونڊين جي وچڙيل وهن ۽ مُنتّلَ مُنڊُن جو حال، هن اکين سان ڏٺو هو، تنهن جي هن سر ۾ چٽي تصوير نڪتل آهي. وڻجارين جي من جو مونجهارو، اندر ۾ اُتندڙ ۽ پل پل پوندڙ پور، ڪانڌن جي ڦوڙائي ۾ آڳي اڳيان التجائون، سندن صحيح سلامت واپس ورڻ لاءِ قسمين قسمين حيلا ۽ ٽپشائون- ٽڙن تي وَرَنِ وَرَڻَ لاءِ اوسيڙو ۽ انتظار، بندر تي ناڪئن ڪان پڇائون- پيرن تي پڙ باسڻ، درياھ تي آڪا پائڻ، چوُ واٽن تي ڏيا ٻارڻ، وغيره، انهن سيني جو نهايت دلسوز ۽ رقت آميز نموني ۾ بيان ڪيو ويو آهي.

روحاني راز

سيني سرن ۾ شاھ پاڻ کي عموماً زال تصور ڪري، روحاني راز ۽ طريقت جي راھ جا اسرار، ويهي کوليا آهن. شاھ جي رسالي ۾، زال ذات کي ئي عاشق بنايو ويو آهي، سو ڇو؟ انهيءَ لاءِ گهڻائي سبب ٿي سگهن ٿا: هڪڙو تہ روح راڙو زال ذات جو مهاڙڪ آهي، ٻيو تہ عورت جي التجا ۽ اشڪباري، بنسبت مرد جي، زياده دلسوز ٿئي ٿي- زال ذات جون آهون، وچوڙي ۽ ڦوڙائي جون ڪارون، پٿر دل انسانن کي بہ موم ڪيو وجهن. تيون، تہ جيڪڏهن انسان الله جي اڳيان عورت وانگر صاف ۽ پاڪ دل

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تي باجھ لاءِ ٻاڪاريندو تہ فوراً مرادون پائيندو. چوٿون تہ نسبتاً، عورت مرد کان محبت ۾ زياده مستقيم ٿئي ٿي. پنجون، تہ عورت انساني ضعف ۽ ڪمزوريءَ جي انتهائي منزل ۾ مجسمو آهي. انهن سڀني ڪري هتي بہ عورتن جي اندر جي اڌمن جو ذڪر ڪيل آهي.

شاهہ، وڻجارن جي وهن کي، پنهنجن ٻتارن لاءِ ترڻندو ڏسي، سالڪ کي هن سر ۾ نصيحت ٿو ڪري، تہ تون بہ ڪجھ هٿ پير هلاءِ؛ عبادت ۽ نفس جو تزڪيو ڪر، تہ مالڪ جو مشاهدو ماڻين. هٿ هٿن تي رکي، رڳين سڏن ڪرڻ سان ڪم ڪيئن سنوارينديون؟ جي محبوب جو مشاهدو مليئي، ۽ هوت وري هلڻ هارا ٿيئي؛ تہ بہ ٻڳري جهلي ٻڳڇ ٻگار، تہ من اُبدي عيدون عطا ڪنئي، پر الاهي نور پسڻ کان اڳ، دنگي ڌوئي صاف ڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر سامونڊي

داستان پهريون

١

پَڳَهَ[١] پاسي ڳهارِ، آيلِ! سامُونڊِيَنِ جي،
وِجِهي جِيُ جَنجارِ[٢]، جِمَ[٣] وَڃَنِئي اوهَرِي[٤].

٢

پَڳَهَ پاسي پَڇُ، آيلِ! سامُونڊِيَنِ جي،
مَنَ ۾ ٻاري مَڇُ، جِمَ وَڃَنِئي اوهَرِي.

٣

پَڳَهَ پاسي ويهُ، آيلِ! سامُونڊِيَنِ جي،
تون ويسَرِي[٥] وِکَ کَٽين، هُو پُورِيندا[٦] پَرڏيهُ،
سَمُنڊُ جَنِ ساٿيهُ[٧]، ڪوهُ نه وِيٺَين تَنِ سين؟

٤

جانِ[٨] ايندينءَ تان آءُ، هَٿِي هَٿُ پَڳَهَ ۾،
لَڳِي واءُ سُواءُ، سِڙُهه سانباهِي[٩] نه سَهي.

١ـ لنگر ٻڌڻ لاءِ نوڙي ٢ـ جنجال، ڳَنٽي ٣ـ متان ۴ـ ٻيڙيون ڏڪي يا ڇوڙي، اُسري
٥ـ نستيءَ سان، آهستي ٦ـ تڪڙا هلندا ٧ـ وطن، گهر ٨ـ جيڪڏهن ٩ـ تياري، گيسر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نَنگَرَ جان نہ کَٽَنِ، وانءِ[1] وَهِلِي[2] نِڪِري،
مَڇِڻَ[3] ڏيهه[4] وَڃَنِ، نارِيُون[5] پُوري[6] ناکُئا.

٦

نَنگَرَ ۾ نارِيُون، پَکِّهَ کَٽِي پَنڌِ ٿِيا،
بَندَرَ بازارِيُون، سُڃا سامُوندِيَنِ ري[7].

٧

ننگَرَڻُون نيٽِين[8]، مَن اولِيءَ نہ اوهَري* !
سَباجهين نيٽين، پاڻي کُڻَ[9]، کُهيو[10] هِنيون[11].

٨

سي نِي جويَنَ ڏينهن[12]، جَڏِهن سَجَڻَ سَفَرِ هَلِيا،
رُئان، رَهَنِ نہ سُپرِين، آيَلِ! کَرِيان ڪيئَن؟
مون کي چاڙهي چِيئَن[13]، وِيو وَڻجارو اوهَرِي.

٩

نہ سي تَڙِ هوڙاکَ[14]، نہ وايُون وَڻجارَنِ جُون،
سَرَتيُون! سامُوندِيَنِ جا، اَڄُ پُڻِ چِکِيَمِ چاکَ،
مارِينِهُون[15] فِراقَ، پاڙيچِيُون،[16] پِرِيَنِ جا.

١ـ وڃ ٢ تڪڙي، جلدي ٣ـ متان ٤ـ وطن (سمنڊ) ٥ـ چمر واريون نوڙيون ٦ـ ويڙهي وڃڻ ٧ـ کان سواءِ ٨ـ نيڙي، اوريرو، اورتي * منهنجو من اولي (ٻيڙي هلائڻ جي ڳن) سان ٻہ ننگرن کان اورتي نٿو ڌڪجي يا ٻري ٿئي. ٩ خصلت، ڏوري، رسو ١٠ـ قابو ڪيو ١١ـ دل.١٢ـ ڏينهن، وقت، جوانيءَ جا ڏينهن ١٣ـ چکيا، باهه جو مچ ١٤ـ ٻيڙيون ١٥ـ اسان کي ماري ٿو ١٦ـ پاڙي واريون.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

١٠

وِيا اُوهَرِي اِوءِ، مون کي ڇَڏي ماڳهين[١]،
جُڳَنِ جا جُڳَ ٿِيا، تِنان نہ موٽِيو ڪوءِ!
ڳُوندرُ[٢] مارِيندوءِ، ويچارِي، وِئَنِ[٣] جو.

١١

اُونهي ۾ اُوهَرِي، جَڏِهن جي وِيا،
ساندارِي[٤] سَمُوندَ جي، نِهوڙي نِيا!
وَڃِي تِتِ پِيا، جِتِ نِهايَتَ[٥] ناهِ ڪا.

١٢

اُونهي ۾ اُوهَرِي، جَڏِهن وِيا جي،
موٽِي ماڳِ نہ آئِيا، ماءِ! سامُونڊِي سي،
ڪارو[٦] تَنِين کي، جيڪُسِ وَهُ وَرِي وِيو!

١٣

اوڙاهِ وِيا نہ وَرِيا، آئون تنهن مارِي وينَ[٧]،
ڪري سامُونڊِي سينَّ، جُسي جارُ[٨] پِرائِيو.

١٤

جي وِئَرَمِ اَڄُ، سي ڪَڏِهن ايندا مان ڳري[٩]؟
پِرِيان جي هُنَ پارَ ڏي، وَڃِي ڏَنڪِي[١٠] ڏَڄُ[١١]،
سامُونڊِيَڪو ڏجهُ[١٢]، ماءِ! مارِيندُمِ ڪَڏهِين[١٣]!

١- ماڳهين، بنھ ٢- غم ٣- وہلن، جدا ٿيلن ۴- (سمنڊ جي) پيٽ ۵- حد، انت
٦- ڪارو پاڻي (سمنڊ جو) ٧- سخن، طعني، خبر ٨- ساڙ، ڏجهہ، ڏک ٩- وٽ
١٠- چمڪي ١١- جهنڊي، بيرق ١٢- ساڙ، غم، ڏک ١٣- ڪڏهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اُوهَرِيا جِتائِين[1]، ڏُکَنِ[2] تَنِ تَڙائِيين!
سامُونڊِيَنِ سائِين، واءُ سَٽائو وارِيين!

١٦

سامُونڊِي ساري، مَٿي تَڙَ ڳُڏارِيان،
مون کي تِي ماري، اُنين سَنڊِي ڳالھڙِي!

١٧

سامُونڊِي ساري، ماءِ! مُنھنجو جِندَڙو[3]،
بَندَرِ ويچاري، وَڃِي لايا ڏينھڙا.

١٨

سامُونڊِيَڪو سَڱُ[4]، آهي گُوندر گاڏُئُون[5]،
انگھُن[6] چاڙھي اَڱُ[7]، وِيو وَڻجارو اُوهَرِي!

١٩

وَجِيئِي وِسَرِي شالَ، جو تو سودو سِکيو،
اَچا آئين ڪالَ، پُڻِ تو سَفَرِ سَنبَھين!

٢٠

ٻِرِيو[8] جَھلِيو روءِ، مَٿي مُھرِي[9] هَٿَڙا،
کوءِ! سودو سَندوءِ، جو تو ڏولِيا! سِکيو.

١- جتائين، جنهن هنڌان ٢- پهچن ٣- جِند، وجود، بدن، دل ٤- ناتو، لاڳاپو
٥- گڏيل ٦- تڪليف، سوريءَ ٧- انگ، عضوو، بدن ٨- اولي کي رسيءَ سان ٻڌڻ لاءِ
ڪلا ٩- ٻيڙيءَ جي سسي يا اڳيون حصو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اُلوڙَڻُ[۱] نہ ڏِئي، وَرَ وِڏائِين وَنجَھ ڪِي،
رَهُ اَڄوڪِي راتڙِي، لالَنَ! مُون لائي[۲]،
وَڃُ مَ قوڙائي[۳]، ايڏي سَفَرِ سُپِرِين!

۲۲

جيڪُس[۴] نِبَرُ[۵] نينهن سَندومِ، جڻن مُون اُيي هُنِ تيلِيو،
سَعيو سامُونڊِيَنِ سين، اڳهين تان نہ ڪِيومِ،
وِڃھڻُ مَنجِھ[۶] هُئومِ، پاڻُ وَراڪِي[۷] رَسِ[8a] سين.*

۲۳

ٻيڙِيءَ جي پُوٺَن[۸]، نينهُن نہ ڪِجي تَنِ سين،
اُپِيُون ڏَنيَ ڏِسَنِ، جُھ سِڙهُ ڏِيئي سِيرَ تِيا[۹].

۲۴

هينئڙو ٻيڙِيءَ جان، ڏُتَڙِ[۱۰] پِئي ڏينهن تِيا!
پُڇِيو تان نہ پِريان، ڪَرَلاهُو[۱۱] تِي ڪَڏِهِين.

۲۵

تَنَ جَنِين جي تانگَ[۱۲]، سي سَجَڻَ سَفَرِ هَلِيا،
لَئِجِ لاتِ، لطيفُ چي، ڪَڏِهن اِيندَمِ، ڪانگَ!
ڪنهن سَناٽي[۱۳] سانگَ[۱۴]، پِرِين پَرَڏِيهِي ڪِيا.

۱- اولي سان ٻيڙي هلائڻ ۲- لاءِ، واسطي ۳- جدائي يا فراق ڏئي ۴- شايد ۵- نبلُ، ضعيف ٦- (ٻيڙِيءَ) ۾ ۷- ويڙهي، ٻڌي ۸- پُٺن، رهن، گذارين 8a- رَسِي، رسو * مون کي پنهنجو پاڻ کي رسي ۾ ٻڌي ٻيڙيءَ ۾ اُڇلائڻ ڪپندو هو. ۹- سمنڊ تي مسافري ڪرڻ ويا ۱۰- خراب تڙ تي يا ڏکئي تڙ تي ۱۱- ڇڪ يا سار لهندڙ ۱۲- تانگهہ، سڪ ۱۳- رتيل، ضروري ۱۴- ڪم، حاجت، اتفاق.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٦

تان ڪِي لِئِج، ڪانگَ، ڪَڏِهن اِيندا مان ڳَري[١]؟
سيڻَنِ ڪارَڻِ سانگَ[٢]، مون تان گهڻيئِي ڪِيا.

٢٧

سَرَ نِسَرِيا[٣] پاندَ[٤]، اُتَرَ لَڳا، آءُ پِرين!
مون تو ڪارَڻِ، ڪانڌَ! سَهِسِين سُڪائُون ڪِيُون.

٢٨

سَرَ، لوُهِيڙا[٥] ڳِپِيا[٦]، ڪُسَرَ نِسَرِيا،
تو ڪيئَن وِسَرِيا، ڍِولِيا! ڏينهَن اَچَڻَ جا؟

٢٩

جيڪَرَ اَچِي هاڻِ، تہ ڪَرِيان رُوحَ رُچَنڊِيُونِ[٧]،
آيَلِ! ڍولِيي ساڻِ، هوند ڳِرِ لَڳِي[٨] ڳالهِيُون[٩] ڪَريان.

٣٠

آيَل! ڍولِيي ساڻَ، اَچِي تہ جهيڙِيان[١٠]،
لائِيئِي[١١] ڏينهَن گهڻا، مون سين ڪيئِي[١٢] تورِڙا.

٣١

ڍولِيو وِيئَڙو ڏورِ، تي[١٣] تِي سِيءَ گُذارِيان[١٤]،
مادِر![١٤a] مُون مَ چورِ[١٥]، ناتہ پَدِرِ پُونڊي پرينءَ ري*.

١- وٽ، گهر ٢- حيلا، حرفتون ٣- ڦٽا ٤- نوڪون، چوٽيون ٥- وڻ جو قسم ٦- پوڪيا ٧- راضي ڪندڙ رهاڻيون ٨- ويجهو ويهي، ياڪر پائي ٩- ڳالهيون، رهاڻيون ١٠- جهيڙو ڪريان ١١- لاتي، پري رهئين ١٢- گذاريئي ١٣- تنهن ڪري ١٤- سيءَ مران، اڪيلي سمهان ١٤a- امان، ماءُ، جيجل ١٥- ستا سور نہ جاڳاءِ * نہ تہ منهنجي روئڻ ڪري پاڙي وارين کي بہ خبر پئجي ويندي تہ پرينءَ کان سواءِ آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣٢

لاهِينداِئي ڪَنِ، ڳالِهيون هَلَڻَ سَنديُون،
ڏِيندا[1] مُون ڏُکَنِ، وَهِ وِجَهندا جِندَڙو!

٣٣

مون کي جِيارِيو، پِرِيَنِ جي ڳالِهه ڪري،
ڏَنو اَڄُ اَڏيو، هينئڙو ڪوٽَ بُرجَ جيئن.

٣٤

وانءُ، وَڃِي وائُٺِ[3]، هينئڙا! ماڳُ پِرِيَنِ جو،
ڇُمِيو، ڇُمرُ ڇانٺ، هوءِ جا سَندِي سَڄَڻين.

٣٥

آئون جَنِ آسارِي[4]، مَتي تَڙَ ڳُذارِيان،
مون کي وِساري، شالَ مَ وَڃَنِ اُوهَرِي.

٣٦

سَنهي لَڪِ[5]، نَڪِ سَنئين، ڪَجَلَ ڀِنَنِ[6] نيڻَ،
ساموُنڊِي! مون سيڻَ، ڪِ تو ڪالهه لَنگهائِيا؟

٣٧

هي سَڄَڻَ سيئِي، جي مون ڪوڏِ[7] نِهاريا،
اِيندَمِ جان پيهي، تہ سَڀِ لاهِيندَمِ ڏُکَڙا.

١- حوالي ڪندا ٢- وڄ ٣- ڏس، جاچ جوچ ٤- آسري، اميد ٥- چيلهه ٦- آلا اٿن
٧- پيار يا هيچ سان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چَمَڪِيَون چَوڌارَ، ڏَڃُون[1] ڏاڙيچَنِ[2] جيُون،
ماءِ! ساموندي آئِيا، سَهِسين ڪَري سِينگارَ،
اُنين جِي پَچارَ، ڪالهونڪر[3] ڪانگُ ڪَري.

وائي - ١

پِرِيَنِ جي پَنڌاءُ[4]، مون کي جي جَهلِنديُون،
سِي نَہ پُڄَندِيُون.
پَلِي ڪري آئِيو، ناناروُ[5] ڏيهاءُ[6]،
سِي نَہ پُڄَندِيُون.
پَڳِي ڪُٽِ[7] سَجِي تِيِ، لَتِي جاڪ[8] ڳراءُ[9]،
سِي نَہ پُڄَندِيُون.
سَرَتِينِ سُورَ پِرائِيا، هاڻي هِنَ هَنڌاءُ،
سِي نَہ پُڄَندِيُون.
تان ڪِيِن[9a] واسُ[10] وِهائِيو[11]، پاروچي مُلاءُ[12]،
سِي نَہ پُڄَندِيُون.
تان ڪِين ڏونگر ڏوريان، جان ڪُڙهہ[13] اندرِ ساهَ،
سِي نَہ پُڄَندِيُون.
مَتِيُون[14] موتَنَ سَندِيُون، تون هَڏِ آچِ مَ ماءُ!
سِي نَہ پُڄَندِيُون.

١- بيرقون، جهنڊيون ٢- شاهوڪارن، سوداگرن ٣- ڪالهہ کان وٺي ۴- پنڌ يا پيچري کان ۵- نانا ري وانگر پڳل دل سچي ڪرڻ وارو، دلبر ٦- پرڏيهہ ڪان، ڏيساور کان ٧- ڪٽ جا پڳل ٿانو ٨- ڪس، ڪاراڻ ٩- گهر مان ٩a- ڪِي، ڪُجهہ ١٠- خوشبوءِ ١١- وڻج ڪريو، خريديو ١٢- وڻان ١٣- ڪک، بدن ١۴- صلاحون، مشورا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٢

تَڙَ نِهارِيان تِي[1]، مُنهنجا بَندَرِ وِئَڙا جي،
مانَ سِڙَهه سُجاڻان سَجَڻين.

اُپِي اوسَهِ[2] پائِيان، ڪارَڻِ وَڻجاري،
مانَ سِڙَهه سُجاڻان سَجَڻين.

گهڻو اُڪَنڊِي آهيان، پِرينءَ پنهنجي ڪي،
مانَ سِڙَهه سُجاڻان سَجَڻين.

آسائِتِي[3] آهِيان، اَلا! ڪانڌُ اَچي،
مانَ سِڙَهه سُجاڻان سَجَڻين.

وائي-٣

آيلِ! ڪَرِيان ڪيئن، منهنجو نينهن اَپِلئو[4] نه رَهي.
وِيو وَڻِجارو اُوهَرِي[5]، مون ڪي چاڙهي چيئَن[6]،
منهنجو نينهن اَپِليو نَه رَهي.
سامُونڊِيَنِ جي سَڱَ ڪي، رُئان راتو ڏينهن،
منهنجو نينهن اَپِليو نَه رَهي.

١ـ تنهن ڪري ٢ـ فالون ٣ـ آس يا اميدواري ٤ـ اجهل، نه پلجڻ جهڙو ٥ـ ٻيڙي جوڙي يا ڏڪي ٦ـ ڦاسيءَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اُڏوھِيءَ[1] جيئن ڏُکَرا، چَڙھيا چوٽِيءَ سِيئَن،
منھنجو نينھن اَپِليو نہ رَھي.
گوندر مَتان چِندَڙي، وَرِيا وَلِيُن جيئن،
منھنجو نينھن اَپِليو نہ رَھي.
مادَرِ! پائي مُندِيُون[3]، وَيان ھادِيءَ سِيئَن،
منھنجو نينھن اَپِليو نہ رَھي.

داستان ٻيو

١

اَڄُ پُڻ وايُون ڪَنِ، وَڻجارا وَجَڻَ جُون،
اَنٿِيي پَھَرَ اَٿَنِ، سَعيو ڪنھن سَفَرَ جو.

٢

اَڄُ پُڻ وايُون ڪَنِ، وَڻجارا وَجَڻَ جُون،
مون اُپيٺِيي ھَلِيا، بَنْدَرَ جَنِ[4] تَڙَنِ[5]،
سَرَتِيُون! سُورُ سَندُنِ، مون مارِيندو چِندَڙي.

٣

اَڄُ پُڻ وايُون ڪَنِ، وَڻجارا وَجَڻَ جُون،
ھَلَڻَ ھارا سُپِرِين، رُٺان تان نہ رَھَنِ،
آئون جَھلِيندِي ڪيتَرو، آيَلِ! سامُوندِيَنِ،
پَڳَھَ ڇوڙي جَنِ، وِڏا ٻيڙا ٻارِ ۾.

١ـ ڪاٺ ڪائيندڙ جيت ٢ـ تائين ٣ـ ھٿن جون آڱريون ھڪ ٻئي ۾ وجهي، آڙيءَ نيزاريءَ سان ۴ـ بندر وارن ٥ـ گھيڙن.

۴

لاھِيان جي نہ چِتان[۱]، اَلا! اُنِ مرَ وِسَران،
مَڙِھيو[۲] مَنجھاران[۳]، جِيُ منھنجو جَنِ سين.

۵

چِتان جي نہ چُرَنِ، اَلا! اُنِ مرَ وِسَران،
مون مَنُ آھي تَنِ، مَڙِھيو مَنجھاران ھِنئين.

٦

تَڙِپن تَنوارين[۴]، ماءِ! سامُونڊِي آئيا،
مون کي جِيارِينِ، وايُون وَڻجارَنِ جُون.

۷

اولا[۵] کَٽِي اوءِ، پَڳَھَ[٦] ڇوڙي پَنڌِ ٿِيا،
آيَلِ! سامُونڊِيَنِ جِي، آھِ اَڙانگِي جُوءِ[۷]،
ڪَڏِھن ڏِسَنڊِيَسِ رُوءِ[۸]، وَرِي ھِنِ اکين سين.

۸

لَڳِي اُتَرَ ھِيرَ، سامونڊِيَنِ سِڙھَ سَنباھِيا،
ڏَنگَرَ[۸a] کَٽِي ناکُئا، ٿِيا سَٽاوا سِيرَ،
ھِينئڙي نِتُ اُڪِيرَ، ڪارِي کيڙائُنِ[۹] جِي.

۱- دلَ تان ۲- ڳنڍيو ۳- اندران ئي اندارَن (النءُ لڳلَ آھي) ۴- ڳالھيون ٻولھيون ڪن
۵- ٻيڙي ھلائڻ جا ڳن ٦- نوڙيون ۷- ھنڌ، ماڳ ۸- منھن ۸a- لنگر (Anchors)
۹- سمنڊ تي مسافري ڪندڙن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لَڳِي اُتَرَ اُهَرِيا، وِاهوندي[1] وَرَنِ،
آئون ڳهٽو ٿِي گهوريان، سودو سامُونڊِينِ،
اَڱڻِ جَنِ اَچَنِ، عِيدَ وَرَتي[2] اُنِ کي.

١٠

اَڱڻِ آئِيا جان، تہ سَرِتيُون! مون سُکَ ٿِيا،
امله پِرِيَنِ مٿان، ٻُرِڪِئو[3] ٻِيَنِ ڏِيان.

١١

آئِي اُتَرَ مُندَ، هِينئِين اُدَڪو[4] نہ لهي،
وَٽِينِ لاجُوبَندَ[5]، ٻِيهَرَ مَکِينِ ٻيڙِيُون.

١٢

لاجُو تا لَنوَنِ[6]، اَچَنِ سِڙَهہ اُپَٽِيا[7]،
ڪارَڻِ تَنِ پِرِيَنِ، ويٺِي واٽَ نِهارِيان.

١٣

سِڙَهہ سُجاٽِيو چوءِ[8]، ماءِ! سامُونڊِي آئِيا،
مانَ منهنجو هوءِ، جانِي هِنَ جهازَ ۾!

١- بهار جي هير لڳڻ وقت ٢- ٿِئي ٣- گهوريو، قربان ڪيو ٤- ڳڻتي، فڪر، انديشو
٥- ٽوُنر، ڦندڻ ٦- لڏن ٧- کوليو ٨- چوي.

١٤

سِرَّهہ تي سِپِياڻون، بَندَرَ جَنِ[1] تَرَّنِ تي،
سِرَّه سِپِي ساڄا[2] ڪَري، ڪُوها ڪَنياڻُون،
بيرَقُون بَحرَنِ ۾، ڇوڙي ڇَڏياڻُون،
لَهرِيُون لَنگهِياڻُون، لُطفَ ساڻُ، لطيفُ چئي.

١٥

سِرَّهہ تي سِپِياڻُون، بَندَرَ جَنِ تَرَّنِ تي.
مُـلا[3] مُعَلِمَ خَبَرُونِ، پُڇِـي پُورِياڻُون[4]،
سُتَرُ سونِياڻُون[5]،* اَوَتَرِ ڪِنهَنَ نہ اولِيا[6]،

١٦

بَندَرَ[7] ديسان ديسِ، اَمُلَهہ نہ مِلي وارِيِنِ*،
فَقِيراڻي ويسِ، اَمُلَهہ ڏِينِ آتورِيا[8].

١٧

پَتَرُ پوءِ پَچارَ، آن ڪي سِرَّهہ وِيندا گَڏِيا،
اُڪَندَ مون اَپارَ، شالَ منهنجا موتِيا.

١٨

اُيِـيُون تَرَّ پُوڇِينِ، وَهُون[9] وَڻجارَنِ جون،
آڻِيو اَڪا ڏِينِ، ڪَتُورِي سَمُونڊَ ڪي.

١- بندر وارن ٢- سچا، مضبوط، سِنا ٣- وِنان، ڪان ٤- اُسرِيا، هليا ٥- ڳولي لڌائون
٦- لوڏيا، تنگ ڪيا، پوئتي ڇڏي ڏنا ٧- ٻيڙي بيهڻ جي جاءِ، اجهو، الاهي فيض* الله
جو فيض هر جاءِ آهي؛ پر واريءَ (دنيا جي ڪوڙي ڪچ) جي مله تي نہ ملندو. ٨- اڻ
توريا، گهڻو ٩- زالون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۹

جَنِين ڪارَڻِ مون، تَڙَ پُوڄارا[۱] پُوڄِيا،
پُنِيَمِ اُميدُون، سي ئي سَڄَڻُ آئِيا.

۲۰

وائُنِتيون[۲] تِيُون وَرَڪَنِ[۳]، اَڃا سِڙُهه نه پَڌَرا،
سي ئِي تِيُون مَرَڪَنِ، جَنِين سَندا آئِيا.

۲۱

ڪُوهَن سِرِ وائُنِتِيُون، وائُنِتِيُنِ سِرِ ڳَنڍَ[۴]،
ڪيڙ ي[۵] ڪيڙي ڪَنڍَ، ماءِ! ساموند آئِيا.

۲۲

جَرِ تَڙِ ڏِيو ڏي،[۵a] وَڻِ تِڻِ ٻَڌِي وائُنِتيُون[*]،
اَلا! ڪانڌُ اَچي، آسائِتِي آهِيان!

۲۳

جا جَرِ جاتُون[۶] نه ڏِئي، ڏِيا نه موهي[۷]،
سَڏُون ڪوهُ ڪَري، سا پَنهِنجي ڪانڌَ جون؟

۱- سمنڊ جي پوڄا ڪندڙ، وڻجارا ۲- بيرقون ۳- وَرَڪن، لڏن، ڦَرڪن ۴- طرا، چوٽيون، ڪلنگيون ۵- مسافري ڪري ۵a- ڏِئي *ٻاڻي ۽ سڪي جي لهه وارن تي ڏِيا ٻارين ۽ وڻن ۾ جهنڊيون ٻڌن، دعائون پنن. ٦- زيارت (اڪا) ۷- اجلائي، تاري، وجهي.

وائي- ١

آئين مون کي زور، مر جهليو جيڏيون!
ووءِ! آئون هلندي هوت[٢] ڏي.
اونهي ويڙا اوهري، ترازون تاري،
ووءِ! آئون هلندي هوت ڏي.
مري رهنديس ماڳهين، ساموندي ساري،
ووءِ! آئون هلندي هوت ڏي.
سور تنهنجو سپرين! مون معذور[٣] کي ماري،
ووءِ! آئون هلندي هوت ڏي.
هاڻ نه جيان، جيڏيون! آئون ڪنيس ڪوهياري[٤]،
ووءِ! آئون هلندي هوت ڏي.

وائي- ٢

ڪرهل[٥] پائي لڄ*، ڪه نه ويئين اَنِ سين.
اجاريائون اوليون، ڏٺاريائون ڏڄ،
ڪه نه ويئين اَنِ سين؟
متان وهين، ويسري! اٿي، پورل[٦]! يڄ،
ڪه نه ويئين اَنِ سين؟

١- زوريءَ، تمام گهڻو ٢- پنهون (دلبر) ٣- عذر واري، عيبدار ٤- ڪوهه يا جبل جو رهاڪو، پنهون، دوست ٥- اٺ کي * اٺ کي شرمائي يا ليلائي ٦- اي پورڙي يا نادان.

سيڻَنِ ساجُهرَ[۱] لَڏيو، تون اَٿي![۱a] نِهارين اَڄُ،
ڪُهُ نہ ويئِينءَ اُنِ سين؟
ڪالهہَ سِباڻيءِ ڪَنجِرو[۲]، اَنگُهون[۳] پاتَئي[۴] اَڄُ،
ڪُهُ نہ ويئِينءَ اُنِ سين؟
ڪيرُ سڻِيندو تنهنجيون، اَدُورائُون[۵] اَڄُ،
ڪُهُ نہ ويئِينءَ اُنِ سين؟

وائي-۳

ويندي آئون هوتَنِ وَٽِ، مون وَهُ[۶] وَڻجارَنِ سين.
پَڳهُ ڪَڻُ مَ، پاتِئي، جانِي! مون لَئي جهتِ[۷]،
مون وَهُ وِڻجارَنِ سين.
وايُون وَڻجارَنِ جون، اَديُون! اَڄُ نہ هَٽِ[۸]،
مون وَهُ وِڻجارَنِ سين.
ڳَرَهِيان[۹] سُورُ سَفَرَ جو، هَلِي پَنهِنجي اَرَٽِ[۱۰]،
مون وَهُ وِڻجارَنِ سين.
پُورِينديسِ[۱۴] پِرِيَنِ ڏي، ڪانہَ ڪَرِينديسِ گهٽِ،
مون وَهُ وِڻجارَنِ سين.
ڏيئي سِڙهُ سِيرَ تيا، پيرُ نہ لايَئُون[۱۱a] پَٽَ،
مون وَهُ وِڻجارَنِ سين.

۱- سويل، گهڙو اڳي ۱a- آيل، امان. ۲- چولي، ڳج ۳- چير، چهڪ ۴- ليڙون ڪيئي، ڦاڙيئي ۵- دانهون، فرياد ٦- لاڙو، نينهن ۷- ترس ۸- دڪانن تي، بازار ۾ ۹- اوريان ۱۰- ائٽ، چرخي ۱۱- ڪاهينديس ۱۱a- لايائون، رکيائون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٽيون

١

پُران[١]، مانَ پُڄان، بَندَرَ مون ڏورِ ٿيا،
نہ مون هَڙَ نہ هَنجِ ڪِين، جو آئون ڇَڙي[٢] چڙهان،
ايهين[٣] ڪِجِ، پاتِڻي! جنهن پَرِ پرين مِڙان،
ڪارُون[۴] تي[٥] ڪَريان، تو دَرِ اُيي ناڪُئا!

٢

هَڙَ مِ ڪِينَ هُئونِ، هُونهَئِين[٦] هُنِ نہ چاڙِهيا،
سارو ڏينهن سَمونڊَ[٧] تي، لَهِي سِجَ وِيونِ،
جَڏِهن سائِينءَ سَبَبُ ڪِيونِ، تَڏِهن سُتَرِ ٿيا[٨]، سَيَڏُ چي.

٣

اَسان اُڏارا، آئي آونگَ[٩] چاڙِهيا،
منهن ڏيئي مون آئِيا، سَمُهان سِيارا[١٠]،
اُيِرَنِ سِيڪارا[١١]، پَسِيو وَرَ پيِنِ جا.

۴

مون اُيي تَڙَ وَٽِ، پِرِيَنِ پَگَهَ ڇوڙِيا،
ڪا مُنهين مِ[١١a] گهٽ، ناتہ سَجَڻَ سَباجها گهڻو.

١- اڳتي هلان يا چڙان، ڪاهيان ٢- آڄيءَ، هام هڻي ٣- ائين ۴- فرياد، دانهون ٥- تنهن ڪري ٦- هونئين ئي، بنا پيسي ٧- سمنڊ ٨- ٽانيڪا ٿي، منزل مقصود کي پهتا ٩- ڪنا، ديگڙا ١٠- ٿڌ يا تڪليف جو وقت ١١- شوڪارا، ٿڌا ساهہ، سيسراٽ ١١a- مون ۾ ئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

مون اُيي تَڙَ هيٺِ، پِرِيَن پَڳَهَ چوڙِيا،
ڪا مُنهين ۾ ڏِيٺ[1]، نا تہ سَجَڻَ سَباجها گهٽو.

٦

مون يـي تَڙَ جَهلَ[2]، پِرِيَن پَڳَهَ چوڙِيا،
ڪَا مُهين ۾ اَلَ[3]، نا تہ سَجَڻَ سَباجها گهٽون.

٧

موا اُيـي تَڙَ پاسِ، پِرِيَن پَڳَهَ چوڙِيا،
هُہ اَللهَ هارَ اُهَرِيا، آئون دِمِدَمِ دُعا ڪَنديِاسِ،
آسِ[4] نہ لاهِينديِاسِ، موتـي اِيندا مَان پُري.

٨

ڪيڙائُنِ ڪارو، سَنجهيئِني ساريِو،
آيَلِ! اُمارو،[5] آهِن پَرِيِين پارَ جو.

٩

ڪاري ڪيڙائُو، مَتي مِنـي[6] موتِيا،
سودو ڪَنِ نہ سونَ جو، وَڏا وِهائُو[7]،
موتِي جي مِهراڻَ جا، تَنِ جا ظاماعُو[8]،
ساموندي سائُو[9]، لَنڪا لوپي[10] آئيا.

١ـ ظاهر ظهور عيب ٢ـ ڪنارو، پر، وٽ ٣ـ عيب، اوڻائي ٤ـ آس، اميد ٥ـ خيال، سنيت ٦ـ منـي پاڻيءَ، بندر تي جتي منو پاڻي ميسر آهي ٧ـ واپاري، وڻجارا ٨ـ طمع دار، تاڪائو ٩ـ بهادر ١٠ـ ڦري، لٽي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

لنڪا لنڪا ڪَنِ، لَئي لنڪا جي اُوهَرِيا،
سُٽِي سونُ لَنڪا جو، سُڪُ نه ساموندِيَنِ،
پِرِهَ پَڳَهَ چوڙِيا، ڪاري ڪيڙائُنِ،
وَڏي ياڳِ پِڙَن[1]، جي ڪَهِيا ڪارُونيارَ ڏي.

١١

وَڻجارَنِ وَرِي، پِرهَ پَڳَهَ چوڙِيا،
اولِيُون پَسِي اُنِ جُون، پيئَڙَمِ ڳَچ ڳَرِي،
وِينديَسِ، ماءِ! مَرِي، ساري، ساموندِيَنِ کي.

١٢

وَڻجارَنِ واري[2]، پِرهَ پَڳَهَ چوڙِيا،
ڪيڙائُو ڪاري، سَنبيُوڙا[3]، سَيَدُ چي.

١٣

وَڻجاري جي ماءِ! وَڻجارو نه پَلِيين؟
آيو ٻارهِين ماهِ، پُڻ تو سَفَرِ سَنبَهِي.

١۴

وَڻجاري ڪانڌاءِ[4]، مون وَرُ[5] وِيني[6] ڳهارِيو،
لَڳي اُتَرَ واءُ، ڏولِيو هَلَڻَ جُون ڪري.

١- ملن ٢- وري ٣- سنبريا ۴- ڪانڌ يا مڙس ڪرڻ ڪان ٥- بهتر هو ٦- شادي ڪرڻ ڪان سواءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۵

جي تون وَڻجارو ڪانڌ، تہ مون ھَڏَ مَ لاڻون لَڏيون،
پَرَڏيهہَ مَتَي سانگُ، اَنَئِي پَهَرَ جنهن ڪِيو.

۱٦

پَرَڏيهہِ پُورِياڻون[1]، سامونڊِيَنِ سِڙَھ سَنباھِيا،
مان[2] تَنُ مارِياڻون، پاٽان[3] وِجهي گونڊرين!

۱۷

ڏِئي ڏِيارِي، سامونڊِيَنِ سِڙَھ سَنباھِيا،
وِجهيو وَرُ وَنجَھ کي، رُوئِي وَڻجارِي،
مارِيندَءِ، مارِي[4]، پِرهَ سُورَ پِرِيَنِ جا.

وائي - ۱

آئِين اَچِي پَسو، جيڏِيون! ووا هِي جو وَهُ منهنجي جِندَڙي،
پائي وِيئڙا پيرَ مِ، مَنجهان کِرَسَ[5] کَسو[6] *،
ووا هِي جو وَهُ منهنجي جِندَڙي.

۱- ڪاهيائون، هليا ۲- منهنجو ۳- پاٽهي جاٽي، جاٽي ٻجهي، ويتر ۴- اي مٺي!
۵- ڪاوڙ، نفرت ٦- جُتي * ڪاوڙجي جُتي پائي راهي ٿيا (سسئيَ جي ڏيرن ڏانهن اشارو آهي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڏيئي وِتَرا ڏاهِ[1] ڪي، سُورَنِ جو سَرَسو[2]،
ورا هِي جو وَهُ منهنجي چِندَڙي.
آئون ڏورِيندي اُنِ ڪي، ڏيئي تَنَ تَسو[3]،
ورا هِي جو وَهُ منهنجي چِندَڙي.
ساءُ[4] نہ آيان[4a] سُورَ جو، هائي تِيُون هَسو[5]،
ورا هِي جو وَهُ منهنجي چِندَڙي.
مَتان وِهو،[5a] ويسَرِيُون! رِڙهو تي[6] رَسو،
ورا هِي جو وَهُ منهنجي چِندَڙي.
مُندائِتي مِينهَن جيئَن، ويروتارِ[7] وَسو[8]،
ورا هِي جو وَهُ منهنجي چِندَڙي.

وائي- ٢

ڏُکَ لاهِندَمِ ڏُونگَرَ*، ورا!
ماءِ! پِرِيَنِ جا مون کي سَيِيئي.
جو پَسان سو پانئِيان، پِرِيان جو پَهِي[9]،
ماءِ! پِرِيَنِ جا مون کي سَيِيئي.
ڏادِي ذاتِ جَتَنِ جِي، ويئي ڏِيلُ ڏَهِي[10]،
ماءِ! پِرِيَنِ جا مون کي سَيِيئي.
آئون ڏورِيندي اُنِ ڪي، رائِي[11] راتِ رَهِي،
ماءِ! پِرِيَنِ جا مون کي سَيِيئي.
ڏِنا وَنّ ڪوهِيارَ[12] جا، ويئي اُجَ لَهِي،
ماءِ! پِرِيَنِ جا مون کي سَيِيئي.

١- پانهيءَ ٢ گهٽائي، زيادتي ٣- تسيو، سختي ۴- ذائقو ۴a- اوهان کي نہ آيو ٥- هَنسو، کلو، چٽرون ڪريو ٥a- ويهو ٦- تہ ٧- هميشہ ٨- پيون گوڙها ڳاريو * ڏونگرن ڏورڻ سان ئي منهنجا درد دفع ٿيندا. ٩- پانڌيئڙو، قاصد ١٠- ساڙي، جلائي ١١- واريءَ ۾، بيابان ۾ ١٢- ڪوهستان، جابلو ملڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر سُهڻي

سر بابت

هندستاني موسيقيءَ مطابق، هن سر جو اصلي نالو سر ’توڏي‘ آهي. توڏي هڪ هندستاني راڳڻي آهي، جا ديپڪ راڳ جي پنجن ڀارياڻن (زالن) مان هڪڙي آهي. جنهن صورت ۾ هن سر ۾ سهڻيءَ جي سونهن ۽ صداقت جو بيان ڪيل آهي، تنهن صورت ۾ اڪثر ڪري، سر ’سهڻي‘ جي نالي سان مشهور آهي.

هن سر ۾ پڙهڻيون، عموماً ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون قائم رکيون ويون آهن، پر جتي ڊاڪٽر ٽرمپ واريون پڙهڻيون وڌيڪ موزون ۽ معنيٰ دار سمجهيون ويون آهن، اتي اهي اختيار ڪيون ويون آهن. ڪي بيت اضافو پڻ ڪيل آهن.

آڪاڻي

هن سر جو مضمون، سهڻيءَ ۽ ميهار جي قصي تي ٻڌل آهي. هيءَ آڪاڻي اصل پنجاب جي آهي، جا هيٺ مختصر طور ڏجي ٿي:

شاهه جهان جي دؤر ۾، پنجاب جي گجرات نالي شهر ۾، تُلا نالي هڪڙو هاڪارو ڪنڀر رهندو هو، جو پنهنجي فن ۾ يگانو هوندو هو. کيس هڪ ڌيءَ هئي، جنهن جي حسن جي هاڪ هرهنڌ هوندي هئي.

بخارا شهر ۾ وري هڪ امير رهندو هو، جنهن کي سڪي سڪي هڪ پٽ ڄائو، جنهن جو نالو عزت بيگ رکيو ويو ۽ کيس لاڏ ڪوڏ سان نپايو ويو. جڏهن هو جوان ٿيو، تڏهن کيس هندستان ڏسڻ جي تمنا دل ۾ جاڳي. پٽس گهڻوئي روڪيس پر هيءُ هٺيلو هوڏ تان نہ لٿو. آخر سير سياحت جو گهڻو اسباب ۽ ناڻو ڪٺي اچي لاهور ڪان نڪتو. قسمت سانگي، گجرات شهر ۾ ٻه، ڪجھ عرصو اچي ٽڪيو. تلا جي مهارت ۽ هن جي ٿانون جي تعريف ٻڌي، نوڪر کي سوکڙيءَ طور سهڻن ٿانوَن ڳنهڻ لاءِ روانو ڪيائين. ڪنڀر جي گهر ۾ سهڻيءَ جهڙي حسين نينگري ڏسي، نوڪر جا ماشا ڦري ويا. مالڪ وٽ اچڻ سرط اچي، سهڻيءَ جي سونهن ۽ تعريف جا ڍڪ ڀريائين. اهو احوال ٻڌي عزت بيگ جي دل ۾ عشق جي باهه اُلا ڏيڻ لڳي ۽ ري ڏٺي، سهڻيءَ تي مفتون ٿي پيو. جنهن تي اڻ ڏٺي عاشق ٿيو هو، تنهن کي ڏسي هيڪاري حيران ٿي ويو ۽ دل سان گڏ هوش بہ وڃائي ويٺو.

سهڻيءَ سان لنؤ لڳڻ بعد، وطن ورڻ جو خيال لاهي، ٿانون وڪڻڻ جو دڪان کولي

ويهي رهيو. تلا کان ٿانون وٺڻ جي بهانيِ روزانو ديدار نصيب ٿيندو هوس. جي ٿانوَ روز نہ ڪپندا هئس تہ مهانگا ورتل ٿانوَ سستي اگھہ ۾ وڪڻي ب، تلا جي گهر وڃڻ جو بهانو ڪڍندو هو. ائين ڪرڻ سان آخر پاڻ کي ڦرائي، ڪنگال ڪري وڌائين. جڏهن نوڪرن ڏٺو تہ وطن واپس ورڻ جي ڪانہ ٿو ڪري، تڏهن رهيل اسباب بہ ترڳائي ڳوٺ راهي ٿي ويا.

هاڻي عزت بيگ، تلا کان اوڌر تي ٿانوَ وٺڻ لڳو، جيڪي هو روزمره جي گراهڪن کي خوشيءَ سان ڏيڻ لڳو؛ پر جڏهن قرض وڌي ويو، تڏهن تنگ طلبي ڪيائينس. انهيءَ تي تلا وٽ نوڪري ڪري، محبوب جو ديدار ڪرڻ ۽ قرض ادا ڪرڻ جي ترڪيب سجهي آيس. تلا اها ڳالهہ قبول ڪئي- هو ڪانئس چيڪي مٽي ڪٽائيندو هو. ناز سان پليل، مٽي ديوڻ مان چا جاڻي؛ سو ٿوري وقت ۾ دڙڪي پيو. تلا کي ڪهل اچي ويئي، تنهن ڪري مشقت ۽ محنت کان ڇڏرائي، ڪيس مينهن چارڻ جو ڪم حوالي ڪيائين. هو ڏڪيءَ جو ميهن سان پهري پرار ويندو هو ۽ نما شام جو موٽي ايندو هو، جنهن ڪري مٿس 'ميهار' نالو پئجي ويو.

پروانو سڙي ۽ شمع سندس غم ۾ نہ ٻري، سا بہ ڳالهہ اڻ ٿيڻي آهي. عشق ۽ مشڪ ڪڏهن ڪونہ لڪندا. ميهار جي خاموش نگاهُن، سهڻيءَ جي دل تي اثر ڪيو هو- ۽ هوءَ بہ روزانو ڪنهن نہ ڪنهن حيلي بهاني سان، ميهار سان ملي، اندر جي اُڪير پوري ڪندي هئي.

خون ۽ خستوري لڪڻ جا ناهن. سهڻي ۽ ميهار جي مخفي ملاقاتن جي ڪُڻڪَ، آخر سهڻيءَ جي ماءُ کي وڃي پيئي، جنهن ڏيءَ کي پنهنجي پر ۾ گهٽوئي جهليو ۽ پليو، پر هوءَ باز نہ آئي. آخر لاچار ٿي، مڙس سان ڳالهہ ڪيائين، جنهن ميهار کي نوڪريءَ مان ڪڍي ڇڏيو ۽ سهڻيءَ جو زوريءَ نڪاح، سندس سؤٽ 'ڏم' سان ڪرائي ڇڏيو.

شادي ٿيڻ بعد سهڻيءَ الله کي التجا ڪئي، "منهنجو ڀرم رک." ڏاڍيءَ عرض اگهايس- چون ٿا تہ روز رات جو ڏم کي اهڙي ننڊ اچي ويندي هئي جو سهڻيءَ جو سماءُ نہ رهندو هوس. سهڻي رات ڏينهن، پلپل پريرنءَ جي پچار ۾ پئي پچندي ۽ پڄرندي هئي. هوڏانهن، ميهار وڇوڙي ۾ بيحال ٿي چناب نديءَ جي ٻيءَ پر، سهڻيءَ جي گهر جي سامهون فقيراڻو ويس ڪري، دونهي دکائي ويهي رهيو. اوسي پاسي جا ميهار وٽس اچي ڪچهريون ڪندا هئا. ٿوري وقت ۾ سندس هاڪ پئجي ويئي تہ، تمام پهتل شخص آهي. مرد ۽ زالون زيارت ۽ دعا لاءِ وٽس ايندا هئا. سهڻيءَ کي شڪ ٿيو تہ ميهار منهنجي لاءِ هيءُ جوڳ پٽيو آهي؛ سو ڪنهن نموني موڪل وٺي وٽس آئي ۽ پاڻ ۾ صلاح بيهاريائون تہ ميهار هر روز رات جو، درياه تري اچي سهڻيءَ سان ملندو.

پوءِ ميهار روزانو مڇي ماني ڪٽي، درياه تري ٻيءَ پر ايندو هو ۽ محبوب سان ساري رات رهائيون ڪري، پنيرڪي جو واپس ويندو هو. هڪ ڏينهن مڇي ڪانہ مليس، تنهن ڪري هٿين ٺلهو، يار سان ملڻ مناسب نہ سمجهي، پنهنجي ران کي چيري، ان مان گوشت تڪر پچائي، يار لاءِ تحفو ڪري ڪٺي آيو. هڪڙو تہ رت ڇڏيو هئائين گهڻو ۽ ٻيو

تازي ڦٽ تي پيو پاٽي، تنهن پچائي ڇڏيس. پرينءَ پڙ تري پهتو ته سهي پر ساٺو ٿي ڪري پيو. سهڻي اها قرباني ڏسي، هيڪاري متس موهجي پيئي ۽ انهيءَ ڪان پوءِ، پاڻ روزانو پڪي گهڙي تي تري، وڃي وٽس ڪچهري ڪندي هئي. موٽڻ تي، گهڙو ڪانهہ جي گهاٽن ٻوڙن ۾ لڪائي رکندي هئي.

هڪ رات، سهڻيءَ جي ٽاڻ سڄاڳ ٿي پيئي؛ سهڻيءَ کي در کان ٻاهر ويندو ڏسي، هن جي پٺيان پئي. ڇا ڏسي ته سهڻي دلو کڻي، درياهہ تري، ميهار ڏانهن پئي وڃي. جڏهن هوءَ ساري حقيقت کان آگاهہ ٿي، تڏهن صبح جو پاڙ سان سربستو احوال اوريائين. پوءِ ٻئي سهڻيءَ کي ورائي ويا: گهٽائي طعنا تنڪا هنيائونس، نڪ چپ وڍيائونس، پر هن جو 'اهوئي ڳن، اهوئي ڪهاڙو'. سهڻيءَ کي ميهار سان ملڻ لاءِ بيقرار ڏسي هو، هن جي مارڻ جا پاڻ ۾ پهه پچائڻ لڳا. سهڻي وجهہ وٺي ويندي رهي ۽ هي غصي ۽ غيرت جي باهہ ۾ پچندا رهيا. جڏهن ڏٺائون ته سهڻي نٿي مڙي، تڏهن هن کي ماڳهين نهوڙي نيڻ جو پڪو پرن ڪيائون. سهڻيءَ جي ٽاڻ، گهڙي رکڻ جي جاءِ جاچي ڇڏي هئي، سو هڪ ڏينهن پڪو گهڙو ٻوڙي مان ڪڍي ان جي عيوض رنگ ڏنل ڪچو گهڙو اتي رکي آئي.

- ته سياري جي رات آهي، اُپ ڪارن ڪڪرن سان ڇانئجي ويو آهي، چوڌاري اوندهہ انڌوڪار لڳي پيئي آهي، سخت طوفان پيو گهوگهاٽ ڪري، درياهہ مستن وانگر موج ۾ اچيو پيو جهولي، ڪنن جو ڪڙڪو پيو پوي، لهرون لوڙا پيون ڏين، ڪنوڻ جا چمڪاٽ پيا ٿين ۽ مينهن به اوهيڙا ڪيو پيو وسي؛ جڻ ته قدرت پنهنجي وس آهر سهڻيءَ کي سمجهائي رهي آهي- ته اڄ متي مٿي مهراڻ ۾ گهڙڻ جو دل تان خيال لاهي ڇڏ. پر سهڻي دهلجڻ جي نه هئي ۽ سمن تي پوري رهي. محبت ۾ محو ٿي، ڪچي گهڙي جي ڪل نه رکي، ڪنن ۾ ڪاهي پئي. جڏهن وچ سير ۾ پهتي، تڏهن پيلو پرڻ لڳو: تنهن هوندي به هن همت نه هاري- ڪجهہ وقت ٻانهن ۽ پيرن سان پار پوڻ جي ڪوشش ڪندي ويئي؛ پر نيٺ سندس عضوا هٽي هٽي، نستا ٿي پيا ۽ هوءَ غوطا کائڻ لڳي. گهٽيئي دانهون ڪوڪون ڪيائين. جڏهن ميهار جي ڪن پيون، تڏهن هن ڏٻري هڻڻ ڪري، پاڻ طاقت نه ساري، ملاحن کي منٿون ڪيون، ته مڏن تي چڙهي، سهڻيءَ کي بچائڻ جو ڪو بلو ڪريو؛ پر هنن هڪ به نه ٻڌس. لاچار، درياهہ کي پٽيندو، ملاحن کي پاراتا ڏيندو، پاڻيءَ ۾ گهڙي پيو ۽ تري وڃي سهڻيءَ تائين پهتو. هو ڏاڍو هيڻو، تنهن ڪري سهڻيءَ کي تارڻ جي توفيق نه ساري سگهيو، پر تنهن هوندي به سهڻيءَ کي ڀاڪر ۾ جهلي ترڻ لڳو. آخر ٻئي ساٿا ٿي هڪ ٻئي جي ڀاڪر ۾ درياهہ ۾ غرق ٿي ويا-

روحاني راز

سهڻي ۽ ميهار جو قصو، صرف سڪني آکاڻي نه آهي، پر منجهس، شاهہ جي ڪلام ۾ آيل ٻين مجازي عشق جي آکاڻين وانگر، وڏي تمثيل رکيل آهي.

خدا تعاليٰ روحن کي خلقي، پوءِ هرهڪ روح کي جدا جدا درجا نصيب ڪيا: هڪڙن کي عشق عطا ڪيائين، ته ٻين کي حسن بخشيائين، يعني ڪن روحن ۾ عشق

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جو اُلو زياده رکيائين ۽ ڪن ۾ وري حسن جو حصو زياده. خدا تعاليٰ، سهڻيءَ ۾ حقيقي حسن جو جلوو روشن ڪيو (۽ قيامت تائين سهڻيءَ جهڙين صداقت جي پتلين ۾ روشن ڪندو رهندو) ۽ ميثاق جي ڏينهن کان وٺي ميهار کي عشق مان بهره ور بنايو.

عشق ٻن قسمن جو آهي: هڪڙو مجازي ۽ ٻيو حقيقي؛ ساڳي طرح حسن به ٻن قسمن جو آهي: هڪڙو مجازي ۽ ٻيو معنوي. سهڻيءَ جي حسن ۾ ميهار، الاهي جلوي جا انوار ڏٺا هئا ۽ سندس حقيقي عشق، سهڻي جي معنوي حسن تي مفتون ٿيو هو. اها روحاني راهه الله پنهنجي حڪمت سان گهڙي هئي ۽ جيسين ڪائنات جو ڪاروبار هلندو، تيسين قائم رهندي. سهڻي ۽ ميهار هن پيچري جا پانڌي هئا. هن کان پوءِ به گهڻئي مجازي عشق جي ڏاڪڻ چڙهي وڃي حق سان واصل ٿيندا.

شاهه سر سريراڳ ۾، دنيا کي درياهه سان مشابهت ڏيئي، سالڪ کي جسم جي دنگي ڏوئي، روحاني سفر تي اُسهڻ جي تلقين ڪئي آهي ۽ هتي وري به دنيا کي درياهه سان تشبيه ڏيئي، سالڪ کي، درياهه جي خوفن خطرن کان نه دهلجي، سنائو سامونڊي سفر طي ڪري، پنهنجي حقيقي محبوب سان وصال ڪرڻ لاءِ هدايت ڪئي آهي.

شاهه هن سر ۾ پڻ عورت کي عاشق بنايو آهي، جا ساهڙ جي لاءِ سر جون چوٽون ڏي ٿي. شاهه جو عورت کي عاشق ۽ مرد کي مطلوب بنايو آهي، تنهن جو احوال، سر سامونڊيءَ ۾ ڪيو ويو آهي. مطلب ته، سهڻيءَ مان مراد آهي سالڪ جي، ۽ ميهار مان مراد آهي حقيقي مطلوب جي. سهڻي ۽ ميهار جو انگ لکيل هو، تنهن ڪري ايزدي منشا مطابق، دنيا ۾ به هڪ ٻئي کي اچي ڳولي لڌائون.

سالڪ کي ٻنهي، بيروني ۽ اندروني مشڪلاتن جو مقابلو ڪرڻو آهي. جيئن سهڻيءَ جي حالت ۾ درياهه ۽ ان جون مست موجون، ڪارا ڪن ۽ طوفاني دهشت ۽ ڏمر، بيروني رڪاوٽون ۽ ڪشالا هئا، تيئن سالڪ لاءِ، دنيا ۽ ان جا تعلقات، هن لاءِ بيروني رنڊڪون آهن. جيئن سهڻيءَ لاءِ ڏمر جا ڏک اندروني ڏولاوا هئا، تيئن سالڪ لاءِ، نفس ۽ نفساني وسوسا، اندروني مصيبتون آهن. مذڪور ٻنهي قسمن جون آفتون سالڪ کي سنئين رستي کان گمراه ڪرڻ جي ڪوشش ۾ لڳل هونديون آهن. جڏهن انهن رڪاوٽن تي حاوي پئبو، تڏهن دلدار جو درلڀ ديدار نصيب ٿيندو. انهن رنڊڪن کي دفع ڪرڻ لاءِ، سالڪ کي وسيلا گهرجن، جيڪي سندس واهر ڪن. جيئن ڏمر کي اگهور ننڊ لاءِ، سهڻيءَ ڏٿيءَ در التجائون ڪيون، تيئن سالڪ کي نفس تي مڪمل ضابطي حاصل ڪرڻ لاءِ الله اڳيان ٻاڏائڻ گهرجي. جيئن سهڻيءَ مهراڻ اُڪري پار پوڻ لاءِ ڪنيار کان وڃي گهڙو هٿ ڪيو، تيئن سالڪ کي 'ڪوڙي ۽ ڪوڙهئي' نفس کي قابو ڪرڻ لاءِ، عقل ۽ ايمان، عبادت ۽ رياضت جو رستو اختيار ڪرڻ گهرجي. ڪنيار مان مراد آهي، مرشد جي رهبري حاصل ڪرڻ جي. شاهه سيني سرن ۾ مرشد هٿ ڪرڻ جي تلقين ڪري ٿو.

مولانا رومي ٿو فرمائي:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رو بجو يارِ خدائي راِ تو زود،
چون چنان کردي خدا يارِ تو بود."

(اي طالب! تون جلد وڃي ڪنهن خدا جي يار (مرد) کي هٿ ڪر. جڏهن ائين ڪندين، تڏهن خدا تنهنجو حامي ۽ همراهه تي پوندو.)

طريقت جو ترُ، نهايت اٿانگو ۽ اڏو ترڇو آهي، ۽ ممڪن آهي ته سالڪ جو پير، ڪنهن مهل به کسڪي وڃي. هن کي جيڪڏهن مرشد جو فيض ۽ رهبري حاصل هوندي، ته معرفت جي منزل طي ڪري وڃي پار پوندو. جيئن سهڻيءَ لاءِ پڪو گهڙو درياه ترڻ جو عمدو وسيلو هو، تيئن سالڪ لاءِ مرشد جي اڳواڻي هڪ عمدي واهر آهي، جا کيس ڏگ لائي ڇڏيندي.

جيئن سهڻي رات جي وقت، محبوب سان رهاڻ ڪري وري ڏينهن جو ڪانئس جدا ٿيندي هئي ۽ انهيءَ وڇوڙي واري وقت ۾، وري ديدار لاءِ واجهه پيئي وجهندي هئي، تيئن سالڪ لاءِ به 'بسط' ۽ 'قبض' جون به حالتون آهن. جڏهن هو انهن حالتن مان گذرندو، تڏهن محبوب ۾ لِءَ ٿيڻ (مڪمل وصال حاصل ڪرڻ) جي، هن جي جيءَ اندر زوردار اُڪنڍ پيدا ٿيندي؛ جنهن ڪري هو سڀ دنيوي تَوڙي ديني، بيروني توڙي اندروني تعلقات ٽوڙي، وسيلا وڃائي، جسم ۽ جان جلائي، پنهنجي انفرادي هستي وڃائي، "موتوا قبل ان تموتوا" جو مرتبو حاصل ڪندو.

سهسين سائر ٻوڙيون، منڌ ٻوڙيو مهراڻ.

جڏهن سالڪ، هن حالت کي پهچي ٿو، تڏهن هو هر شيءِ ۾ خدا جو جلوو پسي، 'اناالحق' جو نعرو هڻي ٿو ۽ موت هن لاءِ ميلاپ جو بهترين طريقو ٿيو پوي- موت هن کي "ابد تائين حق ۾ غرق ڪيو ڇڏي." شاهه وحدت الوجود جو قائل هو، تنهن ڪري هتي 'همه اوست' جو اصول بيان ڪيو اٿس. شاهه جي فلسفي سمجهڻ لاءِ 'وحدت وجودي' ۽ 'وحدت شهودي' جو مختصر بيان هيٺ ڏجي ٿو:

شروعات کان سيني صوفين جو عقيدو هوندو هو ته زمين ۽ آسمان تي جيڪا جوڙ ۽ جنسار، بيهڪ ۽ بناوت اسين ڏسون ٿا، سا سموري خود حقيقي معشوق پاڻ آهي ۽ عاشق (فطرت) فقط پردو آهي. هنن جو چوڻ آهي ته جيڪي ڪُجهه آهي، سو هو پاڻ ئي آهي، يعني معشوق ئي 'حقيقي وجود' سان موجود آهي. انهيءَ کي 'همه اُوست' يا 'وحدت وجودي' جو اصول چوندا آهن. هجري پنجين صديءَ کان پوءِ صوفين جون به جماعتون ٿي پيون: هڪڙا وحدت وجودي جا قائل رهيا ۽ ٻيا وري 'وحدت شهودي' (همه از اوست) جا قائل ٿي پيا.

وحدت وجودي جي مڃيندڙن جو چوڻ آهي، ته 'وجود مطلق' يعني پنهنجي سر قائم رهندڙ هستي، فقط هڪ ئي آهي ۽ ٻين سيني موجود شين ۾ نظر اُچي ٿي، مطلب ته جيڪا موجودات آهي سا سڀ خدا جي پاڪ ذات آهي. وحدت شهودي جي قائلن جو قول آهي، ته 'وحدت الوجود' کي مڃڻ، يعني سيني هستين کي هڪ ئي هستي سمجهڻ، غلطي آهي. درحقيقت 'وجود مطلق' الڳ هستي آهي ۽ موجودات واريون

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هستيون الگ هستيون آهن، جي خدا جي شهود (تجليءَ) ۾ ڏيکيل نظر اچن ٿيون؛ تنهن ڪري 'همه اوست' جي بدران ميڻ گهرجي 'همه از اوست'، يعني سڀ ڪجھ هن جو بنايل آهي.

شاهه عبداللطيف، وحدت وجوديءَ جو قائل هو؛ سندس چوڻ آهي ته:

"وحدتا ڪثرتَ ٿي، وحدت ڪثرت ڪل
حق حقيقي هيڪڙو، ٻولي ٻي م ڀل،
هو هلاچو هل، بالله سندو سڄڻين."

درياهه ڏي نظر ڪبي، ته بيشمار لهرون نظر اينديون. اگرچه انهن جا جدا جدا رنگ ۽ روپ آهن، ته به درحقيقت پاڻي ساڳيوئي آهي. اهڙي ريت دنيا ۾ به ڪثرت نظر اچي ٿي، پر حقيقت ۾ اها ڪثرت، وحدت آهي.

مولوي غلام محمد ولد خان محمد خان زئيءَ 'منهاج العاشقين" نالي فارسي ڪتاب ۾ (جنهن جو عمدو سنڌي ترجمو شمس العلماءُ ڊاڪٽر دائود پوٽي صاحب ڪيو آهي.) سر سهڻي جا ڪنايا (اشارا) هيٺين ريت سمجهايا آهن: 'ساهڙ' مان مراد آهي، 'مطلوب'.

"سهڻي" مان مراد آهي، 'طالب'.

"ڏم" مان مراد آهي، نفس 'امارو'.

"درياهه" مان مراد آهي، 'شريعت جي واٽ ۾ پنڌ ۽ متابعت محمدي (ﷺ)'.

"درياهه جي هيءَ ڪنڌي"، مان مراد آهي، 'هي جهان' ۽ 'پنهنجي وجود (هئڻ) جو دنيا منجهه اثبات ڪرڻ'.

"درياهه جي هوءَ ڪنڌي، " مان مراد آهي، 'فنا في الله' يعني 'حاوِيليَ قرار ۽ بقا جي'، يعني 'پاڻ کي فنا ڪرڻ، ذات جي اثباتي، ۽ گم ٿيڻ صفات جو.'

"سهڻيءَ جو رات،کي وڃڻ"، مان مراد آهي، 'جاهليءَ جو جهان.'

"ڪچو دلو، " مان مراد آهي، 'غير شرعي ڪم ڪري يا خيال ڏاري شريعت ۾ رخنو وجهڻ'، جهڙوڪ ڪفر ۽ بدعت جا بڇڙا ڪم، جي ظاهر ۾ پسند پيا ايندا، پر باطن ۾ بدعت ۽ بي ديني آهن؛ جيئن شيخ عطار فرمايو آهي:

"زهر دارد در درون دنيا چون مار،
گرچه بيني ظاهرش نقش و نگار."

يعني دنيا، اندر ۾ بلا وانگر زهر ٿي رکي، توڙي جو ٻاهران چٽ اٿس.

"ڪنڀار جو دڪان،" مان مراد آهي 'آدميءَ جو اختيار'. ڪنڀار جي دڪان ۾ ڪچا ۽ پڪا دلا رکيا آهن، جنهن کي جيڪو کپي، سو کڻي.

"پڪي دلي،" مان مراد آهي، 'شريعت يا متابعت محمد (ﷺ)'.

واڌارو

سهڻي- ميهار جي سنڌي قصي مطابق 'ساهڙ' ذات جو 'ڄٽ' هو، ۽ سهڻي لوهاڻي درياهه جي لهرين مان گهڙندي چڙهندي هئي. انهن ٻنهي اُهڃاڻن مان گمان نڪري ٿو ته هيءَ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قصو سومرن جي اوائلي دور ۾ يا اڃا به اڳ اُسريو، سسئي جي داستان وانگر، سهڻي جو قصو به وقت گذرڻ سان سنڌ جي سرحدن کان ٻاهر پنجاب تائين مشهور ٿيو. جتي ان کي اتي جي مقامي رنگ روايت موجب ڳايو ويو. پنجاب ۾ ان کي مغل دور ۾ شاهجهان بادشاه (١٠٣٧- ١٠٦٨ھ / ١٦٢٨- ١٦٥٧ع) يا ان کان پوءِ محمد شاه بادشاه (١١٣١- ١١٦١ھ ١٧١٩- ١٧٤٨ع) جي دور جو قصو ڪري ڄاڻايو ويو آهي.

سنڌ ۾ سهڻي جي داستان بابت اُهڃاڻ، گهڻو اڳاتو ميين شاه ڪُريم (٩٤٤-١٠٣٢ /١٥٢٥- ١٦٢٣ع) جي ملفوظات ۾ شامل هينين بيتن ۾ ملن ٿا:

ڳوري ٻي نہ تات، مهارَ ئي من ۾،
جو پڻ پيئي رات، تہ هو ٻاڏئر هو سهڻي.
جيڪي گهران مَ وڃ، جيڪي موٽ مَ سوهڻي،
هيڪڙائي هٿ ڪري، ٻيون ٻيري ٻيچ.

هنن بيتن مان ظاهر آهي تہ 'سهڻي' جو نالو سڀ کان اول سنڌ ۾ ١٦- صدي ۾ ملي ٿو. ٿي سگهي ٿو تہ اهي بيت ميين شاه ڪريم کان اڳ جي ڪنهن شاعر جا يعني تہ ١٥- صدي عيسوي جا هجن. قصو يقيني طور گهڻو اڳ اُسريو، جو ١٥ ۽ ١٦ صدي ۾ صوفي درويش ۽ شاعر ان بابت بيت چوڻ لڳا.

قصي جي ڪن خاص اهڃاڻن، مثلاً 'نگامرا' ذات جي ساهڙ ڄام ۽ لوهاڻي درياه جي وَهڻ (١٢ يا ١٣ صدي عيسوي) مان گمان نڪري ٿو تہ غالباً سنڌ ۾ هيءُ قصو ١٢ يا ١٣ صدي ۾ اُسريو، ۽ خاص لئي ۾ ڳائجڻ لڳو، جنهن کي قصي جي نالي پويان سهڻي سڏيو ويو. هيءُ سنڌ جو راڳ 'سهڻي' ئي هو، جو پوءِ سنڌ کان ٻاهر هند ۾ مشهور ٿيو ۽ بالاخر 'هندستاني موسيقي' ۾ هڪ مستقل راڳڻي طور تسليم ٿيو.

پنجاب ۾ 'سوهڻي منهيوال' جو قصو پهريائين 'هاشم شاه (ولادت ١١٦٦ھ) منظوم ڪيو. هڪ سئو سال کان پوءِ فضل حسين تبسم (١٢٥٨ھ) ۽ فاضل شاه (١٢٦٥ھ) ۽ ٻين ان کي فارسي ۽ اردو ۾ لکيو. فاضل شاه ۽ ٻين هن قصي جو واقعو شاهجهان جي دور (١٠٢٧- ١٠٢٨ھ) جو ڪري ڄاڻايو آهي ۽ منشي گنيش داس گجراتي، جنهن ١٢٦٥ھ ۾ هن قصي کي نثر ۾ مختصر طور بيان ڪيو آهي. اهڙي طرح پنجاب ۾ هي قصو شاه عبداللطيف (وفات ١١٦٥ھ) کان به پوءِ منظوم ٿيو. سنڌ ۾ سهڻي بابت شاه صاحب کان اڳ ميين شاه عنات جا بيت ملن ٿا ۽ ان کان به اڳ ميين شاه ڪريم جي ملفوظات ۾ سهڻي جا بيت موجود آهن.

(ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ: سنڌي موسيقي جي مختصر تاريخ، ڀٽ شاه ثقافتي مرڪز، سن١٩٧٨ع، ص ص ٩٦- ٩٨)

*

سهڻي ميهار جي سنڌي داستان جو تاڃي پيٽو توٽي تَر- بَر، پنجاب واري قصي کان قطعي مختلف آهي. واقعات توڙي صوفيانہ ڳوڙهن نڪتن جو بہ انداز بنھ جدا آهي. داستان جي مزيد تفصيل لاءِ ڏسو لوڪ ادب سلسلي جو ٽيهون ڪتاب 'سهڻي ميهار' مطبوعہ سنڌي ادبي بورڊ. (ممتاز مرزا)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر سهڻي

داستان پهريون

۱

وَهُه[۱] تِکَ، واهڙَ[۲] تِکَ، جِتِ نينهن تِکَ نِرالِي*،
جَنِ کي عِشقُ عَمِيقَ[۳] جو، سي خِلوَتَ خِيالِي**،
وارِيين سي والِي! هينئڙو[۴] جَنِين هَٿِ ڪِيو.

۲

اَنڌِيءَ[۵] وَڃُون، ڪَنڌِيءَ وَڃُون، تُنگَنا[۶] لهي نہ تِکَ،
صُورَتَ جا ساهَڙَ جِي، ڏِيلَ پنهنجي ڏِکَ[۷]،
واهُڙُ تَنِين وِکَ، جَنِ سانيار[۸] سُپرِين

۳

واهُڙَ وَهَنِ نَوان، اَجا وَهُه[۹] اَڳِي تِيو***،
گهرِ وينِيُون گهٽا ڪَريو، سَرَتِيُون! سَڱَ سَنوان[۱۰]،
صُورَتَ جا ساهَڙَ جِي، سا جي ڏِٺي آن،
هوند[۱۱] نہ پَلِيو[۱۲] مان، گِهڙو سَڀِ گهڙا کَٽِي.

۱- پاڻيءَ جي وهڪ ۾ ۲- درياهہ چڙهڻ وقت ڦاٽ جي تکي وهندڙ پاڻيءَ ۾ * وهہ توڙي واهڙ ۾ تک آهي، پر عشق جي تک ٻين سيني کان زبردست آهي. ۳- اونهو درياهہ (وحدت) جو ** سي اڪيلائيءَ ۾ گذارين ٿا. ۴- دل ۵- ڇيڙو، پرين ڪنڌي ۶- تنگ يا سوڙهي گهيڙ مان ۷- سينگار، ساهڙ جي صورت دل ۾ ڏاري درياهہ ۾ گهڙي ۸- سامهون، ياد ۹- تک (منزل مقصود) *** عشق جون ابتدائي منزلون آسان آهن، پر توڙ پهچڻ مشڪل آهي. ۱۰- مائٽيءَ جي دعويٰ ڪريو ۱۱- جيڪر، هوند ۱۲- منع ڪريو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

جيڏيون! ڏيان جيءِ، صُورَتَ ساهَڙَ ڄامَ جِي،
سُکِ ٿِي سُتيُون ڪينَ ڪِين،° ڪانڌَنِ[١] پاسي ڪي،
مُونهان ٿي[٢] اَڳي، گِهڙو سَبِ گهڙا ڪَٽي.

٥

ڏِٺي ڄَڻِ هيڪارَ، صُورَتَ ساهَڙَ ڄامَ جِي،
سُکِ ٿي سُتيُون ڪِينَ ڪِين،° پِري[٣] سانُ پَتارَ،
گِهڙيُون گهڙِنئان، ڏارَ[٤]، ڪاهي پِپيُون ڪُنَ ۾.

٦

ساهَڙ مُون جيئن سَرَتيُون! جي ڏِسو سَيِيئِي،
تہ سُمَهو ڪِينَ سُکِ ٿِيءِ، پاسو وَرَ° ڏيئِي،
مونهان[٦] اڳي ٿي، گِهڙو سَبِ گهڙا ڪَٽي.

٧

جيڪِين[٦a] ڏِٺو مان، سو جي ڏِٺو جيڏِيين،
گهرَ وَرَنِين سان، هوند گهٽِنِ گهوري ڇڏِيا.

٨

گهڙَنِ واريُون ترَنِ تي، گِهڙَنِ گهٽي ٿي،
سَيَڪا چي آن سُوهَٽِي، لَئي پِريان پيئي،
صُبَاحَ سَيِيئِي، پَسبِيُون پاتارَ ۾ *.

---

o- ڪي. ١- پتارن ٢- مون کان ٿي ٣- گنجي ٤- گهڙن يا دلن کان سواءِ ٥- مڙس، پتار ٦- مون کان ٦a- جيڪي. * صبح جو سچن عاشقن جا لاش درياه جي وچ ۾ لڙهندا ڏسبا.

کَندِيَ اُپِيُون ڪيترِيُون، 'ساهَڙ، ساهَڙا[1]' ڪَنِ،
ڪَنِين[2] سانگو ساهَ جو، ڪي 'گهورِيَسِ' ڪِيو گِهڙَنِ،
ساهَڙُ سَندو تَنِ، گهاگهائِي[3] گِهڙَنِ جي.

١٠

وَتَنِ وِيٺا ڪانگَ، وِچِين تِي ويلا ڪَري[4]،
گِهڙِيءَ گهڙو هَٿِ ڪَري، سُٽِي سانجِهيَ پانگَ،
سِيئِي ڏُونديي سانگَ[5]، جِتي ساهَڙُ سُپِرِين.

١١

گِهڙِي گهڙو هَٿِ ڪري، پَهُون[6] نِهاري پَنگُ[7]،
سر در قدمِ يار فدا شد چه بجا شد[8]، وَصلَ اِهوئِي وَنگُ[9]،
راتِ جَنِين جو رَنگُ[10]، اَلا! سي اُڪارِيين.

١٢

گِهڙِي گهڙو هَٿِ ڪري، پَهُون نِهاري پَنگُ،
وَ اَمّا مَن خَافَ مَقامَ رَبه[11]، اِيءُ لَنگهِيائِين لَنگهه،
سِڪَنديَن کي سَيّدُ چي، ڪِينَ جَهلِيندو جَهنگُ،
راتِ جَنِين جو رَنگُ، اَلا! سي اُڪارِيين.

١- محبوب ٢- ڪن کي ٣- ڪلي، خوش ٿي ٤- گڏري وڃي ٥- ماڳ، جايون ٦- گهڻو
٧- درياه جو ور ٨- جيڪڏهن يار جي قدمن تان سر فدا ٿيو، ته ڇا ٿيو؟ ٩- پيچ ڍنگ
١٠- راحت يا ميلاپ جو وقت ١١- جيڪو پنهنجي رب اڳيان ڪنبي ٿو (۽ پنهنجي نفس
کي حرص ۽ هوا کان روڪي ٿو، ته پوءِ ضرور بهشت سندس رهڻ جي جاءِ ٿيندي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

ڳِهڙِي ڳهڙو هَٿِ ڪَري، ڇيلهِ ٻَڌِي چوتو،
منهنجو مَنُ ميهارَ کي، پارِ وَڃِي پهتو،
ڳوتي ۾ ڳوتو[١] مون کي مُحِبَ مِيهارَ جو.

١۴

ڳِهڙِي ڳهڙو هٿِ ڪري، ٻوڙِيائِين ٻانهون،
ويچارِيءَ وَڏِيون ڪِيُون، وِچِ دَرِيا دانهُون،
موٽُ مُحِبَ! پانهُون[٢]، تاڪُنِ[٣] تَڪِي آهِيان.

١٥

ڳِهڙِي ڳهڙو هَٿِ ڪري، اِلاهي تُهارَ،
جَنگهه جَرُڪِي واتَ ۾، سِسِيءَ کي سِيسارَ[۴]،
چُوڙا ٻيڙا[٥] چڪَ ۾، لُڙَ ۾ لُڙِيَسِ وارَ،
لکين چُهُٽِيَسِ لوهَٽِيُون[٦]، ٽيلهيُون[٧] ٽَرَنٽُون ڏارَ*،
مِڙِيا مَڇَ هَزارَ، ياڳا ٽِيندي سُوهَٽِي!

١٦

مِنهِ[٨] جِهِين جي مُون، ڏِنو مُنهن مِيهارَ جو،
آهيم ساهَ سَٽُون[٩]، سو ڪيئن ڳهڙو ڳهورِيان؟

١- غوطو، خيال، ڳڻتي، پور ۾ پور ٢- پوئتي٣- ٽِڪينڊڙ دشمن، درياهه جي جانورن ۴- سيسر ٥- ٻيڙا، مڙيل ٦- ٻ ٧- مڇيءَ جا قسم* ٽـريا اصل ماڳ کان پري.
٨- ٻهاني ٩- جهڙو، ساڻ.

١٧

ڳهڙو ڀَڳو تہ ڳهورِيو، مَرُ ڇورُ ٿِئي ڇوڙو،
طَالِبُ المَولٰي مُذَكَّرُ[١]، اِيءُ ڀُڏَندَنِ ڀورو[٢]،
ڪوڙهيو ڏمرُ[٣] ڪُوڙو، مون مِيهارُ مَنَ ۾.

١٨

ڳهڙو ڀَڳو تہ ڳهورِيو، مَرُ ٻيڙ[٤] ٿِئي ٻاهِين[٥]،
طَالِبُ المَولٰي مُذَكَّرُ، اِيءَ پَرِ اَسانهِين[٦]،
پوان مَ پاهِين[٧]، مون مِيهارُ مَنَ ۾.

١٩

ڳهڙو ڀَڳو تہ ڳهورِيو، پاڻان هو حِجابُ[٨]،
واجِبُ وَڃي وُجُودَ ۾، رَهيو رُوح رَبابُ، *
ساهَڙ رِيءَ[٩] صَوابُ[١٠]، آئون ڳهڻو ٿِي ڳهورِيان.

٢٠

ڳهڙو ڀَڳو تہ ڳهورِيو، تان ڪِي تَرُ هِنيان[١١]!
اَدبُ[١٢] اَڪَڙِينِ ڪِي، ڏِيهاڙِي[١٢a] ڏِيان،
مِيهارَنِ مِيان، سَنڌُون سُونهايمِ[١٣] پيچَرو.

٢١

ڳهڙو ڀَڳو تہ ڳهورِيو، آسَرَ مَ لاهيج،
لَا تَقنَطُوا مِن رَحمۃ اللہِ[١٤]، تُرَهي اِنَ تَريج،
حَبِيباڻي هيج[١٥]، پَسين مُنهن مِيهارَ جو.

١ـ خدا جو طالب نر آهي ٢ـ آذار ٣ـ سهڻيءَ جي مڙس جو نالو (ڪميڻو نفس) ۴ـ ٻيڙي ٥ـ ٻانهين ٦ـ اسان جي ٧ـ پوئتي ٨ـ پردو، رنڊڪ * ميهار جي يادگيري روح ۾ رباب جي تارن وانگر پئي تنواري. ٩ـ کان سواءِ ١٠ـ پرهيزگاري، تقويٰ ١١ـ ڪي دل سان تـر ١٢ـ مهميز، سزا ١٢a ـ ڏهاڙي، روزانو، هر وقت ١٣ـ ڏيکاريم ١۴ـ خدا جي رحمت کان نااميد نہ ٿيو (ق ـ ش ٣٩، ٦) ١٥ـ محبوبن جي سڪ يا چِڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٢

گهڙو ڀڳو، مُنڌ[١] مُئي، ويا وَسِيلا،
سارَ[٢] ڇڏيائين سِيرَ ۾، هئي! رَهيا حِيلا،
سُهڻي جا سِيلا[٣]، وَحدَتَ سَڀِ وِڃائِيا.

٢٣

گهڙو ڀڳو، مُنڌَ مُئي، وَسِيلا وِيا،
تِنهان پوءِ سُئا، سُهڻي سَڌَ ميهار جا.

٢٤

جَڏهن وَسِيلَنِ، لوڙهي ڇَڏِي لُڙَ ۾،
پارازان[٤] پِريَنِ، تڏهن پُڄِي سُوهَڻِي.

٢٥

پاڻُ[٥] مَ ڪَڇِ پاڻَ سين، وَسِيلا وِڃاءِ،
عِشقَ ساڻُ اُناءِ، پيرُ پِريان جي پارَ[٦] ڏي.

٢٦

پاڻُ مَ ڪَڇِ پاڻَ سين، وَسِيلا وِسارِ،
لُڙُ لَنگهائي، سُوهَڻي! پِرتِ وِجَهنديَئي پارِ،
سي تُرتَ لَنگهنديُون تارِ، اُڪَنڊَ آگهُ[٧] جَنِ سين.

١- عورت، زال (هتي سهڻي) ٢- هوش ٣- هار سينگار ٤- پرينءَ ڪنڌيءَ کان ٥- خودي ٦- طرف، پاسي ٧- آڌار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٧

پاڻُ مَ ڪَٽج پاڻَ سين، رِيءَ وَسِيلي وانءُ[١]،
مَتان سائِرَ[٢] سُوهَڻي! پِرتِ وَڃِي پانءُ[٣]،
نِينهن ڳِنهَندي نانءُ، وَنءُ پِريان جي پارَ ڏي.

٢٨

پاڻُ مَ ڪَٽج پاڻَ سين، رِيءَ وَسِيلي وَڏُ،
لالَنُ تِنين لَڌُ[٤]، عِشقُ جَنِين جي اَڳَ ۾.

٢٩

پاڻُ مَ ڪَٽج پاڻَ سين، رِيءَ وَسِيلي وَڃُ،
ٻيلو[٥] ٻيري ٻَڃُ، اُڪَندَ ڪَڻُ عَميقَ[٦] ۾.

٣٠

ڪونهي آڳُهَ اِهَڙو، جِهَڙي مَحَبَتَ مَنِ،
اُپِيُون اوريين پارَ ڏي، ڪُوڙِيُون ڪَڪَ[٧] ڪچَنِ،
نَدِي تَنِ نيَرُّ[٨] تِئِي، جي رِيءَ تُرَهي تَرَنِ،
سِڪَ رَساڻي سهڻي، اَصلِ عاشِقَنِ،
سي جَهلِيُون ڪِينَ ڪُنَنِ، ڪچَنِ جي مِيهارَ ڪي.

٣١

ڪچَنِ جي ميهارَ ڪي، ڪچِي سي ميهار،
تُرَهو تِنين بارُ، عِشقُ جَنِين کي آڪَرو[٩].

١- وِچ ٢- درياهه ٣- پير ۴- حاصلات، ملندو ٥- مٽيءَ جو دلو، ڪَچو، ٻُرٽو. ٦- اونهي درياهه ٧- ڪکن جو ٺهيل ترهو ٨- نهر، ڪسي ٩- گهٽو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳۲

عِشقُ جَنِين کي آکَرو، تُرَھو مَٿيِ تَنِ،
جي ساھَڙَ کي سڪَنِ، تِنين جَرُ[۱] جَنڊ[۲] ٿِئي.

۳۳

تُرَهو آڄِ مَ تَنِ کي، جَنِ عِشقَ سين آگاهَ[۳]،
پُڇي مَسَ مَلاحَ[۴]، ساھَڙَ مَٽِي[۵] سُوهَٽِي.

۳۴

ساهَڙُ، سا سُوهَٽِي، سائرُ[۶] پُڻِ سوئِي،
آهي نِجوئِي[۷]، گُجھ گُجھاندَرَ[۸] ڳالھڙِي. *

وائي

کِھڙي منجھ حِسابَ[۹]؟ هُتَڙُ منهنجو هوتَ ري، لا!
گولي! يَجُ گناهَ کان، ڪونِهي سُولُ[۱۰] ثوابَ، **
هُتَڙُ منهنجو هوتَ ري، لا!
نَہ کِي سَوَت[۱۱] ۾، نَہ کِي مَنجِھ رَبابَ،
هُتَڙُ منهنجو هوتَ ري لا!
خُدِيائِي خُوبُ تِيين، لايين جي لُعابَ[۱۲]،
هُتَڙُ منهنجو هوتَ ري، لا!

---

۱ پاٹي ۲۔ جنڊ جهڙو، پڪو رستو، سڪو پٽ ۳۔ آگاهي، واقفيت ۴۔ ناکٹن جي ڪاٹ ڪانہ ٿي ڪڍي ۵۔ ساهڙ ڏانهن ويندڙ (مٽيءَ طرف) ٦۔ درياھ ۷۔ نسورو، خالص ۸۔ تمام ڳوڙهي * اها ڳالھ سراسر هڪ اسرار آهي تہ سائر، سهڻي ۽ ساهڙ هڪ آهن. ۹۔ ڪهڙي ليکي ۱۰۔ مزو ** نہ رڳو گناھ کي ترڪ ڪر، پر ثواب ۾ بہ ڪو لطف ڪونهي. محبوب جي طلب انهن کان بي نياز آهي. ۱۱۔ ٿلهي پرهيزگاري ۱۲۔ ٿُڪَ، پِڪ، چپن کي چنو مکين، خاموش رهين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پَليتُ ئي پاڪُ ٿِئي، جُنبَيو[1] مَنجھ جِنابَ[2]،
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!
سو نہ ڪنهِين شَيءِ ۾، جيڪي مَنجھ تُرابَ[3]،
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!
هُوءِ جي جَرَڪِيا[4] جَرَ تي، سي تان سَبِ حُبابَ،
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!
هادِيءَ سين هُنَ پارَ ڏِي، رِڙهين سانُ رِڪابَ[5]،
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!
ڇَنبو وِجھي چورَ[6] کي، آءُ جِتَرَ[7] عُقابَ!
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!
ديدُ[8] وِڃاءِ مَ دوستَ جو، هَلي مَنجھ حِجابَ[9]،
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!
ڪَسرَتَ[10] آهي قُربَ[11] ۾، اِدغامَ[12] ۾ اِعرابَ، *
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!
فَنا وِجھي فَمَ[13] ۾، ڪارِڻِ ٿِيءُ ڪَبابَ،
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!
ڏي طَهُورا[14]، تَنِ کي، جي سِڪَنِ لاءِ شَرابَ،
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!
مُنِيءَ ڪِيا مَرضَ ۾، جاوا[15] سَبِ جَوابَ، **
هُنَرُ منهنجو هوتَ ري، لا!

١- پليتي ٢- مٽي ميرائي ٣- مِٽي ، مٽيءَ جو پتلو يعني انسان ۴- چلڪيا، جهرڪيا ٥- رڪاب ولي نوڪرن وانگر هلين ٦- نَفس ٧- تيز ٨- ساڃاهہ، سڃاڻپ ٩- پردو ١٠- پيچڻ، نفس مارڻ ١١- نزديڪي يا وصل ١٢- ٻن حرفن جو ملي هڪ آواز ٿيڻ. (اعراب- لاڪنائون، يعني علامتون، جهڙوڪ زير، زبر ۽ پيش) * جهڙيءَ طرح ادغام ۾ ٻہ حرف پنهنجي پنهنجي هستي وڃائي هڪ ٿين ٿا، تهڙيءَ طرح، واصل باالله لاءِ، نفس مارڻ يعني انفرادي هستي مٽائڻ ضروري آهي. ١٣- وات ١۴- پاڪ پاڻي ١٥- اجايا ** مٽيان اسرار، مرض بيخوديءَ جي حالت ۾ ظاهر ڪيا اٿم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻيو

۱

ڪَرَڪَلَ[1] ڪوچَ،[2] ڪُنَ گهٽا، جِتِ جَرَ واڳون جِٽائِين[3]،
پاڻُ اُڇلي آبَ ۾، وَهُ سِرِ[4] وِڌائِين،
لَهرِيُون لَنگهِيائِين، لُطفَ ساڻُ، لَطيفُ چَئي.

۲

ڪَرَڪَلَ ڪوچَ ڪُنَ گهٽا، جِتِ ڏَڙڪو مَنجهه دَرياهَ،
اَچِيو اُتاهِين[5] گهڙي، سانگو ڪري نہ ساهَ،
ساهَڙَ جِيَ صَلاحَ[6]، پارِ لَنگهايَسِ پاجَهه سين.

۳

دَهَشَتَ دَمرُ دَرياهه ۾، جِتِ هَيبَتَ هُلاچو،
وِرچِي[7] وِيرِن وِچَ ۾، ڪاڏِي وِيو ڪَچو،
ساهَڙُ جامرُ سَچو، ساٿِي ٿِيندُمِ سيرَ ۾.

۴

دَهَشَتَ دَمرُ دَرياهه ۾، جِتِ سَٽاٽا[8] سِيسارَ[9]،
بيحَدِ باڳُو[10] بَحَرَ ۾، هَيبَتَناڪَ هَزارَ،
سارِيان ڪانَہ سَرِيرَ ۾، طاقَت توهان[11] ڏارَ،
ساهَڙَ جامرَ سَتارَ، سِڪهو رَسِجِ سِيرَ ۾.

۱- ڏمچر ۲- گوڙ ۳- جتائين ۴- ۾، تي ٥- اُتائين ٦- چڱائيءَ ۷- ڳري، ٻجهي ٻري ۸- خطرناڪ ۹- سيسر ۱۰- واڳون ۱۱- توکان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

دَهَشَتَ دَمُ دَرياھ ۾، جِتِ ڪَڙَڪا ڪُنَ ڪَرِينِ،
ٻيـڇَـلِ[١] ٻانڊِي[٢] ٻارِ ۾، اُتِ[٢a] لهرِيُون لوڏا ڏِينِ،
سَناوَرَ[٣] سَهِميا[٤]، اُتِ سيٽهاه[٥] نہ سَنڌِينِ[٦]،
جِتِ وِيرِيُون واتَ نہ ڏِينِ، اُتِ ساهَڙَ! سِيرَ لَنگهائِيِن.

٦

دَهَشَتَ دَمُ دَرياهَ ۾، جِتِ ڪَڙَڪو ڪُنُ ڪَري،
توڏِي[٧] تاڪُنِ وِچَ ۾، مَتان وِيرَ وَرِي،
آءُ، ساهَڙَ! منهنجا سُپِرِين!، پِرِيان[٨] پيرَ پَرِي،
هادِي! هَٿُ ڏَرِي، اُونهي مان اُڪارِيِين.

٧

دَهَشَتَ دَمُ دَرياهَ ۾، جِتِ ڪُنَنِ جا ڪَڙَڪا،
سَهِي ڪِينَ سَمُونڊَ جا، مانڊِي دِلِ ڌَڙَڪا،
ساهَڙَ! تون سُڻُ ڪا، فَرِيادِي فَقِيرِ جِي.

٨

دَهَشَتَ دَمُ دَرياھ ۾، جِتِ ڪُنَنِ جو ڪَڙَڪو،
آهِينِ اُنهين[٩] پارَ جو، دِلِ اَندَرِ ڌَڙَڪو،
يَـڇِي سِڪَ سَيَدُ چِي، سِيرَ سَندو سَڙَڪو[١٠]،
والِي! ڪِجِ وَڙُ ڪو، تہ ٻارِ[١١] لَنگِهيان ٻاجَھ سين.

١ـ تيز وهندڙ ٢ـ ٻوري ٻنلبي، ڪاني ٢aـ اُتي ٣ـ تارو ٤ـ دهلجي، ڊڄي، هوشيار ٥ـ سيٽاھ تي ترندڙ ٦ـ وڃن، همت ڪن ٧ـ خوبصورت زال، سهڻي ٨ـ محبت وچان، پرت مان ٩ـ اُنهيءَ ١٠ـ سنڪو، خطرو ١١ـ درياھ

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

دَهَشَتَ دَمرُ دَرياهَ ۾، جِتِ لُڙَ، لَهريُون، لَسَ، ليٿَ،
آٿيو اوپارَنِ ۾، پانڌِي پوڙي پيٿَ، *
جِتِ چِڪَڻِ جِي چپيٽَ[1]، اُتِ، ساهَڙَ! سِيرَ لَنگهاءِ تون.

١٠

دَهَشَتَ دَمرُ دَرياهه ۾، جِتِ تِکِيُون تنوارُون،
منهنجِيُون مانَ ميهارَ کي، پَهُچَنِ پُڪارُون،
لَهُ ساهَڙَ! سَنيارُون، تہ لَهرِنِ لوڏِي نہ مَران.

١١

دَهَشَتَ دَمرُ دَرياهه ۾، جِتِ جايُون جانارَنِ[2]،
نَہ ڪو سَندو سِيرَ جو، مَپُ[3] نہ مَلاحَنِ،
دَرِندا دَرياهَ ۾، واڪا ڪِيو وَرَنِ،
سَچا پيڙا پارِ ۾، هَلِيا هيٺِ وَچَنِ،
پُرزو پَيدا نہ ٿِئي، تَختو مَنجهان تَنِ،
ڪو جو قَهرُ ڪُنَنِ ۾، وِيا ڪِيَنَ وَرَنِ،
اُتِي اَٿَارَنِ، ساهَڙَ! سِيرَ لَنگهاءِ تون.

١٢

دَرَهَڙَ[4] ڏونسَ[5] دَرياهَ ۾، جِتِ لَهريُون ڪَنِ لوڙا[6]،
سَنئِينِ[7] اَچِي سَمُونڊَ ۾، ٿِيا سِيٽَھايا[8] سوڙها[9]،
جي تارُو هُئا توڙا[10]، تَنِ هَرِبَنُو[11] پانيو هيڪڙو.

---

* ڪُنَ وٽ اوياري وهندڙ پاڻيءَ ۾ ڦيرايو ڦيرايو بندبيءَ کي آٿيو بيٺ تي هٽي، درياهه هيبتناڪ آهي. ١- چوٽ ٢- جانورن ٣- ماپ، خبر ٤- ڌمچر ٥- ڏڏڪو، ڌماڌم ٦- آواز ٧- سوين، گهٽا ٨- سيٽاهه وارا ٩- تنگ، پريشان، عاجز ١٠- توڙان، اصل کان وٺي ١١- ٻرانگهه، ٽپو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَچا ساهَڙَ! مون کي تون، اي وَهيان[1] واهَرَ! مون کي تون،
اي! نيئِي اولِ پِريان جي پارَ ڏي.
کُنَ جي[1a] ڪارُونيار[2] جا، ووءِ سي آئون پانئِيان پُون[3]،
اي! نيئِي اولِ پِريان جي پارَ ڏي.
سَندو جيئڻَ آسَرو، ووءِ! مَنان[4] لاٿو مون،
اي! نيئِي اولِ پِريان جي پارَ ڏي.

داستان ٽيون

١

تَڙِ تَڪَڙِ، تارِ گهَڙَنُ، اِيءُ ڪاڻِيارِيَنِ ڪَمُ،
ڏِهَ ڏَهَ پيرا ڏينهن ۾، ڏي ڏوراپا ڏَمُ[5]،
عَقُلُ، مَتِ، شَرَمُ، ٽيئِي نيڻهن نِهوڙِيا.

٢

گهيڙان[6] ڪَري نہ گهورَ، * تَڙُ تَڪَڙِ ڪان نہ لَهي،
جنهن کي سِڪَ ساهَڙَ جِي، پُورَنِ مَٿي پُورَ،
ڪارِيءَ راتِ ڪُنَنِ ۾، وَهمَنِ ڪِي[6a] وَهلُورَ[7]،
جنهن کي ساڻُ پِريان جا سُورَ، تنهن کي نَدِي ناهِ نِگاهَ ۾.

١ـ آسودا، دولتمند ١a ـ جيڪي ٢ـ ڪڪرن جي ڪري ڪارا، خطرناڪ ٣ـ زمين
٤ـ من مان، دل مان ٥ـ سهڻي جي مڙس جو نالو ٦ـ گهيڙان، گهيڙ ڪان.
٦a ـ ڪَئي * ڪو سولو گهيڙ نٿي جانچي ٧ـ پريشان.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

٣

جِتان[oa] گِهڙي تِتان[ob] گهيڙ، ڪَپَرُ[١] پُڇَنِ ڪُوڙِيُون،
ڏَمَرَ سين جُسو ظاهِرا، مَنُ مِيهار سين ميڙُ،
سا نَدي پانئي نيڙُ[٢]، جنهن کي لِسڪ ساهَڙَ جِي.

٤

جِتان وَهي[٣] تِتان[٤] واٽَ، ڪَپَرُ پُڇَنِ ڪُوڙِيُون،
جَنِ کي سِڪَ ساهَڙَ جِي، سي گِهيڙُ نہ پُڇَنِ گهاٽَ[٥]،
جَنِ کي عِشقَ جِي اُساٽَ، سي واهُڙُ[٦] پانئن وِڪَڙي.

٥

ڪنهن جنهن گهيڙَ گِهڙي، جيئن اَوَتَڙانِ[٧] تَڙُ تِيوسِ،
سالِمَ ويئي سُهڻي، ڪُنَنِ ڪِينِ[7a] نہ ڪيوسِ،
اُهِسُ[٨] اَڪَڙِيَنِ ۾، پِريان جو پِيوسِ،
حَقا[٩] حَق تِيوس[١٠]، هُئِي طالِبِ حَقّ[١١] جِي.

٦

هُئِي طالِبِ حَقّ جِي، توڏِي[١٢] لاڪُون[١٣] تورَ،
نہ مَلاحُ نہ مَڪُري، نہ ڪِين پَڌي نورَ،
پاڻي پِنيءَ پورَ، سُهڻيءَ ليکي سِيرَ ۾.

---

oa جتانِ ob تتان ١- ڪپر، ڪنڌي ٢- نِنڍڙي نهر ٣- جتان وهي ٤- تتان، انهيءَ هنڌ تان ٥- تڙ، لنگهہ ٦- وهڪرا، واهہ ٧- خراب تڙ تان 7a- ڪي ٨- روشني، نور ٩- الله وٽان، تحقيق ١٠- انصاف پلئہ پيس ١١- مڙس، سچ ١٢- خوبصورت زال، سهڻي ١٣- ڪان وٺي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

توڏي تورڙائين[1]، نينهن نوازي سُهڻي،
ڳچيءَ هار حَبيبَ جو، لائقُ لَڏائين،
سو تَڙُ سونائين، جيڏانهن عالَمَ آسَرو.

۸

توڏي! تُهائين[2] جي، سي هِتَهين چَڏِ حِرَصَ،
ساهَڙَ ڏاران، سهڻي! کوتِيُون کَنِ کِرَسَ[3]،
وَڏي اِيءَ وِرَسَ[4]، جيئن ڏَمَ وَتِ ڏينهن گُذارِيين.

۹

توڏيءَ کي تعظيمَ[5]، ٻين سَيَنِئا[5a] اَگِري[6]،
اوڏي تِي اَلفَ کي، مَنُ گُڏيائين سين ميمَ،*
جيلانَهن ذاتِ[7] حَلِيمَ[8]، مِلي تِي[9] ميهار کي.

۱۰

ساري سِکُ سَبَقُ، شَرِيعَتَ سَندو سُهڻي،
طَرِيقَتان تِکو وَهي، حَقِيقَتَ جو حَقُ،
مَعرِفَتَ مَرَڪُ، اَصلِ عاشِقَنِ کي.

۱۱

صَبرُ شاڪِرَنِ، آهي اوطاقُنِ ۾،**
جي وَصلُ[10] ٿِيا وِصالَ ۾، سي ڏَرو نہ ظاهِرُ ڪَنِ،
وِيِيتَ[11] واهَرَ[12] تَرَنِ، هينئَڙا جَنِ هَجِي وِيا[13]

۱- اصل کان، ازل کان ۲- موهت ڪرائڻ، پسند ڪرائڻ گهرين ۳- ناز، نخرا ۴- پل، چُڪَ ۵- عزت ۵a- سيني کان. ۶- زياده * الله ۽ محمد ﷺ جي حڪمن پٺاندڙ هلي. ۷- اصل، ٻنهِ ۸- نمائي ۹- تنهن ڪري ** جيڪي شڪر جي منزل کي پهتل آهن، سي صبر ڪري راز ظاهر نٿا ڪن ۽ اوطاقن ۾ ويهي خلوت ۾ گذارين ٿا.
۱۰- لئہ ٿيا ۱۱- سواءِ، بنا ۱۲- مدد ۱۳- نابود يا فنا ٿيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

پَلَ پَلِ تي پَلِي، ڏمرَ ڏِيهاڙِي° ڪيتَرو،
پَسِي ڏورُ[1] دَرياهَ جو، وِچان ڪِينَ وَلِي[2]،
ڪارِيءَ راتِ قَرِيبَ ڏي، مَنجهان حُبَ هَلِي،
نہ ڪنهن جهولَ[3] جهَلِي، هُئِي سَمَنَ[4] پُورِي سهٽي.

١٣

جهولَ نہ جهَلِي سُهٽي، سائِرَ[5] سَٽَ[6] سَندِياس،
جنهن اَهِڙِي جائِي عاجِزا[7]، سا مَرُ مَرَڪي ماسِ[8]،
پَسِين جي پِياسِ[9]، تہ ڪِين عِشقُ آٽِيين.

١٤

نَہ ڪا جهولَ جهَليسِ، نہ تانگهو، نہ تارِ ڪِين،
ڏمرُ ڏِيهاڙِي ڪيتَرو، پَرِ ۾ تو پَليسِ،
تانِ تان جِيءُ جَليسِ، مِلي جان نہ ميهارَ کي.

١٥

سِهَ[10] سِيارو، پاڙِي پارو[11]، جِت جُهڙُ، جَهڪَ[12] ۽ جهولَ،
مَنَ اندَرِ ميهارِ جا، هينئڙي اُچَنِ هولَ[13]،
جيلانهَن پَنڌِيس پولَ، تي اَڙانگا آرَ[14] تَران.

°۔ ڏيهاڙي، روزانو ١۔ پير، زور، جنبش ٢۔ موٽي ٣۔ درياهہ جي پاڻيءَ ڪري ٿيل اونهي کڏ جتي پاڻي بيهي رهندو آهي. ۴۔ سمان، وقت، ملاقات، واعدو ٥۔ درياهہ ٦۔ ڪاهہ، وک ٧۔ ضعيفڙي، ڇوڪري ٨۔ ماڻس ٩۔ هن جو پيءُ يا پرين (محبوب) ١٠۔ مڪمل، تہ ١١۔ پاري جهڙو ٿڌو ١٢۔ سخت هوا، ڌوڙيو ١٣۔ فڪر، ڊپ، پور ١۴۔ وهڪرا، خيال.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

سِياري سِهَ راتِ ۾، جا گِهڙي وَسَندي مينهن،
هَلو تہ پُڇون سُوهَڻِي، جا ڪَرَ ڇاڻِي نينهن،
جنهن ڪي راتو ڏينهن، مِيهار ٻِي مَنَ ۾.

١٧

سانوَڻِ گِهڙي سَيَڪا، هِيءَ سَرَهِي سِياري،
تَنُ وِڏائِين تارِ ۾، اَرواحَ جي آرِي، *
مَحَبَتِي ماري، ڪونِهي داد[١] دريَاهَ ۾.

١٨

پانڊِي![٢] جي پيلي ٽِيِين[٣]، تہ حالُ گَرَهِيان هِيءُ،
سَگهو ساعَتَ نہ جِندَڙو، جَرَ ري منهنجو جِيُ،
سانوَڻ سِيارو پانئِيان، وَهِ[٤] پِريان جي وِيءُ[٥]، **
پارِ جَنِين جو پِيُءُ[٦]، وَڃَڻُ واجِبُ تَنِ تي.

١٩

واهُڙَا! پَرِيُون مَ پاءِ[٧]، تو پُرِ لِيڪو ڏِيَنُو،
سَدا سانوَڻ ڏينهَڙا، هِنئين[٨] نہ هونداءِ،
وِهاڻِيءَ[٩] ويندءِ، اوپَرَ اُتاهان[١٠] لَهِي.

---

* دل جي لاڙي (محبت) جي تيزيءَ ڪري. ١- انصاف ٢- پوري ڪاني ٣- حال پائي ٽين ۴- شوق ٥- سائو ميدان، چراگاهہ ** محبوب جي چراگاهہ جي شوق ڪري سيارو بہ سانوڻ ٽي سمجهان. ٦- پرين ٧- زمين نہ کاءُ ڪپر نہ ڪيراءِ ٨- انهيءَ نموني، ائين ٩- گذري ١٠- مٿاهان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۰

واهُڙَا! وَهين مَ چالَ[1]، سُڪِي ٻيلاٽِيُون[2] ٽِيپِن،
پَسان تنهنجي پيٽَ ۾، لاٽا[3]، لُوتَ[4]، لِيارَ[5]،
جُهُ تو سَبَ جُمارَ، آسائِتِيُون ٻوڙِيُون.

۲۱

ڪَڙِ ڪَڙِ، ڪُنَ! مَ وَجُ[6]، ٻانڊِي ٻوڙِ مَ ٻارِ ۾،
مون تي جا ميهارَ جِي، سا ڪيئَن ڏُٺان ڏَجُ[7]،
توءِ[8] گِهڙَنديسِ اَڄُ، جي اُٻَتا آرَ ڪَرِيِن. *

۲۲

اَدا! ڙي! ٻانڊِي! توکي ڪَڙهان[9] ڪِ پانَّ ڪي،
سُوڏِي خَبَرَ سَڄَڻِين، تو ڪا تَڙِ آندِي،
تون پاتارِيان[10] پانڊِي، اَسان پَنڌُ پِرِيَنِ ڏي.

۲۳

مَحَبَتِي ميهارَ جُون، دِلِ اَندَرِ دونهِيُون،
آٽِيو وِجهي اَرَ ۾، لُهاٽو[11] لُوهِيُون[12]،
جي ساهَڙَ جون سُونهِيُون[13]، سِيرَ سِراڙو[14] تَنِ ڪي.

۱- شال، من، تکو ۲- ننڍيا ٻيٽ ۳- ننڍي ٻوٽي جو قسم ۴- ۾ ۵- وڻن جا قسم ۶- آواز نہ ڪر ۷- دز، مٽي، لالاڻ ۸- تنهن هوندي بہ * اوپارو وهندي، تکو وهندي ۹- تنهنجو خيال ڪريان (درياهہ ۾ ترندي پوري ڪالي ساهڙ طرفان ايندي ڏسي، سهڻي ٿي ان کي خطاب ڪري) ۱۰- درياهہ، سمنڊ، ۱۱- جلائيندڙ. ساڙيندڙ (عشق)، سنڌو درياهہ جي وهڪري جو نالو ۱۲- سڙيل ۱۳- واقف ڪار ۱۴- پٽر (جهڙو سخت پيچرو)، ٻرانگهہ، وک، گهوڙي جي ڊوڙ جو قسم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

مَدَتَ[۱] تِيءُ ميهارَ! يارَ، ساهڙَ سائِرَ سِيرَ ۾.
اُونها ڪُنَ، اَتانگ َ[۱a] تَرَ، اولِي هَڻُ[۲] آدارَ[۳]!
ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ ۾.
ڏينهَن ڏُهلا[۴] ڏمرَ سين، آهيان آهٺان[۵] ڏارَ،
ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ ۾.
پِچَلِ پاندِي پارِ ڪِري[۶]، اَتِ[۷] اُبَتا آرَ، *
ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ ۾.
تِتي گِهڙِي سهڻي، آڳهَ ريءَ آدارَ،
ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ ۾.
"ڪارِي راتِ، ڪَچو گهڙو"، توڏِيءَ[۸] ڪِي تَنوارَ
ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ ۾
سَنيُوڙو[۹]، سِيٽاهِ[۱۰] سين، سِگهو رَسُ، سَنگهارَ[۱۱]
ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ ۾.
اورڙان[۱۲] آهُون ڪَرِيان، پَهُچان شالَ پَرارَ[۱۳]،
ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ ۾.
سُڻيو جَهانءِ[۱۴] جِهڃي هِنيون، سانياران[۱۵] سَنيارَ[۱۶]،
ساهَڙَ! سائِرَ سِيرَ ۾.

۱- مدد ۱a- اَتانگهه ۲- پيڙيءَ جو ٻُڏن هيٺي پار پهچاءِ ۳- اي پرجهلا ۴- ڏکيا ۵- اوهان ڪانِ ۶- درياهه ۾ ڪري ۷- انهيءَ هنڌ * تڪڙي وهندڙ پاندي درياهه ۾ تمام اُبتيونِ سبتيون گهمراتيون پئي پائي (جتي وهه تکي آهي). ۸- خوبصورت زالَ (سهڻي) ۹- سنبريل ۱۰- ترهي ۱۱- ڏنڻ وارا، ميهار ۱۲- اورينءَ پر ڪان ۱۳- پرينءَ پر ۱۴- آواز (چڙن جو) ۱۵- ياد پوي ۱۶- يادگيري ڏيارينڌڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آيَـمِ[١] ريلي[٢] ريءَ[٣] سين، اَللهَ تو آهار،
ساهَڙا! سائِرَ سِيرَ مِ.
تارِي تَرَندِيَسِ، لُڙَ لَنگِهيندِيَسِ، ويندِيَسِ وِتِ وَچارَ[٤]،
ساهَڙا! سائِرَ سِيرَ مِ.
پُورِيندِيَسِ[٥] پارِ مَٿِي[٦]، سَهَسين جي سِيسارَ[٧]،
ساهَڙا! سائِرَ سِيرَ مِ.
گولِي گهاگهائِي[٨] گِهڙِي، جَکَنِ[٩] ٿا جانارَ،
ساهَڙا! سائِرَ سِيرَ مِ.

داستان چوٿون

١

اَدِيُون! سَبِ اَندامَ[١٠]، چَڙَنِ منهنجا چورِيا،
لاڙَنِ[١١] جا لَنءُ لايِئِي، سا کيئن آچِيان عامَ،
لَگِيَسِ جنهن جي لامَ[١٢]، سو دِلاسا دوستُ مُهِي[١٣].

٢

چَوڏارِي چَڙا، پِـرَنِ[١٤] پيلاڻَنِ جا،
سُتِي سَنيارَنِ جو، پِيَمِ کَنِ پَڙاءُ،
وِهَڻُ[14a] مون نه وَڙاءَ[١٥]، سُٽِيو جهانءِ جِهجِي هِنيُون.

١- گهارٽو پيمر ٢- پاٽيءَ جي اُٿل ٣- تک ٤- وچن واري (ميهار) ٥- ڪاهيندِيس ٦- طرف، ڏانهن ٧- سيسر ٨- کلي ڪڍي، خوش ٿي ٩- خار کائين ١٠- عضوا، لڱ ١١- چڙي جي لاڙ، گهنڊ جي زبان ١٢- آسري، پناهه ١٣- مُني، موکلي ١٤- وچن ١٤a- ويهڻ ١٥- جڳائي، منهن تي پوي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

چَڙَنِ چورِي آهِيان، سُکِ تِي سُمَهان ڪيئن؟
سارِيان ساهَڙَ ڄامَ کي، ڏهَ ڏهَ ڀيرا ڏينهن،
مِيهارَ مَرَڻُ سينءَ[١]، نِيئَرُ پاتُمِ نينهن جو.

٤

ڪارا ڪُنَ، ڪارِي ٽِڪِي[٢]، جِتِ ڪارِيهَرَ ڪَڙڪا[٣]،
مَئِي مَتِي[٤] مِهراڻ[٥] ۾، اچَنِ دُپارا[٦] دَڙڪا،
وِيندي ساهَڙَ سامُهان، جهولَ ڏِنِسِ جَهڙڪا[٧]،
ڪَرِڪِيَنِ[٨] جا ڪَڙڪا، سُونهان ٽِيئَڙسِ سِيرَ ۾.

٥

ڪَرِڪِيَنِ خُوشِ ڪِياسِ، مَحَبَتِي ميهار جي،
پَسَڻَ ڪارَڻِ پِرينءَ جي، آڏي اُتِيياسِ،
سُتي جاڳاياسِ، سانيَرَ[٩] سُپِيرِيَنِ جي.

٦

جِيارِيَسِ سَنيارَ[١٠]، ڪُهُ ڪَرِيندَمِ گُڏجِي؟*
وِيروتارَ[١١]، وُجُودَ ۾، پِريَنِ جِي پَچارَ،
سي سَڄَڻ هُونِ نہ ڏارَ، جي هِينئَين ۾ حَلُ ٿِيا[١٢].

١ـ ٽائين ٢ـ رات ـ٣ واسينگ نانگن جو سوساٽ ٤ـ مست ٥ـ درياهہ ٦ـ ٻنهي پاسن کان ٧ـ ڇپيٽون، ضربون ٨ـ وڏن چڙن ٩ـ يادگيري ١٠ـ چڙن جو آواز * مان نااميد هيس، پر چڙن جي آواز ڪري رڳن ۾ ساهہ پيو اٿم، هاڻي آءٌ ظاهري وصال ڪي ڇا ڪندس؟ ١١ـ هميشہ لاءِ ٿيا ١٢ـ رلي ملي ويا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻيلِي پارِ ٻـرِي، مون کي چَرَّنِ چوريو،
مَحَبتِيءَ ميهارَ جِي، سُتي شاخَ[1] چِرِي،
مَتي جهوڪَ[2] جهرِي، پُونديَسِ پاريچَنِ[3] جي.

٨

هُنَ پَرِ سُيمَ هوءِ، سُتي سنيارَنِ جي،
چِتُ چَرَّنِ چوريو، جوُنڪَ[4] تَيرَّمِ جُوءِ[4a]،*
مَحَبَتي ميهارَ جِي، بِاللهِ[5] پييَمِ بُوءِ[6]،
وِجِي رُوءِ بَرُوءِ، ديکِيان[6a] دوستَ ميهار کي.

٩

هُنَ پَرِ سُيَمِ هاڪَ[7]، سُتي سَنيارَنِ[8] جِي،
مَحَبَتي ميهارَ جِي، چَرَّنِ چورِيا چاڪَ،
اُنِين جِيَ اوطاقَ، وَجَڻُ واجبُ مون پِيو.

١٠

ڪيڏانهن گهندَ گُرَّنِ[9]؟ ڪيڏانهن اُتي وِيئيون،
تيڏانهن تِيُون چَرَنِ، جيڏانهن پُٽ ميهار جِي.**

١١

ڪِتي تِيو ميهار، ڪِتي تو گهندُ گُرّي،
ڪِتي دونهِين دوستَ جِي، ڪِتي پَرِيُون پارُ،
جنهن[10] مون سَبَ ڄِمارَ، جَرَ ۾ جهوتُون ڏِنيُون[11].

---

[1] ستا سور ٢- وٿاڻ، منزل ٣- پرينءَ پر جو رهندڙ (ميهار) ٤- ذوق، محبت * (ديدار ڪرڻ جو) دل ۾ ذوق پيدا ٿيو ٤a- هند، ماڳ ٥- الله جو قسم ته ٦- خبر پيم تي ڪٿي آهي، خوشبوءِ ٦a- ڏسان ٧- آواز، سڏ ٨- چرڻ، ياد ڪندڙن ٩- وڃن ** مينهون هميشه ڊراڙ جي پٺيان وينديون آهن. ١٠- جنهن لاءِ ١١- واجه وڌا، ڳولا ڪئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

وَڃِنِ سين وينِي، سُورَ وِياڇِي[1] سُهڻي،
آن ڪا تِي ڏِينِي[2]، مينهُن جي ميهارَ سِين؟

١٣

پُڇيو پِنگهن[3] پاندَ، وينِي روءِ وَڃِنِ سين،
ڪُھ ڪَرِينديَسِ ڪانڌ[4]، گهڙو پَڳو گهوريو.

١٤

ڳِڇِيءَ پايو ٻانهن، وينِي روءِ وَڃِنِ سين،
لايان لالَ لِڱن ڪي، آئِين[4a] جي ڇَرو ڪانهن[5]،
آئون اوهان جِي دانهن، سَدا پُٽان[6] سَنَرِي[7].

١٥

پيلِيان[8] جِتِ پَڳِيُون، آيون اُتِ وَرِي،
ڪانهي ٻِي ڳرِي[9]، مينهُنِ ڪي ميهارَ ري.

١٦

مِيهاران[10] مِرڪَ[11]، پِيتائِين پِرِيم جي،
تنهن مُنڌ[12] مَتوالِي ڪِيِي، سَنديءَ ساءَ سُرِڪَ[13]،
لِڳيَسِ ڪامَ[14] ڪِرِڪَ[15]، لوهان[16] تِکِي، لَطِيفُ چي.

١ـ اوري ٢ـ ڏيٺَ، ملاقات ٣ـ نوڙي ٤ـ مڙس (ڏمر) ٤a ـ اوهين، اوهان (مينهون)
٥ـ ڪوڙو سر ٦ـ رهان، ٿيان ٧ـ خوش، سرهي ٨ـ چرڻ جي جاءِ ٩ـ گهٽي، چارو،
واهه ١٠ـ ميهار ڪان ١١ـ سرڪي، ڍڪ ١٢ـ عورت ١٣ـ سرڪيءَ جي سودا ١٤ـ عشق
جو فرشتو ١٥ـ تير ١٦ـ لوهه ڪان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

ميهاران مَهِي[1]، پِيتائِين پِريمَ جِي،
اُرِڪَ سُرڪَ[2]، سَيدُ چي، لِڳَيَسِ ڏُوتُ[3] ڏِهِي،*
سَگهِي تان نہ سَهِي، مِلي جان نہ ميهارَ کي.

١٨

مَري تان مَ ميهارُ، وَٽانُ وِلهو[4] مَ ٿِئي،
وَڇِنِ جي وَچارَ جو، وِنگو ٿِئي مَ وارُ،**
ساهَڙَ مون سينگارُ، ماڙهُنِ[4a] ليکي مِيهَڻو.

١٩

مِينهُون هِنَ مِيهارَ جُون، آلا! سَڀ ٻَچَنِ،
وَڇُون جي ڪِيرَنِ[5] سين، سَدا ٿِيون سُونهَنِ،
مون کي ماڙِڪِيَنِ[6]، تاڻِي هَنيو تارِ ۾.

٢٠

مِينهُون هِنَ مِيهارَ جُون، آلا! سَڀ جِيئَنِ،
ڪارِيُون، ڪَڪِيُون، ڪُنڊِيُون[7]، وارا ڪِيو[8] وِيَنِ[9]،
جُوءِ جا جاندارَنِ جِي، ٻيلا ٻَهَ ٻَهَ ڪَنِ[10]،
آچِي ريلَ[11] رَهَنِ، مون سانيارا سُپِرين.

١- جهڻ، ڏڌ ٢- ڳيت، ڍڪ، گهڻو پيڻ ٣- شر، گهڻ ڪاٺو، پينوڙي * ميهار وٽان محبت جي مهي ڳيتون ڏئي پيتائين ۽ اها مهي ڏوت ٿي لڳس، جو جيترو وڌيڪ پئي اوترو وڌيڪ طلب ٿيس. ۴- خالي، سجو ** ميهار کي ڪو نقصان نہ پهچي. ۴a- ماڻهن ٥- ڪلن ٦- اکين جي تارن (مينهن جي) ٧- وريل سڱن واريون مينهون ٨- هڪ ٻئي جي پٺيان، جيئن هر موسم ۾ ميهار وٽ کير هجن ٩- ويامن ١٠- چمڪن ١١- ٻاٽيءَ جي اُجل، ٻاٽيءَ جي اُٿل ڪري سر سبز ٿيل ميدان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چاهَڪَ[1] چَڙِي، تارِ تَرِي، آيون مَٿي آرَ[2]،
ڪوڙِيين ڪَرَ ڪَٽَندِيُون[3]، سُٽِي سَدَّ ڏرارَ،
مينهُون ساڻُ ميهار، پَرَچِي پارِ لَنگهِيندِيُون. *

۲۲

چاهَڪَ چَڙِي، تارِ تَرِي، آيون مَٿي پيٽَ،
لُڙَّ لَنگهِيندِيُون ليٽَ، لُطفَ ساڻُ، لَطِيفُ چئي.

۲۳

چاهَڪَ چَڙِي، تارِ تَرِي، آيون مَٿي ڪُنَ،
ڪوڙِيين ڪَرَ ڪَٽَندِيُون، ساهَڙَ جي سَمُنَ[4]،
مينهون ساڻُ اَمُنَ، پَرَچِي پارِ لَنگهِيندِيُون.

۲۴

چاهَڪَ چَڙِي، تارِ تَرِي، آيون مَٿي ڪُوهَ،
سُٽِي سَدَّ ساهَڙَ جو، راضِي ٿِيندُن رُوحَ،
مينهُون ساڻُ صُبُوحَ، پَرَچِي پارِ لَنگهِيندِيُون.

وائي

مون کي ڪا مَ جَهلِي، سَيَڪا پاڻُ پَلِي[5]،
آئون وِڏِّڙِي نينهن اُچَلِي.

۱ـ ڪانهه، چارو ۲ـ وهڪري، تک ۳ـ ڳاٽ مٿي ڪنديون * ۲۰ کان ۲۴ تائين بيتن ۾، قيامت ۾ حضرت محمد ﷺ جي شفاعت ڏانهن اشارو آهي. ۴ـ واعدو، آڌار ۵ـ روڪي، جهلي.

وِينِدي آئون پارِ پِريان ڏي، مون کي ڪامَ جَھلي،
آئون وِڏَڙي نينھن اُڇَلي.
تَنُ وِڏائِين تارِ ۾، آڏِيءَ راتِ اُڇَلي،
آئون وِڏَڙي نينھن اُڇَلي.
پَسي دونھِيُون دوستَ جُون، منھنجو جِيءُ جَلي،
آئون وِڏَڙي نينھن اُڇَلي.

داستان پنجون

١

ساندَھِ سَپُ دَرياھُ، پَري ڪَنڌِي پارَ جِي،
ڇَڪِي[١] ڇولِيءَ[٢] ۾ گِھڙِي، جِتي جِيءَ وِڙاھُ[٣]،
پَسِيو ڏوھَ ڏِڪي ھِنيُون، آرَ مَتي اَرواحُ،
جي تُوھ[٤] تِئِي تو ڏاھُ[٥]، تا وِيرَ وِھِيڻُون[٦] ناھِ ڪِين.

٢

ساندَھِ سَپُ درياھ، پَري ڪَنڌِي پارَ جِي،
ڪَنبي ھِنيُون ڪَمَاحَقُہٗ[٧]، آرَ مَتي اَرواحُ،
دِلاسِي دارَيَن[٨] جي، سانچِيو[٩] سانچي ساھُ،
جي توھُ تِئِي توڏانھن، تہ وِيرَ وَھِيڻُو ناھِ ڪِين.

١- پريشان، مستاني ٢- لھر، درياھ ٣- وڻاءُ، جوڪو ٤- مھرباني ٥- تو ونان ٦- وس ۾ ٧- جيئن واجب آھي، تحقيق ٨- ٻنھي جھانن، دنيا ۽ آخرت ٩- جمع ڪيو، ڏڍ ڏيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

سِڪَڻَ وارِيَنِ سُتِرو[١]، جي دَهَشَتَ سان دَرِياهُ،
اوڙَڪِ[٢] اُنهِين[٢a] جو نہ رَهِي، آرَ بِنا اَرِواحُ،
وِيندي ساهَڙَ سامُهِيُون، صَدَقو ڪَنديُون ساهُ،
جَنِ کي حُبَ اُنهيءَ جِي آهِ، ساهَڙُ سائِي[٣] تَنِ جو.

٤

گِهڙِيا سي چَڙهِيا، ايهين[٤] اَٿيِئِي،
مَٿِي مَٿي مِهرانَ ۾، پٿو ٿپو ڏِيئِي،
تہ ميهار مِليئِي، سَنيُوڙو[٥] سِيٽاهَ[٦] سين.

٥

اَکِيُون مُنهن ميهار ڏي، رَکِيُون جَنِ جوڙي،
رِيءَ سَنبَ[٧]، سَيدُ چئي، تارِ گِهڙَنِ توڙي[٨]،
تَنِين کي ٻوڙي، سائِرُ سگهي ڪِينَ ڪِين.

٦

آڏِيءَ اُڏاٽا[٩]، سَرَتِيُون! سُکَ ميهار جا،
لَنگهي سِيرَ سَنوان ٿِيا، ساهَڙَ سيباٽا[١٠]،
ٻِنِيءَ[١١] تي ٻاٽا[١٢]، پَسان مانَ پِرِيَنِ جا.

١ـ آسان، سولو ٢ـ هميشہ توڙ تائين ٢aـ اُنهن ٣ـ مددگار ٤ـ ائين ٥ـ تيار، پرسان ٦ـ ترهو ٧ـ ترڻ وارو ساندارو ٨ـ جيتوڻيڪ ٩ـ پڙڪو ڪائي ظاهر ٿيا ١٠ـ لائق، پسند پيل، دل گهريا ١١ـ پريات، صبح ١٢ـ ماڳ، جايون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

آڏيءَ اُڏاٽو، هينئڙو مون هَٽَنِ مان،
وَهَ پَئي[١]، واهَڙَ تَري، ساهَڙَ سيباٽو،
پيچَ پِنِيءَ پاٽو، پِيءَ جو پَسي آئِيو.

٨

جيڏانهن چِتَ چاهُ گهٽو، آرُ[٢] پہ[٢a] اوڏاهين،
وَجي وَهُ واڪا ڪِيو، تِکو تِئائِين،
ميهار مِلائِين، لَهرِنِ مَنجهِ، لَطِيفُ چئي.

٩

پَليان، پَليو نہ رَهي، نِرتُئُن[٣] نينهن نِبارُ[٤]،
گِهڙان، گهورِيو چِندَڙو! اُتَلَ مون اَپارُ،
جَنِين مَنِ ميهار، هَلَڻُ تَنين حَقُ ٿِيو.

١٠

پَسُ! پَسَٽا پَري ٿِيا، اوري سَندُن آرُ[٥]، *
دَرِياهَ ري سَهارُ[٦]، ڏِسَڻُ گهٽو ڏهِلو[٧]

١١

ڪاڏي وَجان ووءِ، جيئن وَهَڻُ[٨] وَچارَنِ مَتِيو،
ڏوڏي پُڇي ڏيهَ جا، جَرَ سِرِ[٩] اُپي جوءِ،
شِڪَستِي[١٠] سَيَدُ چئي، چِيهان ڪَرِيو[١١] چوءِ،
"ساهَڙَ! سانگَ[١٢] سَندوءِ، اَچي اورانهون[١٣] ٿِئي."

١ـ عشق جي تک سبيان ٢ـ لاڙو، عشق ٢a ـ بہ ٣ـ نرت کان، نظر، ڌيان ٤ـ خالص، نج
٥ـ رخ، لاڙو.* محبوب جيتوڻيڪ ظاهر ۾ ڏور آهي تہ بہ هن لاءِ اڪير ويجهي (دل ۾)
آهي ٦ـ ساهڙ ميهار ٧ـ ڏکيو، مشڪل ٨ـ وهڻ جي جاءِ، ماڳ، وٿاڻ ٩ـ تي،
مٿان ١٠ـ شڪستہ دل، نااميد ١١ـ دانهون ڪريو ١٢ـ مڪان، جوءِ، جاءِ ١٣ـ ويجهو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

سَندو ڏَمرَ ڏَهَڪارُ[1]، هڏهين[2] ڪونهي هِنَ[3] ڪي،
هِيءَ پاٽيءَ سِپن پانهنجو، پُسائي نہ سِينگارُ،
ڪارَڻِ مُنڊ ميهار، ڪارِيءَ راتِ ڪُنَ تري.*

١٣

ڏمرُ ڏِيهاٽي ڏي، سَندا ميهَرَ مِيهٽَا،
جَهليمِ تي جهوليءَ ۾، پَلئي پايو سي،
مَرُجان چالِيهَ چَئي[4]، سَڱان[5] سُپرِيَنِ جي.

١٤

جيهَرَ[6] لوڪُ جهَپَ[7] ڪري، ڏَرو جاڳَ نہ هوءِ،
اوهِيَرَ[8] اَچيو، اَدِيُون پَهُ پِريان جو پوءِ،
جي ڪَچو[9] چُونمِ ڪوءِ، تہ مَرَڪُ يايان مِهَٽُو.

١٥

تہ ڪَر ڪيئن سُئي، جي سِيرَ نہ گهڙي سُهڻي،
هِتِ حَياتيءَ ڏينهڙا، هَڏِهِين تان نہ هُئي،
چُڪيءَ تنهن چرِي ڪَئِي، جو ڏِنسِ اُنِ ڏُهي،
سُهڻيءَ ڪي، سَيّدُ چئي، وِڏو قُربَ ڪُهِي،
هونهِين[10] هوند[11] مُئِي، پَرَ بُڏيءَ جا بِيٺا تِيا.**

١- ڊپ، خوف ٢- هڏهين، ٻنهه، اصل ٣- سهڻيءَ * اشارو آهي انهي وقت ڏانهن، جڏهين ميهار درياهه تري سهڻيءَ کي اچي ملندو هو. ٤- ڀلي چاليهه دفعا مهٽا ڏي ٥- سڱ ۾ ناتي جي ڪري ٦- جنهن ويل ٧- ننڊ ٨- تنهن ويل ٩- گهٽ وڌ، طعنو ١٠- هونئن ئي ١١- جيڪر ** مري تہ ضرور ها پر ٻڏڻ ڪري شهادت جو درجو مليس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

ڪا جا ڪُنَ ڪَرِينِ، ٻنَيءَ ٻُڙ جُهڙِ[1] پاڻَ ۾،
اَڪِيُون تنهن آبَ ڪي، آڏِيءَ اُڪيرِينِ[2]،
توڙي تِڪُون ڏِينِ، تَہ ٻِہ اُڃَ اُنين ڪي نہ لَهي.

١٧

دائِمُ جا دَرِياهَ ۾، سا مَڇِي ڪِنِي ڪوهُ؟*
آهيس اِيءُ اَندوهُ[3]، پاڻِي ڪِتي تہ پِيان.

١٨

ڪيرَ ڪُنَ، آئون ڪيرَ؟ ڪير ڏَمَرَ سَهي ڏَمَرَ جا،
قَضا رِيءَ ڪيرَ ڏَري، مَتي پاڻِيءَ پيرَ،
ٻَينَرُ! ٻِنِيءَ ويرَ، لِڌو[4] تي[5] تِي لوڙِيان.

١٩

جي ٻُڏان تہ ٻَنِ، اولِجان اُنَ پارَ ڏي،
ڪَنڌِيءَ اَچِيو سُپِرين، مانَ "ٻَرِ ٻَرِ" ڪَنِ،
مُيائِي سين تَنِ، جيڪَرَ اُتِي نِڪَران.

٢٠

لَهرِ مِڙوئِي لالَ،** وَهَڻُ[6] ڪَٿُوران[7] وِترو[8]،
اوٻَهارا[9] عنبير جا، جَرَ مان اَچَنِ جالَ،
ڪُنَنِ گِهڙِي ڪالَ، سِڪَ پِرِيان جي سُهٽي.

١- سس پس، صلاحون ٢- سڪن * چو؟ هميشه درياھ جي پاڻيءَ ۾ رهندي بہ مڇي ڪڪي چو تي ٿثي؟ (جواب ٻي سٽ ۾ ڏنل آهي.) ٣- غمر ۴- لکيو، قسمت ٥- تنهن سبب ** سيئي لهرون لعلن سان ٽمٽار آهن. ٦ واهڙ ٧- ڪٿوريءَ (مشڪ) ڪان ٨- بهتر، زياده ٩- هٻڪار، خوشبوءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢١

جيڪِين ڏِنَئِي تارِ ۾، ڪَنڌِيءَ سو ڪَهيج،
جَرُ وڏو جهاجَھ گهڻي، پاندُ ۾َ پُسائيج،
ساهَڙُ ساگاهيجِ، تہ ثابِتُ لَنگهين سِيرَ مان.

٢٢

ڳوُرا ٻَئِي پارَ، هِنيوُن حَيرَتَ ۾ پيو،
ويهان تہ ويرَم ٿِئي، نينهن ۾ پوءِ نِهارَ، *
وَجان تہ واڪو ٿِئي، پاڙي پوءِ پَچارَ،
هُتِ تِي وَاعدي وارَ، هِتِ سُوٽُون[1] ڏِينمِ سَرَتيون.

٢٣

جا هَڙَ[2] اَندَرِ جيءَ، ساهَڙَ[3] ڏِني ساهَ کي،
سا هَڙَ چِڙي[4] نہ ساهَ جي، سا هَڙَ ساهَڙَ رِيءَ[5]،
ساهَڙَ ميڙِ، ** سَميعَ[6]! تہ سا هَڙَ چِڙي ساهَ جي.

وائي

اَڪِيُون پيرَ ڪري، وَڃِجي، ووا وَڃِجي.
سُپيرِيان جِي ڳالهڙي، ڪنهن سان ڪينَ ڪِجي،
وَڃِجي، ووا وَڃِجي.
لِڪائي لوڪَ کان، ڳُجَهڙِي ڳوٺِ نِجي،
وَڃِجي، ووا وَڃِجي.

---

* مون کي ميهار وٽ مهڻي هاب ٿيڻو پوندو. ١ـ طعنا مهڻا ٢ـ محبت جي ڳنڍ ٣ـ دوست (ميهار) ۴ـ ڳنڍ کلي (محبت جون مشڪلاتون حل ٿين) ٥ـ کان سواءِ ** ميهار سان ملاءِ ٦ـ اي ٻڌندڙ! (خدا)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مَحَبَتِي مِيهارَ جو، سُورُ نہ ڪنهن سَلِجي،
وَڃِجي، وو! وَڃِجي.

داستان ڇهون

۱

ساهَڙَ جا سِينگارَ، اَڄ- لِکيا[۱] اَگي[۲] هُئا، *
نہ ڪا ڪُن فَيَڪُونُ[۳] هُئي،** نہ ڪا ٻِي پَچار،
مَلَڪَنِئان[۴] مَهدِ[۵] هُئي، توڏِيءَ[۶] جي تَنوارَ،***
مُحبتَ ساڻُ ميهار، لايائين، لَطِيف چئي.

۲

سُهڻيءَ ڪي سِينگارَ، اَڄ- لِکيا اَگي هُئا،
ڪُن فَيَڪُونُ ڪانہ هُئي، نہ ڪا ٻِي پَچارَ،
مَرڪِي ساڻُ ميهار، لايائين لَنءُ، لَطِيفُ چئي.

۳

گهيڙَ لنگهيو گهاري،[۶a] ميثاقان[۷] مِيهارَ سان،
اَلستُ بِرَبِڪُمۡ قَالوابَلىٰ[۸]، پَرِ[۹] اِها پاري،
ڏِسيو ڏيکاري، پِرت پِريان جو پيچرو.

۴

”اَلستُ“ اَرواحَن ڪي، جَڏِهن چَيائُون،
مِيثاقان مِيهارَ سين، لَڌِيُون مون لائُون،
سو موٽِي ڪيئن پاهُون[۱۰]، جو مَحفُوظان[۱۱] مَعافُ[۱۲] ٿِيو.

۱- لوح محفوظ ۾ لکيل (ظاهر ڪونہ هئا) ۲- ازل ۾ (جڏهن خدا جي ذات هئي، پر اجا دنيا پيدا نہ ٿي هئي.) * جڏهن اجا دنيا خلقيل نہ هئي، تڏهن ساهڙ جا سينگار (خدا جا مختلف روپ) ظاهر ڪونہ هئا، پر سندس ارادي ۾ رٿيل هئا. ۳- ٿي، پوءِ اها ٿي پوي ** اجا دنيا پيدا ڪانہ ٿي هئي. ۴ فرشتن کان ۵- مَهَند، اڳي ۶- سهڻيءَ *** دنيا وجود ۾ ائي، تنهن کان اڳ سهڻيءَ جو انگ ميهار سان لکيل هو. ۶a- گذاري ۷- ميثاق (ازل وارو واعدو) کان وٺي ۸- چيا، نہ آهيان مان اوهان جو رب؟ (روحن) جواب ڏنو: هائو ۹- طريقو، رسم ۱۰- پنيان ۱۱- لوح محفوظ، ازل کان ۱۲- رخصت ڏنل، امر ڏنل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۵

”اَلستُ“ اَرواحَنِ کي، جڏهن چَيائين جيئن[1]،
”قَالُوا بَلىٰ“ قَلبَ ۾، تِيو تَفائُلُ[2] تيئن[3]،
مَحَبتيءَ ميهارَ جي، آئون نِهوڙي نينهن،
سَرتِيُون! ساهڙ سيئن[4]، هَلَڻُ مون حَقُ ٿيو.

٦

”اَلستُ“ اَرواحَنِ کي، جڏهن اَمرُ ڪيو اَحَدَ،
هو مَنَ ڪاڍو ميهارَ ڏي، سُهڻيءَ سِڪَڻَ سَدّ،
دِلو دَورَ دَرياهَ جي،* ڪِيو اِرادي[6] اَدّ،
جيڪِين آيس ڏانهن عَهَدَ[7]، سو پاري مُنڌ پاتارَ ۾.

٧

”اَلستُ“ اَرواحَنِ کي، جڏهن فَرمايو فَتاحَ[8]،
هو مَنَ ڪاڍو ميهارَ ڏي، سُهڻيءَ سِڪَڻَ ساهَ[9]،
دِلو دَورَ دَرياهَ جي، ڪِيو اِرادي آداهَ[10]،
جيڪِين آيس ڏانهن اَللهُ، سو پاري مُنڌ پاتارَ ۾.

٨

”اَلستُ“ اَرواحَنِ کي، جڏهن فائِقَ[11] فَرمايو،
هو مَنَ ڪاڍو ميهارَ ڏي، سُهڻيءَ کي ساعيو،
دِلو دَورَ دَرياهَ جو، اوڏاهين آيو،
جيڪِين هادِيءَ هَلايو، سو پاري مُنڌ پاتارَ ۾.

١ـ جيئن ٢ـ سنو سوڻ، چڱي فال ٣ـ تيئن ۴ـ تائين ۵ـ سڪ، چڪ * جيتوڻيڪ ظاهر ۾ دلو درياهه جي تک پيڱو (پر حقيقت ۾) ٦ـ خدا جي مرضي، قضا ٧ـ اقرار، انجام (ميثاق وارو) ٨ـ کوليندڙ، مشڪلاتون حل ڪندڙ (خدا) ٩ـ ساءَ، سواد، لذت ١٠ـ اڌ ١١ـ فوقيت وارو (خدا).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۹

"اَلَستُ" ارواحَنِ کي، جَڏهن چَيائِين،
هو مَنَ ڪاڏو ميهارَ ڏي، سُهڻيءَ سَدائِين،
جيڪِين آيَسِ اوڏاهِين، سو پاري مُنڌ پاتارَ ۾.

۱۰

"اَلَستُ" ارواحَنِ کي، جَڏهن جاڳايو جَلِيلَ[۱]،
سَنئِين راهہ، سَيّدُ چي، سونائُون[۲] سَبِيلَ[۳]،
وَحدَتَ جي وادِيءَ[۴] ۾، ڪوڙين ڪي قَلِيلَ[۵]*،
درياهہَ جي دَلِيلَ[۶]، لوڙهي لَهوارا ڪيا.

۱۱

ڪامان، پَچان، پَچُران، لُڇان ۽ لوچان،
تَنَ ۾ تؤنسَ[۷] پِرِيَنِ جِي، پيان نہ ڍاپان،
جي سمُنڊَ مُنهن ڪَريان، توءِ سُرڪِيائي نہ ٿئي.

۱۲

ڪامان، پَچان، نہ مَران، سَڙان سارِي راتِ،
ٻَنِ ٻيائِيءَ ڪي وِجهي، ڪَرِ پِرِيان جي تاتِ،
سِيخُون سَندِيُون سَجَڻين، اُيَرَنِ آڏيءَ راتِ،
نہ ڪِين هَٽِ نہ ساٿِ،** ڏِيهائِنو چَنگِ چَڙهان[۸].

۱- (وڏي رتبي واري) خدا ۲- سونو ڪنيائون، واعدو ڪيائونْ ۳- خدا جي واٽ (صراط المستقيم) ۴- ماٿريءَ ۵- ٿورا* ڪروڙن مان ٿورا وڃي رهيا ۶- وهم، خيال، دنيا جي وهمن ۷- گرمي، اساٽ ** نہ ڪجهہ هٽ ۾ اٿم، نہ ڪجهہ وڪري لاءِ سيڙايل قافلي ۾ اٿم. ۸- روز روز سوريءَ تي چڙهان، تڪليفون پيو ڏسان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

ڪارِي راتِ، ڪَچو گهڙو اوڙِتيهِين اُونداهِي،
چَنڊَ نالو ناهِ ڪو، دَرياهَ ڏَڙَ[١] لائِي،
ساهَڙَ ڪارَڻِ سُهڻي، آڏِيءَ تي آئِي،
اِيءَ ڪَمَ اِلاهِي، ناتَ ڪُنَنِ ۾ ڪيرَ ڪِهڙي؟

١٤

ڪارِي راتِ، ڪَچو گهڙو، نَہ ڪا سِيڱهَ[٢] ساڻُ،
وِجهي، ويرَمَ نَہ ڪري، پِريان ڪارَڻِ پاڻُ،
مَحَبَتَ کي مهَراڻُ، سُڪِي سَيُ پَٽُ ٿِيو.

١٥

ڪارِي راتِ ڪَچو گهڙو، مَٿان وَسي مِينهن،
هِڪو پَوُ بيراهَ[٣] جو، ٻيو سانيارا[٤] سِينهُن[٥]،
شالَ مَ ڇِڄي نِينهُن، ڪِهڙان، گهورِيو ڄِندَڙو!

١٦

اورارِ نہ پَرارِ، ويچارِي وَهَ وِچَ ۾،
سُڪِي ڏِنِيءَ[٦] سُپِرين، ٻيو مَڙُوئِي تارِ،
تون ڪِهڙُ، ڪيمَ نِهارِ، ٻُڏَنڌَنِ سين ٻاجُهون ڪري.

١ـ ڏڏڪو، ڏمڇر ٢ـ ترهو ٣ـ اوجهڙ، گمراهيءَ ٤ـ سامهون ٥ـ شينهن ٦ـ ڪنڌي، ڪنارو، ڪپر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۷

هِنَ پارِ، نہ هُنَ، ويچارِي وَهَ وِچَ ۾!
نِيَچُ[۱] نِهارِي نہ کِهڙِي، تنهن ۾ پِيَسِ تُنَ[۲]،
اَللہ! سائُ اَمُنَ، آرا ڪنهن[۳] اُڪارِيِن.

۱۸

سَهسَين سائِرَ ٻوڙِيُون، مُنڌ ٻوڙِيو[۴] مِهرانُ،
وَهَ وِجائِيو پائُ، هَٽِي ڪَنڌُ ڪَپَنِ سين.

۱۹

سَهسَين سائِرَ گجَنِ، توءِ[۵] سَهَجَ[۶] نہ مَنّي سهٽِي،
تہ ڪي نينهن چِڄَنِ، پَرِتَهِي[۷] پِرِيَن جي؟

۲۰

سُپيرِيان جي تُرَهِي، ٻُڏِي! هَٿُ مَ لاءِ،
صُباحَ تان چُونداءِ، "اَسان تو اُڪاريو."

۲۱

سُپيرِيان جي تُرَهِي، ٻُڏين، توءِ مَ لَڳُ،
جي ڀانئين پِرِينءَ مِڙان، تہ پُورَ[۸] اُبَتِي وَڳُ[۹]،
پاءِ تيڏانهين[۱۰] پَڳُ[۱۱]، ناهِ[۱۱a] جيڏانهين[۱۲] نِجهرو[۱۳].

۱ـ هيٺان دلو، گهڙو ۲ـ تنگ، سوراخ ۳ـ ڪنهن کي آر (تڪ) کان ۴ـ غالب پيئي، خطرن کان نہ ڊني ۵ـ تنهن هوندي بہ ٦ـ سياءُ، فطرتي لاڙو ۷ـ پرتل آهي، آسري تي آهي، مٿين ڏيکاريل طريقي ۸ـ وهڪرو، آر ۹ـ وچ، ڊوڙ ۱۰ـ تيڏاهين ۱۱ـ پير ۱۱a ـنانهين، ڪين، فنا. ۱۲ـ جيڏانهن ۱۳ـ ڀونگو، گهر، مڪانُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُڪِيءَ[1] جي سانباهِ[2] ۾، جَڏهن پُڏيُون جي،
ساهَڙُ تنين کي، پيلِي[3] پِنهي ڪَنڌِيِين[4].

٢٣

سُڪِيءَ پُڏَنِ جي، ساهَڙُ ساٽِي تَنِ جو،
لَهِرن سِرِ[5] لَطِيفُ چي، ڪُلَهَنِ چاڙِهيو نِي،
جي پُڇَنِ پَنڌُ پَري، تَنِ اُماڻي اورَهُون.

٢٤

سُڪِيءَ جي سانباهِ ۾، پُڏين، توءِ پُڏُ،
ڪَکَ، ڪانڊيرا، ڪاٺِيُون، ميڙِي پَڌَ مَ مَڏُ[6]،*
نَ ڪو ساهَڙَ سَڌُ، نَ ڪا سُڄِي[7] سهڻي**.

٢٥

جي تو بيتَ ڀانئِيا، سي آيَتُون آهِينِ،
نِيو مَنُ لائِينِ، پِريان سَندي پارَ ڏي.

وائي

وِينِي ڪِينَ وِسارِي، مَحبَتَ وِڏَڙِي ماري،
ديوانِي، يار، ووا مَستانِي، دِلبَرَ، جانِي ووا
لا! وِينِي ڪِينَ وِسارِي.

١ـ آخرت منزل ٢ـ تياري ٣ـ واهرو ٤ـ ڪپرن (جهانن) ٥ـ تي، مٿان ٦ـ ترهو * وسيلا ترڪ ڪر. ٧ـ سجهي ** وصل جي حالت ۾ ساهڙ ۽ سهڻيءَ جي وچان سنڌو نڪري ويو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جنهن کي سِڪَ ساهَڙَ جِي، سا گهايَلَ گهرِ نہ گهاري،
لا! وينِي ڪِينَ وِساري.
ڏمرُ ڏهيلو[١] ڏِکيو، سِرَ ۾ سؤنٽا[٢] ماري،
لا! وينِي ڪِينَ وِساري.
ٻيلِي پاسِ ٻرَنِ[٣] جي، تَنِ کَرِڪِينِ[٤] وِڌِيَس ڪاري،
لا! وينِي ڪِينَ وِساري.
ٻيلِي ٻِنهِي ڪَنڌِيِنِ، مُحبُ مينهُون تو چاري،
لا! وينِي ڪِينَ وِساري.
هُوءِ هُنگارُون، پُونِ پُڪارُون، تَرِ تَرِ دوس تنواري،
لا! وينِي ڪِينَ وِساري.
هُوءِ جا پِڪَ پِرِيَنِ جِي، آهيان تنهن آساري،
لا! وينِي ڪِينَ وِساري.

داستان ستون

١

تَرِ نہ ڪِهڙي تُورُ، توءِ مَنَ ڪاڏو مِيهارَ ڏي،
ڏاڍو ڏورُ دَرِياهَ ۾، سِڪَڻَ وَڏو سُورُ،
مَنَ ۾ موجَ مِيهارَ جي، پَهَسُ[٦] پريان جو پُورُ،
ٻيلِي ٻِنهِي ڪَنڌِيِنِ، نِتُ نِهاري نُورُ[٧]،
مَنجهان جَرَ ضَرورُ[٨]، ڪَچِي[٩] کي کو مَ ٿِئِي.

١ـ ڏک ڏيندڙ، ڏنگو ٢ـ ڏنڊا ٣ـ وڄن٣a ـ هُونگارون ٤ـ وڏن چڙن ٥ـ جيڏو؛ محبوب (ميهار) ٦ـ زور سان، سخت ٧ـ روشني (دونهي جنهن جي روشني سهڻيءَ کي ميهار جي جهوپڙيءَ طرف تري وڃڻ ويل رهبري ڪندي هئي) ٨ـ ضرر، نقصان ٩ـ گهڙي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

ٻوڙيِين، چاڙهيِين، تون ڏِٺي، ٻئي جو دَعوي نہ دَمُ،*
هِنَ منهنجي حالَ جو، ميهَرَ تي[١]. مَعلَمُ[٢]،
رَکُ ٻيلي[٣] جو ٻَرَمُ، جو اَچِي پِيو اجهورَ[٤] ۾.

٣

ڪانڌِي ڪَنگَ تِياسِ، وَهَڻُ[٥] جَنازو[٦] سُهڻي،
ٻـگها[٧] جي ٻيٺَنِ جا، ڪُلها[٨] تَنِ ڏِناسِ،
اَڪِيِنَ مَلڪَ[٩] ڏِناسِ، توءِ مَنَ ڪاڍو ميهارَ ڏي.

٤

أيـو تَڙِ مِيهارُ، مَلاحَنِ سَدُ ڪري،
آئون پُڻ وِجهان هَتَڙا، اَئين پُڻ وِجهو جارُ،
گهورِيُون[١٠] ڪارُونيارُ[١١]، مانَ مِڙِنهُون[١٢] سُپِرِين.

٥

مِيهارُ مَلاحَنِ کي، أيـو آچـي اَڇَ[١٣]،
آئون پُڻ وِجهان هَتَڙا، اَئين پُڻ وِجهو رَڇَ،
سَنڌِيءَ ڪُنَ ڪُڇَ[١٤]، مانَ هُونِ سَلامَتَ سُپِرِين.

---

* ٻئي جي مجال نہ آهي. ١- ميهار کي ٢- خبر ٣- ڪچي دلي ٤- اجهاڳ پاڻي ٥- وهڪرو ٦- ميت کڻڻ جو کٽولو ٧- پاڻيءَ جو پکي، ٻـڳ يا ٻگهہ، جو هڪ ٽنگ تي اکيون پوري بيهندو آهي ٨- ڪلها ٩- ملائڪ (منڪر ۽ نڪير) ١٠- ڳوليون، گهور ڪري تلاش ڪريون ١١- درياهہ لڙائيل پاڻيءَ وارو ١٢ ملنشون. اسان کي ملن ١٣- ڏڌ ١٤- ڪنڊ، گوشو.

٦

مِيھارُ مَلاحَنِ کي، اُيو ڪري سَڏَ،
اَدا! اِنَھين پارَ جو، موڙي اَچو مَڏَ[١]،
وِيا جي وَھَ گَڏَ، هَلو تہ ڏوريُون اُنِ کي.

٧

ڪَنڌِيءَ جَھلِيو ڪانھَن، عاشِقُ اُيو آھُون ڪري،
تو ڪيئَن ٻوڙِي سھٽِي، ٻيلِي! منھنجي ٻانھن[٢]،
دَرِياھَ! توتي دانھَن، ڏِيندُسِ ڏِينھن قِيامَ جي.

٨

جِتي ٻيرَ[٣] ٻِرَنِ[٤]، ٻَرِيون ٻُونِ[٥] ٻَوارِيُون[٦]،
تانگَھ[٧] نہ لَڌِي تارُئين، مَپُ[٨] نہ ماتِيئَڙن[٩]،
ڪَنڌِيءَ اُيا ڪيتَرا، سِيٽايا[١٠] سَنڪَنِ[١١]،
تون ڪيئَن تَنِ تَڙَنِ، اَچِيو، آسارِي! گِھڙين؟

٩

ٻَرِيُون ٻَرِ دَرِياھ، ٻَسُ! جي پارِ ٻَوَندِيُون،
ٻَڌُ تَوَڪُلَ جو تُرَھو، آھَرَ ساڻُ اَللهُ،
جَنِ جِي ساھَرَ ساڻُ صَلاحَ، سي ڪِينَ ٻُڏَنديُون ڪَڏَھين[١٢].

١- دنگي، ننڍي ٻيڙي ٢- زال ٣- ڦير، ڪُن ۴- ڦرن، چڪر هڻن ٥- درياھ ڪائي، ٻعڪون ٻون ٦- خوفائتيون ٧- اونھائي، عمق ٨- ماپ ٩- ماڻيءَ تي ترندڙ مهاڻن ١٠- سيٽاھ يا ترهي وارا ١١- ڪنبن، ڏڄن ١٢- ڪڏھين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سانيـارا[١] سَڏَ ڪِيو، اُيا چُونِمِ، ”آءُ“،
هِڪُ تِڪو ئِي تارِ وَهِي، ٻِيو لُڙُ لَهِرِيُون ۾ واءُ،
ساڻِي جَنِ اَللهَ، ٻُجهان[٢] سِي نه ٻُڏَنِديُون.

١١

سانيارا سَڏَ ڪِيو، اُيا چُونِمِ ”اَچُ“،
هِڪُ تِڪو ئِي تارِ وَهِي، ٻِيو هَٿِ ڪَمِيڻِيءَ ڪَچُ[٣]،
ساڻِي جَنِين سَچُ، ٻُجهان سِي نه ٻُڏَنِديُون.

١٢

هارِيَ! حَقُ رَکِيجِ، سانيارا ساهَڙَ جو،
خوابَ، خِيالَ، خَطِرا، تَنِ کي تَرڪُ ڏِئيجِ،
اَندَرُ آئِينو ڪري، پَرِ ۾ سو پَسيجِ،
اِنهِين[٤] راهَ رَميجِ[٥]، ته مُشاهِدو[٦] ماڻِيِين.

١٣

هارِيَ! رَکِجِ حَقُ، سانيارا ساهَڙَ جو،
خوابَ، خِيالَ، خَطِرا، تَنِين ڏِيجِ تَرڪُ،
ڪَرِيِين غَيرَ[٧] غَرَقُ، ته مُشاهِدو ماڻِين.

١ـ پسند پيل (عشق) ٢ـ سمجهان ٿي ٣ـ ڪچو گهڙو، ڪوڙ ٤ـ انهيءَ ٥ـ وڃج، هلج
٦ـ ديدار ٧ـ دئي، ٻٽائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۴

سانيارا سيئي، تَنُ جَنين جو طالبو،
مَنُ پِريان نيئي، پَڳَهِيوِ[۱] پانّ ڳَري[۲].

۱۵

لَيا[۳] ڏِنَمِ لارَ[۴]، سانياران ساھَڙَ جا،
ھِينئون ھِتِ نہ وِندُري، ڏراڙَنِئُون[۵] ڏارَ،
منھنجو مَنُ ميھارَ، پَڳَهِيو پانّ ڳَري!

وائي

آيَل! امڙ! تي جِيان، لا! جي سارِينمِ سُپِرِين.
ساھَڙَ مَتاءَ[۵a] صَدَقو، ڏھين[۶] ڏمَ ڏِيان،
لا! جي سارِينمِ سُپِرِين.
مَتان ماڻِڪَ ھيڪَڙي، اَمُلھَ اَتَ ڏِيان،
لا! جي سارِينمِ سُپِرِين،
اَچين، عَبدُاللّطِيفُ چَيي، تہ، جانِبَ! نِتُ جِيان،
لا! جي سارِينمِ سُپِرِين.

۱- پڳھ (رسي) سان ٻڌو ۲- وٽ ۳- لوا (وڻ جو قسم) ۴- ليار ۵- ڏراڙ کان سواءِ ۵a- مٿان ۶- ڪيترائي ڀيرا، ڏھ، بيشمار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ائون

۱

ٻُڏنديءِ ٻُوڙَنِ کي، ڪي هاتِڪَ[1] هَٿَ وِجهن،
پَسو لَڄَ، لَطِيفُ چئي، ڪيڏِي کي ڪَکَنِ،
توڙي ڪَنڌِيءَ ڪَنِ، ناتہ ساٿُنِ وَڃَنِ سِيرَ ۾.

۲

ڪَچِي ڪاني ڪانهن، ٻُڏا ڪَڏي ٻارِ مان،
يا لَنگهائي، لَطِيفُ چئي، يا ڏُريان[2] ڪَري دانهَن،
ڪَماحَقُہ[3] ڪَکَنِ جِي، آهي ڳالهہ اڳانهَن[4]،
جيڪِين ڏي ٻُڏَنِ کي ٻانهَن، ناتہ ساٿُنِ وَڃي سِيرَ ۾.

۳

جان ڪِين[4a] ڪَنڌِيءَ ڪانهَن، تان تاڻي ٻَڌِ تُرَهو،
هَٿُ پِرِيان جي هَٿَ ۾، ٻِئِي کي ڏِج مَ ٻانهَن،
سَنڌِي ڪَپَرَ دانهَن، ڪِ تو ڪَنين نہ سُئِي؟

۴

هاواڻا[5] هُلَنِ[6]، ڪَپَرَ ڪارُونيارَ جا،
لَهِرِيُون، لُڙَ، لَطِيفُ چئي، پَيلِي تي پُلَنِ[7]،
جي ڪَچِي ساڻُ ڪَهَنِ، آڪو[8] تَنِ اوباهِيِنَ[9].

۱ـ حاذق، هوشيار، حريف ۲ـ اول ڪان، اصل ڪان، اُتندي ئي ۳ـ جيئن مناسب آهي، تحقيق ۴ـ اڳاهين، ڳري، مشهور، بهتر ۴a ـ ڪي ۵ـ هوانو، افواه، خبرون ۶ـ هلجن، ٻڌڻ ۾ اچن ۷ـ پلڪار ڪن، ڪڙڪن، آواز ڪن ۸ـ ڪچو گهڙو، خواب ۹ـ بيهارين (پار پهچائين).

٥

آهِيين هُتِ[1] اُماڻَ[2]، پَنڌُ تُرَهو تارِ جو،
لَهرِيُون، لَڙَ، لَطِيفُ چئي، جَهلِيا[3] جُنگَ جُوانَ[4]،
اونهي تَڙِ اَگهتِيا[5]، آڏي پائي[6] آنَ[7]،
جي پِيا مُنهَن مِهراڻَ، تَنِ پانڌِيَنِ[8] پيٺُ نه اُجهي.

٦

ڪَچو ڪان ڪُنيارَ، اوڳِي[9]! ڳِنهيو اُتِيين،
ڪِ تو ڪَنِين نه سُئِي، پيلي تي پَلِڪارَ[10]،
لوڙهِيا لَڪَ، لَطِيفُ چئي، ڪوڙِيين ڪارُونيارَ،
اُڪارِيين، آڏارَ! آرا[11] آڪي وارِيين[12].

٧

ڪَچي ساڻُ ڪَهي، پَڪو پُڇي نه سهٽي،
لَنگهيو لُڙُ، لَطِيفُ چئي، وَچارَن وَهي[13]،
سا ڪيئن نينهُن نَهي[14]؟ جنهن کي نينهَن نَڌو[15] ڪَٽِي.*

٨

اُونهي ۾ اوهَرِي، ڪَهي ڪَچي ساڻُ،
سُپَڪَ[16] جو، سَيّدُ چئي، پُڇي نه پَرِياڻُ[17]،
عِشقَ وارِيُون، عَبدُاللطِيفُ چئي، سَدّ نه ڪَنِّن ساڻُ،
جَنِين پاسِي پاڻُ[18]، سي اَوَتّران اُڪَتِيُون.[18a]

١- هن طرف (آخرت) ٢- هلڻ وارو اماڻڻ وارو آهين، امانت ٣- روڪيا ٤- جُوان، وڏا پهلوان ٥- روڪيا ٦- هٿ جوڙي، عاجزي ڪري ٧- حڪم، آگيا ٨- پَنڌ تان آيلن، ڪناري تان آيلن. پانڌيءَ ٩- موڳي، اڻ ڄاڻ ١٠- ڌمر، غضب (لهرن جو آواز) ١٠- تڪ ١١- آر مان، تِڪ مان ١٢- ڪچي گهڙي (تي ترڻ) وارين کي ١٣- وچارن ڌانهن پئي وڃي ١٤- پٽي، قابو ڪري ١٥- پٽل، قابو * جنهن کي عشق قابو پٽو آهي (غالب پيو آهي) سا عشق کي ڪيئن پٽندي (غالب پئي روڪي سگهندي.) ١٦- چڱو پڪل (پڪو گهڙو) ١٧- نشان، اهڃاڻ، ڏس پتو ١٨- جن وٽ خودي موجود آهي. ١٨a- اُڪري پار پيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۹

آنگَ۱ پَسِي رَنگُ، ڪِيو ڪوجو ڏوُرُ دِلِيءَ، *
ڀَرِ ڀَرِ! ڀيلِي نہ ٿِيو، ڪَچو مَنجهہ ڪِلِي۲،
تَران ٿِي تارِ گهٽو، تنهنجيءَ، بَحرَ ٻِلِي،
سو ميهارومِ۳ مِلِي، آهِيان جِنهن جي آسَرِي.

۱۰

ڀانيُمِ نہ ڀِيلو، مون کي ڏاءَ۴ ڏُتارِيو۵،
آکِي مَٽِي اُسَرِي، رُوحَ ڏِنو رِيلو،
تيلاهِين ويلو۶، ڀِيُمِ واهُڙَ وِچَ ۾.

۱۱

ڪَڏِيا جي ڪِلالَ۷، سي پَسي خالَ۸ خوش ٿِئي،
پاٽِيءَ چِٽَ پُسائِيا، ڏاءَ نہ جَهلِي ڏمالَ۹،
سُپَڪَ ڀانيا۱۰ سهٽي، جوبَنَ جي جَمالَ،
آکِي جا اَحوالَ، معلوم ٿِيا مهراڻَ ۾.

۱۲

ڪَچو، تان ڪوهُ، پَڪو نَظَرُ پِرِيَنِ جو،
ساهَڙُ منهنجو سُپِرِين، ڏمَ ڏِنيئي ڏوهُ،
جي چِنُو۱۱، جي چوهُ۱۲، تہ پُورِينديسِ پارَ مٿي۱۳.

۱- قسمت * منهنجي قسمت جو رخ ڏسي، دلو بہ وچ درياھ ۾ دغا ڏيئي بيٺو
۲- ڪشمڪش، لڙائي؛ اوکيءَ ويل ۳- منهنجو ميهار ۴- گيڙوءَ جهڙو رنگ، چٽ، نقش
۵- ڀنيلايو، لڳيو ۶- وٽي، دير، ويرم ۷- گلال (ف) ڪنيار ۸- نقش، چٽ
۹- چوٽ، سٽ، ڌڪ ۱۰- سمجهيا ۱۱- سخت طوفان ۱۲- وھ جي تک ۱۳- ڏانهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

آڪو[١] نہ آڪو، ڪچو آيمِ ڪمِ،
جيءَ جَنين جا جَمِ[٢]، پَڪا سي پُڇنديُون.

١٤

پَڪا رَچَ[٣] ڪنيارَ جا، پُڪي نِيهائِين،
مون ڪي تِنائِين[٤]، پيلو[٥] پاڳي آئيو[٦].

١٥

ڪَچي ڪَتُ[٧] نہ جَهليو، پيلو پيو پُري،
سارَ چَڏيائين* سِيرَ ۾، بانهُن ڪان ٻُري[٨]،
لَنئي لَهرِيُون ويئِيُون، چوڏاري چُري،
هِينئڙي مَنجهِ هُري، ماهِيَتَ[٩] مَلَڪَ المَوتَ[١٠] جي.

١٦

ڪَچي ڪَتُ نہ جَهليو، پيلو پيو پَجي،
ماهِيَتَ مَلَڪَ المَوتَ جِي، مَنجهِ وُجُودَ وَڄي،
ساهَڙَ کي سَچِي[١١]، آڪي جي اَحوالَ جِي.

١٧

ڪَچي ڪَتُ نہ جَهليو، پيلو سَهي نہ پَرُ[١٢]،
هَتين، پيرين، آڱرين، بانهُن چَڏيو ٻَرُ[١٣]،
ساهَڙَ! سِکهو وَرُ، پيِيسِ مُنهن مِهراڻ جي.**

١ـ ڪَچو گهڙو ٢ـ جمع، قرار ٣ـ اسباب (ٿانو) ٤ـ تتان ٥ـ ڪچو گهڙو ٦ـ حصي ۾ مليو ٧ـ اصل، هرگز * حوصلا خطا ٿي ويس. ٨ـ ساٿي يا ماندي ٿي ٩ـ حقيقت، صورت ١٠ـ حضرت عزرائيل (موت جو فرشتو) ١١ـ سچي حقيقت ١٢ـ چڪر، ڦيرو، زور، داب ١٣ـ ٻَل، طاقت ** ويرن مان اها تنوار پئي آئي (درياھ جي لهرن ۾ سهڻيءَ جي ٻڏڻ تي افسوس پي ڪاڏو).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٨

ٻيلي ٻُلائِي، پَسِي ڇِڄَ ڇَرِي ٽِٽِي،
”ٻَرِ! ٻَرِ! ٻُڏِي سُهڻِي!“ وِيرِنِ ۾ وائِي*،
ڪَچِي ڪيرائِي، لالَ[1] لَهرِنِ وِچ ۾.

١٩

پَڪو ڪَڻِج پاڻُ سين، ڇَڳُو ڇِتائِي،
ڪَچو ڏِيجِ ڪُلالَ[1a] کي، مُنهن تي موٽائِي،
سو سُڌُ هِنيين سين، سهڻي! جيڪِين فائِقُ فَرمائِي،
مَوجُون مُنجهائِي، مارِيندِيئي مِهراڻُ جون.

٢٠

ڪو جو وَرِيو واءُ، جيئن ٻَرُ ٻانهُنِ ڇَڏِيو،
آڳي اِنَ تَڙاءُ، اُونداهِيائِي[2] اُڪِران.

٢١

هَٿَندي تَڪَمِ هَٿَ، هينئڙي حُجُون[3] ڇَڏِيُون،
لَکُ لَهرِنِ ڳَڏِيو، مَوجُون وَرِيُون مَتَ[4]،
نِيَمَ ڪُنَ قُوتَ، ٻِرُ[5]، ٻَلِيرا سُپِرِين!

٢٢

هينئڙي حُجُون ڇَڏِيون، قُوتَ رَهِيَمَ ڪانَ،
مون تي موٽِجِ، مون پِرِين! ساهَڙَ جامَ سُڄاڻُ،
آهِيان ڳَهڻُو اَجاڻُ، ٻِرُ، ٻَلِيرا سُپِرِين!

---

* ويرن مان ها تنوار پئي آئي (درياھ جي لهرن ۾ سهڻي جي ٻڏڻ تي افسوس پئي ڪاڏو)

١- لعل جهڙي (سهڻي). 1a- ڳِلال، ڪنڀار ٢- اونداهيءَ رات هوندي ۾ ٣- اميدون، حجتونا ۴- مٿان ٥- قُر، موٽ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۳

ڀرُ، ڀَليرا سُپرِين! ڀَلا ۾ ڀيراھَ[۱]،
تو ريءَ تارِي[۲] ناھِ ڪا، والِي! تو رِيءَ واھَ،
ساھَڙَ جي صلاحَ، تَنَ ڪي ڪَڍِي تارِ مان.

۲۴

تَنَ ڪي ڪَڍِي تارِ مان، صَلَحِ[۳] ساھَڙَ جو،
اُتِ آڌو اَچي ڪِينَ ڪِين، ٻيلِيپو[۴] ٻئي جو،
ميھَرَا! ڪِجِ منھنجو، ڪو اوڪَرُ[۵] ڪِھِين اَرِ تان.

وائي

مون پاريچي سارَ، اُئون جا وِيندَڙي وَتِ وَچارَ،
ڏُمرَ مَ جاڳي، لوا! مون پاريچي سارَ.
مون ڪي تِتي ميڙِيين، جِتِ ڪُنڌَين جي قطارَ،
اُئون جا وِيندَڙي وَتِ وَچارَ.
ٻرَنَ ٻيلاڻِنِ جا، سانيارا[٦] سَنيارَ[۷]،
اُئون جا وِيندَڙي وَتِ وَچارَ.
وِچُ مَ پوءِ وِصالَ ڪي، سَڀاجھا سَتارَ!
اُئون جا وِيندَڙي وَتِ وَچارَ.
گھرِ گھرِ گِلا جا وَھي، پاڙي پَنڌَ پَچارَ،
اُئون جا وِيندَڙي وَتِ وَچارَ.
تاڪُنِ تَڪِي آھِيان، سِگھو رَسُ، سَھارَ!
اُئون جا وِيندَڙي وَتِ وَچارَ.

۱- بي راھ، اوجھڙ ۲- واھ، وسيلو ۳- راضپو ۴- مدد، واھر ۵- اُڪَرَڻ، نيڪال، پار لنگھائڻ ٦- پسند پيل ۷- چڙا، گھنڊ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان نائون

١

جَرِ تَرِ[١] تِکَ تَنوارَ، وَڻِ تَرڻِ وائِي هيڪڙي،
سَيِيئِي شَيءِ تِيا، سُورِيءَ سَزاوارَ[٢]،
هَمَه[٣] مَنصُورَ[٤] هَزارَ، ڪَهڙا چاڙهِيو چاڙهِئِين؟

٢

سَيَتِ[٥] پَچارَ پِرِيَنِ جِي،* سَيَتِ هوتَ حُضُورُ[٦]،
مَلڪُ مِڙو مَنصُورُ، ڪُهِي ڪُهَندِين ڪيتَرا؟**

٣

لَهرِنِ لَکَ لِباسَ[٧]، پاڻِيءَ پَسَڻُ هيڪڙو،
اُونهِي تنهن عَمِيقَ جِي، واري جِڏِ[٨] وِماسَ[٩]،
جِتِ ناهِ نِهايَتَ[١٠] نينهن جِي، ڪوءِ اُتِ پنهنجي ڪاسَ[١١]،
تَرَنِ جِي تَلاسَ[١٢]، لاهِ تَه لالَنَ لَڳِ[١٣] تِيين.

٤

مَرِجِ وَتِ ميهارَ، مَتان موتين، سُهڻي!
ساهَڙَ جا سينگارَ، مَتان ذَمَ ڏيڪارِيين.

١- بحر ۽ بر ۾ (جتي ڪٿي) ٢- لائق ٣- سڀ ٤- منصور بن حلاج، پيارو هوندو هو، جنهن "اناالحق" (آءٌ خدا آهيان) جو نعرو هڻي پاڻ کي موت جي سزا جو مستحق بنايو هو. ٥- هر هنڌ
* سڀ ۾ الاهي عشق جو جوش آهي ٦- هر جاءِ ڏٺي حاضر آهي (الله هر هنڌ موجود آهي).
** سڄي ملڪ ۽ سڀني مخلوقن ۾ الله وسي ٿو، ۽ سڀئي پاڻ ۾ خدا کي ڏسي "اناالحق" چون ٿا، هاڻي ڪيترا سوري چاڙهي ڪيترا چاڙهيندين؟- ويس، روپ ٨- لاهي جڏ ٩- خيال، ڳڻتي، ڳڻ ڳوت ١٠- حد، انت ١١- خواهش، سڌ ١١- خواهش، سڌ ١٢- تلاش، ڳولا ١٣- محبوب وٽ ويجهو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

چُونِمِ جي هيڪارَ، ”مَ وَنءُ[١] موتِي سهٽي!“
دونهينءَ پاسي دوسَ جي، گهارِيان سَبَ جَمارَ،
ٻَانڊِيٽا[٢] ٻيهار[٣]، هُوند نہ لڳين لائيان.

٦

وَيجان ڪينَ وَرِي، هُوندَ رِيءَ چِٽي رَهي رَهان،
دونهينءَ پاسي دوست جي، ماڳهين پوان مَرِي،
صُورَتَ نہ سُونهن ڪا، ڪِيَسِ چِتَ چَرِي،
وِصالان[٤] فِراقَ جي، سُڄي ڳالهہ ڳرِي،*
تيلاهين تَرِي، مُنهن ڳنهيو[٥] موتيو وَيان.

٧

جي قيامَ[٦] مِڙَنِ، تہ ڪَرَ اوڏا سپرين،
تِنهان پَري سُڄَنِ[٧]، واڍايُون وِصالَ جِون.**

٨

آئُون ڪِ نہ ڄاڻان ايئن، تہ جَرَ گهِڙي جوکو ٿِئي،
قضا جا ڪَرِيمَ جي، تنهن ڪان ڪَنڌُ ڪَڍِيو ڪيئن؟
هِڪُ لِکئي، ٻي نينهن، آئي اوِليسِ[٨] اولَ[٩] ۾.

١- نہ وڃ ٢- چِني، پوتي، رڳيل رَنُو ٣- ٻيهر، ٻيو ٻيرو، وري ٤- وصال کان * فراق جي حالت وصال جي حالت کان زياده وزندار آهي. ٥- منهن يا ڪنڌ ڪنيو ٦- قيامت جي ڏينهن (جو دور آهي) ٧- سڄهن ** وصال حاصل ڪرڻ نهايت مشڪل آهي.
٨- ڏڪيس، وڌيس ٩- درياھ، جي ڪنڌ، جتي ڪک ڪانا اولجي اچي ڪٺا ٿيندا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

نہ ڪانِيءَ نہ ڪانهَن، نَڪو ڏوهُ قَلَمَ جو،*
اَنگُ اُتيئِي لِکِيو، جِتِ نہ رَسِي پانهن،
ڪِنهن کي ڏِيان ڏانهَن؟ قَضا قَلَمُ وَهائِيو.

١٠

تَرَّنِ جا طَعنا، سَهَنگا[١]، ڏِينِمِ سَرَتِيُون،
دَرِياهَ ديوانا! سُڻُ حَقِيقتَ حالَ جِي.

١١

تَران لَئي طَعني، مَتي وَهَ واڪا ڪِيو،
آئي وِڏِيَسِ آرَ ۾، دَرِياهَ ديوانِي،
قَلَمَ جي ڪانِي،** آئي اولِيَسِ اولَ ۾.

١٢

تَران تان مَران، وَران تان وَهُ وِترو،
هينئَڙي ۾ هوتَنِ جا، اَچَنِ گُهورَ[٢] گهٽا،
پَسِيو پاڙي وارِيُون، ڏِسِيو ڏوهَ ڏران،
وِچان ڪيئَن وَران، ڪَنڌِيءَ منهنجو ڪارَڻي[٣].

١٣

نڪو سَنڌو[٤] سُورَ جو، نَڪو سَنڌو سِڪَ،
عَدَدُ ناهه عِشقَ،*** پُڄاڻي[٥] پانَّ لَهي.

---

* منهنجي بدبختي ڪنهن دنيوي قلم (جيڪو ڪانہ جي سر مان ٺهندو آهي) ڪري ڪانہ ٿي آهي، پر قضا جي قلم ڪري آهي. ١- سهانگا، گهٽا، مفت ** قضا جي قلم، قسمت. ٢- خيال، پور ٣- وسيلو (ميهار) ۴- حد *** عشق جو اسرار اونهو آهي.
٥- حد، انت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١۴

عَدَدُ ناهه عِشقَ جو، سُٽي تِي ساٽِي، *
ڪانهي پُڄاڻِي، مهندان، مُنڌا! مِهارَ جِي. **

١٥

سِڪَ تنهَنجي، سُپِرين! جيئن تَران تيئن تارِ،
تونهين[١] رَهِيو روح ۾، تونهين اڪنئان[٢] پارِ[٣]،
پِرين، تنهنجي پارِ، مون واُجهائيندي وَرهيه ٿِيا.

١٦

سِڪَ تنهنجِي، سُپِرين! ڪَپي ۾ ڪوري،
سَگهان نه چوري، ڏاڍو نِيَٺرُ نينهن جو.

١٧

سِڪُ تنهنجي، سُپِرين! اَندَرِ ٿي اَجَهلَ[۴]،
ٻَرَڪِيو ٻاهَرِ نِڪَري، ڪُوري ڪانئِي ڪَلَ،
ريءَ سِيراهِيءَ[٥] سَلَ[٦]، مون ڪي ڏِنا سَڄَڻين.

١٨

سِڪَ تنهنجي، سُپِرين! اَندَرِ ٿي اَجهاڳَ،
مَنجِهين[٧] ٻَريا ماڳَ، پَلِتيا[٨] پارِيُون[٩] ڪَري.

---

* اها ڳالهه ٻڌي، وچي عشق ٻيڙي ٿيءُ. ** ميهار (معشوق) جو به انت ڪونهي.
١- توهين، تون ئي ٢- اکين ڪان ٣- ٻاهر ۴- جهلڻ ڪان وڌيڪ ٥- واڍي جو اوزار جنهن سان هو سوارخ ڪيندو آهي ٦- سوراخ ٧- اندر ۾ ٨- اٿلي پيا ٩- سيڙهون، وسڪارا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٩

ڪِينo تَران، ڪِين تارِ مون، ڪِين سَگهان ڪِين سَگهُه،
آڏو ڏيجِ مَرَ لَڳُ،* مون هيڪَلِيَ، وَلَها!

٢٠

سِڪَ سِڪَندِيَنِ لاهِ، وِڇوڙيا ميڙِ پِرين،
ايڏي سَگهه، سَچا ڏَڻي! توهِين ڪيoa جُڳاءِ،
تَنُ جَنِين جو طالِبُو، مِهرَ تَنِين ڪي پاءِ،
ميڙائي جو ماءِ! ڪانگُ لَوَندو ڪَڏهِين.

٢١

ڏِني تِيَمِ ڏِينهن، ڪُهُ جاڻان ڪِهَڙا پِرين،
نيڻَ پَرجِي نينهن، پَلُتيا پارِيُون ڪَري.

٢٢

ڏِني ڏينهن تِيامِ، ڪُهُ جاڻان ڪِهَڙا پِرين،
وَلِينِ جيئَن وَريامِ، گوندرَ غمَ پِرِيَنِ جا.

٢٣

ڏِني ڏينهن تِيامِ، ڪُهُ جاڻان ڪِهَڙا پِرين؟
سَهسِين سِجَ اُلهِي، واجهائِيندي وِيامِ،
تَنِين سالَ تِيامِ، جَنِين ساعَتَ نه سَهان.**

---

o ڪي. oa تو ڪي ٿي * اڳيان رنڊڪ اچڻ نه ڏجائين.
** جن جي جدائي هڪ پل به سهي نه سگهان تن کان جدا ٿئي سال ٿي ويا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٤

گهرُ، نہ وَرُ، نہ وَٽُ ڪا، آهيمِ مَنِ ميهار،
اِنَ اوسيئڙي[١] اُتيان، سَنجهي ڪَري سِينگارُ،
پِرين! تنهنجو پار، پَسان مانَ پَرِ ڪَنهِين.

وائي

هوئِج هوشيارِ، خَبَردارِ، تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
ڪَڏُون، ڪُوبا، چِڪَ چِڪنڊِيُون[٢] تان ڪِين نِئِي[٣] نِهارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
آڏِيءَ سِي آڪُڙَنڊِيُون[٤]، اَڪِيُون جَنِ ڪَپارِ،*
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
مون سُؤ[٥] مَلاحَنِ ڪان، تَڙَ اڙانگا[٥a] تارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
هوتُ هَلنديَنِ ڪَتيو، ويهَڻُ، مُنڌَ! وِسارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
ڪُهِ اَتَڻُ! پَنِ جيڏِيُون! ڏيراٽِيُون ڏُثارِ[٦]!**
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
پَڪو ڪَٽِج پاڻَ سين، پِرين تُنهنجو پارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.

١ـ انتظار، فڪر، ڳُٽي ٢ـ ڏٻٽون ٣ـ نمي ۴ـ آڙٻيون * مغرور، خوديءَ وارا. ٥ـ ٻڏو ٥aـ اڻاڳا، ڏکيا. ٦ـ ڏکيو وقت، مرض ** شل ڏيراٽيون مصيبت ۾ مبتلا ٿين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وِيندي واتاڙُئَنِ[oa] کي، پَنِي‌ءَ[ob] ڪِيمَ پَچارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
پُونديين مُنهَن[١] ميهارَ جي، ڏمَ وَتِ ڏينهن مَ گهارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
ساهَڙَ کي، سُڻُ، سهڻي! ٻِچَلِ آڏي[٢] ٻارِ،*
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
تارِ تَرَندِيين، لُڙُ لَنگهندِيين، عِشقَ جي آڌارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
پاندُ مَ ڇَڏِجِ پِرينءَ جو، پِهين[٣] جي پانارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.
ٽِيندوءِ سَڏُ ساهَڙَ جو، توڏي! ٿِيءُ تَيارِ،
تِرڪَڻِ آهي تَڙَ ۾.

اَبيات متفرقه

١

ساهَڙَ ڏاران سُهڻي، اَڏورِي[٤]. آهي،
ڪُنڍِيُون جو ڪاهي،** پاسي تِهين[٤a] پاڪ ٿِئي.

oa- واتهڙوئن ob- اصل، صفا، بنهه ١- روبرو ٽيندينءَ ٢- سامهون * اي سهڻي! ٻڌ، ته ساهڙ جي سامهون (تنهنجي ۽ ساهڙ جي وچ ۾) ٻچل ٻار (تکو وهندڙ درياهه) پيو وهي.
٣- پيهين، اندر غرق ٿئين ٤- اڻ ڏوتل، ناپاڪ ** ميهار ٤a- تنهين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲

ساهَڙَ ڏاران سُهڻي، نِسورِي ناپاڪَ،
نَجاسَتَ[1] ناهِ ڪَري[2]، اُنين ِ جِي اوطاقَ،
هوءِ جي ڪِيرَ پِياڪَ،* پاسي تَنين پاڪَ ٿِئي.

۳

ساهَڙَ ڏاران سهڻي، هِيءَ تان جُنَبِي[3] جوءِ،
هِنَ پاڻِيءَ سين پانهنجو، مورِ نہ مَٿو ڌوءِ،
جي پِرينءَ پاسِي هوءِ، تہ ڪَرَ توڏِيءَ تَڙُ ڪِيو.

۴

ساهَڙَ ڏاران سهڻي، هِيءَ تان جُهڪِي[4] زالَ،
توڏِيءَ تَپُ شُرُوعُ ٿِيو، هَئي! هَيٺِيءَ جِي حالَ،
جَڏِي رِيءَ جَمالَ، اَگهِي ٿِي آهُون ڪَري.

۵

ساهَڙَ ڏاران سهڻي، آهي مِ آزارَ،
ڏمرَ پاسي مِ ڏُکَندو، صِحَتَ وَٽِ سَنگهارَ،
توڏِيءَ سَندي تَنَ جِي، دَوا مِ ڊِيدارَ،
جي پَسي منهن ميهار، تہ سِگهيائِي سَگهِي ٿِئي.

۱- پليدگي، پليتي ۲- نابود ڪري * (۱) ميهار، جيڪي گهٽي کير هڻڻ ڪري، هميشہ کير پيئندا آهن. (۲) وچون يا ننڍيا ڦر. ۳- مٺي ميري، ناپاڪ ۴- ڪبي، ويهي رهيل، ڪڪي، غمگين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

مَتان گِهڙين، سهڻي! اَڄُ دَرياهَه ۾ دَمُ،
ڪارِيءَ راتِ ڪُنَنِ ۾، ڪِهڙو اَٿِئي ڪَمُ؟
مَتان جاڳي ڏَمُ، پُڄي پاڙي وارِيين.

٧

پُڄي پاڙي وارِيُون، ڪوهُ ڪَرِيندو ڏَمُ؟
ڪارِيءَ راتِ ڪُنَنِ ۾، آهِ ڪانِيارِن٥ ڪَمُ،
هِيءُ هَڏو ۽ چَمُ، گهورِيو مُحِبُ ميهارَ تان.

٨

ڏِهاڙِي٥a ڏَمَرُ ڪَري، مَتي مَحَبتَ مُون،
تنهن ڪي اَڄي تُون، پِرِيَمِ! ڪوهُ نہ پَلِيين؟

٩

جان جان هُئِي جيئرَي، وِرچي نہ وينِي،
وَڄي پُونءِ[1] پينِي[2]، سِڪَندِي ڪي سَڄَڻين.

١٠

جان جان هُئِي جيئري، وينِي نَہ ويساندِ[3]،
لُڙهِي لَهرِنِ پاندِ، مُيائِي ميهار ڏِي.

٥- ڪاڻيارن، پيارَ جي هٿان مجبور ٿيلن، عيبدارن. ٥a- ڏهاڙي، روزانو ١- پون، زمين، ترو ٢- پيني (درياھ جي تري ۾ غرق ٿي.) ٣- آرام سان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

وَرُ[١] اُونداهِي راتڙي، چانڊوڻيءَ[٢] چانڊا[٣]،
اوري ميهارا، منهن مَ پيسان ڪو پيو!

١٢

سَدا پُڄُ مَ، سهڻي! اُونداهِيءَ اَڌ راتِ،
پِريان ڏي پِرياتِ، وانءُ[٤] ڏيناري[٥] ڏينهن ڪي.

١٣

سائِرَ ٻوڙي سهڻي، نَ ديري، نه ڏِنڊَ،
اَڪين مَنجِهه اُڪَنڊ، مُيائي ميهار ڏي.

١٤

ساهَڙُ سُڪيءَ ۾ ٿيو، پاڻيءَ مَنجِهه پُنوهُ،
سَبِندو ڪَچُ ڪُنو،* تارِ تَرَندو ڪيترو؟

١٥

سانوڻُ لَهَرِيون، ٿَرَ وارِي، تَرِ[٧] وارَ،
اِنهان ٿِي اَپارَ، مون سين پَلِي پال ڪِيا.

١٦

نه مُون ناناٽِنان ڪَتِيو، نَ ڪِي ڏاڏاٽِنا،
پِرِيَنِ جي پارا[٨]، مون سين وَڏائِي وَرَ ٿِيا.

١- بهتر، موٽ ٢- چنڊ واريءَ ٣- چانڊوڪيءَ کان ٤- وڃ ٥- ڏئي وائني، ڪليو ڪلايو ٦- پهتو، رسيو* ڪچي مٽيءَ جو ڪُنو، ڪچو گهڙو ٧- خال ٨- پاران، طرفان.

وائي - ١

ڪُهُ جاڳان ڪيڏاهِين، منهنجو تَنُ تَتِي[١] تيڏاهِين،
سائِين! نِبڻين نينهَڙو لڳائي وِيڙا[١a]،
جيڏانهن عالَمَ آسَرو، مون پُڻ آهي اوڏاهين،
ڏُوتهِين دوسِتَ ميهارَ جي، ڏِيٺي جيٺن ڏٺائِين،
ساري سِپرِينِ ڪَي، رَهَ پرِ رَتُ رُنائين،
دامَنَ[٢] تيڏِي، چنگُلُ[٣] ميڏا، روزَ قيامَتَ تائِين،
پِيرُ اُسان ڏا حَضرَتَ مِيران[۴]، ڪُلَ دِي آسَ پڄائين.

وائي - ٢

توکي مَڱان، جو تونِ آهِين، پِيو دَرُ ڪونَہ سُجاڻان.
اِلاهي! عِنايَتَ[٥] سين، نوازين نِماڻا،
اَندا ڪَرِيين اَگِ مِ، ڪوتائِين ڪاڻا.

وائي - ٣

نَهين[٦] نَهين ميڏي وَسِ، وو!
بِنا دِلبَرَ هِيءَ دِلِ ماندي[٧].
بِسڪان تِي سَنگهارَ ڪي، بابِ[٨] نہ منهنجي بَسِ،*
مون ڪي مَتِ ميهارَ جِي، ڪانہ اَچي بِي ڪَسِ[٩]،
دَرِدَ دَسِي آهِيان، دَرِدُ مُونهين جو دَسِ[١٠]،
سُکُ نہ پُڇِي سهڻي، ڏُکُ ڏِکِيءَ کي ڏَسِ.

١ـ چِڪي، تاڻي ١aـ ويا ٢ـ پلئہ ٣ـ هٿ ۴ـ حضرت شيخ محي الدين عبدالقادر جيلاني (پيران پير دستگير). ٥ـ مهرباني ٦ـ نہ آهي ٧ـ پريشان ٨ـ واسطي، لاءِ * منهنجي لاءِ (سڪڻ ڪان) بس ڪرڻ ممڪن نہ آهي. ٩ـ پسند ١٠ـ مغلوب ڪر، ڪيرائي دوست.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-۴

لَڙَڪيءَ[١] لَنءُ[٢] نہ سُڃاتو، راندِ پاپائِين راز[٣] ڪي.
اَندو[۴] اُلوهِيَتَ[٥] ڪان، آهي اِيءُ اُماتو[٦]،
صُباحَ سو نہ شُمارَ ۾، ليکِئان جو اَڄُ لاتو،*
پِيِيَسِ ڪانِڊ ڪَريمَ سين، ٿِپِسِ نِمرُودِي[٧] ناتو.**

وائي-۵

وَڃي سا رات وِهاڻِي، رِيءَ پَسَڻَ پِرِيَنِ جي!
هِهَڙا اوڏا سِپِرين، تو ڪيئن نِنڊَ رِهاڻي؟

وائي-٦

مُنهِنجِيُون سَيئِي، آيلِ! ماءِ! مَنَ مُرادُون پُنيُون.
جهَڙي پِريان ڳالهِڙي، تِهَڙي ٻِي نہ ڪاءِ،
ڪِجي[٩] تان ڪوڏ[١٠] تِئي، سُڃي[١١] سِيباءِ[١٢]،
ويهُ داتا جي دَرَ تي، شُڪُر جنهن جُڳاءِ،
ڪانهي حَدَ حَمدَ جِي، تہ ڪَريان لالَنَ لاءِ،
ڳَڻِيو ڳَڻِيان ڪيتَرِيون، وَڏِيون وَڏاياءِ[١٣]؟
سو مُون هَٿان نہ ٿِئي، جيڪِين[13a] تو جُڳاءِ،
تو سَڃِيُون[١۴]، تو سَنڊِيُون[١٥]، سِڪَن توهِين ساءِ[١٦]،
اُڄَ تنهنجي اُجِيُون، لوچِنِ توهِين لاءِ،
دِلِ دانهَنِ ري نہ رَهي، مون ڪي ماٺِ جُڳاءِ.

١- چوڪري، پنيان لڳي ٢- عشق ٣- عشق جو اسرار ۴- غير واقف ٥- الاهي ذات ٦- ديوانو، گمراهہ * جيڪو ماڻهو اڄ (هن دنيا ۾) شمار ۾ نہ آهي، سو سڀاڻي (قيامت جي ڏينهن) ڪيئن ڳاڻاٽي ۾ ايندو يا چوڻڪارو ٿيندو: جيّ هت نہ هوت پسن، سي ڪيئن ڪيچ پسنديون؟ ٧- نمرود بن ڪنعان بادشاهہ، جنهن خدائي جي دعويٰ ڪئي هئي. ** نمرود جهڙي شيطان سان واسطو يا صحبت. ٨- جڳائي، وٽي، رهائي ٩- ڳالهہ ڪجي ١٠- خوشي ١١- سڄي ١٢- وٽي، جڳائي ١٣- تنهنجي وڏائي 13a- جيڪي ١۴- جيڪي تنهنجي روبرو آهن، حاضريءَ ۾ بيٺل ١٥- پر واريون، ٻانهيون ١٦- لذت (صحبت جي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ سَسُئِي آبرِي

سر بابت

هن نالي سان ڪا به راڳڻي، هندستاني موسيقيءَ ۾ ڪانهي، هن سر جو نالو، مضمون موافق رکيو ويو آهي. جنهن صورت ۾ هن سر ۾ سسئيءَ جي آيرائيءَ جو ذڪر ٿيل آهي، تنهن صورت ۾ متس عنوان ئي آبري (آيري) رکيو اٿن.

هن سر ۾ عموماً ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون پڙهڻيون، اختيار ڪيون ويون آهن. جتي ڊاڪٽر ترمپ واريون پڙهڻيون، وڌيڪ وزنائتيون سمجهيون ويون آهن، اُتي اُهي اختيار ڪيون ويون آهن.

ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ جيڪي بيت پنهنجي رسالي ۾ نہ ورتا آهن، تن مان هيٺيان بيت هن نسخي ۾ درج ڪيا ويا آهن:

داستان ١ بيت نمبر ١٤، ١٥ ۽ ١٧.
داستان ٢ بيت نمبر ١١ ۽ ١٢.
داستان ٣ بيت نمبر ٦ ۽ ٧.
داستان ۴ بيت نمبر ٢۴.
داستان ٦ بيت نمبر١٢.
داستان ٨ بيت نمبر ٦، ٧، ١٥ ۽ ١٦.
داستان ١٠ بيت نمبر ١٥.

آڪاڻي

هن سر ۾ هن بعد ايندڙ چئن سرن جهڙوڪ، معذوري، ديسي، ڪوهياري ۽ حسيني ۾ آيل بيتن جو مضمون، سسئيءَ ۽ پنهونءَ جي قصي تي ٻڌل آهي. انهيءَ قصي جو مختصر بيان هيٺ ڏجي ٿو:

"نائونءَ، ڀانبور واہ جي ڀر تي ويٺل ٻانڀڻ کي اولاد ٿيندو ئي ڪونہ هو. هن ڏاڍيون دعائون ۽ دوائون ڪرايون. آخر هڪ ڌيءَ ڄايس، جنهن جي ڄڻيءَ ڪڍائڻ مان پتو پيس، تہ ڇوريءَ جو انگ، ڪنهن مسلمان سان لکيل آهي. انهيءَ ٽڪي لڳڻ کان بچڻ خاطر، هن ڇوريءَ کي صندوق ۾ بند ڪري، درياهہ ۾ لوڙهي ڇڏيو.

اها صندوق لڙهندي اچي ڀنڀور جي ڀرسان ناري تي نڪتي ۽ محمد ڌوٻيءَ کي هٿ لڳي. ڪتيءَ کي بہ اولاد ڪونہ هو، تنهن متس سسئي (معنيٰ چنڊ) نالو رکي، لاڏ ڪوڏ سان نپائي پالي وڏو ڪيو

سسئيءَ جي سونهن جي هاڪ ہڌي، ڪيچ مڪران جي حاڪم آريءَ ڄام جي پٽ، پنهون، پنهنجو منشي ڀنڀور ۾ موڪليو. هن جهڙي سسئي جي هاڪ ہڌي هئي، تهڙي اِڪئين پسي، پنهونءَ کي پيغام موڪليو ته نجو سون آهي. پنهون واپاري جو ويس ڪري، ڪتوريءَ جون خرزينون ڀرائي، قافلو ڪاهيو، جو جنهن جاءِ تان لنگهيو ٿي، تنهن کي خوشبوءِ سان واسي ٿي ڇڏيو. آخر اچي ڀنڀور ۾ ديرو دمايائين. سسئي، سهيلين سان گڏ، عطر سوڏڻ جي ارادي سان، پنهونءَ جي منزل تي ويئي. سسئيءَ جي صورت ڏسندي ئي، پنهونءَ جو هينئڙو هيڪاري هٿن مان ڇنائي ويو. هوڏانهن وري سسئيءَ کي پرت جو پيچ پئجي ويو.

هڪ سوناري، پنهونءَ تي اکين ڇڪن ٿي پئي، پر پنهونءَ اک کڻي بہ نہ نهاريس. ڪتيءَ کان ہين گازرن،[1] سسئي جو سڱ ڇڪيو، پر هن کي سسئيءَ جي قابل نہ ڏسي، ڪتيءَ ناڪار ڪئي.

سسئيءَ نيٺ، هڪ ساهيليءَ جي هٿان، پنهونءَ سان سڱ ڪرڻ لاءِ پيءُ کي چوايو، جنهن پنهونءَ جي ذات پائي نہ هجڻ سببان، انڪار ڪيو. سسئيءَ جي سکيءَ، ڌوبيءَ کي يقين ڏياريو تہ پنهون پڻ ذات جو کتي آهي. ڌوبيءَ کيس آزمائڻ لاءِ هڪ کيپ ڌوئي اچڻ لاءِ ڇيو. پنهونءَ جا نازڪ هٿڙا، ڪپڙن سٽيندي لڦون ٿي پيا. آخر ڪپڙا ڇيري ڦاڙي کڻي آيو. گراهڪن وٽان ڪا شڪايت نہ اچي، تنهن لاءِ، پنهونءَ ڦاٽل ڪپڙن جي تهن ۾ سونيون مهرون وجهي موڪليون. ڪپڙا مالڪن کي پهتا، پر دانهن ڪٿان ڪانہ آئي. اٽلو جنهن کان ڪتيءَ تي پڇيو، تنهن تي ڪپڙن جي ساراهہ ڪئي. نيٺ ڌوبيءَ پنهونءَ کان جندبو پاڙو لڪائي، کيس سسئي پرڻائي ڏني.

پنهونءَ جي فراق ۾، پٽس بي حال ٿيڻ لڳو، تنهن ڪري قاصد موڪليائينس، پر پنهون پوئتي ورڻ کان پڙ ڪڍي بيٺو. پيءُ پنهونءَ جي جدائيءَ ۾ نجهرڻ لڳو. جلدئي پنهونءَ جا ڀائر گڏجي ڀنڀور آيا. سسئيءَ ڏيرن جي چڱي خاطرداري ڪئي. پنهون تہ هنن سان محفلون ۽ مجلسون ڪرڻ لڳو. هڪ رات، پنهونءَ کي گهڻو شراب پياري، آڌيءَ جو بي خبريءَ جي حالت ۾، ڀائر اٺن تي کڻي ويا. هوڏانهن، سسئيءَ کي انتظار ۾ اوسيئڙي ۾ پلنگ تي ويهي ويهي ننڊ کڻي ويئي. پوئينءَ رات جان کڻي اک کولي، تہ نہ ڪو سندس پنهون ۽ نڪي ڏير. سمجهيائين تہ هيءُ ڏهاڳ، ڏيرن ڏنو اٿم، سو اٺن جو پير کڻي اچي پب جبل ۾ پيئي. پب جبل جو لڪ 'پيوٽي ناڪو' لنگهي، هاڙي جبل وٽ 'ڦوڙ' نديءَ تائين پهتي. پاٽيءَ جي اٿل سبب اڳتي وڌي نہ سگهي. نهايت نااميد ٿي پئي هئي، اچي 'ماہاڙ' نئن جي ويجهو رسي. اُتي 'ايل' نالي ڏاڙيل مليس، جنهن ڏانهس ميري اک سان نهاريو. سسئيءَ پاڻ کي خطري ۾ ڏسي، رب کي ہاڏائي سوال ڪيو تہ، "اي ستارا! منهنجو ڀرم رک." الله عرض اگهايس ۽ پهاڙ ڦاٽي پيو، جنهن ۾ هوءَ اندر پيهي ويئي. زمين زمين جهڙي ٿي ويئي، پر سسئيءَ جي چنيءَ جو پاند ٻاهر رهجي ويو.

---

[1] ـ ڌوبين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ايل پنهوار، اهو الاهي اسرار پسي، توبہ تائب ٿيو ۽ پهڻ ميڙي، اتي قبيل عاشقياڻيءَ جي قبر ٺاهي ڇڏيائين.

رستي تان، پنهون جڏهن نشي جي خمار مان سجاڳ ٿيو، تڏهن پوئتي ورڻ جا ڏاڍا وس ڪيائين، پر ڀائرن اڳيان هڪ بہ نہ هليس. جڏهن آريءَ ڄام، پنهونءَ کي سسئيءَ جي وڇوڙي ۾ ڳرندو ۽ سڙندو ڏٺو، تڏهن هن کي پنهور موٽڻ جي اجازت ڏنائين. جڏهن سسئيءَ جي قبر وٽان لانگهائو ٿيو، تڏهن ايل کي مجاور وانگر قبر تي ويٺل ڏسي، هن کان ماجرا پڇيائين. هن سربستو احوال ڪري ٻڌايس. پنهونءَ ڏٽي در، وڇڙيل ملائڻ لاءِ التجا ڪئي. الله سندس عرض اونايو- جبل وري بہ ڦاٽو، جنهن ۾ پنهون پيهي پرينءَ سان وڃي هميشہ لاءِ هڪ ٿيو.

روحاني راز

هن مجازي عشق جي قصي ۾، حقيقي عشق جو هڪ وڏو راز سمايل آهي. ٻين سيني آکاڻين وانگر، هن آکاڻيءَ ۾ بہ تمثيل رکيل آهي: پنهونءَ مان مراد آهي، حقيقي محبوب جي، ۽ سسئي مان، مراد آهي، سالڪ جي، جو پنهور يعني دنيا ۽ سندس نعمتون، ترڪ ڪري، وندر ۽ وڻڪار ۾ مشڪلاتن يعني طريقت جي سفر جي ڏاکڙن سهڻ بعد، وڃي ملڪ الموت ماڻي ٿو. سسئي جا ٽي دشمن هئا (١) ڏاگها (٢) ڏير ۽ (٣) ڏونگر. ساڳئي طرح سان، انسان جا بہ ٽي دشمن آهن، جيڪي هن کي فنا في الله ٿيڻ ۾ رنڊڪون وجهن ٿا: (١) نفس (٢) دنيوي تعلقات ۽ (٣) خودي، سالڪ کي انهن کي مطيع ڪرڻو آهي. هن کي صوفي طريقي جون ست ماڙيون، جهڙوڪ: طلب، عشق، معرفت، استغنا، توحيد، حيرت ۽ فقر لنگهي محبوب جي هستيءَ ۾ حل ٿي، ابدي حياتي حاصل ڪرڻي آهي.

شاه سسئيءَ کي رستي ۾ هلندي هلندي جا تحسين ۽ آفرين ڪئي آهي، سالڪ کي گويا تڪڙي هلڻ جي تلقين ڪئي آهي.

شاه عاشق کي ٻڌائي ٿو، تہ جيئن سسئيءَ جهڙي ابلا، اٻري ۽ ضعيف ضائفان، اڄاڻ ۽ اڻ ڄاڻ، نہ رستي جي واقف، نہ جبلن جي لڪن جي آشنا، جنهن جا مخمل جهڙا نرم پير، هڪ آدم زاد پنهونءَ جي مجازي عشق ۾ محل ۽ محلات، نوڪر ۽ ٻانهيون، طعام ۽ آرام، عزيز ۽ خويش، پنهور ۽ پاڻ، جيڏيون ۽ سرتيون ڇڏي، نڪري پئي ۽ جبلن کان بہ نہ ڊني، بلائن ۽ نانگن، وڇن ۽ پٽن کان بہ نہ ڪنبي، بر پٽن ۾ اڪيلي سر هلندي، پنهونءَ جا پير ۽ اٺن جا رند ڳوليندي هلي ۽ آخر وڃي مقصد کي پهتي- تيئن تون، جو طالب مولا آهين، سو عيش ۽ آرام واري ماحول مان نڪري پؤ ۽ وڃي الله کي پهچ. وچ جون تڪليفون سهہ عشق جون منزلون طلب ۽ توڪل، استغنا ۽ خودي، توحيد ۽ تجريد ذريعي طي ڪري، معرفت ۽ حقيقت لنگهي، اتي وڃي نڪر، 'جت نهايت ناهہ ڪا.'

پروفيسر گربخشاڻي ٿو چوي، تہ جهڙي طرح سهڻي ۽ ميهار جي ڳالهہ ۾ تمثيل رٿيل آهي، تهڙيءَ طرح سسئي ۽ پنهونءَ جي قصي ۾ بہ، هڪ وڏي تمثيل رٿيل آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تفاوت رڳو هي آهي، جو سهڻيءَ جي ڳالهہ ۾ دنيا ۽ طريقت جي سفر جي ڏاکڙن کي درياهہ سان پيٽيو ويو آهي ۽ سسئي جي ڳالهہ ۾ دنيا ۽ طريقت جي مشڪلاتن کي، رڻ پٽ سان مشابهت ڏني ويئي آهي. سسئي مان مراد آهي سالڪ، جو پنهنجي پنهونءَ يعني حقيقي محبوب جي ڳولا ۾ آهي، ڀنڀور ۽ ان جا پاڻ، دنيا ۽ دنيا جون نعمتون آهن. ڪيچ محبوب جو مڪان آهي، جتي پهچڻ لاءِ ڀهريائين ته ڏاگهن، ڏيرن ۽ ڏونگرن جهڙن تن زبردست دشمن يعني نفس، دنيوي تعلقات ۽ خوديءَ جي چنبن کان پاڻ کي آزاد ڪرڻو آهي. جيئن سسئي ڪيترين دور دراز منزلن، جهڙوڪ وندر، وٽڪار، پب، هاڙو وغيره مان لنگهي نيٺ وڃي ملڪ الموت سان مقابل ٿي، تيئن سالڪ کي بہ صوفي طريقي جون ست ماڙيون يا منزلون لنگهي پار پوڻيون آهن. آخرين منزل فقر آهي، جنهن تي رسڻ بعد، سالڪ محبوب جي هستيءَ ۾ هڪ ٿي، هميشہ جي حياتي حاصل ڪري ٿو.

مولوي غلام محمد ولد محمد خان زئيءَ جي فارسي رسالي 'منهاج العاشقين' جو سنڌي ۾ ترجمو شمس العلماءَ ڊاڪٽر دائود پوٽي ڪيو آهي، تنهن مان سسئي پنهونءَ جا ڪنايا، هيٺ ڏجن ٿا.

پنهون، مان مراد آهي، 'مطلوب'، يعني محبوب حقاني.

"سسئي" مان مراد آهي، 'طالب حق' جو، اول طالب عدم جي پردي ۾ ناپيد هو؛ جڏهن پيدا ٿيو، تڏهن 'هئڻ' جي مڪان ۾ آيو.

"صندوق مان مراد آهي" 'طالب جي بي خبري ۽ بي فهمي' - جنهن ۾ ويڙهيل ۽ سانديل هجي ۽ درياهہ جي دهشت جي ڪل نہ رکي.

"درياهہ" مان مراد آهي؛ 'حقيقي ماءُ جي جهولي' جا پناهہ وارن کي، پناهہ ۾ رکندڙ ۽ امن امان ڏيندڙ آهي.

"ڀنڀور" مان مراد آهي؛ 'هيءَ دنيا يا جهان'.

"ڪتيءَ" مان مراد آهي؛ 'مرشد ڪامل'، جو طالب کي پنهنجي گهر يا پر ۾ نپائي ٿو ۽ جڏهن نپجي وڏو ۽ پختو ٿو ٿئي، تڏهن ڪيس پنهنجي گهر جو مالڪ ٿو بنائي.

"سسئي جي حسن" مان مراد آهي؛ 'عمل صالح' يعني موچارا ۽ نيڪ ڪم.

"سسئي جي بالغ ٿيڻ مان مراد آهي" 'مرشد ڪامل جي حالت ۾ هڪجهڙو ٿيڻ' يعني "فنا في الشيخ" (مرشد ۾ گم ٿيڻ) جي درجي کي رسڻ.

"ڪتيءَ جي ڀائرن جو ڪانئس سسئي جو سڱ گهرڻ،" تنهن مان مراد آهي 'دنياوي ۽ نفساني خيالات.'

"پنهونءَ جي منشيءَ جو ڀنڀور ۾ اچڻ" تنهن مان مراد آهي 'محبوب حقاني جو طالب حق جي طرف، خواهش جاري ڪرڻ جو سبب' جاڪان جو ان جي پهچڻ ڪري، طالب جي ڪشش، مطلوب جي طرف پاڻان گهڻي ٿيندي. جڏهن پنهونءَ جي منشيءَ يعني حق جي خواهش، طالب کي قولن ۽ فعلن ۾، مرشد ڪامل منجهہ محو ڏٺو ۽ ان کي پنهون، يعني حقيقي بادشاهہ جي لائق پاتائين، تڏهن ڪيچ طرف خبر لکيائين.

"ڪيچ مان مراد آهي" 'ملڪ وحدانيت جو'، يعني 'قرار جي حويلي.'

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”آريءَ ۽ سوناريءَ عورت جو پنهونءَ کي وچ ۾ مانع ٿيڻ“ تنهن مان مراد آهي ’طالب جا اڳوڻا ناپسند ۽ غير شرعي عمل.‘ جڏهن طالب کي مطلوب قولن ۽ فعلن ۾ تمام سچو ۽ ثابت قدم ڪري ڏسي، تڏهن اهي وچ وارا عارضا (رنڊڪون) لتاڙي، سچي طالب وٽ رسي ٿو.

”ڪتوري ۽ قافلا جي پنهونءَ تنها سسئي جي دوستيءَ خاطر ڪنيا ۽ جي جنهن جاءِ تان لنگهيا ٿي، تنهن کي خوشبوءِ سان ٿي واسيائون“ تنهن مان مراد آهي ’نيڪي‘ جيڪو حق جو طالب، پنهنجي محبوب حقيقي جي طرف سچو ۽ قدم ثابت آهي، تنهن واسطي مطلوب حقيقي، جهان منجهه نيڪي جي خوشبوءِ پکيڙي ٿو.

”پنهون جو ڪنيءَ کان سسئي جو سڱ گهرڻ“ تنهن مان مراد آهي؛ ’ذات جي ڪشش ٿيڻ طرف صفات جي.‘

”البته نہ مڃڻ ڪنيءَ جو“ تنهن مان مراد آهي، مطلوب کي طالب جي طرف، پڪي ويساهه ۽ يقين وارو ڪرڻ ۽ مرشد ڪامل جي طالب لاءِ، حق کي سفارش ڪرڻ.‘

”پنهونءَ جو ڪپڙا ڌوئڻ“ تنهن مراد آهي، ’طالب ۽ مطلوب ۽ مرشد جو هڪڙي حال ۾ ٿيڻ.‘

”پنهونءَ ۽ سسئي جي شادي ڪرڻ“ تنهن مان مراد آهي، ’طالب ۽ مطلوب جو وصال‘

”پنهونءَ جي ڀائرن جو ڀنڀور اچڻ“ تنهن مان مراد آهي، ’هن زماني جا حادثا، يعني نفساني فاسد خيال‘، جي هميشه حق جي طالب مٿان واقع آهن ۽ ڪڏهن بہ اچيو سر تي ڪڙڪن.

”سسئي کي ننڊ اچڻ“ تنهن مان مراد آهي، ’طالب جي غفلت طرف مطلوب جي.‘

”نشو ڏيڻ ڀائرن جون پنهونءَ کي“ تنهن مان مراد آهي، ’مطلوب کي طالب جي غفلت جو احوال رسائڻ.‘

”ڀائرن جو پنهون کي نيڻ“ تنهن مان مراد آهي، ’طالب ۽ مطلوب جي وچ ۾ جدائي ۽ فراق‘، ناپسند ۽ غير شرعي ڪمن سببان، جدائيءَ جو تفرقو پوي ٿو.

”سسئي جو ننڊ مان سجاڳ ٿيڻ“ تنهن مان مراد آهي، طالب جو غفلت مان هوشيار ٿيڻ.‘

”سسئي جو ڪيچ جي طرف ڪاهڻ“ تنهن مان مراد آهي، ’طالب جو ناپسند ڪمن کان پشيمان ٿيڻ ۽ حق جي طرف موٽڻ.‘

”سسئي جو سفر کي قبول ڪرڻ ۽ قبول ڪرڻا اهنجائي واٽ ۽ جبلن ۽ لڪن جي“ تنهن مان مراد آهي: ’طالب جو رات ڏينهن شريعت جي راهه ۾ سعيو ڪرڻ.‘

”ڏراڙ جو سسئي وٽ رسڻ“ تنهن مان مراد آهي، ’شيطان ملعون يا نفس امارو‘ جو طالب کي حق جي راهه کان لالچائي گمراهه ڪرڻ جي ڪوشش ڪري ٿو.

”ڏراڙ جي خوف کان سسئي جو ڌرتي ۾ داخل ٿيڻ“ تنهن مان مراد آهي، ’موتوا قبل أن تموتوا‘، (مرڻ کان اڳي مرو) يعني حياتيءَ جي حال ۾ پاڻ کي فنا ڪرڻ.

”پلؤ ڪپڙي جو باقي مٿي منهن زمين جي رهيو“ تنهن مان مراد آهي، ’فنا پڇاڻا اثباتي‘ يعني بعد فنا جي بقا ٿيڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”موٽڻ پنھونءَ مطلوب جو طرف سسئي طالب جي“ تنھن مان مراد آھي، ’غير کان موٽڻ ۽ حق جي طرف رجوع ٿيڻ ۽ طالب جو پنھنجي نفس کي حق جي طلب ۾ تلف ڪرڻ.‘ (ھتي مطلوب خود طالب جي صورت وٺي ٿو.)

”وفاتي پنھونءَ جي ۽ سسئي جي مقبري منجھ دفن ٿيڻ“ تنھن مان مراد آھي، ’يُوصل الحبيبُ الي الحبيب‘، (دوست کي دوست سان گڏيو ويندو). طالب ۽ مطلوب جو ھڪ حالت ۾ گڏجڻ، جيئن پاڻي پاڻيءَ ۾، کير کير ۾، وچ ۾ ڪو ويڇو نہ رھڻ ۽ طالب جو ’فنا في الله جي درجي کي پھچڻ.‘ والله اعلم بالصواب.

واڌارو

سسئي- پنھونءَ جو داستان، سنڌ ۽ ڪيچ مڪران جي وچ ۾ ھلندڙ واپار ۽ قافلن جي شاھراہ واري ماحول تي ٻڌل آھي، جيڪو عربن واري دور ۽ پوءِ سومرن جي اوائلي دور ۾ ونديءَ پنجين صدي ھجري (يارھين صدي عيسوي) تائين قائم رھيو. ڀنڀور (ديبل) جو شھر بہ اجا موجود ھو ۽ بلوچ قبيلن جي سنڌ ۾ اوائلي آمد پڻ انھيءَ دور ۾ ٿي. انھن اُھڃاڻن مان ظاھر آھي تہ ھيءُ قصو ١١- صدي ڌاري سومرن جي اوائلي دور ۾ اُسريو ۽ وقت گذرڻ سان لس ٻيلي، ڪوھستان، ڏکڻ اولہ سنڌ (ڪراچي ۽ ٺٽو) توڙي مٿي سنڌ ۾- يعني تہ جدا جدا ايراضين ۾ جدا جدا ليئن ۾ ڳائجڻ لڳو، جيڪي اڳتي ھلي مستقل سُر بنيا. يقيني طور چٽي نٿو سگھجي تہ اھي اصل ليئون ڪھڙيون ھيون، جن ۾ سسئي جي داستان کي ڳايو ويو، مگر ’شاھ جي رسالي‘ ۾ جيڪي سسئي جا پنج سُر آھن، سي ڀانئجي ٿو تہ انھن آڳاٽين ’ليئن‘ جا يادگار آھن. سومرن جي اوائلي دور ۾ غالباً سنڌ ۾ ’آيري‘ راڳ ھلندڙ ھو ۽ ھڪڙن ڳائيندڙن سسئي جي داستان کي انھيءَ راڳ ۾ ڳايو. رسالي جو ’سر آبري‘ انھيءَ آڳاٽي ’آيري راڳ‘ جو يادگار آھي، ٻي ايراضي ۾ ٻين ھن داستان کي مقامي ’ديسي‘ لئي ۾ ڳايو ۽ رسالي جو سر ديسي انھيءَ جو يادگار آھي.

ساڳئي دور ۾ عرب- ايراني موسيقي جي سلسلي جو ’حسيني راڳ‘ سنڌ ۾ ھلندڙ ھو، ۽ ڪن راڳيندڙن سسئيءَ جو داستان کي حُسينيءَ لئي ۾ ڳايو، جنھن جو يادگار رسالي جو ’سر حسيني‘ آھي. حسيني راڳ ڏھين صدي ھجري جي شروعات (١٦ صدي عيسوي جي شروعات) تائين صوفين ۽ درويشن جي سماع وارين مجلسن ۾ مقبول ھو ۽ سنڌ جي ذاڪرن انھيءَ لئي کي پنجاب تائين مشھور ڪيو. ’تذڪرہ قطبيہ‘ جي مصنف، ١٥٠٤ع کان ١٥٤٠ع واري عرصي ۾ لاھور جي سماع جي محفلن جو ذڪر ڪيو آھي، جن ۾ سنڌي ذاڪرن ’حسيني مقام‘ (حسيني راڳ) ۾ سنڌي ڏوھيڙا پڙھيا ۽ سامعين کي وجد ۾ آڻي ڇڏيو. لس ٻيلي واري ايراضيءَ ۾ سسئي جي داستان کي مقامي لئي ’معذور‘ ۾ ڳايو ويو، جيڪا ھن وقت تائين لس ٻيلي ۾ مروج ۽ مشھور آھي. شاھ جي رسالي ۾ سسئي جو سُر ’معذوري‘ انھيءَ لئي جو يادگار آھي. رسالي ۾ سسئي جو ’سر ڪوھياري‘ غالباً ڪوھستان واري ايراضي جي آڳاٽي مقامي لئي جو يادگار آھي.

(ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ: سنڌي موسيقي جي مختصر تاريخ ، ڀٽ شاھ ثقافتي مرڪز، حيدرآباد سنڌ. سن ١٩٧٨ع ص- ص ٩٥- ٩٦)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ سَسُئي آبِرِيِ

داستان پهريون

١

اَوَلِ آخَرِ[١] آهِ، هَلَڻُ منهنجو هوتَ ڏي،
پورهِيو سَندو پورِهِيَتين، والِي! ڪِيمَ وِڃاءِ،
سو مون ٿورو لاءِ[٢]، جيئن جيئري مِلان جَتَ کي.

٢

ڏري ۾ ڏاري[٣]، سَتَ[٤] سُورَنِ جي سَسُئيَ،
پيِيائِي[٥] پُنهُونءَ ڏي، نِرمَل[٦] نِهارِي،
لالَنَ جي، لَطِيفُ چئي، سُونهَن[٧] سَتِي[٨] سارِي،
پِرِيَتَڻُو[٩] پارِي، مارَگ[١٠] ۾ مُنڌَ مُئِي.

١- نيت ٢- احسان ڪر ٣- رئاڙي ٤- سنڪو، هارو ٥- پاسي پر ليٽي ٦- پاڪ، صاف ٧- حسن ٨- ستيا واري ٩- دوستي ١٠- رستي، راهه.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

جي سِجهائِي[١] سِڪَ، تہ پُڻ سِڪي سَسُئِي،
پِيتائِين پُنهُونءَ سين، هَڏَ[٢] نہ يَڳِيَسِ هِڪَ[٣]،
اِنَ تَڙَ مَنجهان تِڪَ، ڏني پانَ اُڃَ تِئِي.

٤

پَسِي جهاجَهه[٤] جَمالَ جي، جَنِين پِيتي پِڪَ،
اَپِرِ اُڳانجهو[٥] تِيو، سُورُ اُنِين[٥a] کي سِڪَ،
هَڏِ نہ يَڳِيَنِ هِڪَ، سَدا سائِرَ[٦] سِيرَ ۾.

٥

مَحَبَتَ جَنِ جي مَنَ ۾، تَنِ تَشنَگِي[٧] تارِ[٨]،
پِي پِيالو اُڃَ[٩] جو، اُڃَ سين اُڃَ اُتِيارِ،
پُنهُون پانَ پِيارِ، تہ اُڃَ[١٠] سين اُڃَ[١١] اُجهائِيان.

٦

مَحَبَتَ سَندو مَنَ ۾، پُرِ پِيالو جَنِ،
پِيَنَ پَرَچا[١٢] ناهِ ڪو، ڪنهن جنهن[١٣] ڏاهِ[١٤] ڏِنِيَنِ[١٥]،
تنهن نِهايَتَ ناهِ ڪا، جنهن سُڄا سُڄ وَڃَنِ،
تيلانهن اُڃَ مَرَنِ، سَدا سائِرَ سِيرَ ۾.

٧

سَدا سائِرَ سِيرَ ۾، اَندَرَ لِهِي نہ اُڃَ،
پَسَڻُ جو پِرِينءَ[١٦] جو، سا سَيائِي سُڃ،
تيلانهن[١٦a] مَرَنِ اُڃَ، سَدا سائِرَ سِيرَ ۾.

١- پچائي، ٻَکاري ٢- اصل، بنھ ٣- سِڪ، پيار ٤- گهٽائي ٥- زياد ٥a- انهن ٦- درياه ٧- اُڃ ٨- گهٽي ٩- عشق ١٠- وصال ١١- وڇوڙو، فراق ١٢- پرچاءُ، آرام ١٣- اهڙي ڪنهن ١٤- باھ، مچ ۾ ١٥- جلڻ، سڙڻ ١٦- پرينءَ، محبوب ١٦a- تنهن لاءِ، تنهن ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۸

ساڄَنَ ڪارَڻِ سُڄَ، مَرُ قَبُولِي سَسُئِي،
اَندَرِ جَنِين اُڄَ، پاڻِي اُڃَيو اُنِ ڪِي.

۹

پاڻِيءَ مَتي جُھوپِڙا، مُورِکَ اُڃَ مَرَنِ،
ساھان[۱] اوڏو سُپِرِين، لوچي[۲] تان نَہ لَھَنِ،
دَمُ[۳] نہ سُڃاڻَنِ، دانھون ڪَنِ مُنَنِ[۴] جيئَن.

۱۰

سَسُئِيءَ ڪِينَ سَمُجھيو، اوري[۵] آرِيءَ ساڻُ،
ڪَرِي پيکَ[۶] پُنھونءَ سين، پاڏارِيائِين[۷] پاڻُ[۸]،
جَتِ وِڃايو جاڻُ[۹]، ٻانيَڻِ ٻَروچَنِ سين.

۱۱

لَڳِي ڪوسو واءُ، لوڪُ مِرُوئِي لَھَسِيو[۱۰]،
اَيَنِ[۱۱] مَنجھان آئِيو، 'ھَئِي ھَئِي!' جو ھُڳاءُ[۱۲]،
طَيُورَن[۱۳] تنواريو، پُنھونءَ پُڇا ٿاءُ،
رَسِيو سُورُ شَبانَ[۱۴] کِي، وُحُوشَنِ[۱۵] وَتاءُ[۱۶]،
مِرُوئَنِ مَوتُ قَبُولِيو، اَپَرِ اَفسوساءُ،
بَرَ پُڙِ ڪَنِ ٻُڪاءُ[۱۷]، اُڪَنڊِيا آرِيءَ لِئِي گھڻو.

۱- ساھہ کان ۲- ڳولي ۳- ساھہ، روح ۴- ڦريلن ۵- احوال ڪري ٦- ديدار، ڏيٺ- دوستي ۷- پڌرو ڪيائين ۸- خودي ۹- عقل ۱۰- سڙيو ۱۱- آسمانن ۱۲- آواز ۱۳- پکين ۱۴- ڍنار ۱۵- وحشي، جھنگلي جانورن ١٦- وٿان، کان ۱۷- واويلا، روح راڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

مَهِدِ[١] مُحتاجِي[٢] ڪَرِي، پُنِيءَ پيرُ ڪَٽِيجِ،
ڪُبِيلِياٽِي[٣]! ڪِيچِ ڏِي، حُجَ[٤] مَ هَلائِيجِ،
پاڻان[٥] ڏارَ پِرِيتُو،* سَسُئِي! ساڻُ ڪَٽِيجِ،
اوڏِي عَزازِيلَ[٦] ڪِي، وِيجهِي تان مَ وَڃِيجِ،
نااُميدِي[٧] نيجِ، تَہ اوڏِي ٿِيين اُميدَ ڪِي.

١٣

مَهِدِ مُحتاجِي ڪَرِي، حُجَ وِڃائِي هَلُ،
عُذرَخواهِيُون[٨]، عاجِزِيُون، سَسُئِي! ڪنهن مَ سَلُ،
ڏُونگَرَ ڏورڻُ ڏاڪڙو، لَنءُ[٩] رِيءَ[١٠] ڪونهِي لَلُ[١١]،
اِيءُ پَلاڻِيءَ جو پَلُ[١٢]، جيئن پاسي ٿِيئڻُ پاڻُ ڪان.

١٤

وِيهُ مَ، مُندَا! پَنِيورَ ۾، ڪَرِ ڪو واڪو وَسُ،**
ليڙَنِ[١٢a] جو، لطيفُ چِي، ڏُونگَرَ ڏِينديءِ[١٣] ڏَسُ،
پُنهون اُتِي پَسُ، سِرَ پَرِ هَلِي، سَسُئِي!

١٥

وِيهُ مَ، مُندَا! پَنِيورَ ۾، ڪَرِ ڪو واڪو وَسُ،
پانِهِي پاروچَنِ جِي، گولِي! چَڏِ مَ گسُ،
ڏورَڻُ مَنجهان ڏَسُ، پُونديءِ[١٤] هوت پُنهونءَ جو.

١- مهند، اڳيان ٢- عاجزي ٣- ڪسنگي، خراب سنگت واري ۴- حجت، دعويٰ ٥- خوديءَ کان * لاطمع عشق ٦- شيطان (نفس) ٧- محرومي، دنيا ترڪ ڪرڻ ٨- آزيون نيزاريون ٩- عشق جي لغار ١٠- ڪان سواءِ ١١- مزو ١٢- قل، جوهر، چڱائي ١٢a- اُلن ** دانهون ۾ پيا حيلا هلاءِ، هٿ پير هڻ. ١٣- توکي ڏيندا ١۴- توکي پوندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

وِيهُ مَ، مُنڌا! يَنيورَ ۾، هاڙي[1] هَڏِ مَ هَلُ،
ڪُوڙي ڪِجِ مَ ڪَڏهين، سَچي ڳالهه مَ سَلُ،
جانِبُ لئي مَ جَلُ، سُورُ وِسارِ مَ سَسُئِي.

١٧

نااُميديءَ نِجهري[2]، پيهي پَسُ اَللهُ،
چِتو رَباني راهُ[3]، مُرادُن[4] مَخفِي[5] ڪيو.

١٨

سُکِين تِيءُ مَ سَنرَي[6]، پَسي ڏُکَ مَ ڏرُ،
پَٽِي ڪَرِ[7] مَ پانهنجو، گهورِي! اَڏِ مَ گهرُ،
مارِي[8]! هَڏِ مَ مَرُ، مَجِڻِ[9] جِيءُ جِيارِيين.

١٩

سُکين تِئي نہ سَنرِي، ڏُکين تان نہ ڏري،
اوري هَڏِ نہ اُيئي، پُري[10] تان نہ پَري،
سَرِتيُون! تو نہ سَري[11]، ٻنهي رِيءَ ٻانيَڻِ کي.

وائي

تَنَ مَنِ منجهه تَنوارَ، هو يارَ! سَدا آهي سِکَ جِي.
تيئن چِٽِڪَنِ[12] چِتَ ۾، جيئن سا گهنڊِيءَ[13] لارَ[14]،
هو يارَ! سَدا آهي سِکَ جِي.

١- نادان، هاڙو جبل ٢- مڪان، جاءِ ٣- الله جي واٽ، طريقت جو رستو، صراط المستقيم ٤- اميدن، طمع ٥- ڳجهو، لڪل ٦- خوش ٧- ميدان ڪر، ڍاهي ڇڏ ٨- مٿل! ٩- متان ١٠- وجي ١١- گذر يا چارو ٿئي ١٢- اٿن، هرن ١٣- چڙو، گهنڊٽي ١٤- چڙي جي اندران آواز ڪرڻ لاءِ ٻڌل هڏو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لَڳِي اُڄَ اَکِيَن کي، سُڪِهو موٽُ سٿارَ،
هو يارَ! سَدا آهي سِڪَ جي.
پَسان ڪِينَ پِرِيَتُو، ڪاڏِي پِرِت پَچارَ!
هو يارَ! سَدا آهي سِڪَ جي.
ٻَنديِاڻِي ٻَنيِورَ ۾، آهِيان اَهُڻان[۲] ڏارَ،
هو يارَ! سَدا آهي سِڪَ جي.
مون کي چَڏِ مَ ڇَپَرين، آرِياڻِي آڌارَ!
هو يارَ! سَدا آهي سِڪَ جي.
ڏِيان خيزُ[۳] خِزانَ ۾، ٻي[۴] تو مَنجهِ ٻَهارَ،
هو يارَ! سَدا آهي سِڪَ جي.
مُضِرُ[۵] تان مون کي ڪِيا، حَڪِيمَن هَزارَ،
هو يارَ! سَدا آهي سِڪَ جي.
ڏَوا آهِيِن دِلِ جِي، وارو، واقِفَ ڪارَ،
هو يارَ! سَدا آهي سِڪَ جي.
آئِي ڏي عَلِيلَ[٦] کي، مَعجُونُون، موچارَ[۷]،
هو يارَ! سَدا آهي سِڪَ جي.
آهي عَبدُاللطيفَ کي، تنهنجي، پِيءُ[۸] پَچارَ،
هو يارَ! سَدا آهي سِڪَ جي.

۱۔ تات ۲۔ اوهان کان ۳۔ ٽپو، چال ۴۔ کان سواءِ ۵۔ نقصان ٦۔ بيمار ۷۔ اي سهڻا
۸۔ پِرين، محبوب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻيو

۱

پَسِي ڏونگَرَ، ڏاهِ[۱]! جِمَ[۲] هَلَڻَ ۾ هيٺي وَمين،
لانچي[۳] لَڪَ، لطِيفُ چئي، پُنِيءَ ڪيچِيَنِ ڪاهِ،
ان واڙِئتي[۵] ور جي، آسَرَ هَڏِ م لاهِ،
پُڄِي پُورِجِ[۴]، سَسُئي! بَلوچاڻي باهِ،
جو اَکِنئُون اوڏو آهِ، سو پِرين پَرانهُون مَ ڇَهو[۶].

۲

هِتان ڪَٽي هُتِ، جَنِ رَکيو[۷] سي رَسِيُون، *
ساجَنُ سُونهَن سُرتِ[۸]، وِڪائي[۹] ويجهو گهڻو.

۳

جيڪس[۱۰] يادِ ڪِياسِ، وَرَ وَجِي وَٽڪارَ[۱۱] ۾،
جَلَدُ جَرِيدي[۱۲] پَنڌ ۾، اَدِيُون! اَڄ تِياسِ،
وَڃي ڪيچ پُنياس، پاروچاڻيءَ پاڄَه سين.

۱- ٻانهي ۲- متان ۳- ڳولي ۴- وڃج ۵- وڙن واري، لائق مهربان۶- (هاٿي) ڇنو ۷- دل لڳائي * جن هن دنيا کان منهن موڙي، آخرت موچاري ڪرڻ لاءِ خيال ڪيو، سي وڃي منزل مقصود کي رسيون ۸- عقل ڪل ۹- وک کان ۱۰- ٻشايد ۱۱- وٽراهه، لس ٻيلي جي هڪ جهنگ جو نالو ۱۲- اڪيلي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

واقِفَ نَہ وَڻِڪارَ جِي، بارِي سُڄَڻِ[۱] بَرَ،
وَرُ وَسِيلا سُپِرِين ڏَڪِيَسِ ڏوري ڏَرَ،
لِهجِ، لعلُ لَطِيفُ چي، ڪانڌا! مُٺيءَ جي ڪَرَ[۲]،
وِلَهِي[۳] ڪَري، وَرَ، مَچُڙِ مارَڳِ ڇَڏِيِن.

۵

واقِفِ نہ وَڻِڪارَ جِي، اَڳَ نَہ ڏِيهُ ڏِٺومِ،
ڏُونگَرَ ڏوراپِنِ سين، ڪاڻيءَ رِيءُ ڪُنومِ،
جيلانهن[۴] مُحِبُ مِنومِ[۵]، تي[۵a] ڇُلُون[۶] ڪَريان ڇَپَرين.

۶

واقِفَ نَہ وَڻِڪارَ جِي، پاڻيءَ کَنيُمِ نہ پاءُ،
جَبَلَ جَلدايُون[۷] ڪَري، تِڪَ ڏيکاري تاءُ،
لَڳِي لُڪَ، لَطِيفُ چي، مَعذُورِن[۸] مَٿاءُ،
اُتي اوڏو آءُ، جِتِ، هوتَ! هيڪَلِي آهيان.

۷

واقِفِ نَہ وَڻِڪارَ جِي، جِتِ جَبَلُ جوراٽُو[۹]،
اُتي عَبدُاللطِيفُ چي، سُڄِي[۱۰] سَفَرُ سَتاٽُو[۱۱]،
پِهرونِي[۱۱a] پاٽُو[۱۲]، سَوَلو ڪَرِيِن سانَ جو.

۱ـ سجهن ۲ـ خبر ۳ـ نياڳي، سجي ۴ـ چاڪاڻ جو ۵ـ منهنجو مٺو آهي ۵a ـ تنهن ڪري. ٦ـ اڇلون، ڊوڙ ڊڪ ۷ـ سختيون ۸ـ هيڻين ۹ـ سخت، زورآور ۱۰ـ سجهي ۱۱ـ خطرناڪ ۱۱a ـ پهريون ٿي ۱۲ـ پهڻ، پٿر، سنگ ـ ميل، منزل جو نشان، منزل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

وَڏا وَڻَ وَڻڪارَ جا، جِتِ جائُو[١]، جَمُرَ[٢]، جَرَ[٣]،
ڪوسا تَپَنِ ڪَڪِرا، ٻي دَمِدَمِ تَپي ڏَرَ[٤]،
ويچارِي ڏي[٤a] وَرَ[٥]، پيرُ نه لَهي پرينءَ جو.

٩

وَڏا وَڻَ وَڻڪارَ جا، جِتِ نانگَ سُجَنِ نيلا،
اُتي عَبدُاللّطِيفُ چئي، ڪِيا هيڪَلِيَنِ حِيلا،
جِتِ ڪُتَّمَ نه قِبيلا[٦]، اُتِ رَسِجِ، رَهَبَرَا! راهَ ۾.

١٠

ويچارِيءَ وَڻڪارُ، اَگُ نَه ڏِٺو ڪَڏِهين،
مِهَرَ نه هُئي ماڙهين[٧]، هو سَڀُ هِندوڪارُ[٨]،
جَتُ ڪِيائين يارُ، سُورَنِ ڪارَڻِ، سَرِتيُون!

١١

واقِفَ جي وَڻڪارِ جا،* وَنءُ[٩] تَنِين جي سَڌِ،
ساڻِينِ سان، سَيّدَ چئي، لَڌو لَڌِي گَڏِ،
نيئِي نماڻيءَ نِجُهرو، اوڻِيَنِ پاسي اَڏِ،
سُڪَ يَنيورَ[١٠] جا چَڏِ، ته ڪاهي رَسِين ڪيچَ کي.

١ـ لئي جو وڻ ـ جبل جو نالو ٢ـ ٻيڊ جو وڻ ٣ـ خوشبودار ٻوٽو ٤ـ ڌرتي، زمين ٤a ـ ڏِئي ٥ـ ڦيرا ٦ـ جتي بستي ڪانه آهي ٧ـ ماڻهن ۾ ٨ـ رهزنن جي جاءِ * طريقت جي راه جا صاحب، مرشد ٩ـ وڃ ١٠ـ هن دنيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وَڏا وَڻَ وَڻڪارَ جا، ڇپُون ڇپِ ڇپيها،
مَنزَل ڏُور، مَنُ تَنها،* اُتِ ٻوليُون ڪَنِ ٻِيها[۱]،
رائي پيرَ رَتَ ڪِيا، لَڳِي لَڪَ ڏِيها[۲]،
لَڪَنِ جُون لِيها[۳]، لوڙِهيا لالَ لَطِيفُ چي.

وائي

هو جي هَلِيا هوتَ سونهارا،
مُون نہ وَهِيٺا[۴]، پَنهُونءَ سَڱِيٺا[۵].
سَسُئي پُڇي ساٿَ جا، اوطاقُون اوتارا،
مُون نہ وَهِيٺا، پَنهُونءَ سَڱِيٺا.
آن ڪي ويندا گَڏِيا آرِياڻي اِهَ پارا[۶]،
مُون نہ وَهِيٺا، پَنهُونءَ سَڱِيٺا.
تَـلِيُون، تَـوُنرَ، هَلَوِيُون[۷]، مَيَنِ[۸] سِرِ[۹] موچارا،
مُون نہ وَهِيٺا، پَنهُونءَ سَڱِيٺا.
مُون ڪي نِيندا پاڻ سين، ڪامِلَ ڪُرَ اُجارا[۱۰]،
مُون نہ وَهِيٺا، پَنهُونءَ سَڱِيٺا.
اَدِيُون! عَبدُاللطِيفُ چئي، دوسَ آيا دِلدارا،
مُون نہ وَهِيٺا، پَنهُونءَ سَڱِيٺا.

---

* پنڌ پري ۽ آءٌ اڪيلي ۱- ٻاٻيها، پکيءَ جو قسم ۲- ڏينهان، ڏينهن جو ۳- تڪليفون ۴- وس ۾ ۵- مائٽ ٦- انهن پارن يا نشانين وارا ۷- انن سينگارڻ جا زيور ۸- انن ۹- سِسيون ۱۰- خاندان اجاريندڙ، نالو ڪيندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٽيون

۱

پُنهُون ڇَڏِيو پوءِ،° جانِبُ جَبَلِ ڳوليِن،
ٽيلاهِين ٽَنگُون[1] ڪَرِيِن، جيلاهِين تُون جوءِ،
ساڄَنُ سُڄَ نِهارِيِن، ڏکِي! ڏوهُ ڪِيوءِ،
هاڙهِي هوتُ نہ هوءِ، وَرِي پُڄُ وِيِٺِيَنِ[2] ڪي.

۲

وَرِي پُڄُ ويٺِيَنِ ڪي، سَندا پُنهُونءَ پارَ،
ساڄَنُ سَبَ ڄمارَ، ڏکِي! ڏورِجِ ڏِيلَ[3] ۾.

۳

ڪونهي اُتِ ڪوهيارُ[4]، جِتِ تو، پوري! پانئيو،
پَنڌُ مَ ڪَرِ پهاڙَ ڏي، وُجُودُ ئي وَٽِڪارُ،
ڏارِيانُ° پانئج ڏارَ،* پُڄُ پِريانَ ڪَرَ[6] پانَ تون.

۴

سَيَٿِي ساري، سَسُئِي! ڳهَرَ ڪُنڌُون تُون ڳهورِ[7]،
وَڃِي ڏورِ مَ ڏورِ، دَران مَنجهه[8] دوستُ ٿيو.

° پوئتي، پٺتي ۱- ڊڪون ڊوڙون ۲- جن هڪ هنڌ ويهي اندر ۾ الله ڳوليو آهي ۳- بدن، جسم ۽ اندر ۴- جبل جو رهاڪو، محبوب ۵- پرايا، ٻاهريون شيون * ڏارين شين کي ڏار سمجهج ۶- واسطي لاءِ، خبر ۷- ڳول، ڇتائي نهار ۸- در اندران، وجود ۾.

٥

درَان مَنجھ دوسِتُ، تِيئو، موتِي پُڄُ پاهِين[١]،
عَبَثُ[٢] اڳاهِين، وَڃِيو ڪُوڪِين[٣] ڪانڌَ کي.

٦

وِڙَڪِيَمر[٤] سَڀِ وَٽانَ، پار ڪارَڻِ جَتَ جي،
"وَاللهُ بِڪُلِ شَيءٍ مُحِيط"[٥] اِيءَ آرياڻِيءَ اُهِجانَ،
سَڀَ ۾ پُنهون پانَ، ڪِينهي ٻيو ٻروچ ري.

٧

جانِ پيهي ڏِنمِ پانَ ۾، ڪَري روحَ رِهاڻِ،
تان نہ ڪو ڏونگرُ ڏيهَ ۾ نہ ڪا ڪينچِيَن ڪاڻِ،
پُنهُون تِيَسِ پانَ، سَسُئِي تان سُورَ هئا.

٨

پَرَ گهران[٦] پاسو ڪَري، پُڄُ پِريان ڪَرَ پانَ،
سو تان تونهِين سانَ، جنهن لئي جَفائون ڪَرين.

٩

سوئي ڪَٿِيو سانَ، سوئِي ڏورِين سَسُئِي،
ڪَڏهِن ڪَنهِين نہ ڪِيو، جُلَڻُ[٧] مَنجهان جانَ[٨]*،
پُڄُ پِريان ڪَرَ[٩] پانَ، تہ تُون تِئائِين لَهين.

١- پهتي ٢- اجايو ٣- ڪوڪون يا سڏ ڪرين ٤- ڳوليمر ٥- سڀڪا شيءِ الله جي گهيري (قبضي) ۾ آهي ٦- پرائي گهر مان، غير ڪان ٧- هلڻ ٨- علمر، واقفيت، پروڙ
* گهسي، هلي، ڦري ٻہ ڪجھ ڪين پروڙيو. ٩- لاءِ، واسطي، خبر،

١٠

جو تُون ڏوريِٖين ڏُورِ، سو سَدا آهي سانُ تو،
لالَن لئي[1]، لَطِيفُ چئي، مَنجِهي تِـيءُ[2]، مَعذُورِ،
مَنجهان پَئي پَروڙِ[3]، تو مَنجهِ آهِسِ تَڪِيو[4].

١١

وَڃين ڇو وَڻڪارِ، هِتِ نہ ڳولِين هوتَ کي،
لِڪو ڪِينَ، لَطِيفُ چي، ڀاروڇو ڀِئي پارِ،
ٽِـيءُ سَتي، ٻَڌُ سَندرو، پِرتِ پُنهُونءَ سين پارِ،
نايو نيڻَ نِهارِ، تو ۾ ڏيرو دوستَ جو.

١٢

ڪُوڙِيُون پُڇَنِ ڪيچُ، هوتُ نہ پُڇَنِ هتهِين[5]،
جَنِ پُنهُونءَ سين پيچُ، تَنِ پيرين پَنڌُ وِساريو.

١٣

هَلُ هِنئين سين هوتَ ڏي، پيرين پَنڌ وِسارِ،
قاصِنِيداڻي ڪارِ[6]، ڪِينَ رَساڻي ڪيچ کي.

١٤

هَلُ هِنئين سين هوتَ ڏي، پيرين ڪَرِ مَ پَنڌُ،
رائِي[7] پُڄُ مَ رَندُ[8]، رِڙهُ، رُوحانِي سَسُئِي!

١ـ لئي، لاءِ ٢ـ اندر ۾ جهاتي پائي ٣ـ پتو، نشان ۴ـ ماڳ، ڏيرو ٥ـ هتهين، هتي
٦ـ قاصد وانگر نيابي پهچائڻ سان ٧ـ جبل جي واري ٨ـ پير

۱۵

هَلُ هِنئين سين هوتَ ڏي، ڇَپَرِ هَڏَ مَ ڇُلَ[۱]،
آرِياڻِي اَمُلُ، ڪايا[۲] ۾ ڪانڌُ ٿيو.

۱٦

هلُ هِنئين سين هوتَ ڏي، ڇَپَرِ ڇُلُ مَ تُون،
مَنجهان لَڏو مُون، ڪوهِيارو ڪيچَ-ڌَڻِي.

۱۷

هَلُ هِنئين سين هوتَ ڏي، سِيِي ڪَنُ مَ ساڻُ،
جَنِين پانِئيو پاڻُ، سي آرِياڻِيَان[۳] اوري رَهِيُون.

۱۸

ڪِجي پَنڌُ، پُڇان تو، ڪيچَيَن ڪارڻِ ڪيئن؟
بيخُود هَلِج بَرَ ۾، آئُون تو چُئان[۴] ايئن،
سِڪَڻُ ساجَنَ سِينءَ[۵]، مَتان، مُنِي! ڇَڏِيِين.

۱۹

مَتان، مُنِي! ڇَڏِيِين، پِرِيَتَڻُو پاڻان،
جاپَنِ[٦] جيئَن جاڻان[۷]، تون پُڙِ هوئِج تَنِ جيئَن.

۲۰

مَتان، مُنِي! ڇَڏِيين، پاڻان پِرِيَتَڻُو،
ڪَٿُورِيءَ ڪَٽُو، مَرُهي مَرِهِج[۸] مُنهن ۾.

۱- ٽپ، ڇالون ڏي ۲- بدن، جسم، اندر ۳- آريءَ جي ملڪ ڪان ۴- چوان ۵- ساجن ملڻ تائين ٦- جمن ۷- جاڙا بار ۸- لڳائج.

وائي

غَفلَتَ يارُ گنوايو، پَرِّي جيڏيُون!
ڪيئن ڪَرِيان آئُون، ڪُهہُ[١] تِيو.
سُتِيَسِ تان ساٿُ وِيو، اُتِيَسِ تان ڏُکُ آئيو،
ڪيئن ڪَرِيان آئُون، ڪُهہُ تِيو.
پُچان پوءِ پُنهُونءَ کي، عَبَثُ تان اُنُ ڪائيو[٢]،
ڪيئن ڪَرِيان آئُون، ڪُهہُ تيو.
هوتَ هَلندي جا ڪَئي، سا مُون ڳالهہ سُڻائيو،
ڪيئن ڪَرِيان آئُون، ڪُهہُ تِيو.

داستان چوٿون

١

هيڃُ[٣] هوندو جَنِ، سي ڪيئنءَ وِندُرِ[٤] وِيندِيُون،
وِيهو وِچِ رُهَنِ، سَهسِينَ سَڌُنِ وارِيُون.

٢

سَڌائِتِي سَيَڪا، بُکَ نہ باسيَ[٥] ڪا،
جيهِيءَ تيهِيءَ ذاتِ جِي، جُنبَشَ[٦] ڪانهي جا[٧]،
مُون سين هَلِي سا، جا جِيءُ منو نہ ڪَري.

١ـ ڪوهُہ، ڇا ٢ـ اجايو ڪايو، پيٽ جي پوڄا ڪريو ٣ـ سڪ، ۴ـ جبل (پب جبل جي هڪ نديءَ جو نالو) ۵ـ قبول ڪري ٦ـ چُرپر، هلڻ، چرڻ ٧ـ ٿاڃ مَاڳ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

ڪيچ نہ جُنبَڻَ[١] جاءِ، تہ ڪا هَلي هوتَ ڏي،
مُون سين هَلي ساءِ، جا جِيءُ مِنو نہ ڪَري.

۴

آتَڻَ[٢] ۾ پرِياڻَ[٣]، هو سلَيَني جيڏيين، *
مُون سياڳِيءَ ساڻُ، ڪيرَ چُلَندي چِپَرين.

٥

سُڪَنِ وارِي سڌَ[۴]، مَتان ڪا مُون سين ڪَري،
اَندَرُ جَنِين اَڌَ، ڏُونگَرَ سي ڏورِينديُون.

٦

ڏُونگر نہ ڏوري، سِڪَڻَ جون سَڌُون ڪَري،
وينِي گهرِ گهوري، مَتان پرِيَنِ چِندَڙو.

٧

وَريتِيُون[٥] وَرو، آئُون نہ وَرَندي وَرَ ري،
جا ڏِي[٦] هِنَ جَبَلَ جو، تانگهِيندِيَسِ تِرو،
جَتنِ ساڻُ ڏرو، نينهَن نِبيرَڻ[٧] نہ ٿِئي.

٨

وَجو سَبِ وَرِي، اِئين[٨] جي وَرَنِ وارِيُون،
ڦوڙائِي[٩] فِراقَ جِي، سُڃي ڳالهہ ڳُري؛
ٻُنيان جَنِ ٻَرِي، ** ڏُونگَرَ سي ڏورِينديُون.

١- چُرڻُ، هلڻ ٢- ڪتڻ جي جاءِ (گهر) ٣- محبت * آتڻ ۾ گهر وينِي سيني سرتين عشق جي دعوي پي ڪئي. ۴- ريس، خواهش ٥- ورن يا مڙسن واريون ٦- ٿلهي، وڏي، سخت ٧- فيصلو ڪرڻ، عشق ڪرڻ ٨- اوهين ٩- جدائي، تڪليف ** جن اندران يا گهران باهہ لڳي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

وَجو سَڀِ موتِـي، اَئِين جي وَرَنِ واريُون،
ڪانَ هَلندِي ڪيچَ ڏي، ڪَريو مَ ڪوتِـي،
ڪَڍِيَمِ ڪاچوتِـي[١]، وِڏمِ جوڳُ جَتَنِ لئي.

١٠

اَڄُ مَلِيندِيَسِ[٢]، ماءِ! ڏاڃا[٣] ڪَندِيَسِ ڪَپِڙا،
جيجان! جوڳِياڻِي ٿِيان، مُون ڪي جَهلَ مَ پاءِ[٤]،
هوتَ ڀَـروچي لاءِ، ڪَنين ڪُنرَ[٥] پائيان.

١١

عِـناتا[٦]! اُتاهِين، جانِـي[٧] جَڙي ڀَنڊَ[٨]،
آهي گهڻُو اَهُکو، فَقيرِيءَ جو فَندُ[٩]،
چَکين تہ چَرِيو ٿِـيين، مَيخاني جو مَنڊَ[١٠]،
ڪِينَ ڪَڍبو ڪَنڊَ[١١] مَنجهان سَگَ[١٢] سَيَدُ چي.

١٢

مُون ڪي ڀانئي ڀاڃُ[١٣]، ڏِيرَ ڏُوراٽا[١٤] هَلِيا،
اَڳِيان اُتِـي اُنِ جي، خُوبَ نہ ڀَـڪَمِ ڪاڄَ،
ميڙي آپَ[١٥] سَرِتيُون، نَہ ڪي ڳايَمِ ڳاڄَ[١٦]،
سا مُون هَتان نہ ٿِـئي، جيڪا رَسَمَ راڄَ،
آيَلِ! اَئُونَ اَڪاڄَ[١٧]، ڀوَلُ ڀَـروچي وِترو[١٨].

١ـ لانگوٽي ٢ـ ڏوئيندِيس، پيئوت هٿنديس ٣ـ گيڙوءَ رتا ٤ـ منع نہ ڪر ٥ـ جوڳين وارا والا ٦ـ اي عنايت (جاني ڏيري جو پٽ) ٧ـ محبوب يا عنايت جو پيءُ جاني ٨ـ قابو ٻڌ ٩ـ ڦَنر، ڏنگ ١٠ـ شراب ١١ـ ڳچي ١٢ـ لاڳاپو ١٣ـ ڀڄايل زال يا ڀاڄائي ١٤ـ ڪاوڙجي ١٥ـ پنهنجيون ١٦ـ ڳيت، راڳ ١٧ـ نالائق، بيڪار ١٨ـ بهتر، چڱو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

تو جو ٻولُ، ٻَروچَ! ويهي ڪِيو وَٽِڪارُ مِ،
سُوئِي پارِج، هوتَ! وِلهِيءَ[1] مُون مَعذُورِ سين.

١٤

پِهرِين تُون پاريج، پارَڻُ پوءِ پُنهُونءَ تي،
ٻولُ مَ وِسارِيج، هُو جو ڪِيوءِ هوتَ سين.

١٥

توسين ٻولَ ٻَهُون[2]، سَهَسين ساڄَنُ جي ڪَري،
ڪَندِيين توءِ[3] ڪَهُون[4]، جي نالو ڳِيَڙُءِ[5] نينهَن جو.

١٦

سُٽِي ٻولُ سَندانِ، جِم سُمَهِين سَسُئِي!
ڪَندِيين ڪَهُ ڪيٽانِ،[6] جُهُ[7] سي اُنِ آورانگِهيا[8].

١٧

سِجَ اُلَٽِي[9]، سسُئِي، رَتَ وَرَٽو[10] روءِ،
پَهِي[11] نہ پاندِي ڪو، جنهن ڪَرَ[12] پُڇِي لوءِ[13]،
مُوڙهِي وَجِي توءِ[14]، موتَڻَ جِي ڪانہ ڪَري.

١٨

چِلانِ[15]، مَنجِهم نہ چاڪَ[16]، پُران[17]، پُونمِ پُرڪَٽا[18]،
مَتان ڪا مُنڌ ڪَري، موتَڻَ جِي مذاق[19]،
چِتَ سَندو مُون چاڪَ، هاڙهي هَڏِ هَٽِي ڪِيو.

١- مسڪين ٢- گهٽو ٣- تنهن ڪري ٤- ڪاهون، مسافري، ڪشالا، ٥- ورتي ٦- هنن کي، کين ٧- جيڪڏهن جيڪي ٨- نہ پاريا ٩- لٿي ١٠- رت جي رنگ جهڙو ١١- هم خيال، ساٿي ١٢- جيڪر، خبر ١٣- مڪان، جاءِ ١٤- تنهن ڪري تو ڏانهن ١٥- لپ ڏيان ١٦- طاقت، توفيق ١٧- هلان ١٨- لڦون ١٩- ٺٺولي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۹

پيرين پِيَمِ پُرڪَتا، رَهه ۾ گهٽو رُنومِ،
پاراُتو پِريَنِ ڪُي، تَپي تان نَہ ڏنومِ،
چُڪِي[1] تي[2] چَيومِ، "سُواهَرُو"[3] سَجَڻين.

۲۰

چُڪِيءَ کي چَئِي، ڪا جاڳائي جيڏِيون!
وِيٺڙو ساٿُ وَهِي، تو نِندا ئِي[4] نَہ لَهي.

۲۱

چُڪَسِ سَڀِ چَئِي، ماڙهو[5] شَهر يَنيورَ جا،
سا موتي ڪِينَ مُئِي، جنهن جو جانِبُ جَتَ وَنِي وِيا.

۲۲

موتَڻَ جا مَذڪُورَ، جان کي چَيَسِ جيڏِيين،
پَرِيَتَ[6] پِهرِينَ پُورَ[7]، نيئي پَهُچائِي پُنهونءَ کي.

۲۳

موتَڻَ جي مَصلِحَتُ، مُون کي ڏِيو مَ، جيڏِيُون!
نِهارِينديَسِ نِڪِري، آرِيائِي اَلبَتَ،
ڪَنديَسِ اوتَ[8] عَيبَ جِي،* لَڪَنِ ڏِيئِي لَتَ،
سَرَتيُون! شَرِيڪَتَ[9]، آئُون ڪِيئَن آگَنِ[10] سين ڪَريان؟

۱- ٿڪجي ۲- تنهن ڪري، ۳- سئو مددگار ۴- ننڊ جو خمار ۵- ماڻهو ۶- ڌوٻياڻي
۷- پهرئين پيري، شروعاتي خيال ۸- پردو، ڍڪ * پنهنجن خامين ۾ خطائن جي تلافي ڪنديس ۹- ماڻتي، برابري ۱۰- آقائن، رئيسن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۴

موتِيي مَران ۾، ماءِ! موتَنِ کان آگِي مَران!
لُچي لالَڻ لاءِ، شالَ پُونديَس پيرَ[1] تي!

۲۵

نِماڻِيءَ جي نِجهري[2]، رُئَڻ ۾ رازُو،
کُنلِ جي قلبَ ۾، قُربَ جو ڪاڙهو،
هوتَنِ لئي هاڙهو، سَيُ رَڱيندِيَس رَتَ سين.

وائي

مَعلُومُ حالُ، حَبيبَ! مُون کي دَردُ قَديمي، وَرَ!
دَردُ جَديدي[3]، حُبّ حَبيبي[4].
آلُودِي[5] آزارَ کان، تو رِيءَ تِيَس، طَبيبَ،
دَردُ جَديدي، حُبّ حَبيبي.
شادِي[6] ڏِٺين صِحَتَ جِي، غمِي لاهِ، غَريبَ،
دَردُ جَديدي، حُبّ حَبيبي.
آنهِيان[7] تِي آهُون ڪَرِيان، نَعرو[8] مَنجھ نَصيبَ،
دَردُ جَديدي، حُبّ حَبيبي.
ڪاهلِ آهِيان ڪُوڙِي، رَسِي لاهِ، رَقيبَ[9]،
دَردُ جَديدي، حُبّ حَبيبي.

۱- پيرو، پير جو نشان ۲- گهر، مڪان، جاءِ ۳- نئون ۴- محبوب جي ۵- قاتل، گرفتار ۶- خوشي ۷- اوهان کان، اوهان لاءِ ۸- دانهون، روح راڙو ۹- نگهبان (خدا جو هڪ نالو).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

حاذِق[١] آهين هِنَ جو، اَچين شالَ عَجيبَ،
دَردُ جَديدِي، حُبّ حَبيبِي.
دَوا آهِيين دل جي، پُڇ پُڇ رَهِيَسِ[٢]، طَبيبَ،
دَردُ جَديدِي، حُبّ حَبيبِي.
اَلا! عَبدُاللطِيفُ کي، ڪوڙي لاءِ[٣]، قَرِيبَ،
دَردُ جَديدِي، حُبّ حَبيبِي.

داستان پنجون

يَجِي جان يَنيورَ ڪان، ڏُونگَرُ ڏورِيو مُون،
ڪاهي رَسِيَسِ ڪيچَ کي، جِتي پانْ پُنهُون،
سَيَتَ[٤] آهِيين تُون، قَضا ڪَندين ڪَنِ سين؟ *

٢

پيهِي جان پانْ ۾، ڪِيَمِ رُوحَ رِهانْ،
تہ نَڪو ڏُونگَرُ ڏيهَ ۾، نَڪا ڪيچِيَن ڪانْ،
پُنهُون ٿِيَسِ پانْ، سَسُئِي[٥] تان سُورَ هُئا.

١- هوشيار طبيب ٢- پڇي پڇي ٿڪي آهيان ٣- سيني سان لاءِ، پاڪر پاءِ ٤- هر هنڌ
* تون هر شيءِ ۾ وسين ٿو، تنهن ڪري تون فتويٰ يا سزا ڪنهن کي ڏيندين
٥- جيسين تائين سسئي هيس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

ڏنا جيئڻ لئي، جيڏيونَ! ڏيرنِ مُونَ کي ڏُکَ،
پَڳَيَسِ جان پَنيوَرَ کان، تان سُورَ مِڙيئي سُکَ،
لَٿِي مُونَ تانِ لُکَ[1]، پُنهُون تِيَسِ پاڻِهِين.

٤

پُنهُون تِيَسِ پاڻِهِين، وِيو سَسُئِيءَ جو شَرمُ،
هيڪَلِيُون هَلَنِ جي، ڀڄي تَنِ ڀَرَمُ[2]،
جو وِندُرَ ۾ وَرَمُ[3]، سو سَودو سَرِيُسِ[4] هِتَهِين.

٥

پُنهُون تِيَسِ پاڻِهِين، وِيو سَسُئِيءَ جو سِينگارُ[5]،
"مَن عَرَفَ نَفسَهُ، فَقَد عَرَفَ رَبَّهُ"[6]، اِهوئي آچارُ[7]،
جو وِندُرَ ۾ واپارُ، سو سَودو سَرِيُسِ هِتَهِين.

٦

پُنهُون تِيَسِ پاڻِهِين، ويئي سَسُئِيءَ جي سُونهن،
"خَلَقَ آدَمَ عَليٰ صُورَتِه"[8] اِيءَ وَٽَنِ مَنجهه وِرُونهن[9]،
چَرِيءَ[10] مَنجهان چُونهن[11]، کَٿِي هوتَ هَنجِ کيو.

٧

ويئي سُونهَن سَسُئِيءَ جِي، پنهون تِيَسِ پاڻَ،
سَيَنِ جِي، سَيِدُ چي، آهي اُتِ اُماڻَ[12]،
پَنيور جا پاڻَ[13]، آڏا عَجِيبَنِ کيءِ.*

١- جهولو، تڪليف، اٽڪ، رنڊڪ ٢- حجاب ٣- سودو واپار ۴- مليُس ٥- جنسار روپ ٦- جنهن پاڻ کي سڃاتو، تنهن جڻ پنهنجي رب کي سڃاتو (حديث) ٧- روش، فيصلو (اهائي روش يا ڳالهه پوري آهي.) ٨- خدا آدم کي پنهنجي صورت مطابق خلقيو آهي(حديث) ٩- وائي، آواز ١٠- مست ١١- چاهه ١٢- جاءِ ١٣- جايون، ٺاڪ (تعلقات)
* دنيا جا تعلقات محبوب جي ملڻ ۾ رنڊڪون آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

وَهَمَ وِرساياسِ[١]، پُنهون آئون پاڻُ هُئِي،
پاڻُ وِڃايمِ پانهنجو، پَئِي پِريان جي پاسِ،
رَتي عِلمَ نَہ راسِ،* ڏاران پَسَڻُ پِرينءَ جي.

٩

قافِئُون[٢] ڪاهِينديِاس، موتان تان ڪُرَ[٣] مِيهَڻُو،
پانِهي پاروچَنِ جي، سَڱُ نہ ساهِينديِاسِ[٤]،
"اَلفِراقُ اَشَدُ مِنَ المَوتِ[٥]"، هِتي نہ هُونديِاس،
آهَ[٦] نَہ لاهِينديِاسِ، جيئري جَتُ ڏِسي مَران!

١٠

جيئَڻُ جَتَ ڏاران، مَعذُورِ جو مَس ٿِئي،
چانگَنِ[٧] سِرِ[٨] چَڙهِي وِيا، ساٿِي سَوارا[٩]،
اَکِيُون اوتارا، پَسِيو رُونِ پُنهونءَ جا.

١١

هيڪَرَ هُتَڻُ[١٠] چَڏِ، تہ اوڏِي ٿِيِين عَجِيبَ کي،
"مَارَاَيتُ شَيئاً اِلاّ وَرَاَيتُ اللّٰهَ[١١]"، نيئِي اَجها اوڏاهِين اَڏِ،
تَہ هوتُ تونهِين کان هَڏِ، پِرين پاسي نَہ ٿِئي.

١ـ پُلايس، * دنيوي علم ڪسيري برابر بہ نہ آهي. ٢ـ قاف (جبل) ڪان ٣ـ ڪتنب
٤ـ دعوائ ڪنديس ٥ـ فراق موت ڪان بہ وڌيڪ سخت آهي (عربي چوڻي) ٦ـ آس، اميد
٧ـ اٺن ٨ـ تي ٩ـ سويل ١٠ـ خودي ١١ـ ڪا اهڙي شيءِ نہ ڏٺم، جنهن ۾ خدا جو
جلوو نہ پسيم (عربي چوڻي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

هوتُ تنهنجي هَنجَ ۾، پُڇين ڪوھُ پَھِي،
”وفِي انفُسِڪُمرِ، اَفَلا تُبصِرُونَ“[١] سوجهي ڪَرِ سَهِي،
ڪَڏهن ڪانہَ وَهي[1a]، هوتُ ڳولَڻَ هَٿَ تي.

١٣

هوتُ تُنهنجي هَنجَ ۾، پُڇين ڪوھ پَريانِ[٢]؟
”وَ نَحنُ اَقرَبُ اِلَيہِ مِن حَبلِ الوَرِيدِ“[٣] تنهنجو تونهَين سانُ،
پنهنجو آهي پانُ[٤]، آڏو عَجِيبَنِ ڪي.

١٤

وَڙِيَمرِ[٥] سَڀِ وَٿانُ، يارَ ڪارَڻِ جَتَ جي،
”اللهُ بِڪُلِ شَيءٍ مُحِيطٌ“[٦] اِي آرِياڻِيَ اُهانُ،
سَڀَ ۾ پُنهون پانُ، ڪِينهِي[٧] ٻِيو ٻَروچ ري.

١٥

جاڻِي سُڃاڻِي، وِهان ڪيئَن ماتِ ڪَري؟
اَندَرِ آڳِ عِشقَ جِي، اَپَرِ اُڏاڻِي[٨]،
”اَلعِشقُ نارُ اَللهِ المُوقَدَہ“[٩]، ڪوري جيئَن ڪاڻِي،
آهي آرِياڻِي، ٻِيو سَرِتيون! سُڃِي ڪِينَ ڪِين.

١ـ (خدا جي قدرت جون نشانيون) توهان جي اندر ۾ آهن، پوءِ ڇو نٿا غور سان ڏسو؟ (ق- ش ٥١، ٢١) 1a- وَڻي ٢- پرين، پرين ڪي ٣- اسين (خدا) هن ڪي (انسان ڪي) سندس ڳچيءَ جي رڳن کان بہ ويجها آهيون (ق- ش ٥٠، ١٦) ٤- خودي ٥- ڳوليم ٦- خدا سڀ ڪنهن شيءِ کي چوڌاري ڦريل آهي، يعني سڀ ڪنهن شيءِ ۾ وسي ٿو (ق- ش ٤. ١٢٦) ٧- ڪونهي ٨- ٻرڪي ٩- عشق خدا جي ٻاريل باھ آهي (عشق جو اکر قرآني آيت ۾ ڳنڍيو ويو آهي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

سَرَتِيُون! سَيوِئي ٿِيو، اَندَرِ آرِياڻِي،
وِيٺِي پَسان پاڻَ ۾، ڏونگَرُ ڏِهاڻِي،
هُيَسِ هوتَنَ-هاڻِي[1]، تي ڪيچِي گَڏِيَمِ ڪَهَه[2] ۾.

١٧

ڪَڏَ پُنهُونءَ ڏي ڪاهي، چاتِيءَ[3] رُوحُ چَرِيو ڪِيو،
اُٺِئي وِيٺي اوڏِهين، سُتي پُڻ ساهي[4]،
"اَلعشِقُ حِجابُ بَينَ العاشِقِ وَالمَعشوقِ"[5] لاشَڪُ تِني لاهي[6]،
آرِياڻِي آهي، پِيو سَرَتِيُون! سُڄِي ڪِينَ ڪِين.

١٨

پِينَرُ! اَئُون پوري، مُون سَڱُ سُڃاڻِي نَہ ڪِيو،
ڏِيندا مُون ڏيرَ وِيا، جهجَڻُ ۽ جهورِي،
لَڳِي جَنِ لورِي[7]، ڏُونگَرُ سي ڏورِينديُون.

١٩

اَدِيُون! اَئُون اَجاڻِ، مُون سَڱُ سُڃاڻِي نَہ ڪِيو،
هُوندَ[8] نَہ سَئِيَمِ هيتِري، ڪوهِياري جي ڪاڻِ،
رَتِيءَ جِيءُ رِهاڻِ، جِي آرِايُمِ جَتَ سين.

١- جي ماريل، وس ۾ ٢- مٺي؛ پنڌ، مسافري ٣- خشڪي، ميٺاج ۴- چڪي، تاٽي ٥- عشق، عاشق ۽ معشوق جي وچ ۾ پردو آهي (صوفياڻو قول) ٦- گمان ۽ شڪ وڃائي ٧- تانگهہ، عشق ٨- جيڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

اهُڪِيءَ آڳهُ[١] آهي، ووا آهي،
مون ڪي تان نہ ڇڏِيندو تِڪَ ۾.
پُڇي پوءِ- پينِ[٢] ڪي، لَڪَنِ ۾ لَڏَ لاهي[٣]،
مون ڪي تان نہ ڇڏِيندو تِڪَ ۾.
آرِي اُڳهاڙَنِ ڪي، پُنهُون جامُ پراهي[۴]،
مون ڪي تان نہ ڇڏِيندو تِڪَ ۾.

داستان ڇهون

١

جَنڏائيءَ[٥] جو جامُ[٦]، ڏِنائُون ڏُکِيءَ ڪي،
مَنگَلُ[٧] منهنجي مَنَ ۾، پارِيو هوتَ حَمامُ،
آرَڪِ[٨] تِيو آرامُ، ڪاڪُلُ[٩] پَسِي ڪانڌَ جو.

٢

دَردُ نہ لهي دارُئين[١٠]، زُلفَ[١٠a] زورِ ڏِنومِ،
ڪاڪُلُ[١٠b] ڪالهہ ڏِنومِ، رُخساري[١٠c] تي رُوپَ سين.

١- اڳيان، آسرو ٢- پنتي پيلن کي، قتيل عاشقن کي ٣- بار لاهي، ترسي ۴- پهرائي، ڍڪائي ٥- بيماري ٦- پيالو ٧- ڪورو، سگري ٨- الڳ، جدا ٩- زلف، گيسو ١٠- دوائن سان. ١٠a- وارن جي چڳَ ١٠b- نرڙ يا چهري تي لڙي بيٺل وارن جي چڳَ ١٠c- رُخسار، ڳلُ، ڳِتو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پَنهيو[١] جو پَنهيور ۾، ڪاڪُلُ ڏِٺمِ ڪالَ،[1a]
هَٿِي[٢] تِنين جي حال، زُلفُ جي زافُ ڪِيُون[٣].

٤

پَرِينديئِي[٤] پاڻُ وِيو، زلف ڪِيَسِ زافُ،
سَندو ڪاڪلَ ڪافُ[٥]، ماري معذُورِنِ کي.

٥

هاڻِ نَہ جِيان، جيڏِيون! زُلفَ زافُ ڪِياسِ،
ڪاڪُلَ آئون ڪُٺِياسِ، پَنهيو جو پَنهيورَ ۾.

٦

ڪاڪُلَ ڪُٺِي جا، ڪفنُ تنهن ڪِينَ ٿِئِي،
مَنجِهہ شَهادَتَ سا، لُڏِي ۾ لاڏُ ڪَري.

٧

ڏَ کا[٦] ڏونگَرَ چامرَ! مَ ڪَرِ مَعذُورِنِ تي،
توتي لَڄ، لَطِيفُ چئي، آهي سَندِي عامَ،
مارِ مَ، چَئِي مَعذُورِ کي، وَهِيان[٦] ڪانڌ! ڪُلامَ،
پَرچِج پِيادِينِ سين، اَللهَ لَڳِ، عَلامَ[٧]!
جا نَوازِي آنهَنجي[7a] نامَ، سا هوتَ! مَ چَڏِج هيڪَلِي.

١ـ گهنديدار وار 1aـ ڪالهہ ٢ـ افسوس ٣ـ اُٿَڻ ماريون ٤ـ پريندئي ٥ـ ڪاڪل لفظ جو شروعاتي ڪ يعني دامر، چار ٦ـ تاب، ڏمر ٦ـ اوهين يا ندورين جا ٧ـ جاڻيندڙ، حال محرم. 7aـ اوهانجي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

ڏمَرَ، ڏونگر چامَ! سَکَرَ[١]، پاڻ شَرِيڪَ[٢] سين،
ڪيهِي ڪُلفَتَ تنهن سين، جا گولِي آنهنجي گامَ[٣]،
وَرِجِ تُون، وَريامَ[٤]! منهنجو اَچَڻُ آن ڳري[٥].

٩

ڏڪا، ڏونگرَ! لاهِ، آئُون اَڳُ مُئِي آهِيان،
آرِياڻِيءَ سين آهِ، ذاتي سَڱُ ضَعِيفِ جو.

١٠

پيرَ پَٽائِين[٦] ڪُونٽَرا، ڏونگرَ مَٿي ڏي،
ڦَٽِيا ڦَڙَ[٧] فَقِيرِ جا، سِيرُون تِڦَيَرا سي،
جَهِڙي تَهِڙي حالَ سين، پُرِي[٨] پُنهُونءَ ڏي،
وَڃي مانَ وَرِي، ٻانِهيءَ ٻَنڌَڻُ[٩] جنهن سين.

١١

پيرَ پَٽائِين ڪُونٽَرا، ڏونگرَ مَٿي ڏي،[٦a]
پاڻُ نہ پَسِي ڦَٽِيو، ڪَڙَهِي[١٠] ڪيچِينَ کي،
هاڙهو هوتَ پَرِي، ڪُہ ڇاڻان ڪيئن لَنگهِيا.

١٢

سُمَهٽا[١٠a] ساڙو، جيڏِيُون! جيڏوئي[١٠b] ٿِيو،
پِرِينءَ جو پاڙو، مُون سين نِندَ نِبيرِيو[١١]

١ـ مناسب، جڳائين ٢ـ هڪ جهڙي ٣ـ ڳوٺ ۴ـ پهلوان ٥ـ اوهان وٽ ٦ـ پٽ کان ٻ، ريشم کان ٻ. ٦a ـ ڏئي ٧ـ پيرن جون تريون، پٻ ٨ـ هلي، وڃي ٩ـ لاڳاپو ١٠ـ مري، سڙي، رَجهي ١٠a ـ سمهڻ مان، سمجهڻ جي نتيجي ۾. ١٠b ـ ايڏو گهڻو، تمام گهڻو ١١ـ جدا ڪيو، نکيڙيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

مُون اَنڌيءَ ڏي اِيندا، هوتَ سلامَتَ سُپِرِين،
پلَئُہ لائي پانهنجي، نِيءَ[1] کي اُتِ نِيندا،
هوتَ سَلامَت سُپرين.
سَڱُ نَہ ڪَندا سُکَ سين، سُور سَگَهِيٽا تيندا،*
هوتَ سَلامَت سُپرين.
رَکِي ڳُلُ ڳَلَنِ تي، نينهن نِياپو ڏِيندا،
هوتَ سَلامَت سُپرين.
پَرِيَتِ[2] نيندا پاڻَ سين، چورِي تان نَہ ڇَڏِيندا،
هوتَ سَلامَت سُپرين.

داستان ستون

١

ڏورِ مَ ڏيهِ وِيو، پيرُ تُنهِنجي پرِينءَ جو،
ويهَڻُ واتَرِيَنِ تي، ڪيچِينِ رِيءَ ڪِهو[3]؟
وِندُرِ[4] جو وِيو، سو، اَللهَ! واري آڻِيين!

١ـ ڏوريائي، ڪنياٽي * سکن کي ڇڏي بہ اچي ڏک ۾ مون سان مهر ڪندا .٢ـ ڏوريائي
٣ـ ڪهڙي ڪم جو ٤ـ جبل (ٿئين) جو نالو.

٢

وِندُرِ جي وَجَنِ، سي مَرُ ٻَنڌَنِ سَندِرا،
ٻِيُون ڪوهه ٻَنڌَنِ، ڇوڙي جي ڇَڏِينديُون.

٣

ڏِيهُ ڏِيهائِين ڏُورِ، ٻَرَڏِيهان ٻَري ٿِيا،
سيڻَنِ ڪارَڻِ سَسُئِي، پيئِي پَراهين پُور[١]،
تُون وَجين هوتَ حُضُورِ[٢]، مُنهنجو جيئَن جيلاتهِين[٢a] ٿِئي.

٤

هيڪاندي[٣] هوئِي، اُتِي راتِ رَوان[٤] ٿِيا،
ساهُ سَڳِي ۾ سُورَ جي، پُنهُون وِيو پوئِي،
رَهُ قَضا[٥] دَمَ ڪوئِي، تہ هيڪَرَ هيڪاندِي ٿِيان.

٥

هَڏِ نہ ساهہ سُڌِيرُ، دِلِ دَرماندِي[٦] دوسَ[٧] ري،
پائي وِيئڙا پِرتِ جو، زوراوَرُ زَنجِيرُ،
جِيءُ جُسو، جاڳِيرُ[٨]، هاٿي مِلڪَ[٩] هوتَ جي.

٦

عُمرِ سَبِ عِشقَ سين، پُنهُون جي پُڄَنِ،
رِيسَ رِيذالِيُون[١٠] تَنِ سين، ڪُڄاڙي ڪي ڪَنِ،
مارَڳِ[١١] جي مَرَنِ، وَڏو طالِعُ تَنِ جو.

١ـ ڊگهيءَ مسافريءَ ۾ ٢ـ دربار ۾ ٢a ـ جنهن لاءِ ٣ـ گڏ ٤ـ روانا ٥ـ اِي موت ٦ـ درمانده (ف)، بيقرار، پريشان ٧ـ دوست ٨ـ جاگير ٩ـ ملڪيت ١٠ـ رَذِيل (ع)، ڪميڻيون، سڌڙيون ١١ـ راهه ۾.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

وَڏو طالِعُ تو، جيئن لَڳِينءَ پيرِ پُنهُونءَ جي،
سَسُئِي! اِنَ سُتُونَ[١] کي، رويو رو، رو،
وينِي هِتِ مَ هو،[1a] هَلين تہ هوتُ لَهِين.

٨

وينِيَنِ ناهِ وَراڪو[٢]، سُتِيَنِ ڪونهي سَنگُ[٣]،
هوتُ هَلَندِنِ ڪَنِيو، جَنِ انگهنِ[۴] چاڙهيو انگُ[۵]،
باسي پَئِي[٦] پَنگُ[٧]، رِڙهِي چامَ رَسِيُون.

٩

وينِي وَرَ نہ پُونِ[٨]، سُتي مِلَنِ نہ سِپِرِين،
جي مَتِي رَندَنِ رُونِ، ساجَنُ مِلي تَنِ کي.

١٠

ڪَڙهي ۽ ڪَڙي[٩]، پَرِ ۾ پيرُ پُنهُونءَ جو،
سِڪَ پَڌائين سَندِرو، جانِبَ لَئي جَڙي،
لَڪَنِ سِرِ، لَطِيفُ چي، مُنڌ جهيڙي ۽ جهڙي[١٠]،
پَنِيءَ[١١] تان نہ پَڙي، جي عُمرِ سَڀِ ايئن ڪَري.

١١

ڪِ ڪي ڪَڙيان[١٢] پيرَ، ڪِ[١٣] ڪَڙهان ڪيچَ ڏِتِيَنِ لَئہ؟
اِيُ ڏُئُون[١۴] ڏِيئِي ڏيرَ، پاٽان پرانهان وِيا.

١- ٽنيسو، هتي پنهونءَ جو پير 1a- هُج ٢- محبت جو پيچ ٣- منو قل، سنگتِ، ساٿُ
۴- انگهن، سوريءَ ۵- جسم ٦- ڊپ ٧- الڪ، مشڪلات ٨- ويني هٿ نہ اچن
٩- پيرو کڻي ١٠- ڳري ١١- مٽي ١٢- پيرو کڻان ١٣- يا ١۴- سزا، ڏک، عذاب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

ڪَڙُھ ڀُڻ ڪيچ ڏَٽِيَنِ لَئي، ڪَڙِ ڀُڻ پير سَندانِ،
اِنھِين پَرِ اُتانِ، پُوَندينءَ[1]، مُنڌَ! پھاڙَ ۾.

١٣

سُورَنِ سِجھائِي، ڇيلھِ ٻَڌِيو چوٽِيين چَڙھي،
سَڱَ پِرِيان جي سَسُئِي، ميڙي مِلائِي،
لَڌائِين، لَطِيفُ چئي، لالَنُ لالائي[2]،
ٻانيڻِ ٻاڏائي، حَبِئان[3] وارِيو هوتَ کي.

١٤

رائي کي رَنجُورَ، تَڪَرَ توءِ تانڪيو چَڙھي،
لانچي لَڪَ، لَطِيفُ چئي، هَلِي ڏانھن حُضُورَ،
رَھِيا سَڀ رُڃُنِ ۾، سَسُئِيءَ جا سالُورَ[4]،
ساڃَنُ ميڙِيُس سُورَ، سُکَ نہ ميڙِيُس سُپِرِين.

١٥

مَنجھان پيرِ پَرُوڙِ، سَڀَ مَ پُڇج، سَسُئِي!
ويھِي وَڏي ڏِڳَ مان، ڏُٽِي[5] وِجھجِ ڏُوڙِ،
تہ تُون ماٽِيين مُوڙِ[6]، جي پَندِ[7] اِھائي پارِيين.

١٦

لُڇي ڪِينَ ڪُڇي، آتي[8] مُنڌَ اَندوھَ ۾،
پَرِ ۾ پير پُڇي، لالَڻَ جو، لَطِيفُ چئي.

١- تون پوندينءَ ٢- ليلائي، ريجھائي عشق جو رنگ ٣- حب نديءَ وٽان ٤- زوا، پوتيون، سينگار ٥- چوندي ٦- سرمايو، موڙي، محبوب ٧- صلاح، نصيحت ٨- ڳري، وجھلي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

ٻَرِيائِي تہ ٻارِ، ڦوڪِ تَہ لَڳي اَنبَرِين[١]،
هِتي جي هُتَڙَ جِيُون، وَٿُون[٢] سَڀِ وِسارِ،
سَمُورِي سَرڪارِ[٣]، نيئِي رَکِج نانهِ[٤] ۾.

١٨

ڦَدُ ٻَڌِي[٥]، تُون ڪيئن، ڀِڇنديندءَ پُنهُونءَ سين،
جيئن سِينُون ساهِيِن، سَسُئِي! ٿِيِن تَهِوارُون[٦] تيئن،
مُنِي! ٿِي مِسڪِينَ، هِمَتَ[٧] هوتُ وِڃائِيو.

١٩

ٻَلَرِ[٨] لَڳو ٻانڱ[٩] پَسو! جوءِ جَرا[١٠] ڦِيِي،
سا مُندَ مَري نہ جِيِي، پِيئِي پَڃارِڙي[١١] پانڱ،
سَسُئِي سُورَنِ سانڱ، سَنيورِڙي[١٢] سَيَدُ چي.

وائي

ٻاروچان ٻاجَھ گهٽِي، آن[١٣] ٿِي ڇُلان ڇَپَرِين،
آءٌ پنهنجي پرينءَ سين، وِينديَسِ واڳَ وَٽِي[١٤]،
آن ٿِي ڇُلان ڇَپَرِين.

١ـ آسمان تائين ٢ـ شيون ٣ـ دنيوي ڪاروبار ٤ـ نفي، نيستي ٥ـ سينو ساهي ٦ـ ذرا ذرا
٧ـ هوڏ، سرڪشي ٨ـ ٻارڙي، ابهم، معصوم ٩ـ تير ١٠ـ ذرا، ٽڪرا ١١ـ پٽوڙي
١٢ـ سنيري، تيار ٿني ١٣ـ آئون ١٤ـ اُٺي، مڙهي ١٥ـ پرينءَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪونهي هِنَ پَنيورَ ۾، ڏاران دوسَ ڏِٺي،
آن تِي ڇُلان ڇپَرين.
هَٿان هَڏِ نہ ڇڏِيان، آريءَ جي پہ اَٽي[١]،
آن تِي ڇُلان ڇپَرين.
آهي هوتَنِ هَٿَ ۾، سرنڊِي جيءَ جَٽِي[٢]،
آن تِي ڇُلان ڇپَرين.
ڪِينَ وِرمِيا[٣] ڪِتَّهِين، جُلِيا[٤] جَڙَ[٥] هَٽِي،
آن تِي ڇُلان ڇپَرين.
مُون کي ڪوتِيو پاڻَ ڏي، هادِي! هَٿُ ڪَٽِي،
آن تِي ڇُلان ڇپَرين.
پُنهُونءَ ڏاران پَبَ ۾، ٻيلي ناهہ ٻَٽِي[٦]،
آن تِي ڇُلان ڇپَرين.
توريءَ تيلُ نہ پائِيان، نَڪا سِينڌِ ڦَٽِي،
آن تِي ڇُلان ڇپَرين.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، لَڳِيَمِ تَنَ تَٽِي[٧]،
آن تِي ڇُلان ڇپَرين.

١- نوڪ، آڏار، ذري ٢- ڏوري، رسي ٣- روڪيا ٤- ويا ٥- جَڙَ، ميخ ٦- "ٻيلي" لفظ جو ڏوڙي آهي ٧- چِڪ، سِڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان اٺون

١

اَڏَرِ[١]، نِڌَرِ[٢]، اَيَرِي، اَسُونهِين[٣] آهِيان،
لُڙڪ لَعلَ، لَطِيفُ چِي، وَرَ لَئِي وَهايان،
هيجان[٤] هَنجُهون[٥] حَبَ ۾، هوتَنِ لَئِي هارِيان،
جانِبُ ضَعِيفِيءَ سين، پُنهُونءَ پَهايان[٦]،
پِيهان، پَچايان[٧]، جي مان نِهو[٨] پانَّ سين.

٢

اَڏَرِ، نِڌَرِ، اَيَرِي آهِيان اَسُونهِين،
پَرَڏيهِي پِرِين ڪِيا، مَرَنّ لَئِي مُونهِين[٩]،
سَسُئِيءَ کي، سَيَّدُ چِي، تَنگَن[١٠] ۾ تُونهِين،
هارِي! ڪيئَن هُونهِين[١١]، رِيءَ سَمَرَ سَڎُون ڪَرِين؟

٣

اَڏَرِ، نِڌَرِ، اَيَرِي، اَسُونهِين آئُون،
چِيتا[١١a]، چورَ چُنجَن[١٢] ۾، بَرَ ۾ بَلائُون،
موتُ پُنهُون! پانهُون،[١٣] مَتان، مُحِبَ! مَرِي رَهان.

١- نڌڻڪي ٢- بي وسيلي ٣- ڪوجهي ٤- محبت وچان ٥- لڙڪ ٦- پرچايان ٧- جنب ۾ پِهي ماني پچايان، (خدمت ڪريان) ٨- نيو، وٺي هلو ٩- مون ئي ١٠- مشڪلاتن ١١- ائين ئي، اجايو، مفت ١١a- چيٽا (شينهن) Tigers ١٢- غارن ١٣- پنتي.

۴

اَڏَرِ، نِڏَرِ، اَيَـرِي، اوبِگي[۱]، اَوائِي[۲]،
ڪِينَ ٿُهارِي[۳] ٿَـڪَرين، سائَسِ سَڳائِي[۴]،
لاڳاپَنِ، لَطِيفُ چئي، مُنڌَ رائِي رَهائِي،
جَلَڻُ، جُڏائِي، آرِي! لاهِ اَصِيلِ[۵] تان.

۵

اَڏَرِ، نِڏَرِ، اَيَـرِي، گُمَنِ[۶] گماتِـي[۷]،
سا ڪيئن ويهي ويسَرِي، جا گهائِي[۸]، گُهماتِـي[۹]،
پيئِي پيشِ پُنهُونءَ جي، اُسُنِ مِ آتِـي،[۱۰]
جا لُڪَنِ لُوساتِـي، سا سيجَ چَڙهَندِي سَسُئِي.

٦

اَڏَرِ، نِڏَرِ، اَيَـرِي، سَڏَرِ تِـي سَچِي،
سُپَـڪَ[۱۱] تِـي، سَيّدَ چئي، پَهڻَنِ مَنجهه پَچِي،
مَعذورِ ڪي، مارو ڪِيو، اولاڪَن[۱۲] اَچِي،
مَنجهان راهَ رَچِي، تِيَـڙي لالُ، لَطِيفُ چئي.

۷

اَڏَرِ، نِڏَرِ، اَيَـرِي، ويچارِي نہ وَرِي،
لالَنَ ڏي، لَطِيفُ چئي، پُرِي[۱۳] پيرَ پَـرِي،
ڪَمِيڻي ڪَرِي، ڪارُون ڪيچ ڏَڻِينِ ڪي.

۱- موبِگي ۲- تـوائي، پريشان ۳- تڪڙو هلي (همراهہ ٿـي) ۴- مائٽـي ۵- شريف، بٺائتي
٦- غمن ۷- پنواتيل (نابود ڪئي) ۸- زخميل ۹ پنواتـي آيل، پريشان ۱۰- ڳري، سڙي
۱۱- پوري پڪل ۱۲ اُلڪن، فڪرن ۱۳- هلي، وڃي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

أَچِي عزِرائِيلَ[١]، سُتِي جاڳائِي سَسُئِي،
تِي ڏَواڙائِي ڏِلِيلَ[٢]، تہ پُنهُونءَ ماڙهُو[١a] موڪَلِيو.

٩

مُنڪِرَ ۽ نَڪِيرَ ڪِي، جَڏِهن ڏِنائِين،
اَڳِيان اُتِي اُنِ ڪِي، پُنهُون پُڇِيائِين،
اَدا! اِهائِين،[٣] ڪو وِيو ساٿُ سَچَڻَ جو؟

١٠

ياياٽِي[٤] تِي يورِ[٥]، پُنِيءَ ڪيچَينِ ڪَڪَرا،
رائو مِڙوئي رَتَ سين، ڪارَڻِ ڪانڌَ ڪَڪورِ[٦]،
لانچِي لَڪَ، لَطِيفُ چِي، اُتِي ڏُونگَرَ ڏورِ،
جَتُ وِڃي تو زورِ، اُپِڙُ[٧] تان اوڏِي تِيِين.

١١

پَئِي تِي پَئمالُ[٨]، سا مُنڌَ مَري، نہ جِيئَي،
بُري هِنَ يَنيَورَ سين، هَڏِ نَہ ڳَرَهي[٩] حالُ،
لالَنَ، جو، لَطِيفُ چِي، وِساري نہ وِصالُ،
يِرِي، ڪِجا[١٠] يالُ، هِيءَ ڏاهِ[١١] ڏورِينڊِي ڪيتَرو؟

١- ملڪ الموت ١a- ماڻهو ٢- تصور (خيال) ڪري ٣- هتان، اتان ٤- ياٽيوار ٥- يچ، ذار ذرا ڪر ٦- ڳاڙهو ڪر ٧- ڪَچُ، اُٿي هَل، تکڙي هل ٨- پائمال، پامال، نابود، فنا ٩- اوري ١٠- توهين ڪجو ١١- ٻانهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

جَهتَ[١] ِپنّي، پِهُ جَهنگِ، هاڙهي پُڄُ مَ هوتَ ڪي،
سُورُ سُبيلِي[٢] سَسُئِي! لَڪَ تِهِين سين لَنگهِ،
تہ سُپيرِيان جي سَنگ، مُنڌَ! ميڙائو[٣] تو ٿِئِي.

١٣

ٿَڪِيائِي، ٿَرَ ٿيل[٤]، چَڙهُ چُڪِيائِي، چوٽِيِن،
هَلَندي هوتَ پُنهُونءَ ڏي، پَوُ مِڙِئِي پيلِ،[٥]
اُتِي رائو رِيلِ[٦]، وِيَنِ تان وارِي وَري.

١٤

هِيءَ ڪِسِي[٧]، هِيءَ ڪَسُ، هِيءَ پَهَڻُ، هِيءَ پيچِرو،
ويچارِيءَ وَڏو ڪِيو، وِيندَنِ پُٺِيءَ وَسُ،
ليڙَن[٨] جو، لَطِيفُ چي، ڏونگرَ اَتِي[8a] ڏَسُ،
جَڳَ ۾ رَهِيسِ جَسُ، سَڳرِ[٩] تِي سَردارَ جي.

١٥

ڪَرِ ڪو واڪو وَسُ، ويهَ مَ مُنڌَ پَنيورَ ۾،
چَڙهي ڏادِين ڏونگرَين، پيرُ پُنهونءَ جو پَسُ،
ڏورَڻُ مَنجهان ڏَسُ، پُوندءِ هوتَ پُنهُونءَ جو.

١- جوڙتون، سٽون ٢- سٽو ساٿي ٣- وصال، ڳنڍجاڻي ٤- ڏڪ، اڳتي هل ٥- نابود ڪر، جيئن جانور بني لتاڙي ناس ڪندا آهن ٦- اٿلائي ٧- ليڏوٽا ٨- الن 8a- اٿئي ٩- پيچرو، راهه.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سيٽَنِ ڪارَڻِ، سَسُئِي! وَڃَڻَ ڪِجي وَسُ،
جِمَ وِرچِي ڇَڏِيين، سَندو ڳُنگَنِ° ڳسُ،
ڏوتِي ڏيندءِ ڏسُ، اَڳِيان پاروچَنِ جو.

وائي

هوتَ سي هَلَڏَهارا، ور! جيڏِيُون!
ڪيئَن ڪَرِيان آئُون اَنِ سين؟
ڪوءِ[1] پَلَنگَ! پَنِ مارُيون! ڪِيَڻَ[1a] سي تِيرَّمَ ڪارا،
ڪيئَن ڪَرِيان آئُون اَنِ سين؟
سُونهَنِ سُپِرِيَنِ جا، آتَڻَ[2] وَتِ اوتارا،
ڪيئَن ڪَرِيان آئُون اَنِ سين؟
وينو ڏي[2a] ڏِکِيَنِ کي، پُنهُون جامُ پُوچارا،[3]
ڪيئَن ڪَرِيان آئُون اَنِ سين؟
آهِيان پُٺِ[4] پُنهُونءَ جي، ڪَندِيَسِ ڪُنِرَ° ڪارا،
ڪيئَن ڪَرِيان آئُون اَنِ سين؟
پيرُ مَ ڇَڏِجِ پِرينءَ جو، هَئِي! هَئِي! هَتَ[6] آسارا[7]!
ڪيئَن ڪَرِيان آئُون اَنِ سين؟

٥- ڳونگن، اُئن ١- ڪڏ ﻣِ پون ١a- ڪائڻ ٢- ست ڪتڻ جي جاءِ ٢a- ڏِئي ٣- پلايون
۴- پريٽ، توبياٽي ٥- ڪُنَ (رنگڻ جا) ٦- هاڻي، بدن ٧- غافل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪيچِينِ ڪَرَهَ[1] پَلاڻِيا، مَيا[2] تِيئَڙَمِ مارا،[3]
ڪيئَن ڪَرِيان آئُون اُنِ سين؟
اَنڌَنِ آهِيين آسَرو، موتِيج، مُحِبَّ موچارا!
ڪيئَن ڪَرِيان آئُون اُنِ سين؟

داستان نائون

١

ويهُ مَ وِساري، پُڇا ڪَرِ مَ پَنڌَ جي،
نِرمَلُ[4] نِهاري، هَلَندِنِ تان هَٿِ ڪيو.

٢

اَوَجَهڙِ اَسُونهِن، ڏيهُ گهٽُوئِي ڏوريو،
سَگُرِ رِيءَ سُونهَن، پَهُتِي ڪانَ پَنڌَ ڪَري.

٣

واءَ! وِجاءِ مَ سو[5]، پُنِّيءَ جنهن پَنڌَ ڪَرِيان،
چِـنڌا![6] چِـپَرِ پِرينءَ جو، پير پَرِنيان[7] تو،
بَرِ بورائو[8] جو، سو، لَڳِي، مَتان لَنِيين!

٤

واءَ وِجايَمِ ڪالهه، پُنِّيءَ جنهن پَنڌَ ڪَرِيان،
وَڃَڻُ مُون وانئي[9] پيو، هوتَنِ ڪارَڻِ حالَ،[10]
جَبَلُ ڏورِيان جالَ،[11] ڪارَڻِ پير پُنهونءَ جي.

١ـ ڪَرَها، اُٺَ ٢ـ اٺ ٣ـ مارينڌڙ ٤ـ پاڪ ٥ـ اهو ٦ـ اي واءَ! ٧ـ پرتا يا پارت اٿيئي ٨ـ رهبر، سونهون (پنهونءَ جو پير) ٩ـ قسمت ١٠ـ هاڻي ١١ـ گهڻو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

کُهِجِ[1] مَ، اجَها کيهَ[2]، گردَ[3] پسُ گُنگَنِ[4] جي،
ڏِکِي! مَنجهان ڏيهَ، نِکرُ نانهن[5] کُلهي کَري.

٦

ڏورِ مَ تو ڏوريج، صَبُرُ کَرِ مَ سَسُئِي!
پُرَنُ چَڏِ پيرَنِ سين، وِهَنُ وِساريج،
سُکَنِ جا، سَيَدُ چي لاڳاپا لاهيج،
هِينئِين ساڻُ هَليج، تَ پَنڌُ پاسي پَرِ نِبري[6].

٧

ويٺِيَسِ، وِکَ نَہ اُپڙِي[7]، تُون آرِياڻي آءُ،
چُکِيءَ[8] تو سين چاءُ[9]، پاسي پَرِ پيئي رِڙهي.

٨

کُهِي[10] جا کَنيائِين، وِکَ تنهن ويجهي کَئِي،
چِبِکيءَ[11] چِنائِين، پَنڌ مِڙوئي پَٽَ[12] جو.

٩

سَؤُ کوهَ کري سَيَکا، تُون کُهِي کَنڄ وِکَ،
تاڻيج مَنجهان تِکَ، تَہ پَنڌُ پاسي پَرِ نِبري.

١٠

وِيو جاڳائي جَتُ، ويرِي کنهن وِلات جو،
سَندو سُورَنِ خَطُ، ڏِنم هوتَ هَٿَنِ سين.

١- ورچ، ٿڪج ٢ هوءَ پٺي آهي مٺي ٣- ذرا ۴- اٿ، جيڪي رڙن ڪين ٥- نڦي.٦- پورو ٿئي ٧- ڪجي ٨- ٿڪل ٩- محبت ١٠- ٿڪجي ١١- هڪڙيءَ سٽ سان ١٢- جبل جو نالو.

١١

ڏِهلا[1] مُون ڏينهن ٿيا، پِيَمِر، چامَرَ! جَيُونِ[2]،
ڪَندي پَنڌُ پَهاڙَ ڏي، ٿِيئَڙمِ رُوحَ رَيُونِ[3]،
لُڇِيو ٿِيان، لَطِيفُ چي، ڪارَڻِ دوسِتَ ڏَهيُونِ[4]،
يانِيان لَڪَ لِيُونِ[5]، جي سُورَ پِريان جا سانڍ مُون.

١٢

هيڪَلِيائي هاڻِ، پُورِينڌِيَس[6] پُنهُونءَ ڏي،
ڪَنڌِيَسِ ڪوهِيارَلَ[7] سين، رُڃِي[8] رُوحَ رِهاڻِ،
رُلِي چُلِي چَپَرين، ڪنهن پَرِ لاهِيان ڪاڻِ،[9]
آهِيان گهٽُو اَڇاڻِ، پَرَ سُورَ پِريان جا سانڍ مُون.

١٣

هيڪَلِيائِي هيل[10]، پُورِينڌِيَسِ پُنهُونءَ ڏي،
آڏا ڏُونگَرَ لَڪَيُون، سُورِيُون[11] سُڃَنِ سيلَ[12]،
تَہ ڪَرَ ٻيلِي[13] آهِنِ ٻيل،[14] جي سُورَ پِريان جا سانڍ مُون.

١٤

دوسِتُ ڏِٺائِين دِلِ سين، وِرچِي تان نَہ وِهي[14a]،
لانچِي لَڪَ، لَطِيفُ چي، پَهَڻَنِ مَنجهِ پِهي[14b]،
سَندي نينهن نِهي،[15] ڪِي سَرِفرازِ سَسُئِي.

١ـ ڏک ڏيندڙ ٢ـ جوا ٣ـ پڳل چانور وانگر پرزا ۴ـ ذرا ذرا ٥ـ ننڍي وڻ جو قسم ٦ـ هلنديس ٧ـ جبل جي رهاڪوءَ (محبوب) ٨ـ خوش ٿي ٩ـ عيب ١٠ـ هن سالَ، هينئر ١١ـ سيلھ (ڪنڊا)، ايپي ٽڪري؛ سوڙهيون ٽڪريون، نيزو ١٢ـ اڻاهون جبلي، نيزو، ڪنڊا ١٣ـ مددگار ١۴ـ ٻيلھ، گڏ ١۴a ـ ويهي ١۴b ـ پيهي، گهڙي. ١٥ـ خزاني، لاڳاپي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

وَڃي وَڃي ڏِينديَسِ ويڄهي، پَسَڻَ ڪارَڻِ پِرينءَ جي،
آڏا ڏُونگَرَ، لَڪِيُون، موڙ ڄ، مُحِبَ مِڄيڄي،[1]
پَسَڻَ ڪارَڻِ پِرينءَ جي.
پِرين، پَهُنوارَا![2] تو ڇُنان[2a]، پَيَرَ[3] آهيان پِي ڄي،
پَسَڻَ ڪارَڻِ پِرينءَ جي.
نَمُ[4] گهِرجي نينهن جو، آهيان آئون اَريڄي،[5]
پَسَڻَ ڪارَڻِ پِرينءَ جي.
جا نَہ هَلَندي هوتَ ڏي، پِيءُ تِنهين جو پاڄي،[6]
پَسَڻَ ڪارَڻِ پِرينءَ جي.

داستان ڏهون

۱

آءُ اوراهُون، سُپِرين! وَڃ مَ اَڳانهُون،
ڏَڪِي ڪَڏي ڏَرَنِ ۾، ٻاڪاريو ٻانهُون،
دَردَ جون دانهُون، مُون مارِينديُون، موٽُ تُون.

۱ـ هٺيلا، راز محرم ۲ـ ڏنار، ٻڪرار۲aـ ڇوان ۳ـ زال، جوءِ ۴ـ آلاڻ ۵ـ رہج ڪان سواءِ، خشڪ ٦ـ ڪميڻو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

آءُ اوراھُون، سُپِرين! وَڄُ مَ پِيءَ [٥]! پَري،
مُون ڏِٺِيءِ، مُون وِسَھو [١]، وِرچِي تان نَہ وَري،
ڏاران مَنھَن مَري، ڏُکِيءَ جي ڏيکارِيين!

٣

آءُ اوراھُون سُپِرين! پَري وَڄُ مَ، پِيءَ!
موٽُ، مَرَنديَس ڇِپَرين، تون جِيارو جِيءَ،
ھوتَ! مَ ڇَڏِج ھِيءَ، پُنھُون! پِيادِي پَنڌ ۾.

٤

آءُ اوراھُون سُپِرين! ڏُکِيءَ ڏيج مَ ڏاگھ [٢]،
وَٺِ ڇَڏي مُون واگھ [٣]، آري! وِٺين عِشقَ جو.

٥

آءُ اوراھُون سُپِرين! ڏُکِيءَ ڏاگھ مَ ڏيج،
پيھِي گھرِ پُڇيج، تَہ ھوتَ! ھَلاڪَتَ نَہ ٿِئي.

٦

مَچُڻ، وَرَ! وِسارِيين، آرِي! لَڳِ اَللهَ،
توکي سارِيو ساھُ، اُڪنڊِيو آھُون ڪَري.

٧

مَچُڻ، وَرَ! وِسارِيين! صَبرُ نَہ سارِيان،
توکي نِھارِيان، آءُ مُنھنجا سُپِرين!

---

٥ - پِيا، پرين ١- اعتبار ڪريو ٢- داغ، ڏکو ٣- ڇيتو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

هَتان هَڏِ نَہ چِڏيان، صَبرُ شُڪرانو،
ذوقَ زَمانو، مُون، وَرَ وِيو وِسَرِي.

٩

صَبرَ ۽ شُڪرَ ڪي، ڪاڏي آئون ڪَندِي،
آهيان جنهن سَندِي، سو تہ ڳُهرجي سانُ مُون.

١٠

صَبرَ ۽ شُڪرَ ڪي، وَٺِي آئون وِينِي،
ڏُکِيءَ سِين ڏِيٺِي[١]، ڪا ڪِجَ اَچِي ڪَڌِهِين.

١١

صبرَ ۽ شُڪَر ڪي، هَٿِ ڪيو مُون هاڻِ،
پِرِيَمِ! اَچِي پاڻِ، پَنِيءَ[٢] ڪي پُڇيج تُون.

١٢

ناهِ جَمعِيّتَ[٣] جانِ ڪي، هوتَ پُڄاڻان هاڻِ،
اَللهَ! سيئِي آڻِ، جَنِ ساءُ چَکايُمِ سِڪَ جو.

١٣

ناهِ جَمعِيّتَ جانِ ڪي، هوتَ پُڄاڻان هِتِ،
پُنهُون جِيَ پِرِتِ، ساءُ چَکايُمِ سِڪَ جو.

١ـ ملاقات ٢ قتيل ٣ـ آرام، قرار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١۴

ناھِہ جَمعيّتَ جانِ کي، پُنھُونءَ پُچاڻان،
سي مُون سيباڻان،[١] جَنِ ساءُ چَکايُمِ سِڪَ جو.

١٥

ناھِہ جَمعيّتَ جانِ کي، هوتَ پُچاڻان هيرَ[1a]،
ساڃَنَ ڪارَڻِ سيرَ، وِڙِينديَس وِندُرَ جا.

وائي

پَلڪُ نَہ رَهي دِلِ تو ري، وَرُ، مِيان خانَ بَلوچا!
اُٺَ چارِينديَسِ اُنِ جا، مَتاءَ تَڪَرَ توري،[٢]
وَرُ، مِيان خانَ بَلوچا!
ڏِينديَسِ ماھُ[٣] مِرُنَن کي، مَتاءَ ڪُلھن[۴] ڪوري،[٥]
وَرُ، مِيان خانَ بَلوچا!
ڪانگَ کِيَنَمِ[٦] ڪيچَ جا، ماسُ چِنجُنِ[٧] سان چوري،
وَرُ، مِيان خانَ بَلوچا!
ڏُکَ لاھِينديَسِ ڏِيلَ جا، سانْ عَجِيبَنِ اوري،
وَرُ، مِيان خانَ بَلوچا!
آرِياڻي عَبدُاللّطِيفُ چي، سارَ لَهَندَمِ سوري،[٨]
وَرُ، مِيان خانَ بَلوچا!

١ـ دل کي وڻن 1a ـ هينئر ٢ـ گهمائي ٣ گوشت ۴ـ ڪلن ٥ـ ڪبي ٦ـ مونکي کائين
٧ـ چهنبن ٨ـ ساري، ياد ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻارهون

١

ڪَنُ ٽِيءُ[١]، ڪيچِيَنِ ڪُڇيو، ڪُڇُ مَ، ٽا ڪُڇَنِ،
اِشارَتُون[٢] اُنِ جون، سُڪُوتان[٣] سُڄَنِ،[۴]
وَٽان ويهِي ٽَنِ، سُڻُ تَہ سوز پِرائِيِين.

٢

سُڻُ تَہ سوز پِرائِين، 'آءُ' چَيائون اَڄُ،
ٻولِي ٻي نَہ سِڪِيا، 'پاٽان' چُونڊءِ[٥] 'پَڄُ'،
واڇِي وَٽِ مَ وَڄُ، ٻُڌُ تَہ ٻيائِي لَهي.

٣

ٻُڌُ تَہ ٻيائي لَهي، 'آئون'[٦] اُتِ نَہ آهِ،
ڪُڇَڻَ ڪَنڌِي[٧] لاهِ، ڪَنُ ٽِيءُ، ڪيچِيَنِ ڪُڇِيو.

۴

ڪَنُ ٽِيءَ، ڪيچِيَنِ ڪُڇيو، ڪُڇُ مَ، ڪُڇِيائُون،
رَهِي نَہ رَتِيءَ جيٽِرِي، اُنِين[7a] وَٽِ 'آئون'،
وَڍِي وِڌائُون، هو جو وَڻُ 'هُئَڻُ'[٨] جو.

١- ڏيان ڏي ٢- اشارا، نڪتا، قول ٣- ماٺ مان ۴- سُڄَهن، سمجهہ ۾ اچن، ٻڌجن
٥- توکي چوندا ٦- خودي ٧- ڳٽ - هار، طوق! 7a- اُنهن ٨- خوديءَ.

۵

ڪَڏِهن پِنّجي ڪَنُ ٽِپي، ڪڏهن ٽِپيجي واتُ،
ڪَڏِهن ٽِپيجي ڪاتُ، ڪَڏِهن ٽِپيجي ہَڪَرو.

٦

ڪَنارو ۾ ڪوسُ، اَڱڻ آرِيءَ جامَ جي،
ڏِيَتَ[1] آهي ڏوسُ، مارَڳَ ۾ مُيَنِ جي.

۷

ڪامُون[1a] مُڇيجاهُ[2]، ڳهِٽيون ڳهرجَنِ آن، اوٺِيا!
هي وَڻُ[3] نَہ لَهَنداهُ[4]، هُو وَڻِ[5] اوڏاهِين[6] ڳهٽا.

۸

اَڪِيُون لَڳَ اوراتِيُون[7]، ڪنهن پَرِ ڪَڙيان پيرُ،
لَڳَ لاهِيندو ڪيرُ، مُون جيهِيءَ مَعذُورِ کي.

۹

اَکِيُون آرِيءَ جامَ جون، اَنڌِيءَ سين آهِينِ،
هو جي وَڻ وِندرَ جا، سي مون سُونهائِينِ،
ڏِسِيو ڏيکارِين، پيشانِي پُنهُونءَ جي.

۱۰

اَکِيُون آرِيءَ جامَ جون، آهِينِ اَنڌِيءَ ساڻُ،
پَسِي ڪَنڌِيُون پاڻُ، پيشانِي پُنهُونءَ جِي.

۱- خون بها يا عيوض ۱a- تلهڙون، لڪُڻَ ۲- مچا ڪيچ (عمل ڪر) ۳- هي دنيا ۴- توهين ليندا ۵- مزا ٦- آخرت ۾ ۷- ڏکيون، ڦيرائي ڇڏيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۱

سَڏَ مَ ڪَرِ سَڏَنِ ري، هَلَڻَ رِيءَ مَ هَلُ،
جَلَڻَ ريءَ مَ جَلُ، روئَڻَ رِيءَ مَتان رُئين.

وائي

دَرِدَ مُئيءَ جي جا دارون،
ووا موٽُ، سَپاجها سُپِرين!
مُون لَڳِيُون، مون وِسَهو، مَحَبَتَ جُون مارُون،
ووا موٽُ، سَپاجها سُپِرين!
ماڻِتَنِئان مون سين گهٽا، ڪُسَڻَ ڪِيا ڪارُون،
ووا موٽُ، سَپاجها سُپِرين!
سُڪَنِ مُون سين ڪِين ڪِيو، سُورَنِ لَڌِيُمِ سارُون،
ووا موٽُ، سَپاجها سُپِرين!
منهنجون شَهرَ ڀَنڀورَ ۾، پَلِپَلِ پُونِ پَچارُون،
ووا موٽُ، سَپاجها سُپِرين!
اَديُون! عبدُاللطيفُ چي، لَڳِيُمِ تَنَ اَندَرِ تارُون،
ووا موٽُ، سَپاجها سُپِرين!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اَبيات متفرقة

اُٺيو[١] ۽ اُٺياڪُ[٢]، ڪالهوڪو[٣] ڪاڏي ويو[٣a]،
وِيو جاڳائي، جيڏيون! بِرهُ، هِيءُ بيباڪُ،
چُرِ ڦُرِ ڪاري چاڪُ،* سُورُ سُمهاري ڪِينَ ڪِين[٣b]!

٢

سَنڌيُون سُورَ ڪَرِينِ، هَڏَ پُٺِ ڏُکَنِ هوتَ لئي،
پِرينِ جي پانَ ڏِنا، سي سُتي سُکُ نَہ ڏِينِ،
جي ماڙُهنِ کي مارين، تَنِ سُورَنِ کي سَڏَ ڪَرِيان!

٣

صَدا[٤] وِڌِيَمِ سُورَ جي، اَڳِيان ڪوهِياري،
جو نِجَسَ نِکاري[٥]، سو پُنهُون وِڌِمِ پاندَ ۾.

٤

جانِ ساماٽِينءَ، سَسُئِي، تان وِسُ وِڙَن[٦] جو ڪَرِ،
لاهي لَڄَ، لطيفُ چي، ٿِيُ بيگارياٽي[٧] بَرِ،
تَہ وينديِنءَ پوئِي وَرِ[٨]، اَڳيان هوتُ حُضُورَ ۾.

٥

سَسُئِيءَ کي سَڏُ ٿِيو، آسان اولاٺو[٩]،
پَندَ نَہ پُڄاڻو، اَنَّ ڪوئِي ڪانہ ڪَري.

١- اٺيل (عشق) ٢- اٺندڙ (درد) ٣- ڪالھہ کان ٣a- ويو ٣b- ڪينڪي * ٽوري چرير ۽ زخم چوريو ڇڏي. ٤- سڏ، سوال ٥- صاف ڪري ٦- ڪميڻن ٧- بيگر وهندڙ، دربدر، بيڪار ٨- هٺ چڙهي ٩- اوراڻن.

٦

پَسو! پَراوَنِ، سُورَنِ آڏي سَسُئِي،
پَرايا پنهنجن، وِجَهنِ ويچارِيءَ تي.

٧

مُند نَہ مَنجهان تَنِ، پَسِي لَڪَ لُڏَنِ جي،
جا پَرِ ڪاهوڙِيَنِ، سا پَرِ سِڪي سَسُئِي.

٨

مُنڌَ! مَ مَنَهِ ويهُ، اُپِي اوسِرُ[١] اُسَ ۾،
تو سِپِئِي سينَءَ ڪيا، ڏُورِ جَنين جو ڏيهُ،
پاڙِي پاڙِي پيهُ، وَتُ پُڇَندِي پِرينءَ کي.

٩

ٻيلِي ناهِ ٻَنيورَ ۾، تِنهن سَسُئِيءَ جو سَهِي،
ڏمَرُ ڏيرَنِ مَنَ ۾، ڪَندا ايئن ڪَهِي،[٢]
لَنگهائي، لَطِيفُ چي، ڪَنّجِ، جامَرَا! ڪُهِي،[٣]
هِيءَ مَعذُورِ هَڏِ مُئِي، تُون، ڪامِلَ! وَڃُ مَ ڪيڏهِين.

١٠

اولاڪَنِ[٤] آچِي، مَعذُورِ تي مارو ڪيو،
مَتان وَرَ وِسارِيِين، مَنجهان ڪُرَه[٥] ڪَچِي،
سُپَڪِ[٦] تِي سُورَنِ سين، پَهُچَندِينءَ پَچِي،
لاهي لاڳاپا، لَنگهہ تُون، سيئَنِ ڏانهن سَچِي،
مَنجهان راهَ رَچِي، تِيندِينءَ لَعلَ، لَطِيفُ چي.

١-روڄ راڙو ڪر، جاڪوڙ ڪر ٢- ائين ٻجي يا ڪاهي ٣- تعڪل وڪ ٤- اُلڪن، سوز محبت جي مچ ٥- خاندان، ڪٽنب ٦- مڪمل پڪل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي- ١

ڳالهيون هوتَ ٻروچي ساڻ،
وو! منهنجي جِيءَ جُون، جيڏِيُون!
ڇُلِي پيتِيَس ڇَپَرَين، سَڱُ تُهِين جي ساڻ،
وو! منهنجي جِيءَ جُونَ، جيڏِيُون!
ڇَڙهِي ڏاڍِين ڏونگرين، پُرزا ڪَندِيَس پاڻ،
وو! منهنجي جِيءَ جون، جيڏِيُون!
رُلِي ڇُلِي ڇَپَرين، جامَ وِڃايُمِ جاڻ،
وو! منهنجي جِيءَ جُون، جيڏِيُون!
هَٿان هَڏِ نہ ڇَڏِيان، سَرَندو نينهن نِڌاڻ[1]،
وو! منهنجي جِيءَ جُون، جيڏِيُون!
نَصِيبُ ڪَرِ نسئيءَ[2] ڪي، پُنهُونءَ اُتَ وَٿاڻ،
وو! منهنجي جِيءَ جُون، جيڏِيُون!

١- خزانو، مڪان ٢- نہ پڌل، گمنام

وائي-٣

مون کي تان جَهلَ مَ پائِيو،

وو! جيڏِيُون! آئُون هَلَندِي هوتَ ڏي،

مون کي تان جَهلَ مَ پائِيو.

هِيءُ جو بارُ پَنيورَ جو، لُوتيءَ[1] تان سَڀ لاهِيو،

مون کي تان جَهلَ مَ پائِيو.

آهي عاجِزنِ تي، پَسَڻَ سَندو ساعِيو[1a]،

مون کي تان جَهلَ مَ پائِيو.

ڪِينَ وِهَندِيَس ڪُندَ ۾، نہ مون پئُو[2]، نہ پايو[3]،

مون کي تان جَهلَ مَ پائِيو.

وِهاري وَطنِ ۾، شُهدِيءَ[4] کي مَ سِڪايو،

مون کي تان جَهلَ مَ پائِيو.

ڪُنَلِ ڪَجائُنِ ۾، چاڙهي هِيءَ هَلايو،

مون کي تان جَهلَ مَ پائِيو.

منهنجو پَنڌُ پُنهُونءَ ڏي، ريبي[5] تان مَ رَهايو،

مون کي تان جَهلَ مَ پائِيو.

اَدِيُون! عَبدُاللَطِيفُ چَي، مولي مُحِبُ مِلايو

مون کي تان جَهلَ مَ پائِيو.

١- مٺي، سڙيل ١a- سعيو، تياري، ڪوشش ٢- پاءُ ٣- حال محرم، همراز ۴- شودي، ڪميٽي ٥- نڳي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٣

ڪَرھا مَ ڪاھِيو، مِيان ڪيچِي!
اُٺون آرِياڻِيءَ عَرضُ چُونڊِي.
ڪَري، ھوتَ! ھَلَڻَ جِي، لُونِيءَ ڪي مَ لَڄايو،
اُٺون آرِياڻِيءَ عَرضُ چُونڊِي.
وَسِيلو وِلَھِيءَ جو، آڳانڊيو[1] اِئين[1a] آھِيو،
اُٺون آرِياڻِيءَ عَرضُ چُونڊِي.
پاسي ۾ پَرِيَتِ جي، جھيڪي[2] اُتَ جُھڪايو،
اُٺون آرِياڻِيءَ عَرضُ چُونڊِي.
وِلَھِيءَ جي وِھانوَ[2a] ۾، واڄَٽَ سَبِ وَڄايو،
اُٺون آرِياڻِيءَ عَرضُ چُونڊِي.
اُگھاڙِيُون آتَڻَ ۾، پنھنجيون پاڻَ پَراھِيو[3]،
اُٺون آرِياڻِيءَ عَرضُ چُونڊِي.
سائِينءَ ڪارَڻِ، سُپرِين! صُورَتَ کي[3a] مَ سِڪايو،
اُٺون آرِياڻِيءَ عَرضُ چُونڊِي.
ساڪِنَ تِي شَھَرَ جا، مَعذُورِ کي مَرڪايو،
اُٺون آرِياڻِيءَ عَرضُ چُونڊِي.

١- پرجھلو، آڌار ١a- اوھين ٢- ھشائي ٢a- شاديءَ ٣- پھرايو، ڍڪايو ٣a- لاءِ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پُنهُون جامَ! پَرِتِ سين، ويهِي سَورَ وِراهِيو،
اُٺون آرياڻِيءَ عَرضُ چُوندِي.
لاهي بارُ پَنيورَ ۾، وِيندو گهوٽُ وَناهِيو،[1]
اُٺون آرياڻِيءَ عَرضُ چُوندِي.
پُنهُونءَ جاجيئڙَنِ کي، رَڏي کَيَڻَ کارايو،
اُٺون آرياڻِيءَ عَرضُ چُوندِي.
پَرڻائي پُنهُونءَ کي، نيکينِي نِکڙايو،[2]
اُٺون آرياڻِيءَ عَرضُ چُوندِي.
ٻيلِي تِي ٻانيَڻِ سين، ڏِکيءَ ڏيجُ ڏيکارِيو،
اُٺون آرياڻِيءَ عَرضُ چُوندِي.
اَدِيُون! عَبدُاللّطيفُ چي، سَجَڻَ کي ساراهيو،
اُٺون آرياڻِيءَ عَرضُ چُوندِي.

وائي - ۴

اَدا! ڙي! ڏوتِي! اُٺون پُڇان تو تِي: *
کيچ رَسَندِيَس کيئن، ڏَسُ مُون ڏي.
نَہ سَمِي، نَہ سُومِرِي، نَہ اُٺون جَتِ، اوئِي،
اُٺون پُڇان تو تِي.

---

۴ - وهانءُ ڪري، شادي ڪري ۲- نکيني رچايو يا ڪريو. * اٺون تو کان ٿي پڇان.

آئُون اُنين مانِ آهِيان، جي ٻانيَڻَ پَڙهَنِ پوتِي،
آئُون پُڇان تو تِي.
پَرِتَ[1] تِينديَسِ، پِرِين پُڇَنديَسِ، پَچارِنديَس[2] پوتِي،
آئُون پُڇان تو تِي.
سَنجهي وِيٺَڙو سُپِرين، ساجَنُ پُڇانِ سو تِي،
آئُون پُڇان تو تِي.
ساجَهرِ ساتَ پَلاٽِيو، تو پَلاٽِيو پوءِ تِي،
آئُون پُڇان تو تِي.
هِتان تي هوتُ وِيو، جَتُ پُڇين جوءِ[2a] تِي،
آئُون پُڇان تو تِي.
هَلِجِ هوتَ پُنهُونءَ ڏي، مَنجهان نينهن نِڪو[2b] تِي،[3]
آئُون پُڇان تو تِي.
آتَڻُ وِڃهي آڳِ ۾، مَنجهان جوڙِنِ جوءِ تِي،*
آئُون پُڇان تو تِي.
سَنجهي ساتَ سِڌارِيو،[4] پُنهُون پُڇان پوءِ تِي،
آئُون پُڇان تو تِي.
رويو رُنان رُڃَنِ ۾، هَئِي هَئِي! آئُون هِتِ ڪوهُ تِي؟
آئُون پُڇان تو تِي.

١ـ ڪتياڻي، پورهيت ٢ـ اچلائيندس، ڦٽو ڪنديس ٢a ـ جيڪو. ٢b ـ نيڪو (ف) نيڪُ ٣ـ نينهن ۾ سڙي نيڪ يا صاف ٿي ٤ـ روانو ٿيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٥

ڪِهَڙو سَڱُ سِياڪو[١]؟ هارِيءَ مُون هوتَنِ سين. *
آئُون هيڪَلِي حَبَ ۾، نَہ مُون مِٺُ نَہ ڪاڪو،
ڪهڙو سَڱُ سِياڪو.
مُندَ پِيادِي، پَنڌُ گهڻو، نَہ مُون اُٺُ، نَہ ناقو،[٢]
ڪهڙو سَڱُ سِياڪو.
چَڙهِي نہ سَگهان چوٽِيين، ڏُونگَرُ ڪونهي ڏاڪو،
ڪهڙو سَڱُ سِياڪو.
پِرين پُچَندِيَس پَبَ ۾، وَٽِ وَٽِ وِجهندِيَس واڪو،
ڪهڙو سَڱُ سِياڪو.
هُوءَ جا پِڪَ پُنهُونءَ جِي، چِتِيان تنهن چُٽاڪو[٣]،
ڪهڙو سَڱُ سِياڪو.
پَسَڻَ ڏاران پِرينءَ جي، فِقيرِ پوءِ[٣a] مَ فاقو،
ڪهڙو سَڱُ سِياڪو.
وِچُ[٤] مَ پوءِ وِصالَ ۾، لِڪَ[٥] مَ پوءِ لِياڪو[٦]،
ڪهڙو سَڱُ سِياڪو.
آتَڻُ وِجهي آڳِ ۾، پُڇَندِيَس پوءِ پَهاڪو[٧]،
ڪهڙو سَڱُ سِياڪو.

---

* مون هارايل جو هوتن سان ١- مائٽي ٢- ڏاچي ٣- ڳاڙُ، ڦڙو ٣a- پَوي ٤- ويڇو، دير ٥- ذرو ٦- نظر؛ عيب (وڇوڙو) ٧- رستو، گس؛ صلاح.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٦

پاندِي[١] پِرِيَنِ جو، اي! مانَ کو پَسان!
پِينَرُ! پِرِنيءَ اُسَھو، ڏُونگَرُ ڏورَڻُ آسان،
مُندائِتي مِينهَن جيئن، ويلو ويلَ[٢] تِي وَسان.

وائي-٧

آتَڻَ مَ ويهِي، سَڀِ دعُا ڪَرِيجاهُ، جيڏِيُون!
ڪانهي بَسِ بَهِيرَ[٣] کي،* هَلُ چَلُ پَئي پيئي،
راهَ مُسافِرَ سَيُڪو، ڪونَہ ڏِنوسُون هِتِ ڏيهِي،
سارِيندا صَلواتَ کي، مَنجهِ قَبَرَ سَڀِ پيهِي،
ڪوٺائُو[٤] ڪَرِيمَ جو، ڳالِھ پُڇَندُمِ ڪيهِي،
نَوازِيندو نُورَ سين، ناقِصِ[٥] کي اُتِ نيئِي،
اَللهُ هيڪُ، مُحَمَّدُ بَرحَقُ، شالَ چُئانِ[٥a] مان حَرفَ اِهيئِي.

١- قاصد ٢- هر گهڙيءَ ٣- قطار * آمدرفت لڳي پئي آهي. ٤- قاصد (ملڪ الموت)
٥- عيبدار ٥a- چوان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٨

جيڏِيُون! آئُون تان نَہ، چَوَندِي لو![o]
ڏُکُ ڏوراپو سيڻَنِ کي صَرِيحُ[١]، لو!
سَگِ نَہ وَرَنِ سُپِرين، مِنتَ[١a] موتَنِ مانَ،
پينَرُا! پيئِي حُجَ[٢] جِي، کوهِياري سين کانَہ،
سو تُون صاحِبُ آهِين، جو نَہ پيراپِين[٣] پانَ،[٤]
سَئِين[oa] سُوالِي سَمَگيا[o] تو، داتا! ڏِيئِي دانَ.

وائي-٩

ڪا جا ڳالِھ هُئِي، سا جي لوڪَ سُئِي،
لو! پاروچي جي مَنَ ۾.
سِرِ[٦] سَگَرِ، پُرِ پيچَري، تون جا لوڪَ سُئِي،*
سَسُئي سَگَرَ پَتِيِين[٧]، ڪيرُ چَوَندو مُئِي؟
پَنڌُ ڪَرِيندي پِرِينءَ ڏي، ڪَڏهن ڪانَہ کُهِي[٨]،
آن ڪا ڏِنِي، ڏوتيا! ڪيرِن[٩] پاسِ کُهِي؟[٨a]

---

o لا، الا ١a- مِنَتَ (ع)، منٿَ ١- کليو کلايو. ٢- دعويٰ، حجت ٣- ڦيرائين، (موٽائين، خالي هٿين واپس ڪرين) ٤- مڱڻهار ٥- نوازيا oa- سَوين ٦- رڙه * تون، جيڪا لوڪَ ۾ مشهور، نشانبر يا بدنامِ آهين! ٧- ميدانن تي ٨- ٿڪي ٨a- کُوهي، نڊيو کُوهُ ٩- جابلو وڻ ۾ مڪان جو نالو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي - ۱۰

ويجهي وِندُرَ جَنِ وٽنِ،
اي! اوڏِي آيس، چان[۱]، پِريان جي پيچري،
جي تو اوڏا پانئيا، سي ڏونگرَ ڏورِ ڏِسَنِ،
مَدي[۲] نَہ هُيَنِ مَنَ ۾، تہ ڪيچان[۳] ڪوهُہ اچَنِ؟
مَرَڻَ منهنجي ڪي[۴] ڪيو، هِيءُ پَہُ[۵] پاروچَنِ،
سُونهَنِ سَگَرَ پَتِيين، مَنَہَ مَعذورَنِ،
وِندُرِ وائِي جا وَهي، مُون ڪي سا نَہ سَلِنِ،
آڻِ پَدا اوتِيين، موتِي ڪي مَيَنِ،
لاتائُون، لَطِيفُ چئي، لَڏُون سِرِ لَڪَنِ.

۱- منهنجي ليکي. جوان ۲- لڳائي ۳- ڪيچ ڪان ۴- لاءِ ۵- خيالُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر معذوري

نالو

معذور لفظ جي معنيٰ آهي، "ضعيف يا لاچار يا عذر واري." جيئن ته هن سر ۾ سسئي جي هيڻائيءَ ۽ ڪمزوريءَ جو ذڪر ٿيل آهي، تنهن ڪري مٿس "سر معذوري" نالو رکيو ويو آهي.

مضمون:

هن سر جي مضمون جو تعلق، سسئي پنهونءَ جي آکاڻيءَ سان آهي، جا ٣٧٠ صفحي تي ڏنل آهي.

روحاني راز:

حق جي جستجو ۾ جيڪو پنڌ پوندو، سو ڪوٺو ليکبو. هن جستجو ۾ هڪ موذي ملعون (نفس) رڪاوٽون وجهي ٿو. انهيءَ دشمن کي دفع ڪرڻ جو راز، هن سر ۾ بيان ڪيو ويو آهي.

دنيا ڏونگر آهي ۽ نفس ڪتو آهي، جو انهيءَ ڏونگر جو طالب آهي. ڪتي کي قبضي ۾ رکڻ يا ڇيڪ ڇڏڻ، سالڪ جي هٿ وس آهي. ڪتو پنهنجي عاجزي بيان ڪندي چوي ٿو: ته مان مجبوراً مالڪ (انسان) جي ٻچ تي ٻهان ۽ پونڪان ٿو، ورنه مون کي نافرمانبردار ليکيندا:

> "سگبان سينڌاريا، ٻچيا، تي ٻهن،
> ڦريا نه فرمان کان، مل نه موٽيٽڙن،
> ڪونهي ڏوهه ڪتن، ڏاڪاريا ڏاڙهين ٿا."

ڪتي کي قبضي ۾ قابو رکڻ لاءِ، سڌر سيڻن جي سڱ جي ضرورت آهي. پليت نفس کي سڌن کان روڪڻ لاءِ، ڪامل مرشد جي قرابت ۽ ريساٽي راکي جي رفاقت گهرجي. هوت ڏي هلڪي بار هلڻ، خنجر کي 'لا' جي خنجر سان نهوڙي نيڻڻ، ننگر مان ننگي ٿي نڪرڻ، سڪ سان سگر لتاڙڻ، وندر م وڙ وجهڻ، گسان نه گسڻ، نيڻان نند ڪڍڻ ۽ هوند (خودي) ترڪ ڪرڻ جي سڌ ۽ سونهپ- اسونهن کي مرشد وٽان ئي ملي سگهندي. جنهن کي جانب جي جمال جو جلوو پسڻو آهي، تنهن کي روحاني رهبر جي رهنمائيءَ هيٺ، اهي امر اکين تي کڻي، 'اُجلان اڳي' مرڻو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي هونءِ هوت هزار، تہ پاڙج ڪو مہ پنهونءَ سين،

جي مصداق سالڪ کي شرڪ کان پاسو ۽ حذر ڪرڻو آهي. جيتوڻيڪ، جيڪي لالن لوح ۾ لکيو آهي، تنهن مان لِکَ يا ذرو بہ ضايع ڪونہ ٿيڻو آهي، تہ بہ سالڪ کي ٽتيءَ ٽڏيءَ توڙ ڏي تاڻڻ گهرجي. ڏسڻ، ڏِکان اڳرو (ديدار، سينگار کان ڀلو) آهي، تنهن ڪري هوت پنهونءَ جو ديدار، سينگار کان بهتر ڀانئجي، وصل وڃائيندڙ ۽ ڏهاڳ ڏيارينڌڙ ذاتي ناهہ نوهہ تي موهجڻ نہ گهرجي؛ بلڪ سجڻ خاطر سر جي سٽ ڏيڻ يا ساهہ صدقو ڪرڻ، عين سعادت سمجهڻ گهرجي. هن کي تيسين پنڌ ۾ 'پي! پي!' پڪارڻ گهرجي، جيسين موت جو مشاهدو ماڻي، چاڪاڻ جو، موت پتڻ آهي، جو هن کي پرٿين پر پرينءَ تائين پهچائيندو. هن کي 'مر تہ موچاري ٿينءَ' جي امر تي عمل ڪرڻ گهرجي. موت مصيبت ناهي. موت ماهہ لقا جي منهن مقابل وڃي وڃڻ جو وسيلو آهي.

"مرڻا اڳي جي مئا، سي مري ٿين نہ مات،
هوندا سي حيات، جيئڻا اڳي جي جيئا."

(وڌيڪ سر سسئي آبري جو روحاني راز ڏسو)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ مَعذُورِي

داستان پهريون

۱

هَلَندي هوتَ پُنهونءَ ڏي، کُهجَنِ[۱] کي کوتِيُون،
پَهَڻُ تَنين پَٽُ تِئي، جي لِئي لالَنَ لوتِيُون[۲]،
سَبِ سَهيلِيُون سِڪَ کي[۳]، چُنجُهون[۴] ۽ چوتِيُون[۵]،
بانيَڙِ! تِيءُ ٻوتِيُون[۵a]، تہ ڪُتا کِينَئِي[۵b] ڪيچَ جا.

۲

ڪُتا کِينَئِي ڪيچَ جا، سَندا جي پُنهُونءَ،
اَگهِينَ[۶] هوند اَسونهَن، جي جانارَنِ[۶a] يادِ پُئِين[۶b].

۳

تَنِ پيئِي جانارَنِ ياد، جي پارِيلَ[۷] پُنهُونءَ جامَ جا،
سَندِي لالَنَ لاڏَ[۸]، مُئِيان[۹] پوءِ مُندَ تِئي.

۱- تڪجن ۲- رليون، پنڪيون ۳- سبان ۴- چوچيون، گهٽ نظر واريون ۵- تنگدل، بخيل ۵a- ٻوتيون، گوشت جا ننڍا ٽڪرا، پرزا پرزا. ۵b- کائيندا، توکي کائن ۶- تون اگهامين، قبول پئين ۶a- جانورن ۶b- پوين ۷- پاليل ۸- حاصلات ۹- مرڻ کان پوءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

جا ڳايَسِ جَنبُورَ[۱]، ڪُتي ڦَرِيبَنِ جي،
ٻَهِي ٻَهُڪِي[۲] اُٿِيو، گِهڏِي[۳] مَنجهان گهورَ،
سَبِ لاهِندو سُورَ، ڳِرِي[۴] هِنَ غَرِيبِ تان.

۵

نَہ ڪِين آهِيُون چُوهَڙا[۵]، نَہ ڪِي آهِيُون چورَ،
هنگامانِ[5a] ۽ هورَ[۶]، ڪُتا! ڪَرِيِين ڪَنِ تي؟

۶

ڪُتو چئي، "ڦَرِيبَ جا، آهِيُون ساڏَ[۷] سَهِي[۸]،
پِهرِين بات[۹] ٻَهِي، پُڇُون پوءِ پانڌِيَنِ کي." *

۷

ڪُهِين، تہ آپُ ڪُهُ، ڏِسِ مَ چُوهَڙِيان،
سَندا آهيڙِيان[۱۰]، آن نہ سَهَندِي هَٿَڙا.

۸

ڪُتو طالِبُ ڏُونڊَ جو، اسين ڪُتي ڪيڙَ[۱۱]،
ڇِهُنِي آهي ڇيڙَ[۱۲]، ڪَارايِي[۱۳] جي ڪَنَ ۾.

۹

ڪُتو[۱۴] ڪُرِتي هَڏِيُون، جُوان مَرِدُ[14a] جِگِرُ کاءِ،
"اَلدُنِيَا جِيفه وَ طُلاّبُها کِلاَب"[۱۵]، ايئَن هِنئين سين لاءِ.

۱- زنبور، ڏينبوءَ جهڙو سجاڳ ڪتو ۲- ڀؤنڪي ۳- بدن لوڏي ۴- ڳير ڪري ۵- چُهڙا، ڀنگي (غشق ڪان غير واقف) 5a- هنگاما ٦- هل بکيڙو ۷- ڇِڳا، خوب ۸- واقف، پورا ۹- دفعو، پهري
* ڪتو چوي تو تہ اسين ماٺهو ماٺهوءَ کي سڃاڻيندا آهيون، پر پهريائين ڪنهن کي پريان ڏسي ڀؤنڪندا آهيون ۽ پوءِ سڃاڻڻ تي ڀونڪڻ بند ڪندا آهيون ۱۰- شڪارين جا 10a- آئون
۱۱- ڪينشون ۱۲- ڇڇڙ ۱۳- ڪتي تي ڪوڏ جو رکيل نالو ۱۴- نفس 14a- جُوان مَردُ
۱۵- دنيا ڍونڍ آهي ۽ سندس طالبو ڪتا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جُھ يارُ ڏِنائُون يارَ جو، پُنِيءَ پيرُ ڪَڙِينِ[١]،
ڦِرِيا نہ فَرمانَ کان، اُنهيءَ ۾ آهِينِ،
ڏِسي نَہ ڏاڙِهين، شَبانَ[٢] جي سَگَ[٣] کي.

١١

سَگِبانَ[٢a] سِينداريا[٤]، بَڇِيا، تي بَهَنِ،
ڦِريا نہ فَرمانَ کان، مُلُھ نہ موتِيَئڙَنِ[٥]،
ڪونِهي ڏوھُ ڪُتَنِ، ڏاڪارِيا[٦]، ڏاڙِهينِ تا.

١٢

ڏَکا[٧]، ڏُونگَرَ جا مِرُون، مَرُ تا مُون تي ڪَنِ،
پُڙُندا[٨] ڪِينَ پَرِيَتِ[٩] تي، هِنَ جا سَڌَرَ[١٠] تا سُڄَنِ،
سَڳَائِيءَ[١١] جي، سَيِّدُ چي، آهي سُڌِ سَيَنِ،
هوند نہ هِتِ تَرَنِ، پَرَ قَرابَتَ ڪَمُ ڪِيو.

١٣

ڪَمِ قَرابَتَ جَنِ جي، هِتي آيم، هيئَن،
رِفاقَتَ[١٢] راکَن[١٣] جي، پَهَتِيسِ پاهَڙَ[١٤] سِيئَن[١٥]،
ماڙهُو[١٥a] مُلاحظو تنهن جو، ڪيچ نہ ڪندا ڪيئَن،
ذاتِ نسورِيائي نِيئَن[١٦]، پَرَ سَڌَرَ سين سَگُ تِيو.

١- پير ڪٽن ٢- ڌنار ٢a- ڪُتو ڌارينڌڙ، مالڪ، ڌڻيءَ ٣- مائٽ، مال ٤- سيٽيون وڄائي ٥- ڪِتي تي ڪوڏ جو نالو ٦- بڇڻ تي ٧- حملا ۾ هلائون، تيزيون ٨- فتح پائيندا ٩- ڪنياٽيءَ ١٠- سگهارا دوست ١١- مائٽيءَ ١٢- همراهي ١٣- نگهبانن ١٤- پهاڙ ١٥- تائين ١٥a- ماڻهو ١٦- ڪنياٽي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۴

سَدّرَ سين سَڱُ ڪَري، پَرَڪَنڊين پيياسِ،
ڪيرَ بِرَهَمِڻِ ڪَنِ جِي، ڪيرُ جاٽي ڪيٽاسِ[۲]،
هوند نہ سِندِ سُياسِ، هِنَ پُرئين[۳] ڪِيَسِ پَڌَرِي. *

وائي

خُوبِي مَنجِهه خِفتَ[۴]، اي دوستَ! دِقَّتَ[۵]،
آهي عَبدُاللّطِيفَ کي.
مَدَحَ مُون کان نہ ٿِئي، سَندِي سُورَ صِفتَ،
آهي عَبدُاللّطِيفَ کي.
هِجي ڪَرِيان هيجَ سين، مُطالِعُ[۶] مَحَبتَ،
آهي عَبدُاللّطِيفَ کي.
حُزنُ[۷] هوتَ پُنهُونءَ جو، رُڳِيائِي راحَتَ،
آهي عَبدُاللّطِيفَ کي.
پِرِيان جي پِستانَ[۸] جو، فاقو ئِي فَرَحَتَ،
آهي عَبدُاللّطِيفَ کي.

۱- پَرانهَنِ (ڏورانهنِ) ڪندين ۾، ملڪان ملڪ، پرديس ۲- هن کي، ڪيس ۳- ملڪان ملڪ، مختلف ماڳهن ۾ پشت بہ پشت * هونئن جيڪر سنڌ ۾ بہ منهنجو نالو ٻڌڻ ۾ نہ اچي ها، پر هُن (پنهونءَ) مونکي ملڪان ملڪ مشهور ڪيو ۽ پيڙهين تائين منهنجو ذڪر ٿيندو رهيو ۴- نماڻائي، عاجزي ۵- تڪليف ۾ ٦- پڙهان ۷- غم، درد ۸- ڇاتي، اُرهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان پهريون

١

ڏُکيءَ ڏَمَرُ ناهِ، ٻُکيءَ کِلَ نَہ اُچَهي،
اُگهاڙِيءَ وِهاڻُ[١]، وِيو ويچارِيءَ وِسَرِي.

٢

اَدِيُون! وَرُ[٢] اُگهاڙ، وِهاڻُ جنهن وِسارِيو،
جيڏِيُون! چَڱِي جاڙَ[٣]، سَبِ نَنگيُون تِي نِڪرو.

٣

سَبَ نَنگِيُون تِي نِڪَرو، لالَچِ چَڱِي لوبَ،
سُپيرِيان سين سوبَ، نِنڊُون ڪَندي نہ تِئِي.

٤

سَبِ نَنگِيُون تِي نِڪَرو، پَرْهَڻُ[٤] چَڱِي پوءِ،
مُنهَن[٤a] مِرَّنئان هوءِ، ڪَهِي[٥] جا ڪِينَ ڪَتِي.*

٥

ڪَهِي جا ڪِينَ ڪَتِي، پِرِينءَ پَهُتِي سا،
وِهي[٥a] ويڙِهجِي[٦] جا، وَصلُ تنهن وِجائِيو.

٦

وَصلُ تنهن وِجائِيو، سِينڌِ سُرمي سِيئَن،
سا لُوتِي[٧] لِيلا جيئَن، مَٽيو جنهن مِٽُ[٧a] ڪيو.

١- شادي، خوشي ٢- بهتر، چڱي ٣- غفلت، لنولي ٤- پَهَرُ، پوشاڪون ٤a- مُهَرَّ مِ، اڳيان ٥- ڪاهي، هلي * جيڪا 'ڪين' (اٽهوند) پاڻ سان گڏ ڪٽي نکري تي، يعني ڪُجهه بہ ساڻ نتي ڪٽي، سا سيني جي اڳيان تي هلي تي! ٥a- ويهي ٦- ويس وڳا ڪري ٧- لالچي، رليل، ڏهاڳڻ. ٧a- مِٽُ، مِٽُو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هُوندِئان[1] هوتُ پَري، اوڏو آ[2] اَڻ-هُوندِ کي،
ساجَنُ تَنِ سَري، 'لا'[3] سين لَڏِين جي.*

٨

لائي[4] خَنجَرُ 'لا' جو، هَئِي! خَچَرَ[5] کي هَڻُ،
سَڏِنِ جون سَيّدُ جي، وَتُون سَبِ وِڪَڻُ،
پيرُ پَرُوڙِي ڪَڻُ، تہ هَلَڻَ ۾. هورِي[6] وَهين.

٩

هورِنِ[6a] هاڙهو لَنگھيو، تِيءُ جَرِيدِي[7] جوءِ!
مُوندِ جَنِين سين هوءِ، هوتَ نہ هُوندو تَنِ سين.

١٠

هورِنِ هاڙهو لَنگھيو، مُنِي! مُوسَتُ[8] چِڏِ،
'لا' سين اُتِي لَڏِ، 'ڪِينَ' رسائِي[8a] ڪيچَ کي.

١١

هورِنِ هاڙهو لَنگھيو، ڳورِيُون پاسي ڳوٺَ،
ڪيچِ تِنين کي ڪوٺَ، 'ڪِينَ' جَنِين جي ڪَچَ ۾.

١٢

هورِنِ هاڙهو لَنگھيو، ڳورِيُون تِيُون ڳمَنِ[9]،
هاڃي تنهن هَجَنِ، ڏاران سِڪَ سَيّدَ چئي.

١- هوند يا خودي يا هستيءَ کان ٢- آهي، اچ ٣- نيستي * هيءُ بيت خواجہ بيت خواجہ محمد زمان لواريءَ واري ڏانهن هِنِ پڙهڻيءَ سان منسوب ٿيل آهي:
هوندئان هوتُ پري، اوڏو نہ اڻهوندَ کي،
سجڻ تن سري، 'لا' سين 'لا' لاهين جي. (ڏسو ڪتاب 'ابيات سنڌي' مؤلف ڊاڪٽر دائود پوٽو)
٤- تکو ڪري ٥- نفس ٦- هلڪي بار واري ٦a- هورِنِ ٧- جريده (ع)، مجرد، اڪيلي، ڇڙي
٨- هار سينگار ٨a- رَسائي، پهچائي ٩- ڳهن، آهستي هلن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نه ڪا هِتِ، نه هُتِ، ڪا ڳوريءَ سَندي ڳالِ،
ڪِينَ پَهُتِي مالِ[١]، حالِ[٢]، پَهتِي هوتَ کي.

وائي

هَلُ هوتَنِ ڪارَڻِ حالَ، شالَ سَگِرِ ٿيندينءَ ساٿَ جي!
پيرُ پنهنجي پرينءَ لئي، ڪوڏِ[٣] رَتائين ڪالَ،
شالَ سَگِرِ ٿيندينءَ ساٿَ جي!
چَڙهندي سِرِ[٤] چوٽِيين، لَڪَنِ ڪيَڙُسِ لالَ،
شالَ سَگِرِ[٥] ٿيندينءَ[٦] ساٿَ جي!
جي ياپين جَتَنِ جي، ويجهي ٿِيانِ وِصالَ،
شالَ سَگِرِ ٿيندينءَ ساٿَ جي!
ٻـُري[٧] پَٻَ[٨] وَٽِنِ ۾، وِجهجِ ڪا وَرَالَ[٩]،
شالَ سَگِرِ ٿيندينءَ ساٿَ جي!
ڪيچان آيو قافِلو، مَيَنِ مَٽي مالُ،
شالَ سَگِرِ ٿيندينءَ ساٿَ جي!
اِندِيَئي بُو بوتَنِ[١٠] جِي، تُون جَهلِجِ پَٻَ پَيالَ[١١]،
شالَ سَگِرِ ٿيندينءَ ساٿَ جي!

١ـ ملڪيت سان ٢ـ اڪير، حب ٣ـ خوشيءَ مان ۴ـ مٿان ٥ـ راهه ٦ـ تون ٿيندينءَ
٧ـ هُلي ٨ـ پٻ جبل ٩ـ ڳولا ڦولا ١٠ـ تنلين الن ١١ـ ترو، پاڙ، دامن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جِتي جَمازَنِ[1] کي، جَبَلَ ٽِپِنِ جَنجالَ،
شالَ سَڳَرِ ٽپندينءَ ساٿَ جي!
پُڄي پِيادِيَنِ کي، اُتِ آرِياڻي اَحوالَ،
شالَ سَڳَرِ ٽپندينءَ ساٿَ جي!
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چئي، سَڄَڻُ مِلَندُمِ شالَ!
شالَ سَڳَرِ ٽپندينءَ ساٿَ جي!

داستان ٽيون

١

هَلَنديَ هاڙهو مَٿي[2]، ڪَرَڻُ ڪوهَ[2a] پيامِ،
اَرِڏا[3] آرِيءَ جامَ ري، گُوندَرِ گُذَرِيامِ،
لَڪِيُون، لَڪَ لَطيفُ چئي، اورانگهڻُ آيامِ،
پُرَڻُ[4] پُنهُونءَ پُٺِ مِ، اِيءَ سَعادَتَ سَندِيامِ،
مَٿِسِ ڪَمَ وِڏامِ، وِهان تان نَہ وَسِ پيو.

٢

هَلَندي هاڙهو مَٿي، ڏِڪَنِ منهنجا ڏوهَ،
هو اَوچَڻُ[5] سِرِ اُٺَنِ تي، هِيءَ پَنڌِ پَڇاڙيءَ پوءِ،
ليڙَنِ[6] ري، لَطيفُ چئي، ڪيئن ڪَرِينديس ڪوهَ،
اَڳيان راڻو سُڄي روهَ[7]، وِهان تان نہ وَسِ پيو.

١- مهري اٺن ٢- هاڙي جبل ڏانهن 2a- پنڌ جاين ٻن ميلن وارا ماپا، ڪوهين ٣- سخت
٤- هلڻ ٥- ڍڪڻ جو ڪپڙو، هتي اٺ جو ڳاشو ٦- اٺن ٧- جبل تي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

هَلَنديِ هاڙهو مَٽِيِ، سِسِي ڏِينديَسِ ساهُ،
لِگَنِ تان، لَطِيفُ چئي، پاري نِيُمِ پاهُ[١]،
كَندو ٻاجَھ اَللهُ، وِهان تان نہ وَسِ پيو.

٤

هَلَنديِ هاڙهو مَٽِيِ، گسان[1a] تان مَ گُسان[1b]،
لَكَنِ تان، لَطِيفُ چئي، رِڙهِي مانَ رَسان،
پُنهُون شالَ پَسان، وِهان تان نہ وَسِ پيو.

٥

يائِي حالَ[٢] هَلِي وِيا، كنهن كي سُورُ سَلان؟
كَٽِيو لَڄَ، لَطِيفُ چئي، لَكَنِ مَنجهہ لُڇان،
پانڌِي كيرُ پُڇان، وِهان تان نہ وَسِ پيو.

٦

وَڏو كِيمَ، وَٽاهُ[٣]! اُونچا، ڏُونگَرَا! مَ ٽِيو،
ٽِمو مَ، نيٽاهُ[٤]! تہ پيرُ نِهارِيان پِرِيَنءَ جو.

٧

وارو مُون، وَٽاهُ! كا سُڌِ سُونهَپَ[٥] جِي نہ ڏِيو؟
اِيءَ اِهائِي ڳالهڙِي، شَجَرَ! سُٽيجاهہ،
ڇوتِيءَ چاڙهيجاهُ، تہ مُوڙهِيءَ كو منهن ٽِئي[٦].

١- پاٿي، رونق، طاقت 1a- گسَ تان، واٽ تان 1b- ڀُلجان، ڀٽكان ٢- حال يائي، راز محرم ٣- اي وڻ ٤- اي نيڻ، نيڻن كان ٥- رهبري ٦- منجهيل جو كو بلو ٽئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

وارو[١] مُون، وَئراھ! ڪا سُڌ سونھَپَ جِي نہ ڏِيو؟
وِجِھي وَراڪَنِ ۾، مَعذُورِ ڪي مَ مُنجھاءِ،
مَنجھان پانَ پِيادِيُون، هادِي ٿِـي هَلاءِ،
پِريان ڪي پَھُچاءِ، تہ لَڳِي لُوٺو نہ ٿِـيِين.

٩

وارو مُون وَٽِڪارَ، ڪا سُڌِ سونھَپَ جِي نَہ ڏِيو؟
آهي اَسُونھِينءَ جِي، مَتَي تو مَيارَ،
وِڙهِيا ويراڳِڻِ[٢] سِين، لَڪَنِ جا لِيارَ[٣]،
ڪَرِيانِ ٿِي ڪُوارَ[٤]، ڪَندَنِ، ڪانديرَنِ جِي.

١٠

ڪَندا مُون پيرَنِ ۾، توڻي لَـڪَ لَڳَنِ،
آڱرِ، آڱوٺِي نہ مِڙِي، چِـپُون پيرَ چِـڻَنِ،
وِينديِ ڏانھن پِرِيَنِ، جُتِي جاتِ[٥] نہ پائِيان.

١١

جُتِي سي پائِينديُون، جَنِين پيرَ پِرِين،
لاٿِيُون سَبِ پَرِين[٦]، سَسُئِيءَ سُپرِيَنِ ڪي.

١- وارو ڪريو! واھر ڪريو! ٢- بيراڳي فقيرن، ويراڳ جي ماريل (سَسُئِيءَ) ٣- ليار جا وڻ ٤- شڪايت، گلا ٥- ذات، بنھ، اصل ٦- پريون، رسمون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

جيڏيون! جا جَڙَ[١] لائي، جِيءَ جتَنِ سين،
سا مُون، سَرَتيون! سيباٽِيامِ[٢]: تنهن جِيئَڙ جالَ[٣] ڪِيامِ،*
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏيون!
مَهَرَ[۴] جا مَيَنِ جِي، سَنجهي هَٽِ هُيامِ،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏيون!
صُبح سُتي سُکَ ۾، ويسَلي وييامِ،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏيون!
هَڪَل هوتَ پُنهُونءَ جِي، سَگَرَ مَنجِهه سُيامِ،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏيون!
ڏورينديِ ۾ ڏُونگرين، ٿَهَرَ[٥] تُوبَ[٦] ٿيامِ،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏيون!
ڪوڙين يالَ ڪَرِيمَ جا، گنجي[٦a] مَنجِهه گهرِيامِ،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏيون!
سُتِي سَنگهرَ پَٽِيين[٧]، سِگهَڙي سارَ لَڌِيامِ،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏيون!
ڪِيهُون ڪوهَنِ[٨] پَٽِيين، ڪُوڪُون جَماجانِ[٩]،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏيون!

١- ميخ ٢- مون کي وٽي ٣- گهٽو وڏيڪ (وبال) جنجال *انهي عشق جي ميخ ڪري، حياتي وڌي يعني بار تي پٽي اٿم ۴- مهار ٥- نهر، آرام ٦- قرار، آرام ٦a- نڪر، جنهن تي وڻ ناهي. ٧- ميدانن جي ٨- جبلن ٩- جهازۂ اُٺ، هنن جي اٺن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هوتاڻِي هَٿُ ڪَٽِي، پُنهُونءَ پِيادِيانِ[1]،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏِيُون!
ڏُکُون، ٻُڪُون، ڏاڪِڙا، ڪارڻِ جَنِ ڪِيامِ،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏِيُون!
مونِي، مَاءِ! ٻَنيوَرَ ۾، اَڳڻِ سي آيامِ،
جِيءُ جَتَنِ سين، جيڏِيُون!

داستان چوٿون

١

مَرِي، جِيءُ تہ ماڻِيين، جانِبَ جو جَمالُ،
تِيين هوند حَلالُ[2]، جي پَندِ[3] اِهائِي پارِيين.

٢

مَرُ، تہ موچارِي تِيين، اَجَلان[4] اَڳِي اَڄُ،
جان ڪِي هُئِينءَ جيئرِي، تہ مُنڌا! ٻَنيوران ڀَڄُ،
پُنهُونءَ ساڻُ پَهڄُ[5]، تہ مَلَڪَ المَوتُ ماڻِيين.*

٣

مَرُ تہ موچارِي تِيين جِيئَڻ آڏو جَتَ،
هارِي! ڪَرِ هِمَتَ، تہ ڏِيئِي دَمُ دوسُ لَهِين.

١- پيادين ڏانهن ٢- مقبول ٣- صلاح، نصيحت ۴- اجل يا مقرر ٿيل وقت کان ٥- پرچ، نہ. * موت (جو فرشتو) ماڻين، مري جيئڻ جو مزو وٺين، موت کان پوءِ واري دائمي حياتي ماڻين!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مَرُ تہ موچارِي تِيين، ويھِي وِجُھ مہَ وِيرُ[۱]،
دِلِ ۾ آڻِ مہَ دَورُ[۲] تُون، قِرَڻ سَندو قِيرُ،
توڙي لَھين نہ پِيرُ، توءِ[۳] راحَتَ آھ رِڙھَڻَ ۾.

۵

مَرُ تہ موچارِي تِيين، ويھِي جِيءُ مہَ جوءِ،
مُنڌ! مَرَڻان پوءِ، پَھُچَنديِنءَ پُنھُونءَ کي.

٦

اَجَلان اَڳي، سَسُئِي! مُنڌَ جِيئَرِيائي مَرُ،
تـولِيان[۴] تنھن مہَ تَرُ، جنھن رُوحُ وِڃايو راھَ ۾.

۷

مَرَڻان اَڳي جي مُئا، سي مَرِي تِينِ نہ ماتِ،
ھوندا سي حَياتِ، جِيئَڻان[۵] اَڳي جي جِيا.

۸

جيئڻا اَڳي جيَ جِيا، جُڳِ جُڳِ سي جيئَنِ،
اوءِ مُوتِـي ڪِينَ مَرَنِ، مَرَڻان اَڳي جي مُئا.

۹

اُونچو اُتاھُون گھڻو، جيئڻَ کي جَبَلُ،*
مَرَڻ! مُون سين هَلُ، تہ پُنِيءَ تو[٦] پَنڌ ڪَرِيان.

۱ـ دير ۲ـ وھم، گمان ۳ـ تنھن بہ ۴ـ تولِيءَ کان (طريقت جي صاحبن کان) ۵ـ جيئڻ کان * ـجيئڻ جي تمنا رکندڙ لاءِ جبل اڙانگا آھن. ٦ـ تو تي چڙھي. (تنھنجي پويان)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

تو سَڳُ، ساهَ گهٽنِ سين، جيئَڻَ! گوشي جاءِ،*
مَرَڻُ! مُون سين آءُ، تہ پُنيءَ تو پَندُ ڪَريان.

١١

تو سامائي سَٺُئِي! مَرَڻُ ڪِيو مُردارُ،**
ڪُپَرِ سين[1] ڪوهِيارُ، لُٺِي! تو لَجائِيو.

١٢

پَرِ ۾ پَچِي پِرينءَ کي، مَري نہ جاتوءِ،
'مُوتُوا'[2] مُنڌ نہ سوءِ، ڪَنڌ ڪُڇاڙِيان ڪاتِيين؟***

وائي

توڏنِ تان نہ تُنوارِيو، منهنجو لالَنُ وارِيو،
اللهُ ڪارَڻِ، مِيان اوٺيا!
شَرَفُ لَهي سَٺُئِي، ڪُنَلِ کي ڪَمُ ڪارِيو[3]،
مُنهِنجو لالَنُ وارِيو.
ميندِيءَ مورَ[4] مَلِيرَ جا، چانگَنِ کي سَڀِ چارِيو،
مُنهِنجو لالَنُ وارِيو.

---

*اي جيئڻ! مونکان پرڀي پاسو ڪر. **مرڻ جهڙي عمدي شيءِ کي نڪمو ۽ مردار سمجهيو. ١- اهڙيءَ خراب هلت ڪري. ٢- موتوا قبل ان تموتوا "مرو مرڻ کان اڳي" (حديث) *** (حرصن کي ختم ڪرا)، بدن کي ڇو پٺي ڇيڇلائين؟ ٣- مراد حاصل ڪرايو ٤- گوٺيچ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان پنجون

١

هتين، پيرين، مونَٽِيين[١]، هَلِج ساڻ هنئين،
عِشقُ آرِيءَ ڄامَ جو، نِباهي نئين،
جان جان تي جِيئين، تان پارِج[٢] ڪو مَ پُنهونءَ سين.

٢

هَتين، پيرين، مونَٽِيين، ڪَهِج پَرِ ڪَپارَ،
مَتان، چوري! ڇَڏِيين، پَرِيَتَڻي پَچارَ،
توکي سَنَدَ[٣] سَسُئِي! سَندي لَنئُون لَغارَ،
جي هونَئِي هوتَ هَزارَ، تہ پارِج ڪو مَ پُنهونءَ سين.

٣

هَتين، پيرين، مُونَٽِيين، ڪَهِج پَرِ قُدامَ[٤]،
وِڄ وَسِيلو ناهِ ڪو، اوري آرِيءَ ڄامَ،
هينئين لائي هامَ[٥]، پارِج ڪو مَ پُنهونءَ سين.

٤

هَتين پيرين مُونَٽِيين، پُري ڪج پَرَکَ[٦]
قَدَمُ ڪيچ- ڏِتين ڏي، پاءِ وِڏندي وِکَ،
جي هُونَئِي هوتَنِ لَکَ، تہ پارِج ڪو مَ پنهونءَ سين.

١- گوڏن سان ٢- برابر يا ثاني ڪج * ڪنهن کي بہ پنهون جو مَٽُ نہ ڪجانءِ ٣- آڌار، پروسو ۴- پيشانيءَ ٥- هائو، قبوليت: دل و جان سان قبول ڪري ٦- نظر، آزمائش.

٥

هَٿين، پيرين، مُونَڙِين، سِرِ ساهَ پَساهَ،
هوتُ گَڏِبُئي حَبَ ۾ رَهبَرُ مَٿي راهَ،
جان جان ساڻُ ساهَ، ته پاڙِج ڪو مَ پُنهونءَ سين.

٦

ٿَڏي ٿَڪِي نه وِهي، ٿَتِيءَ ڪَري تاڻُ،
وِڏائِين وَٽِڪارَ ۾، سَسُئِيءَ پاڻُ سُڪاڻُ[1]،
پُڇي پَهَ[2] پَکِينِ کي، پيئي مُندَ پَرياڻُ[3]،
ڏِنَسِ ڏيهَ وَٽَنِ جا، تَنِ اَللهَ لَڳِ اُهڃاڻُ،
مانَ پَرَچي پاڻُ، اَچي آرِياڻِي وَرِي.

٧

توتي وِلاڙُون[4] ڪَرين، توتي هَلين وِڪَ،
لِکِيي مَنجهان لِڪَ، ذَرو ضايَع نه ٿِيي.

٨

لِکِيو جو نِراڙِ، سو اَنگُ ڪِياڙِيءَ نه ٿِئي،
پارِيو وِيئِي پارِ،* جيڪِين لالَنَ لِکِيو لوحَ ۾.

٩

جِتي جيتَرِيُون، لِکِيُون لوحَ قَلَمَ ۾،
تِتي تيتَرِيُون، گهڙِيُون گهارَڻُ آئِيُون.

١ـ سڪائڻ، چگّي گهرج ٢ـ رستي تي ٣ـ نشان پرينَ جي ٤ـ وڏيون ٻرانگهون، تڪڙو تڪڙو هلين. * ويئي ٻوڳ، گذار.

ڪِيائِين ڪيچِيَنِ لِئِي، جُسو جَلاوَتَ[١]،
ڇَڏي، پيتِي[٢] ڇَپَرين، هارِي سَبِ حُجَتَ،
هُئِي نِماڻِي نِستَ[٣]، پَنڌُ وِڏائِين پانَ تي.

١١

ڏُکِيءَ ڏورَڻُ پانَ تي، ويچارِيءَ وِڌو،
ڀِيلُ جنهن جو ڏُکَ سِين، سَيوئِي سِڌو[٤]،
هُيَڙُسِ اَگَ لِڌو، پوءِ تِـي ڪَري پَنڌَڙا.

١٢

پَنڌ نہ پَنڌَنِ جيتَرو، ڪيئَن سُڄَندِي[٤a] ڪِيهَہ[٥]؟
جيڪَرَ ڪَريان رِيهَہ[٦]، پَرَ چوندا مُنڌَ چَرِي تِئِي.

١٣

ڇُونِمِ مَرُ، "چَرِي تِئِي"، پَرَ جي سَڌَ سُڻِينِ،
مَرُ مُنهِين[٧] کي ڏِينِ، ماڙهُو[٧a] اَڇِيو مِيهَڻا.

١٤

ماڙهُو ڏِيئِي مِيهَڻا، مُون کي ڪَندا ڪوهُ؟
جنهن ڇورِيءَ ۾ ڇوهُ[٨]، سا پِڻُون[٩] ڌِيندِي پيرَ تي.

١- سڙيل ٢- پيهي وئي، گهڙي وئي، پنڌ پئي ٣- نبلَ، ضعيف، ڪمزور ٤- سِڄهيل، رَجهيل، رَڌل، سوڪُ ٤a-بڌڻ ۾ ايندي ٥- دانهن، ڪوڪ ٦- رڙ ٦a- ٿي (لاڙي لهجي ۾) ٧- مون ٧a- ماڻهو ٨- عشق جو جوش ٩- پرزا پرزا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

وِهہُ[o] مَ واتَ وِرچِي[١]، هوَ آلاَ مِيان!
جيئن ڪَهندينءَ تيئن لهَندينءَ.
ڪَنِين اَچِي ڪا ڪَهِي[١a]، ڪَنِين اچِي ڪا چَئِي،
جيئن ڪَهندينءَ تيئن لهندينءَ.
اَمُلهہ ٻايان اُنَ کي، ساڄَنَ مون کي جا چَئِي،
جيئن ڪَهندينءَ تيئن لهندينءَ.
ٻيرَ پٽائين[١b] ڪُونٽرا،[١c] رائي ڪيَسِ رَچِي[٢]،
جيئن ڪَهندينءَ تيئن لهندينءَ.
مُنهَن ڪَرِ مَعذُورِيَنِ ڏي، پُنهُون جام! پَرَچِي،
جيئن ڪَهندينءَ تيئن لهندينءَ.
مُون کي تِنهِين ماريو، جَتَنِ جا چَئِي،
جيئن ڪَهندينءَ تيئن لهندينءَ.
وِندُرَ واتَرِيَنِ تي، ڪانڌِي تِيندَمِ ڪيچِي،
جيئن ڪَهندينءَ تيئن لهندينءَ.

---

o ويهُہ ١ـ ورچي، ڪڪ يا بيزار ٿـي. ١a ـ چئي ١b ـ پَٽَ (ريشم) ڪان بہ ١c ـ نرم
٢ـ ڳاڙها، لعل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ڇهون

١

جَهلِي تان نَہ رَهان، ڌاران پَسَڻَ پِرينءَ جي،
اَپَرِ عاجِزِ آهِيان، لالَنُ جان نَہ لَهان،
فَردا[١] مُون قِبِي ڪِي، وَعدي ڏي نَہ وَهان،
صُباحَ سِين[٢] نَہ سَهان، خواه ميڙِيين، خواهِ مارِيين.

٢

فَردا مُنڌَ قِبِي ڪِي، نَقدُ[٣] ڪَنيو نارِ[٤]،
هِيءَ جا واڳَ وِلَهِيءَ[٥] جي، ويرَمَ[٦] ڏي مَ وارِ،
جيڪِين[٧] مُنِيءَ مارِ، جيڪِين ميڙِ مُنِيءَ ڪي.

٣

مُنِي تِي مُدَعا[٨] گهري، موتُ تِيو مَوجُودُ،
اَچِين تَہ اَڄَ ڪَرِيان، صُباحَ جو سُجُودُ،
جيڪِين نِيَ وُجُودُ[٩]، جيڪِين ميڙِ مُنِيءَ کي.

٤

جيڪِين ميڙِ مُنِيَ ڪي، جيڪِين مُنِيءَ مارِ،
ڏُکِيءَ کي ڏِيکارِ، هيڪَرَ هوتُ اکين سين.

١ـ سياڻي، آخرت جو ڏينهن، جڏهن محبوب جو ديدار ٿيندو. ٢ـ ٽائين a٢ـ توڻي b٢ـ مِلائين ٣ـ روڪڙ، (حاضر وقت) هاڻي ٤ـ زال ٥ـ مسڪين ٦ـ وير ۾، ساعت ۾، دير ٧ـ يا تہ ٨ـ مراد ٩ـ هستي يا جسم ولي وج، يعني مار.

٥

ڏکي ٿي ڏُورَ[1]، لَهَسِي لَٽُونَ پُنهُونءَ جي،
ڏيئي آڳِ آتور[2]، سَبَ نَہ ڪانئي سَسُئي.

٦

ڏکي! ڏِکَ[3] وِسارِ، سيجَ ٿِتي ڪَرِ سَسُئِي
پَٽيِين پيرُ نِهارِ، تَہ آرِياڻِي اُتان لَهِين.

٧

ڏکي! ڏُکُ مَٿي ڪَري، وانءُ[4] ڇِپَرِ پِيهِي،
ڳَڏِبَئِي ڏِيهِي، سُوڏِيُون ڏِيندَءِ خَبَرُون.

٨

ڏکِيءَ ڏِيهاڻِي، مُٺِيءَ مَٿي هَٿَڙا،
تنهن پَرِ نَہ ڪاڻِي، جنهن پَرِ جِئِي، جيڏِيُون!

٩

ڏِسَڻُ[5] ڏِکان[6] اَگرو[7]، سَسُئِي! آڻِ مَ شَڪُ،
ٿِيءُ ٻانِهي، ٻَرِ اوئِيُون[8]، لُڏُ مَ، پَسِي لَڪُ،
وَرُ[9] پُنهُونءَ سين پَلَڪُ، ڪوءِ[10] ٻارَهَن ماهَ ٻِيَنِ سين!

١٠

هَر دَمُ هوتَ پُنهُونءَ جو، ڏِسَڻُ ٻانئَج ڏِکَ،
وَرُ پُنهُونءَ ساڻُ پَلَڪَ! ٻَنِ ٻارهن وَرِهَيہ ٻِيَنِ سين.

١- ڏَڌل، اڌ سڙيل ٢- محبوب ٣- هار سينگار ٤- وچ. ٥- ديدار ٦- سينگار ڪان ٧- بهتر
٨- سانداريون ٩- بهتر ١٠- ڪڏهن پوي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

تـورَ ويرَمِي[١] تـِيءُ، وَجَـڻُ ويرَمَ نہ سَهي،
ڏيئِي مَرِ جِ ڏونگرين، جَتَنِ ڪارَڻِ جِيءُ،
هُڏِ نہ هوندو هيءُ، ساهُ پِريان تان صَدَقو!

١٢

ڏِکيءَ سَنڌِيُون ڏونگرين، آڏِيءَ آهُون پُونِ[٢]،
ڏاري جو ڏونگرَ کي، سو ڪِينَ[٢a] چَيو چُونِ،
آرِيءَ جي اَرمانَ ۾، ماڙهُو، مِرُون رُونِ،
اِنَ پَرِ سيئِي هُونِ، هينئڙا جَنِ هَڇِي وِيا.*

١٣

ڏِکيءَ سَنڌِيُون ڏونگرين، پَسو! پِٽُون پُونِ،
مُئي پُڇاڻان مُنڌَ کي، روجَهَ[٣] رُڃُنِ ۾ رُونِ،
پُوڻان[٣a] اِيهين[٣b] چُونِ،** تہ مُئِيءَ اسان کي مارِيو.

١٤

ڏِکيءَ سَنڌِيُون ڏونگرين، اوچِنگارُون اَچَنِ،
هَٽِي سانگ[٣c] سَسُئِيءَ کي، ڪِلو ڪِيو[٤] ڪيچَينِ،
جي هَتان هوتَ مَرَنِ، هوتُ تَنِين جي هَنجَ ۾.[٥]

١٥

ڏِکيءَ سَنڌِيُون ڏونگرين، وَڻَ تـِڻَ وائِيُون ڪَنِ،
وَتـان ويهِي جَنِ، وَڌِيءَ[٥] سي وادوڙِيا[٦].

١ـ تڪڙي ٢ـ پون تيون ٢a ـ ڪي * جن چون دليون عشق ۾ گرفتار يا فنا تيون پيون آهن. ٣ـ اچن پيرن وارا هرڻ ٣a ـ پُٽان ٣b ـ ايئن ٣c ـ لوهي سيخ، رَنبو، ڀالو (اصطلاحي معنيٰ ۾) ** ائين بيٺا چون، ايئن چوندا وتن ٤ـ جهيڙو ڪيو O من قتلہ فانا ديتہ (جنهن کي مون قتل ڪيو، تنهن جي خون بها مون تي آهي!) ٥ـ وڌيل (سسئيءَ) ٦ـ وڌيا، زخمي ڪيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وَڍيءَ سي واڍوڙِيا، رَتُ نہ ڏِنو جَنِ، *
مَوتُ قَبُولِيو تَنِ، ڏِنو جَنِ ڏُکِيءَ کي.

١٧

ڪنهن جنهن[1] ڏُکا[2] ڏِي، پارانيا[3] کي پانڌِيين،
سُورَ پَرِيائِين سِي، ڳالِهہ ڪِيائِين جَنِ سين.

١٨

ڪو جو وَڍيءَ وَڍُ، جيئن وِڻَ[4] وَڍِيائِين وَڍَ سين، **
ڏُکُ ڏُکِيءَ کي ڏِيُ[5]، جَنِ ڏِنِي سي ڏُکِيا ٿِيا.

١٩

وَڍِيلِ[6] ٿِي وايُون ڪَري، ڪُٽَلِ[7] ڪُوڪاري،
هُنَ پَنَ پنهنجا سارِيا، هِيءَ هَنجُون هَڏَنِ[8] لئي هاري.°

٢٠

ڏُکِيءَ تُوءِ[9] ڏُکارُ، توٽِي وَسَنِ مينهَڙا،
صاحِبَ هَتِ سُڪارُ، هِنَ وَسِ آهِينِ هَٿَڙا[10].

٢١

ڏُکِيءَ توءِ ڏُکارَ، سيٺَنِ ڏيهُ سُڪارِيو،
پاروچاڻُو پارُ، سَيوئِي سُواءَ[11] سين.

---

* اهي شيون جن ۾ رت دورو ڪونہ ٿو ڪري، يعني جمادات ۽ نباتات، پٿر، وڻ ٽڻ. ١ـ ڪنهن اهڙي ٢ـ ڏک ڪان ٣ـ سنيها ۴ـ بين، نڙ ** منجهس اهڙو سوز آهي جو هن جي آهن جي اثر ڪان نڙ بہ ماتم شروع ڪيو آهي. ٥ـ تسلي، آٿت ٦ـ نڙ جيڪو اصل ڪان وڍجي ڌار ٿيو آهي ٧ـ زخمي ٿيل(سسئي) ٨ـ عزيزن، محبوب ° هي بيت مولانا روميءَ جي مثنوي جي پهرين بيت جو ترجمو آهي: بشنو! ازني چون حڪايت مي ڪند، وز جدائيها شڪايت مي ڪند(هن بيت ۾، نڙ ۽ سسئيءَ جي ڀاڱن ۾ بيت ڪيل آهي: جيئن نڙ پنهنجي اصل، يعني وڻ، ڪان ڌار ٿيڻ جي ڪري وچوڙي جا ورلاپ ڪري ٿو، تيئن سسئي بہ جتن ڪان جدائيءَ سببان ڪُوڪاري ٿي!) ٩ـ تنهن هوندي بہ ١٠ـ هٿَ ڪڻڻ، دعا گهرڻ ١١ـ سٺاڻو واءُ، سڪار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

اَچي، لالَنَ! لَتِ، مِيان! مُئيءَ جو لوڙهُ[١] لَڪَنِ ۾.
هو ڪانُ[٢] ڪَتُورِيءَ هيرَئُون[٣]، مُون ۾ صابُڻَ چَتِ،
مُئيءَ جو لوڙهُ لَڪَنِ ۾.
آرِياڻي! اَچي ڪَري، ڪا گهڙي مُون وَٽِ جَٽِ[٤]،
مُئيءَ جو لوڙهُ لَڪَنِ ۾.
ڪَتُورِيءَ ڪَشبوءِ[٤a] سين، هارِيائُون هَٽِ هَٽِ،
مُئيءَ جو لوڙهُ لَڪَنِ ۾.
ڏَردُ منهنجي دِلِ جو، تُون، ڪامِلَ! اَچي ڪَٽِ،
مُئيءَ جو لوڙهُ لَڪَنِ ۾.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چئي، سِرَ تائين آهي سَٽِ[٥]،
مُئيءَ جو لوڙهُ لَڪَنِ ۾.

داستان ستون

١

آئُون نَہ ڳَڏِي پِرِينءَ کي، تورا ڏِينهن تِيا،
راتِين روزَ[٥a] وِيا، عَبَٽُ[٦] آرِيءَ جامَ ري!

١ـ قبر ٢ـ خان ٣ـ هريل ٤ـ ترس ٤a ـ خُوشبو جو عام سنڌي اُچار ٥ـ عيوض، سودو (سر جو سودو ڪرڻو آهي) ٥a ـ راتيون (۽) ڏينهن ٦ـ اجايو.

٢

آئون نہ گڏي پرينءَ کي، سهسين سِجَ وِيا،
هَلَڻَ وير هِتا[1]، ڏيکي شالَ ڏمرُ ڏِيان!

٣

آئون نہ گڏي پرينءَ کي، تون تو لهين سِجِ!
آئون جي ڏيئين سِنيها، نيئي پرِيان کي ڏِجِ،
وَڃي ڪيچِ، چَئِج، تہ ويچارِي واتَ مُئي!

٤

آئون نہ گڏي پرينءَ کي، پويُون تيو پَساهہ،
سِڪان تِي سَڪَراتَ ۾، رويو پُڇان راهہ،
شالَ مَ وَڃيمِ ساهہ، ڏاران پَسَڻَ پرِينءَ جي!

٥

آئون نہ گڏي پرينءَ کي، عُمرِ تان ويئي،
وِلَهيءَ ڏينهن وِڃائِيا، سَرتِيُون! سَيئِيئي،
پِيرِيءَ ۾ پيئِي، اَکيُون آرِيءَ ڏي ڪَٽي!

٦

آئون نہ گڏي پرينءَ کي، جويَنُ وِيو جاڙَ[2]،
آڏا آرِيچَنِ کي، چاڙهيڪا ۾ چاڙَ[3]،
مون مُنيءَ ڪان نہ تِئي، وَڏيرَڻَ منجهہ وِلاڙَ،
عُمرِ سَي اوارَ[4] وِيَمِ، تِي واڪا ڪَريان!

١- هتان ٢- اجايو ٣- چاڙهه ٤- اجائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

آئون نہ گڏي پرينءَ کي، هيءُ پڻ ڏينهن وِيو،
نِهوڙي نايُن[1] سين، مُون کي نينهن نِيو،
مُنيءَ مَوتُ تِيو، ”پِيُ، پِيُ“[2] کَندي پَندَ ۾!

٨

آئون نہ گڏي پرينءَ کي، آيو عِزرائيلُ،
جوراٽي[3] سين، جيڏيُون! نہ ڪو قالُ نہ قِيلُ[4]،
آيو مَوتَ دَلِيلُ، مارِيندو مُرادَ کان!

٩

آئون نہ گڏي پرينءَ کي، مَتان آيو مَوتُ،
واجهائيندي وَرِهَ تِيا، هَڏِ نہ گڏيُمِ هوتَ،
جيڪُسِ تِينِديَسِ فَوتُ، فَنا هِنَ فِراقُ ۾.

١٠

وِلاڙِيو وَٽين چَڙهي، گِجُهنِ تيندي گاهُ[5]،
سَسُئيءَ سُورِيءَ چاڙهِيو، پِريان لَئي پَساهُ،
هُو مِرُون، هيُ ماهُ، ڪِينَ ڪَمِيٽيءَ رَکِيو.

١١

وِلاڙِيو وَٽين چَڙهي، رَئي[6] پَسِيو روءِ:
”وِچان جو وِڇُ پوءِ[7]، سو ڪنهن پَرِ ڪَهِي لاهِيان!“

١ـ ننهن، چنبين، رانيوٽن ٢ـ پرين ٣ـ زوراور (موت) ۴ـ ڳالھ ٻولھ، بحث مباحثو ٥ـ ڪاڏو ٦ـ غبار، اونداھ ٧ـ جدائي پوي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

وِلاڙيو وَٽين چَڙهي، اُونچَنِ° مَٿي اَچُ،
لالَنَ ڪارَڻِ لَڄُ، باسِيائِين[١] بردارَ[٢] جو.

١٣

وِلاڙيو وَٽين چَڙهي، ڏِيو پَٽولي لانگَ، *
تارِيءَ تارِيءَ چانگَ[٣]، سَسُئِي مورَ پَچَنِ جيئَن.

١٤

وِلاڙيو وَٽين چَڙهي، پَسو سَگهہ سَنداس
آڏِيءَ وَڃيو آڪُڙي[٤]، نَہ ڪو پِيءَ نَہ ماسِ[٥]،
سوئِي سو سيٽاسِ[٦]، پَري پَڙاڏا ڪَري. **

١٥

وِلاڙيو وَٽين چَڙهي، ڏاڍو ڏوري ڏُورِ،
سُپيرِيان جي سُورِ، پَري پَڙاڏا ڪَري.

١٦

پَري پَڙاڏا ڪَري، اوري نہ آهي،
ڪَمتَرِ[٧] ڪا ڪاهي، پَهُچي هِنَ پَٽَيءَ[٨] کي.

١٧

رُڃَنِ ۾ رَڙِ ٿِي، ڪَرَ ڪووَلَ[٩] جي ڪُوڪَ،
وَلوَلو[١٠] ۽ وُوڪَ[١١]، اِيءَ تان آهَ عِشق جِي.

° اُوچن، وڏن (وٽن تي) ١ـ ڪاڻ ڪڍيائين ٢ـ ميوه دار (وڻ) * ريشمي پيشگير جي لانگ ورائي. ٣ـ ٽپا ٤ـ ڳُولي ٥ـ ماٽس، سندس سيڻُ (مائٽ، پنهنجي) ٦ـ هن سان، ساٿس، سندس سيڻ (مائٽ تنهنجو) ** اهوئي ساٿس آهي جو پڙاڏو پيو ڪري (سندس درد جي دانهن.) ٧ـ ورلو، ڪميٽي ٨ـ ميدان (مرتبہ) ٩ـ ڪوئل (پکي) ١٠ـ آواز ١١ـ ڪوڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٨

رُجُنِ ۾ رَڙِ ٿِيي، ڪَرَ، ڇَتُونءَ جِي چانگارَ،
اِيءَ عِشقَ جِي اُپَڪارَ[١]، نَعرو آهي نينهن جو.

١٩

رُجُنِ ۾ رَڙِ ٿِيي، جهَڙِي ڪَري جوءِ[٢]،
اِيءَ نہ عَورَتَ هوءِ، اِيءَ تان آهَ عِشقَ جِي.

٢٠

رُجُنِ ۾ رَڙِ ٿِيي، ڪَرَ[٢a] ڪُرَڪي[٣] ڪُونجَ،
نَعرو مَنجهِ نِڪُونجَ[٤]، اِيءَ تان آهَ عِشقُ جِي.

٢١

رُجُنِ ۾ رَڙِ ٿِيي، ڪَرَ سارَنگِيءَ سازُ،
اِيءُ عِشقُ جو آوازُ، ماڙهُو رَڪَنِ مُنڊ تي.

وائي

هِيءَ گهايُلِ هَڏِ گهورِي، ووا آلا! ميان! ڪيچِي مُونَ نہ سَگِيٽا.
عِشقَ آرِي جامَ جِي، هِيءَ جُهونَڙِي هِڏ[٥] جهورِي[٦]،
ووا آلا! ميان! ڪيچِي مُون نہ سَگِيٽا.
رَهِي جان رُجُنِ ۾، سا ڇَپَرِ ڇَڏِهو[٧] مَ ڇورِي،
ووا آلا! ميان! ڪيچِي مُون نہ سَگِيٽا.
اَدِيُون! آرِيچَنِ لئي، ڏُونگَرِ ٿِينديَسِ ڏورِي[٨]،
ووا آلا! ميان! ڪيچِي مُون نہ سَگِيٽا.

١- پڪار، نعرو ٢- عورت ٢a- جهڙوڪر، جهڙوڪ ٣- ڪونج جو آواز ٤- چشمو
٥- ٽڪل، ماندي ٦- تڪليف ۾ آزاري ٧- ڇڏيو ٨- ڏوريندڙ، طالب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ديسي

نالو

ديسي، لفظ جي معنيٰ آهي ڏيهي. ديسي هڪ راڳڻيءَ جو نالو آهي جا ديپڪ راڳ جي پنجن زالن مان هڪ آهي.

مضمون:

هن سر جي مضمون جو بنياد پڻ، سسئي ۽ پنهونءَ جي آکاڻيءَ تي رکيل آهي، جا سُر آبري جي شروعات ۾ ڏنل آهي.

روحاني راز:

جيڪو سالڪ پنهنجو نفس قابو نہ ڪندو، تنهن جو حال بہ اهڙوئي ٿيندو، جهڙو اُنَ کي قابو نہ ڪرڻ ڪري سسئيءَ جو ٿيو هو. دنيا غفلت ۽ آرام ڪرڻ جو ماڳ نہ آهي. هيءَ ڪشمڪش ۽ جدوجهد جي جاءِ آهي، جتي بازي اهو کٽندو جيڪو هوشيار ۽ هميشہ تيار رهندو. هن دنيا ۾، سالڪ جا دشمن گهڻا ڳوهه ۾، سندس روحاني تباهيءَ ۽ پريشانيءَ جي لاءِ سامان پيا تيار ڪن. سسئي جا ٽي دشمن هئا جهڙوڪ، ڏاگها، ڏونگر ۽ ڏير. سالڪ جا بہ ٽي دشمن آهن جهڙوڪ، نفس، دنيوي تعلقات ۽ خودي. اهڙن حيلي باز حريفن کان جند ڇڏائڻ لاءِ حمايتي گهرجي. توائي ٿيڻ کان بچڻ لاءِ، سالڪ کي ڪامل رهبر هٿ ڪري، دل تان دود دور ڪرڻ گهرجن. هيءَ دنيا هڪ اهڙي ترڪڻ بازي آهي، جو نيشن کي نرت پوندي، نہ تہ سڀ ڪنهن جي جاءِ نہ آهي. جتي واٽون ويهہ ٿين، اتي ڪهڙي اختيار ڪجي، تنهن جو پرو پير کان پوندو. وڌيڪ ڏسو، سر سسئي آبري جا روحاني راز صفحي ۽ سر معذوريءَ جا روحاني راز صفحي تي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ديسي

داستان پهريون

١

مُتِيَسِ! جَهلِ مَهارَ، ڪُنِيَسِ! ڪاهِ مَ ڪَرَهو[١]،
مُون نِماڻِيءَ جي نِجُهري[٢]، پيرو ڪِج پَتارَ!
ساجَنَ! تو هان[٢a] ڏارَ، ڏِنُمِ ڏينهن قِيامَ جو.

٢

ڏاگهنِ، ڏيرَنِ، ڏونگَرَنِ، تنهِي ڏِنَمِ ڏُڪَ،
سي سَپ پانَيمِ سُڪَ، هيڪانڊِ[٣] ڪارَڻِ هوتَ جي.

٣

ڏاگهنِ، ڏيرَنِ، ڏونگَرَنِ، ڏُکَنِ آئُون ڏِڏي[٤]،
پُڃان پيرُ پُنهُونءَ جو، وِجهان وِکَ وَڏِي،
لِکِئي آئُون لَڏِي، ناته پَتَنِ ڪير پَنڌ ڪَري؟

١- اُٿ ٢- جهوپڙي ٢a- تو ڪان ٣- وِصل، گَلجاڻي ٤- ڦٽي، زخمي ڪئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

ڏاڳھا[١]! ڪيمَ ڏرو[1a]، اَڃا آرياڻي اَڳي[1b] ٿيو،
موڙي مَڃَرَ[٢] تارِيُون، چانگا! ٿا چَرو،
آن تان[2a] حَرَفُ هَرو[٣]، مُورائِين مَعافُ ٿيو.

٥

اَڳَڻَ مَٿي اوِپرا[٤]، جَڏهِن ڏاڳھا ڏِٺَئِي ڏينهن[٥]،
وَنِي سَرَّڪَ[٦]، سَسُئِي! ويھُ وِهاڻِيءَ سينءَ[٧]،
چوٽئي[7a] سين چانگن ڪي، جَڙِ زَنجيرَنِ جيئن،
تہ هوتُ تنهنجو هيئن، پُنهُون نِياڻُون نَہ پاڻَ سين.

٦

اَڳَڻَ مَٿي اوپرا، جَڏِهن ڏاڳھا ڏِينهَن ڏِٺاءِ،
ڪُنجُون جي قُفِلَنِ[7a] جُون، تان ڪنهن لَلِ لِڪاءِ،
تہ سُياڻي سَندِياءِ، ٿِئي سارُوٽي[٨] سَسُئِي!

٧

آڳَڻَ مَٿي اوپرا، جَڏهِن ڏِٺَئِي اُٺَ،
ڏايُئِي نہ ڏاڳهَن کي، اوڳِي[٩] ساڻُ اَڳَٺَ،
تہ هوند نہ تنهنجي هَٽَ، سُورَ پِرايا سَسُئِي!

١- اٺ 1a- رڙيون ڪري ڦاٽو! 1b- اڳٽي، پري ٢- ڪنڊيءَ جي وڻ جون سگريون 2a- اوهان تان، اوهان کان ٣- ميار ٤- ڌاريا ٥- ڏينهن جو ٦- پوٺاڙي، مهار ٧- ٽائين 7a- چوٽو، چوٽي، وارن جي مکيہ چڳَ، جنهن کي زنجير جياڻ وَڪَڙَ ڏبا آهن. 7b- واحد: قفل (اصل عربي لفظ)، ڪُلفن، تالن. ٨- يادگيري، سار ٩- نادان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۸

أَڱڻَ مَٿي اوپرا، جَڏِهن ڏِٺَئي توڏا،
ڏَنگيئِي[۳] نَہ وارَنِ سين، تَنِ گورَنِ جا گوڏا،
تہ لَکَنِ جا لوڏا، هوندَ نَہ سَٺَئِي سَسُئِي!

۹

ڏاگهنئُون[۴] ڏيرَنِ، جي آندا ٻَرڏَ[۵] ٻَنيورَ ۾،
هَٽِي چِيلَ[٦] چَرا ڪِيا، وَهِ پَئِي[۷] وَهُڙَنِ[۸]،
کُڙِيءَ کُڙڪو اُنِ جو، هوندَ سُتي سو[۹] سَيَنِ،
ڏاندَنِ ساڻِ، سَيّدَ چئي، پِيادِيُون پَهُچَنِ،
جَن جو پيرُ نَہ لَڳو پَٽيِن، تَنِ آيمِ ساڻُ اُٺَنِ،
ڱُنگَنِ ۽ جُنگَنِ[۱۰]، مُنڌَ اَسُونهين ميڙِيين!

۱۰

اَچِي اُٺَ رَڙَنِ، مُون پيري ماٺِ ٽِئي[۱۰a]،
پلاڻِينِدي پاڻُ ۾، کُڇيو کِينَ کُٺَنِ،
ڪا جا مامِرُ[۱۱] مُنَبِنِ، هِنِ پُڻ هُئِي هُنِ سين.

۱۱

ڇا جي ڏِنگا ڏيرَ، منهنجو ڏينهن ڏِنگو مَ ٿِيي!*
اُٺَنِ، اوٺِيَڙَنِ جي، ڇا وَهِيٺُو[۱۲] ويرَ،
هِيءَ کَمِيڻِي کيرَ، جا اَمُرَ کي اَڏِي ڦِري.

۳- ور ڏيٺي ہٹئي ۴- اٺن جي ہلران ۵- ہرڙ، ہرڙيا (گجراتي) ڍڳا ٦- چيريل کر ۷- جوش ۾ اچي ۸- جوان ڍڳن ۹- سئو، ہلو ۱۰- اٺن ۽ بهادر جتن سان ۱۰a- ٿِي (لاڙي لهجي ۾) ۱۱- ڳجهي صلاح * منهنجي قسمت نہ ڦٽي. ۱۲- هٺ وس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

دیسِي سیڻ کِجَنِ، پَرَديسِي کِهڙا پِرين،
لَڏيو، لاڏوٽا کِيو[١]، پنهنجي ديسِ وَڃَن،
پُڄاڻا پِرينِ، کِجي بَسِ پَنيورَ کان.

١٣

ڏُرِيائِين[١a] ڏاريان، مِتَ مُئِيءَ جا نَہ ٿِيا،
مَدي ڏيرَنِ مَنَ ۾، کِلِيو کِيکارِيان،
صُبُوحِ ٿِي سارِيانِ، تہ اُٺَ نَہ اوطاقُنِ ۾.

١٤

اُٺَ مَ اوري آڻِ، ڏاگهنِ ڏِڏي آهِيانِ،
هَٿِي هَتُ هَيَنِ[٢] کي، پَري نيئِي پَلاڻِ،
هوتُ منهنجو هاڻِ، پُنهون نِيائُون پاڻَ سين.

١٥

جَتا! شالَ جِيو، جِيو تا جاڙُون کَرِيو[٣]،
بانَيڻِ کي بَروچَ ري، بيِلي[٤] ناهِ بِيو،
چِنَڻ تان نَہ پِيو، هِيءُ سگُ نہ چِنَڻَ جهَڙو.

١٦

جَتَنِ جا جِيلان[٥]، ٿِي ساٿَ پُڄائي سَنئِي،
آيَسِ آرِيءَ جامَ جا، تَڙِ توڏا تيلان[٦]،
اُنِ کي ناکيلُون نَکَنِ ۾، ڌُهرِيُونِ دَليلان[٧]،
سِرِ هَٽِيو سيلان[٨]، لايو نِينهَن نِندُون کَرِين.

١ـ سامان سڙو بڌيو ١a ـ ڏُريان ٿي، اصل کان ٿي. ٢ـ مصيبت پيلن ٣ـ ڪريو ٤ـ مددگار
٥ـ جنهن صورت ۾ جنهن ڪري ٦ـ تنهن صورت ۾، تنهن ڪري ٧ـ نَنڍيا چڙا
٨ـ دشالا، رات جو مٿو ويڙهي سمهڻ لاءِ ڪپڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

جَتَنُ ڪِجِ[١] جَتَنِ جو، آئيا ڪِ ايندا،
وَتِي پُنهُون پانهنجو، وَتان تو ويندا،
دَمُ نه دَميندا،* سِڌارِيندا[٢] ساٿيهَ[٣] ڏي.

١٨

جَتَ هَڏهِين هُتِ، مُون هِتِ هينئڙي ۾ حَلُ تِيا[٤]،
چَنگُلَ[٥] جَنِين چَؤڦرا[٦]، راحَتَ تَنِ جي رُتِ[٧]،
گُنگَنِ جي گُپتِ[٨]، چِيڙي وِڌِيس چَپَرِين.

١٩

جَتَنِ وِڌِيس جارِ[٩]، ناتَ هُيَس نِماڻِي نِڪَٽِي[١٠]،
تِيئَڙا پانڻ قرارِ، مُون مَنُ گَڏي گُوندرِين.

٢٠

جي جاٽان جَتَنِ، پوءِ[١١] پَتاندَرُ[١٢] هيتَرو،
آئُون ڪيئَن مُلا[١٣] تَنِ، سَرَتِيُون! سُورَ پِرائِيان؟

٢١

هي جي آيا هِيرَ[١٤]، مُون اَڳَ نه ڏِٺا ڪَڏهِين،
آئُون تَرَسان، هو تَڪِڙا، پَٽَ نَ لائِنِ پيرَ،
پَنيولِيَسِ[١٥] برنِ ۾، پَسِي پِينڊِينِ[١٦] پيرَ[١٧]،
آءُ آرِياڻِيءَ! اُسَرِي، تِي واهَرَ جي ويرَ،
هِيءَ ڪَمِيڻي ڪِيرَ، تُون پارِسَ رسِجِ پَبَ ۾.

١ـ جِيلو ڪج، نظرداري ڪج * بلڪل ڪونه ترسندا ٢ـ ويندا ٣ـ وطن ٤ـ رچي ويا، گـنجي ويا ٥ـ چنبو ٦ـ چئن نوڪن وارا ٧ـ رفتار، لوڏ، موسم، وقت ٨ـ خاموشي ٩ـجارڻ، ڏک ۾ ١٠ـ اصل، بنهه ١١ـ پونـدو ١٢ـ نـتيجو ١٣ـ وتـان ١٤ـ هـينئر ١٥ـ پلجي پيس ١٦ـ ڏڙن ١٧ـ وراڪا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۲

جَتَنِ يارانُو، ڪيچِنِ مون سين ڪونَ ڪيو،
نالي سُيَسِ هوتَ جي، مَتِمِ ٻارانُون، *
تيلاهِين طَعنُو، ڏيندا مُون ڏيرَ وِيا.

۲۳

گورا وَجَنِ گامَ[1]، ڏيرَنِ سَندا ڏيهَ تي،
توڏِنِ جُون تَڙَيِيڙَ ۾[2]، تَرِيُون تِرڪَنِ تان مَ،
اوٺيٽڙا آرامَ[3]، لَنگهي ٻَپُ، پَري ٿِيا.

۲۴

گهَ[4] سِرِ[5] ٿِئي مَ گُسَ[6]، پَٽِي[7] پوءِ مَ پرينءَ تي،
جنهن سِرِ ساجَنُ سُپِرين، تنهن اُتَ مَ لَڳي اُسَ،
پُنهون پاڪَ پُرِسَ[8]! هوتَ نه ڪِجَنِ هيڏِيُون.

۲۵

اُسَ مَ لڳي اوٺِيِن، ليڙان لُڪَ مَ لَڳَ،
اَللهُ! آرِيچن ڪِي، ڪوسو واءُ مَ وَڳَ[9]،
جَتَ ججها ۾ جَڳَ، منهنجي پِرِتِ پُنهُونءَ سين.

۲۶

لَڏِيندي لِباسَ[10]، جَتَنِ جيڏو ئِي ڪِيو،
اَچِي آرِيءَ جامَ جو، وَڻَ وَڻَ مَنجهان واسُ،
مِرُون ڪِينَمِ ماسُ، هَڏَ هَلندا هوتَ ڏي.

* اجان ٻار هيس، ته پنهونءَ جي مڱ سڱجڻ لڳيس. ۱ـ وک (تڪڙو) ۲ـ تڪڙ ۾ ۳ـ آرام سان ۴ـ اٺ جو گهه، اٺ بعضي ضد ڪري دڙها هڻي رستو ڇڏي ڏيندو آهي. ۵ـ تي ٦ـ رستو ۷ـ دز ۸ـ ماڻهو، پتار ۹ـ تيز لڳ ۱۰ـ ويس، ويڙهه، حرفت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٧

اُٺَ ويري، اوٺارَ ويري، وِيري ٽِيئٽِرِ ڏيرَ،
چوٿُون ويري واءُ ٽِيو، جنهن لَٽيا پُنهُونءَ پيرَ،
پُنجُون ويري سِجُ ٽِيو، جنهن اُلهِي[1] ڪِي اَويرَ،
ڇهُون ويري ڇپَر ٽِيو، جنهن سَنوان نہ ڪيا سيرَ[2]،
سَتُون ويري چَنڊُ ٽِيو، جو ڪِرِيو نہ وَڏِيءَ ويرَ[3]،
واهيري جِي ويرَ[4]، ڇِلُون ڪَرِيانِ ڇپَرين!

وائي

ڏاگهنِ، ڏيرَنِ ساڻُ، ڪَرَهِنَ ڪيچِنِ ساڻُ،
مَتان ڪا بِي لِنئون لائِي!
اَٺون سُتِي، هو هَلِيا، وِيئڙا ڪَرَهَلَ ڪاهِي،
مَتان ڪا بِي لَنئون لائِي!
آسَڻَ[5] اُڳِيان اُنِ جي، ’بَرِا! بَرِا!‘ ڪِيو باڏائِي،
مَتان ڪا بِي لَنئون لائِي!
چِتُرَ[6] ڏيئي چِتَ ڪي، وِيئڙا هوتَ ڇپائِي،
مَتان ڪا بِي لَنئون لائِي!
جيڪا هُيَنِ مَنَ ۾ وِيئڙا پنهنجي پُڄائِي،*
مَتان ڪا بِي لَنئون لائِي!
اَڍِيُون! عَبدُاللّطيفُ چِئي، ايندَمِ واڳَ وَرائِي،
مَتان ڪا بِي لَنئون لائِي!

١- لهي ٢- رستا ٣- سويل، ساعت، اڳ ۾ ٤- پکين جي آکيري ۾ وڃڻ جي مهل، نماشام ٥- جاءِ ٦- دلبو. * جيڪا (ڳالهہ) من ۾ هُين، سا پنهنجي (نيٽ) پوري ڪري ويا!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان پهريون

١

اَجُ پِہ وَسائِي اوتِيين، مَتي مارَڳ[1] ماڪَ،
پُنهُون نِيائُون پانَّ سين، تارِيُون پَجي طاقَ،
هَيهَاتَ هَيهَات لِمَا تُوعَدُونَ[2]، سُڃي تِي اوطاقَ،
ڇُڪِيءَ چوري چاڪَ، هاڙهي هُوتَ هلي وِيا.

٢

مِڙِي مُنڌَ ڏي آئِيُون، ساهيڙِيُون سَهجان[3]،
اَلسَّفَرُ قِطعَهُ مِنَ النّارِ[4]، هارِي موتُ هِتان،
سَڳُ صِراطَ المُستَقِيمَ جو، اَتِي تان اَڳِيانِ، *
سيَ ڪيچِي نيندءِ ڪِتان[5]، تُنهِنجو نينهن نِفاقَ سين.

٣

جڏان[5a] ڪُن فَيَڪُونُ[6] چَئِي، نِيو آرِياڻِيءَ اَرواحُ،
انگُ اَڳهِين لِکِيو، مُنهِنجو ميثاقاءَ[7]،
مَن طَلَبَ شَيئا وَ جَدَّ وَجَدَ[8]، اُتو[9] عَلِيءَ شَاهہ،[9a]
اَچا هِنَ حَدِيثَ[10] جو، مُون آسَرو آهہ،
پُنهُونءَ جي پيغامَ تان، منهنجو موتَ مُباحُ[11]،
سَرِتِيُون! دُعا ڪِجاهُ، تہ ميڙائو مُون ٿِئي.

١ـ رستي، ڳس ٢ـ پري پري آهي اها ڳالهہ، جنهن جو توهان کي ڊپ ڏنو ويو آهي (ق ـ ٢٣، ٣٨) ٣ـ سهج يا ڪوڏ مان ٤ـ مسافري باهہ يا دوزخ جو ٽڪرو آهي. (عربي پهاڪو* جتن سان تنهنجو انگ اڏرو اڙانگو آهي، جهڙو پل صراط تان هلڻ، جا ترار کان تکي ۽ وار کان سنهي آهي. ٥ـ ڪٿان ٥a ـ جڏهن ٦ـ 'ٿي' ۽ پوءِ اها ٿي پوي، (الست کان). ٧ـ ازل کان ٨ـ جو ڪنهن شيءِ جي طلب ڪري ٿو، ۽ ان جي ڳولا ۾ سعيو ڪري ٿو، سو ضرور اها شيءِ لهندو ٩ـ چيو ٩a ـ حضرت علي ١٠ـ قول، ڳالهہ ١١ـ جائز، صدقو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَبَهَ[١] سِياهي، آهي آرِيءَ جامَ ري،
ڪَڍهن پَسي ڪانَ ڪا، رِيءَ لالَنَ لالائي،
دُودُ[٢] دِلِ تان دُورِ ڪري، ڪَرِ، ساڄَنَ صَفائي،
'مَن لا شَيخَ لَهُ فَشيخُهُ الشّيطانُ'[٣] اِنَ رِيءَ اُونداهي،
هُوءَ جا هَلي هيڪَلِي، سا گِيرَبَ گمائِي[۴]،
'بِلا شَيخ مَن يمشِي فِي الطّرِيقِ'[٥] اِهَڙِي اَوائِي[٦]،
تنهن[٧] رِيءَ تَوائِي، ڪوڙين تِينِ ڪيتَريُون.

٥

بَرُ وَڏو، بارُ گهڻو، وِيجهو نَہ وَڻڪارُ،
ليڙَنِ جو، لَطِيفُ چي، ڪَنيو مُنڌَ مَدارُ[٨]،
وَتُندُنِ تہ وَڙِ ڪَندا، نَاتَ اَڳِينِ جو اختِيارُ،
ڪاڏي تِيو ڪوهيارُ، ڪِتي تِي هَٿَ ڪَٽي!

٦

ڪيڙي[٩] ڪيچايَنِ، گورا گَسِ هَلائِيا،
لَڙيو، چَڙهِيو چوٽِيين، ڪَرِيو ڪوهَ ڪَڙَنِ[١٠]،
سُونهَنِ جي سَردارَ سِين، سي توڏَ مَ تَرِتِجَنِ[١١]!
لُطفَ سانُ، لَطِيفُ چي، لنگهِيو بَرُ بوتَنِ[١٢]،
تَنِ ڪِهڙو غَمُ ڳُنگَنِ،[١٢a] هوتُ حِماتِي[١٢b] جَنِ جو.

١- سپ ٢- دونهون ٣- جنهن کي ڪو مرشد نہ آهي، تنهنجو مرشد شيطان آهي (صوفي چوڻي) ۴- هٿ گمراهہ ڪئي ٥- جو مرشد کان سواءِ طريقت ۾ هلي ٿو ٦- بد وائي يا خراب ڳالهہ ٧- تنهن (مرشد) ٨- جوابداري (آسرو) ٩- سيڪاري، سزا ڏئي ١٠- ڪٽڪن ١١- ٿڪجن، ٿڪي پون ١٢- اٺن. ١٢a- گونگن، اُٺن ١٢b- حمائتي، مددگار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

جاڳائي جَتَنِ، گنئورا گس هلائِيا،
پَهتِي رِيءَ پَهاڙَ ۾، اُتَ مَ آگهتجَن[١]،
لَتاڙي، لَطِيفُ چِي، لنگهيو بَرُ بوتَنِ،[1a]
تَنِ ڪِهڙِي چُڪَ[٢] چانگن، هوتُ حِمائِتي[2a] جَنِ جو.

٨

پِنِيءَ تا پَرِينِ، ساٿِيَنِ سَنڌَ[٣] هَٿَنِ ۾،
ليڙَن جو، لَطِيفُ چي، مُون ڪي مَنجھ نه ڏِينِ،
هوتُ پُنهُون تا نِينِ، اَسُونهِيءَ[٤] جو آجِڪو[٥]!

٩

پُرِ تا پَلاڻِينِ، اوٺِي اَجُ اُباڪَرا[٦]،
پَهُ، پَاريسِيُون[٧] پانُ ۾، ڏيرَ ڏِيهاٽِي ڏِينِ،
هوتُ پُنهُون تا نِينِ، ٻاروچِي ٻولِي ڪِيو.

١٠

پُرِ تا پَلاڻِينِ، اوٺِي گهڻو اُٻاهَرا،[7a]
هُوءِ جي هَلَڻَ سَنڌِيُون، ڳاهُون[٨] ڳالهائِين،
مون کي تا مارِينِ، سَجَڻَ سانباهِي[٩] ڪِيو.

١- تڪجن، ٻوساتجن 1a- اُلن ٢- چيله جو سور 2a- حمائتي، مددگار ٣- ساندارا ٤- اڻ واقف ٥- آذقو، سمر، آذار ٦- ايڪڙا، تڪڙا ٧- پارسي يا ٻروچڪي ٻولي 7a- اُٻهرا، تڪڙا ٨- پروليون ٩- تياري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

اوڳارِينِ نہ آنر[1]، ٻَڌا چَرَنِ نہ ٻُورُ،
ليڙَنِ کي، لَطِيفُ چي، هَلَڻَ جو مَذڪُورُ،
مَيَنِ کي مامُورُ[2]، آهي اُٿُڻِ اڳِيين پَنڌَ جي.

١٢

وِيئِي ٻُڪي ٻاڪَ،* جهلي جُهنڪَ[3] جُهٽِي[4] ڪِي؛
آيَمِ تَنِ اُٺَنِ سين، جَنِ جا پيرَ ڏُدا[5] ڏَرَّ داڪ[6]،
لَنگهِيا لَڪَ، لَطِيفُ چي، توڏا تَڙَ، ٻَنگَ، طاڪ[7]،
ڪَيرَ لَنگهنديِ قاڪَ[8]، اِيءُ بَرَ بِرَهمَڻِ باسِيو.

١٣

دوڪَ[9] دَهِلِيا جِتِ، گنؤرا هَلَنِ نہ گسَ ۾،
چَوَ سالَ ئِي نہ چَلِيا، تِي تَنگَ[10] نِهاري تِتِ،
سُوڌِي اُنِين[11]، سَيّدُ چي، پوءِ[12] پانچارِيَنِ[13] پِرتِ[14]،
اِنَ اَڙانگي پَنڌَ جي، ڪا نيشَنِ[15] پوءِ نِرتِ[16]،
سَسُئِي وَڌي سَتِ، جا اِهَڙِيءَ پَرِ پَنڌَ ڪَري.**

١٤

هَئِي هَئِي ڪِيو 'هاءِ'، تِي پانْ هَٿي سِرِ پاهَٽِين[17]،
لَڏائين، لَطِيفُ چي، جُوءِ جَتَنِ جي جاءِ،
شُڪَرِ، بارِ[18] سَنداءِ، سَتَاٽِي[19] ساٿِ مِڙِي.

١- ڳاهِ جو قسم (لؤنش) ٢- امر تيل، ڪنڌ تي پيل * ٿڪ سبب ويٺي ٻڪ ڦوڪي ٣- واءَ جو جهوٽو ٤- جهوني، چڪنا چور، پريشان ٥- ٿلها ٦- گول مول ٧- گهيڙ ۽ وَر وَڪڙ ۽ ڏنگا پيچرا ٨- جبل ٩- ٻہ ڏندا پنجن يا ڇهن سالن جا اُٺ ١٠- لڪ ١١- انهن لڪن تي ١٢- پوي ١٣- قوه جوان گهوڙو (اٺ) ١٤- ٻاجهہ ١٥- پورو جوان اٺ ١٦- ٻوجهہ، سمجهہ ** پنڌ اهڙو اڙانگو آهي جو ننڍا اٺ تہ ڇڏيو، پر انهن کان پڪي عمر وارا اٺ بہ بتال ٿيو بيهيو رهن: پر نيشن کي ئي انهيءَ جو پورو پتو آهي. سسئي سچي ڪامل عاشقياڻي ڇنبي جو اهڙا پنڌ ڪري ٿي. ١٧- پٽرن مٿان ١٨- باري، خدا ١٩- سڀ وقت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

لالَڻُ آيو پيهي، وِيئڙا سُورَ سَڀيئِي،
جِيَسِ جِيَسِ، وو جيڏيُون! منهنجو لالَنُ آيو پيهي.
ڳالهيون ڪَنديَسِ ڳُجهيُون، مُنهن مقابِلِ ويهِي،
جِيَسِ جِيَسِ، وو جيڏيُون!
ڪَٺُورِيءَ بارُ پَري، آيو ڏُونگَرَ ڏيهي،
جِيَسِ جِيَسِ، وو جيڏيُون!
سَرڪَشي سَردارَ سين، مون ڪَميِٽِيءَ ڪيهي[1]،
جِيَسِ جِيَسِ، وو جيڏيُون!
هُئِي شِڪَستِي سَسُئِي، رازَ پُنهُونءَ جي ريهِي[2]،
جِيَسِ جِيَسِ، وو جيڏيُون!
اَديُون، عَبدُاللطِيفُ چئي، سَجَڻَ آيَمِ سيئِي،
جِيَسِ جِيَسِ، وو جيڏيُون!

داستان ٽيون

١

اللهَ ڪارَڻِ، اوٺِيا ڪَرَها مَ ڪاهِيو،
جانِبَ! جَڏي جِيءَ جو، آڳانديو[3] آهِيو،
لاڳاپو لاهِيو، مَتان منهنجو سُپِرين!

---

١ ڪهڙي ٢ـ ريجهائي ٣ـ آسرو، آڌار

۲

اَللهَ ڪارَڻِ، اوٺيا! ليڙا نِهو[۱] مَ لُرَ[۲]،
نِهو نِماڻِي پاڻ سين، ٻانهِيءَ جَهلي ٻُرَ[۳]،
مون کي ماري مَنجِهه ٿِي، سَندي هوتَنِ هُرَ[۴]،
ڪَڇو لائِيان ڪُرَ[۵]، ڪيچان اوري جي وَران.

۳

ڪيچان اوري ڪِٿَهين، وَڻَ نہ ويساهين[۶]،
ڪَميڻِي ڪيچِينِ لَئي، ٻُورِج[۷] ٻَرانهين،
تاڻِج تيڏانهِين، وارِج[۸] ڪا مَ وَرَڻ جي.

۴

ڪيچان اوري ڪيتِريون، مَعذُورِيُون مُيُون،
واٽُون وِيهَ ٿِيُون، ڪُهُ جاڻان ڪيهِيءَ وِيا؟

۵

اَلا! اَچَنِ اُوءِ، جَنِ آئي مَنُ سَرَهو ٿِيئي،
پسان مانَ پَرِ ڪنهين[۹]، جَتَنِ سَندِي جُوءِ[۱۰]،
لَنگهي لَڪَ، لَطِيفُ چئي، سُٽِيان هوتَنِ هُوءِ،
گوِلي ٿِيان گُلبُوءِ[۱۱]، جي سُجاڻان ساٿَ ڏِٿِي.

۱ـ نيو، وٺي وڃو ۲ـ تڪڙ ۾، اٺ جي تيز رفتار ۳ـ وارن جي چڳن ڪان ۴ـ يادگيري ۵ـ ڪڻب، خاندان ٦ـ ساهي پٽڻ ۷ـ هلج ۸ـ چئج ۹ـ ڪنهين نموني ۱۰ـ جاءِ، هنڌ ۱۱ـ گلبوءِ نالي ٻانهي.

٦

ڪيچان آيو قافِلو، راتِ مُوچارِيءَ رُوءِ[١]،
ٻوتيءَ[١a] ۽ بَلوچَ جي، رِڙهِي ڀَسان رُوءِ[٢]،
لَنگھي لَڪَ، لَطِيفُ چئي، پُڇانِ ڪيچِيَنِ ڪُوءِ[٣]،
گولِي ٿِيان گُلبُوءِ، جي مُون نِهو[٤] پانَّ سين.

٧

ڪيچان آيو قافِلو، ڀَلِيرو ڀانئِيان،
پَٽي جا پيرَنِ جِي، لِڱَنِ کي لايان،
چَنبيلِي چايان[٥]، جي مُون نِهو پانَّ سين.

٨

ڪيچان آيو قافِلو، ڄامَنِ سَندو جامُ،
پَسَندي پُنهُونءَ کي، اکين ڪِيو آرامُ،
ناتَرِ[٦] چايان نامُ، جي مُون نِهو پانَّ سين.

٩

ڪيچان آيو قافِلو، جُنگُ[٧] سُونهارِيءَ جوڙَ،
تَلِيارا[٨] توڏَنِ کي، ڳِچِيءَ سُونهَنِ موڙَ[٩]،
دؤلَتَ[١٠] چايان دوڙَ[١١]، جي مُون نِهو پانَّ سين.

١- نموني ريت ١a- اُٺَ ٢- منهن ٣- گهٽي ۴- نيو، ولي هلو ٥- چنبيليءَ نالي ٻانهي چوايان، سڏايان ٦- ٻانهيءَ جو نالو ٧- جوان، بهادر، وڏو ٨- ٽلين وارا (موڙ) ٩- ٽؤنر، جهاپا ١٠- ٻانهيءَ تي ڪوڏ جو نالو ١١- خسيس (ٻانهي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪيچان آيو قافِلو، طَرَحَ موچارِيءَ توڏُ[١]،
سِينگارِيائون، سَيدُ چي، ڪَرَها مَنجهان ڪوڏُ،
لَڪُ لَهي تِي لوڏُ، جيجان! تَنِ جَتَنِ جي.

١١

ڪيچان آيو قافِلو، ساٿَ ڏٺي سَروانُ[٢]،
وارَ وَڍي واڳون ڪَريان، پُٺان[٢a] هُوند پَلانُ،
جهَڙو پُنهُون پانُ، تَهِڙي سِٿا[٣] ساٿَ جي.

١٢

جُهوڙا[۴] جَنِ جُهلَنِ[٥] ۾، هِيري لَڪَ هَزارَ،
لَڳا واٽَ وَٽِنِ جا، پُنهُونءَ کي پالارَ[٦]،
آن کي وِيندا گڏِيا، اِهَڙِيءَ سِٽَ سُوارَ،
لَنگهي ڪالهَ قَطارَ، تُون اَئِي[٦a] اَڄُ نِهارِيين.

١٣

مِزِمانَنِ مَهِري[٧]، آئي جهوڪِيا جهوڪَ[٨] ۾،
چائي[٩] چَنبَنِ ۾ وِيا، جيئَن بَازُ سَتي بَحرِي[١٠]،
ڪوهِيارو[١٠a] قهرِي، وِيو نِهوڙي نِندَ ۾!

١ـ لوڏُ، رفتار ٢ـ سردار، شتربان، جت ٢a ـ پَوان ٣ـ ترتيب، رٿا ۴ـ لٽڪندڙ، ٽؤنر
٥ـ اٺ جو پوش ٦ـ ٿاريون، باندر ٦a ـ اَمڙ ٧ـ پلا اٺ ٨ـ انن جي وهڻ جي جاءِ
٩ـ جهپو هٽي ڪٽي ويا ١٠ـ سامونڊي، وڏا ١٠a ـ جابلو، پنهون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٤

ڪيچي ڪالھ ڪَهِي وِيا، اَڏِيُون! آڏِيءَ راتِ،
جاڳان تان جيڪين ٿِيو، وِهاڻِيَ پِرِياتِ،
ڦوڙائو[1] فَقِيرِ ڪي، ڏنو جَتَنِ ذاتِ،
رَفِيعَ الدَّرجَاتِ[2]، پَرَمَلُ[3] پُنهُون ميڙِيين!

١٥

مُون ڀانيو مُون وَٽِ، هَميشَہ هُوندا پرين،
ويڙهو ڏيئي ويڪَرو[4]، پَهرِي ويا پَٽِ،
ساھُ جَنِين جي سَٽِ[5]، وِڪِيمُ تي وَٽِڪارِ ۾*.

١٦

مُون ڀانيو مِزمانَ، هَميشَہ هُوندا پِرِين،
ڪُهِي ڪَمِيڻي هَلِيا، ڪَهَلَ ڪِيائُون ڪانَ،
ڏيئي وِيا ڏاهِ[6] ڪي، سُورَنِ جا سامانَ،
جورو[7] راتِ جُوانَ، جيڏِيُون! جَتَ ڪَري وِيا!

١٧

ڀانيمِ جي سَرِوانَ، ڇِلائِيندَمِ ڇَپَرين،
ڪانيَمِ[8] هوند پَلانَ، اُٺَ ڳَڏايَمِ[9] اُنِ جا.

١ـ جدائي ٢ـ اي وڏي درجي وارا ٣ـ پاڪ ٤ـ وڏو چڪر هٽي ٥ـ عيوض * جن تان ساه وٽڪار ۾ صدقي ڪيم. ٦ـ ٻانهي نياڳي ٧ـ جور، ظلم، زور، زبردستي ٨ـ سارِيم ٩ـ ڏندن سان ڪٽايم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٨

ڪاڏي مُنهن مَڪرانَ جو، ڪاڏي ڪيچ ٿِيو؟
هِهَڙو ساٿُ پَنيورَ تان، ڪَڏِهين ڪونہَ پِيو،
ڪوهِيارو ڪامڻ[1] هَٿِي، چوري چِتُ وِيو،
جَنِين جَتُ نيو، تَنِ اُتَنِ گهورِي آهِيان.

١٩

بِرهَ مَٽايُسِ[2] بَرُ، ناتَ سُکِي ڪيرَ سَڏون ڪَرِي،
گهٽُو ڏورِيائين ڏُکَ سين، ڏيرَنِ لئي ڏونگرُ،
وَرِي آيُسِ وَرُ، سَفَرَ مُيِيءَ جا سابِ پِيا[3]،

٢٠

وَرَ[4] ۾ ڪونهي وَرُ[5]، ڏيرَنِ وَرُ[6] وَڏو ڪيو،
نِهارِينديَسِ نِڪَتِي، بوتَنِ ڪارَڻِ بَرُ،
آڏو ٿَڪَرَ ٿَرُ، مَتان روهَ[7] رَتيُون ٿِيين!

٢١

وَرَ وَراڪا وِچَ ۾، لَڪين آڏا لَڪ،
هُو جي آڏا حَقَ[8]، سي ڪَنڌا ڪوهُ ڪَنديَنِ[9] ڪي؟

١- ڪامڻ، جادو ٢- مٽايس، قبول ڪرايم ٣- سجايا ٿيا ۴- مڙس ٥- ڏنگائي لڳائي
٦- مڪر، ڊونگ ڦيرو ٧- جبل ٨- مڙس، خدا، سچ ٩- ڪوشش ڪندڙن، مجاهدياڻين.

وائي

هوتَ! نہ ٻانيمِ هيئن، آئون جا مارِي، سَڄَڻ تنهنجي نينهن،
ورا ڇَڏي تُون ڪو ڇپرِ وِيندين.
لُڪُون لَڳَنِ ڪوسِيُون، ڏاڍا تَپَنِ ڏِيُنهن،
ورا ڇَڏي تُون ڪو ڇپرِ وِيندين.
عِشقَ آرِيءَ ڄامَ جي، ڪِيَسِ نماڻي نينهن،
ورا ڇَڏي تُون ڪو ڇپرِ وِيندين.
جهونگاريندي جَهنگَ ۾، ڏوتِيَنِ ڏِنَڙي ڏينهن،
ورا ڇَڏي تُون ڪو ڇپرِ وِيندين.
آن جا ڇَڏِي ڇَپَرين، ڪيچِ رَسَندِي ڪيئن،
ورا ڇَڏي تُون ڪو ڇپرِ وِيندين.
وِلَهِي[1] هِتِ وَسائِيا، سَندا مَحَبَتَ مينهن،
ورا ڇَڏي تُون ڪو ڇپرِ وِيندين.
اَڍِيُون! عَبدُاللَطِيفُ چي، پَهُچان سيڻَنِ سِينءَ[2]،
ورا ڇَڏي تُون ڪو ڇپرِ وِيندين.

١- غريب، مسڪين ٢- تائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان چوٿون

١

وارو![٥] وَرُ وَنِي وِيا، آرِيچا[١] اَظلامَ[٢]،
آندائُون آرِيءَ جا، پَنهُونءَ ڏي پَيغامَ،
پَهُ ڪِيائُون پاڻَ ۾، مُونهان[٣] مَخفِي مامَ،
سَنيُوڙا[٤] ساٿُ ڪَئِي، ويساهي[٥] وَرِيامَ،
ڪاڪِيُون راتِ قِيامَ، جيڏِيُون! جَتَ ڪَري وِيا.

٢

وارو! وَرُ وَنِي وِيا، جابَرَ ڪَري جوڙُ،
بيدِي[٦] تِي يَنيورُ، حَشَرُ ڪَري هَلِيا.

٣

وارو! وَرُ وَنِي وِيا، ڪَري ڏيرَ ڏمَرُ،
هاٿِي تِيو حَشَرُ، پُنا قولَ[٧] قِيامَ* جا.

٤

وارو[٨]! وَرُ وَنِي وِيا، ڏير ڪَري ڏورو[٩]،
ساجَنَ رِيءَ سَرَتِيُون! آتَڻَ[١٠] اَڌُورو[١١]،
نِيءَ[١٢] سين نسورو، حَشَرُ ڪَري هَلِيا!

٥- وارو ڪريو! ١- آريءَ جو اولاد، پنهونءَ جا ڀائر ٢- ظالم ٣- مون کان ٤- سنيرائي روانا ٿيا ٥- ويساهه ڏيئي دولاب ڪري ٦- سچ، رڻ پٽ ٧- ڳالهيون (نشانيون) * قيامت ٨- وارو ڪريو! مدد ڪريو! ٩- زور زبردستي ١٠- ڪتڻ لاءِ وهڻ جي جاءِ ١١- اڻ پورو، ناقص ١٢- ڪنياٽيءَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

وارو! وَرُ وَنِي وِيا، جوڙي سين جابرَ،
صبُرُ ڪيئن صابرِ، اَچي عَجيبنِ ري.

٦

وارو! وَرُ وَنِي وِيا، ڏاڙهيءَ ڀَنيا[١] ڏيرَ،
ڏينديَسِ ڏادين ڏونگرين، اَلين لَئي اُلير[٢]،
ڪيچ پهچي ڪيرَ؟ وَجَنَ سين وَسُ ڪَريان.

٧

سَنجهي مُون نَہ سَنڀاليو، تَہ ڪي اوڀي ڪَندا ايئن،
ڪُهي ڪَميٽي ڪيئن، جَڏِي راتِ جَتَنِ ڪِي!

٨

سَنجهي مُون نَہ سَنڀاليو، صُبُح سارِيَمِ سُورَ،
جَتَنِ لاءِ ضَرُورَ[٢a]، گهٽا گهارِيَمِ ڏينهڙا.

٩

سَنجهي مُون نَہ سَنڀاليو، صُبُح سارِيَمِ سُورَ،
آڏيءَ راتِ اُڏَميو[٣]، ڏينِ پَلُٽيو پُورَ،
جَتَنِ جي ضَرُورَ،[٣a] مادَر! مارِي آهِيان!

١٠

سَنجهي مُون نَہ سَنڀاليو، ماريسِ سُورَ صُبُوح،
نيڻَ هيرايئہ نِنڊَ سين، جتَنِ لَنگهي جوءِ،
هاجو ڪَري هُوءِ، آڏيءَ راتِ اُٿي وِيا!

١١

آڏيءَ اوءِ اُٿي وِيا، ڪَرُ[۴] رَکِياڻون ڪيچَ،
ٻاروچاڻي پيچ، مُنهِنجو مَنُ مُنجهائيو!

١- ڳاڙهي ڏاڙهيءَ وارا ٢- اُچل، ٽپو، اُلر ڪري ويندس ٢a- ضررَ وارا، ڏکيا ٣- جوش کائي، اُٿلي ٣a- گهرج، تانگهہ ۴- رخ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

جَڏِي وَتِ جالي، مانَ ﷲِ ڪارَڻِ لِڪَ[١] سِينءَ[٢]،
آهي آرِيءَ ڄامَ جي، هِتِ هُتِ حَوالي،
عَيبَ مُون ۾ آڳرا[٣]، مانَ نِرمَلُ[٤] نِڪالي[٥]،
پَرِتِياٺي[٦] پالي[٧]، ڪامِلُ نيندو ڪيچَ ڏي.

١٣

پَرِيَتَنِ پالِيياسِ، ٻانيَڻ ٻيٺِي[٨] آهِيان،
حُسنَ هوتَ پُنهُونءَ جي، ماري مُوتِ وِڌياسِ،
جانڪِين تان[٩] جيئندياسِ، پيَسِ وَرِ[١٠] وِصالَ جي.

١٤

پَرِتَنِ جي پاڙي، جاڙَ گُذارِيَمِ، جيڏِيُون!
جَنِين مُون کي مارِيو، سُورَنِ سين ساڙي،
ايرادي آئي، سانگِيَنِ[١١] سين سَڱُ ڪِيو.

١٥

اَسِين پانڌ پَرِتَ، پورهِيَتَ پُنهُونءَ ڄامَ جو،
هوتُ ڪَتُورِيءَ هيرَئُون، مُون ۾ صابُڻَ ڇَتَ،
آتڻَ مَنجِهِ اُگهتَ[١٢]، ڪانڌَ ڪِهِين[١٢a] جي مَ ڪَري.

١- ذري، لحظي ٢- تائين ٣- گهڻا ۴- پاڪ ٥- ڪڍي ٦- ڪنياٺي ٧- پالي وڏي ڪري، پنهنجي ڪري ٨- ڏيءَ ٩- جيسين تائين ١٠- حوالي ١١- اتفاقي پرديسين ١٢- اوگهڙ، پڌرائي، راز کولڻ ١٢a- ڪنهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

گَڏيو ڏوبِيَنِ ڏوءِ، پُنهُونءَ پارِچو[١] هَٽَ ۾،
اُتي آرِيءَ جامَ جو، قاصِدُ آيَسِ ڪوءِ،
اِيءَ ڪامِلَ! ڪَمُ نہ سَندوءِ، جيئن پَهَسَ[٢] پَچارِڙينِ[٣] پورِتيين.

١٧

نہ ڪو ڪيڇ پَنيورُ، نہ ڪو مائِٽُ مُنڌَ جو،
هورُ[٤] مِڙوئي مِنَ ڪي، هوتَنِ ڪونهي هورُ،
زاريءَ ڏاران زورُ، هَلي ڪونہ حَبِيبَ سين.

١٨

چورِي نِدورِي، نہ ڪو مائِٽُ مُنڌَ جو،
سَوين هَلَنِ ساٿَ ۾، ڪَمِي ۽ ڪورِي،
آئُون پُڻُ آهِيان اُنِ ۾، لَنگِهي[٥] ۽ لورِي[٦]،
لَنگهائِن، لَطِيفُ چئي، تَرَنِ جا تورِي[٧]،
آهِيان اَزورِي[٨]، تُنهنجي جورِي[٩] جَبَلُ لَنگِهيان.

١ـ ڪپڙو ٢ـ زور سان ٣ـ ڏوٿين ٤ـ فڪر، ڳڻتي ٥ـ ميگهار، پينو ٦ـ ڪميڻي؛ ذات جو نالو ٧ـ ذات جو نالو ٨ـ ڪمزور ٩ـ زور تي، آسري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

چاڪي تا ڪَرَهَ قطارِيو، وو، مُون نِماڻِيءَ تان ڪِين نہ چَيو.
اَللهَ ڪارڻِ، اوٺيا! اَئين واڳَ وَٺِي وَرُ وارِيو،
وو! مُون نِماڻِيءَ تان ڪِين نہ چَيو.
رَهو راتِ پَنيورَ ۾، تان ڪا گهڙِي هِتِ گهارِيو،
وو! مُون نِماڻِيءَ تان ڪِين نہ چَيو.
سِڪي جنهن سَڱُ ڪِيو، تنهن مَعذورِ کي مَ مارِيو،
وو! مُون نِماڻِيءَ تان ڪِين نہ چَيو.
سائِينءَ ڪارَڻِ، سُپِرين، دوستَ! دَرَسَنُ ڪارِيو[1]،
وو! مُون نِماڻِيءَ تان ڪِين نہ چَيو.
موڙِي مَجَرَ تارِيُون، چانگَنِ کي اَئين چارِيو،
وو! مُون نِماڻِيءَ تان ڪِين نہ چَيو.
اَيَري، عَبدُاللّطِيفَ ڏي، واڳَ وَنهِيَلَ[2] اَئين[3] وارِيو،
وو! مُون نِماڻِيءَ تان ڪِين نہ چَيو.

داستان پنجون

١

جيئَن سو هَرَڻُ هُماءُ[4]، سَرگردانُ سَنسارَ ۾،
هِيءَ پَکُ[5] نہ ڪوڙِي پَنِيين، هُو ڏَڙَ سِرِ ڏري نہ ساهُ،
جيڪُسِ[6] تَنِ مُلاءُ[7]، سَنسُيءَ سُورَ پِرائِيا.

١- ڪرايو، حاصل ڪرايو ٢- مڙس، پيتار ٣- اوهين ۴- (سوداءُ) وهمي پکيءَ جو نالو
٥- پير ٦- شايد ٧- وٺان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

رات ڏٺائين روجهه[١]، ياڻءِ ڪِ اوڻيي آئيا،
پريتڻي[٢] پرينِ جي، سڪڻ ڪي سبوجهه[٣]،
هئي گهٽو اُبوجهه، سُورنِ سُونهائي[٤] سَسئي.

٣

روجهه ڏٺائين راتِ، هوتُ ڳوليندي حَبَ ۾،
ڪيچينِ جي ڪَڙي ٽيئي، توءِ[٥] تنين جي تاتِ،
ٻاروچاڻي ذاتِ، مَناءَ[٦] مُئيءَ نه وِسري.

٤

جَبَلَ ۾ جانار[٦a]، سَرَهَ[٧] ڳڏيئي سَسئي،
ٻِنِيءَ پوءِ ٻوارِئي[٨]، ٻانيڙ جي ٻاڪار،
هوتاڻي هيڪار، مولا! مون کي ميڙيين.

٥

سَمَرُ جَنين نه ساڻ، هوتُ حماتي تَنِ جو،
ڪَري چيچَ[٩] چَپَرَ ۾، پُنهُون ايندو پاڻ،
ٽيندي ريجهه رِهاڻِ، لحظي مَنجهه، لطيفُ چئي.

٦

پَسي سِي سَرَهي ٽيئي، جي مَيَنِ لنگهيا مَسَ،*
تتّ[١٠] تنهن کي ناهه ڪو، لڪَ مڙيئي لسَ،
حُبَ جَهين کي هوتَ جِي، وندر[١١] تنهن کي وَسَ[١٢]،
سَنديءَ ڇانگنِ چَسَ[١٣]، پير ترنڊءِ پٻَ ۾.

١- اڇن پيرن وارا هرڻ، جهنگلي جانورن جو قسم ٢- عشق ٣- سمجهو ٤- واقف ۽ هوشيار ڪئي ٥- تڏهن بہ ٦- من مان ٦a- جانور ٧- ڦاڙهي جهڙو جانور ٨- پڙ يا ڊپ واري، هيبتناڪ ٩- ناچ جو قسم * پيچرا جي اٽن تڪليف سان لتاڙيا. ١٠- تت، اتي ١١- نئين ۽ جبل جو نالو ١٢- آبادي ١٣- ذائقو.

www.sindhsalamat.com . books.sindhsalamat.com

۷

سَسُئِي لَنگهيو سو[۱]، مَردَ جنهن ماتُ ڪِيا،
جَبَلُ وَڏو جو، نُوڙِ[۲] مِڙوِئي نينهن کي. *

۸

جَبَلُ ماري جَڪَ، جو آڏو آريچَنِ کي،
توڻي لَڪَنِ لَڪَ، سَڀ لَنگهيندِيَس سِڪَ سين.

۹

جَبَلُ جيڏوئِي، جو آڏو آريچَنِ کي،
وَڻِي وَرُ، وِيا، واٽَ بُرفَتَ[۳] بِروهِي،
رُجَنِ ۾ روئِي، پَسان شالَ پُنهُونءَ کي!

۱۰

جَبَلَ سُجَنِ جالَ، آڏا آريچَنِ کي،
هاڙي ڏانهن هَٿُ کَڻيو، چِپَرِ مِڙان شالَ،
ڪيچي وِيئڙَمِ ڪالَ،[۳a] تي[۳a] تِي ڏُونگَرَ ڏورِيان.

۱۱

چِپَرَ چَمَرُ[۴] پانئيان، ڪانيو ۽ ڪارو[۵]،
پَبُ وِجَهنديَس، پُٺِ تي، صُبُح سَوارو،
وَجَڻ مُون وارو، ڪِينَ وِيهَنديَس وِچ ۾.

۱- اهو جبل ۲- هيٺاهين زمين* عشق اڳيان وڏو جبل ٻ ميدان (آسان) آهي. ۳- ذات جو نالو، ڦورو، چور ۳a- ڪالهه ۳b- تنهن ڪري ۴- ڪڪر، نالو جبل جو ۵- نالا ٽڪرين جا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

ڇَپَرَ ۽ ڇَمَرَ، تا لَڳَهَه[١] لڳن پاڻ ۾،
آڏا ڏونگر ڪَرڪَرا[٢]، ويڌ[٣]، وِنگايُون[٤]، وَرَ،
آئُون پِيادِي پَٽِيين، نِماڻِي، نِڌَرَ[٥]،
سُورِيُون جِتِ، سَگَرَ[٦]، اُت ٻاٽاڙِي[٧] ٻيلِي ٽِيين!

وائي

هينئڙو تو هُنِ ساري، منهنجو ساهُ سَيدَ ڪي تو ساري،
جيڏِيُون! آئُون هَلَندِي، وِيندِي هوتَ ڏي،
سَرِتيُون! آئُون ڪَهَندِي، وِيندِي ڪيچ ڏي.
هوتَنِ هَلَڻُ مَنَ ۾، ڪيرَ گهڙِي هِتِ گهاري،
جيڏِيُون! آئُون هَلَندِي، وِيندِي هوتَ ڏي،
سَرِتيُون! آئُون ڪَهَندِي، وِيندِي ڪيچ ڏي.
آسَرَ پَرِي آهِيان، مانَ واحِدُ آڻِينِ واري،
جيڏِيُون! آئُون هَلَندِي، وِيندِي هوتَ ڏي،
سَرِتيُون! آئُون ڪَهَندِي، وِيندِي ڪيچ ڏي.
پَنڌَ اڙانگا پَٽِيين، مون ڪي ڪوهيارو تو ڪاري[٨]،
جيڏِيُون! آئُون هَلَندِي، وِيندِي هوتَ ڏي،
سَرِتيُون! آئُون ڪَهَندِي، وِيندِي ڪيچ ڏي.

١- ڪارا ڪَڪر ٢- سخت، ارڏا ٣- ويڌن، تڪليفون ٤- ڏنگايون ٥- نڌڻڪي ٦- رستا
٧- ٻتال، مٽجهيل ٨- ڪرائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَچو سُخَنُ سُپِرين، مانَ پُنهَلُ پنهنجو پاري،
جيڏِيُون! آئُون هَلَندِي، وِيندِي هوتَ ڏي،
سَرَتيُون! آئُون ڪَهَندِي، وِيندِي ڪيچَ ڏي.

ڀيرو اندَرِ ڀِندَڙي، وِيو ڀاروچَلُ ڀاري!
جيڏِيُون! آئُون هَلَندِي، وِيندِي هوتَ ڏي،
سَرَتيُون! آئُون ڪَهَندِي، وِيندِي ڪيچَ ڏي.

وِڏا ڪَمَ ڪَرِيمَ تي، هِنَ ويچارِيءَ واري،
جيڏِيُون! آئُون هَلَندِي، وِيندِي هوتَ ڏي،
سَرَتيُون! آئُون ڪَهَندِي، وِيندِي ڪيچَ ڏي.

اَديُون! عَبدُاللطِيفُ چِي، وِهَندُمِ ڪِينَ وِساري،
جيڏِيُون! آئُون هَلَندِي، وِيندِي هوتَ ڏي،
سَرَتيُون! آئُون ڪَهَندِي، وِيندِي ڪيچَ ڏي.

داستان ڇهون

١

آڏ تِراڇا[١]، آهُڙا[٢]، ڏونگر ڪي ڏاڪا،
ڪِيَمِ آهَ عَجِيبَ ڪي، سِڪَ مَنجهان سا ڪا،
پيئِي هَتِيڪِي هوتَ ڪي، ڪُوڪَ وَجِي ڪَن[٢a] ڪا،
منهنجو وَسُ واڪا، ٻُڌَنُ ڪَمُ ٻَروچَ جو.

١ـ ڏنگا ڦڏا، آڏا ابتا ٢ـ اوکا، اهنجا. ٢a ـ(ڪن رسالن ۾)ڪاڪا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

آڏِتراچــا آهُڙا، ڏُونگر ڪي ڏاڪا،
وَنِـي وَرُ واٽَ تِـيا، بَرِ چَڙهِي باڪا[١]،
ڦِـتِـيا پيرَ فَقِيرَ جا، چَڙهندي چَڙهاڪا،
هُيَنِ جِيءَ اَندَرِ جا ڪا،[1a] وِيا پُجائي پانهنجي.

٣

آڏِتراچــا آهُڙا، ڏاڪا ڏُونگر ڪي،
هُو جي وَرَ وِندُرَ جا، مارِيندا مُون کي،
هاڙهو هيٺِيءَ کي، لَنگهائِجِ لَطِيفُ چي.

٤

آڏِتراچــا، آهُڙا، وِندُرَ وَراڪا وَرَ،
حُبَّ جِنهِين کي هوتَ جِي، سا ڏورِيندي ڏُونگرَ،
پَهُچايِين، پَرَوَرَا! لُطفَ ساڻُ، لَطِيفُ چي.

٥

آڏِتراچــا آهُڙا، وِندُرَ وَراڪا واڪَ،
اُجهايَسِ[1b] اُتَنِ جي، قُوڙائي فِراقَ،
پُنهُون پَرَمَلَ پاڪَ! واحِدَ لَڳِ وَرِيجِ تُون.

١ـ بانڪا، بهادر. 1a ـ جيڪا 1b ـ سائي ڪَيَس، نِسَتي ڪَيَس.

٦

آڏِتِراڇيا آهُڙا، وِنگا وَرَ واٽُنِ،
جيرا، جِگَرِ، ٻُڪِيُون، آرِيَ لَئي آٽَنِ[۱]،
ڪَسَني[۲] ڪُنواٽَنِ[۳]، سَنيُوڙا[۴]، سَيّدُ چئي.

۷

ڪوڏِرِ نَہ ڪاتِي، جنهن سان تَڪَرُ تانڪِيان،
جيڪو جَبَلُ لنگِهيان، سو هَيبَتَ جو هاتِي،
پِرِيَنِ جا پاتِي، سا جَڙَ جِيئَري نَہ لَهي.

۸

ڪَرِڙا[۴a] ڏُونگَرَ، ڪَهَہ[۵] گهِٽي، جِتِ بَرَ پَٽَ، بَيرانُ،
ڏاهَنِ ڏاهَپَ وسَرِي، ٿيا حَرِيفَ ٿِي حَيرانُ،
سَسُئِيءَ لَنگِهيو، سَيّدُ چئي، مَحَبّتَ سين مَيدانُ،
جنهن جو آرِيائي اڳوانُ، تنهن جي ڪانهي باڪَ[۶] ٻهيرَ[۷] ۾.

۹

ڪَرِڙا ڏُونگَرَ، ڪَهَہ گهِٽي، جِتِ واٽُنِ تي وارِي،
آڏا لَڪَ، لَطِيفُ چئي، ٻَرَ سُڄَنِ بارِي[۸]،
جا مَنزَلَنِ[۹] مارِي، سا، قادِرَ ڪيچِ رَسائِيين!

۱- سڙن ۲- ڪشي، چِڪَي ۳- جڙا اٺ ۴- تيار ٿيا ۴a-ڪَهَر، ڏُکيا ۵- منٿي، دز
٦- بات، پچار ۷- قطار ۸- وڏا ڳرا، تڪليف وارا ۹- ڏاہن، گهٽي پنڌ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

ڪَرِڙا ڏُونگَر، ڪَهَه گهِٽي، جِتِ جَبَلَ گُوناگُون[١]،
ليڙَنِ جون، لَطِيفُ چَئي، تَنگِ[٢] تَنوارُون پُونِ،
جَن ڏِٺو پيرُ پُنهُونءَ جو، سي نہ ڪِين رُونِ نہ چُونِ،
هُوندَنِ[٣] مَٿي هُونِ، لاڳاپا هِنَ لوڪَ جا*.

١١

ڪَرِڙا ڏُونگَر، ڪَهَه گهِٽي، جِتِ ماتَرِ[٤] مَتانهِين،
سُڄَنِ تا، سَيّدُ چَئي، اُتِ مِرُون مَهائِين[٥]،
تُون، آرياڻي! آهِين، مَنهِ[٦] مَعذُورِيَنِ جي.

١٢

ڪَرِڙا ڏُونگَر، ڪَهَه گهِٽي، جِتِ وِيا روڏا[٧] رِنگائي،
سا ڳاپِي[٨] سيڻَنِ جي، تِي وِندُرِ واجهائي،
رِهيَس، رَسُ، لَطِيفُ چَئي، تنهن ڪَمِيڻِيءَ ڪاهي،
آرِياڻِي آهي، مَنهِ مَعذُورِيَنِ جي.

١٣

ڪَرِڙا ڏُونگَر، ڪَهَه گهِٽي، جِتِ رِڻُ تَتو رائو،
تِترُ تِئي مَہ تَنِ کي، ڏُونگَر ۾ ڏائو،**
جَڏهِن جامُ پُنهون جائو، تَڏهِن تِي وَسَ وِٽڪارَ ۾.

١- قسمين قسمين ٢- لڪ ۾ ٿوريون ٣- هستيءَ وارن * دنيا جو مامرو جيرن لاءِ آهي تارڪن کي هن دنيا سان ڪهڙو واسطو! ۴- ماتري ٥- وڏا ٦- ڇپر، پناهہ، اجهو ٧- اٺ ٨- ماٺيءَ **- شل! تتر سندن ڪابي پاسي ڪان نہ ٻولي- (اهو بد سوڻ آهي).

سِڪي جان سُتياسِ، تان سِڪَ سُمَهَڻُ نہ ڏني،
جاڳِي سُتِيَسِ جَنِ لئي، سي آيا تان نَہ اُٿياسِ،
پينرُ! آئون پِلياسِ، نَہ تَہ سِڪَ سُمَهَڻُ چا لڳي.

١٥

ماڻڪَ[١] مِٺُ سَندومِ، اُونداهِيءَ ۾ سوجِهرو،
حَشَرَ ويلَ حِسابَ ۾، چِڏي نَہ وِيندومِ،
سارِيو سَڏُ ڪَندومِ، ڪوهِيارو ڪيچَ- ڌَڻي.

وائي - ا

ونديَسِ ڪيچ ڪَهِي، سيڻَنِ سانڌُ سَهِي[٢]،
وو پينرُ! آئون جِيئَندِيَسِ تان نَہ جَتَنِ ري.
وِهان ڪيئن ماٽِ ڪَري، هيڏو سُورُ سَهِي[٣]،
وو پينرُ! آئون جِيئَندِيَسِ تان نَہ جَتَنِ ري.
هيڏي شَهَرَ پَنيورَ ۾، سارِيان ڪونَہ سَهِي[۴]،
وو پينرُ! آئون جِيئَندِيَسِ تان نَہ جَتَنِ ري.
اَڳِيان آرِيءَ جامَ جو، وِيڙو ساٿُ وَهِي،
وو پينرُ! آئون جِيئَندِيَسِ تان نَہ جَتَنِ ري.
صَبحَ ڏُونگَرُ ڏورِيان، ڪنهن پَرِ راتِ رَهِي،
وو پينرُ! آئون جِيئَندِيَسِ تان نَہ جَتَنِ ري.

١- ياقوت (پنهون) ٢- برابر، تحقيق ٣- برداشت ڪري ۴- ساهي، آرام.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٣

گھمان جالَ جَبَلُ، مِيان! جيڏِيون! جانبَ جَتَ لئي،
ڏورِينديَس ۾ ڏونگرين، ڪَنديَسِ آئون اُڃَلُ،
جيڏِيون! جانبَ جَتَ لئي.
هيڏي شَهَرَ ڀَنڀورَ ۾، رَهان نا هِڪُ پَلُ،
جيڏِيون! جانبَ جَتَ لئي.
پُنهون پانَ نَہ وَڃِٽو، ڪو مُنهِين ۾ وَلُ[1]،
جيڏِيون! جانبَ جَتَ لئي.
اوڏي ٿِيي، عَبدُاللّطِيفُ چيي، هوتَ ڪارَڻِ هَلُ،
جيڏِيون! جانبَ جَتَ لئي.

داستان ستون

١

پُنهون سين پِريتِ جو، ڪو جو پيچُ پِيومِ،
ڀَنڀيي[2] هِنَ ڀَنڀورَ ۾، وِهَڻُ وِهُ ٿِيومِ،
مَتيون[3] موٽَڻُ سَنڌيون، ڪاڪيون! ڪِيمَ ڏِيومِ،
سَرَتيون! ساهُ سَندومِ، ٿِيو حَوالي هوتَ جي.

١- ور، ڏنگ، عيب ٢- ٻي ڀڙولي، بدزيبي ٣- صلاحون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲

ڪُجاڙِئان ڪاهي، شُتُر[1] اُنِ سِينگاريا،
تَلِيُون، تؤنرَ، هَلوِيُون[2]، وِيا چيرون[3] چَمَڪائي،
لَنگِهيا لَڪَ، لَطِيفُ چي، وِيا ڪَرَهَلَ ڪُڏائي،
ٻانيَڻِ کي ٻَروچَ جو، آسَرو آهي،
واڳُون وَرائي، ڦيرِينِ مانَ فَقِيرِ تي!

۳

ڏانجَهن تي ڏانجها،[4] ڏِنائُون ڏُکِيءَ کي،
لَڳِيَسِ نائُڪَ[5] نينهن جِي، ڪُڙِهُ[6] اَندَرِ ڪا جا،
تَرَنِ ۾ تاجا[7]، ڪَري مُندَّ مِرُنِ سين.

۴

ڪو مِنهُن[7a] ڪُنَلِ آئيو*، وَسِ نه ويچاري،
هوتَ! تنهنجي هَٿَ ري، پَهُچي نَه پارِي[8]،
اَچِين جي، آرِي! ته پاندَ پُجي لَڪُ لَنگِهيان.

۵

ڪو مِنهُنِ ڪُنَلِ آئيو، ناهِ ويچارِيءَ وَسِ،
هوتَ! تنهنجي هَٿَ ري، گوڙلي تِئي مَ گسِ،
ڏُکَ ڏُکِيءَ کي ڏسِ، ته مُوڙِهِيءَ ڪو مُنهُن تِئي[9].

۱- اُٺ ۲- الن جي سينگار جون شيون ۳- آواز ڪندڙ زيور ۴- ڏنجهن يا عذابن تي عذاب ۵- نؤڪ ٦- سيني ۷- جٿا، ٽولي؛ رهاڻ 7a- بهانو، عذر، رنڊڪ * ڪنل جي منهن سامهون اهڙي ڪا مصيبت آئي. ۸- پاليل؛ ٻانهي ۹- منهن ٿئي، ٻلو ٿئي.

٦

ڪَڏھن تان ٻاجھ پَئي، ساڄَنَ! مُيچ° سَلامُ،
سِڪَ تنھنجي سُپرين، ڪيو تَنُ تَمامُ،
ھَتين حاجَ وِھُ تِئي،°a نيٽين نِنڊَ حَرامُ،
دوسَ! نہ سَھان دامُ[1]، تُون وِنڌُر تو ويلا ڪَرين[2].

٧

سُرَھي مَنجھان ساٿَ، آئي ٻُوءِ ٻَنيورَ کي،
ٻيٺا بازارِن ۾، لائي جَتَ جَباتَ[3]،
سَنڌِي ھوتَ حِماتَ[4]، ڪيچ پَھتو قافلو.

٨

ٻَرُ مِڙوئي ٻُوءِ، ڇَپَرَ ڇاتُون° مُڪيُون،
ٻَھِ ٻَھِ تِي ٻَنيورَ ۾، ھَنڌَ مِڙيئي ھُوءِ[6]،
راتِن وَرِي رُوءِ[7]، گُوندرَ لَتا گولِيين.

٩

جَڏِھن پيئي ڇَٽَ، ڇَپَرِ ھوتَ پُنھُونءَ جي،
پَرَھي[8] وِيتيُون پَٽَ، گُوندرَ لَتا گولِيين.

١٠

جَڏِھن پيئي باسَ، ڇَپَرِ ھوتَ پُنھُونءَ جي،
اَديُون! اَريچَنِ جا، وَٽِن مُڪا واسَ،
آيَلِ! پُني آسَ، پُنھُون آيو ڪيچ ۾.

٥- مُنج، موڪِل، اُماڻ. ٥a- تئي (لاڙي لھجي ۾) ١- دمر، پل ٢- وقت گذارين، دير ڪرين ٣- عمدي مشڪ (زباد) ۴- حمايت، مدد ٥- خوشبوءِ ٦- خوشبوءِ ٧- منھن وريو، سرھيون ٿيون ٨- پھري، ڏڪي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۱

آيلِ! اوطاقُون، ڪَري ڪيچِي هَلِيا،
سُڪِيُون نَہ سيڻَنِ جي، ماڳَنِ تان ماڪُون،
نِسورِيُون ناڪُون[۱]، سَجي[۲] هَلِيا سُورَ جُون.

۱۲

جَتَنِ سان جانڪُون،[۲a] سَرَتِيُون! مُون سَڱُ ٿِيو،
ڪَري ڪوهِيارو وِيو، تَنَ چِنِي تانڪُون[۳]،
آئُون پُرِ تَڏاڪون[۴]، اَڏَ-ڏُڪوئِي آهِيان.

۱۳

مَتان ڪا، بَرَڙِي! ٻولَ ٻاروچي وِسَهي،
هوندَ نَہ سُتِيَس، سَرَتِيُون! وِيهِي رَهِيَسِ وَڙِي[۵]،
جَتَ پَنهنجي جُوءِ ۾، گهارِنِ مانَ گهڙِي،
ڪيچِيَنِ آن نَہ ڪَڙِي، ڪنهن ڏِڪيءَ ڏاوَڻَ ڏائِيو.*

۱۴

ڏيرَنِ ڏوهُ نَہ جيڏِيُون، ماءِ! مِڙوئِي مُون،
آئُون اَسُونهِين، اُو سُونهانِ، پِرِين سَندا پَرِيُون[۶]،
اَصلِ آرِيءَ جامُ جو، پاندُ نَہ پَڄِتوسُون[۷]،
جنهن جو تونهِين تُون، سي پِيادِيُون پَهچائِيين!

۱- ناٺڪون، تيز چهنبون ۲- هٿي ۲a- جنهن کان ۳- تڏهن کان ۴- انهيءَ وقت کان ولي
۵- واٺجي، مڙهجي * پنهونءَ کي آئون ڪڙي نہ آهيان، پر شادي وقت ڏاوڻ ڏائڻ جي رسم
ڪنهن نياڻيءَ ادا ڪئي آهي، جو ڏيرن مون سان هي ظلم ڪيو آهي.
٦- پرديسي ۷- پهتوسون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۵

اَدِيُون! آئُون نہ تيئُن، جيئُن پِرِيَتَّيُو پِرِينِ سين،
پَدِّي سُتِيَسِ سوگھو، چِلوَرُ[۱] چاتِيءَ سِينءَ،
تہ ڪيچِي ڪاھي ڪَرَھا، مونھان وَڃَنِ ڪِيئُن؟
ڏوھُ منھنجي ڏينھن[۲]، پُنھُونءَ کي ڪامَ ڇَئي.

وائي ا

لَڳِڙِي آھِ لَغارَ، وو! يارَا! لُونءَ لُونءَ[۳] ۾ لالَنَ جي،
سَنڌَ سَنڌَ ۾ ساڄَنَ جي.
آئُون سُتِي، ھُو ھَلِيا، سَنجھي تِيئڙا سُوارَ،
وو يارَا! لُونءَ لُونءَ ۾ لالَنَ جي.
جيڪِين اورَڻُ پِرِيَنءَ سين، جيڪِين پريَنِ پَچارَ،
وو يارَا! لُونءَ لُونءَ ۾ لالَنَ جي.
ڪُوءِ[۴] سي جيئَڻُ ڏينھڙا، جي پُونِ پِرِيَنَان[۵] ڌارَ،
وو يارَا! لُونءَ لُونءَ ۾ لالَنَ جي.
لَڳِي آھي، نہ لَھي، سَنڌِي عِشقَ پَچارَ،
وو يارَا! لُونءَ لُونءَ ۾ لالَنَ جي.
گھڻو اُڪَنڊِي آھِيان، تَنِ جَتَنِ جي جِنسارَ[۶]،
وو يارَا! لُونءَ لُونءَ ۾ لالَنَ جي.

۱- چليوارن گھنبيدار وارن وارو (پنھون) ۲- قسمت ۳- وار وار ۾ (رگ رگ ۾).
۴- ڪڏ ۾ پون ۵- پرين کان ٦- سينگار.

ڳُڏي ويندِيَسِ ڳَسَ ۾، ڪاڪِيُون! ساٿُ قَطارَ،
وو يارَا! لُونءَ لُونءَ ۾ لاڳَنَ جِي.
ميخُون مَحَبتَ سَندِيُون، هينئَڙي مَنجهِ هَزارَ،
وو يارَا! لُونءَ لُونءَ ۾ لاڳَنَ جِي.
ڪانگَنِ قَطارُون ڪِيُون، چُڪِيءَ[1] ڪي چَوڌارَ،
وو يارَا! لُونءَ لُونءَ ۾ لاڳَنَ جِي.
آئُون نِماڻِي نِڪَتِي[2] دَمِجِ[2a] تُون دِلدارَ،
وو يارَا! لُونءَ لُونءَ ۾ لاڳَنَ جِي.

وائي-٣

هوتَنِ بِنا نِي، مِيان! دَردَ فِراقَ نِي، مِيان!
پُنهُونءَ سائِينءَ، جيڏِيُون! اَلولو! مارِي آهيان!
اَدِيُون! آرِيچَنِ جي، آئُون نِهوڙِيَسِ نِفاقَ،
هوتَنِ بِنا نِي، مِيان!
ڏُونگَرُ ڏورِيو نَہ ٿِئي، مُون وِلهِيءَ ڪان واڪ[3]،
هوتَنِ بِنا نِي، مِيان!

١- ٺڪل، مانديءَ ٢- بيجان، نِستي ٢a- ساهہ وڃهج، جيئرو ڪج ٣- اصل، بنهہ.

وائي-۳

تَنِ پِريَنِ کي اُکَنڊِي آئون، لَکَ لَنگھِيائُون،
ڏيرَ قَرارِيا ڏيھَ ۾، تَنِ اُتَنِ گھورِي آئون،
چَڙهِي ڏاڍِين ڏُونگرين، ٻانيَڙِ اُچَلِي ٻانهُون،
ڏيرَ قَرارِيا ڏيھَ ۾.
هُيَسِ پاسِ پَرِتَ جي، ٻانيَڙِ ڏِيءَ نائُون،
ڏيرَ قَرارِيا ڏيھَ ۾.

وائي- ۴

چورِي ڇَڏِ مَ ڇَپَرين، ٻاروچَلَ! ٻانهِي.
جانِبَ جَهِڙو جَڳَ ۾، ناهي ڪو ثانِي،
چورِي ڇَڏِ مَ ڇَپَرين.
پُنهَلَ! نِيو پانَ سين، پورهِيَتِ پَرِتِياڻِي،
چورِي ڇَڏِ مَ ڇَپَرين.
پورهِيو ڪَندِيَسِ پِرَ** جو، پَرِينديَسِ پاڻِي،
چورِي ڇَڏِ مَ ڇَپَرين.
هوتَ! مَ ڇَڏِيو هيڪَلِي، هِيءَ جا وِندُرِ وِڪاڻِي،
چورِي ڇَڏِ مَ ڇَپَرين.
اَڊِيُون! عَبدُاللَّطِيفُ چي، اِيندَمِ آرِياڻِي،
چورِي ڇَڏِ مَ ڇَپَرين.

** پريءَ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ ڪوهياري

سر بابت:

ڪوهياري معنيٰ. جابلو. هيءُ سر شايد جابلو قومن جو رچيل آهي.

مضمون:

هن سر ۾ آيل مضمون جو تعلق، سسئي ۽ پنهونءَ جي آکاڻيءَ سان آهي، جا ٣٧٠ صفحي تي ڏنل آهي. جيئن هن سر ۾، سسئيءَ جي ڏونگرن ڏورڻ ۽ جبلن جهاڳڻ جو بيان آهي، تنهن ڪري مٿس اهو نالو رکيو اٿن.

روحاني راز:

صوفين جو چوڻ آهي ته سالڪ جي حالت هميشه ساڳي نٿي رهي: سالڪ، رياضت ڪري، عيب ۽ اوڻايون دفع ڪري ٿو، پر جيڪي خاميون اڃا رهجيو وڃنس، تن جي ڪري الاهي نور جو جلوو، ڪڏهن گهٽ ٿيو وڃيس. انهيءَ وقت، هو اها اندر جي اونداهي ڏسيو ڏکيو وڃي. انهيءَ حالت کي، صوفي 'قبض' يا 'حجاب' يا 'استتار' سڏيندا آهن. هو جڏهن وري توبه ۽ رياضت ڪري ٿو، تڏهن الاهي نور جون دل ۾ ڀالوڙون ڏسي ٿو، جنهن کي "بسط يا ڪشف" جي حالت چئجي ٿي. اهي مختلف حالتون تيسين تائين جاري رهنديون جيسين تائين هو نفس کي پورو پورو فنا نٿو ڪري ڇڏي. جيئن سسئيءَ کي ڏونگر ڏوري محبوب جو وصال حاصل ٿيو، تيئن سالڪ کي به ڪشالا ڪڍي واصل باالله ٿيڻ گهرجي. وڌيڪ ڏسو روحاني راز سر سسئي آبري صفحه ۽ روحاني راز سر سسئي آبري صفحه ۽ روحاني راز سر معذوري صفحه ۽ روحاني راز سر ديسي صفحه تي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ڪوهياري

داستان پهريون

١

لَيلَ[١] نَہ جاڳِينءَ لِڪَ[٢] سِين[٣]، ڪُلّي[٤] نُومَ[٥] ڪِياءِ،
ٿُم ٿِي[٦]، پَهُچُ قَرِيبَ ڪي، اِجلِس[٧] تو نَہ جُڳاءِ،
مُٺِي! مِزمانَنِ سين، وِيهِي راتِ وِهاءِ،
جَيلانَهن ننڊَ ڪِياءِ، تي روزُ رَهين ٿِي راهَ ۾.

٢

لَيلَ نہ جاڳِينءَ لِڪَ سِينءَ، شامَ سُتِينءَ سُڀَ راتِ،
اوڳِي[٨]! اوٺيئَڙَن جا، ٿِي پَهَ[٩] پُڇين پِرِياتِ!
ٿِيءُ سَگرِ[١٠] تَنِ جي ساٿِ، تہ پوري! ڪنهن پالُ مِڙين[١١].

٣

اَيلَ نہ جاڳِينءَ لِڪَ سِينءَ، سُتِينءَ راتِ سَڄِي،
هِتان هوتاڻِيَنِ جُون، وِيئُون خُرِزِينُون ڪَڄِي،
پوري! تُون نَہ پَڄِي، سَڀِ ڪنهين ساٿَ مِڙين؟

١- رات ٢- ذري ٣- تاڻين ۴- سموري ٥- ننڊ ٦- اٿي تيار ٿي ٧- ويهڻ (سستي) ٨- نادان ٩- رستا، ڏس ١٠- راه ١١- فائدو حاصل ڪرين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

اِجلس ڪَري اُٺيا، ٽَنواريو توڏَنِ،
نَوِمَ نوازيئه، اُنِ جي، مَرحَبا موڏَن*،
رِڙهِي رَسُ روڏَنِ**، اَليوم سِيرُوا[۱] سَسُئِي!

۵

غافِلِ! غَفلَتَ ڇوڙِ، تُون ڪيئن اَٽاسِي[۲] اوجَهرين[۳]؟
ڇُپاتان[۴] چَڙهِي وِيا، وَڃي پَهُتا توڙِ،
نيٽين نِندَ اُکوڙِ، جِمَ[۵]، وَرَنِ ۾ واڪا ڪَرين.

٦

سَنجهي رَهين سُمَهِي، غافِلِ! مَنجهه گهرَنِ،
لِيڙَنِ[۵a] جو، لَطِيفُ چي، ڪَرَڪَلُ[٦] سوءِ[۷] نَه ڪَنِ،
سيءَ ڪيئن مُحِبَ مِڙَنِ، جي سَنجهي رَهَنِ سُمَهِي.

۷

آلوڙو[۸] اَکيَنِ، آيمِ نِندَ اَياڳَ ڪي،
هاٽي هِنَ يَنيورَ ۾، گهارِيان ڪارَڻِ ڪَنِ،
اَڍيُون! اونيئڙن، هِنئين سين هاڃو ڪِيو.

۸

جَڏِهن سُتيُون جي، پَٿَرِ[۹] پيرَ ڊِگها ڪَري،
تَڏِهن تَنِين ڪي، ساٿَ سُتيئِي ڇَڏِيو.

---

* طعني طور تي چوي، ته "سسئي توتي ننڊ نوازش ڪئي؛ وري به شاباس آهي انن کي، جو سجاڳ رهيا." (سگن بنا، اٺن) ** نوڙهن، اُٺَن. ۱- اڄ سفر ڪر، اٿي هتن پنيان ڪاهه ۲- بي نڪي ۳- جهوٽا يا پنڪيون کائين ۴- چپ چاپ ۾، ماٺ ميٺ ۾ ۵- متان ۵a اُٺَن ٦- آواز ۷- ٻڌءِ ۸- آرس، گهيرٽ ۹- پٿراٽي يا بستري ٿي، سمهڻ جي جاءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

سُتِينءَ پيرَ ڍِڳها ڪَري، وَڏِي جاڙَ ڪِياءِ،
ڏَرَ يَرِ اُڀِينءَ دوسَ جي، تہ سِرِ پُرِ هُوند سُياءِ.
اَصلِ آرِيءَ جامَ جِي، سَڱِي تُون نہ سِياءِ[١]،
پُنهُونءَ سين پِياءِ، تِي، نِياڳِي! نِندُون ڪَرين.

١٠

اِي ڪَمُ ڪَميِٽِيَن، جيئن سُمهَنِ پيرَ ڍِڳها ڪَري،
لوچين چو نہ، لَطِيفُ چئي، هارِي! لَئي هوتَنِ،
نِندان[٢] نِياڳِنِ ڪي، اويالا[٣] اَچَنِ،
سي پُنهُون ڪوهُ پُڇَنِ، جي سَنجهي رَهَنِ سُمَهِي.

١١

سُتِينءَ سَوَارِي[٤]، مُنهن ويڙهي مُٿَنِ جيئن،
ڏِٺِي نہ ڏيرَنِ جا، چوڏارِي چارِي[٥]،
تيلانهن، ويچارِي، ساٿُ سُتيِئي لَڏِيو.

١٢

سُتِينءَ سنجهي ٿِي، منهن ويڙهي مُٿَنِ جيئن،
اوجاڳو اَکِيَنِ کي، جاتوءِ نہ ڏيٺي،
هَتانِ تو پيئي، تِي ڪَچو[٦] ڪيچِيَنِ کي ڪَرين!

١ـ مائٽياڻي ٢ـ ننڊ ڪان ٣ـ عتاب، ڏوراڀا، جهوتا ٤ـ سوڀل ٥ـ جاسوس ٦ـ داغدار، ڏوهاري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

اوچا ڳو اَچاڻِ، ڪِيئِي نہ ڪَميڻِيَنِ جيئَن،
اَساري اِهَڙِيءَ پَرِ، پيئي ڪيچن سين ڪاڻِ،
ٻانِهي چايو پاڻِ، تِي سَچِيون راتِيُون سُمَهِين!

وائي

گلا ڪا مَ ڪَري، لِکيو تان نہ ٽَري،
ٻَڙي جيڏِيُون! منهنجي وو شَهَرَ ڀَنبورَ ۾.
جو سينگارُ سَرَتيين، سو مُون ناهِ ڳَري[1]،
منهنجي وو شَهَرَ ڀَنبورَ ۾.
جِهَڙي تَهِڙي حالَ سين، وَڃان پيرَ ڀَري،
منهنجي، وو شَهَرَ ڀَنبورَ ۾.
جنهن وَڻَ هيٺان هَليا، سَڄَڻَ سانگُ ڪَري[2]،
منهنجي، وو شَهَرَ ڀَنبورَ ۾.
لامُون تنهن وَڻَ سَنديُون، لوڏِيان، لايان ڳَري[3]،
منهنجي، وو شَهَرَ ڀَنبورَ ۾.
قَضا جا ڪَريمَ جِي، ڪِنهن تان ڪِينَ ٽَري،
منهنجي، وو شَهَرَ ڀَنبورَ ۾.
جيڪِي لِکيو لوحَ ۾، پاڙِيان، تان نہ پَڙِي،
منهنجي، وو شَهَرَ ڀَنبورَ ۾.
اَديُون! عَبدُاللطِيفُ چئي، شَلَ قادِرُ ڪَرَمُ ڪَري!
منهنجي وو شَهَرَ ڀَنبورَ ۾.

١- وٽ، گهر ٢- سفر ڪري، وڇوڙو ڏئي ٣- ڀاڪر پائيان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان پيو

١

ڏونگرَ! تون ڏاڍو، ڏاڍا، ڏاڍايُون ڪرين[١]،
مُون تَنَ اَندَرِ تيئن وَهين، جيئن وَنَّ وَڍي واڍو،
اِي ڪَرَمَ جو ڪاڍو[٢]، نات پَٿَرِ ڪير پَندَ ڪَري؟

٢

ڏونگرَ! ڏُکَ سَنداءِ، پرينءَ گَڏِجان تہ چُئان[٢a]،
پِرِيءَ تِپين پَوارَئُون[٣]، پيا وِنگا وَرَ سَنداءِ،
چَڪِّي ڪانہ ڪِياءِ، پيرُ وِڃايَئِي پرينءَ جو.

٣

ڏونگرَ! ڏسُ پِرِيَنِ جو، قافَ![٣a] نہ ڏِئين ڪو،
قَطارِيا ڪالَهہ وِيا، توڏا وَتان تو،
هوت مُئيءَ جو هو، ڪو ساڄَنُ اُنهين ساٿَ ۾.

٤

ڏونگرَ! ڏسُ پِرِيَنِ جو، قافَ! نہ ڏِئين ڪَلَ،
قَطارِيا ڪالَهہ ويا، توڏا توهِين جَهلَ[٤]؟
سُٽِي هوتُ هَڪَلَ، مانَ پُڌِي پاروچو وَري.

١ـ سختيون ڏين ٢ـ قضا يا قسمت جي ڪشش ٢a ـ چوَان ٣ـ ڊپ وارو، خوفناڪ ٣a ـ ڪوه قاف، (اصطلاحي معنيٰ) جبل، ڏونگرُ ٤ـ تنهنجي پرسان، تو وٽان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

ڏونگر! ڏوراپو، پِهريون[1] چُونَدِيَسِ پِرِينءَ کي،
"پَهَڻَ پير پِٽُون ڪيا، تَرِيُون چِنيُون تو،
رَحم نہ پِيَئِي رُوحَ ۾، قَدُرُ منهنجو ڪو،"
واڪو ڪَندِيَسِ، وو، مون سين جَبَلُ تو جاڙُون ڪري.

٦

ڏونگر! مُون نہ ڏکوءِ، آئون اَڳَ ڏُکوئي آهِيان،
سارِيان ڪونہ سُکوءِ[2]، سُورَ گهٽيِيي سَنيرَان.

٧

ڏونگر! ڏکوئِنِ کي، دِلاسا ڏِجَنِ،
گهِٽُو پُڇجي تُنِ کي، جَنِ وَڻان هوتَ وَڃنِ،
تُون ڪيئن سَندا تَنِ، پَهَڻَ[3]! پير ڏُکوئِيين؟

٨

ڏونگر! ڏُکِ پَئِي، ڪِيَمِ توسين ڳالهڙي،
پاٽان آئون مُئِي، سُورُ سُٽائي پرينءَ جو.

٩

ڏونگر! مُون سين رو، ڪَڏِي پارَ پُنهُونءَ جا،
سَجَڻُ هومِ هيڪَڙو، وِيو قوڙائي[4] سو،
ڪنهن کي ڏِيان ڏوهہ، مون سين ايرادي[5] ايئن ڪِيو.

١- اولِ ٢- تنهنجو سک ٣- اي جبل ٤- جدائي ڪري، فراق ڏيئي ٥- قسمت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۰

ڏُونگَرَ! ڏُکويُون، تو ۾ اورَنؒ[۱] آئِيُون،
جي اَچَنِ ڦوڙايون،[۱a] ڏِجَنِ دِلاسا تَنِ کي.

۱۱

ڏُونگَرَ! ڏُکوينِ کي، ڳَلِ سُکا ڳوڙها،
هو جي پَهَڻَ پَبَ جا، يَبِجي تِيا پورا[۲]،
گوندَرَ[۳] جا گهوڙا[۴]، وَيَنِ جانِ جُدا کِيو.

۱۲

ڏُونگَرَ! ڏِيهاڙِي[۴a]، پاڻُ مَٿان تو گهورِيان،
تو مَنجِھ رِهاڙِي[۵]، سَدا ٻاروچَنِ جِي.

۱۳

کي جي کَڏِيا پارَ، ڏُکي ڏُونگَر پاڻُ ۾،
سُٽِي سا تَنوارَ، مِرُون پِيا مامِري[۶].

۱۴

ڏُونگَرَ پُونيپنِ[۷] کِيرَ[۸]، سَجَڻَ ميخُون ڏُونگَرين،*
هَڦِڙا سينَ سُڌِيرَ، کينَ لَهَندينءَ کي ٻيا.

۱۵

ٻَٺِي وينا رُونِ، ڏُکِي ڏُونگَرُ پاڻُ ۾،
کنهن کي کِينَ چُونِ، مَنجِهنِ جو پِرِيتُو[۹].

۱- سور سلڻ ۱a- ڦوڙائي، فراق جون ماريل، وچڙيل ۲- ذرا ذرا ۳- غمن ۴- لشکر، انبوہ، ڪٽڪ ۴a- ڏهاڙي، هر وقت ۵- رهاڻ، ذڪر ۶- عجب، افسوس ۷- زمين لاءِ ۸- ڪلا * زمين کي محڪم رکڻ لاءِ جبل مٿس ڪلين وانگر ڪتل آهن. ۽ سڄڻ وري ڏونگرن کي محڪم رکڻ لاءِ ميخ مثل آهي. ۹- پريت، محبت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اَڄُ پُڻِ وينو روءِ، ڏُکِي ڏُونگَرُ پاڙَ ۾،
ڪوهِياري جو ڪوءِ، اَڇي سُورُ اُڌَمِيو[1].

١٧

ڏُونگَرُ، تہ ڀيلِي، ڏِجي ڀَنِ ڀيلِيَنِ ري، *
ڪانہَ چُلَندِي[2] چَپَرِين، سانُسِ سَهيلِي،
چوٽِيُون[3] چَنبيلِي[4]، جيئَن تيئَن جهاڳِي اُڪَتِي[5].

١٨

ڀَڙي! تہ ڀيلِي گهٽا، ساٿِي پُڇي سُڪُ،
رِفاقَتَ رُڄُنِ ۾، ڏُونگَرَ ڪارِي[6] ڏُکُ،
آرِيءَ جو اَهُڪُ[7]، مُون رَهَنُما راهَ ڏِيو.

وائي

آهِيان جَنِ سَنڌي، ڙي آڙي مِيان!
مون کي تان سي نہ ڇَڏِيندا هوتا.
پُهائِيندِيَسِ[8] پُنهُونءَ کي، اَئُون ڳِڇيءَ پائِي ڳنڍِي،
مون کي تان سي نہ ڇَڏِيندا هوتا.
وينِي آهِيان واٽَ تي، آهِيان آسَرَوَنڌِي،
مون کي تان سي نہ ڇَڏِيندا هوتا.

١ـ جوش ۾ آيو * ڏونگر ڏورڻو هجي تہ ساٿي ضرور هجي نہ تہ همراهَن سواءِ ڏونگر ڏورڻ ڪڏ ۾ پوي ٢ـ جهاڳيندي ٣ـ جبلن جون چوٽيون ٤ـ ٻانهيءَ (جو نالو) ٥ـ نڪتي، اُڪري ٦ـ اڪاري ٧ـ اهنج، (عشق) ٨ـ پچائيندِيس.

پرِيَنِ پچاڻا ھِتَھِين، آئُون رَتِي تان نہ رَھندِي،
مون کي تانِ سي نہ ڇَڏِيندا ھوتا.
ڪَرَمَ ساڻُ ڪَرِيمَ جيِ، آئُون پرينءَ مِلَندِي،
مون کي تان سي نہ ڇَڏِيندا ھوتا.

داستان ٽيون

۱

رويو وينِي راڳِ[۱]، اَمَڙِ! اورِيان نِجهرِي[۲]،
لاٿو مُون ڏيھَ وَٽَنِ سان، لاڳاپو ۽ لاڳِ،
ڏُونگرُ سي ڏورِينديُون، جَنِ اَندَرِ ٻَري آڳِ،
ھوتاٽِي ھِنَ ماڳِ[۳]، مون کي ڇَڏِ مَ ڇَپَرين.

۲

مون کي ڇَڏِ مَ ڇَپَرين، ھِتِ، ھوتاٽِي! ھاڻِ،
اوڏِي مُنڌَ[۴] اُتَنِ کي، اَللهَ ڪارَڻِ آڻِ،
پورِھيو ڪَندِيَسِ پاڻ، اَڳِيان آرِيچَنِ جي.

۳

مون کي ڇَڏِ مَ ڇَپَرين، ھوتاٽِيءَ ھِنَ ھَنڌَ،
توسين پُوندِيَسِ[۵] پَنڌِ، ڏِيندِيَسِ باھِ ٻَنيور کي.

۱- ارمان ڪر ۲- جھوپڙيءَ (گھر) وٽ ۳- ھنڌ ۴- زال ۵- پونديس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مون کي چڏ مَ چَپَرِين، هاتڪَ[1]، هوتاڻي!
توهِين لَئِي[1a] ڪاڻي[2]، ڏِکي ڏوري ڏونگرين.

۵

مون کي چڏ مِ چَپَرين، پوءِ[2a] رَهايَسِ 'پاڻِ'[3]،
جي پُلاڻُون پاڻِ[4]، تَنِ کي رَسُ، رَسِيلا[5] راهَ مِ.

٦

سُتي پُونِ چِرِڪَ، آيَلِ! پاروچَنِ جا،
وَمَ[6] وِهاڻِي[7]، وو ڙي، ڪوهِياري ڪِرِڪَ[8]،
دَڙُ ڏوڙِيو[9] تنهن ڏَڪَ، جَڏِيءَ جيئڻ نه ٿِئي.

۷

سُتي پُونِ چِرِڪَ، آيَلِ پاروچَنِ جا،
پُنهُونءَ جي پَيڪانَ[10] جون، راسِيُون[11] مَنجهان رُڪَ،
هَنيمِ هوتَ ڪِرِڪَ، لوچيان، لوهُ نه نِڪَري.

۸

جيهِي جي تيهِي[12]، تَہ پِہ[13] پانهِي پاروچَنِ جي،
حُجَتَ هوتَ پُنهُونءَ سين، مُون ڪَميِڻيءَ ڪيهِي[14]،
اَصلِ آرِيءَ جامَ جي، پَلِئِي اَئُون پيئِي،
هُوءِ جا پائِين پيرَ مِ، تنهن جُتيءَ نه جيهِي[15]،
وِساري ويهِي، تَنِ ڪيچِينِ کي ڪيئن رَهان؟

۱- همت وارو، هوشيار ۱a- تو لاءِ ئي. ۲- سڙيل ۲a- پوئتي. ۳- خوديءَ ۴- جسم، جاءِ ۵- رس پريا، مٺا ٦- رئيس عضوي ۷- زور سانِ ڦهڪائي ۸- تير ۹- بدن زور سان لوڏيو ۱۰- تير ۱۱- نوڪون، چهنبون ۱۲- جهڙي آهيان تهڙي ۱۳- تہ بہ، تنهن هوندي بہ ۱۴- ڪهڙي ۱۵- جهڙي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هُئِي جي نه هُئِي، ته به ٻانِهي ٻاروچَنِ جِي،
اِنَ سگَّ مُقابِلِ سَسُئِي، سَندِيَن تـِي سُئِي،
هُنِ تان لَجَ[١] لَئِي[٢]، هِنَ جو هَلَڻُ هوتَ ڏي.

١٠

ڪَنِيزَڪَ[٣] ڪيچِيَنِ جِي، ٻانهي ٻانِهيوتِـي[٤]،
ٻَـئِي[٥] ٻاروچي هَـٿَ ۾، چَڳَنِ سِرِ چوٽِـي،
ٻانيَڻِ ڪي موتِـي، پاٽهي پَچَـندو پَـٻَ - ڏَٽِي.

١١

ڪَنِيزَڪَ ڪيچِيَنِ جِي، ٻانِهيوتِـي ٻانِهي،
سي ڪيئن وَڃَنِ وِسَرِي، جي جِيءَ اَندَرِ جانِي،
اَڳُڻِ اَمانِي[٦]، شالَ ڪيچِيَنِ جِي ڪا مَ ٿـئي.

وائي

مون کي نِيندا ساڻُ، ٻاروچا ٻاجَهه پَئِي، اَلو! اَلو!
ڏِيندا مُون ڏُکيءَ کي، اَللهُ لَڳِ اُهُجانُ،
ٻاروچا ٻاجَهه پِئِي.
لاتَقنَطُوا مِن رحمَتِ اللهِ[٧]، پِرِيَنِ چَيو پاڻُ،
ٻاروچا ٻاجَهه پَئِي.

١ـ شرمُ، زال ٢ـ ودي، قٽي ڪٽي ٣ـ ٻانهي ٤ـ خسيس يا ننڍي ٻانهي ٥ـ چوٽيءَ جون ٻئي چڳون ٦ـ بي عزت ٧ـ الله جي رحمت کان نااميد نہ ٿيو (سورت الزمر، ٥٣)

اِنّ اللهَ يَغفِرُالذّنوبَ جَمِيعاً[1]، سَچو اِيءُ پَريانڻ[2]،
ٻاروچا ٻاجَھ پَئي.
اَديون، عَبدُاللّطِيفُ چئي، اِهڙو آهِ اَڳِوانڻ،
ٻاروچا ٻاجَھ پَئي.

داستان چوٿون

١

ڳائو[3] نہ وائو[4]، اَدِيُون! آرِيچَنِ جو،
لَنگهي پَبُ پَري ٿِيا، چَڏي رِڻُ، رائو،
ڏيئي قوڙائو، وِيا وِيچارِيءَ سُپِرين.

٢

ڳائِي، نَہ وائِي*، اَدِيُون! آرِيچَنِ جِي،
ڪنهن پَرِ ڪَهِي لَنگِهيان، جَبَلَ جهاجهائِي[5]،
جيڪُسِ[6] واجهائِي، هاٿي مَرَندِيَسِ هوتَ لئي.

٣

هَلَڻُ سَهان نَہ هوتَ جو، وَڃَڻُ آئون گهورِيان،
هُونِ هَمِيشہ هِتَهِين، تہ ڏونگَرُ ڪَهُہ ڏورِيان،
اَڪِينِ سين اورِيان، پَسان شالَ پُنهُونءَ کي.

١ـ تحقيق، الله سڀ گناه معاف ڪري ٿو (سورت الزمر،۳۵) ٢ـ اهيڃاڻ ٣ـ ڳالھ، خبر
۴ـ ذڪر، بيان. * نڪا خبر، نڪا چار ٥ـ گهٽا؛ جبلن جي قطار ٦ـ شايد.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

هَلَڻُ سَهان نَہ هوتَ جو، وَڃَڻُ مون نہ وَسِ،
اَللهَ! آرِيچَنِ جِيءِ، گولِيءَ ميڙِيين گَسِ،
پِرِين، پَهُنوارَا! تو پُڇان، ڏونگَرِيا° مُون ڏَسِ،
اَکِينِ جي آرِسِ، مُنڌَ جيهائي[1] جوڙَکِي[2]،

۵

هَلَڻُ سَهان نَہ هوتَ جو، وَڃَڻُ مَ وارِيو،
رَهو راتِ پَنيورَ ۾، کا گهڙِي هِتِ گهارِيو،
مَعذُورِ کِي مَ مارِيو، سِکِي جنهن سَگُ کِيو.

٦

مون کي جَنِين مارِيو، آن کي گَڏِيا سي؟
تَنَ ۾ طاقت ناهِ کا، اَدا! اُنين ري،
سُورَ سَلِيمَ[3] تي[4]، جيلانهن گَالهہ گَري تَئِي.

٧

مُون کي جَنِين مارِيو، سُڃاتَمِ سيئي،
پُنهُونءَ پَيڪانَ پَچَنڊِيا°، پَلَن تانِ[6] پيئي،
وِيڇَنِڊُون ويئي*، تِي وَهِيِي[7] سَڃَڻين.

° ڪوهيارا، جابلوُ ۱ـ هھڙي ۲ـ جاڙ يا جٺ ڪئي ۳ـ سليم، ظاهر ڪيم ۴ـ تنهن ڪري، انهيءَ لاءِ °ـ تيرن جو وسڪارو مچايو ٦ـ اکين جي پنهي تارن مان * طبيبن جي علاج مان نہ چٽنندي. ٧ـ وس ۾.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

مُون کي جَنِين مارِيو، سُڄاتَمِ ساڻان[١]،
لوهُو[٢] لِڱَنِ ناهِ ڪِين، سَندَ مِڙَئي ساٽان،
دارُون ءَ جا داٽا، ڏِنَمِ هوتَ هَٿَنِ سين.

٩

پَرتَوو[٣] پُنهُونءَ جو ڪِين ڇائِين[٤] ڪِين اُسَ[٥]،
قرِيبِاڻِي ڪُسَ[٦]، آهي ڪَر ٻَڪَرڙي.

١٠

پَرتَوو پُنهُونءَ جو، سَهائي، سِياهُه*،
مُنهن ڏِيٺِي مُون آئيو، رَنگا رَنگِي راهُه[٧]،
پِهرِين ڏِيندا پاهُه[٨]، پوءِ رَڱِيندا رَڱَ ۾.

١١

پَرتَوو پُنهُونءَ جو، جُهڙَ جيئن جهالا[٩] ڏي،
آئون تنهن آرِيءَ کي، وَنيو راهه، رُئان گهڻو.

١٢

پَرتَوو پُنهُونءَ جو، رُڱِيائِي راحَتَ،
پانيان ڏِيهُه پَوارَتُون[١٠]، ساڄَنَ لاءِ صِحَتَ،
مِٺِي مُصِيبَتَ، آهي آرِيءَ ڄامَ جِي.

١- وجود مان، اندر مان ٢- رت، خون ٣- عڪس، تجلو ۴- اونداهي (اونداهيءَ) جا سالڪ کي حجاب (قبض) جي حالت ۾ ڏسڻ ۾ ايندي آهي) ٥- سوجهرو (جو سالڪ کي ڪشف (بسط) جي حالت ۾ ڏسڻ ۾ ايندو آهي) ٦- ڪوس محبوب جو جورو جفا * سالڪ کي الاهي نور نظر اچي، وري رهيل ڪُهيل خاميءَ ڪري الاهي نور وتانئس گم ٿي وڃي. ٧- طريقو، رستو ٨- رنگ ڏيڻ کان اڳي ڪپڙي صاف ڪرڻ جو تيزاب (ڏک ڏاڪڙا) ٩- تجلا ١٠- پوڙ يا ڊپ وارو، خوفائتو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

ٻاروچي سانُ، ٻَرِّي اي جيڏِيُون! هيڪَرَ تِيان هيڪاندِي.
چَڙهِيَ نہ سَگهان چوٽِيين، پارَ بنا، دِلِ ماندِي!
هيڪَرَ تِيان هيڪاندِي.
پَهُچائِج پُنهُونءَ کي، هِيءَ پِيادَڙِي، پاندِي!
هيڪَرَ تِيان هيڪاندِي.
پِينَرِ! هِنَ پَنيورَ ۾، آئُون ايرادي° آندِي،
هيڪَرَ تِيان هيڪاندِي.
پورِهيتِ پُنهُونءَ جامَ جِي، باندِينِ جِي باندِي،
هيڪَرَ تِيان هيڪاندِي.
ڪَرَمَ سانُ ڪَرِيمَ جي، ڪيچِي تِيندَمِ ڪاندِي،
هيڪَرَ تِيان هيڪاندِي.

داستان پنجون

١

رِيءَ قَرِيبَنِ[1] قُوتُ ڪِيو، وِينِي وِرِهَ[2] چَران،
اِنَ عَذابان اَڳهين[3]، مادَرِ! چو نہ مَران،
اَدِيُون، جو نہ اَوان[4]، سو مان سُورُ سَرَتِيُون.

° خدائي ارادي، مشيّت ١ـ محبوب کان سواءِ، جدائي ٢ـ ڏک ٣ـ اڳهين ۴ـ اوهان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲

زِيءَ قَرِيبَنِ قُوتُ ڪِيو، وِرهَ ڇَران وِيٺي،
ٻانيَڻِ ڪي ٻَروچَ ري، تِـي ڏُکَنِ سين ڏِيٺِي[۱]،
تو پُنهُوَارن سُپِرين! آئُون سُورَنِ سانيـِٺِي[۲]،
جا مَرضَنِ مَرِيٺِي[۳]، سا سَرَتِيُون! ڪيئن سَکِي ٿِئي؟

۳

سَرَتِيُون! ڪيئن سَکِي ٿِئي، ويڙهِي جا وِرهَنِ[۴]،
ڇِتُ جنهن جو ڇُورُ ڪِيو، ڏُکويو ڏُکَنِ،
پُنهُوَارن پِرِيَنِ، اَڍِيُون! اَگِهي آهِيان.

۴

اَڍِيُون اَگِهي آهِيان، پِرِيَنِ پُنهُوَارا،
سي ڪوهِيارا ڪيڏِ[۵] وِيا، ساجَنَ سِياڻا،
جي سَسُئِيءَ سِيباڻا[۶]، سي وَڃِي ڪيچِ قَرارِيا.

۵

حَقِيقَتَ هِنَ حالَ جِي، جي ظاهِرُ ڪَريان ڏَرِي،
لَڳِي ماتِ مِرُوئَنِ کي، ڏُونگَرَ پُوَنِ ڏَرِي،
وَڃَن وَڻَ ٻَرِي، اوِيڙِ اُٻري ڪِينَ ڪِين[6a].

۱- واقفيت ۲- ويڙهي، وڪوڙي ۳- مرولو ڏنو، نپوڙي ۴- غمن ۵- ڪاڏي ۶- وٽيا، پسند پيا، محبوب. 6a- ڪي.

حَقِيقَتَ هِنَ حالَ جِي، جي ظاهِرُ ڪَرِيان زَبانَ،
لِڳي ماٺِ مِرُوئَنِ کي، رَسِي سُورُ شَبانَ[1]،
ٽاڪَرِ[2] ٽِڪي ڪانَ، جَبَلُ سَڀِ جَلِي وَڃِي.

٧

جي حَبِ نہ هَلَڻُ سِگھيا، سي جَڏا ميڙِ جَلِيلَ[3]،
لَنگھائي، لَطِيفُ چي، نِجَنِ ڪيچ قَلِيلَ[4]،
وِساري، وَسِيلَ[5]، مَتان مارَڳِ[6] ڇَڏِيين.

٨

سارِيان ٿِي سَبِيلَ[7]، پُرِ تَقصِيرون پاڻَ ڏي،
مَتان مُون کي ڇَڏِيين، آرِي جامَ اَصِيلَ[8]،
وَرُ، وِلِهِينِ جا وَسِيلَ، رَس رَهَبَرَ راهَ ۾.

٩

اَچِيو اَچِيو چُونِ، 'وِيهُ'، ويا تان گھورِيا،
سَرَتِينِ سانگُ[9] سُکَنِ سين، مُون جِيئَن رَتَ نہ رُوَنِ،
اوُ مَرُ وينِيُون هُونِ، مُون ساگاتُو[10] سُورَ ٿِيا.

١٠

سَرَتيُون سُوراتِنِ جِي، ڪُهِ ٿِيُون پَٽَرِ پُونِ[11]،
گھاءُ نہ لَڳَنِ گھٽَ جو، رِيا[12] مان ٿِيُون رُونِ،
ڇيتارِيو[13] نہ چُونِ، پارَ منهنجيءَ پِرِينءَ جا.

١ـ ڏنار ٢ـ ٽڪري ٣ـ اي وڏا (خدا) ٤ـ ٿورا، ننڍڙا ٥ـ وسيلا، رهبر ٦ـ پيسچرو، راه ٧ـ گهيون ٨ـ اصل خاندان ٩ـ ڪم ١٠ـ سنگتي، رفيق ١١ـ ماتم جي جاءِ تي وهن ١٢ـ لڳي، مکر ڪريو ١٣ـ سنڀاليو، ڌيان ڏيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

توڙي نِينِ نہ نِينِ، اَلو مِيان! آئون اُنهين جِي آهِيان.

زورو هِنَ ضَعِيفِ سين، ڪامِلَ ڪوهہ ڪَرِين،
اَلو مِيان! آئون اُنهين جِي آهِيان.

جَتَ پنهنجي جُوءِ ۾، جانِبَ مانَ° جَتِينِ[1]،
اَلو مِيان! آئون اُنهين جِي آهِيان.

پِڪَ پَدَمَنِئان[2] اَگِري[3]، سُرِڪي مانَ سَچِينِ[4]!
اَلو مِيان! آئون اُنهين جِي آهِيان.

ٻانهِي ٻَروچا پانهنجي، سَگِرِ مانَ سَڌِينِ،
اَلو مِيان! آئون اُنهين جِي آهِيان.

پيرين آئون نہ پُڄَتِي، ڪَرَهَلَ هو نہ جَهلِينِ،
اَلو مِيان! آئون اُنهين جِي آهِيان.

اَدِيُون، عَبدُاللّطِيفُ چَئي، نينهن نباهِيو نِينِ،
اَلو مِيان! آئون اُنهين جِي آهِيان.

داستان ڇهون

١

ڪنهن پَرِ رُوئان پرينءَ کي روئي نہ ڄاڻان،
مَتي ڪِيو ٻِٽان°، هَنجُنِ-هاڻا[6] هَتَڙا.

° شال، ڪاش. ١- جتاءَ ڪن، ترسن ٢- پدمن کان ٣- بهتر ٤- پيارين ٥- وتان، گهمان، هلان ٦- ڳوڙهن ڀريل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲

ڪنهن پَرِ رُوٺان پِرينءَ کي، اَندَرِ ناهِ اُساٽَ[1]،
لوھُوڪا[2] لَڪَنِ ۾، وِيرِي مٿي واٽَ،
چَپَرَ ۾ چونچاٽ[3]، ڏِنَمِ ڏِکوينِ جا.

۳

ڪنهن پَرِ رُوٺان پِرينءَ کي، پَچَرَ ناهِ پَچارَ*،
اَندَرِ تِي آهُون ڪَريان، ڪاٽِي مَنجھِ خُمارَ،
گِرِيي[4] جي گُفتارَ، پِيءَ پَتِ[5] پاروچَنِ ۾.

۴

ڪنهن پَرِ رُوٺان پِرينءَ کي، پارُ نَہ ڄاڻان پَنڌُ،
ڪيچِينَ ڪارَڻِ ڪَنڌُ، نايو تِي نعرو هَٽان.

۵

ڪنهن پَرِ رُوٺان پِرينءَ کي، پارُ نہ ڄاڻا پيرُ،
پَنَڌُ مُون پيڙو ٿيو، سُورَنِ لايو سيرُ[6]،
آرِيءَ لئي اُلير[7]، رَقصُ[8] پاڳي رَنَ جي.

۶

ڪنهن پَرِ رَوٺان پرين کي، رُوٺَڻُ مُون رِياءَ،
بَرَنِ مَنجھِ بُڪاءُ[9]، پِيءَ پت پُڌمِ جيڏِيُون!

١- اُڃ، عشق، اڪنڊ، پيار ٢- لوهيڙي جا وڻ ٣- سوساٽ، سڏڪا * اندر جي سور کي زبان سان چوڻ جو نمونو نٿو اچيم. ۴- روح رازي ٥- پئي نموني ٦- والون، راهون ٧- ٻگولا ٨- ناچ، ٺٺڪڻ ٩- دانهون، آواز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

سُڄَ وَسندِي تَنِ کي، جوشَ جَلايا جي،
طالِبَ جي تَحقِيقَ جا، نينهن تَنين وَٽِ ني،
ڏيڏِي پَسِي ٿِي، هو تان آهي هيڪَڙو.

٨

ٻيون ڏيئِي ٻَنِ[1] کي، هَلِجِ پاسي هيڪَ،
وَرُ نہ سَهي وِيڪَ[2]، تُون ڏيڏِي! ڏِيايُون ڪَرين.

٩

اَڄا تُون اَواٽَ[3]، واٽان[4] پاسي ويسَرِي،
سُونهِين ٿِيءُ[6] سُواٽَ[7]، تہ مَنجهان دِلِ دَڳُ[8] لَهين،

١٠

پاهِين[9]، پَسِي پَٻُ، مَٿان ڪا، مُنڌا! ڏِيِين،
اَڱِيان ڪَٿُو[10] مَ ڪَٻُ[11]، اِيءُ قالِي[12] آڏو ڪيچ کي.

١١

ڏادِي لُڪَ لَڪَنِ جِي، پَٿَرِ پوءِ پَچاءُ[13]،
چَپَرَ ڪوسو واءُ، هَرِيا[14] تو نيڻَ ڪِيا.

١ـ ڪوهہ، ڪڏ ٢ـ عيب (شرڪ) ٣ـ گمراه ٤ـ واٽ ڪان ٥ـ غافل ٦ـ واقف ٿيءُ ٧ـ سٺي رستي ڪان (طريقت ڪان) ٨ـ رستو، راه ٩ـ پٺي (الڳي ٿو ڏيين سان) ١٠ـ هٽ ١١ـ ڪيمياءِ ١٢ـ قالين، فرش (جبل) ١٣ـ سوز ١٤ـ آلا، سبز.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

وائي-١

زارِي سا زارِي، آلو پَلو! ڪوهِياري سانُ،
آئون جا ڪَنديَسِ زارِي.

ڪِينَ جِيئنديَسِ، جيڏيون! سُورَ پِريان جي آئون مارِي،
آئون جا ڪَنديَسِ زارِي.

اُتَ گُنگائي هَلِيا، بوتا[١] هُيَرَنِ بارِي،
آئون جا ڪَنديَسِ زارِي.

ڪَري ڪوهِيارو هَليو، مُون سين قِيامَتَ ڪارِي،
آئون جا ڪَنديَسِ زارِي.

مانَ وِرمَنِ[٢] وڃَ ۾، اولاٽي[٣]، آرِي،
آئون جا ڪَنديَسِ زارِي.

هِندُوئَنِ جيئن هولِي ڪَري، مُون ڏُورِ مَتي تان وارِي،
آئون جا ڪَنديَسِ زارِي.

لالَنِ لَڳِ، لَطِيفُ چي، واجهائي تِي ويچارِي،
آئون جا ڪَنديَسِ زارِي.

١- اٺ ٢- ترسن ٣- راڳ، لوليءَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٢

جنهن جي آهيان ڏونگر ڏوري،

تنهن ڪوهياري کي ڪَهَلَ پَوي.

آئُون تنهن گهوري گهوٽَ جي، مارُهُو° چُونم پوري[١]،

تنهن ڪوهياري کي ڪَهَلَ پَوي.

نِهو[٢] نِماڻي پاڻُ سين، ڇَپَرِ ڇَڏِيو مَ ڇوري،

تنهن ڪوهياري کي ڪَهَلَ پَوي.

روئِي رَڳِينديَسِ رَتَ سين، ساڻُ چُڻاڪَنِ[٣] چوري[٤]،

تنهن ڪوهياري کي ڪَهَلَ پَوي.

اَدِيُون! آريچَنِ جو، لَهُ لَڳو مُون لوري[٥]،

تنهن ڪوهياري کي ڪَهَلَ پَوي.

ڪَشي ڪانُ ڪَمانَ مان، لائي وِيڙا لوري،

تنهن ڪوهياري کي ڪَهَلَ پَوي.

نالائِقِ ساڻُ، لَطيفُ چي، قادِرُ ڪَرَمُ ڪَندو ڙِي!

تنهن ڪوهياري کي ڪَهَلَ پَوي.

° ماڙهو ١- نادان ٢- نيو ٣- ڦڙڪن ۴- چولي، ڪنجرو ٥- تير (چڪ)

سُرُ حُسينـي

سر بابت:

هي هڪ مشهور عربي ۽ فارسي سر جو نالو آهي، جنهن ۾ امام حسين ۽ ٻين ڪربلا جي شهيدن جا مرثيا ڳايا ويندا آهن.

هن سر ۾ عموماً، ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون پڙهيون، اختيار ڪيون ويون آهن.

مضمون:

هن سر جو مضمون سسئي پنهونءَ جي قصي تي ٻڌل آهي. هتي سسئيءَ جي دردناڪ دانهن ۽ سيارن جو بيان، نهايت گهائيندڙ لفظن ۾ ڪيو ويو آهي.

روحاني راز:

هن سر ۾ سالڪ کي سستي ڇڏي، گهتن ۽ گوهين کان گريز ڪري، 'ڳاڙهي سچ ڳالهه مڙڻ' لاءِ تلقين ٿيل آهي. سالڪ جو جسم سندس روح لاءِ اُٺ بمثل آهي، جيڪو ڪيس هن بيابان مان اڪاري پار ڪرڻ لاءِ هن کي استعمال ڪرڻ گهرجي. طريقت جي ترڪٽي گس ۾، پنهونءَ جو پير ڳوليندي، جيڪي ڏک ۽ ڏاڪڙا، سالڪ کي سهڻا پون ٿا، سي ڪيس چمي چشمن تي ڌرڻ گهرجن ۽ سورن جي ساڻ، مرڪي مانڻ گهرجي. عشق جي واديءَ ۾ 'اڳيان رائو رڳي رچ' آهي، تنهن ڪري خفي ٿي ورچڻ نه گهرجي. عشق جي جر جيئيون ڪيي، ته 'هينئڙو ڏاڙهون گل جيئن' رت ورنو ڪجي، چاڪاڻ جو ورهه ۽ ويراڳ ۾ عاشق جو جلڻ ۽ سڙڻ مرڪ آهي. جيئن جيئن تپي ڏينهن تيئن تيئن تاتجي پنڌ ڪيءِ جيسين منزل مقصود کي وڃي رسجي.

"تتي ٿڌيءَ ڪاهه، ڪانهي ويلَ ويهڻَ جي،
متان ٿيئي اونداهه، پير نه لهين پرينءَ جو."

هن سر ۾ دنيوي تعلقات کي ترڪ ڪري، سجڻ جي ڪري سانگ وڃڻ لاءِ پڻ هدايت ٿيل آهي، ڀنڀور جي سکن تي ڀنيلجي، هوت جي پنيءَ نه هلڻ، سالڪ لاءِ نسورروئي نياڳ آهي. جانب جي جوءِ، ڀنڀور کان ڀلي آهي. ڀنڀور ۾ اکين جو ڏؤ ۽ پيٽ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي ٻک آهي، تہ جانب جي جوءِ، وري منڌ (سالڪ) جو ماڳ آهي. شاھ هن سر ۾ پنهور (دنيا) جي برائي دل کولي ڪئي آهي. دنيا ۾ ڪو ڪنهنجو ڪينهي. 'ولهن جي وٺاڻ تي توڏا نہ تنوارينُ، هيڏا هاڃا ٿين، ٻري هن پنهور ۾.' سالڪ کي هن 'ٻري پنهور' مان پڄي، ڏونگر ڏوري، وندر وڙي، چاڙهيڪا چڙهي، آڙيڪا لتاڙي پرين جي پار پهچڻ گهرجي.

وڏيڪ ڏسو روحاني راز، سر سسئي آبري ۽ روحاني راز سر معذوري، روحاني راز سر ديسي ۽ روحاني راز سر ڪوهياري.

سر حُسيني

داستان پهريون

١

لَڙُ[١] مَرَ، لاڙائُو ٽِيو[٢]؛ ڳُهتُون ڳوهِيُون ڇَڏِ،
لاهِ مَرَ لَڏو لَڏِ، تَہ ڳاڙهي سِڄِ ڳالِهہ[٣] مِڙين.

٢

لَڙُ مَرَ، لاڙائُو ٽِيو، هَلِي ڪَرِ هِمَٿَ،
سِڄُ سامُهون[٤] مُنهَن ۾، مَتان ڪَرِيين ڪَٿَ،
سُپِيريان جي سَٿَ[٥]، ڳاڙهي سِڄِ ڳالِهہ مڙين.

٣

لَڙُ مَرَ، لاڙائُو ٽِيو، وَرَ ڇُونڊِينڊِي[٦] وَڄُ،
آهي اِيءُ اُهڃُ[٧]، هاڙهي هَلَنڊِيَنِ جو.

١ـ جهڪ، ترس، ڳوٺ ناٺ ٢ـ سج لهڻ تي آهي ٣ـ مقصد ۴ـ منهن ٥ـ جماعت، مجلس، ڪچهري ٦ـ ڳُنجَ ڪٽندي، ٽڪري ٧ـ نشان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

اُلَهِي سِجَ اَوِيرَ ڪِيِ، ڏِٺائِين ڏُونگَرُ،
سَسُئِيءَ ڪي، سَيَدُ چي، سُورَنِ جو سَمَرُ،
ڪُنَلِ رَکِيو ڪَرُ[١]، ويچارِيَ وَٽِڪارَ تي.

٥

اُلَهِي سِجَ اُوِيرَ، مَ ڪرِ مَعذُورِيَنِ تي،
پَسِي مَران پيرَ، ڏُونگَرَ[٢] ٻارُوچَنِ جا.

٦

وِيو ٻارُوچو نِڪَرِي، هاٿي ڪَرِيان ڪيئَن؟
سِجَ اُلٿي[٣] سيئَن[٤]، سَنُون ڏِينديَسِ سُجَ ۾.

٧

وِيني مُون وِيو، لَٿِي سِجُ لَڪَنِ تان،
آئُون ڏورِيندي ڪيتَرو، پَهُتَنِ پيرُ پِيو،
سُورَنِ سانُ سِهو[٥]، اَچِي تِيُمِ جيڏِيُون.

٨

سَرَتِيُون! سُجِي[٦] سُجَ، مَتان ڪا مُون سين هَلي،
پاٽي ناهِ، پَنڌُ گهٽو، اَڳِيان رائو رُڳِي رُجَ،
مَجِڻُ[٧] مَري اَجَ، ڪا ڏِئي پاراتو پِرِينءَ کي.

١ـ بدن جو مٿيون ڌڙ، هٿ ٢ـ جبل ٣ـ لهڻ ۴ـ تائين ٥ـ لاڳاپو، واسطو ٦ـ سـجهي ٧ـ متان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جي هوند ڏٺائُون، وو جيڏِيون! حالُ منهنجو هِهڙو جهِڙو،
چَڙهيِ نہ سگهان چوٽِيين، مارَگُ[1] مَٿانهُون،
حالُ منهنجو هِهڙو جهِڙو.
ڏِکيءَ سَنديِ ڏِيج ۾، ڏُونگَرُ ڏِٺائُون،
حالُ منهنجو هِهڙو جهِڙو.
وِيندي کِيون وٺن سين، سَسُئِيءَ سُکائُون،
حالُ منهنجو هِهڙو جهِڙو.
وَٺي پُنهُون پاڻَ سين، اَچان جي آئُون،
حالُ منهنجو هِهڙو جهِڙو.
ڏِينديِس شاخَ سَيِڪَهِين، وَٽِ وَٽِ واچائُون[2]،
حالُ منهنجو هِهڙو جهِڙو.
هينئڙو ڏندڻ پارَ جيئن، چِڪي چِناٰئُون،
حالُ منهنجو هِهڙو جهِڙو.
هينئڙو ڏاڙهُونءَ گُلَ جيئن، ريهي[3] رَتائُون[4]،
حالُ منهنجو هِهڙو جهِڙو.
هو جي پَهَڻَ پَبَ جا، مَٿِيا مُڪائُون[5]،
حالُ منهنجو هِهڙو جهِڙو.

۱- رستو ۲- وچن، واعدا ۳- ڳنڍي، ملائي، عشق جو پيچ پائي ۴- ڳاڙهو ڪيائون، راس ڪيائون ۵- موڪليائون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هُونِ سَلامَتَ سُپرين، گهوري سا آئُون،
حالُ منهنجو هِهڙو جَهِڙو.
سو جي سُومِ ڪَنَنِ سين، پَهُه[١] جو ڪيائُون،
حالُ منهنجو هِهڙو جَهِڙو.
ٻانهُون ٻيلَ[٢] نہ لاهِيان پُنهَلَ کي آئُون،
حالُ منهنجو هِهڙو جَهِڙو.
آيا، عبداُللّطِيفُ چي، پُنِيُون مَنَ مُدَعائُون[٣]،
حالُ منهنجو هِهڙو جَهِڙو.

داستان ٻيو

١

ڪين ڏَرَتِتي[٤]، ماءِ! ڪين جَرَ[٥] سَندِي سَجَڻين،
هَلي ۽ واجهاءِ[٦]، ٻَنِهي جيرَن وِچَ ۾.

٢

مَتِئان[٧] مَتي مَچُ، ٻَرِيُمِ ٻاروچَنِ جو،
مون کي طَعنا تي[٨] ڏِيين، جيئن نہ پَرُوڙِيين سَچُ،
امڙ! اوري اَچُ، سِڻَ سُڻايِئين سُورَ جي.

٣

مَتي مَنجهان مِينهَن[٩]، پسو! پاڻيءَ جيئن وَهي،
مون ٻانئيو نينهن، جِيِيُون جيري سَندِيُون.

١- ارادو، خيال ٢- ٻئي ٣- اُميدون ٤- منجهند جي ننهڻ اس ٥- بره جي باه ٦- واجهاءِ، ڳول ٧- مٿي ڪان ٨- تنهن ڪري ٩- ڳوڙها.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

مَنجھان منھنجي رُوحَ، جي وَڃي ساڄَنُ وِسَرِي،
تہ مَرُ لَڳِي لُوھَ[۱]، ٺَرَ-ٻاٻِيھو[۲] ٺـي مَران.

۵

لَڳِي مُون کي لُوھَ، وِرِھَہ[۳] واٺُون لاٿِيُون،
راضي* جنھن سين رُوحَ، سو کوھِيارو کيچ وِيو.

۶

ٺِمَنِ نيڻَ، رَتُ وَھي، ڇُٽاڪا[۴] ڪِيو،
مُون کي ڏنءُ ڏِيو، اَئِين ٺا وَڃو، اوٺِيا!

۷

امڙ وَڃِي آڻِ، ڇَرَخو آتَڻَ[۵] وِچَ مان،
ڪِتُمِ جِھِين ڪاڻِ، سو کوھِيارو کيچ وِيو.

۸

پَھِي[۶] ڪامَ پِڃاءِ، اَمڙ! منھنجي آسَري،
ڏيئِي لَتَ ڇَرخي کي، پُوڻِيُون[۷] پاڻِيءَ پاءِ،
ڪِتُمِ جِھِين لاءِ، سو کوھِيارو کيچ وِيو.

۹

پَھِي ڪامَ پِڃاءِ، امڙ! منھنجي آسَري،
ڏيئِي ڪِينَ[۷a] ڪَتاءِ، مون کي نينھن نِھوڙِيو.

۱- لُڪَ ۲- چانڪ پکي، جو مينھن جي ڦڙن تي گذران ڪندو آھي ۽ گرمي سھي نہ سگھندو آھي ۳- غم، ڏک* اصل. راز (راض= راضي) م-م ۴- ڦڙا، قطرا ۵- ڪتڻ جي جاءِ ٦ پڃيل ڪپاھ جو مڇو. ۷- ڪتڻ لاءِ پڇيون، پڃيل ڪپاھ جا مڇا ۷a- ڪي، ڪجھ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۰

ڪَتَڻُ ٻَنِ ڪَپاهُ ڪوءِ آتَڻُ، ٻَنِ جيڏِيُون،
ساڃَنُ منهنجو ساهُ، هاڃي مَنجهِ هَٽِي وِيو.

۱۱

آتَڻِ چُونِرِ ڪَتُ، تاڻِيان، تَندُ نَہ نِڪَري،
پاڻان روئِي رَتُ، چَرَخو مُون چِڪَ ڪِيو.

۱۲

ڪوءِ هاڙهو، ٻَنِ هوتُ، ڪوءِ پُنهُون، ٻَنِ پِرِيتَمُ،
مادَرِ! مُون مَوتُ، پَسَٽا ڀِرائِيو.

۱۳

ڪوءِ ٻولي، ٻَنِ ٻَروچُ، گهورِي ذاتِ جَتَنِ جِي،
مون ڪي چَٺِي لوچُ، پيهِي[1] وِيا ڇَپرِين.

۱۴

جيئن جيئن تپي ڏينهن، تيئن تيئن تاڻِيان پَندُ ۾،
ڪو آگانجهو[2] نينهن، ٻانيَڙِ ٻَروچَنِ سين.

۱۵

جيئن جيئن ٻِجي راتِ، تيئن تيئن تاڻي پَندُ ۾،
ڀورِيءَ ٻِي نَہ تاتِ، جيڪا سا جَتَنِ جِي.

۱ـ اندر گهڙي، لڪي ۲ـ آگاٽو، جهونو، ازل کان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

نہ ڪو ليڪوٽي ٿِيو،* نہ ڪو تَتو ڏينهُن،
تِهان اوري نينهُن، جِئِنو آتَڻَ وارِئِين.

١٧

جان جِيئِين تان جَلُ، ڪانهي جاءِ جَلَڻَ ري،
تَتِيءَ تَـڏِيءَ هَلُ، ڪانهي ويلَ وِهَڻَ جي.

١٨

تَتِيءَ تَـڏِيءَ ڪاهہ، ڪانهي ويلَ وِهَڻَ جِي،
مَتان ٿئي اُونداهہ، پيرُ نہ لَهين پرينءَ جو.

وائي

شادِيءَ جو سِينگارُ، آيلِ، آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پِرين.
آهي گَهُہ گِچيءَ جو، ڏئي هالورا[1] هارُ،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پِرين.
آهي اُگهاڙِيَنِ ڪي، جانِبَ جو جِنسارُ،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پِرين.
آهِيين ڪاڄُ بُکِيَنِ جو، تُون تان طَعامُ تِيارُ،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پِرين.
اَعليٰ اَچو عِيدَ ۾، دوسِتاڻو دِيدارُ،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پِرين.

---

* نڪو حساب ڪتاب ٿيو (نڪي سور سختيون سٺائون) ١ـ چمڪاٽ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جُسنَ هوتَ پُنهونءَ جي، ڪَڪوريو[1] ڪوهِيارُ[2]،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پرِين.
سُجَ ڪِيائِين سُرَهِي[3]، واسِيائِين وَڻڪارُ،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پرِين.
ڇَپَرَ ڇاڻُون مُڪِيُون، عَطُرُ ٿِيو آوارُ[4]،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پرِين.
ڪوڙِيين ٿِيا ڪيتَرا، نالي تان نِثارُ،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پرِين.
سَدا صَلابَتَ[5] جي، گولِي گِرفتارُ[6]،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پرِين.
گهورِيان گهرُ گهٽِيءَ تان، اَچي جِٿان[7] آڌارُ[8]،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پرِين.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چئي، مِليو مُون مَنٺارُ،
آيلِ! مَرَڪُ منهنجو مُون پرِين.

داستان ٽيون

۱

ڪو گهمَندي گهورُ[9]، آيمِ ٻاروچَنِ جو،
چَڏينديَسِ ڀَنيورَ، هِنيُون هِتِ نہ وِندُري.

۱ـ ڳاڙهو ڪيو ۲ـ جابلو ملڪ (ڪيچ) ۳ـ خوشبوءِ دار ۴ـ پکيڙيل، ڇِٽيل ۵ـ حشمت، مٺيا ٦ـ قيد ۾ (صدقي) ۷ـ جتان ۸ـ منهنجو پرجهلو (محبوب) ۹ـ خيال، پور.

www.sindhsalamat.com · books.sindhsalamat.com

٢

ڀَنڀورَ جَنِ[١] سُکَنِ، مُون کي ساٿان[٢] ڪاريو،
هاٿي ساڻ ڏُکَنِ، تان ڪِين ڏونگَرَ ڏورِيان.

٣

ڀينرَ! ڀَنڀوران، ڀَڄو تان اُڀَهو[٣]،
اَڳِي اِنَ ماڳان[٤]، سَرَتِيَنِ سُورَ پِرائِيا.

٤

ڀينرُ! هِنَ ڀَنڀورَ ۾، دوزَخَ جو دُونهون
سَوارو[٥] سُونهون، پُڄِي پُورِجِ[٦]، سَسُئِي.

٥

ڀينرُ! هِنَ ڀَنڀورَ ۾، گهايَلِ ٿِي گهارِيان،
سَڄَڻَ جي سانگِ وِيا، سيئي ٿِي سارِيان،
سي ڪيئن وِسارِيان، جي وَٽان مُون واتَ ٿِيا.

٦

ڀَنڀوران[٧] اُجاڙُ[٨]، سَرَتِيُون! سَکَرُ[٩] ڀانئِيان،
مُون سين تنهن ڀهاڙُ، ڏُکان[١٠] هَڏِ نہ ڏورِيو.

٧

اُجاڙان ڀَنڀورُ، سَرَتِيُون! سُکَرُ ڀانئِيان،
آرِياڻيءَ اُتور[١١]، ڏِنُم جِتِ آکِيَنِ سين.

١- ڀنڀور جي ٢- ساٿ (جماعت) کان ٣- ڇوٽڪارو پايو ۴- ماڳ (جاءِ) تان ٥- سويل ٦- هلّج ٧- ڀنڀور (هن دنيا) کان ٨- سڄ (نيستي) ٩- بهتر، چڱو ١٠- ڏک کان ١١- بيمثل، اڻ لڀ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

لَڳِي لاڳاپي، ٻورِي مُنڌ ٻَنڀورَ جي،
پِرِين وِڃايو تي[١]، ڏُکِي ڏوريُ ڏُونگرين.

٩

ٻلِيو سَڀُ ٻَنڀورُ، جو پُنهِيءَ هوتَ نہ هَليو،
شَهَرَ سُڃاتو ڪِينَ ڪِين، آرِياڻي اَتورُ،
ماڻِيو تَنِين مورُ[٢]، ڏيکِيو جَنِين دِل سين.

١٠

جَنِين ڏيکِيو دِل سين، پُنهِيءَ سي پيئُون،
تہ پُڻ ٿِي وئيُون، جي پُنهُونءَ پاڻَ لڳائيو.

١١

ٻُرو هو ٻَنڀورُ، آرياڻِيءَ اُجارِيو،
لاٿو سَڀَ لوڪَ تان، هاڙهي-ڏَڻِيءَ هورُ[٣]،
ڇورِيُون ڇُرَڻُ سِکِيُون، پُنهُون ڪِياڻُون پورُ[٤]،
آيو سو اَتورُ، جِنهن ڏُکِيُون ڏِکَ[٥] وِهارِيُون.

وائي

لَڳو مَنجِهہ لَکَن، آيَلِ آيَلِ! تازو پيرُ پُنهُونءَ جو،
نہ ڪنهن واءَ وِڃائِيو، جهورِيو تان نہ جَهڪَنِ[٦]،
آيَلِ! تازو پيرُ پُنهُونءَ جو.

١- ٽِنهنڪري ٢- مور جهڙو سهڻو محبوب ٣- فڪر، ڳڻتي ٤- ڇرڻ لاءِ ڪاٺ جو ٽپو
٥- سينگار ٦- تيز هوائون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

کِھَ[1] ڪَٽُورِيان اَڳَرِي[2]، هاٿِي جا هوتَنِ،
آيلِ! تازو پيرُ پُنهُونءَ جو.
بورائو بَرَنِ جو[3]، رِڙهِيو مَنجهِه رَندَنِ،
آيلِ! تازو پيرُ پُنهُونءَ جو.
لُطفَ ساڻَ، لَطِيفُ چي، ڪَندو وَرِ وِلَهَنِ[4]،
آيلِ! تازو پيرُ پُنهُونءَ جو.

داستان چوٿون

١

لَڇايا مُونهان[5]، ساڄهرِ تي[6] سيڻَ وِيا،
پيِيَنِ پَنيوران، سُڌِ منهنجي ذَاتِ جي.

٢

هُيَسِ جي آئون، پانهِي پاروچَنِ جي،
هوند نہ ڇَڏِيائون، ڏُکِيءَ کي ڏُکَنِ ۾.

٣

آئون جي هُيسِ هَڏَ، اَدِيُون! آريچَنِ جو،
ساٿَ لَڏِيندي سَڌَ، مانَ ڪوهِيارا ڪَرِينِ مُون.

١- کيهہ، دز، خاڪ ٢- بهتر ٣- برن جو سونهون (پنهونءَ جو پير) ۴- مسڪينن ٥- مون کان ٦- تنهن ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

هُيَسِ جي سِياءِ[۱]، تہ ڪِيمِ ڏُکُ ڏيرَنِ تي،
اَدبَ وِچان اُنِ سين، ڳالهہ نہ ڪِيمِ ڪاءِ،
ذاتِ منهنجي ماءِ! ڪَچو تِـي[۲] ڪيچِيَنِ کي.

۵

اوتِيَنِ اُمارو[۳]، مُون جَهلِنديءِ نہ رَهيا،
ساٿِيَنِ سَوارو، ڪِيو ڪيچُ اَڪِينِ ۾. *

٦

ساٿِي توءِ[۴] هَلَنِ، پَٽَرِ[۵] جي وارَ ڪَريان،
جيڪُسِ[٦] پاروچَنِ، ڪو ڏنو عَيبُ اکين سين.

۷

ساٿِيَنِ سَئِين[۷] نَہ جاڳِين، پوءِ ڪُجاڙيا روءِ؟
اِيءَ پَرِ ڪُپَرِ[۸] هوءِ، جيئن هو سانگِي[۹]، تُون سُمَهين.

۸

ساٿِي نَہ پَسان سي، هُئمِ هِينئِين ٿُوٽِيُون[۱۰]،
هاٿِي ڪَنِين جي، وَجِيو اَڳَٽِ اُپِيان؟

۹

آن ڪي ساٿِي ڏِٽَ[۱۱]، جي مُون ويڙهِہ[۱۲] وِڃائِيا،
رُوئان رَتُ مَجِٺَ[۱۳]، هاٿِي تَنِ پِرِيَنِ کي.

۱ـ عزيز، مائٽياڻي ۲ـ عيب يا داغ ٽيو ۳ـ تياري * ڏيرن، جُي ڪجھ وقت سائي هيم، تن سويل ٿي ڪيچ ڏانهن رخ رکيو. ۴ـ تڏهن بہ، تنهن هوندي بہ ۵ـ پـٽراڻي ٦ـ شـايـد ۷ـ سان، گڏ ۸ـ خراب روش ۹ـ مسافر، پنڌ ڪندڙ ۱۰ـ آڏار، ٽيڪ ۱۱ـ ڏٺا ۱۲ـ جهنگ ۾ ۱۳ـ ڳاڙهو، وڻ جو قسم، جنهن مان ڳاڙهو رنگ لهندو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۰

مُون سَڏِيندي سَڏَڙا، ساڻِي سَڏُ نَہ ڏِينِ،
وَلَهِيءَ جي وَٽاڻُ تي، توڏُ نَہ تنوارِينِ،
هيڏا هاجا ٿِينِ، ٻُري هِنَ ڀَنڀورَ ۾.

۱۱

ڪَهان°، تان ڪيچان پَري، وِيهان تان وَٽِ مُون،*
ڀُلِي ڏورِيَمِ ڀُون[۱]، عَبَٿُ[۲] آرِيءَ جامَ کي.

۱۲

ڪَهان، تان ڪيچان پَري، سُمَهان، تان سِرَ هيٺِ،
ٻاروچي سين ڏيٺِ، جيڏِيُون! جيهِيءَ پَرِ ٿِي.**

وائي-۱

هوتَ هوتَ، اي هوتا! ڏِينديَسِ ماهُ[2a] مِرِنِ کي،
اَئُون جَرا[۳] جِيءَ ڪَري.
ڏيئي باهِ ڀَنڀورَ کي، اَئُون آيسِ تو ڳَري[۴]،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرِنِ کي.
آرِياڻِيءَ پُنهُونءَ ري، مون کي سَرتِيُون! تان نَہ سَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرِنِ کي.
جَندِ ي° پايو جانِ ۾، ڏُکِي ڏُکَ ڏَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرِنِ کي.

° ڪاهيان، هلان * جيڪڏهن هيڏانهن هوڏانهن جهوتون وجهان ٿي تہ دوست جو ديدار در لڀ ٿيو پوي؛ پر جيڪڏهن ويهان (آرامي ٿيءِ، اندر ۾ جهاتيون پايان) ٿي، تہ دوست پاڻ وٽ پسان ٿي. ۱- زمين ۲- اجائي 2a- ماسُ ** اي سرتيون! محبوب جو ديدار اجهو انهيءَ النيءَ ريت ٿيو. ۳- ذرا، پرزا ۴- وٽ ٥- پيهڻ لاءِ جنڊ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آءُ اورانهُون، سُپرين! وَڃُ مَ، پِيِ[1] پَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.
مُون ڏِنـي، مُون وِسهو[2]، وِرچِي تان نَ وَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.
ڏُکِيءَ جي ڏيکارِيين، ڏاران مُنهن مَري، *
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.
پِيالي پِرِيَنِ جي، موهِيَسِ ميٺَ[3] ڪَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.
آرِيءَ جي عِشقَ جِي، مون کي اَندرِ آگِ ٻَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.
توکي توءِ[4] نَ ڇَڏِيان، جي وَڃان ٻُونءِ تَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.
ڏَرُ وِجهنديَسِ ڏُورِ ۾، مَتو ڏارَ ڏَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.
هَلَڻَ سِٽِي هوتَ جو، ڏُکِيِ، پَسُ ڏُري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.
پِرين! کَڄِ پانهنجو[4a]، اَکِيُون ٻاجَهه ٻَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.
اَديُون! عَبدُاللّطِيفُ چئي، مَنَ ڪا مِهَر ڪَري،
ڏِينديَسِ ماهُ مِرنِ کي.

۱- اي پرين! ۲- اعتبار ڪيو* شال اُنهيءَ ڏکيءَ کي (پنهون) ڏيکارين جيڪا (سندس) مُنهن ڏسڻ لاءِ مَري ٿي! ۳- ميناج جي ۴- تنهن هوندي ب ۴a- پنهنجون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٣

ڏُونگَرِ ٽِـي ڏوري، وِنڌُرِ[1] ٽِـي وَوڙي[2]،
جَتَنِ لئِي، جيڏِيُون ڏُونگَرِ ٽِي ڏوري.
سُورَ يائِي ٽِـيَس سُڄَ ۾، جامَ پُنهَلَ ڪان اوري،
جَتَنِ لئِي، جيڏِيُون ڏُونگَرِ ٽِي ڏوري.
اُتَ چارِينڊِيَسِ اُنِ جا، تـڪَرَ پاسِ تـوري،
جَتَنِ لئِي، جيڏِيُون ڏُونگَرِ ٽِي ڏوري.
مَهارُون تَنِ مَيَنِ جون، خُوبُ خُوشِيءَ مان جوڙي،
جَتَنِ لئِي، جيڏِيُون ڏُونگَرِ ٽِي ڏوري.
ڪاهي ڪَڌَ[3] ڪيڇِيَنِ جي، ڪِينَ پُڇي، ٽَڙَ توڙي[4]،
جَتَنِ لئِي، جيڏِيُون ڏُونگَرِ ٽِي ڏوري.
اَدِيُون! شاهُ لَطِيفُ چئي، آءُ آرِي جامَ اوري.
جَتَنِ لئِي، جيڏِيُون ڏُونگَرِ ٽِي ڏوري.

داستان پنجون

١

ليڙَنِ لَنگهِي لَسَ[5]، مانباٽَنان[6] مَٽي وِيا،
وَٽِي وَرُ واٽَ ٽِيا، پُنهُون جامُ پَهَسَ[7]،
هُئا وَڏِي وَسَ[8]، ٻاروچا ٻَنِيورَ ۾.

١- ٽڪرين ۾ جبل جو نالو ٢- ڳولي ٣- ڀنيان لڳي ۴- ٽوڙي، لتاڙي ۵- سنوان ٻٽ ٦- مانباڻ يا ماباڙ (ٽڪرين جو نالو) ٧- زوريءَ، زبردستيءَ سان ٨- آبادي (خوشيءَ جو باعث) وسندي، ڇهڇٽي جو سبب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲

وَڏِي وَسَ هُئا، ٻاروچا ٻَنيورَ ۾،
وِڃي ڏورِ پِيا، سانگين پُنهِيءَ سُپِرِينِ.

۳

سانڊِ پنهنجي ساهَ[۱]، ٻانهِين[۱a] تِي ٻورا ڪَريان،
واڳُيُون[۲] جي وَرَنِ سين، تَنِ سَرَتِيَنِ سيجَ سُهاءِ،
مون کي طَعنا تي ڏِيين، مُون جيئَن مُنِيءَ نہ ماءِ!
آريءَ جِي آڪاهِ[۳]، رُلايس روهَن[۴] ۾.

۴

ماءِ! وِهائُو وارِ[۵]، ڪَٿُ پَٽَراڻِي پانهنجي،
جيڪين ڏَنئي ڏيجَ ۾، سو سَيوئي سارِ[۶]،
وَڃان تِي وَٽڪارِ، ڏِنمِ پير پُنهُونءَ جو.

۵

ڇِپُون ڇَپَرَ ڪَٽَ، پَهَڻَ پَٽَراڻِيُون ٻانئيان،
جِتِي رَهان راتَڙِي، مِرُون منهنجا مِٽَ،
سيئَنِ جِي سَهَٽَ[۷]، ڏُونگَرُ ڏوئِلِي[۸] مُون ٿِيو.

۶

ڏِني سِڪَ سَسُئِيءَ کي، ٻيلِياڻِي[۹] ٻَروچَ،
لوڪَ وِڇان ٿِي لوچَ[۱۰]، نيئِي پَهُچائِي پُنهُونءَ کي.

۱- ساهَ سان ۱a- ٻانهن ۾ پائڻ جو، عاجَ مان ٺهيل، چُوڙو. ۲- ٻدل، واصل ۳- ڪَٽنب ۴- جبلن ۵- ورائي وٺ ٦- سنڀالي وٺ ۷- سڪ، اڪير ۸- ڏولي، پالڪي ۹- همراهه، ساٿي، ٻانهي ۱۰- ڳولا.

۷

مُسافِرَنِئُون٥، ماءِ! وِرِهُ وِهايُسِ[۱] وِتَرو،
اَچي تِيَمِ اوچِتي، تَنِ سانگِيَنِ سير ساٿاءِ[۲]،
جِيجان! جَهلَ مَ پاءِ، هِنيون هوتَ هَٽِي وِيا.

۸

ڪيئَن آرائِيُي پاندُ، پَلَئَہ پَرِڏِيهِيَنِ سين،
مَتيُون مُوڙهِئِيي، سَسُئِي! ڪِيُئي ڪوهِيارو ڪانڌُ،
رُلِي! ڀانئِئِي راندِ، ڀانيَڻِ! عِشقُ ڀَروچَ جو.

۹

منهنجو پاڙيچَنِ، ڪَچو[۳] ڪونہ ڏَڪِيو،
پاسي چَڙهِي پُنهُونءَ جي، ذاتَ سَلِتي[۴] جَنِ،
تيلانهن ڀاروچَنِ، نِڌَرِ[٥] چِڏي نِنڊَ ۾.

۱۰

حُسينيءَ جِي هاڪَ[٦] مادَرِ! مارِي آهِيان،
ڏِينهان ڏورَڻُ ڏُڪَ سين، رَاتِيان چِڪَنِ چاڪَ،
ڏِجان ڀَرِ فِراقَ، مَتان پوئِمِ[٦a] پرينءَ سين.

۱۱

جيڪِي فِراقان، سو وصالان نہ تِئِي، *
اَچي اوطاقان[۷]، مون کي پِرِيَنِ پَري ڪِيو.

٥- مسافرن وٽان ۱- خريد ڪيم ۲- واقفيت ۳- عيب ۴- سلي، ڀڌائي ٥- بيواهي ٦- آواز، آلاپ ٦a-پَويم * سالڪ لاءِ، جيڪو وڇوڙو ڪندو، سو وصل نہ ڪري سگهندو. جدائي هن جي اندر ۾ سڪ کي هميشہ تازو رکندي. جدائيءَ ۾ زياده لطف آهي. ۷- اوطاق مان (وصال ڪان).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۲

قِرِي آءُ فِراقَ! مون کي وِصالان وِچُ[۱] پيو،
جي تي چِڪِيمِ چاڪَ، سي پرينءَ گڏِجي پُوريا.

وائي - ۱

پُنهُون! پَريشانُ[۲]، بَرِ بَرِ! نہ ڪو خانُ[۳] نَہ مانُ،
هَئي هَئي حالُ مُنهِنجو.
مون کي ٻُڪَ[۴] ٻوتَنِ جي، ناقي[۴a] ڀانيان نانُ، *
هَئي هَئي حالُ منهنجو.
شَهرُ صَحرا[۵] ڀانئيان، مون ليکي مَيدانُ،
هئي هَئي حالُ منهنجو.
رُنان تِي رُجَنِ ۾، آرِيءَ لئي عُرِيانُ[۶]،
هَئي هَئي حالُ منهنجو.
پِنِيان مُنهن پَسَڻَ لئي، هِتي تِي حَيرانُ،
هَئي هَئي حالُ منهنجو.
آهي آرِيءَ چامَ جو، مون کي ڪارِي[۷] ڪانُ،
هَئي هَئي حالُ منهنجو.
ديوانيءَ کي دِلِ ۾، سُورَنِ جو سامانُ،
هَئي هَئي حالُ منهنجو.

۱ـ وِيچو ۲ـ آءٌ پريشان آهيان ۳ـ خانہ، گهر ۽ مال ملڪيت ۴ـ سڪ ۴a ـ ناقہ، ڏاچي.
* انن جو ديدار مون لئي مانيءَ آهي ۵ـ بيابان ٦ـ اگهاڙي ۷ـ موتمار؛

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وِجھج پِڪَ پينارِ[1] تي، پِرِيَمَ![1a] ڪائي پانُ،
هَٿِي هَٿِي حالُ منهنجو.
ڪَڏهن ٿِيندو ڪيچَ ۾، مُٺِيءَ جو مَڪانُ،
هَٿِي هَٿِي حالُ منهنجو.
آهِين، عَبدُاللَطِيفُ ڪي، اَڳِيان[2] ٿون اَڳوانُ،
هَٿِي هَٿِي حالُ منهنجو.

وائي-٣

پاڙيچِيون! ڪا پَچارَ، منهنجا ڏيرَ ڏمَرِ ڪنهن ڏيهِ وِيا.
وينِي ڳوڙها ڳاڙِيان، ٿَنِ جامَنِ لاءِ جَمارَ،
منهنجا ڏيرَ ڏمَرِ ڪنهن ڏيهِ وِيا.
ڪَرِ ڪا، ڪانگَ! اَچَڻَ جِي، ٿَنِ جي ڪا تنوارَ،
منهنجا ڏيرَ ڏمَرِ ڪنهن ڏيهِ وِيا.
مُٺِي ماري هَلِيا، ڪيچِي ڪاهي قَطارَ،
منهنجا ڏيرَ ڏمَرِ ڪنهن ڏيهِ وِيا.
سيڻَنِ لاءِ، سَيَدُ چَئي، جِهجِيَسَ[3] سَبَ جَمارَ،
منهنجا ڏيرَ ڏمَرِ ڪنهن ڏيهِ وِيا.

١- گداگر، پِنندڙ 1a- منهنجا پرين! ٢- اڳيان (محشر) 2a- اڳواڻ ٣- ڳريس ۽ سڙيس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ڇهون

۱

آيا، آسَ تِيامِ، ٻاروچا ٻَنيورَ ۾،
ٻَسِي ٻَهَرَ[۱] ٻُنهُونءَ جِي، نُنهَن سينءَ[۲] نيڻَ ٺَرِيامِ،
گوندرَ وِسَرِيامِ، سُکَنِ شاخُون مُڪِيُون.

۲

ڏيکاريسِ ڏُکَنِ، گوندرَ گسُ پِرِيَنِ جو،
سونهائِي[۳] سُورَنِ، کِي هيڪانڊِي هوتَ سين.

۳

کَنِين کَنِين ماڙُهوئين[۳a]، گوندرُ وَڏِي وَٽُ[۴]،
ٻَڌِي گوڏِ گَرَٽُ[۵]، ساٿو[۶] کَڄِي سُورَ جو.

۴

سؤ سُکَنِ ساٿي ڏِيان، سِرُ پُرٽِ ڏِيان سَٽِ[۷]،
جي مُون مِڙِي مَٽِ[۸]، ته وِرهُ وِهايان هيڪَڙو.

۵

سَؤ سُکَنِ ڏيئِي، وِرِهُ وِهايُمِ هيڪَڙو،
مُون کي تنهن نيئِي، پيرُ ڏيکارِيو پرينءَ جو.

۱- ماڻهو، گهر جو ڀاتي ۲- نهن تائين ۳- رهبري ڪري ۳a- ماڻهن کي، لاءِ ۴- شيءِ ۵- ناڻو، پيسا ٦- سنو، سودو ۷- عيوضي ۾ ۸- متا يا عيوض.

٦

سُورَ مَ ڏي ڌوڻ، اَٿون آهيان اَڳهِين ڪاهِري[1]،
جا پَرِ پاڻيءَ لُوڻ،* سا پَرِ منهنجي جِندڙي.

٧

سُورَا! مَ وڃيجاهہ، سَڄَڻ جِيئن سانگِ وِيا،
پرينءَ پُڄاڻاءِ، اَٿون اوهان سِين اوريان.

٨

سُورَنِ سانگهارو[2]، ڪَڏهن تان ڪونہ ڪيو،
آيَلِ! اوپارو[3]، ٻاڙوڌو[4] ٻوڙَ وَهي.**

٩

سانگهارو سُورَنِ، ڪڏهن تان ڪونہ ڏنو،
ٻاڙَ ٻوڙَ[5] وَهَنِ، ڪالهوڻِيا اَڄُ گهڻا.

١٠

سُورَ نہ ساڳاهِينِ[6]، ڏينِ اُڌَما[7] اوچِتا،
مُون ڪي مُون پِرِيَنِ، جا اَمِيا[8] آهِينِ،
لَڄُون جي لاهِينِ، سيئي تِيَمِ سامُهان.

١١

سُورَنِ لَڏو سَڄُهہ[9]، پاڻهِي پيهِي آئِيا،
ڪنهن کي ڏيان مَنجهہ، مَرُ تان چِٽِڪَنِ چِتَ ۾.

١ـ ايري، معصومڙي * جهڙي ريت لوڻ پاڻيءَ ۾ ڳري ويندو آهي. ٢ـ تنگي، گهٽتائي ٣ـ پاڻيءَ جو چاڙهہ آهي ٤ـ (ٻاڙ ٻڌو) نار **اي امان! جيئن پاڻي چڙهندو آهي ۽ پوءِ ٻاڙ ٻڌي نار مان گهڻو پاڻي ڪڍبو آهي، تيئن منهنجا سور بہ وڃن ٿا گهڻا ٿيندا ۽ انهن ۾ سانگهارو (گهٽتائي) ڪونہ ٿو ٿئي.

٥ـ جڏهن پاڻي چڙهندو آهي ۽ نار جو ٻاڙ (چرخو) پاڻيءَ ۾ ٻڏو پيو هوندو آهي، تڏهن اهڙي پاڻيءَ کي "ٻاڙ ٻوڙ" پاڻي چئبو آهي. (تمام گهڻو) ٦ـ ساجاهہ ڪن، خيال ڪن ٧ـ يڙڪا ٨ـ اڻ ميا (گهڻا) ٩ـ وجهہ، موقعو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۲

سُورَا! مَ مَنج ساءُ، اَتُون نَہ وِکَنِي[۱] آهيان،
وَجِّج مَ ويلَ کِهِين، وِرِهَا! مُون وتاءُ،
تُون پُڻ تذهن جاءُ[۲]، جَڏهن ٿيان هيڪاندِي هوتَ سين.

۱۳

سُورَا! پہ[۲a] يَتو- يَتِ[۳]، هِيءُ چِٽِڪيو ڪِين پِيو،
پِرِيَتَٽِي پِرِيَنِ جِي، ماءِ! مُنجهايَمِ مَتِ،
پيِنَرُا! پَلِي يَتِ، لَگُمِ ٻانڻُ[۴] ٻَروچَ جو.

۱۴

لَگُمِ ٻانڻُ ٻَروچَ جو، ڪَرَها تِئا قَضاڪَ[۵]،
اَهُکِي جا اَتَنِ ڪِي، سا مَيَنِ پوءِ مَ ماڪَ،
اَڪَرِيَنِ خوراڪَ، پَسَڻُ پُرَڏيهِيَنِ جو.

۱۵

لَگُمِ ٻانڻُ ٻَروچَ جو، اَمَڙِ! پَلِ مَ مُون،
سَپِ رَڳينديَسِ رَتَ سين، ڪيچان اوري پُون[۶]،
مادَرِ! مَتان مُون، لَڪَنِ لوڏُون لائِيُون.

۱۶

ڏکُ لَڳو، ڏونگَرُ ٻَريو، پيِنَرُا! ڪاٽِي پُون،
مَنان[۷] لاتو مُون، سندو جيئَڻَ آسَرو.

۱- ڪڪ، بيزار ۲- وچ ۲a- پہ ۳- طرحين طرحين ۴- تير ۵- قزاق، رهزن، ڌاڙيل
۶- زمين ۷- من يا دل تان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۷

ڏُکوِيُون ڏيها، جيڪُس لَڏي وِيئيُون،
هاٿي ڪَن مُلا[۱]، پُڇان پِرِيَنِ خَبَرُون.

۱۸

ڏِکيُون جان نَه مِڙَنِ، تان تان يَنَڻُ[۲] نه ٿئي،
پِيُون هونهِين هَٽَ هَٽَنِ، رُونڊِيُون رُوئَڻَ وارِيُون.

۱۹

نَه ڪي رُوئَڻَ وارِيُون، نه ڪي اوسارِينِ،
مُنهِين ڪي مارِينِ، مُنهِين سَندا ڏُکَڙا.

۲۰

سُوڙَ وراهيان، سَرَتِيُون! جي ورهايا وَڃَنِ،
پِيُون ڪوهُ پُڄَهنِ، جَنِ سَندا تَنِ سامُهان.

۲۱

مُٺِ مُٺِ سُورَنِ سَيَڪِهِين، مُون وَٽِ وَٿاٽانِ[۳]،
پَرِيُون ڪِيو پَٽانِ[۴]، وِيا وِهائو[۵] نِڪَرِي.

۲۲

پِيڙي پِيڙي[۶] پَنڌُ[۷]، سُورائِتِني سَندِرو،
ڪيچَ اَڳانهُون پَنڌُ، مَتان لَڪَن سين لَڳِي مَرين.

۱- وٿان، ڪان ۲- روح راڙو ۳- هنن جا وٿاڻ (بيٺڪون) آهن ۴- هلان، گهمان ۵- خريد ڪندڙ، سوداگر ٦- ور ڏٺي، مضبوط ۷- بڌ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۳

پيڙي پَنڌُ پيهارَ، سُورائِتي سَندِرو،
ڏُونگرُ توهان ڏارَ، ڪانهَ ڏورِينديِ ڏُکَ سين.

۲۴

ڏُکَ سُکَنِ جي سُونهن، گهورِيا سُکَ ڏُکَن ري!
جَنِين جِيَ وِرُونهن[1]، سَجَڻُ آيو مان گِري[2].

وائي

ڪوهِياري جي ڪاڻِ، مارِينديَمِ ماءِ! جا مَنَ اندَرِ ڳالهڙي.
چڙهان ڏُونگرَ چوٽِيين، سُپيرِيان جي ساءِ[3]،
مون کي مَنَ اندَرِ جا ڳالهڙي.
نِهارِينديَسِ نِڪَرِي، هاڙهو هوتَنِ لاءِ،
مون کي مَنَ اندَرِ جا ڳالهڙي.
پانڌِيڙا پيرَ پَري، پِريان کي پَهُچاءِ،
مون کي مَنَ اندَرِ جا ڳالهڙي.
مؤلا! مون کي ميڙِيين، سَنديءَ جانِبَ جاءِ،
مون کي مَنَ اندَرِ جا ڳالهڙي،
هوتَ هَلَنِ، آئون وِهان تَہ ڪا ايئن جُڳاءِ،
مون کي مَنَ اندَرِ جا ڳالهڙي.

۱- سڪ، اُڪير ۲- مون وٽ ۳- لاءِ، ڪاڻ، واسطي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَسُئِي جِيءَ سِرِيءَ کيِ، اوڏاهين اُتاءِ،
مون کي مَنَ اَندَرِ جا ڳالهڙِي.
پيرانديءَ پُنهونءَ جي، منهنجو لوڙهُ[۱] لَتاءِ،
مون کي مَنَ اَندَرِ جا ڳالهڙِي.
اَلا! عَبدُاللّطيفُ چئي، اِيها[۱a] آسَ پُڄاءِ،
مون کي مَنَ اَندَرِ جا ڳالهڙِي.

داستان ستون

۱

پُڇَنِ سي پَسَنِ، جَڏهن تَڏهن پرينءَ کي،
ڏورِينديُون ڏِسَنِ، اُڳَڻَ عَجِيبَنِ جا.

۲

پُڇيوئِي تان پُورِ[۲]، ناتَہ[۳] پُڇَڻُ هوءِ مَ پرينءَ کي،
ڏورَڻَ وارِيُون ڏُورِ، هَڏِ[۴] نَہ اَهِينِ[۴a] هوتَ کي.

۳

ڏورِيان، ڏورِيان، مَ لَهانَ شالَ مَ مِلاَن هوتَ،
مَنَ اَندَرِ جا لوچ، مَچُڻِ مِلَڻَ سان مائِي تِئي.

۴

ڏورِيان ڏورِيان، مَ لَهان ساتِي ڪالهوٽا،
لاهي لاڏاٽا[۵]، سَفَرِ ڪنهن سانگِ وِيا.

۱- جنازو، قبر، ۱a- اِها ۲- ڪاهہ، هل ۳- نہ تہ ۴- اصل، بنهہ ۴a- آهن ۵ - لڏون، تيڙتاڙي، سامان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آئون ڏورِيئين[o]، شالَ مَ لهئين[oa] پِرين هُئين[ob] پَري،
هَنڌِ نہ ساهہَ سَري، تَنَ تَسَلّي نہ ٿِئي.

٦

آئون ڏورِيئين، شالَ مَ لهئين، تَنَ مَ مِلين تُون،
لُونءَ لُونءَ[1] مَنجهان مُون، لوچَ تُنهنجي نہ لهي!

٧

آئون ڏورِيئين، شالَ مَ لهئين، ساجَن! مَيج سُوالُ،
سِڪَ تنهنجي، سُپرين! ٿِئي جانِ زَوالُ،
وِها ٽِيءَ[2] وِصالُ، اُتِيان آرامي ڪَري.

٨

ڇَڏِيَمِ حُجَّ هَلَڻَ جي، ڇَڪِيَمِ چاڙهِيڪا[3]،
اَدِيُون! آڙِيڪا[4]، هينئڙي پيمِ هوتَ سين.

٩

ڇَڏِيَمِ حُجَّ هَلَڻَ جي، چاڙهِيڪَنِ چَڙهِي،
آڙِيڪَنِ اَڙِي، پيَسِ هوتَ پُنهُونءَ سين.

١٠

ڇَڏِيَمِ حُجَّ هَلَڻَ جي، چاڙهِيڪا ڇَڪِيامِ،
آرِياڻِيءَ جي آسَري، ڏُونگرِ ڏينهن لَڳامِ،
پُڇِج، پِرين سَندامِ، وينِيَسِ، وِڪَ نہ اُپڙي.

---

o- ڏورِيانءِ، ڳوليانءِ oa- لهانءِ، حاصل ڪريانءِ ob- هُجين، رهين. ١- بدن جا سنها وار، ذري ذري ٢- صبح جو (قيامت ڏينهن) ٣- جبل جون چاڙهيون ٤- وَرَوَڪڙَ، پيچ (محبت جا).

۱۱

ويتَيَسِ وِکَ نہ اُپڙي، اَڄُ آرِياڻي تون آءُ،
ڇُڪِيءَ[۱] تو سين چاءُ[۲]، پاسي پَرِ پيئي رڙهي.

۱۲

جيڪا کَندي نينهُن، مُون جيئن پَاروچَنِ سين،
سِڪَڻُ سارو ڏينهن، ڇَڙهَڻُ چاڙهيڪَنِ تي.

۱۳

جيڪا کَندي سڱُ، مُون جيئنءَ پاروچَنِ سين،
اَنگُهنِ[۳] چاڙهي اَڱُ[۴]، رُوندي سا رَتَ ڦڙا.

۱۴

جيڪا ڏِيندي مَنجُهه، مُون جيئنءَ پاروچَنِ کي،
مَٿان ٻَلَنِ هَنجُ[۵]، کِينَ لاهِيندي کَڌهن[۶].

وائي

منهنجِي حُجّتَ ناهي واٿَ، ڪانهي واٿَ،
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.
ڪاڻيءَ کي ڪانئي تِـي، جيري جي جَراتَ[۷]،
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.
کَنديَسِ کيچَ ڏِيَنِ لَئِي، لَکَنِ مِ لُولاتَ[۸]،
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.

۱ـ ٿڪل، مانديءَ ۲ـ محبت ۳ـ انگهُن تي، سوريءَ تي، ڦاهيءَ تي ۴ـ انگ، عضوا (بدن) ۴a ـ اندر، من، دل. ۵ـ (جمع: هنجون) ڳوڙهـو، اکين جو پاڻي ٦ـ کنڌهـن ۷ـ تابش ۸ـ ليلڙاٽ، نيزاريون.

تازو پيرُ پُنهُونءَ جو، لُڙيو مَنجهِ لُڙاٽَ[1]،
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.
آهيمر آرِيءَ ڄامَ جِي، اَندرَ مَنجهِ اُساٽَ،
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.
ماريو ڪِيمَ مُنِيءَ کي، ڪيچِيِ! ڪاهي ڪَنواٽَ[2]،
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.
ڪَٽِيو نيڻَ نِهارِيان، ڳوڙهَنِ پَرِيو ڳاٽَ[3]،
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.
سَبَبِ تنهن سُتِي وِيا، جُهوتِي ڏِنِيَمِ جهاٽَ[4]،
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.
ڏِنَمر ڏِکوِيِنِ جا چَپَرَ ۾ چونچاٽَ[5]،
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چئي، لَعلُ ڏِنائِين لاٽَ،*
جِيجان! تَنِ جَتَنِ سين.

داستان اٺون

۱

آتَڻُ اورانگهِي وِيا، آئُون ٿِي مَران ماءِ،
پٺُون تينديَسِ پيرَ تي، هَئِي هَئِي! ڪَري 'هاءِ!'
جِيئَڻُ مون نه جُڳاءِ، پِرِيَنِ تان پاسو ڪِيو.

۱- لٽ، غبار ۲- نِنڊيا اُٺ ۳- ڳچي ۴- جهٽ، جهڙپ ۵- سوساٽ، آهون * ڳاڙهي لاٽ (قافلي جي باه) ڏنائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

آتڻُ اورانگھي وِيا، اَڳَڙِ مُون اَفسوسُ،
ديوانِيءَ سين دوسُ[1]، ساڻِي آهي سُڄَ ۾.

٣

آتڻُ اورانگھي وِيا، پُنِيءَ توڏِنِ تاڻِ،
ويھُ مَ مُنڌ! يَنيورَ ۾، هُنِ پُڄَنديِنءَ هاڻِ،
راڻِي مَنجِھہ رِهاڻِ، هَلُ تہ تِيئِيئِي هوتَ سين.

۴

آتڻُ اورانگھي وِيا، ڪَري ڪَميڻِي ڪيئن،
هاڻِ ڳُھرجي هيئن، تہ ڏِجي باهِ يَنيورَ کي.

٥

آتڻُ اورانگھي وِيا، پارِي[2] چَڏِي پوءِ،
آرِيچا اُتَنِ تي، هِيءَ تان جَڏِي جوءِ،
ڪِين هَلي، ڪِين هَٿُ ڪَتي، ڪِين رڙھي، ڪِين روءِ،
ڪو پُنهُونءَ کي چوءِ، تہ مُنِيءَ ماتَمُ آئيو.

٦

جاڻِي سُجاڻِي، مون کي چَڏِي هَلِيا،
اَڏيُون! آرِيچَنِ لئي، آئون ڪُوري جيئن ڪاڻِي،
پاهَڻَ ۾ پاڻِي[3]، هارِيُون! هارَڻُ آئيو.

١ـ دوست ٢ـ ٻانهي، گولي ٣ـ ڳوڙهن جو پاڻي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڄاڻي سُڃاڻي، مون کي ڇَڏي هَلِيا،
اَئون ڪيئن ڇَڏِيان پانهنجو، اَڍِيُونَ! آرِياڻِي،
پَرِيُمِ جو پاڻِي[1]، سو ڪيچِيَنِ ڪَمِ نَہ آئِيو.

٨

ڄاڻِي جي ڄاتومِ، تَہ پُوندو فِلَقُ[2] فِراقُ جو،
اَڪَرُ اِرادَتَ جو، ڏُرِيائِين ڏوتومِ، *
پوءِ تان ڪونَہ ڪَيومِ، هوند ڪَشالو ڪيچَ ڏي.

٩

وارو![3] وَڃَنِ تا، سيڻَ تنهنجا سَٿُئِي،
هِهَڙا ٻاروچا، ڪِينَ لَهَندِيئَن ڪي ٻِيا.

١٠

واري وَرائِي، تو پنهنجا نہ ڪِيا،
ٻورِي! رَنجائِي، هوند نہ پيئِينءَ هيتَري.

١١

جِتان[4] واري وَڳَ[5]، اوتِي ٿِيا ڄِلِنگِيُون[6]،
مَٿي تنهن مارَڳَ، پَٿِي پُرزا نہ ٿِيِين؟

١٢

ڏُکائيندِي ڏُونهَڙا، ** مُنڌَ! سيڻائِي[7] وَڃَ،
پِرِياڻُو[8] مَہ ٻَڃ، ساٿُ چَڙهَندو لَڪِين.

١- جيڪو پورهيو ڪيمِ ٢- بدبختي، مصيبت * (پنهونءَ سان پيچ نہ پائي) شروعات ڪان لکيو (تقدير) مٿائي ڇڏيان ها. ٣- اڙي ورا ۴- جتان (جنهن پيچري تان) ٥- اُٺن جي قطار ٦- ٻن ٻن يا ٽن ٽن جون ٽوليون ٺاهي، ٽڙي پکڙي ويا ** محبت جو مچ ٻاريندي. ٧- ساٿن (هنن سان) ئي ٨- هنن جو پيرو (نشان)، دوستي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۳

چيچ مَ قطاران[۱]، ساٿُ چڙهندو لَڪيين،
مَچُڻِ تِپئي پُٺان[۲]، وَڳَ واٽَ ئِي نہ لَهين.

۱۴

ڪا جا ڪِيائُون، وائِي واري[۳] وِنگُڙي،
آيَلِ! تنهن آئُون، ٻولِيءَ ٻاتاڙِي ڪِئِي.

۱۵

وائي واري وِنگُڙي، ٻولِي ٻِي نہ ڪَنِ،
آلا! ڪيچَ-ڌَڻِيَنِ، مُون سين پوءِ مَ ماٺِرو.

۱٦

ڪا جا آندي ڪيچِيين، وَڏڪارا وائِي،
سُٺِي مُون سائِي، نيٹين نِندَ وِهُ تِپئي.

۱۷

پُڇيوِئي جان دوستُ، تان پاسي ڪَرِ پَرِهيزَ ڪي،
جَنِين ڏِنو هوتُ، تَنِ ڏِينَ سَپِيئي ڏُورِ ڪِيا.

۱۸

هَلو ءِ مَلهو[۴]، ڏُڪُ مَ پَسو، ڏوتِيا!
سُونهون جو ساٿَ جو، سو مُون هوتُ سَلو[۵]،
آن پُڻِ تِپئي پَلو، آئُون پِهِ[۵a] ڳَڏِجان پرينءَ ڪي.

۱ـ انن جي قطار کان ۲ـ پٺيان ۳ـ ورائي، وڪڙ ڏني ۴ـ هي لفظ همتائڻ لاءِ چئبا آهن ۵ـ سليو، ٻڌايو. ۵aـ ٻہ، پڻ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

مُون کي ڇپَرِ مِ ڇڏيجا، ڀاروچا! پلئه لڳي آهيان.
ڇوري ڇپني آهيان، نينهُن نباهي نيجا،
ڀاروچا! پلئه لڳي آهيان.
ڇوري ڇڏي ڇپرين، ڪيچي! ڪيمَ وڃيجا،
ڀاروچا! پلئه لڳي آهيان.
پُنهُون منهنجو اُن سين، ساٿُ سلامَتَ نيجا،
ڀاروچا! پلئه لڳي آهيان.
مُون تان وَڙُ وِڃائيو[1]، اِئين پنهنجو وَڙُ ڪَريجا[2]،
ڀاروچا! پلئه لڳي آهيان.
جو ڳِنڍڪو[2a] ويسُ ڪَري، سِگهڙي سارَ لَهيجا،
ڀاروچا! پلئه لڳي آهيان.
اِرياڻي! عَبدُاللّطِيفُ چئي، مون تي وَهِلو[3] وَرِ ڪَريجا[4]،
ڀاروچا! پلئه لڳي آهيان.

داستان نائون

١

ڪاتِيءَ تان نَہ ڪهِين[5]، مَنُ وِجهلَڻَ[6] وَڍِيو،
مارِيَسِ سُورَ تِهِين، جو نہ جِياري، جيڏِيُون.

١- نالائق ٿيس ٢- مهر ڪجو ٢a- جوڳين وارو ٣- جلدي ٤- ڦيرو ڪجو، مهر ڪجو ٥- ڪنهن ٦- جهوريءَ.

٢

ڪاڻيءَ تان نہ ڪُنو، ماءِ! منھنجو ڇِندڙو،
جنھين ماءِ مُنو[١]، سي جَتَ نہ پسان جُوءِ ۾.

٣

جيءُ منھنجو جَنِ، اَنگڙيارو[٢] وَڍِيو،
پُڄاڻان پِرِيَنِ، سِبان سَڃو نہ ٿِئي.

۴

اَچِيو مَرُ اَچَنِ، ٻاروچا ٻَنيورَ ۾،
پُٺِيءَ لَڳِي جَنِ، ڪَميٽي ماڙھُو ٿِئي.

۵

رَو[٣]، وِسانئي راندِ[۴]، پَھَ پَرَوڙِج ساٿَ جا،
ھوتَنِ سين ھيڪاندِ، ھُيَمِ ٻاتِي[۴a] ڏينھڙا.

٦

رُوئڻُ ۾ راڙو، مُون نِماڻِيءَ جي نِجُھري[۵]،
ڪُنَلِ ڪي قلبَ ۾، قُربَ جو ڪاڙھو،
ھوتَنِ لئي ھاڙھو، رِجائِيندِيَسِ رَتَ سين.

٧

روئي ڪَندينءَ ڪوھُ، ھاڻي ڪو ھوتُ وَري،
جيڏيون! جيڏِوئي ڪيو، سائُسِ سين سِتوھُ[٦]،
ڏوھِي[٧] اَتِيان[٧a]، ڏوھُ[٨]، مَتان ڪا مُون سين ڪَرِي.

١- جن مون کي آزار ۾ وڌو ٢- انگ وارو، آڏو اُبتو ٣- وڃ ۴- کلُ خوشي (اُجھائي) ڇڏي ۴a- ٻَ- ٻي ۵- گھر يا جھوپڙيءَ ۾ ٦- ظلم ٧- قسم ٧a- اَتو ٨- دغا، فريب.

٨

رُوٺانِ تانِ راند[١]، ڪِلان، ڪامي هِينئون،
اَڪَڙيُون وِيساندِ[٢]، پرينءَ ڳَڏِجي ڪَندِيون.

٩

اَڪِيَن ڪِيَنَ ڪِيو، رَتُ نہ رنائُون،
اُيــي ڏِنــائُــون، قــوڙائِــبـا[٣] سُــپِــرِيــن!

١٠

ڪاڻِيُون، لُوٽِيُون اَڪِيون، ڪُنِيُون ڪِينَ ڪُڇَنِ،
مُٺِيُون ماٺِ نَہ ڪَنِ، هَنيُوَن[٣a] رَهَنِ نہ هوتَ ري.

١١

وَسِي[۴]، وِساٽِيُون[٥]، رَتو روئِي پرينءَ ڪي،
پِيِيُون ڪَتَّنِ پَٻَ ڏي، نَظَرَ نِماٽِيُون،
سِي[٦] ڪيئن پِيلِياٽِيُون[٧]، جَنِ وِيندو هوتُ نَہ وَاريو.

١٢

وَسِيَ، وَسِي مينهن، جيئن لَتي وِيَسِ ڪِيهَ[٨]،
توءِ پِرِيان جي ڏِيهَ، پِيئي پُڇي خَبَرُون.

١٣

ڪاٽِيءَ مر ڪانيو، مُٺِيءُ مَنگَرُ[٩] مَرَ ڏِيو،
هيڪَرَ اُجهايو، ڏِيئي ٻَر[١٠] لُهارَ جِيئن.

١ـ خوشي، راحت ٢ـ آرام، قرار ٣ـ جدا ٿيندا ٣a ـ هنيل، مُيون (اکين کي پٽ پاراتو)
۴ـ روئي ٥ـ وڏيڪ لڙڪ وهائڻ بند ٿي ويا ٦ـ اهي اکيون (جن ننڊ ڪري پنهون وڃايو)
٧ـ سجڻ، مددگار ٨ـ مِڻي ٩ـ منگل، باه ١٠ـ چنبو، پاٽي، گرمي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۴

ڪاٽيي ڪيرنِ[1] هيٺِ، ويٺِيي روءِ رَتَ ـ ڦُڙا،
ڪا مُون ٽيندي ڏيٺِ، ٻِيھَرَ ٻاروچَنِ سَيَن.

۱۵

پُنھُونءَ پيرڙِيُون[2]، گھرِ گُھمَندي جي ڏِنِيُون،
سي مُون سيرڙِيُون[3]، نِتُ نِھارَنَّ پيئِيُون.

۱۶

مُيَسِ، مَرُ مرَان، سُيَسِ[4] وِچ سَرَتيين،
پورھَيتِ تِيي پَران، پاڙي جامَ پُنھُونءَ جي.

۱۷

مارِيو جي مَعذُورِ، تہ هيڪارِي هِورُ[5] لھي،
ساجَنَ! آهنجي سُورِ، ڪِينَ جِيان تِيي ڪيچِيا!

۱۸

نہ ڪِيي تِيي جِيان، نہ ڪِيي مُئِيي آهِيان،
ساجَنَ ساھ ڏِيان، توکي سارِيو سُپِرين!

۱۹

تُون جِيي ڪالھ مُئِيي، تہ ڪالھ ٿِيي گَڏِي پرينءَ کِيي،
ڪَڏھن ڪانہ سُئِيي، تہ ڪا سَکِھي گَڏِي سَجَڻِين.

۱ـ وڻ جو قسم ۲ـ پيرا ۳ـ پيچرا، گس ۴ـ ٻلڻ ۾ آيس، مشهور ٿيس ۵ـ فڪر، ڳڻتي.

٢٠

أَڱي پوءِ مَران، مَرُ مَران مارَڳَ[١] ۾،
مَٿي پوءِ پِريان، خُونُ منهنجو جيڏِيُون.

٢١

مَرُ مٿا ڏيئِي[٢]، پُنهُونءَ ڪارَڻِ پَٻَ ۾،
تہ سَرَتِيُون سَيِيئي، واڪاٽِيئِنِئِي ويئيُون.

٢٢

سُتِي تان نہ سِياءُ[٣]، جي ڪوهِيارا ڪيچَ جا،
اَنگُهنِ[٤] چَڙهِيو آءُ، جي نالو ڳِيَڙءِ[٥] نِينهن جو.

٢٣

مَتان جِيءُ جَتَنِ، گهورِيو، گهوري سَسُئِي،
پازِي[٦] جي پُنهُونءَ جا، ڪارُون ڪَري[٧] تَنِ،
ڪيچِ مَتان ڪا ڪَنِ، بي شُڪرِي[٨] يَنيورَ جِي.

وائي

هِتان تِي هَلَنديَسِ، ميان! سامُهِين ساٿيھ[٩] ڏي.
وڏا پينڊا[١٠] پَنڌَ جا، مَيزَلَ[١١] ماٽِينديَسِ،* ميان!
سامُهِين ساٿيھ ڏي.
اَلا هَرَ[١٢] عَجِيبَ ڪي، لَڪَنِ مان لَهَنديَسِ، مِيان!
سامُهِين ساٿيھ ڏي.

١- رستي ٢- ڪوشش ڪري، تڪليفون سهي ٣- مائٽ ٤- سوري تان، ڦاسي تان ٥- ڳِڏوءِ، ورتوءِ ٦- پاجي، نيچ، نوڪر، ٻانها ٧- فرياد، آزيون نيزاريون ٨- گلا ٩- پنهونءَ جي وطن ١٠- مفاصلا ١١- منزل * نيٺ وڃي منزل مقصود کي پهچندس ١٢- الله جي آڌار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جيڏيون! جوڙا[1] جتن جو، جنھن آئون ٽيندِيس، مِيان!
سامُهين ساٽيھ ڏي.
حُجائتا ھوتَ کي، ڏوراپا ڏينديس، مِيان!
سامُهين ساٽيھ ڏي.
فَريادُون فِراقَ جُون، پُنهَلَ کي چُونديس[2]، مِيان!
سامُهين ساٽيھ ڏي.
اِديُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، مَنَھِ[3] آئون مِلنديس، مِيان!
سامُهين ساٽيھ ڏي.

داستان ڏھون

۱

واڪيو[4] واڪِيو وِکَ، پاھوھيو[5] پير ڪٽي،
سي نَہ چڙھَندِيُون ڏِکَ[6]،* موڙي پير مَرَنِ جي.

۲

وِجُھ وَڏَندِي وِکَ، مَچُڙِ لِکَ[7] لَڪائِيِين[8]،
ڏُکُ تِنين کي ڏِکَ، حُبَ جَنِين کي ھوتَ جي.

۳

واڪو ھَڏِ مَ لاھِ، سَڏَنِ متي سَڏڙا،
مانَ تنهنجِي ڪاءِ، سَگَرَ[9] ۾ سارَ ٿِئي!

۱- جهڙي، شريڪ، لائق ۲- چونديس ۳- جني ۾ ۴- واڪا ڪيا ۵- ڪليو، خوش ٿيو
٦- سينگار * مشاهدو نہ ماٽيندِيون ۷- ذرو ۸- پٽرو ڪرين ۹- رستي، واٽ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

سَڏَنِ پُنهِيءَ سَڏَڙا، واڪو مَنجهه وَٺِين،
سَڄَڻُ پَندِ گهٽِي، مانَ ڪوهِيارو ڪُوڪَ سُڻِي.

٥

ڪوهِيارو ڪِي ڪاتُ، مُيُون مارَڻَ آئيو،
هوءِ مَرُ هوتَ حَياتُ، آئون مُيائِي گهورِيي.

٦

وِهين° ۽ ويلا ڪَرِين[1]، پُڇِين تِي پانڌِي،
هارِي! هيڪانڌِي، ڪنهن پَرِ تينڌينءَ هوتَ سِين.

٧

وِهين ۽ ويلا ڪَرِين، اِيءَ نَہ اُڪَنڌِ آهِ،
سي لاڳاپا سَبِ لاهِ، اوريان اُپيارِينِ[2] جي.

٨

وِهين° ۽ ويلا ڪَرِين، سَڏِيين ساڳاتُو،*
هارِي! آپاتُو[3]، تو سين سُونهَن نَہ سَسُئِي.

٩

پاڙي ناهِ پَرُوڙَ، تہ ڪا رات رَنجائي گُذري،
ٻانيَڻِ ٻَروچَنِ جي، گهائي وِڏِي گُهورَ،
هِڪَ سَسُئِي ٻِيا سُورَ، وِيا ٻِتيندا پانَ ۾.

°- ويهين ١- ڪائڻ پيئڻ، پيٽ پري خوش ٿيڻ ٢- بيهارين، روڪين. * مائٽيءَ جي دعويٰ ڪرين ٣- ڌاريا، اوپرو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۰

پاڙيچيءَ[۱] روئي، چاڪَ منھنجا چوريا،
پَگھرُ وِجھنديَسِ پرينءَ جو، ڏَڪَنِ ۾ ڏوئي[۲]،
ساڄَنَ سَيوئي، ساھ اوھان تان صَدَقو.

۱۱

اَڄُ نَہِ مُون قرارُ، ڏِنُمِ سَنُنچو[۳] سات ۾،
ڏَھِي[۴] وينا بارُ، مَتي ساڻيھَ[۵] سُپرِين.

۱۲

ڪِيا ويچارِيءَ وَسَ، ڪارَڻِ ڪوھِياري گھڻا،
گھڻُو پُڇي پانڌِيين، سَندا ڏيرَنِ ڏسَ،
لَمُون[۶] ڏوري لَسَ، سُتي سَڱَرَ پَٽِيين. *

۱۳

تان ڪا ڪِجاھُ وَرِ[۷]، ڪَميڻِيءَ تي ڪيچِيا،
آئُون اوھان جي آھيان، بَندِي بي سَمَرِ[۸]،
اَچِي ڪوھِيارا! ڪَرِ، دِلاسو دِلگِيرِ کي.

۱۴

تان ڪا وَرِ ڪِجا، ڪَميڻِيَ تي ڪيچِيا،
آئُون اوھان جي آھيان، پانھِي، پاروچا،
دِلاسِي، دوسا[۹]! مَتان مُون کي ڇَڏِيو.

۱- پاڙي واريءَ ۲- چڙھڪي، چنبڙ ۳- خطرو، تياري ۴- ھڏي ۵- وطن، ڪيچ ۶- جبل جو مالو * سَنگھرَ پَٽيين= سنگھر واري جوءِ جتي سسئي ۽ پنھونءَ جون قبرون موجود آھن (م- م) ۷- قيرو، مھرباني ۸- بنا توشي، غريب ۹- اي دوستو!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هُوءِ جي سُورَ سُڄَڻِ، سي مُون پِينگهي ۾ پرائِيا،
ساندِيياسِ سُکَنِ، سُورَنِ ڪارَڻِ سَرَتِيُون!

۱٦

سُورَنِ ساندِيياس، پُورَنِ پالِي آهِيان،
سُکَن جي، سَيّدُ چي، پُکي نَہ پيياسِ، *
جيڪُسِ آئُون هُياسِ، گُرِي[۱] گُوندَرَ-وَلِ[۲] جِي،

۱۷

سِرجِي، تان سُورَ، ساماڻِي، تان سُکَ وِيا،
اِهي ٻَئِي پُورَ[۳]، نِماڻِيءَ نَصِيبُ ڏِيا.

۱۸

مُونهان[۴] مَهندِ[۴a] ڏِيا، سُورَنِ ٻَڌو سَندِرو،
هَلو تہ ڏوريُون اُنِ کي، وِندُرِ جي وِيا،
ڪَنديَسِ ڪِينَ ٻِيا، هوتَ مَڻائِي اَڳِيان.

۱۹

پُرڻِ وِهاڻِيَسِ راتِ، هَلي هاڙهِي سامُهِين،
پُنهُونءَ جا پِرياتِ، اُيِي پُڇي پَهيَڙا[۵].

۲۰

نَہ ڪا تاتِ[٦]، نَہ تُوتِ ڪا، نَہ ڪا تاتِ تَنوارَ،
ڪانهي پِرتِ پَچارَ،** لَنئُونءَ[۷] ويچارِيءَ لَڏِيو.

---

* سک منهنجي نصيب ۾ نہ آيا ۱- ٽُڪري، ٻاڱو ۲- ڏکن جي ول ۳- منزلون ۴- مون کان ۴a- اڳيان ۵- قاصد ٦- تات توتِ، تات تنوار، پچار، ذڪر ** دنيا مان عشق لڏي ويو آهي. ۷- محبت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۱

ڪِينَهين[۱] طالِبَ تاتِ جا، نَہ تہ آهي تاتِ تِيارُ،
ڏورِيان، پِيو ڏُڪارُ، گهورِينڌَڙَ[۲] ڪَٽِي وِيا.

۲۲

جيڪي طالِبَ تاتِ جا، تاتِ پہ تَنِين وَٽِ،
هنڌين ڪانهي هَٽِ، گهور[۳]، تہ گهران ٿِي لَهين.

۲۳

ڪنهن جنهن[۴] نينهن نَنڌاهہ[۵]، جيئن مُون واجهائيندي نہ وَرو،
جيڪِين مُئي ڪَندا[٦]، سو، جانِبَ! ڪَرهو[۷] جِيئَري.*

۲۴

مَتان تِيين مَلُورُ[۸]، ڪِينَ اَگاهُون[۹] آهِيان،
ڏِسَڻَ ۾ ڪَرَ ڏُورُ، ځَدَ[۱۰] پِنهِي جي هيڪَڙي.**

۲۵

اَن جي ڏِٺا هُونِ، اَللہ ڪارَڻِ ڳالهہ ڪَرِيو،
نيڻَ منهنجا رُونِ، راتوڏينهان اُنِ ڪي.

۲٦

اَچا راتِ رتومِ[۱۱]، ڪوڏِ[۱۲] ڪوهياري ڪَنجُرو[۱۳]،
پِينَرُ! پِڇايومِ[۱۳a]، سِياٽِي[۱۴] سُورَنِ سين.

۱- ڪونہ آهن ۲- گولينڌڙ (سچا عاشق) ۲a- اُنهن ۳- ڳول ۴- اهڙي ڪنهن (ڳري) ۵- توهان ڪي ٻڌي چڏيو ٦- توهين ڪندا ۷- ڪريو * هي بيت شاهہ جي والد سڪرات وقت نيابتي طور شاهہ کي موڪليو هو. ۸- ملول، غمگين ۹- اڳيرو، دور، پري ۱۰- منزل، هلڻ جي جاءِ ** هي بيت شاهہ وري ٽيويهين بيت جي جواب ۾ پيءُ ڏي موڪليو هو. ۱۱- ڳاڙهو ڪيم ۱۲- شوق، محبت (يادگيريءَ) ۱۳- چولي ۱۳a- پُسايم، آلو ڪيم (ڳوڙهن سان) ۱۴- صبحاڻي، صبح جو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سَرَتيَنِ سَهجَ[١] مَنجهاءِ، تي ڪوڏ وَراهيا[1a] ڪَپڙا،
تَڏِهن منهنجيءَ ماءُ، تي پَهَڻَ آڇيا پَٻَ جا.

٢٨

ڪَڏِهن ڪَڏِهن جيڏيُون! ڪو پَهُ اَچيو پوءِ[1b]،
سو پُڻ ساڙو هوءِ، هِي جو ساهُ سَرِيرَ ۾.

٢٩

ڪِجي جيئن ڪيچِيَنِ لَئِي، تو تان ڪِينَ ڪِيو،
وِيجهائِي[٢] وِڏوءِ، وِکَ نَه ڪنيَئِي هيڪَڙِي.

وائي-١

هو اَرمانُ اُتَنِ، مِيان! سَسُئِيءَ جي سُورَنِ لَئِي،
ڪَجاوا ڪَرَهَنِ تي، جوڙِيا جالَ جَتَنِ، مِيان!
سَسُئِيءَ جي سورَن لَئِي.
پيرَ نَه تِڪَنِ پوئتي، تا ڪامُنِ[٣] سان ڪُنجَنِ ميان
سَسُئِيءَ جي سورَن لَئِي.
مُهارُون مَيَنِ جُون، واڳون وَسِ ڏَٽِيَنِ مِيان!
سَسُئِيءَ جي سورَن لَئِي.
تَڪَرَ ۾ تونڪارَ[۴] تِي، صُبُحِ ساٿِيئَڙَنِ، ميان!
سَسُئِيءَ جي سورَن لَئِي.

١- خوشيءَ، شوق، لاڏ 1a- وِرهايا. 1b- پوي. ٢- اينگهائي، وڏائي ٣- لڪڻ، چهن
۴- آواز، ڪنگهڪار.

سانگ تہ تنهنجو سَسُئِي! هاٺي هوتَ نہ ڪَنِ، ميان!
سَسُئِيءَ جي سورَن لَئِي.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چئي، سي مَرُ مُحِبُ مِلَنِ، مِيان!
سَسُئِيءَ جي سورَن لَئِي.

وائي-۳

وَڃِي وَڃِي وِتري[1] تِئِي، جِتِ، پيرُ سُڄاتائين پرينءَ جو.
پيرُ سڄاتائِين پِرينءَ جو، مَنجهان نينهن نِرتِي، *
پيرُ سُڄاتائِين پرينءَ جو.
هوءِ وِيا وَٽِڪارِ ڏي، هِنَ پورِيءَ پانئيا هِتي،
پيرُ سُڄاتائين پرينءَ جو.
جنهن ڇيڙي وِڏِيسِ ڇپَرين، سو ڪوهيارو ڪِتي،
پيرُ سُڄاتائين پرينءَ جو.
آما[2]، لِيما، قُلَ قارُوها، ڳاڳا[3]، راڳا[4] جِتي،
پيرُ سُڄاتائين پرينءَ جو.
مَري رَهَنديَسِ ماڳِهين، نَہ تہ، هادِي اَچِج هِتي،
پيرُ سُڄاتائين پرينءَ جو.
مون کي ڇَڏي هَلِيا، ڪا پِيَنِ متي پِتي، **
پيرُ سُڄاتائين پرينءَ جو.
لَڪَنِ مَنجِهہ، لَطِيفُ چئي، مِلِي سان سَرتِي[5]،
پيرُ سُڄاتائين پرينءَ جو.

۱- زيادَہ، گهٽو * نينهن جي نظر سان. ۲- انب ۳- ليار جهڙو جابلو ميوو ۴- جابلو ميوو ** ڪنهن ڳالهہ ڪين غيرت ڏياري يا رنج ڪيو. ۵- هڪ جيڏي، دوست.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻارهون

۱

سُپيرِيان جي ڳالهڙي، رُڳو رَنجائو،
ڏُونگرِ ڏولائو[۱]، ڏِيندا مُون ڏيرَ ويا.

۲

آريءَ اُتنِ[۲] جيئن، اُونءَ[۳] تان اوتِيَنِ نَہ ڪيو،
ڪيچ پَهُچبو ڪيئن، اِهَڙَنِ اَباجَهنِ سين.

۳

جيئن اُتنِ آريءَ جامَ، اُونءَ تان اوتِيَنِ نَہ ڪِيو،
ٻَڙَڪِي[۴] ٻاهَرِ نِڪَتِي، گاڏِرِ[۵] مَنجهان گامَ[۶]،
ساهُہ ڏِنائين سامَ[۷]،* سُتِي سَگَرَ پَتِيين.

۴

لَڪِيُون آن ٻَرِ[۸] لِڪَ[۹]، ڪِي ڪوهِيارا وِرَميا[۱۰]؟
جَنِين سَنڌِيءَ سِڪَ، رُنمِ راتِ رَتَ ڦُڙا.

۵

"لَڪِيُون! آن لَڳا، ڪِي پَلَئہ پانڌِيَئڙَنِ جا؟"
"توهان[۱۰a] گهٽيرو، ماءِ! روندا اُوءِ رَتَ وِيا!"**

۱- رولڙو ۲- چين، ٻڌاين ۳- ائين، تيئن ۴- ٻڙڪو ڏيئي، چال ماري ۵- ڪنياٽي ٦- ڳوٺ ۷- اَجهو، پناه، عيوضو، بدلو، صدقو *ساه صدقي ڪيائين. ۸- ٻرسان ۹- ذرو ۱۰- ترسيا.
۱۰a- تو کان ** لڪين جواب ڏنو، تہ "پنهون، توکان ٻہ وڌيڪ روئندو رڙندو پي ويو."

ڪو جو لڳس ڪانُ، ڪيچَينِ جي قُربَ جو،
تِي نِماڻي نِيشانُ[٥]، ڇَڏي سانگو ساهَ جو.

٧

ڏوتِيَنِ چيُس، ”ڏور، ڪيچ اڳانهون[١] پَنڌُ تِيو“،
پاڻان چَڙهِي پُورِ،* وِکَ وِڏائِين وِترِي[٢].

٨

ڏوتِيا! ڪو اوتِيَنِ جو، مون کي اُهڃُ[٣] ڏِهو[٤]،
سَچُ ڪِ ساڻَ نِهو[٥]، پُنهُون منهنجو پانَ سين؟

٩

ڪو جو اُنسِ مينهن، آرِيءَ جيءَ اُڪيرَ جو،
پاروچاڏو نِينهن، مَنان[٦] ماتو نَه تِئي.

١٠

جيڏيُون! ڏسو ڪيچ، جو ڏيهُ پارُوچَنِ جو،
پُنهُونءَ وِڌمِ پيچُ، نِسورُوئي نِينهن جو.

١١

سَسُئِيءَ جِي سِرِيءَ[٧] سان، ڪيچ ڏِٺي ڪاندِي،
پَسَڻَ ڪارڻِ پرينءَ جي، مُندَ[٨] هُئِي ماندِي،
لَڪَنِ تان، لَطيفُ چي، آرِياڻِيءَ آندِي،
پُنهُونءَ پيراندِي[٩]، نماڻِيءَ نَصِيبُ تِي.

٥- نشانو، هدف (Target) ١- اڳيرو، ڏور* اتلو محبت ۾ محو ٿي. ٢- وڌيڪ تکي ٣- نشان، اهڃاڻ، ڏس ٤- ڏيو، ٻڌايو ٥- نيو، وئي ويا ٦- من يا دل تان ٧- سسئيءَ، لاش، جنازي ٨- زال ٩- عورتون پتار جي پيرن وٽان ويهي خدمت ڪرڻ، سڀاڳ سمجهنديون آهن، خدمت وصال.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

گهوڙَن[1] هَنيُون * گهٽِيُون، اُنَ هَنئِي آءٌ،
جا نِينهن ڳَنهندِي نانءُ، سا مُون جيئن پُوندِي[2] مامِري[3].

١٣

لڪڙِيارِيُون[4] آگرِيُون، پاروچاڻُو پيرُ[5]،
اَچِي پَسو، جيڏِيُون! تازو پُنهُونءَ پيرُ،
ويچارِيءَ سين وِيرُ، جَتَنِ جيڏو ئِي ڪِيو.

١۴

لُڇَڻُ نہ لاهِينِ، گوندر[6] هِنَ غَرِيبَ تان،
پَرِ ۾[7] پَچائِينِ، جِيجان! جوشَ جَتَنِ جا.

١۵

هَئي تو وَجِي هوتُ، آئون ڪِ اَڳيَرِي ٿِيان،
مَتان چوءِ بَلوچُ، "ڪَمِيڻِيءَ مان ڪِينَ ٿِيو."

١٦

ڪَمِيڻِن هَتان[8]، ٿِينِ مُورائِين[9] مَدِيُون،
تُون ڪَرِ پانڌ وَرَان[10]، موٽُ سَباجها سُپِرِين.

١٧

نہ ڪِين ٿِيان سَگُ[11]، نہ ڪِين سَڱيِٽِي[12]،
آهِيان ڪَمِيٽِي، ذاتِ پَروچِيءَ نہ جُڙان[13].

١ـ گهوڙا (جانور)، مصيبت * گهوڙن جون منيون. ٢ـ پوندي ٣ـ مونجهاري، مصيبت ۾
۴ـ لڪڙيءَ جهڙيون، سنهيون، نازڪڙيون ۵ـ ڊؤل، نمونو ٦ـ غم ٧ـ ڳجهه ڳوهه ۾
٨ـ هتان، ڪان ٩ـ هميشه، بنهه ١٠ـ مهرباني ١١ـ مائٽياڻي ١٢ـ مائٽي ڳنڍڻ جي لائق
١٣ـ شريڪ ٿيان يا لائق ٿيان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۸

ڪيچ مَ خَبَرَ هوءِ، هِنَ منهنجي ذات جِي،
مَتان پُنهُونءَ پوءِ، لَڳَ منهنجِي لوءَ[۱] ۾.

۱۹

لَتو ڪَمُ ڪيچِيَنِ جو، ڇَڏي هَلِيا مُون،
اَللهَ آهِين تُون، هوتَنِ تان هيڏِي ڪِئي.

وائي- ۱

منهنجو ساهُ وِيو سيٽانِ[۲]، آيَلَ آيَلِ! ويهان ڪيئن ڀَنيورَ ۾.
مون ڪي وِيا نَہ وِسَرِي، نينهَن ڀَريا نيٽانِ[۳]،
آيَلِ! ويهانِ ڪيئن ڀَنيورَ ۾.
سو ڪيئن هِينئڙو جَهليان، جِهڄِي[۴] جو ڪيٽانِ[۵]،
آيَلِ! ويهانِ ڪيئن ڀَنيورَ ۾.
مادَرِ! پايو مُندِيُون[۶]، ڪُوڪِيان[۷] وَرُ[۸] ڪيٽانِ،
آيَلِ! ويهانِ ڪيئن ڀَنيورَ ۾.
اَدِيُون عَبدُاللّطِيفُ چئي، وَڃِي مانَ مِڙانِ،
آيَلِ! ويهانِ ڪيئن ڀَنيورَ ۾.

وائي- ۲

وَسان[۹] ٿِي ويياسِ[۹a]، آيلِ آيَلِ! لَڳِمِ ٻانُ[۱۰] ٻَروچَ جو.
پُرِزا پَٻَ وَرَنِ ۾، پِٿُون[۱۱] ٿِي پيياسِ،
آيلِ! لَڳِمِ ٻانُ ٻَروچَ جو.

۱- لوڪ ۲- ساٿن، هنن سان ۳- هنن جا نيڻ ۴- ڳِري ۵- ڪاٿن، هنن لاءِ ۶- هٿن جون آڱريون آڱرين ۾ وجهي، ادب سان ۷- آزيونِ نيزاريون ڪريان ۸- ٻلي، بهتر آهي تہ ۹- وس ڪان، ضابطي ڪان ۹a- وياس، مون کان ويا ٿِي ۱۰- تير ۱۱- ذرا ذرا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تَہ پُڻِ ڪاڍو ڪيچَ ڏي، توٽي ماءِ مُياسِ،
آيلِ! لڳمِ ڀانڱ ڀَروچ جو.
پانڱ وِڃايمِ پيرَ تي، ڇِنِي آئون[1]، ڇِنِياسِ،
آيلِ! لڳمِ ڀانڱ ڀَروچ جو.
آيمِ[2] اندي[3] لوڪَ سين، مُنِي آئون، مُنِياسِ،
آيلِ! لڳمِ ڀانڱ ڀَروچ جو.
هيڏي شَهَرَ ڀَنڀورَ ۾، نہ ڪي ڀيءُ نَہ ماسِ[4]،
آيلِ! لڳمِ ڀانڱ ڀَروچ جو.
پيئمِ وِڇُ[5] وِصالَ ۾، سَنجهي آئون سُتِياسِ،
آيلِ! لڳمِ ڀانڱ ڀَروچ جو.
اَلا! اُنِ مَ وِسران، ڏِتي جَنِ جِيياسِ،
آيلِ! لڳمِ ڀانڱ ڀَروچ جو.
پيَسِ وَرِ[6] وِصالَ جي، جانڪِين تان جِيئَنديِاسِ،
آيلِ! لڳمِ ڀانڱ ڀَروچ جو.
اَڍيون! عَبدُاللّطِيفُ چي، مُحبّنِ کي مِلَنديِاسِ،
آيلِ! لڳمِ ڀانڱ ڀَروچ جو.

١ـ مون تان آسرو لاهيو ٢ـ گهارڻو پيم، ڪم پيمَ ٣ـ عشق کان نآشنا ۴ـ ڀيءُ ۽ ماءُ، اوهي نڪو واهي ٥ـ وڇوٽي ٦ـ حوالي ٿيس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٣

تَہ ڪو هوتُ سَڄَڻُ نِيندا، هوا ڏيرا[١]،
ڪَلَ نَہ پيِيَمِ ڪا، مُون نہ پَرُوڙِيا، ماءِ!
ڪُهِي ڪَمِيڻِي هَلِيا، ٻانيَڙِ ڪري ٻيرا[٢]،
ڪَلَ نَہ پيِيَمِ ڪا.
پَسان شالَ اکِيَنِ سين، دوستَ سَندا ديرا[٣]،
ڪَلَ نَہ پيِيَمِ ڪا.
سيڻَنِ ساڄُهرِ[٤] لَڏِيو، پوءِ تِي پُڇِين پيرا،
ڪَلَ نَہ پيِيَمِ ڪا.
ڏانڻ[٥] وِجهي ڏاگهن[٦] کي، وَنگيِئِيِ[٧] نہ تنهن ويرا[٨]،
ڪَلَ نَہ پيِيَمِ ڪا.
ٻـَڙِڪَنِ[٩] تا ٻانيَڙِ جا، جِيءَ اَندرِ جيرا،
ڪَلَ نَہ پيِيَمِ ڪا.

داستان ٻارهون

١

ڏِٺانِ[١٠] جي ٻَروچُ، مُون جيئن[١٠a] هوتَ اکِيَنِ سين،
مون کي چَيانِ[١١] "لوچُ"، پاڻان پيِنيُون[١٢] چَپَرِين.

١- منهنجا ڏير ٢- تڪر، ڦاڪون ٣- مڪان ٤- سويل ئي، گهڻو اڳي ٥- ڏاوڻ، نوڙيون
٦- اٺن ٧- ٻَـنڌئي ٨- مهل، وقت ٩- جلن، ٻَهڪڻ ١٠- ڏِٺَوَ، توهان ڏٺو
١٠a- جيان، وانگر، وانگيان ١١- چَيَوَ، توهان چيو ١٢- وينيون، گهڙيون.

٢

هوتُ نَہ ڏِنائُون، ڏوهُ نہ ڏِيان جيڏِيِن،
مُون جيئن رُنائُون، مَتي ڪِيو هَٽَڙا.

٣

ٻاروچو ٻِيءَ پَتِ[١]، جيڪُسِ ڏِنو جيڏِيِن،
مُون جيئن مُوڙهِين مَتِ[٢]، پَسنديئي پُنهُونءَ ڪَي.

۴

ٻاروچو ٻِيءَ رُوءِ، جيڪُسِ ڏِنو جيڏِيِن،
سَنجهي ۽ صُبُوحِ، هوندَ نہ وِيَئڙِنِ وِسَرِي.

٥

آن جي ڏِنِي، جيڏِيُون! پُنهُونءَ جِي پاٻوهَہ[٣]؛
سَنجهي ۽ صُبُوحَ، سُورَنِ تي سَجَڪِيُون[۴].

٦

جي هُيان٥ هوتَ پُنهُونءَ سين، مُون جيئن مُلاقاتَ،
ٻانهنِ وِجهي واتَ،* رِيهُون ڪِيان٥a رُجُنِ ۾.

٧

جي تو ڳالهائِني، ماءِ! ٻاروچا پُڇِيا،
اُنين جي وائِيءَ، هوند نہ وِيان[٦] وِسَرِي.

١- نموني ٢- مستانيون ٿيون ٣- خوشي، مرڪ، ڪل ۴- ويڙهيون، چهٽيون، چنبڙيون
٥- توهان کي هجي ها * عشق جي غلبي ڪري، ٻانهن ۾ چڪ وجهي ٥a- ڪريو ها
٦- توهان کي وڃي ها.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۸

اَڄُ مَعذُورِ ھُئان، * اَلا! چَڱِي مَ ٿِيان،
رِڙھان ۽ رُئان، پُنِيءَ سَڳَرِ[1] ساٿَ جي.

۹

جي ڏُونگَرَ! مُون ۾ ڏُکَ، سي پَڌَرِ پُونِ مَ پرينءَ ري،
ويھَڻُ مُون وِھُ ٿِيو، ڪيرَ ساندِيندي سُکَ،
ھُيَمِ ھوتَنِ سين چُکَ[2]، سَڄو سَڱُ نَہ سارِيان.

۱۰

پِيُون سَڀِ سَڱِيٽِيُون، سَرَتِيُون! مُون چُکَ سين چاءُ[4]،
اَندَرِ آھيمِ[4a] ٻَالھڙي، ڪوھِياري جِي ڪاءُ،
لَڳُمِ ڏَرو واءُ، ** سڄو سَڱُ نَہ سارِيان.

۱۱

"ووءِ! ووءِ" ڪَندِيْ وَتُ، مَچُڻُ "ووءِ! ووءِ" وِسارِيين،
پاٽِي ھارِ مَ پَڌَرو، رو[6] مَنجھائِين رَتُ،
صَبرُ وَڏو سَتُ، سِکُھا ميڙي سُپِرِينِ.

۱۲

ووءِ ووءِ وِڏُورڙا[7]، ووءِ ووءِ وَڃَنِ نِڱِيا[8]،
مُون سانگِياٽِيءَ[9] جا سُپِرين، سَڄُ ڪِ سَنيُورڙا[10]؟
لاٿُمِ نَہ تورڙا[11]، ماءِ! اوسيئڙو[12] اُنِ جو.

---

* اڄ جڏي ٿي ھجان ۱- رستي ۲- ذرو، ۳- عشق جي لغار ۴- چاھہ، شوق ۴a- مون کي آھي ** عشق جي لغار لڳيم ۵- روئيندي ٦- تون روءُ ۷- ڪاوڙيا ۸- نڪري، نڪتا ۹- چوريءَ چني ۱۰- سنيريا، تيار ٿيا ۱۱- تورڙان، اصل ڪان، ھرگز ۱۲- انتظار، آسرو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۳

ووءِ ووءِ[۱] پُڻِ ويئي[۲]، رَنُن[۳] ڪارَڻِ جا هُئي[۴]،
پُنهُونءَ کي پيئيءِ رُونڊي ڪيرَ رَتَ ڦُڙا؟ *

۱۴

گهوڙا! گهٽيءَ . پِيُونِ[۵]، ووءِ ووءِ وَڃَنِ نِڳيا،
مادَرِ! مٿان مُون، ڪانگَ لَوَندا ڪَڏهِين.

۱۵

ماٺِ مارينديَئي پرينءَ جي، مَڃَڻِ رئين رَتُ،
چوري! ڇَڏِ مَ سَتُ، هِمتَ هوتُ وِڃائيو.

۱٦

جَڙُ[٦] جيئري جَنِ سين، مُئي پُڻِ سين تَنِ،
جي هِتِ نَ هوتُ پَسَنِ، سي ڪنهِن پَرِ ڪيچ پَسَنديُون؟

۱۷

جيئن جيئن جَهلي جَڳُ، تيئن تيئن مُون تاڪيدُ ٿِئي،
ڳهريو[۷] تو ڳالهِيون ڪَري، وِهُسي[۸] ٻُٽو[۹] وَڳُ[۱۰]،
لوڪُ لَتاڙي[۱۱] ننڊَ ۾، پُني لالَنَ لَڳُ،
آرِياڻِي اورَڳُ[۱۲]، ٻَنيوران ٻَهَرِ[۱۳] ٿِي. **

۱۸

اَوَجهڙِ وَتان آءٌ، پِيُون سَبِ سَڳَرِ ساٿَ جي،
جا نِينهن ڳنهندِي نانءُ، سا مُون جيئن پوندِي مامِري[۱۴].

۱ـ روڄ راڙو ۲ـ مون لاءِ بند ٿيو ۳ـ جن جا مڙس مري ويندا آهن ۴ـ رواج هو * رنن لاءِ جيڪو روئڻ جو رواج آهي، سو پڻ منهنجي لاءِ بند ٿي ويو آهي، (گهٽي غم سبب رئڻ بند ٿيو آهي) هاڻي باقي ڪير پنهونءَ لاءِ رت پيئي روئندي؟ ۵ـ زمين، پنڌ، مفاصلو ٦ـ لغار، ميخ ۷ـ ننڊ (غفلت) جي گهيرڻ ۾ اچيو ۸ـ خوش ٿيو ۹ـ رهي، گذاري ۱۰ـ ولر (دنيا جا ماڻهو) ۱۱ـ اورانگهي، ڇڏي ۱۲ـ ڳول، جاچ ۱۳ـ ٻاهر ** دنيا کي ترڪ ڪري پنهونءَ کي ڳول. ۱۴ـ تڪليفن ۾ پوندي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۹

ماڳِهين٥ جي مُئي، تہ هوندِ نہ پيئي مامري،
ڇَڏِيو جي ڪُهِي، تہ هيڪارِي هورُ[1] لَهِي.

۲۰

ٻَڌو ڪنهن ٻَنڌاڻِ[2]، هينئڙو هوتاڻيءَ سين،
ڪا جا پيئَس ڪاڻِ، نبيريانسِ[3] نہ نِبري.

۲۱

ڪُهُ چاڻان، ڪُهُ ٿيو، ڪيڏانهن ٿي وَڃان،
هَٿَ، ڪَرايُون، آڱَرِيُون، موڙيو سڀ پَڃان،
ٻِيَن گهرِ ٻُگهجان[4]، مُون هارِيءَ هوتُ وِڃائِيو.

۲۲

ڇان ڪِ° آيسِ اڳاهِين، تان اُتهِين اُيي آهِيان،
پِرتِ پَراهِين، هاٿي مَران مَ جِيان.

۲۳

سَرَتِيُون! سُورُ پِريَنِ جو، سُنجُنِ ۾ شامِلُ،
ڪوهِيارو ڪامِلُ، مُون ڪي ڏُکَ ڏيکارِيو.

۲۴

ڏونگَرَ ڏنا[6] لُوڻِ[7]، مُون پارَڪُو[8] پُڇِيا،
هيڪَلِيُون هَلَنِ جي، سي تاڪُنِ سندِي تُوڻِ[9]،
اِيءَ اَهُکِي يُونِ[9a]، سُونهَنِ رِيءَ نہ سُٽِرِي.*

٥- مُوڙِگوَ، صفا ۱- ٻُلنِتيِ، خيالِ ۲- نوڙيءَ، ناتي، لاڳاپي ۳- جدا ڪريانس ۴- گهنڊ، دهل دمامہ، خوشيون ٥- چوان تہ، مون ليکي ٦- مٿاهيون زمينون، جبل جون چوٽيون ۷- هيٺايُون، زمينون ۸- جاڻو، واقف ۹- ڏُکار، ڪاچ 9a- پُونءِ، جُوءِ * طريقت جي راه ڏکي آهي ۽ سونهي (مرشد) کان سواءِ سولائي سان طي ڪري ڪانہ سگهبي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۵

لَڪِين لوڙائُو[1]، سَهَسِين آهِنِ سُڄَ ۾،
بَرَ ۾ بورائُو[2]، ڪَنُ پِيادِي پاڻَ سين.

۲۶

ڀاروچا ڀِيا گهٽا، منهنجو پُنهُون سِرُ[3] سَيَنِ،
چانگي تي چَڙهِي ڪَري، ڪَندو وَرِ وِلهِيَنِ*،
مَتي مَعذُورِيَنِ، هوتُ ڏِرِيندو هَٽَڙا.

۲۷

ڀَاروچا ڀِيا گهٽا، منهنجو اَجهو آرِياڻِي،
چُونڊي[4] رَکِيمِ چِتَ ۾، ساڄَنُ سُڄاڻِي،
جا وِندُرِ وِڪاڻِي، تنهن جو موتَنُ ڪو مَسُ تِئِي.

۲۸

هُوءَ جا گهورِيِ گهوٽَ جِي، تنهن کي چِرِي چُونِ،
اُگهاڙِيُون آتَڻَ ۾، هوتَ ٻُڄاڻان هُونِ،
ڀَرا[5] تَنِين پُونِ، ڏِنو جَنِ اڪِيَنِ سين.

۲۹

ڏِنَمِ اُٿُ اڪين سين، مانَ ڀاروچا هُونِ،
جَنِين ڏارانُ پُونِ، موريسر[6]، اَڪِيَنِ ۾.

۱ـ لٽيرا- ڌاڙيل ۲ـ بهادر (مرشد) ۳ـ سردار * مسڪينن سان ورّ ڪندو ۴ـ چونڊي، ڳولي ۵ـ نشان پتو، خبرون ٦ـ چاليون، ڦلا (اکين ۾ ڪنڙا).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳۰

سَجَڻُ ڏِٺو جِن، موٽَڻُ تَنِين مِيهَڻُو،
اِي مَرَڪُ مَعذُورِيَنِ، جيئن مَرَنِ پِريان جي پيرَ تي.

۳۱

وَرُ[۱] لَڪَنِ جي لوڏ، گهورِيا سُکَ پَنيورَ جا،
اَمڙ! جي تُون آڇِيين، سي ڪَمِ نَہ اَچَنِ ڪوڏ،
هِينئين منهنجي هوڏ، ٻَڌِي ٻاروچَنِ سين.*

۳۲

ڪو جو آيس ڪوڏ[۲]، ٻاروچاڻِيءَ ذاتِ سين،
جي هو چُونِسِ "ٻوڏ"، تَہ "جِيءُ" سُٽائِي جَڳَ ڪي.

۳۳

ٻَلِي ڪَري تِيومِ، هِيءُ سَڳُ ٻاروچَن سين،
وَجِي ڪيچُ ڏِٺومِ، ٻُنِيءَ لڳِي جُنِ جي.

۳۴

اَدِيُون! ڪا اِيندِي؟ ڇَپَرِ مُون سَڳُ تِيو،
لائِيندِيَسِ لِڱَن ڪيِ، مَلِيرا مِيندِي،**
وِندُرِ آئُون وِيندِي، آرِي جامُ اَجهو ڪَري.

۳۵

وَجَڻُ تو واري[۳]، پُرَڻُ پُنهُونءَ پُٺِ ٿِي،
ڪَرَهہ ڪوهِياري،*** سُتِي تو سَبِ وِيا.

۱- بهتر * منهنجي دل ٻاروچي کي ملڻ لاءِ هوڏ ٻڌي (ضد ڪيو، پڪو پهہ ڪيو) آهي.
۲- شوق، عشق ** ملير جي ميندي. ۳- جڳائي، مناسب آهي ۴- هلڻ
***ڪوهياري (پنهونءَ) جا ڪرها (اٺ).

۳٦

مُون کي نَتا نِين، جَتَ مُلڪِ پانھنجي،
جي گھگھيرِيَنِ[۱] گَڏِينِ[۲]، تہ ٻِينِ ڳان ٻيٺُو ڪَرِيان.*

۳۷

اَڳِي ايئن ھُياسِ، جيئن پُنھُونءَ ڏوتَمِ ڪَپڙا،
ھاڻي ايئن ٿِياسِ، جيئن جتَ نہ نِينِمِ[۲a] پاڻَ سين.

۳۸

ڪوھِيارو ڪيٽانِ[۳]، ڪِيڙِ[۴] وَڃِي، ڪاڏِي وَڃان،
مُون ياني سيٽانِ[۵]، ڇَپَرِ ڪَنڌِيَسِ پَنڌڙا.

۳۹

ڪوھِيارو ڪاري[۵a]، پَنڌَ اَڙانگا پَٽِيين،
سي ڏيھَہ[٦] ڏيکاري، جي اَڳَ نہ ڏِٺا ڪَڏِھِين.

۴۰

ڏُکوِينِ اُھِيانڻ، ڪُلھِي[۷] ڦاٽو ڪَنجُرو[۸]،
وَڃَنِ گُونڌر گَڏِيُون، لوڪَ نہ آچِنِ پاڻ،
سُورَنِ آسان ساڻُ، نَنڍِپِڻي نِينھن ڪِيو.

۴۱

ڪُلھي ڦاٽو ڪَنجُرو، مٿو اُگھاڙو،
پِيئڙا! ڪُجاڙو، منھنجو ھِنَ پَنيُور ۾؟

۱- گھگھا، وڏا چولا پائيندڙ، پروچاٽيون * تہ ٻين (ماين) کان ٻيٺو ڪمُ ڪريان، وڌيڪ خدمت ڪريان ۲- ملائين، انھن جھڙو ڪري ليکين ۲a- ونئي وڃنم ۳- انھن کي، ڪٽڻ لاءِ ۴- ڪيڏانھن، ڪٿي ۵- ھنن سان ۵a- ڪرائي ٦- ملڪ ۷- ڪلھي ۾ ۸- چولي، گج.

۴۲

ڪُنّيءَ[۱] لَئي! ڪاٽي! رکيئي پِرت پُنهُونءَ سين،
سُهِيو[۲] سُکِيو ڄِندڙو، وِڏءِ ڄيري ۾ ڄاٽي،
توسِين هاجُو هوتاٽي، صُباحَ ڪَندا سَسُئي.

۴۳

ٻَنيوران ٻَهَرِ تِي، آمَڙِ! مُون اُماڻِ،
مَڇُرِ ڪا رِهاڻِ، مُون تو مونِي مَسِ تِئِي.

۴۴

ٻَنيوران ٻَهَرِ تِي، مُون جي ڪِيا سَڏَ،
ٻاروچاڻيءَ لَڏَ[۳]، لَڪَ سَويلا لَنگِهيا.

۴۵

چِڀُنِ چِنا پيرَ، هَلِي هَلِي ماءِ!
ڪوهِياري جي ڪاءِ، گِنهيو ٻُوٽان[۳a] ڳالهڙي.

۴۶

نينهن مَ نالو گِنُ، پِرِيَتّي پيرَ ٻِيا،
سُورَنِ ساڻُ مَ چِنُ، وِرِهُ[۴] وِهائِجِ[۵] وِتِرو[۶].

۴۷

سَجَڻُ ڏنو جَنّ، تَنِ ڳِچِيءَ سِرِ[۷] گَهُه ڪِيو،*
پِيُون ڪوهُ ٻُجهن[۸]، قَدُرُ ڪِيمِيا اِنَ جو.

۱- مصيبت لاءِ، مشڪلاتن سهڻ خاطر، موت لاءِ ۲- سکيو ۳- قافلو ۳a- پٽان، وتان ۴- برهه، ڏک، عشق ۵- خريد ڪج ٦- زياده ۷- تي، مٿان * تن خوشيءَ وچان هار سينگار ڪيو. ۸- سمجهن، ڄاڻن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴۸

هارِي! هينئون مَ لوڏِ، سُکَنِ پوندِينءَ[۱]، سَسُئِي،
ڪوهِيارو تو ڪوڏِ[۲]، اَچي ڪَرَهَ[۳] قَطارِيو.

۴۹

حُسيني حُسينَ لئِي، بِيبِيءَ پاڻ چَئِي،
تِهان پوءِ تَئِي، خَبَرَ پِيءَ خَلقَ کي.

وائي

ڪارُون وَسَ ڪِيامِ، ڙي هَئِي هئِي! وو، لَڏِي ڏُورِ وِيامِ!
منهنجو هوتُ نَہ موٽِيو، وو! ڪارُون وَسَ ڪِيامِ.
بَنڌَنِ[۴] بارو چَنِ جا، پينگهي مَنجهہ پِيامِ،
وو! منهنجو هوتُ نَہ موٽِيو!
ڪَئِين قاصد ڪَيچَ ڏي، مُحبَن لاءِ مڪامِ[۵]
وو! منهنجو هوتُ نَہ موٽِيو!
سَدا سُپيرِيَنِ جا، سانڍَڻ سُورَ پِيامِ،
وو! منهنجو هوتُ نَہ موٽِيو!
هوتَ هَلَندي جي ڪِيا، نَہ سي سَڌَ سُئامِ[۵a]،
وو! منهنجو هوتُ نَہ موٽِيو!
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، آرِياڻي اِيندامِ،
وو! منهنجو هوتُ نَہ موٽِيو!

۱- پونديءَ ۲- شوق، عشق ۾ ۳- اُٺ ۴- نوڙيون، رسا، عشق جا زنجير ۵- موڪليم، روانا ڪيم. ۵a- ٻُڌامِ، ٻڌمِ.

سُرُ لِيلان چنيسر

سر بابت:

هن نالي سان ڪابہ هندستاني راڳڻي ڪانهي، تنهنڪري سمجهجي ٿو، تہ رسالي کي ترتيب ڏيندڙن هن سر تي، مضمون جي لحاظ کان ئي نالو رکيو آهي. هن سر جون پڙهڻيون عموماً ڊاڪٽر گربخشاڻي واريون اختيار ڪيون ويون آهن.

آکاڻي:

هن سر جو مضمون، ليلان ۽ چنيسر جي قصي تي ٻڌل آهي. جو مختصر طور هيٺ ڏجي ٿو:

سومري گهراڻي جي داسڙن جي ڪاهہ مان، چنيسر نالي هڪ راجا، سن ١٢٨٨ کان ١٣٠٦ع تائين، ديول ڪوٽ يا ديول بندر جو (جيڪو مڪليءَ جي ٽڪريءَ جي چيڙي وٽ، پير پٺي جي مقبري جي ويجهو، سنڌو نديءَ جي بگهاڙ شاخ جي ڪنڌيءَ تي هو) حڪمران هو. سنڌس حشمتَ ۽ حسنُ جي، هر هنڌ امڙي هاڪ هوندي هئي جو هرڪا سهڻي عورت سنڌس سهاڳ لاءِ سڪندي هئي.

ساڳئي زماني ۾ راٺو ڪنگهار، ديٺ ڏٺي راجپوت راءُ، پر واريءَ ننگريءَ ۾ حڪومت ڪندو هو: ڪيس ڪوُنرو نالي هڪ ڌيءَ هوندي هئي. جيڪا حسن ۾ حور مثل هوندي هئي. هڪ ڏينهن ڪوُنرو، وڏي هيج مان پٺي هار سينگار ڪيو، تہ سندس هڪ ٻهيليءَ چٿر ڪندي چيس، تہ "تون جو هيترو هار سينگار پٺي ڪرين، سو ڇڻ تہ چنيسر کي موهت ڪرڻ جي مدعا ائتي؟" ڪوُنروءَ چنيسر متعلق اڳيئي گهڻو ڪي ٻڌو هو، سو هاڻي اڻ ڏٺي، انهيءَ طعني ڪري هن تي عاشق ٿي پيئي.

جڏهن هن اڻ ڏٺي الفت جي ڪل، ڪوُنروءَ جي ماءُ، مرڪيءَ کي پئي، تڏهن پنهنجي مڙس سان ڳالهہ ڪيائين. هن چنيسر سان سڱ ڪرڻ فخر جهڙيَ ڳالهہ سمجهي، ۽ ڪنهن حيلي بهاني چنيسر کي راضي ڪرڻ لاءِ هنن کي اجازت ڏني. نيٺ هن رٿ تي متفق ٿيا، تہ ڪوُنرو ۽ ماٽس، وڻجارڪو ويس ڪري، چنيسر جي ملڪ وڃي، هن کي ريهڻ ريبڻ جون رمزون رچين. سٽت ئي سامان سنڀالي، اچي ديول ڪوٽ ۾ ديرو دمايائون. ڪجهہ وقت بعد، معلوم ٿين تہ سندن مقصد، چنيسر جي وزير جکري هٿان پورو ٿيندو. نيٺ هو جکري جي جاءِ تي ويون ۽ وڃي ساڻس حال اوريائون. درد جو داستان ٻڌي، وزير جي دل پٺي، سو دلاسو ڏنائين، تہ "سائين مڙئي سٺائي ڪندو، آءٌ چنيسر وٽ ٿو وڃان، اميد آهي تہ عرض اونائيندو."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

صبح جو جکري وجھ ونئي، چنيسر سان ڪَوُنروءَ جي لاثاني حسن ۽ دل جي اُڪنڊ جي اُپٽار ڪئي، جنھن تي ھن جو ھنيون البت ھرڪيو، پر پنھنجي پٽ راڻي ليلان جون اکيون آڏيون آيس، تنھن ڪري ڪَوُنروءَ سان ناتي رِڪڻ کان نابري واريائين. جڏھن جکري اھو نااُميديءَ جو نياپو ڪَوُنرو ۽ ماڻس کي ٻڌايو، تڏھن ڇيھ ڇڄي پين ۽ اکين اڳيان اونداھ اچي وين. آخر پھ پڇاياڻون ته "ھلو ته ھلي ليلانِ وٽ پورھتيون ٿي بيھون، من ڪو موقعو پائي راءُ ريجھايون." اھا ڳالھ ڳتي ليلان وٽ لنگھي وييون، جنھن کتي پنھنجيون خاص ٻانھيون ڪري رکين.

وقت گذرندو ويو، پر وصال جو ڪو امڪان ئي نظر نه اچين. ھڪ رات نااُميديءَ ڪري ڪَوُنرو ھنجون ھارڻ لڳي. ليلان ڪانئس روئڻ جو سبب پڇيو. ڀھريائين گھٽي نمان نمان ڪيائين، پر آخر چيائين ته: "گذريل زمانو ياد اچي وِيم. آءُ بہ تو وانگر ھندورن ۾ لڏي، وڏي ٿي آھيان. جڏھن ھار وجھندي ھيس، ته اونداھيءَ مان اجالو ٿي ويندو ھو!" ليلان کيس، آخر انھيءَ ھار ڏيکارڻ لاءِ آماده ڪيو. ليلان کي مٿين سان محبت ھوندي ھئي، سو ڪَوُنرو جو نولکو ھار پسي، ھرکجي پيئي. گھر جيڪي گھرٽو اٿيئي. فقط اھو ھار حوالي ڪريم." ھوءَ کيس چوڻ لڳي. ڪَوُنرو ورندي ورائي ته، "چنيسر سان ھڪ رات رھاڻ جي عيوض، ھار حوالي ڪنديس." ھار ليلان جا حوصلا خطا ڪري ڇڏيا ھئا، تنھن ھن ۾ ھرج نه سمجھي، اھو شرط قبوليو. ليلان چيو: "ھار مون کي ڏي. ھاڻ وڃي دلجاءِ ڪري ويھ، رات جو اڌ پاٿيھي چنيسر کي تو وٽ پھچائينديس."

اتفاق اھڙو ٿيو جو، انھيءَ رات راءُ محفل ۾ گھٽي مئي نوشيءَ سبب نشي ۾ مخمور ٿي ويو. ھو جڏھن محلات ۾ آيو، تڏھن ليلان کيس خماريل ڏسي ڏاڍي خوش ٿي. ڳرھاتڙي پائي ڪَوُنرو سان محبت وندڻ لاءِ کيس چيائين. چنيسر جيتوڻيڪ ھوش ۾ نه ھو، ته بہ غيرت آيس ۽ پڙ ڪڍي بيٺو. گھٽي رد بدل کان پوءِ، ليلان ليلائبي ھٽ کان ونئي، ڪَوُنرو جي ڪمري ڏانھن ڪاھي ويس. ٻانہنڻ ھڪيو تڪيو وينو ھو، سو نہ پھ ويڏي پڙھائي ويئي. نشي ۾ الوٽ ھٺڻ سبب، چنيسر کي ڪو سڌ سماءُ ڪونہ پيو. ھو پلنگ تي پاسو ونئي پئجي رھيو. پيھج پنيءَ، جان کتي اک اُپني ته ڪَوُنروءَ جي پاسي ۾ پيو آھي. احوال پڇڻ تي ڪَوُنروءَ بيان ڪري ٻڌايس، ته "مٺا! رات ليلان توکي، ھار تي وڪيو ۽ مون توسان لائون لڌيون آھن. ھاٽي تون منھنجو ڪانڌ ۽ آئون تنھنجي داسي." ھن ڳالھ ٻڌڻ شرط چنيسر جو چت ڦريو: ليلان دل تان لاھي، ڪَوُنروءَ جي قرب ۾ قابو ٿي ويو.

جڏھن ليلان کي خبر پيئي، ته ھٿن سان ڪھڙو ويل وھايو اٿم، تڏھن ڏاڍي پريشان ٿي. پڇتاءَ جون ھنجون ھاريندي، ڏاڍيون ڪارون ڪيائين، پر چنيسر تي بي اثر ثابت ٿيون. ھٽ جي وڏيءَ جو نڪو ويڄ نڪو طبيب، سو آسرو پلي، مائٽاٽي ملڪ رواني ٿي. انھيءَ اميد تي جي رھي ھئي، ته ڪڏھن ٿو چنيسر مدايون ميٽي، مھر ڪري. ورھين جا ورھيه گذري ويا، پر چنيسر وري پڇيس ئي ڪونہ.

جکري وزير جو مگٽو، ليلان جي مائٽن مان ٿيل ھو، جڏھن ھن ليلان جي ڏھاڳ جي خبر ٻڌي، تڏھن سڱ کان صفا نابري واري ويٺا. جکرو ليلان وٽ ويو، جنھن سڱ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وٺي ڏيڻ لاءِ شرط وڌس، ته ”چنيسر کي هڪ وار مون وٽ وٺي اچ، پوءِ تون ٻانهن مون کان لهڻين.“ جکرو، شادي ۾ شريڪ ٿيڻ جي بهاني تي، چنيسر کي ليلان جي ساڻيھ وٺي آيو. ليلان ساهڙين ساڻ گهونگهٽ ڪڍي، ڇاڇين جي آجيان لاءِ ناچ ڳائڻ شروع ڪيو. ليلان جو ناز نخرو پسي، چنيسر، ٻنا سڃاڻڻ جي، مٿس اکين ڇڪن تي پيو ۽ گهونگهٽ کولڻ لاءِ ڪيس چيائين. هيڏانهن ليلان اکڙي کولي، هوڏانهن چنيسر جي چاهت جا ڦٽ چُناڪا ڪري اٿلي پيا. اگرچه ظاهري طور چنيسر ليلان ساڻ لاڳاپا لاهي ڇڏيا هئا، تڏهن به محبت جي ميخ اچا مخفي طور من ۾ لڳل هيس. هاڻ سندس روح اهڙو ريلو ڏنو، جو اتي ئي پساهه پورا ڪيائين. ليلان اهو لقاءُ پسي، پڻ پساهه ڏنا ۽ مري محبوب سان ميلو ڪيائين.

روحاني راز:

صوفين جو عقيدو آهي، ته خدا نهايت غيرت وارو آهي. بيشڪ خدا جهڙو ٻيو غيرت وارو ڪونهي. هو شرڪ پسند ڪونه ٿو ڪري ۽ شارڪ لاءِ دوزخ جي باهه مخصوص ڪري ڇڏي اٿس. هو غيرت وارو آهي، تڏهن ته آدم کي، بهشت مان نافرمانيءَ ڪري، نيڪالي ڏيئي ڇڏيائين! آدم کي جنت ۾ سڀيئي نعمتون موجود هيون، پر تنهن هوندي به شيطان جي اشاري تي منع ٿيل ميوو کائي، الله جي امر کي آڏو ڦريو. الله جي غيرت گوارا نه ڪيو، ته سندس ٻانهو، سندس احڪامن جي انحرافي ڪري، سو سزا طور آدم کي، جنت مان تڙي ڪڍيائين. آدم پوءِ سالن جا سال پشيمانيءَ جا لڙڪ وهايا. آخر جڏهن غير گمان ڪڍي ڇڏيائين، تڏهن توبه قبول پيس ۽ وصال جو ورق وريس.

هن سر ۾ الله جي غيرتمند هجڻ ڏانهن اشارو ٿيل آهي. چنيسر مان مراد آهي غيرتمند الله. ليلان مان مراد آهي اهو سالڪ جنهن کي هڪ وار خدا جو وصال نصيب ٿيو هجي، (يعني اهو روح جو مالڪ سان مليو هجي، پر اجا دنيوي مزن ماڻڻ جو طمعدار هجي)، پر پوءِ نفس جي ڦندي ۾ ڦاسي، آدم وانگر وڃي اوجهڙ پيو هجي ۽ حقيقي محبوب وڃان، مجازي مزن جو شڪار بنجڻ ڪري، تڙجي نڪتو هجي. ليلا کي چنيسر جي وصال ۾، قسمين قسمين سک ۽ سهنج هئا، پر هار تي هرکجڻ ڪري، اهي سڀ ڦنا ڪرتا پيس. ڪوُنرو مان مراد آهي، ڏتاربندڙ شيطان يا ذات جي هئان، صفات جي آزمائش ۽ امتحان. جيئن آدم کي شيطان دلبو ڏيئي گمراهيءَ ۾ غرق ڪيو، تيئن ڪوُنرو وري ليلان کي وصال کان ويراڳ ڏيئي، ندوري ۽ نڌر بنايو.

هار مان مراد آهي شيطان جو ڦندو، يعني دنيوي مزا. هار مان بهشت ۾ ان جو سينگار به مراد ٿي سگهي ٿي. سالڪ مڪاشفن ۽ مشاهدن ذريعي، جڏهن بهشت ۾ ان جو جنسار ڏسي ٿو، تڏهن حق تان پنهنجي دل لاهي، انهيءَ ظاهريءَ ڏيک ۽ فريبي زيب و زينت تي عاشق ۽ مست ٿيو پوي. ڪي سالڪ ان تي اکين ڇڪن ٿي، حق جي ڳولا ڇڏي ڏيندا آهن، جنهن ڪري الله جي غيرت-جنبش ۾ اچي، ڪين ڏهاڳ ڏيئي ڇڏيندي آهي. جيئن ليلان ڪوُنروءَ جي چوڻ تي، هار تي هرکجي، چنيسر جي غيرت کي للڪاريو ۽ جڏهن اها جنبش ۾ آئي، تڏهن چنيسر جي راڄ (جو گويا هن لاءِ بهشت مثل هو) مان تڙجي نڪتي،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تيئن سالڪ سان به ساڳي حالت ٿي سگهي ٿي. انهيءَ انديشي ۾ احتمال جو خيال رکي، سالڪ کي اصل ڏي مائل ٿيڻ گهرجي. ڪوڙو ڏيک پاڻيءَ جي ڦوٽي مثال آهي، جو لحظو کن جلوو ڏيکاري ڦسي پوندو. اصل کي بقا آهي ۽ فصل [نقل] کي بقا نه آهي، تنهن ڪري فاني فريب کان پاسو ڪري، لاثاني قريب ڏانهن لاڙو رکڻ جڳائي ۽ پاڻ کي گمراهيءَ جي کڏ ۾ ڪرڻ کان بچائڻ گهرجي.

ليلان سالن جي روح ۽ راڙي، پريشاني ۽ پشيمانيءَ بعد، نيٺ توبهه تائب ٿيڻ سان، مري محبوب سان ميلو ڪيو. سالڪ کي هتي هدايت ٿيل آهي، ته جيڪڏهن ڪشف جي حالت ۾ ڪي ڪجهه ڏسين ته ان تي هوش ۽ حوصلا خطا ڪري، متان پنيلجي وڃين. هيءَ هڪ قسم جي رڃ اٿئي، جنهن ۾ سيڪو واريءَ کي پاڻي سمجهي، واريءَ پٺيان پيو ڊوڙندو آهي؛ پر باخبر انسان توائي نه ٿيندو آهي. سالڪ کي صلاح ڏنل آهي ته، مشاهدي ماڻڻ ڪري پنهنجي محبوب کان منهن متان موڙين. حقَ هي به تنهنجي لاءِ هڪ آزمائش خلقي ڇڏي آهي، ته ڪري ۽ ڪوٺي جي خبر پوي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ لِيلان چَنيسرُ

داستان پهريون

۱

داغُ[۱] تنهنجو دائِما[۲]، ماري مَعذُورِين[۳]،
سائِينءَ ڪارڻِ، سُپِرين وَڃِج مَ ڏُورِين[۴]،
آئون تو حُضُورِين[۵]، مَٽِيو[۶] وِجهان مَڇَ ۾.

۲

مَٽِيُو وِجهان مَڇَ ۾، هائِيءَ[۷] هَٽان هارُ،
پِـرِي[۸] جي پَتارُ، تہ مِيرِيائي[۹] مانُ لَهان.

۳

مَٽِيو وِجهان مَڇَ ۾، هائِيءَ هَٽِي هارُ،
سويِـي![۱۰] سُڪُ، سَيَدُ چي، ڪَرِين ڪوهُ[۱۱] قَرارُ،
راڄا رِيساٽو[۱۲] گهٽُو، سَتاٽو[۱۳] سَردارُ،
ڇَوَڏِسِ چَنيسَرَ جامَ جو، ڏيهان ڏيهُ[۱۴] ڌهڪارُ[۱۵]،
ٺاڪُرُ[۱۶] اَڪِيين ٺارُ، مَٽِيي تي تِـي مَنـِيين.

۱ـ تڪو، ڏنپ (ڏهاڳ) ۲ـ هميشہ ۳ـعذر وارين کي، ويچارين کي ۴ـ ڏور، پري
۵ـ حضور ۾، روبرو (جي مون کي ملين تہ) ٦ـ ڪؤنروءَ جي نَوَ لکي هار ڏي اشارو آهي
۷ـ ستن دوزخن مان هڪ جو نالو، ڪڏ، باھ ۸ـ وري ملي، ريجهي پوي، پرچي ۹ـ گدليءَ
حالت ۾، عيبن واري هوندي بہ، ڏوهاري هوندي بہ ۱۰ـ اي سوپيا واري ۱۱ـ چو ۱۲ـ ريساڙو،
غيرت وارو ۱۳ـ زوراور، ضدي ۱۴ـ ملڪان ملڪ ۱۵ـ دهڪو، ڌاڪو ۱٦ـ سردار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

چَنيسرُ چوَرَنگَ[1]، ٻِہ-رنگو[2] لوڪُ ٻِيو،
تنهن[3] سين چِنيو سَنگُ، وَڃِيو هارَ هَٿُ ڇِهين.

۵

مَٽِئي تي موهِجِي، مُوڙهِي![4] ڪِيئِي مَرڪُ[5]،
ڇَڏِي[6] چَنيسَرَ جامر سين، وِڌو تو فَرَقُ[7]،
وَرِي وِيو وَرَقُ* آيئي ڏنءُ[8] ڏهاڳَ جو.

۶

مَٽِيي تي موهِجِي، هارِي[9] ڳِيئَڙُءِ[10] هارُ،
ڪوڙِين ڪِيا ڪيترا، اِنهِيءَ خَرَ[11] خُوارُ،**
ٻـِرِي[12] وِيو ٻِتارُ، آيئي ڏنءُ ڏهاڳَ جو.

۷

مَٽِيي مَتي جي هُئا، تَنِ چِٽَنِ قيرِيمِ چِٽُ،
هارُ ڪَنَدِيسِ هوڏ[13] ۾، نيبهُ ٿِيندُمِ[14] نِتُ،
ڪؤنرُوءَ جو ڪِرِتُ[15]، مُونهان[16] مَتانهُون[17] ٿِيو.

۸

مَٽِيُو ناهِ مَٽِيو، جو تُون ٻِيِسي هارُ هِرِڪيين[18]،
اَصلِ آهي اَڳِهين، سَندو ڪُوڙَ ڪَٽِيُون،
اِنَ گهوڙَنِ هَنئي[19] گهِٽِيُون، دوسَنِئان[20] دُورِ ڪِيُون.

۱- چِٽَن (رمزن) وارو، ڪيڏاري ۲- ٻچاڙو، منافق ۳- تنهن (چنيسر) ۴- منجهيل، بيوقوف ۵- فخر، وڏائي ٦- رد ڪد ڏئي، وات ڪري ۷- تفرقو، ويڇو، سَنڌو * لوح محفوظ (قسمت) جي ڪتاب جو ورق وري ويو، جيڪي ٿيڻو هو، سو ٿي ويو. ۸- ڏنڊ، سزا، عذاب ۹- نادان ۱۰- ورتو ائي ۱۱- گڏهه (هار يعني شيطان) ** انهيءَ هار (شيطاني ڪوڙي ڏيک) فقط ليلا نه، بلڪ ٻين به ڪروڙن انسانن کي بڇڙو ۽ بدنام ڪيو آهي. ۱۲- ڦري، بگڙي ۱۳- شرطِ، بازي ۱۴- ڦٻسي ويندو ۱۵- داءُ، بازي ۱٦- مون کان ۱۷- اڳرو، غالب ۱۸- تنهنجي دل سرڪي ۱۹- مصيبت ۾ ڦاٿي يا سزا مليل ۲۰- دوسن (دوستن) کان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۹

تو جو پانئيو هارَ، سو سُورَنِ جو سَگُرو[۱]،
چَنيسَرُ چِتُ کَٽي[۲]، ٿِيو پورهِيَتِ[۳] جو پارُ[۴]،
اَوَٽتِ[۵] جو آچارُ[۶] ڪاندُ[۷] ڪِنهِين سين[7a] مَ ڪَري!

۱۰

نَہ ڪِين پانهَڙِيَنِ[۸] ۾، نَہ ڪِين ڳِرِ[۹] هُئومِ،
نَہ مُون سِيندِ نَہ سُرمُو، نَہ سِينگارُ ڪِيومِ،
تيلانَهَن[۱۰] ڪاندُ سَندومِ، رُکوئِي[۱۱] رَءِ[۱۲] ڳِڙِي[۱۳].

۱۱

سونا ڪُرَ[۱۴] ڪَنَنِ ۾، ڳِچِيءَ ڳاٽُها هارَ،
پانهُوتا پانهَنِ ۾، سِيندِ سَٿِيا وارَ،
تيلانهن پِي[۱۵] پَچارَ[۱۶]، ڪاندُ منهنجِي چِڏِيي.

۱۲

چَنيسَرَ جي چِتَ ۾، ڪِين جو اَڳُ هُئو،
تِنهان پوءِ ٿِيو، مَٿِيي مَٿي مامَرو[۱۷].

۱۳

جَرُ[۱۸] هارِيو تَي جَکَري، جَڏهن رُنو ڏيريدارَ[۱۹]،
ڍولي[۲۰] تِڏهن ڍِيلِيين[۲۱]، سوِيي! تِيَئي نہ سارَ[۲۲]،
چَنِيسَرَ پَتارَ، جِيلو ڪِيو هارَ جو.

۱- سنگهر، ڳٽ، طوق ۲- دل کٽي، محبت مٽائي ۳- ڪؤنرو، (جيڪا نوڪرياڻي ٿي هئي) ۴- پاسو ۵- اٽيٽت، ناسازي ٦- هلت، فيصلو ۷- پتار 7a- ڪنهن سان بہ ۸- ٻانهن، ڪراين ۹- ڳچيءَ ۱۰- تنهن لاءِ، تنهن ڪري ۱۱- اُٿيوئي ۱۲- تحقيق، بلاشڪ ۱۳- وٺي، قبولي ۱۴- پنڙا ۱۵- پرينءَ ۱۶- ڳالهہ، ذڪر، رستو ۱۷- معاملو، تڪرار ۱۸- پاڻي، لڙڪ ۱۹- ديري- ڏٺي، سردار ۲۰- محبوب، مڙس ۲۱- توکي ڍيليو، ڌڪاريو، توکي دل تان لاهي ڇڏيو، وساريو ۲۲- سڌ سرت، سماءُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١۴

اُو ڏمَرِيو ڏِسُ، جِيلو هُونهِين° هارَ جو،
سُڌِهو[١] سَبَ سَرَتِيُون! وَرُ نہ ڪِهِين وَسِ،
دَعَويٰ[٢] پِهرِين دَسِ[٣]، پَجِيو تو پورا[۴] ڪَري.

١٥

پُوچا° ڏِنَمِ پير، ڏِڪَڻَ مَتي ڍولَ جا،
مُون پانِئيو تنهن وِيرَ، ڪوجِهي ڪَندو[٦] پِرِيتَڙي[٧]. *

١٦

سوڙِيين سُتَڙِياءِ، پَکو[٨] سَهُو[٩] وِلاڙِيو، **
چَنيسَرَ ڪانداءِ[١٠]، تان مُون هيٺن نہ پانئيو! ***

١٧

ڍولا! ڪُجاڙِيان[١١]، ٻولاِئيو[١٢] ٻوڌ چَٽِين[١٣]،
آئون تو پيراندِيان[١۴]، ڪَرَ موڙِيو، وَرَا! اُتِيان.

١٨

نِيو[١٥]، ٻَڌِيو روءِ، اَگَٽِ جهوڪِيو[١٦] ڪَرَهو[١٧]،
ڪو چَنيسَرَ چوءِ، تہ لِيلان وَجي لَڏِيو.

° هُونٽن ٿي، هَرو ڀَرو ١- سڌو، پڌرو ٢- حجت ٣- پهرئين پيري، هڪدم ۴- ذرا ذرا ٥- ڏنگا، ڦڏا ٦- ڪني ڪندو، اجا پير هلندو ٧- محبوبڙي، پيارڙي زال * ڪن هندن ۾ شادي‌ءَ جي رات در وٽ ڍڪڻ رکي ڪنوار ۽ گهوٽ جو هڪ ٻئي ٻنيان پير ان تي رکائيندا آهن. جيڪڏهن گهوٽ جو پير ڦڏو پوندو آهي تہ اهو بدسوڻ سمجهندا آهن شادي‌ءَ رات چنيسر جو پير ليلان جي پير جي مٿان پورو ڪونہ پير هو، تنهن ڪري ڪيس شڪ هو تہ چنيسر سائس چڱا پير نہ ڪندو. ٨- گهر، محلات ٩- چڱو، لائق، شاناٺو (محلات) ** ڪوڙرو محلات والاريو آهي. ١٠- اي ڪانڌا *** لوڪ روايت موجب، چنيسر ۽ ليلان سهي جو شڪار ڪيو، ليلان ڪڪل هٿي سر سهي رهي. چنيسر بکيو هو، تنهن سهو پچائي، هڪ ٽنگ ڪاٽي. ليلان آئي، تنهن پڇيس: اهو مهٺو ڏنس، ان سلسلي ۾ اها بہ چوڻي آئي تہ، 'سهي ٽنگون ٽي' يعني هر ڳالهہ کان نابري وارڻ، پڙهٽي پڪو سهو ١١- چيا لاءِ ١٢- چتايو ١٣- ڦوٽ چٽين ١۴- پيرانديءَ کان ١٥- نيو، وَليو، ڪاهيو ١٦- جهڪايو، هشايو ١٧- اٺ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

آءُ پِرِين! گهرِ پيهِي مِيان چَنيسَرَ،
هارُ هَتان[1] مُون چَڏِيو.

پُڇَنِ لِيلا، هو ڪَنِ حِيلا، ٻَهَران[2] اَچيو ٻِيئِي[3]،
هارُ هَتان مُون چَڏِيو.

دوس[4] نِيائُون داسَڙو[5] ويساهي[6] وَرُ ويهِي[7].
هارُ هَتان مُون چَڏِيو.

اَوَگُڻَ، عَيبَ، مَنائِيُون، ڍولا! ڏَڪِ سَيِيئِي،
هارُ هَتان مُون چَڏِيو.

تو دَرِ اَچِي، داسَڙا! آرِ[8] ڪَرِينڍِيَسِ ڪيهِي[9]،
هارُ هَتان مُون چَڏِيو.

آيَسِ، عَبدُاللّطِيفُ چِي، دوس! تو دَرِ پيهِي،
هارُ هَتان مُون چَڏِيو.

داستان ٻيون

١

ڪِي، پَسِي توڪُ[10]، تِرڪِي، تَڪَبَرَ[10a] ۾ پَئِي،
اَچِيو اَچِيو، "اَگِلِي[11]"، جَئِي لِيلان کي لوڪُ،
اَندَرُ اوِيالَنِ[12] سِين، ساڙي ڪِيانُسِ[12a] سوڪُ،
ٻالاَپَڻَ جو ٻوڪُ[13]، وِيو وِيچارِيءَ وِسَرِي.

١ـ هٿ مان ٢ـ ٻاهران ٣ـ ڪؤنرو ۽ سندس ماءُ ٤ـ دوست ٥ـ داسڙن جي ذات وارو چنيسر ٦ـ ويساه، واعدا ڏئي پوءِ ٧ـ ٽِڪِي، رهِي، مون وٽ نوڪري ڪري ٨ـ انگل آرا، ناز نخرا ٩ـ ڪهڙو ١٠ـ زيور، ڪاٻه شيءِ، وقت، مدت، اگلي، عيبن واري 10a ـ تَڪَبَرَ (ع) هَٺُ ١١ـ گندي، خراب، مغرور ١٢ـ مهڻن، طعننا 12a ـ ڪيائونس ١٣ـ ڦولارجڻ، ٻور جهلڻ، جوانيءَ جي چلولائي ۽ چنچلتا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

جيڪُسِ[١] ڪَمَ سَندامِ[٢]، جُوتا[٣] ڏِنا جيڏِيين،
کِلَنِ سَڀِ مَتامِ[٤]، ساهيڙِيُون ۽ سَرَتيُون.

٣

هُئينءَ تہ گهڻو هوشيارُ، ڪَلَ پہ[٥] هُيَئي ڪانڌَ جِي،
تو پانئيو موچارِي تِيان، ڳِچيءَ پائِي هارُ،
ڪانڌَ ڪُوَڙِيءَ جو نہ وَٽِي، سَئِين پَتِين[٦] سِينگارُ،
وَهَمُ[٧] لَهِي وِينجهارُ[٨]، دِلِيُون پَرڪي داسَڙو.

٤

چان ڪِ[٩] چَڙَهندِيَسِ ڪَٿَ تي، رِيجهائِيندِيَسِ راءُ[١٠]،
اِهَڙوِئي اَللهُ، جو پورِهيتون پيشِ ڪَري[١١].

٥

ڏاهِي هُيَسِ ڏيهَ ۾، سَرَتِينِ مَنجهِ سُجاڻِ[١٢]،
ڪا جا پِيَمِ ڪاڻِ[١٣]، جِيئَن مُنهن مٽانهُون نہ ڪَٽان.*

٦

آلا! ڏاهِي مَ تِيان، ڏاهِيُون ڏُک ڏِسَنِ،
مُون سين مُون پِرِيَن، پوراِئِيءَ[١٤] ۾ پالَ ڪِيا.

٧

وَڏيرِي هُياسِ، ميڙو مُون گهرِ سَرَتيين،
هَٿَ ڇُهَڻَ هارَ جي، ڪَڙِي ڪانڌَ تِياسِ،
ڍولي ڍيلِياسِ[١٥]، آيمِ ڏِنءُ ڏهاڳَ جو.

١- شايد ٢- منهنجا ٣- ڪوتا، ڪوڙا ٤- منهنجي مٿان ٥- خبر ہ ٦- سوين نمونن
٧- وسوسا ۽ خيال ٨- وينجهار، قابل شخص ٩- چوان تہ، سمجهيو تي١٠- راجا، چنيسر
١١- اڳريون ڪري، وڏيڪ عزت واريون ڪري ١٢- هوشيار ١٣- گهٽتائي، عيب، وڏ
*مون ۾ ڪا اهڙي وڏ آهي، جو منهن ہ مٿي نٿي ڪٽي سگهان. ١٤- ابوجهائيءَ،
اڻجاتائيءَ ١٥- ڏڪيس.

٨

وَڏيرِي هُياسِ، چَنيسَرَ جي راجَ ۾،
ڌُهلِينِ[١]، دَمامِينِ[٢]، نُقَرِينِ[٣]، تي پِلَپِلِ پُڇِياسِ[٤]،
ڊِولِي ڊِيلِيياسِ، تِيَسِ ڏهاڳِڻِ ڏِيهَ ۾! *

٩

هُيَسِ هِندورَنِ ۾، پِيِيَمِ ڪانهَ پَرُوڙَ،
مَٽِيِي سَندي مامِري، ڪوجهي[٥] وِڌِيَسِ ڪُوڙَ[٦]،
سامُهان تِيَمِ سُورَ، وِيو وِلَتِيِي[٧] وَلَهو[٨].

١٠

ڏُهاڳان سُهاڳِڻِيُون، ڪِهَڙِي ڏوھ ڪَنِنِ؟ **
وَرُ وڏُوڻو[٩] اينهين[٩a]، جيئَن جيئَن پاڻُ[١٠] پَسَنِ.

١١

گهورِيو[١١] سو سُهاڳُ، جنهن ۾ پَسين پاڻُ کي،
ڏوري لَهُ ڏُهاڳُ، جنهن ڪَرَلاهُو[١٢] داسَڙو.o

١٢

سارِجِ سَيِيئِي، ليلان! لَڪَڻَ[١٣] پانهِنجا[١٤]،
وَرَ سين وِرِهيو اُتِيين، ڏوراپا ڏِيئِي،
نَہ جاڻان ڪيهِي، چَنيسَرَ جي چِتَ ۾!

١ـ دهلن تي ٢ـ ڌڪڙن ٣ـ توتارين ٤ـ مون ڪان ٿي پڇيائون، منهنجو بي پڇيائون، شادين ۾ ٻين مجلسن وقت پلپل منهنجي ئي پڇا پئي پوندي هئي. * ڀتار جي منهن موڙڻ ڪري ڪوبہ ڪونہ ٿو پڇيم. ٥ـ ڪني ٦ـ ڪپت ۾ وڌو ٧ـ پٺ ڏئي، پوئتي موٽي ٨ـ شاهوڪار، مڙس، محبوب ** اهو ڪهڙو ڏوھ آهي جنهن ڪري سهاڳڻين کي ڏهاڳ جو ڊپ هردم رهي ٿو؟ ٩ـ ڪاوڙ ٩aـ اِيئين، ايئن ١٠ـ خودي، آپو ١١ـ صدقي ٿيو ١٢ـ پرگهور لهندڙ o اهو ڏهاڳ ڳولي لهہ جنهن ۾ داسڙو تنهنجي سار لهي! ١٣ـ لڇڻ، افعال ١٤ـ پنهنجا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

چَئِي[١] چَنيسَرَ جامَ سين، لِيلان! لَڪايوءِ[٢]،
تو جو ڀانيو پانهنجو، تنهن جو پَرو[٣] ڪونهَ پيوءِ،
ڪَؤنرُوءَ ڪانڌُ سَندوءِ، دَستِ ڪِيو[۴] داسَڙو.

١۴

لِيلان! جِمَ[۵] لَڪائِيين، چَئِي چَنيسَرَ ساڻُ،
وَرَ سين وِڙهيو اُٿِيين، مُوڙهِي! مُنُئِي[٦] پاڻُ،
ڀورِي! ڪِيَئِي ڀاڻُ،* تي[٧] اَيُئِي ڏنءُ ڏُهاڳَ جو.

١۵

لِيلان! جِمَ لَڪائِيين، سوڀِي! ساڻُ سُڄاڻُ،
آهِيين گهڻو اَڄاڻُ، مَڃُڻِ[٨] ڀُورِي نَہ پُئِين[٩].

١٦

لِيلان ڀُورِي نَہ پئِين، چَئِي چَنيسَرَ ساڻُ،
تو جو ڀانئيو پانهنجو، سو رِيساڻو راڄاڻُ[١٠]،
پاٽان ڏارَ پِرياڻُ[١١]، ڪانڌُ ڪنهن جو نَہ وَٽِي.**

١٧

چَئِي چَنيسَرَ جامَ سين، لِيلان! تُون مَ لَڪاءِ،
دوسُ تنهنجو داسَڙو، ڪانڌِ[١٢] وَڏِيائي ڪاءِ[١٣]،***
تہ ڏولو ڏِڪَ سَندِياءِ، عَيبَنِ ڪي آڏو پُئِي.[١٣a]×

١ـ رد ڪد ڏيئي، بحث ڪري ٢ـ تو لڪايو، ظاهر ڪيو، ڏنو ڪيو ٣ـ پتو، سماءُ ۴ـ هٿ ڪيو، حاصل ڪيو ۵ـ متان ٦ـ پاڻ کي مصيبت ۾ وڌءِ. * اي نادان! هٿ ڪيئي، (جنهن ڪري ڏهاڳ ڏسڻو پيئي.) ٧ـ تنهن ڪري ٨ـ متان ٩ـ ڀوري نہ ڀوين، پڇي نہ سگهين، هار نہ ڪائين ١٠ـ راجا ١١ـ پريتو، عشق ** پاڻ کان سواءِ ٻئي لاءِ پيار (شرڪ) محبوب کي پسند نہ آهي. ١٢ـ صبر، تحمل ١٣ـ ڪائي، ڪري *** چنيسر گهڻو صبر ڪري، سور پي وڃي تو. ١٣aـ ڀوي × تہ محبوب، جو تنهنجي پناه آهي، سو تنهنجون مدايون ميٽي ڇڏي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٨

چَٽِي چَنيسَرَ ڇامَ سين، لِيلان! لَڪاءِ مَ تُون،
اِيءُ ڪانڌُ ڪنهن جو نَ ٿِٿي، نَہ ڪا مُون نَہ تُون،*
رُوندِيُون ڏِٺيُون مُون، اِنَ دَرَ مٿي دادُلِيون[1].

١٩

لِيلان! ڇيلا ڇَڏِ، جي تُون، سويِي! سِڪِيِين،
پاٿي پانڌُ ڳِچِيءَ ۾، پانُ غَرِيبِيءَ گَڏِ،
هَڏِ[2] نَہ چوندءِ[3] لَڏِ، جي ڪارُون[4] آٿِين ڪانڌَ ڪي.

٢٠

جي ڪارُون آٿِين ڪانڌَ ڪي، تَہ روئِي رِيجهائيج،
لِيلان! لِيلائيج، اَتِٿِي ماڳُ[5] مِنَٿَ جو.

٢١

جي لِيلائِي نہ لَهين، تہ پُڻِ لِيلائيج،
آسَرَ[6] مَ لاهيج، سَجَڻُ پاجِهيندَڙُ[7] گهڻو.

وائي

مُون تي وَهَرَ[8] وَرِي، وارو ڏيندُمِ وَلَهو[9]،
توکي ساري، سُپِرِين! آئُون پُوندِيَسِ ماڳِ مَرِي،
وارو ڏيندُمِ وَلَهو.

---

*هِن کي منهنجي ۽ تنهنجي پرواه ٿي نہ آهي. ١- دل گهريون ٢- اصل، بنهہ ٣- چوندٿي ٤- فريادون، دانهون، پڪارون ٥- جاءِ، مڪان، هنڌ ٦- آسرو، اُميد ٧- پاجهارو ٨- واهر، مدد ٩- شاهوڪار، پتار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

توکي سَرِيِ[١] سُپِرين اَسان تان نَہ سَرِيِ،
وارو ڏيندُمِ وَلهو.
اَسان تو رِيءَ ناهِ ڪا، ڳُجهاندَرَ[٢] ڳرِي،[٣] *
وارو ڏيندُمِ وَلهو.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چِئي، مُحِبَنِ مِهرَ ڌَرِي،
وارو ڏيندُمِ وَلهو.

داستان ٽيون

١

چَنيسَرَ سين چاڳُ[٤]، مَتان ڪا مُنڊّ[٥] ڪَري،
جان مُون پوءِ پَروڙِيو، تَہ هِيءُ نَہ ماٽِي[٦] ماڳُ،
ڏُمَرِيو ڏهاڳُ، سِگهو ڏي[٦a] سُهاڳِڻِيين.

٢

چَنيسَرَ سين چاءُ[٧]، مَتان ڪا مُنڊّ ڪَري،
ڪانڌّ ڪِهين جو نَہ وَٽِي، ڪِيرَبُ[٨] ءِ ڳاءُ[٩]،
جي تِرِڙي تُوزَرِڙياءُ[١٠]، تہ دوسَ دَسائِي داسَڙو.

٣

سَيِيئِي سُهاڳِڻِيُون، سَيِنِي ڳِچِيءَ هارَ،
پَسَڻَ ڪارَڻِ پِرِينءَ جي، سَهَسين ڪَنِ سينگار،
ڏِولُ تَنِين جي ڏارَ[١١]، هيٺاهِيُون[١٢] هَلَنِ جي.

١- پرواھ نہ آھي ٢- ڳوڙھو ڳجھ ٣- ڳلي، گھٽي، واٽ، واھ * اسان کي تو کان سواءِ اندر جي احوالن اورڻ لاءِ ٻي ڪا واھ يا واٽ نہ آھي. ۴- ناز، انگل ٥- پورڙي، زال ٦- ناز، نخري ٦a- ڏِبي ٧- ماڻو، ناز ٨- مغروري ٩- هٺ ١٠- ذري تان، ٿورڙي ڳالھ تان ١١- پنڌ، پيچري، واٽ ١٢- نٽڙت سان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

سَيِيئي سُهاڳِڻيُون، سَيَنِي ڳِچِيءَ هَسَ[1]،
پَسَڻَ ڪارَڻِ پرينءَ جي، وَڏا ڪِيائُون وَسَ،
ڏولُ تَنِين جي گَسَ[2]، هيتانهيُون هَلَنِ جي.

۵

سَيِيئي سُهاڳِڻيُون، سَيَنِي منهن جَڙاءُ[3]،
سيڪنهن ياڻيو پاڻُ کي، اِيندو مُون ڳرِ[4] راءُ[5]،
پيئو تَنِ دَراءُ[6]، جي پَسِي پاڻُ لَڄائِيُون.

٦

اَوَڳُڻَ[7] ڪَري اَپارَ، تو دَرِ آيَسِ، داسَڙا!
جيئن تو رُسَڻَ سَندِيُون[8] رُوحَ ۾، تيئن مُون پيڻي[9] ناهِ پَتارَا!*
سائِينءَ لَڳِ، سَتارَ! ميٽِ مَدايُون مُنهنجون.

۷

جيِ مُون مُوڙهِي مَتِ، تہ تُون پاڻُ سُجاڻَج سپِرين،
اَصلِ اَوايِنِ[10] جا، عَيبَ ڍَڪِين تُون اَتِ[11]،
اِيءَ، پَرِ[12] تنهنجي پَتِ[13]، جيئن وِلهِيُون[14] ڍَڪِين، وَلَها!

۸

لَڪَڻَ[15] ڪِيمَ لَڪيج،** جي مُورانهِين[16] ناهہ مُون،
مُون کي مَلهائِيج[17]، وارو ڍَڪِي وَلَها!

۱- هَسي، ڳِچيءَ جو زيور ۲- واٽ، پيچري ۳- جڙت ٿيل زيور ۴- گهر ۵- راجا ٦- دران، در کان ۷- ڪچا ڪم، گناه ۸- رسڻ جون ڳالهيون ۹- گهر، اجهو، حد * تيئن منهنجي پچڻ جي جاءِ نہ آهي ۱۰- موڳين، بيوقوف زالن ۱۱- انت، نهايت، گهڻا، بلڪل، بنہ ۱۲- پرين ۱۳- شان ۱۴- بي جسيون، سڪٽيون ۱۵- لڇڻ ** منهنجن لڇڻن ڏانهن نہ ڏسج، عدل ڇنڊان نہ آئون، ڪو ڦيرو ڪج فضل جو. ۱٦- اصل کان، بنہ ۱۷- ڀلائيج، سوڀارو ڪج.

۹

تان ڪا وائي وارِ، دِلاسي جِي داسَرا!
تُون منهنجو وَلهو، آئُون تو ۾ طَمَعُدارِ[۱]،
ڏَڪي ڏيولَ! ڳُذارِ، لَڄَ منهنجِي لوڪ ۾.

۱۰

ڍولا! ڊيلِ[۲] مَ مُون، ڪانڌَ! ڪَميڻي آهيان،
سِڪَ تنهنجي سُپرين! ڀيري[۳] وِڌَيسِ ڀُون[۴]،
مُون وَرُ[۵] تونهِين تُون، تو، وَرَا! وَهُون[۶] ڪيترِيُون.

۱۱

تو وَرَ وَهُون ڪيتَرِيُون، مُون وَرُ تون وَريجِ[۷]،
سويي! اِنَ سُهاڳَ ڪي، ڀورِي! ڀَرُ[۸] مَ ڏيجِ،*
پِرِتان پيرَ ڀَريجِ، مَلَهائِجِ مِسڪِينِ کي.

۱۲

ڪوڙين[8a] تنهنجون ڪامِڻيُون[۹]، تُون ڪوڙِينِ سَندو ڪانڌُ،
مُون کي چِڏِ مَ داسَرا! تَہ وَچان نَہ وِٽواندُ[۱۰]،
مون ڳچِيءَ ۾ پاندُ، تو، چَنيسَرَا! هَٿَ ۾.**

۱۳

ڍولا! اولا[۱۱] نَہ سَهان، آڏا[۱۲] اَڏِيئي جي،
تو، وَرَا! وَهُون ڪيتَرِيُون، مُون وَرُ تُون وري[۱۳]،
پِرِتان پيرَ ڀَري، مَلَهائِجِ مِسڪِينِ کي.

۱ـ آسروند ۲ـ ڏڪ، هناءِ ۳ـ ڦيري ۴ـ زمين ۵ـ مڙس ٦ـ زالون ۷ـ ڀلائي ڪج ۸ـ ڀراءُ، ٽيڪ 8a ـ ڪوڙيون، ڀِهون (Scores) * اي نادان! انهي سهاڳ تي ڀروسو رکي، مغرور نہ ٿج ۹ـ بيحد سهڻيون زالون، جادوگرياڻيون. ۱۰ـ ڀهڻي هاب ٽيڻ، ڳلارو ٽيڻ ** منهنجو ڪم آهي منٿ ڪرڻ ۽ وڏيڪ ساري ڳالھ تنهنجي وس ۾ آهي. ۱۱ـ پردو، وڇوڻي، جدائي ۱۲ـ سامهان، وچ ۾ ۱۳ـ وريج، ڀلائي ڪج.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لِيلان! لُڇُ مَ ايتَرو، اُتي اَڳڻُ سورِ[1]،
اَبو ڏاڏو گهورِ، پاڻ سُوڌو پِرينءَ تان.

۱۵

لِيلان! لُڇُ مَ ايتَرو، اُتي سورِ ٻُهار[1a]،
ڏولو اَڳڻِ پارِ[2]، ڪانڌُ ڪَميڻيءَ آئيو.

وائي

جيڏري زِيارَتَ[3]، جي مان هوءِ پِريَنِ سين.
سَدَرَ[4] منهنجا سُپِرين، مُون تان لاهِ مَ هَٿَ،
جي مان هوءِ پِريَنِ سين.
مَولا! مُون کي ميڙِيين، سُپيريان جي سَٿَ[5]،
جي مان هوءِ پِريَنِ سين.
چَنڊِيان کِهَ[6] اَکِينِ سين، پيرين وِجهان هَٿَ،
جي مان هوءِ پِريَنِ سين.
ڏُوران[7] ڏِٺَمِ سُپِرين، سَچِي جَنِ صِفَتَ،
جي مان هوءِ پِريَنِ سين.
مِلَڻَ ۾ مُشتاقِ[8] سين، ڪانَ ڪِياٿُون ڪَٽَ[9]،
جي مان هوءِ پِريَنِ سين.
اَديُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، مَجِياٿُون منتَ[10]،
جي مان هوءِ پِريَنِ سين.

۱- ٻهاري ڏيئي صاف ڪر ۱a- ٻُهَرُ، ڪچرو ۲- اڳڻ پاسي ۳- ملاقات ۴- مضبوط، پختا، سنا ۵- جماعت، مجلس ۶- دز، لٽ، مٽي ۷- ڏوران، پري کان ۸- اشتياق رکندڙ، ملڻ لاءِ واجهائيندڙ، عاشقياڻيءَ ۹- هٻڪ، ڳڻ ڳوت، ڪٽ ڪٽان، دير ۱۰- آزي نيزاري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ مُومَلَ راڻو

سر بابت:

هِن نالي سان، ڪابہ هندستاني راڳڻي ڪانهي. سر جو نالو، مضمون مطابق رکيو ويو آهي.

هن سر ۾ پڙهڻيون ۽ ترتيب، ڊاڪٽر گربخشاڻي واري اختيار ڪئي وئي آهي. داستان جو اختصار هرهڪ داستان جي اڳيان ڏنو ويو آهي.

آڪاڻي:

هن سر جو مضمون مومل ۽ راڻي جي مشهور قصي تي مبني آهي، جو مختصر طور هيٺ ڏجي ٿو.

پندرهينءَ عيسويءَ صديءَ جي اوائل ۾، راجا نند نالي، گجر ذات جو هڪ راجپوت سردار، ميرپور ماٿيلي جو حاڪم هو. هن کي نوَ نياڻيون هيون، جن مان مومل حسن ڪري هاڪاري ۽ سومل سياڻپ ڪري مشهور هئي.

هڪ ڏينهن جيئن راجا شڪار پئي ڪيو، تيئن سنڌو ندي ۾ هڪ سوئر لڀندو نظر آيس. جتان ٿي سوئر لنگهيو اتان پاڻي سڪي ٿي ويو. اهو لقاءُ ڏسي راجا نند سوئر جي پٺيان پيو ۽ وڃي ٻي ڀڪ تي پهتس. سوئر کي ماري، ان جي هر هڪ عضوي کي، پاڻيءَ ۾ وجهندو ويو، تان جو سوئر جي ڏند ۾، اها ڪرامت ڏٺائين، جو پاڻيءَ ۾ پوڻ سان، اتان پاڻي سڪي ٿي ويو. اهو ڏند پاڻ سان کڻي درياه ۾ گهڙيو، تہ پاڻي ويو اتان سڪندو. پوءِ هن پنهنجو سارو خزانو کڻي، درياه جي پيٽ ۾ پوشيدو ڪري رکيو. هن مام جي ڪنهن کي بہ ڪل ڪانہ ڏنائين.

جادوءَ جي ذريعي، ڪنهن فقير کي، هن اسرار جي پروڙ پئجي ويئي. هڪ ڏينهن راجا سانگي سان سفر سڌاريو. سندس غيرحاضريءَ ۾ فقير اچي محلات جي در تي صدا هنئي. مومل دريءَ مان منهن ڪڍيو ۽ ڪهل وچان فقير جي چوڻ تي، اهو ڏند آڻي هن کي ڏنائين. فقير هن کي دعائون ڪندو رمندو رهيو، ۽ ڏند جي وسيلي درياه سڪائي، سارو لٽيل خزانو، ڍوئي وڃي ڪنهن ڏوراهين ڏيهہ ۾ ديرو دمايائين.

راجا نند سفر تان موٽڻ تي، جان کڻي دهلي کولي تہ ڏند ليپئي ڪونہ. گهڻوئي ڳولا ڦولا ڪيائين، پر وڃايل شيءِ واپس هٿ نہ آيس. آخر پڇا ڳاڇا ڪرڻ مان معلوم ٿيس، تہ اهو ڏند، مومل ڪنهن رمتي فقير کي ڏيئي ڇڏيو آهي. اها ڳالهہ ٻڌڻ شرط هو باهہ ٿي ويو. نڪا ڪيائين هم نڪا تم، جلد ڪري ويو، مومل کي مارڻ، سومل اها روئداد ڏسي، پيءُ

کي دلاسو ڏنو تہ، "مومل نہ ماريو؛ اهو خزانو توهان مون کان لھُو."

سومل جادوءَ جي فن ۾ ماهر هئي، تنهن ويچار ڪيو، تہ اهڙو ڪو منڊ منڊجي جو جڳهہ مال متاع هٿ چڙهي. اها سٽ سٽي، هوءَ پينرون ۽ ڀيون ڀانهيون ساڻ ڪري، ماٿيلي مان نڪري، جيسلمير جي ويجهو لڊاڻي جي شهر ۾ وڃي رهي.

ٿورن ئي ڏينهن ۾ پرسان، ڪاڪ نئين جي ڪنڌيءَ تي، هڪ طلسمي رنگ محل تيار ڪرايائين. محل جي چوڌاري هڪ عمدو باغ اڪيائين. باغ جي چوڌاري وٽراهہ مان، اهڙو انگڙ ونگڙ پيچرو بنايائين، جو جنهن ۾ جيڪو هڪ واريءَ گهڙيو، سو گمر_ محلات جي ٻنهي وٽ شيشي جو تلاءُ ٺهرايائين، جنهن ۾ طلسمي پاڻيءَ، اهڙيون چوليون پئي ماريون، جو ڏسندڙ جو ڏيل ڌڪيو ٿي ويو. دروازي وٽ ۽ محلات جي چئن ئي ڪنڊن تي، جادوءَ جا شينهن ڪٽي ڪرا ڪيائين، جن جي گجگوڙ آسمان ڏاري ٿي وڌو. ديوان خاني ۾، ست ڪنولا هڪ جهڙا سنواريل ۽ سينگاريل وڇارائي ڇڏيائين. انهن مان ڇهہ ڪنولا ڪچي سٽ سان واڻيل هئا ۽ هرهڪ جي هيٺان هڪ اونهو کوهہ ڪنيل هو. باقي ستين ڪنولي ۾ ڪوبہ کوٽ ڪريب رکيل ڪونہ هو.

محلات ٺهي راس ٿيڻ تي، شهر ۾ پڙهو گهمايائين، تہ "جيڪو باغ لنگهي، تلاءُ اُڪري، شينهن جي چنبي کان پاڻ بچائي، سچي ڪنولي تي اچي وهندو، تنهن کي مومل جو هٿ نصيب ٿيندو."

لڊاڻي جو شهر هڪ تيرٿ هو، جتي همون پرديسي پيا ايندا هئا. هوڪو پيو ۽ ساري ملڪ ۾ ڳالهہ باهہ وانگر پکڙجي وئي. مومل جي سونهن جي هاڪ پڌي، ڪيترا بادشاهہ، مومل جي ڀانهن حاصل ڪرڻ لاءِ، ڪٺان ڪٺان ڪاهي ايندا هئا.

جيڪو عاشق ايندو هو، تنهن کي پهرين باغ جي در وٽ رکيل نغاري تي ڏونڪو هڻو پوندو هو. پير تي ڏونڪي لڳڻ شرط، مومل پنهنجي پاڙهيل ڀانهي ناتر کي آدرياءَ لاءِ موڪليندي هئي. پوءِ ناتر اڳيان هلندي هئي ۽ مهمان سندس ڪڍ لڳو ايندو هو. تانجو ناتر گوهي هٽي گمر ٿي ويندي هئي ۽ مهمان پيو لوهون ڏيندو هو. پوءِ مومل جا ماري، هن کان سڀ هيرا جواهر ڦري، ٻاهر ڪڍي ڇڏيندا هئس. هو اهڙي خواري جي خبر، يا اهڙي جٺ جو سور سائين سان ڪين سليندو هو، اهڙي ريت مومل مايا ميڙي، پئي پنهنجي پيءُ راجا نند کي پهچائيندي هئي. جيڪڏهن ڪو پيچدار پيچرو لتاڙي، وڃي ڪوڙي ڪنوليءَ تي وهندو هو، تہ کوهہ ۾ ڪرندو هو ۽ اتي ڇيچلائي ڇيچلائي مرندو هو.

انهيءَ زماني ۾، همير سومرو عمرڪوٽ جو حاڪم هو. ڪيس ٿي وزير هئا، جن مان ميندرو، سندس سالو پڻ هو. هڪ ڏينهن هو چارئي شيل شڪار ڪندا، ڪنهن سواميءَ سان گڏيا. "سندس بت ڀڀوت سان ڀريل هو. ڪلهن تي سائي شال هيس، ڳچيءَ ۾ سوني مالها ۽ مٿي تي مڳٽ." شڪل نوراني هيس ۽ اکيون ڳاڙهيون جهڙيون لعل. گفتگوءَ جي دوران ۾ سواميءَ کان، مومل جو سارو قصو ٻڌائون ۽ پڪو پهہ ڪيائون تہ مومل کي ملڻ ڏاران، وطن ڏي واڳ ڪانہ وارينداسون.

چارئي يار، ڀلن اُٺن تي سوار، ٽن ڏينهن ۾ ١٥٠ ميل، پنڌ ڪري اچي ڪاڪ پهتا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مومل جي چارڻن هيءَ خبر پهچائي ۽ مومل سنڌن استقبال لاءِ حسب معمول ناتر کي روانو ڪيو. چارئي سونهن جا صاحب هئا، پر راڻي جي موهڻيءَ مورت ناتر تي البت عجيب اثر ڪيو. موٽي وڃي سائڻ کي راڻي سان سڱ ڪرڻ جي صلاح ڏنائين. غيرمعمولي طرح ناتر کي سفارش ڪندو ڏٺي، مومل کي ملوڪ لاءِ محبت جاڳي؛ پر تنهن هوندي به ڪاڪ جي قانونن موجب ڪيس ڪٺڻ تي زور ڏنائين. ناتر هئي نوڪرياڻي، سو ڪيئن سائڻ سان سينو ساهي. آخر امر تي عمل ڪرڻ لاءِ آماده ٿي.

يارن مان حاڪم همير، پهرين قسمت آزمائي، پر جيئون جهلي واپس وريو. پوءِ ٻين ٻن پڻ نصيب آزمايو، پر ناڪام ٿي موٽيو پئي. پڇاڙيءَ ۾ راڻي جو وارو آيو. هو ناتر سان پيچدار پيچري ۾ گهڙيو، ته ناتر گوهي ڏيڻ جي ڪئي؛ پر راڻي ڪئي چوٽيءَ کان ورتس، تان جو پيچرو پورو ڪري اچي طلسمي تلاءَ تي پهتا. اتي ناتر کسڪي ويس. راڻو ٿورو گهبرائجي ويو؛ پر ستت ئي سرت سنڀالي اڳتي وڌڻ جي ڪيائين. چشمي جي خوفناڪ چولين کي ڏسي، خيال آيس ته هي جادوءَ جو ٽڪساٽ آهي. خاطري ڪرڻ لاءِ هڪ سوپاري ڪڍي، پاڻيءَ مٿان ڦٽي ڪيائين، جا ڏٺي وڃڻ بدران تلاءَ ۾ ترڳندي رهي. هاڻي هيڪاري پڪ ٿيس ته هيءُ مڙوئي منڊ آهي.

مومل دريءَ مان هيءَ ساري روئداد ويٺي ڏٺي ۽ راڻي جي فهم ۽ فراست تي هرکي پئي. مومل هڪ ٻي ٻانهي ڏياري موڪلي، جيڪا هن کي ديوان خاني ۾ وٺي ويئي. ٻانهيءَ چيس ته: ”سائين! توهان هتي کٽولي تي وسرام ڪريو ته آءٌ سائڻ کي، توهان جي آمد جو اطلاع ڏيئي ٿي اچان.“ ست سا ڳيا کٽولا ڏسي، راڻو شڪيو ۽ ڪمان جي نوڪ سان ويو هرهڪ تي زور ڏيندو. ڇهن کٽن کٽولن جي هيٺان کوهه ڏٺائين، جنهن ڪري ڪاڪ جو سارو طلسم ٻاهپي ويو ۽ ستين سالم پلنگ تي پاٿولي ماري ويهي، مومل جي ٻانهن جو پاڻ کي حقدار بنايائين. ٻانهيءَ اهو سارو رنگ لڪيو ويٺي ڏٺو، تنهن وڃي سائڻ سان سربستو احوال ڪيو. مومل راڻي کي ماڙي تي گهرايو. راڻو وڃي ڏسي ته نَوَ ڄڻيون قطار ڪيو بيٺيون آهن. هر هڪ حسن جي حور آهي، پر منجهائن ڪهڙي مومل آهي سو سمجهي نه سگهيو. اجا انهي فڪر ۾ هو ته انهن مان هڪ تي ڀؤنر ڀرڻ لڳو. سهي ڪيائين ته اهائي مومل آهي. وڃي وڃي ڪيس مخاطب ٿيو. سڀ سنڌس سياڻپ، سورهيائي ۽ سونهن جي تعريف ڪرڻ لڳيون. حجاب جو پردو لٿو. ڪاڪ جا شرط پورا ٿيا ۽ شادمانا ٿي ويا. ٻنهي لائون لڌيون ۽ ساري رات محبت ونڊيائون.

راڻو صبح جو اچي سائين پيڙو ٿيو، جن پڻ ڪاميابيءَ تي مبارڪون ڏنيس. همير سومري، مومل جي منهن ڏسڻ جي خواهش ڪئي. آخر همير سائس ميهارڪو ويس ڪري اندر ويو. مومل مام معلوم ڪري وئي، سو همير کي چيائين ته ”هيءَ ميهنن ته ڏهي ڏي.“ ويچارو اچي ڦاٿو، اهڙو شڪي ٿيو، جو واپس موٽي ويو. انهيءَ جٺ ڪري راڻي تي ڏاڍو ڪاوڙيو. ٻئي ڏينهن راڻي کي چوائي موڪليائين، ته ”اسين وطن ويجون ٿا، هلڻو اٿئي ته هل.“ راڻي نياپو موڪليو ته ”آءٌ هاڻي ڪاڪ ۾ ڏينهن ڪاٽيندس“، پر مومل چيس ته ”وڃي مٽن مائٽن کان موڪلائي اچو.“ نيٺ راڻو سائين سان ساٿيهه ويو، جتي همير ڪٺي

قيد ڪرايس ۽ ٿوري عرصي بعد، انهيءَ شرط تي آزاد ڪيائينس، ته "وري مومل جو منهن نه ڏسندين."

راڻي کي مومل سواءِ ڪٿي ٿو آرام اچي؟ هو وجهه وٺي، پلي اٺ تي ڪاڪ ڏي ڪاهيندو هو ۽ مومل سان رهاڻيون ڪري واپس ورندو هو. ڪجهه وقت ته انهيءَ ڳالهه جي ڪنهن کي به ڪل ڪانه پئي، پر آخر ڳالهه ڦاٽي پئي، چاڪاڻ جو "عشق ۽ مشڪ به ڪي ڪڏهن ڳجها رهيا؟" - واعدي وفا نه ڪرڻ ڪري، همير وري به ڪٽي راڻي کي ترنگ ۾ هنيو، پر وري به پنهنجي راڻيءَ يعني راڻي جي ڀيڻ جي چوڻ تي هن کي آزاد ڪري ڇڏيو. آزادي ملڻ تي راڻو هڪ پل به اتي نه رهيو. اٺ پلاڻي ڪاڪ ڏي رخ رکيائين.

هيڏانهن مومل راڻي جي فراق ۾ بيحال ۽ بيقرار ٿيندي هئي. دل بهلائڻ لاءِ سومل کي راڻي جو ويس اوڍائي رهاڻيون رچائيندي هئي. قضاني، جنهن رات راڻو ڪاڪ پهتو، انهيءَ رات ٻنهي ڀينرون ٻڪ وجهيو، اگهور ننڊ ۾ پيون هيون. راڻي هيءَ حالت ڏسي، سمجهيو ته ڪو غير مومل سان ستو پيو آهي. ڏاڍي غيرت آيس. پهريائين پانيائين ته هڪ ئي ضرب سان ٻنهي کي پورو ڪري ڇڏيان، پر پوءِ سور پيس، پنهنجو لڪڻ نشانيءَ طور مومل جي پرسان رکي راهي ٿيو ۽ اچي عمر ڪوٽ پهتو.

صبح جو راڻي جو لڪڻ پاسي ۾ پيل ڏسي، مومل مام معلوم ڪري ويٺي ته راڻو رسي ويو آهي. پوءِ ڏانهس گهڻائي قاصد موڪليائين، پر راڻو راضي نه ٿيو. آخر وڻجارڪو ويس ڍڪي، ڪاڪ ڪڙي ڪري، عمر ڪوٽ ڏانهن اسهي.

اتي راڻي جي محلات جي سامهون هڪ ماڙي ڪٽي اڏارايائين. پاڙيسري هئڻ ڪري، هڪ ٻئي سان ڏيٺ ٿيڻ ۽ دوستانو تعلق ويو وڌندو. هڪ ڏينهن جيئن چوپڙ راند ڪري رهيا هئا، تيئن مومل جي ٻانهن تان ڪپڙو لهي ويو ۽ راڻي سندس ٻانهن جا ترُ سڃاڻي ورتا. پوءِ مومل پاڻ ظاهر ڪري، راڻل راڻي کي پرچائڻ جا ڪئين حيلا هلايا، پر راڻو هوڏ تان نه لٿو.

مومل نااميد ٿي، ڪاٺين جو هڪ آڙاه تيار ڪرايو ۽ ڪٽي پاڻ کي ان ۾ اڇلايائين. سنڌ ئي راڻي کي سماءُ پيو، سو ڊوڙندو آيو، هيءُ منظر ڏسي، دل پرچي آيس؛ متي مچ ۾ ڪاهي پيو؛ ۽ پتنگ وانگر شمع تان سڙي، ساه فدا ڪيائين.

روحاني راز:

شاه عموماً سيني سرن ۾، سورمين کي سالڪ ۽ سائين کي انهن جو مطلوب بنايو آهي؛ پر هتي سر ۾ خود خدا کي سالڪ جو ڳولائو ڪري ڄاڻايو اٿس. ٻين سرن ۾ شاه پڻ اهڙا اشارا ڏنا آهن، ته حق تعاليٰ طالب ٿئي ٿو، جڏهن سالڪ سندس سڪ ۽ سوز ۾ سڙي ٿو. مثلاً سر سسئي ۾ فرمائي ٿو:

"اندر جنين اچ، پاڻي اچيو ان کي."

(هيءُ مصرع مولانا رومي جي هيٺين بيت جو ترجمو آهي:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"تشنگان گر آب جويند از جهان،
آب هم جويد بعالم تشنگان."

وري سر سهڻيءَ ۾ فرمائي ٿو:

"پُڇَڻِ جي ميهارَ کي، پُڇي سي ميهار."

وري سر ڪلياڻ ۾ فرمائي ٿو:

"تو جَنِين جي تاتِ، تَن پُڻ آهي تُنهنجي."

وري فرمائي ٿو ته خدا ڪڏهن عاشق آهي، ته ڪڏهن معشوق:

"عاشِقُ چوُ مَ اُنَ کي، مَ ڪِي چوُ مَشعُوقُ."

وري فرمائي ٿو ته خدا حسين خلقي به ٿو، ته انهن جو طالب به ٿئي ٿو:

"پاڻِهِينَ خَلقي خُوبُ، پاڻهي طالِبُ تَنِ جو."

مطلب ته، ٻنهي سرن ۾ به شاه ڄاڻائي ٿو ته حق انسان جو طالبو آهي.

"ڪائنات ڪيڏي به ڪشادي هجي ۽ مطلوب پاڻ کي ڪهڙيءَ به ڪنڊ ۾ ڪٿي لڪائي، تڏهن به حق ان کي ڳولي لهڻ ۾ ڪامياب ٿئي ٿو. مومل وڏائي وس ڪيا ته ڪنهن عاشق جي ور نه چڙهان، پر حق جي اڳيان سندس سيئي حيلا نه هليا ۽ سندس باطل بازيون پڇي پيون."

راڻي مان رب، ۽ مومل مان انهيءَ منهن موڙيندڙ مومن جي مراد آهي، جيڪو پاڻ لڪائڻ جي ڪوشش ڪري ٿو. جيئن مومل پاڻ کي پوشيدي رکڻ لاءِ پيچدار پيچرا ۽ ٻيا منڍ منڊيا، تيئن انسان به پنهنجي چوڌاري حرص هوس ۽ ٻين دنيوي اسبابن جي ديوار جوڙي، پاڻ کي ڏٺيءَ کان دور رکڻ جي ڪوشش ڪري ٿو، پر اهي حيلا ۽ حرفتون، حق اڳيان نٿيون هلنس. ممڪن آهي ته اهي موتمار مونجهارا معمولي طالبن لاءِ، موت ثابت ٿين ۽ انهن مان ڪي پيچدار پيچرن ۾ پساه پورا ڪن، ته ڪي ڪنولن، يعني مطلوب کان هڪ منزل اڳي واري ماڳ تي پهچي به اوڙاهه ۾ اونڌا ٿي پون: پر جت راڻي يا رب جهڙو سڄاڻو ۽ جبرو عاشق سندس طلب ڪندو، اتي اهي سيئي طلسم ٽٽي پوندا.

جڏهن حق، ڪنهن انسان کي پنهنجو مطلوب بنائي، سندس بازيون پڇي، کيس هٽ ڪري ٿو، ته حق جي مدعا اهائي ٿئي ٿي، ته سندس اهڙو مقبول ٻانهو هميشه سندس محبت ۾ مخمور رهي. جيڪڏهن هو حق سان همڪنار ٿي وڃڻ بعد به، ساڻس سچو نٿو رهي، ته پوءِ کيس ڏهاڳ جو اهڙو ڏنڀ ڏئي ٿو جو عمر پيو ياد ڪندو.

خدا نهايت غيرت وارو آهي. کيس شرڪ بلڪل پسند ڪونهي. سندس اڳيان شرڪ جهڙو ٻيو ڪبيرو گناه ڪونهي.

رسول ﷺ جن جو فرمودو آهي ته: "اِنَّ سَعداً لَغَيُور وَ اَنَا اَغيَرُ مِن سَعدِ، واللهُ اَغيَرُ مِنّي، وَ مِن غَيرَتِه حَرَّمَ الفَوَاحِشَ مَاظَهَر مِنها وَ مَا بَطَنَ."

يعني "بيشڪ سعد (هڪڙي اصحابيءَ جو نالو) غيرت وارو آهي ۽ آءٌ سعد کان وڌيڪ غيرتمند آهيان، پر خدا مون کان به وڌيڪ غيرتمند آهي ۽ پنهنجيءَ غيرت وچان هن سيني ڳجهين توڙي پڌرين بڇڙاين کان روڪ ڪري ڇڏي آهي." هن سر ۾ مٿين حديث

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۾ جاثايل حقيقت جو ذڪر ڪيل آهي.

مومل پنهنجي پيڻ ڪي راڻي جا ويس وڳا اوڍائي، روح رهاڻ ڪئي، جنهن تي راڻي جي غيرت جنبش ۾ آئي ۽ انهيءَ ڪَنَ جي خطا خاطر، عمر جو ڏهاڳ ڏئي ويس. وري تيستائين وصال جي وائي به نه وري، جيستائين مومل پاڻ ماري مات نه ڪيو. ساڳيءَ طرح، اهو مقبول ۽ محبوب ٻانهو، جيڪو عارضي وچوڙي وقت، وهلور وجيو روح ريجهائڻ جا ٻيا وسيلا ڳولي، تنهن کي وري خدا جو وصال، تيستائين حاصل نٿو ٿئي، جيستائين هو غير گمان ڪڍي، مرڻ کان اڳي، پاڻ کي نٿو ماري.

سومل جا مومل سان ستي، تنهن مان مراد آهي بدعتون ۽ غير شرعي ڪم. راڻي ۽ روح جي وچ ۾ غير نٿو گهرجي. جڏهن مومل وچ ۾ غير واقع ٿيو، تڏهن راڻي کيس جدائيءَ جو داغ ڏنو. انهيءَ ڏهاڳ جي ڏنءُ کي مٽائڻ لاءِ مومل کي ڪاڪ (جنهن مان مراد آهي هي جهان ۽ ان جا ڦندا) ترڪ ڪري، راڻي جي راڄ ۾ وڃڻو پيو هو. ساڳئي طرح شاهہ صاحب سالڪ کي تلقين ٿو ڪري، ته "اي سالڪ! ڪاڪ وارا ڪوجها ڪم ترڪ ڪر، تان ته حقيقي راڻي کي رسين."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر مومل راڻو

داستان پهريون

اختصار: ڪاپڙي فقير جو همير سومري ۽ سندس ساٿين کي گڏجڻ.

١

ڪالهه گڏيوسون ڪاپڙي[١]، بابو[٢] ٻيڪاري[٣]،
سامِيءَ[٤] سيلو[٥] سِرَ تي، مالها[٦] موچاري،
ڏيئِي ڏيکاري[٧]، ڦِٽي دِلِ فقيرُ وِيو. *

٢

ڪالهه گڏيوسون ڪاپڙي، جهرڙو ماهه[٨] مُنيرُ[٩]،
فيض[١٠] فِراقَ فقيرُ، جوڳِي جاڳائي وِيو.

٣

ڪالهه گڏيوسون ڪاپڙي، پَهَرَ سِجَ ڪانِ پوءِ،
پَسو سونهن سامِيءَ جي، رَتَ وَرَنو[١١] روءِ،
جو مُنهنَ مُومَلَ جي پوءِ[١٢]، موتَڻُ تنهن مَس ٿِئي.

١- جوڳي، فقير جو قسم ٢- دونهي دکائي ويهندڙ فقير ٣- پينو، فقير ۴- سائين، الله لوڪ ٥- مٽي کي ٻڌڻ جي ڏوري، دوشالو ٦- مالها، تسبيح ٧- ديدار ڪرائي * مومل جو قصو ٻڌائي، دل ۾ عشق جو اُمنگ جاڳائي ويو. ٨- چنڊ ٩- نور وارو، چمڪندڙ ١٠- عشق جو امنگ ١١- رت جي رَنگ جهڙو، رت ڳاڙهون ١٢- پوي، ديدار ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

ڪاڻهہ گڏيوسُون ڪاپَڙِي، بابُو بانَ[۱] بَرِي[۲]،
سائِي سالَ[۳] ڪُلهن ۾، سامِيءَ سونَ سَرِي[۴]،
خَبَرَ ڏِي ڪَرِي[۵]، ڪا مُومَلَ جي مَجازَ[۶] جِي.

۵

ڪاڻهہ گڏيوسُون ڪاپَڙِي، بابُو رَنگِ يَبُوتُ[۷]،
سَرِيوسُون[۸] سُڪُوت[۹]، جوڳِيءَ سَنڌِيءَ ذاتِ ڪان.

۶

بيڪارِيءَ ڪي بَرَ ۾، وِيو ڪَيفُ[۱۰] چَڙهي،
ڳالِهيون ڪَندي ڪاڪِ جُون، ڳوڙها پِيَسِ ڳَڙي،
ڪا جا اَنگُ[۱۱] اَڙِي، جيئن چِتا ڦَٽَ چَڙِي پِيا.*

۷

سِجُ سُياٽي جا ڪَري، سامِيءَ سائِي رُوءِ،**
اَچِي تِي عَطُرَ جِي، مَنجهان مُگهتَ[۱۲] بُوءِ،
سا ڏيڪارِيهُون[۱۲a] جُو[۱۳]، جِتان لاهُوتِي[۱۴] لَعلُ[۱۵] تِيو.***

۸

سِجُ سُياٽي جا ڪَري، سامِيءَ سائِي وَٽِڪَ[۱۶]
سَهِي نَہ سَگهان ساتَ[۱۷] سيئن[۱۸]، تنهن[۱۹] جِي راسِنَ[۲۰] جِي رَونَق[۲۱]،
ڪِ رَتائِين لاڪَ ۾، ڪِ ڏِنائِين پانَنِ پِڪَ×؟
سَنڌِيءَ سودِلِ[۲۲] سِڪَ، ڪَپَرَ ڪورُون جَهلِيُون.××

۱- رنگ ۲- متيءَ هاٺو، ڀيوت لڳل ۳- شال، دشالو ۴- سونن داڻن واري مالها ۵- سچي ۶- مزاج، طبيعت، البيلائي ۷- ڳئون جي ڇيڻي جي ڇار، ڇار ۸- اسان کي مليو ۹- سڪون، فرحت، راحت، خاموشي، ماٺ، صبر ۱۰- نشو، خمار ۱۱- انگهہ، چهنب * ميٽيل زخم تازا ٿي پيا. ** ساميءَ جي منهن جو رنگ اهڙو لالِ هو جهڙو پرہ ڦٽي جي سج جو هوندو آهي. ۱۲- ڇٽ، موڙ ۱۲a- اسان کي ڏيکار ۱۳- جاءِ ۱۴- صوفين جي آخرين منزل تي پهتل فقير، خدا رسيده ۱۵- *** اي خدا! اسان کي بہ اها جاءِ ڏيکار جتان هي درويش رڱجي رهنو ٿيو آهي. ۱٦- رنگ، ڊول ۱۷- ساعت جي بگڙيل صورت، پل ۱۸- تائين ۱۹- سج جي ڪرڻن ۲۰- شماع ۲۱- تجلو، چمڪو × (سامي) پنهنجي منهن کي لاک لائي لعل ڪيو آهي يا پان جي پڪ هٽي ۲۲- سودن راجپوتن جي ذات واري، يعني مومل ×× ڪپڙ ڪورون جهليون- ڀاڻي تمنار پيو وهي، هن مصرع ۾ مٿين سوال جو جواب آهي تہ اها منهن جي لالائي عشق جي ڪري آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جوڳيءَ تي جَرّاءُ[1]، نِسورو ئِي نينهن جو،
پَتَنگَ جيئَن پَيدا ٿِيو، سامِي سِڄَ وَرّاءُ، *
آيو ڪاڪِ[3] تَرّاءُ[4]، ڪُنوارِين[5] ڪَڪوريو[6].

وائي

تان تُون وِهُه[6a] سَبَهِي، ساٿِي مِيان! پانڌِي مِيان!
ڪاڪِ هَلبو ڪَڏهِين؟
لکين لُڏُوڻِيان[7] مَٿِي[8]، مَتي واٽَ وِيا ٿِي[9] مِيان!
ڪاڪِ هَلبو ڪَڏهِين؟
جنهن کي پُڇان، سو چَوِي: "اَئيو ڪونَہ اُٺان،[10] ٿِي مِيان!"
ڪاڪِ هَلبو ڪَڏهِين؟
ڪوٺائُو[11] ڪَرِيمَ جو، اَئيو پَهِي[12] پِرِيان[13] ٿِي مِيان!
ڪاڪِ هَلبو ڪَڏهِين؟
حُڪمُ ڏِيندَءِ هَٿَ ۾، "هاٿِي هَلُ هِٿان[14] ٿِي، مِيان!"
ڪاڪِ هَلبو ڪَڏهِين؟
اَڏِيُون! عَبدُاللَّطِيفُ چي، پِرِيَنِ پاسِ[15] پُران[16] ٿِي، مِيان!
ڪاڪِ هَلبو ڪَڏهِين؟

١- رونق، زيب ٢- ورن يا رنگ وارو * سج جي رنگ جهڙو سامي، پتنگ وانگي اوچتو ئي اوچتو اچي پيدا ٿيو آهي، ٣- مومل جو محل، هيءَ دنيا ٤- ترّان، ترُ ڪان ٥- ڪنوارين ڇوڪرين، مومل جي پيٽن ٦- ڳاڙهو ڪيو، رڱي ڇڏيو ٦a- ويهُه ٧- لڏائيءَ ڪان، هن دنيا مان ٨- ڏانهن ٩- ويا اٿيئي ١٠- اُتان ١١- سڏيندڙ ١٢- قاصد ١٣- پرينءَ ڪان ١٤- هتان ١٥- ڏانهن ١٦- پند ڪريان، هلان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻيو

اختصار: مومل جي سوڍن جي فقير ڪاڪ ھاڪ ٻڌي، يارن جو روح رسڪڻ- يارن جو ڪاڪ ڏي وڃڻ ۽ سوڍي جو سوپارو ٿيڻ.

١

آءُ لانگوٽيا[١] لالَ[٢]، ڪنهن پَرِ[٣] ڏِٺِيئِي گُجرِيُون[٤]؟
آبُ اَرَتو[٥] اَکِيِنِ، لُڙَڪَ وَھائِيِنِ لالَ[٦]،
ڏِٺِيِي جي جَمالَ، سامِي! ڪُھُ نہ سَلائِيِن[٧]؟

٢

گُجَرِ ڪي گَجِّميلُ[٨] جُون، تارَنِ[٨a] ۾ تَبَرُون[٩]،
ھَٿِي حاڪِمِيَنِ[١٠] ڪي، زورَ پَرِيُون زَبَرُون[١١]،
ڪاڪِ ڪِنَڌِيءَ[١٢] قَبَرُون، پَسو پَرڏيهِيَنِ[١٣] جُون.

٣

گُجَرِ گاروڙِيَنِ[١٤]، اَچِيو آڏِي[١٥] اُپِيِي[١٦]،
مَٿان پيئي ٻَنِ، * ٻَدَا[١٧] ٻاڻَ[١٨] ھَٿَنِ جي.

٤

مُومَلَ ڪي مَجازَ[١٩] جا، اَکين ۾ الماسَ[٢٠]،
نہ ڪا عامَ نہ خاصَ، ** تَجي وِيا سي وَڍِيا.

١- لانگوٽي ٻڌندڙ فقير ٢- عشق ۾ رتل ٣- ڪهڙي حال ۾ ٤- گجر ذات واريون ڇوڪريون ٥- ڳاڙهو، رت جهڙا لڙڪ ٦- ڳاڙها ٧- ساراهين، تعريف ڪرين، ٻڌائين ٨- فولاد، رڪ شهر جو نالو ٨a- اکين جي تارن ٩- ڪهاڙيون ١٠- حاڪمن، وڏن ماڻهن ١١- ضربون، ڌڪ، گهاءَ ١٢- ڪاڪ نهر جي پر تي ١٣- پرديسين ١٤- نانگ منڊيندڙ اٽڪلي، بهادر ١٥- سامهون، سامهين ١٦- بيهي رهي * انهن تي غالب ٿي. ١٧- ٻنا، نشان تي پورا ١٨- تير ١٩- عشق، محبت ٢٠- هيرا، تيز، ڪٽيندڙ تلوارون ** عام ۽ خاص ۾ تميز ڪانہ ٿي ڪري (سڀ ڪنهن کي ٿي هڻي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مُومَلَ کي مُجازَ جا، اکِينِ ۾ اَنبورَ[1]،
هَٽي جاڪِمِينِ کي، پَٽِ نِهاري پُور، *
گهوٽَ پهرينءَ گهورَ، جي وِيا، سي وَڍِيا.

٦

مُومَلَ ماري مِيرَ، آهيڙِيَنِ[2] کي آڪِرِي[3]،
سُوڍِيءَ گهٽا سَڪائِيا[4]، پڙهيا، پَٽَتَ[5] پِيرَ،
هَٽي تَنِ کي تِيرَ، مَٽِيُو جَنِ مَٽَنِ ۾.

٧

جوڳِيءَ جاڳائِي، ماري وِڌو مامِري[6]،
لَنءُ[7] لُڏوڻي ڪَنڊِيِن[8]، اَمَيو[9] آهي،
وَجو جي ڪاهي، تَہ نِڪُون[10] پَسو نينهن جُون.

٨

هَلو هَلو ڪاڪِ تَڙِين، جِتي نينهن اُجَلَ،
نہ ڪا جَهلَ نَہ پَلَ، سَيُڪو پَسي پرينءَ کي.

٩

هَلو هَلو ڪاڪِ تَڙِين، جِتي گهڙجي نينهن،
نہ ڪا راتِ نَہ ڏينهن، سَيُڪو پَسي پرينءَ کي.

١- انبوريون، ڪوڪن ۾ ڪلين ڪڍڻ جو اوزار * پٽي پوري نهاري، اک ڇنڀي+ تيز نگاهہ. ٢- شڪارين ٣- کهري، تند، هيڪاري وڏيڪ سخت ۴- ڪنبايا، ڏڪايا ۵- پنڊت ٦- مصيبت، مشڪلات ٧- عشق ٨- لڏائي جي ڪنڊين تي، ڪاڪ جي ويجهو ٩- اڻ ميو، گهڻو ١٠- نهرون، ڪسيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

هَلو هَلو ڪاڪِ تَڙين، چَرُو[1] جِتِ چَرهَنِ،
ڪوڙيين رَنگَ رَچَنِ، پانوڙِيءَ[2] پِڪَ سين.

١١

ڪَرَها! ڪارَڻِ ڪاهَ[3]، تو ڪي ڏَٿين ڏارِيو،
ساري ڏِيج، سَيَدُ چئي، لُڏاڻي تان لاهَ، *
مُقابِلو[4] مُومَلَ سين، تيندو سَنجهه صُباحَ[5]،
سودي جِيءَ صَلاحَ[6]، ڪَوُنرَ[7] چَرَندين ڪاڪِ جا.

١٢

آڪُون[8]، ڏاڪُون، سِرڪَنڊ[9] شاخُون، جِتِ چوڪا[10] چَندنَ ڪَوُنرَ،
مَيِي سيئي ماڻيا، جِتِ نَہ ڀِرَنِ[11] ڀَوُنرَ،
ڪُنوارِيُون ۽ ڪَوُنرَ، ڪاهِ تہ پَسُون ڪاڪِ جا.

١٣

نَنديو[12]، تان ڪوهُ[13]، پَرَ وِڪِين آهي وِترو، **
وَڃِيو ڪاڪِ ڪَنڌِينِ ۾، پَهَسَ[14] پَڪِيءَ جيئَن پوءِ،
اِنَ ڪُرَ[15] سَندو ڪوءِ، مَيو ماڻو[16] نَہ تِئِي.

١۴

ڪَرَها! ڪاڪِ چَرهي، وَنءُ[17] وَٽاڻُون[18] نِڪَرِي،
لُڏُوِڻيا[19]، لَطِيفُ چئي، آيو ڪو نہ وَرِي،
گهڻا اِتِ گِهڙِي، وَڳِ[20] وِساري هَلِيا.

١- ديگُيون (مجاز جون) ٢- پان وارِيءَ ٣- تکي هلڻ * لڏاڻي جي ٽڪريءَ تان لهندي سنيالي وک ڪٽج جو اتي هيٺائين آهي. ۴- ملاقات ۵- اڄ سڀاڻي ٦- راضپي، رضامنديءَ سان ٧- ڪنول جا گل، نيلوفر ٨- اڪروٽ ٩- صندل، چندن ١٠- سنا، چڱا ١١- ڦرن، اچن ١٢- ننڍو اُٺ، ڪنواٽ ١٣- ڇا ٿي پيو ** هلڻ ۾ تکو آهي. ١۴- زور سان، تکڙو ١۵- ذات، نسل ١٦- ڍلو، جهڪو ١٧- وڃ ١٨- وٽن مان (دنيائي نعمتن) ١٩- لڏاڻي مان (ڪاڪ جي پرسان ٽڪري) ٢٠- ولر، يار دوست.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٥

چَڙهيا چارُئي يارَ، سُوڏا[١] شڪاري،
فِڪرَ ساڻُ ڦِتي ڪِي[1a]، سوڍي سوپارِي، *
وِيا ڪاهِيندا ڪاڪِ ڏي، جِتِ مُومَلَ موچارِي،
موتِيا نَہ مارِي[٢]، ڪَؤنرَ لَتاڙي ڪاڪِ جا.

وائي

راڻا جي رجبوتَ**، مُومَلَ سَهِي[٣] پَسَندا.
پَڙهيا، پَنِتَ[۴]، پِيرَ، توڻي مِيرَ، هَمِيرَ[٥] مَرَندا،
مُومَلَ سَهِي پَسَندا.
مَجِي رَضا رَبَّ جِي، هِئانِ[٦] سَبِ هَلَندا،
مُومَلَ سَهِي پَسَندا.
ڪَلِمي ساڻُ لَذائِيِنَ، هادِي! هِنَ هَندا،
مُومَلَ سَهِي پَسَندا.
سَهُڪِي[٧] سَڪراتِ[٨] ڪَرِين، والِي! وِيرِ وِداعَ[٩]،
مُومَلَ سَهِي پَسَندا.
اَهُڪِيَ وِيرِ اَچِيج تُون اُتي، اَحمدَا،
مُومَلَ سَهِي پَسَندا.
مَتانِ، ڇَڏِيين مَڱڻو[١٠]، مَهندان[١١]، مُرشِدا،
مُومَلَ سَهِي پَسَندا.

١- هوشيار، قابلُ 1a- ڪِئي * غور ڪري (سياڻپ سان) سوپاري ڦِتي ڪري ڪاڪ جي جادوءَ واري تلاءَ جو طلسم پرڪيو. ٢- شڪاري، صيادُ ** جيڪي راڻا تحقيق راجائن جو اولاد آهن، يعني سچا عاشق آهن. ٣- اهيئي، سيئي ۴- پنڊت ٥- امير ٦- هِتان، هن دنيا مان ٧- سولي، آسان ٨- مرڻ وقت غشي ٩- الوداع، موت واري موڪلاڻي ١٠- پنندڙ، گدا ١١- اڳيان، آخرت ۾.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

كُلُّ نَفسٍ ذَائِقَةُ المَوتِ[1]، سَچِي اِيءَ صَدا[2]،
مُومَلَ سَهِي پِسَندا.

اَصلِ لِکِيو اَنگَ ۾، ٽِينِدو تان پِڀ[3] اَدا[4]،
مُومَلَ سَهِي پِسَندا.

آدِيُون، عَبدُاللّطِيفُ چي، فائِقَ[5] فَضُلَ كَندا،
مُومَلَ سَهِي پِسَندا.

داستان ٽيون

اختصار: مومل ۽ سندس سهيلين جي سوڀيا جو احوال- مومل ۽ راڻي جي رهاڻ- ۽ راڻي جو رسڻ.

١

جهَڙا گُلَ گُلابَ جا، تهَڙا مَتَّنَ[6] وِيسَ،
چوٽا تيل چَنبيلِيا[7]؛ ها ها هو[8] هَميش[9]،
پَسيو سونهن سَيّدُ چي، نينهن اَچَنِ نيش[10]،
لالَنَ جي لِبيسَ[11]، آتَرِ[12] اَکرُ نَہ اُڄَهي*.

٢

جِهَڙا پانَنِ پَنِ، تهِرِيُون سالُون مَتَّنِ سائُيون،
عَطُرَ ۽ عَبِيرَ سين، تازا كِياڻُون تَن،
مَڙهيا گهڻو مُشكَ سين، چوٽا ساڻُ چَندَنَ،
سُونهَن رِبِي سونَ سين، سَندا كامَرِ[13] كَنَ،
كِيائِين، لال لَطِيفُ چي، وَڏا وِيسَ وَرَنَ[14]،
مَنجهِ مَرَكِيَس مَن،** "سودي سين سَگُ ٽِيو."

١- هرڪو جاندار موت جو ذائقو چکندو (ق- ش ٣، ١٣٤) ٢- آواز، قول، گفتو ٣- ٻہ ٤- پورو ٥- مٿاهان، اوچا ٦- مومل ۽ سندس ساهيڙين مٿان ٧- چنبيليءَ جي تيل سان ٨- واہ! واہ ٩- هميشہ، هردم ١٠- ڏنگ، چوڪون ١١- هار سينگار ١٢- گهر، ڪيتڻ جي جاءِ * ماٺ ۾ اچي ويون (حيرت ۾ پئجي ويون) ١٣- زال، جادو ١٤- رنگ
**(مومل) خوش ٿي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

سونَ وَرَنِيُون[١] سوڍِيُون، رُپي رانڍِيُون ڪَنِ،
اَگَرَ[٢] اوطاقُنِ ۾، ڪَسُتورِيُون ڪَنِ،
اوتيائُون عَبِيرَ جا، مَٿي طاقَ[٣] تَڙَنِ،
پاتَنِ[٤] پيلُون[٥] پَڌِيُون، پَسيو سونهن سَرَنِ،
تِيا لاهُوتي، لَطِيفُ چئي، پَسَڻَ لَئي پِرِينِ،
اِجهي تا اَچَنِ، ڪاڪِ ڪَڪورِيا[٦] ڪاپَڙي.

۴

جي ڪاڪِ ڪَڪَورِيا، ڪاپَڙي، تن لِکي نہ لالي،
ڪَڙي ڪَيفَ[٧] خُمارِيا، مَئي[٨] پِي مَوالي،
ڪَري حاصُلُ هَلِيا، ڪَيفِيَتَ[٩] ڪَمالي[١٠]،
وَتَنِ[١١] وِصالِي[١٢]، لُڌُوتِيان لوڌِي[١٣] تِيا.

٥

لُڌُوتِيان لوڌِي تِيا، وَتَنِ مَنجهِ وِصالَ،
اَج اَرَتو[١٤] اَکِيِين، ڪاڪِ پِيتائُون ڪالَ،
ويئي ويچارَنِ وِسَري، صُباحَ جي سَنيالَ*،
پَرِينءَ ڪان پاسي تِيا، ماموِيَنِ[١٥] مِثالَ،
جانِبَ جي جَمالَ، رَڱي، پَسُ! ريتو[١٦] ڪِيا.

١ـ سون جهڙيون، حسين ٢ـ عود جي ڪاٺي ٣ـ ٿالھ ۴ـ ٿانءَ وارن، لائقن (لائق عاشقن) ٥ـ ٻن ٻن جون قطارون ٦ـ ڳاڙها ڪيل، محبت ۾ رڱيل ٧ـ خمار، نشو ٨ـ شراب ٩ـ حالت ١٠ـ پورن، مڪمل ١١ـ گهمن ڦرن، ڳولين ١٢ـ وصال جا طالب ١٣ـ سڪايل، شڪاري ١۴ـ ڳاڙهو * نشي ۾ اهڙا الوٽ ٿيا، جو خبر نٿي پين تہ سڀاڻي سندن ڪهڙو حال ٿيندو. ١٥ـ مصالح لڳل مردن يا لاشنMummies، جيئرن لاشن ٦ـ ڳاڙهو رتل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

رڇِي جي رينو ٽِيا، ڪينَ اُباٽجَنِ[1] اوءِ[2]،
ڪُنبُ نہ ڪارِي، تنهن کَي، جو هالاري[3] هوءِ،
توڙي ڌوٻِي ڌوءِ، تہ لاڻِي تِنهِين نہ لَهي. *

٧

جنهن تَرِ ڏوڙُون[4]، ڏُونِ، چوٽا چَندَنَ چِڪَ ڪِيو، **
اَڃَنِ پَوُنرَ پَنبِيولِيا[5]، پاڙِيءَ تِنهِين پُونِ[6]،
راوَلَ[7] رَتو رُونِ، ڪِو وَهُ[8] لَڳو واسُئين[9] ***

٨

جتِ رايائين[10] رائُن ڪِي، چَندَنُ چِڪَ ڪَري،
هاڻِي اُنهِين[11] پِيٽِين[12]، وِرهُ[13] وَراڪا ڏِي،
سوڍو سُڄَ ڪَري، مُومَلَ ماري هَلِيو!

٩

ڳُجَرِ ڳهٽا ڳهائِيا، پاٽان لَڳُسِ ڳهاءُ،
مينڌري مُلاءُ[14]، لَڳُس ڪانُ ڪَپارَ ۾.

١٠

رُوءِ راڻي جي ناهِ ڪو، × سوڍو سَوائِي[15]،
لُڏُوٽِيان، لَطِيفُ چي، لاڻِي تنهن لائِي، ××
ڪانهي ٻِي وِائِي[16]، ٽِيو مِٽوئِي مَينڌرو.

١- ڪومائجن، رنگ ڪين ڦٽي ٢- اُهي ٣- هالار وارو (ڪاٺياواڙ جو هڪ ضلعو، جنهن جو ڪپڙو پڪي رنگ وارو هوندو هو.) * هتي محبوب سان لڙ ٽيل عاشق کي هالاري پڪي رڱيل ڪپڙي سان مشابهت ڏني وئي اهي. ٤- ڏوڙُون (واحد: ڏُونڙ) ڏُوجونِ (واحد: ڏوڄ)سهيليون، هڪ جيڏيون، ٿاني، پٽ ** چوٽيون (وار) چندن جي خوشبودار تيل سان جهبيل ٥- موهجو، مست ٽيو ٦- پونِ، ڪرن (ڳاهٽ ٽين، مرن) ٧- شهزادا ٨- جوش، جذبو، اڪير ٩- واس، وارن، سرهاڻ سان پريلن، عاشقن*** جيڪي شهزادا مومل جي سرهاڻ مان واس وٺن ٿا، تن کي اهڙو ڪو عشق جو اڌمو اچيو وڃي، جو رت روئيندا وڃن. ١٠- رڱيائين ١١- انهن ١٢- ماڳن، هنڌن تي ١٣- جدائي، فراق، ڏک، غم ١٤- وٺان × راڻي جهڙو موچارو مهانڊو ٻئي ڪنهن جو نہ آهي. ١٥- سوايو ١/٤ سرس، وڌيڪ ×× لڏاڻي مان فقط هن ٻي ميندي لاتي (مومل سان شادي ڪئي) ١٦- پچار، ڳالهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

رُوءِ راڻي جي ناهِ ڪو، سوڍو سيڻن، سونهن[1]،
لاٿائين، لطيفُ چئي، مَتاءَ دِلين دُونهن[2]،
ڪانهي ٻي ورُونهن[3]، تيو مِڙوئي مينڌرو.

١٢

رُوءِ راڻي جي ناهِ ڪو، سوڍا ٻيا ۾ سُجانَ[4]،
نِسوريائِي[5] نينهن جي، ڪَسيائين[6] ڪانَ،
چَڏيءَ وِيا چوهَ ۾[7]، دَعوائُون ديوانَ[8]،
ٻي رَهِيائِي ڪانَ[9]، تيو مِڙوئي مينڌرو.

١٣

ڪاڪ چَڏيائُون ڪُندَ تي، پاڻان وِيا پَٽي[10]،
لوڍِيَئِرَّنِ[11]، لَطِيفُ چئي، سوڍو ڪيو سَهِي،
مُومَلَ ماڳِ رَهِي، تيو مِڙوئي مينڌرو. *

١٤

ڪاڪ چَڏيائُون ڪُندَ تي، پاڻان وِيا پَري،
تَنِ ڪي ناتَرِ[12] ڪوهُ ڪَري، جي لُڏُوڻيان لنگهي وِيا.

١٥

ڪاڪ نَہ جَهلِيا ڪاپَڙي، موهيا نَہ مَحلَن،
ٻائِنِ[13] ۽ ٻانهين جي، ٻَنڌَنِ[14] ڪينَ ٻَجَهن، **
لَکين لاهُوتَينِ، اِهَڙيُون اوريان[15] چَڏِيُون.

١- سيني جو مرڪ يا نڪ آهي ٢- دونهون، اندَ جو پردو ٣- آواز، پچار، ڳالھ، ونڊر ۴- سُڄاڻ، ڄاڻو، عارف ۵- رڳو، نِجو ٦- ڪشيائين، ڇڪيائين ٧- جلدي، هڪدم ٨- وزير، سڪر ماڻهو ٩- ٻي ڳالھ يا پچار ڪانہ رهي ١٠- پيهي، هلي ١١- لڏاڻي جي رهاڪن * مومل جي انفرادي هستي مِيٽجي، مينڌري ۾ لِءِ ٿي وئي، جنهن ڪري رڳو مينڌرو رهجي ويو. ١٢- مومل جي ٻانهيءَ جو نالو (نفس اماره) ١٣- ٻاين، ٻيگمن، ٻيبين ١۴- لاڳاپي، ناتي ** دنيوي معشوقن جي چنبي ۾ نہ اچن. ١۵- اورتي، اوريان، پوئتي، هن دنيا ۾.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

اِهَڙيُون اوريان ڇڏي، وِيا لاهُوتِي، لَڪَ،
پايو پِتِين ويتِيُون، ڪاڪِ ڏَياٽِيُون[١] ڪَڪَ،
پيٽِي اِيءَ پَرڪ[٢]، تہ سوڍِيُون سِجهائي[٣] وِيا.

١٧

ڪاڪِ نہ جَهليا ڪاپَڙي، موهيا ڪِنهن نہ مالَ،
سوڍِيُون سِجهائي وِيا، هِهَڙا جَنِين حالَ،*
جي ڇوڙين ڏِنا ڇالَ، تہ پِ لاهُوتِي لَنگهي وِيا.

١٨

توڙي ناهِ نَصِيبَ ۾، مُومَلَ! مينڌرو،
پُوندءِ، جِمَ[٤] پاهِين[٥] وَرِين[٦]، مَنجهان پِرتِ پَرو[٧]،÷
راڻي لَئي مَ رو، وهُ طَعني[٨] سين واڳِجِي[٩].**

١٩

مُومَلَ ناهي مينڌرو، توڙي مَنجهِ نَصِيبَ،
مُون کي، مُون[9a] حَبِيبَ! طَعنو ئِي تنهنجو.

٢٠

آئُون طَعني سُوڌِي تنهنجي، تُون طَعنوئِي مُون،
سو ڪِين[9b] سَرِيوسُون[١٠]، جو سَرَتِيون! ڪنهن نہ سَرِيو.

١ـ ڏياٽيون، مالڪياٽيون (مومل ۽ سندس ڀينرون) ٢ـ خبر، سمجھ ٣ـ ساڙي، جلائي *جيڪي مذڪور شاهاڻي شان سان رهنديون هيون. ٤ـ متان ٥ـ پوئتي ٦ـ موٽين ٧ـ خبر، پتو ÷متان پوئتي موٽين، پرت منجهان ئي تو کي پَرو پَوندو ٨ـ راڻو لڪڻ ڇڏي، جيڪو لڪل طعنو هٿي ويو اٿئي ٩ـ ٻڌجي** راڻي لاءِ روح راڙو ڇڏي، مخفي طعني سان پيچ پائي ويهہ، يعني اهي عيب سدار تہ راڻو پاڻهي ئي ريجهي پوي. 9a ـ منهنجا 9b ـ سو ڪِي، اهو ڪجھ ١٠ مليوسون، حاصل ٿيو اٿئون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢١

سُٽِي طَعنو تنهنجو، حالُ وِڃايمِ حَقَ[١]،
لَڪين لوڏِي[٢] آئيا، سوڍي لاٿمِ شَڪَ،
ڏِنمِ ڪاڪِ ڪَهَڪَ[٣]، سِگهو موتـج سُپِرين.

٢٢

ڪَڪورِي ڪاڪِ وَهي،* راڻا! پانءِ مَ رَتُ،
سوڍا! اِيءَ شَربَتُ، نِسوروئِي نينهن جو.

وائي

ميندرا! مُون کي، راڻا! جِمَ وِساري ڇَڏِيين.
مُون کي طَعنا تُنهنجا، ڏيهُ مِٽروئِي ڏي،
جِمَ وِساري ڇَڏِيين.
راڻي تي[٤] رِيسَ ڪِئِي، ڪَرُ[٥] سين کِليمِ جي[٦]،
جِمَ وِساري ڇَڏِيين.

داستان چوٿون

اختصار: مومل جي راڻي لاءِ انتظاري ۽ بيقراري.

١

شَمَعَ[٧] بارِيندي شَبَ[٨]، پِرهَ باڪُونِ[٩] ڪَڍِيُون،
موٽُ، مَران تِـي، ميندرا! راڻا ڪَارَڻِ رَبَ،
تنهنجي تاتِ طَلَبَ، ڪانگَ اُڏايمِ[١٠] ڪاڪِ جا.

١ـ اي پيتار! ٢ـ سڪايل، شڪاري، صياد ٣ـ چهڪ، چيرَ، عذاب، ايذاءَ * ڪاڪ جي نديءَ ۾ ڳاڙهي رنگ جو پاڻي وهي ٿو. ۴ـ تنهن ڪري ٥ـ خر، گڏهه، رَقيبُ (سومل ڏانهن اشارو آهي) ٦ـ جنهن صورت ۾ ٧ـ ميڻ بتي ٨ـ رات ٩ـ صبح جا ڪرڻا، روشني ١٠ـ انتظار ڪيم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

أپيي أيارِيامِ[١]، نَکَٽَ[٢] سَڀِ نَئِي[٣] وِيا،
ھِڪُ مَيو،[٤] ٻِيو مِينڊِرو، راتِ سَڄِي سارِيامِ،
ڳوڙھا ڳَلِ ڳاڙِيامِ، سُورِجَ شاخُون[٥] ڪَڍِيُون.

٣

ڏِيا[٥a] تيلَ قُليلَ[٦] جا، پارِيَمِ تائِين پانگَ،
ڍولو ڍَٽ[٧] رَھائِيو، ڪنھن سَٽاٽِي[٨] سانگَ[٩]،
چانگي[١٠] چَڙھِي آءُ تُون، لالَ! وَرائي لانگَ،
ڪوڙِين پَتِين[١١] ڪانگَ، اُڏايامِ، اَچِيج تُون.

٤

وَٽَ سورِيندي[١٢]، وَلھا[١٣]، وِيو تيلُ ٻَرِي،
موٽُ، مُسافِرَ سُپِرين! چانگي تي چَڙھِي،
راٽي لاءِ رَڙِي، ويئِي وِھامِي راتَڙِي.

٥

ڪَتِيَنِ[١٤] ڪَرَ موڙِيا*، تيڙو[١٥] أيا تيئِي،
راٽو راتِ نَہ آئِيو، ويلَ ٽَرِي ويئِي،
ڪوءِ[١٦] سا ڪاٽِي[١٦a] راتِڙِي! جا پرِيَنِ ري پيئِي،
مُون کي ڏُنءُ ڏِيئِي، وَڃِي ڍولو ڍَٽِ قَرارِيو[١٧].

١- بيٺي ايرندا ڏٺمر ٢- تارا ٣- لڙي، لھي ٤- اُٺ ٥- ڪرٽا ٥a-ڏيئا ٦- گلن جي (سرھي تيل) ٧- ٽر جي وچ وارو وارياسو ڀاڱو ٨- زوردار، سخت، خطرناڪ ٩- سانگي، اتفاق، سبب ١٠- اٺ ١١- نمونن ١٢- مٿي ڪندي ١٣- شاھوڪارا! محبوب! ١٤- ڪتيون، ثور، (Taurus) تارن جو ميڙ * وچ آسمان کان الھندي طرف لڙيون. ١٥- ٽن تارن جو جھمگٽو ١٦- ٻن (ڪڏ) ۾ پوي ١٦a- سڙيل، ايذاءَ ڀري ١٧- آرامي ٿيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

سوڍِي ڌاران[1] سَرَتيُون! پِيو پِٽنِ ۾ پَنگُ، *
اُپاٽِجي اَڄُ وِيو، راڻا! تو رِيءَ رَنگُ،
هينئين سان هاڃو ٿِيو، پِيو اوسِيڙي اَنگُ، **
مون توهِي سين سَنگُ[2]، پُڇايو پُڇان پَهِي[3].

٧

توکي مَعلُومُ منهنجو، سوڍا! سَيِپيِئي،
آڳِاندِيو[4] اَرواحَ کي، آهِيين اُهوئِي،
وِهَڪَ[5] مُون وِئِي، پُڇايو، پُڇان پَهِي.

٨

ڍاٽِـي[6] گهڻا اَچنِ، مَنُ سوڍِي وِنگسِيو[7]،
ڪا جا لائِي مينڌري، لاڙي کي لِڳنُ،
راڻو اَڪَرِيَنِ، *** وِسارِيان، نَہ وِسَري.

٩

راڻو ڪا راتِ وِيو، ڳُجِهي ڳالهِ ڪَري،
سوڍِي رِيءَ، سَرَتيُون! هَڏِ نَہ ساهَ سَري،
وَڃِي، مانَ وَري! آسائِتِي[8] آهِيان.

١٠

سوڍِي سُتي لوءِ[9]، ڪا جا مُون سين ڳالهِ ڪِي،
سا جي پَڌرِ پوءِ،° تہ سَرَتيُون! ڪا نَہ سُمَهي.

١- ڪان سواءِ * گهر جي پِٽين ۾ رخنو پيو آهي (هيٺي حال، بيوس ٿي آهيان). ** انگ (بدن) انتظار ۾ پيو آهي. ٢- تو سان سڱ (ناتو، شادي) آهي ٣- واٽهڙو، پانڌي ٤- ٽيڪ، آڌار، پرجهلو ٥- ويهڪ، آرام ٦- ڍٽ جا رهاڪو، راڻي جي وطن جا ٧- سوگهو ڪيو، ٻڌو *** راڻو اکين اڳيان پيو ڦري ٨- اميدوار ٩- لوڪ. ° سا جيڪڏهن پڌري ٿي پوي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۱

راتيا تنهنجي راھ تي، ڏِيهاڙِي° ڏيکان[۱]،
راتي جِيَ رِهاڻِ[۲] جُون، رُوحَ اَندَرِ ريکان[۳]،
مَحَبَتَ جُون، ميکان[۴]، توسِين لالَ! لِپيتيُون°.

۱۲

آءُ، راتا راحَتَ! ڏاجَ![۶] ڏَرَتيءَ جا ڏِٽي،
سِڪَنِ تِيُون سُهاڳِڻيُون، سوڍا! تنهنجي سَتَ[۷]،
مُون تان لاهِ مَ هَٿَ، ڪامِلَ ڏِٽي ڪاڪِ جا.

وائي

مَيو تُون موتاءِ، مُون رُوندي[۸] راتِ وِهاءِ[۹]،
سائِينءَ ڪارَڻِ، سِپِرين، لا! مَيو تُون موتاءِ.
گهرَ مَهارا[۱۰]. گهوريا، سُرَهو[۱۱] مُون نَہ سُهاءِ[۱۲]،
سائِينءَ ڪارَڻِ، سِپِرين، لا! مَيو تُون موتاءِ.
ڪاڪِئان[۱۳] وَڃَڻُ ڪيڏِهين، راتا! تو نَہ رِهاءِ[۱۴]،
سائِينءَ ڪارَڻِ، سِپِرين، لا! مَيو تُون موتاءِ.
سَنَمِ ساهيڙِيَنِ جا، طَعنا توهِين لاءِ[۱۴a]،
سائِينءَ ڪارَڻِ، سِپِرين، لا! مَيو تُون موتاءِ.

° ڏهاڙي، روزانو، هر وقت ۱- ڏسان ۲- صحبت، ڪچهري ۳- ليکون، لڪيرون، تندون، تارون ۴- ميخون ۵- لنبيون، جڪڙيون، جڙيون ٦- داٽي، موتي، اَمُلهہ! ۷- جماعت، مجلس ۸- روئيندي ۹- وِهامي، گُذري ۱۰- مهاريون، مڇردانيون، مسهريون، پلنگ، ڇپر ڪٽون ۱۱- عطر، خوشبوءِ ۱۲- سونهائي، منهن تي پوي، وڻي ۱۳- ڪاڪ کان ۱۴- جڳاءِ.
۱۴a- تو لاءِ ئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوڍا! سُکياڻي ٿيان، پيرُ پَرَچي پاءِ،
سائِينءَ ڪارَڻِ، سِپرين، لا! مَيو تُون موتاءِ.
آسائِتيءَ ڪي، عَبدُاللّطِيفُ چئي، مولا! مُحِبُ مِلاءِ،
سائِينءَ ڪارَڻِ، سُپرين، لا! مَيو تُون موتاءِ.

داستان پنجون

اختصار: شاهه جي مومل کي تنبيهه ۽ هدايت ۽ مومل جون ڪارون پڪارون.

١

سَگُ ڪَري سين سِينهَن[١]، ڪَنڌُ مَ ڦيرِج ڪيڏهِين،
رَمِج راڻي پُٺِ ۾، نِرتَئُون مَنجهان نِينهن؛
ايئَن مَ وَسِج عامَ تي، جيئَن، مُومَل وَسَنِ مينهن،
سَندي حَشرَ ڏينهن، سوڍو سارِينديِنءَ گهڻو.

٢

وَنِيو وَڃِج واڻَ، ڪَنڌُ مَ ڦيرج ڪيڏهِين،
لَوڻي ڦيرَ[١a] لَپاڻَ، لَگَندِيئَي، لَطِيفُ چئي.

٣

ڪَنڌُ مَ ڦيرِج ڪيڏهِين، وَنِيو وَڃِج راهَ،
اَڄُ ڪِ سَنجهه صُباحَ، نيئي ڏَرِينديئي ڏُوڙِ ۾.

١- شينهن. ١a- لوڻو ڦيرائي وجهندڙ، زوردار

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

جا پُون[١] پيرينَ مُون، سا پُون مَٿي سَڄَڻين، *
ڏِ ڱ[٢] لَٿِيا ڏورِ ۾، اُپي ڏِ ناسُون،
ڏينهن مِرِيئي ڏُون[٣]، اُتي لوچ لَطِيفُ چئي.

٥

لَڏِيو لَطِيفَن[٤]، پَلاڻي پَنڌَ پِيا، * *
هَٿان حَبِيبَن، ⁘ ڪونہ ڏکيو ڪَڏهين.

٦

راڻو پائيو راندِ، وڃيو ڪيئن وِڙُ[٥] رائِيين؟[٥a]***
وَرُ وِڏوڻو[٦] اِيهين[٦a]، جيئن پَرُ[٧] پُڇِتوءِ[٨] پاندِ[٩]،
هَئي! پَکِيءَ هيڪاندِ[١٠]، سودو سارِينڍِينءَ گهٽو.

٧

رُسُ مَ، رُسَڻُ گهوريو، اُٿُ اوراهُون[١١] آڻِ،
ليڙي جو، لَطِيفُ چئي، تَنگُ سَوارو[١٢] تاڻِ×،
شَرمِندِيُون سَيِين پَرين[١٣]، پُنِيءَ لائِج پاڻِ××،
اَچِي مُشڪَ ماڻِ،××× تہ سودا! سُکِياڻي ٿِيان.

٨

رُسُ مَ، رُسَڻُ گهوريو، اُٿُ اوراهُون چوڙِ،
توريءَ ڪاڪِ ڪَڙي ٿَئِي[١٣a]، سانُ سِرڪَنڊُ[١٤] سوڙهہ،٥
اَچِي چَندَنُ چوڙِ[١٥]، تہ سودا! سُکِياڻي ٿِيان.

١- زمين * جيڪا زمين منهنجي پيرن هيٺان آهي، سا پِين دوستن جي مٿان پئي وسي (قبر داخل آهن).
٢- متارا مڙس، جنگ جوان ٣- ۾ ٤- دوستن ** انن تي چڙهي انهيءَ لاءِ راهي ٿيا، جو تو ۾ عيب ڏٺائون، نہ تہ ٥- ڪميڻو، لنگهو (جڙتو راڻو، سومل) ٥a- ماڻين، پسند ڪرين*** راڻي کي مسخري ڪري ليکيو هوءِ، جو جڙتو راڻي کي پسند تي ڪيئي. ٦- ڪاوڙيو ٦a- اِئين، انهيءَ ڪري ٧- ڌاريون، غير ٨- تو قابو ڪيو (توکي مليو) ٩- دامن، پلاند سان ١٠- هڪڙائي، هڪڙي سان وفاداري ١١- اورتي، ويجهو ١٢- سويل × هيڏانهن اچڻ جي تياري ڪر. ١٣- نمونن، طريقن ×× جيڪي سيکنهن نموني پڇتاءُ ڪري، شرمنديون ٿيون آهن، انهن جي وري رهبري ڪر. ××× ڪاڪ جا واس وٺ. ١٣a- ٿي (لاڙي لهجي ۾: ٿئي)١٤- چندن ٥ سرڪنڊ (چندن) جي خوشبوءِ مان ويتر ساهہ کي سيڙهہ تي [illegible] ١٥- ماڻ.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

رُسُ مَ، رُسَڻُ گهورِيو، پَرچُ، مَ وانءُ[1] پَري،
مارِيَسِ ڦٽَ فِراقَ جي، جِهَتَ[2] جي ذَري،
لالَنِ جِي، لَطِيف چي، سُونهائِي[3] سَري[4]،
آيس تو گِري[5] تَ، سوڍا! سُکِياٽِي ٿِيان.

١٠

رُسُ مَ، رُسَڻُ گهورِيو، راڻا! ڇَڏِ رِياءُ[6]،
ميتِ مَدايُون، موٽُ تُون، ڪَري نِرتِ نِياءُ[7]،
لالَنَ جو، لَطِيفُ چي، ڪونهي سونهن سِياءُ[8]،
اَوَڳُڻَ[9] ڍَڪي آءُ، تَ سوڍا! سُکِياٽِي ٿِيان.

١١

رُسُ مَ، رُسَڻُ گهورِيو، ڇَڏِ، راڻا! رِيڏائِي[10]،
منهنجي ميتِ، ميندرا، عاقِلَ! اَڱلائِي[11]،
لِپيتِج[12]، لَطِيفُ چي، ڪامِلَ! ڪَچائِي،
ڪَرِ مَعافُ مَدائِي، تَ سوڍا! سُکِياٽِي ٿِيان.

١٢

ڪاڪِ ڪَڙهي، وَڻُ وِيا، جَلِي منهنجي جانِ،
رَکِي ڪامَ[13] ڪِٽِکيو[14]، مارِيَسِ تنهن گمانَ،
هَذِ نَہ جِيانِ[14a] هانِ، سِکهو موٽِج سُپِرِيم!

١ـ وچ ٢ـ لاڙو، عشق ٣ـ رهبري ۴ـ حاصل ٿئي ٥ـ وٽ، گهر ۾ ٦ـ مڪر، بي انصافي ٧ـ انصاف ٨ـ شريڪ، ثاني ٩ـ مدايون ١٠ـ رڏِي، ڏنگائي، رُسامو ١١ـ ميرائي، عيب اڳرائي، گستاخي ١٢ـ ڍَڪِج ١٣ـ لڪڻ ١۴ـ ڪسڪي ويو. ١۴a ـ جيئان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

ڪاڪِ ڪَڙهِي، وَڻُ وِيا، ٻَرِيا مَحَلَ ماڳَ،
سودِي جي، سَرتيُون! وِڌِيَس وَهم[١] ويراڳَ[٢]،
سُورَنِ لائِيا سانگَ[٣]، سگهو موتِجِ سُپرين!

١٤

ڪاڪِ ڪَڙهِي، وَڻُ وِيا، ٻَرِيا رَنگَ رَتولَ[٤]،
تو پُڄاڻان سُپرِين، هينئڙي اَچَنِ هَولَ[٥]،
جي مون سين ڪِيَئي قولَ، سي سِگها پارِجِ، سُپرِين!

١٥

ڪاڪِ ڪَڙهِي، وَڻُ وِيا، لُوڻو[٦] لُڏاڻو[٧]،
تو پُڄاڻان سُپرِين! آتِڻُ[٨] اُجهاڻو[٩]،
مُيِنِ[٩a] سين ماڻو، مُناسِبُ نَہ مَيندرا!

١٦

حالُ قُربانُ، مالُ قُربانُ، گهورِيان لُڏاڻو،
فِدا تِيءُ[١٠] فَقِيرِ جو، شَلَ رُسي مَ راڻو،
مُيِنِ سين ماڻو، مُناسِبُ نَہ مَيندرا!

وائي

ڏُورِ وَڃِيو ڏينهن لائي، ڪا سودِلَ کي سَمُجهائي،
جيڏِيُون! منهنجي رائلَ کي ڪا ٻاجَهه پُئي[١١]!

١- عشق ٢- جدائي، وڇوڙي ٣- سورن طرحين طرحين صورتون اختيار ڪري، مون کي تنگ ڪيو آهي ٤- رتل، ڳاڙها (محل) ٥- هيبت، ڊپ (فڪر) [اصل لفظ حَولَ (ع): صدمو، آفت، دَٻَ- ٻريا اُڌما] ٦- ڇـليو، سڙيو ٧- لڏاڻي جي ڪاڪ ٻرسان ٽڪري (مومل جو وطن) ٨- ڪتڻ لاءِ وهڻ جي جاءِ ٩- رونق ڇڏي ويو ٩a- مُئلن ١٠- فدا ٿيل، گهوريل ١١- پوي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چِنا، مَنهَن ماڙِيُون، اوڏاهِين اَڏائي،
جيڏِيُون! منهنجي راڻَل کي کا ڀاڄَھ پُئي.
ميڙِ مُنجان ٿِيي،* مِيندِرا! تو دَرِ تيلاهي[1]،
جيڏِيُون! منهنجي راڻَل کي کا ڀاڄَھ پُئي.
مِنتَ منهنجيِ ميندرو، مانَ مَر موٽائي،
جيڏِيُون! منهنجي راڻَل کي کا ڀاڄَھ پُئي.
قُتيَلَ مِينهَن فِراقَ جا، ويٺي وَسائي،*
جيڏِيُون! منهنجي راڻَل کي کا ڀاڄَھ پُئي.
سوڍا! سِرُ پُڻِ گهورِيان، آءُ ڪَرَهو ڪاڪِ وَرائي،
جيڏِيُون! منهنجي راڻَل کي کا ڀاڄَھ پُئي.
لُڏُوڻِيان، لَطِيفُ چي، شَلَ پيرُ مُٺيءَ ڏي پائي،
جيڏِيُون! منهنجي راڻَل کي کا ڀاڄَھ پُئي.

داستان ڇھون

اختصار: مومل جا ورلاپ.

١

نَہ وارِثُ[2]، نَہ وَلِهو[3]، نَہ سَگُ[4]، نَہ سياڪو[5]،
تو پُڇاڻان سُپِرِين، آيُمِ اولاڪو[6]،
پانڌِيا![7] پاراپو[8]، ڏِجان ڏاتِيءَ ڍولَ کي.

* وفد موڪليان ٿي تہ ميندري کي پرچائي اچن. ١ـ تنهن لاءِ، انهيءَ ڪري. ** هي عشق جي زخميل اکين مان مينهن وانگر ڳوڙها ويٺي ڳاڙي. ٢ـ اولاد ٣ـ پرجهلو ٤ـ ساهراڻي طرف کان مائٽ ٥ـ سڳو مائٽ ٦ـ باهہ جو مچ، غم ٧ـ اي پانڌي يا واٽهڙو ٨ـ نياپو، پيغام.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

ڏِجان ڏاتِيءَ ڏولَ کي، سَنيهو ساري،
مون کي ڦَٽُ فِراقَ جو، مَينڌرا! ماري.
اَچين جي واري[١]، کَرَهو کَميٽِيءَ تي.

٣

کَرَهو کَميٽِيءَ تي، سوڍا! وارِ سُڄاڻ!
ڪُهُ کَريان ڪاڪ کي، تُنَ توهين ڏي تاڻ[٢]،
لاهي غيرَ گُماڻ[٣]، اَگُڻِ آءُ اَکَنڊِيين[٤].

٤

اَگُڻِ آءُ اَکَنڊِيين، پَرچِي پِيارا،
پَلَڪَ پَرانهُون[٥] نَہ سَهَئِين[٦]، جِيءَ جا جيارا،
نِينهان[٧]، نيزارا[٨]، سَچ[٩]، تَہ مان[١٠] سُورُ لَهي.

٥

سَچ تہ مان سُورُ لَهي، اَکِيُون پَري پاڄَهہ،
راڻي جِيَ رِهاڻِ کي، ويِٺِي وِجهان واڄَهہ،
سوڍا! لَهِي ساڄَهہ[١١]، پَسُ توشَکُون[١٢]، تَکِيا[١٣].

٦

پَسُ توشَکُون، تَکِيا سيئِي وِهاڻا،
پَسِيو هَنڌَ[١٤] پَچِي هِينئون، جي حَبِيبَنِ- هاڻا،*
هِڪُ ڏُنگا[١٥] ڏاڏاڻا[١٦]، پِيو موٽِيو تان نَہ مينڌرو.

١- موٽائي ٢- چِڪ، سڪ ٣- شڪ شبها ٤- سڪندڙن، عاشقن ٥- پري، دور ٦- آئون نٿي سهانءِ ٧- نينهن جا ٨- ڀالا، تير ٩- چِٽُ، نشان ڪر ١٠- مون کي ١١- وَڄُهہ وٺي ١٢- گاديلا، پٿراٽيون ١٣- وهاڻا ١٤- بسترا * جن کي حبيبن استعمال ڪيو هو. ١٥- دڙڪا، چڙٻون ١٦- ڏاڏاڻن کان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

كَري موٽَ ميندَرو، جي لُڏُوڙِيان لالُ،
گهرُ مِڙوئِي گهورِيان، هوند پنهنجو حالُ،
راڻي ڏاران راجَ ۾، مُون نَہ گُهرجي مالُ،
سوڍِي کي سُوالُ، ڪَرِيان ٿِـي قُربَ جو.

٨

سوڍا! سُورَ سُڪائِيُون، اَکِيُون آبُ نَہ ڪَنِ،
راڻي جِي رِهاڻِ کي[1]، وِرُوڙِيون[2]، وَڃَنِ،
سي ڪيئن ميندرا! مَڃَن[3]، جي تو سُورِيءَ چاڙِهيُون.

٩

لوڏِي[4]، لَڪَ اَچن، رُوءِ[5] راڻي جي ناهِ ڪو،
هِڪُ اَکِيُون، ٻِيا اَگڙا[6]، پَرِ ۾ ٿا پَڇَنِ،
سي ڪيئن ميندرا! مَڃَنِ، جي تو سُورِيءَ چاڙِهيُون.

١٠

مُومَلَ ويٺِي مَيندَرو، سَدائِين ساري،
وَلِيُون واسَ- وَرَنِيُون[7] چانگي کي چاري،
جَڏِهن تَڏهِن[8]، سُپِرين، اِيندُمِ اوتاري[9]،
سوڍِي سين ساري، ڳالهيون ڪَندِيَس ڳُجَهہ جون.

١- لاءِ ٢- سڪنديون، سسنديون ٣- ٿلهيون ٿين، ترقي ڪن ٤- شڪاري ٥- منهن، مهانڊي، سُونهن ۽ جِيسُ ٦- انگڙا، انگَ، عضوا ٧- خوشبودار ٨- ڪنهن مهل ٩- منزل، جاءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

سوِدا تنهنجي سُورَ، اَندرِ آڳِيُون[1]، لائِيُون،
راتڙا! رِهاڻِيَن جا، ماريِنمِ مَذڪُورَ[2]،
طَعنا ڏِينمِ تُورَ[3]، آءُ تہ پَرَچُون پاڻَ ۾.

١٢

راتڙا! - رِهاڻِيُون، سوِدا! وينِي سارِيان،
سَهَسين سِجَ اُلٿا، راتِيُون وِهاڻِيُون،
ڪُوڙِيِن مُون ڪاڻِيُون[3a]، ڍولا! ڏَڪي، آءُ تُون.

١٣

مُون گهرِ اَچِي جي ٿئي، مَينڌرو مِهمانُ،
آٽي جهوڪِيان آڳِ ۾، جِيري[4]، وِجهان جانُ[5]،
تاڻِي تَنُورَنِ ۾، پيري[6] هَٽان ڀانُ[7]،
پيُڪَنِ[8]، سُوڌو پاڻُ، گهرُ تَڙَ گهوريان پِرَ[9] تان.

١٤

اَڄَ نہ ڳالهائونِ[10]، هُونِ ڏيهاڙِي[10a] نِجُهري[11]، *
پَسو پَهُ پِيونِ، ** آتڻُ سُجو اُن[10b] ري!

١٥

اَڄُ نہ پَسان سِي، آتڻِ ڪِتُم جَنِ سين،
هاڻِي تَنِين کي[12]، ڪَنڌِيءَ ڪاڪِ نِهارِيان.

١ـ آڳ، باهيون، ساڙو ٢ـ يادگيري ٣ـ هڪ جيڏيون ٣a ـ(واحد: ڪاڻ) خاميون، غلطيون ٤ـ باه ٥ـ علم، عقل (خودي) ٦ـ ڦيري ٧ـ هٽ، وڏائي، خودي ٨ـ پيڪن، اباڻي سڱ وارن سمورن مائٽن، ابن ڏاڏن ٩ـ پرينءَ، محبوب ١٠ـ سندن ڳالهاءُ (محبوبن جو ڳالهائڻ) ١٠a ـ ڏهاڙي، روزانو، ١٠b ـ انهن ١١ـ گهر. * محبوب هر روز مون سان گهر ۾ ويهي رهاڻيون ڪندا هئا، پر اڄ سندس بولي نٿي ٻڌان ** ڪنهن خيال ۾ اچي ويا آهن (ڪو پور ائن). ١٢ـ انهن لاءِ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

تُون ڏاتِي، ڏَتَ- ڏِتِي، ڏيولا! تنهنجو ڏَتُ،
پائي تُراڙِيءَ[١]، توريان، تَہ ملڪُ نَہ تنهنجو مَتُ،
لاهي ڪَسَرَ[٢]، ڪٽُ، اَچِي ڪوڙِ قَناتون[٣]، ڪاڪِ ۾.

١٧

ڪوڙِ قَناتُون ڪاڪِ ۾، راڻا! ويهُ رَهِي،
ماڙُهو جي محلاتَ جا، سوڍا! ڪِجِ سَهِي،*
وِينديئيَ ڳالهِ وَهِي،** وِڪَرِ[۴] پُوندين[٥] وَلهَا.

وائي

نيئِي نيئِي ڏيجِ، اي اَدا، اَدا، پانڌي،
ساٿِي پِرينءَ سَنيهو.
پيرين وِجهي هَٿَڙا، زارِيُون زورِ ڪَريجِ،
ساٿِي پِرينءَ سَنيهو.
ڪالَهِ ڪُوماڻا گُلَڙا، سُڪا مَتِي سيجَ،
ساٿِي پِرينءَ سَنيهو.
تو لئِي هَنجُون هاريان، هي جي مَنجهان هيجَ[٥]،
ساٿِي پِرينءَ سَنيهو؛
جي تو پيرو نَہ ڪِيو، تان مون[٦] مُئِي سُڻيج،
ساٿِي پِرينءَ سَنيهو.

١- توراڙِي، ترازوءَ، ساهميءَ ۾ ٢- ڪس، زنگ ٣- خيما، تنبو * اي راڻا! ڪاڪ ۾ رهي ڪاڪ جي ماڻهن کان چڱي طرح پڇا ڳاڇا ڪر تہ آءٌ ڪنهن سان ستل هيس.
** هٿان ڳالهہ نڪري وينديءِ ۴- فڪر، ڳڻتيءَ ۾ ٥- تون پوندين+ اي آڌار نَہ تہ پوءِ توکي پڇتاءُ پوندو ٦- مونکي.

نِماڻيءَ جي نِجهري، پيهي تُون پُڇيج،
ساڻي پِرينءَ سَنيهو.
اَهُکِيءَ، عَبدُاللّطِيفُ چَئي، اَچِي آدَرَ ڏيج،
ساڻي پِرينءَ سَنيهو.

داستان ستون

اختصار: مومل جو وِرلاپ

١

ڏيَتِ مَ وَڃج، ڏولَ! ڪاڻِيارِي[1] ڪاڪِ ڪَرِي!*
آئُون اَڳِهين[2] آهيان، ٻَڌي تنهنجي ٻولَ،÷
توکي ساري، سُپِرين! رُنُمِ مَنجهه رَتولَ،
تِڪاڻا ۾ توَلَ،** وِسَهُ[3] مُون وهُ ٿِيا.

٢

جي هٿا ڪوڏيا ڪاڪ جا، سُتا سي سونهن،
لُڊوڻيان لطيف چئي، لڏيو لوڏيئڙن،
سي موٽِي مَسَ اچن، جي اَتڻ آرامِي ٿيا.

٣

لڊُوڻِئان[4]، لَطِيفُ چئي، کَٿُون کَنيائُون،
ڇَڏي حِيلا هَليا،*** مُومَلَ مارِيائُون،
ٻيرو ٻَڪائُون، آسَڻ آرامِي ٿِيا.

١- ڪاڻ واري، بدنام * بدنام (مومل) کي ڪاڪ ۾ ڇڏي. ٢- اڳي ئي، اصل کان ÷ نڪاح ٻڌي زال آهيان ** مڪان ۾ مال متاع. ٣- اعتبار ڪر ٤- لڊوڻي (ڪاڪ پرسان ٽڪريءَ) کان ٥- لڊوڻي جا رهاڪو (محبوب، راڻو) *** منهنجن حيلن (آهن، دانهن) جي پرواه نہ ڪري هليا ويا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڀيرو ڀَـجُ مَ، ڪاپَڙي[1]! لاهي ويهُ مَ لاگَ[2]،
تان مُون هينئڙو ماگَ، جان تُون، جوڳي! جُوءِ[3] ۾.

٥

سوڍي سِرُ نِيو، هِتِ ڪَرَنگهرُ[4] سَڪِٽو[5]،
راڻي جي رِهاڻِ ڪي، سِڪي ساهُ پِيو،
ڀَسان ڪِينَ ڀِيو، تو رِيءَ اَڪَڙِيَنِ سين.

٦

سوڍي منهنجي ساهَ سين، جيڏيُون! جيئن ڪِيو،*
ڪَڙي مُون ڪاڪِ ڀِي، آتَشُ وِسَرِيو،
ڀَسان ڪِينَ ڀِيو، تو رِيءَ اَڪَڙِيَنِ سين.

٧

جيڏيُون! منهنجي جِيءَ سين، راڻي رِڻُ ڪِيو،*
قَلبُ[6] ڪاڪِ ڪَنڌِيَنِ ۾، پُرزا ٿِي پِيو،
ڀُجهان[7]، ڀَهَرِ وِيو، هِينئُون هَنڌِ نَه اَڙِيين.

٨

راڻي رِڻُ ڪِيو، جيڏيُون! منهنجي جِيءَ سين،
مَنُ ميندَري وَڍِيو، ڏُڀِي[7a] ڏَڙُ پِيو،
ڀُجهان، ڀَهَرِ وِيو، هينئُون هَنڌِ نَه هيڪَڙي.

١ـ جوڳين جو قسم (مسافر، محبوب) ٢ـ لاڳاپو، منهنجي دل جاءِ آهي ٣ـ مڪان، جاءِ
٤ـ هڏن جو پڃرو ٥ـ خالي، فقط * اهڙي ڪا ويڏن ڪئي، ويل وهايو، قهر ڪيو.
٦ـ دل ٧ـ سمجهان، ڀانيان 7a ـ ڏکي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

راٽا! نَہ ڄاڻان، ڪيئَن وِڏورِيئين[١] وَلَها!
اَچِي ڪاڪ ڪَندِينِ ۾، پَرَچِي ڏي پاٽان[٢]،
مينڌرا! ماٽا[٣]، تو رِيءَ ڪَندِيَسِ ڪَنِ سين؟

١٠

رُئان ٿِـيِي، راٽا! هَندَ نِهاريو حُجرا[٤]،
پيئي کِهَہُ[٥] ڪَتُنِ تي، ٿيا پَلَنگَ پُراڻا،
ڏَرِياڻِي[٦] ڏورڙا ٿِيا[٧]، وَرُ[٨] رِيءَ[٩] وِهاڻا،
جايُون، گُلَ، جَباتَ[١٠]، وَنُ، تو رِيءَ ڪُوماڻا،
مَينڌرا ماٽا، تو رِيءَ ڪَنديسِ ڪَنِ سين.

١١

مِيان مَينڌرا! موٽُ، بَخشُ ڪَرِ بُچائِيُون[١١]،
تون گُهٽَنِ جو گهوٽُ، مُون وَرُ تُونهِين هيڪَڙو.

١٢

جيئَن اِينڊِي[١٢] موٽَئين[١٣]، مَينڌرا! وَڏِي جاڙَ[١٤] ڪِياءِ،
وَرُ نَہ هُئَين وَلَها! هوند جَنِّي[١٥] مُون جاڳاءِ،
تَہ سُتِي جِي ساڃاءِ[١٦]، سوڍا! سِڪِهياڻِي تِئَيِئي[١٧].

١٣

جَڳُ جِيهِين[١٨] چوءِ، سوڍو تيئَن نَہ سِڪِيو،
راڻو تيئَن نَہ روءِ، ڳوڙهو جيئَن ڳَلِ ڳَڙِي.*

١- ڪاوڙِين ٢- (واحد: پاٽو) ٽاٽا، منزلون ٣- ناز، انگل ٤- ڪوٺيون ٥- دز، مٽي ٦- رڪيائي ٧- ڏورڙ هاٽا (دز سان لٽيل) ٿيا ٨- مڙس ٩- ڪانسواءِ ١٠- مشڪ، سرهاڻ ١١- بڇڙايون، مديون ١٢- اچڻ سان ئي ١٣- موٽي وئين ١٤- غفلت، جٽ، ناحق ١٥- جٽاءُ ڪري، ترسي ١٦- سماءُ، سڌ، خبر ١٧- ٿيئي ها ١٨- جنهن نموني ۾ * راڻو ٻين ماڻهن وانگر بدڪار زالن کي ڏوراپن ڏيڻ وارو ڪين آهي. هو سور پيو وجهي ۽ عام وانگر لڙڪ نٿو ڳاڙي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١۴

سَهَسين جِئان[١] سِڪَنِ، تِئان[٢] مُومَلَ موتَڻُ لِکيو[٣]،
سِي هونهين[۴] جاڙِ[٥] جيئَنِ، جي ڪوڙي ڪاغَذِ[٦] آئِيُون.

١٥

ويٺِي نِتُ نِهارِيان، راڻا! تنهنجو راهُه،
موٽائي ماڳَنِ ۾، آڻيندوءِ اَللهُ،
سوڍا! تو گَرِ[٧] ساهُه، ناتَه راڻا گهڻا راڄَ ۾.

١٦

راڻي سَندو رُوحَ ۾، پَسو! پَگَهُه[٨] پِيومِ،
ٻيڙِيءَ جيئن ٻَڌِي وِيو، سوڍو ساهُ سَندومِ،
وِيهَڻُ وِهُ ٿِيومِ، جاڳِيو ٿِي جَرُ[٩] هارِيان.

١٧

تَنِ باغَنِئُون[١٠] بَسِ، جي ڪَنڌِيءَ ڪاڪِ ڪَڪورِيا،
سوڍي رِيءَ، سَرَتِيُون! ڪاڪِ نَه اَچي ڪَسِ[١١]،
راڻي پائِي رَسِ[١٢]، تَنُ ٻيڙِيءَ جيئن تاڻِيو.

١٨

لُوڻيَس لُڏاڻي، پَسو! جو پِرِيَن ري،
جيڏِيُون! جيهائِي ڪِئِي، راتِ رُسِي راڻي،
هَلِبو هاڻي، ويرا[١٣]، ڪاڪِ وِهَ ٿِئِي[١٣a].

١ـ جتان ٢ـ تتان ٣ـ قسمت ۾ هو ۴ـ اُهينهين، هروڀروُ ٥ـ اجايو ٦ـ ڪوڙي نياپي تي (خالي سڏ ڪري) ٧ـ گهر ۾، وٽ، ڳليءَ (قبضي ۾، هٿ ۾) ٨ـ نوڙي، ٻيڙيءَ کي لنگر سان ٻڌڻ لاءِ رسي ٩ـ پاڻي (ڳوڙها) ١٠ـ باغن کان ١١ـ پسند، وڻندڙ ١٢ـ رسي، نوڙي ١٣ـ ويلا، هڪدم. ١٣a ـ ٿِي.

وائي

ڪيئن ڪَريان، ڪاڏي وَڃان، مُون ڪي سوڍو سَجُهه[1] نَہ ڏِي.
راڻو راتِ وِيو، ڪَرَ[2] تِي ڪُل[3] مَٿي،
ڪيئن ڪَرِيان، ڪاڏي وَڃان.
اَچِيو آتَڻَ وارِيُون طَعنا ڏِينِمِ تِي،
ڪيئن ڪَرِيان، ڪاڏي وَڃان.
پَٿَرِ[4] وارَ وِڇائِيان، رِيجِهي[5] راڻي ڪي،
ڪيئن ڪَرِيان، ڪاڏي وَڃان.
ڪارايان ڪِيرولِيُون، چاريان چانگي ڪي،
ڪيئن ڪَرِيان، ڪاڏي وَڃان.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، ايندُمِ هوتُ هِتي،
ڪيئن ڪَرِيان، ڪاڏي وَڃان.

داستان اٺون

اختصار: مومل جو پڇتاءُ، صبر ۽ شڪر.

١

ڪِين ساڃاهِيمِ[6] سُپِرِين، جاڙُون ڪِيمِ جالَ[7]،
سوڍا! مون ڪي ڪالَ[7a]، موٽِي مُنهن مَ اِئِيُون.*

١- وجهه، فرصت ٢- خبر ٣- سيني ماڻهن ۴- پٿرائي ٥- خوش ٿي ٦- سمجهيم، هوش ڪيم ٧- گهڻيون، بيشمار 7a- ڪالهه . * انهن ڪري لوڙهيو اٿم.

٢

ڪِينَ ساڳاهِيمِ سُپِرِين، جاڙُون ڪِيمِ جِتِ،
سوڍا! مون کي تِتِ، موتِي مُنهن ۾ آئِيُون.

٣

ڪِينَ ساڳاهِيمِ سُپِرِين، جاڙُون ڪِيمِ جِي،
سوڍا! مون کي سِي، موتِي آئيُون مُنهن ۾.

٤

خامُوشِي[1] خَبَرَ[2] جِي، مُومَلَ تِي مَت، *
صَبر تِيو سُپَتِ[3]، مُنهنجي حَقّ، ميندرا!

٥

سوڍا! صبر تنهنجو، مومَلَ مَتِ تيو،
تو جو ڪالھ ڪِيو[4]، تنهن مَڍِيُونِ ميتي ڇَڏِيُون.

٦

تو ۾ ٻَڍِيَس تي،** جي مُنهن ۾ مَڍِيُون نہ ڏِٺِين،
ڍولا! جي ڏِڪِيَي، سي مَتان عيبَ اُپَٽِيِين[5].

٧

جي منهن ۾ مَڍِيُون نہ ڏِٺِين، تو ۾ تي ٻَڍِياس،
سوڍا! اِن سُهاڳَ کي، ويٺي واجهاياس،
ڍولي ڏِڪِيياسِ، ڏيئِي پاندُ پَناهَ جو.

١ـ صبر ٢ـ خبر تہ آءٌ ڏارئين ماڻهوءَ سان ستي پئي آهيان * مومل انهيءَ مان نصيحت پرائي آهي. ٣ـ چڱو رستو (سبق) ٤ـ ڪيو (صبر) ** تنهنڪري توسان منهنجي دل ٻڌجي ويئي آهي ٥ـ ظاهر ڪرين.

٨

ڏولي ڏَڪِي آهِيان، هُيَسِ اُگھاڙِي،
ڏيٺي لِڪَ[1] لاڙِي[2]، ڪَڪَرُ[3] ڪِيائِم ڪاڪِ جو.

٩

ڏولي ڏَڪِي آهِيان، هُيَس اُگھاڙي اَڳِ،
جوڙي[4] جَڳِ، ڪَڪَرُ ڪِيائِمِ ڪاڪِ جو.

١٠

ڏولي ڏَڪِي آهِيان، هُيَسِ اُگھاڙِي آنءُ،
رَکِي پنهنجو نانءُ،* ڪَڪَرُ ڪِيائِمِ ڪاڪِ جو.

١١

ڪَڪَرُ ڪِيائِم ڪاڪِ جو، ڏيٺي لاڙِيءَ لِڪَ،
هاٿي مَٿي ڏِکَ[5]، چَڙهِيو ٿِي چاڳَ ڪَريان[6].

١٢

سوڍا! صَبرُ تنهنجو، مَرَڪُ لَڄايَنِ،
چُپَ[7] سين جي چَوَنِ، اَدَبُ ڪِجي اُنِ جو.

١٣

سوڍا! صَبرُ تنهنجو، لَڄايَنَ مَرَڪُ،
نَہ ڪُڇَڻَ سين نَڪُ، رِيءَ رُڪَ[9] راٽِي وَڍيو.**

١- ذري، ٿوري، لِڇَ ٢- آڪڙي ٣- ڇانو، رحمت، برڪت ۴- ٺاهي، چونڊي * مون تي پنهنجو نالو نامزد ڪري (شادي ڪري). ٥- هارسينگار ڪري ٦- نخرا ڪريان ٧- صبر ٨- ڪاتيءَ يا ترار، جيڪا رڪ مان ٺهيل هوندي آهي. ** راٽي بنا طعني هڻڻ جي مون کي شرمندو ڪري ڇڏيو آهي.

۱۴

سوڍا! صبر تنهنجو، سَيَنِ سيڪارِي،
مُومَلَ جي واري[۱]، ڪُهُ جاڻان، ڪُهُ ٿِيو.

۱۵

سوڍا! صبر تنهنجو، سيڪاري سَهَسَ،
پُڄِي ٿِئان پَهَسَ[۲]، مون ڪي نَصِيبَ نيئِي جَهليو.

۱٦

سوڍا! صبر تنهنجي، ماڙُهو ڪِي[۳] مُومَل،
ڪُپَرِ[۴] منجهان ڪَل[۵]، پِييَم پِرِين! تنهنجي.

۱۷

سوڍا! صبر تنهنجو، مون ڪي نَصِيحَتَ،
ريلا ڪَندِيَسِ رَتَ، مَيندَرا! تو مهندان[٦].

۱۸

سوڍا! صبر تنهنجو، بي عَقُلَنِ عَقُلُ،
آهي اُنگُ[۷] اَمُلُ[۸]، ماڻِ تنهنجي مَيندَرا!

۱۹

سوڍا! صبر تنهنجو، بي عَقُلَ آڻي بازِ[۹]،
سَندي صبر ساز[۱۰]، توبَهَ ڪارِيَمِ تَڪَڙِي.

۱- ڀيري، دفعي ۲- جلدي، تڪڙو ۳- ماڻهو ڪئي، انسان بنائي، سڌي ڪئي ۴- خراب هلت (عيب، سومل سان سمهڻ) ۵- خبر ٦- اڳيان ۷- چشم پوشي، سور پٽڻ ۸- سٺين راه تي آڻي ۱۰- اوزار، وسيلي، ذريعي.

٢٠

سوڍا! شَرمايُون، پَسِيو عَيبَ اَڳِيان،
نَڪَ نِرڄايُون[١]، هُيُون منهنجي حَقّ ۾.

٢١

موتي آيو مُنهن ۾، سوڍا! شَرَمُ جَنِ،
سي لَڄايُون[٢] لَڄَنِ، پَسِيو عَيبَ اَڳِيان.

٢٢

اَڍِيُون آتَڻَ وارِيُون! نرجا نَڪَ ٿِيا،
وَڍِيا، نان نَہ وِيا، پاٽان موريا[٢] مُنهن ۾.

٢٣

موري مُنهن وَڏا ٿِيا، وَڍِيا، تان نَہ وَڃنِ،
اَڍِيُون! اَٽاسِنِ[٣]، تَنِ ڪوڃَهنِ کي ڪيئن ڪَريان.

٢٤

جَنِين سَندي مُنهن ۾، نِهائِيُون[٤] نَڪَنِ،
تِنان وَڍِيو هيڪَڙو، تَہ ڪِهَڙو تورو[٥] تَنِ،
سي مَرُ سُڃا ٿِي سُونهنِ، جَنِ پَلي پِينگَ پَرَمَ جِي.

وائي

آءٌ راٽا! رَھُ راتِ، تنهنجي چانگلَ کي چَندَنُ چارِيان،
راتِيان ڏِيهان رُوحَ ۾، تَنَ تُونهِين جِي[٦] تاتِ،
تنهنجي چانگلَ کي چَندَنُ چارِيان.

١ـ شرم حياءُ وڃائڻ(واحد: نڪ نرڄائي: نڪ جي پڪائي، بيشرمائي. ٢ـ اُپرن، گوش ڪَدِين ٣ـ اٽاسا ـ اَ+ناسا= ناسَ پِتي بنا، بيشرمَ ۴ـ (واحد، نهائين) گهٽا ٥ـ کهڙي ڪمي يا پرواه؟ ٦ـ تنهنجي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويڙِهي نِتُ نِهاريان، اَچين جي پِريات،
تنهنجي چانگلَ کي چَندَنُ چارِيان.
مُون کي آهي، مَيندرا! وائِي تنهنجِي وات،
تنهنجي چانگلَ کي چَندَنُ چارِيان.
اَدِيون! عَبدُالّلطيف چئي، ڏاتَرُ ڏِيندُم ڏاتِ،
تنهنجِي چانگلَ کي چندَنُ چاريان.

داستان نائون

اختصار: راڻي وٽان دلداريءَ ۽ دلاسي جو نئون نياپو.

١

راڻي جِي رِهاڻِ[1] مان، ڪو آديسِي[2] آيو،
چوڏِهينءَ ماهه چَندَ جيئن، ڪِيو سامِيءَ سُهائو[3]،
لَٿو اُونداهو، جوڳِيءَ سَندِيءَ جوتِ[4] سان.

٢

راڻي جِي رِهاڻِ مان، ڪو آيو آديسِي،
ڪَٿُورِيءَ خُوشبُوءِ سِين، وِلاتَ[4a] سَبِ واسِي،
سُوڏو سَناسِي، اُتاهِين[5] ٿِي آئِيو.

١ـ مجلس ٢ـ جوڳي فقير (قاصد) ٣ـ روشني ٤ـ (روحاني) روشني ٤a ـ ولايت، ڏيهه پرڏيهه، چوڏِس ٥ـ انهي هنڌان (مرشد يا روحاني محبوب جي دربار مان).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

راڻي ريبارو[١]، تو ڏانهن[٢] مُڪو تَڪَڙو،
لُڏُوڻِيان، لَطِيفُ چئي، ماڻِجِ موچارو،
صُبُحِ سَوارو، ڪاڪِ گِهڙَندو ڪَرَهو.

٤

راڻو رَبُ راضِي ڪَري، مانَ وَرائي واڳَ،
چَندَنَ سين چِڪَ ڪَري، مُومَلَ لِنبي ماڳَ،
سودِي جي سُهاڳَ، ڏِٺُ مِڙوئِي ڏِڪِيو.

٥

نَئُون نِيايو آئِيو، راڻي مُلا[٣] راتِ،
لَڏِيسُون، لَطِيفُ چئي، ڪَنان[٤] ڏاتَرَ ڏاتِ،
کِهَڙي پُڇِين ذاتِ، جي آئِيا، سي اَگِهيا.

٦

ڪيڏانهن ڪاهِيان ڪَرَهو[٥]، چَوِڏِسِ چِٽاڻو[٦]،
منجَهِين[٧] ڪاڪِ[٨] ڪَڪورِي، منجهِين لُڌاڻو[٩]،
راڻو ۽ راڻو، رِيءَ راڻي ٻِيو ناهِ ڪو. *

٧

ڪيڏانهن ڪاهِيان ڪَرَهو، چِٽاڻو چَوِڏارَ،
منجَهِين ڪاڪِ ڪَڪورِي، منجَهِين باغَ بَهار،
ڪانهي ٻِي تنوارَ[١٠]، ٿِيو مِڙوئي مينڌرو.

١ـ اوٺي، جيڪي پيغام ڪٺي وڃڻ سان پيٽ قوت پيدا ڪندا آهن. (قاصد) ٢ ڏانهن ٣ـ وٺان ٤ـ ڪان، وٺان ٥ـ اٺ (جسم) ٦ـ روشنائي ٧ـ اندر ۾ ٨ـ طلسم وارو محلات (هيءَ دنيا) ٩ـ ڪاڪ پرسان تڪري (هوءَ دنيا) * سڀ ۾ راڻو (الله) وسي ٿو.
١٠ـ تنوار، ڳالهہ، ذڪر.

وائي

ڪِي جو ڪاڪِ تَڙاءُ چانگي چَرَهو[1] چَڪِيو.
ڪَرَهو سَرَهو ڏيهَ ۾، نَہ تنهن ڏَپُ نہ ڊاءُ،
چانگي چَرَهو چَڪِيو.
پاهُہ[2] پِرائي آئِيو، لالِي لُڏُوٽِياءُ،
چانگي چَرَهو چَڪِيو.
ڪَرَهي ڪانيتا[3] رَتا[4] نائي[5] ناڪيلاءُ[6]،
چانگي چَرَهو چَڪِيو.
وَگُ[7] واسِيائِين[8] پانهنجو، سَيَ ٿِي سُراهِٺاءُ[9]،
چانگي چَرَهو چَڪِيو.
تُون ڏاتِي، ڏَتَ-ڏَٺِي، تُون راڻو، تُون راءُ،
چانگي چَرَهو چَڪِيو.
مُومَلَ مَحُتاجِيُون ڪَري، عاجِزِيُون آگِياءُ[10]،
چانگي چَرَهو چَڪِيو.
آءُ تون، عَبدُاللّطِيفُ چئي، موتِي هِنَ مَحَلاءُ[11]،
چانگي چَرَهو چَڪِيو.

١- چارو، گاه ٢- پاڻي، رس، رونق، مک، طاقت ٣- نيش، ڏند ۴- ڳاڙها ڪيا ٥- نمي ٦- وڻ جو نالو ٧- گروه، ٽولو ٨- خوشبودار ڪيائين ٩- سيني سرهاڻين سان، هر نموني جي خوشبوءِ سان ١٠- اڳيان، مهندان ١١- محل يا ماڳ تي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ مارئي

سر بابت:

مارئي ڪنهن به هندستاني راڳڻيءَ جو نالو ڪينهي. رسالي کي ترتيب ڏيندڙن شاه جي فقيرن، هن سر تي، مضمون مطابق نالو رکيو ٿو ڏسجي.

هن سر ۾ پڙهنيون عموماً ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون اختيار ڪيون ويون آهن. ابيات متفرقہ مان هڪ بيت اوپنو سمجهي ترڪ ڪيو ويو آهي؛ جاڪاڻ جو ان ۾ سنڌ جي ميرن جو احوال ڏنل آهي ۽ اسان کي خبر آهي ته شاه ميرن جي صاحبيءَ کان اڳ فوت ٿي ويو هو.

داستانن جي ورهاست ۽ ترتيب پڻ، ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري قائم رکي وئي آهي. جيتوڻيڪ 'ابيات متفرقہ' ۾ قافيہ کان سواءِ ٻي ڪا شاعراڻي خوبي نہ آهي، تنهن هوندي بہ اهي قائم رکيا ويا آهن، تہ متان ڪي عتاب ڪن.

آکاڻي:

هن سر جو مضمون عمر مارئيءَ جي آکاڻيءَ تي آهي، جا مختصر طور هيٺ ڏجي ٿي:

چوڏهين صديءَ جي پوئين اڌ ۾، عمر سومرو، عمر ڪوٽ ۾ حڪومت ڪندو هو. ڪيس رعيت جي لڄن ۾ هٿ وجهڻ جي بڇڙي علت هوندي هئي.

ٿر ملڪ جي ملير ڳوٺ ۾ 'مارئيءَ' نالي هڪڙي حسين نينگر رهندي هئي، جنهن جي ماءُ جونالو ماڏوئي ۽ پيءُ جو نالو پالڻي هو. ويچارا مسڪين مارو ماڻهو هئا، جي ڏٽ ڏوٺري ۽ جهڻ مکڻ تي گذران ڪندا هئا. وٽن هڪ همراه هاري هوندو هو، جنهن جو نالو ڦوڳ هوندو هو. ڦوڳ مارئيءَ جو سڱ ڇڪيو، پر پالڻيءَ پنهنجي نياڻيءَ جو ناتو کيت سين نالي هڪ ماروءَ سان ڪري ڇڏيو ۽ ڦوڳ کي چنبي ڇڏيائين. ڦوڳ کي ڏاڍي مٺيان لڳي، سو عمر ڪوٽ ۾ ويجي، عمر آڏو سنگهار جي سونهن جي صفت ڪيائين. عمر احوال ٻڌي، ويس بدلائي ۽ وهٽ پلاڻي؛ ڦوڳ سان ملير ڏانهن رخ رکيو. ٽن ڏينهن کان پوءِ هو پنيرڪي جو، ملير کي اچي ويجها پيا.

ٿر ۾ پاڻيءَ جي قلت آهي ۽ کوه اونها ٿيندا آهن، جن مان پاڻي ڪڍڻ ۾ وقت لڳندو آهي، تنهن ڪري ٿر جائيون اسر جو اٿي، کوه تي پاڻي ڀرڻ وينديون آهن. مارئي بہ ائين ڪندي هئي. قضا سان اڄ ندوري ننڊ ڪٽي ويس، جنهن ڪري دير سان کوه تي پهتي. ٻيون گهڻيون پاڻي ڀري ويون هيون، باقي سنڌس هڪ ساهڙي وڃي بچي هئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عمر ۽ ڦوڳ، واٺهڙو ٿي اچي اتان لنگهيا. ڦوڳ عمر کي ڪن ۾ ڦوڪ ڏني، ته مارئي اها اٿيئي. اهڙو لاثاني حسن پسي، عمر کي نينهن جا نوان نشا چڙهي ويا- پوءِ اُٺ هشائي، پاڻي پيئڻ جي بهاني، مارئيءَ کان پاڻي ڍڪ گهريائين. جيئن مارئي پاڻي آڇيس، تيئن ٻانهن کان ورتي، ڪٽي مارئيءَ کي زوريءَ اُٺ تي وهاريائين ۽ تڪڙو ڪاهيندو اچي عمر ڪوٽ پهتو.

عمر ڪوٽ اچڻ سان مارئيءَ کي ڪٽي محلات ۾ قابول ڪيائين، پر مارئيءِ جو اهوئي روح راڙو پي پيو. جيئن عمر دم دلاسا ٿي ڏنس، تيئن مارئي ماندي ٿيندي ٿي ويئي. عمر آسرا ڏنس ته، پٽ راڻي بنائيندوسانءِ، پر هوءَ پنهنجا پڪا ۽ پنهوار ياد ڪريو ويتر ويئي هنجون هاريندي. عمر روز رات جو وٽس ويندو هو، پر مارئيءَ پکن جي پريت ماڙين سانَ مور نه مٽي. هڪ پاسي عمر جون آزيون ته ٻئي پاسي مارُوئڙن جي بيپرواهي، سو ٻئي ويچاريءَ سور سٺا. وري ويتر ڪاڏي ڪاڻڻ کان به نابري واري ويئي؛ سو اچي مرڻينگ حالت کي پهتي.

ستيءَ جو سيل ڏسي، عمر جي دل پڇجي پئي ۽ مارن ڏانهن نياپو مڪائين، ته اچي امانت وٺي وڃو. سنيهو سٽي مارن مارئيءَ سان اچي ملاقات ڪئي ۽ ڪيس سنيرائي، عمر کان سوڪڙيون پاڪڙيون وٺي، ساٿيه ڏي سٺيندا، وڃي سک سانت ۾ وقت گذارڻ لڳا.

روحاني راز:

هن سر ۾ شاهه پڻ هڪ وڏي تمثيل رتي آهي. مارئيءَ کي روح سان، عمر کي نفس سان، ملير کي وحدانيت جي واديءَ سان، عمر ڪوٽ کي هن دورنگي دنيا سان، مشابهت ڏئي شاهه سالڪ کي روحن جي اصليت ۽ انجام جو سارو قصو سٽايو آهي. جيئن مارئي، ملير لاءِ بيقرار هئي، تيئن روح وري عالم ارواح ڏانهن تانگهي ۽ تاتي ٿو. حقيقت ۾ هي سارو، سر، ڪل شيءِ يرجع اِليٰ اَصله (سيڪا شي پنهنجي اصل ڏي موٽي ٿي) جو تفسير آهي.

جڏهن اجا سارو عالم عدم جي اوڙاهه ۾ غرق هو، تڏهن رب رحيم پنهنجي ذات ۽ صفات، جي مخفي خزاني ۽ لڪل جلوي کي، نمايان ڪرڻ جي خواهش ڪئي. "ڪنْ" چئي ڪائنات جوڙيائين. انسانن جا روح خلقي، ميثاق منجهه ڪاڻن "قالو- بلىٰ" جو واعدو وٺي، ڪين عالم ارواح ۾ رکيائين. ارواح اتي آزاد ۽ البيلا هئا. هڪ ٻئي سان انهيءَ وحدت جي واديءَ ۾ ائين رهاڻيون ڪندا هئا، جيئن مارئي ملير ۾ سرتين ساڻ، روح زرچنديون ڪندي هئي. اتي روح الله جي عبادت، يعني محبوب جي محبت ۾ ائين مستغرق هوندا هئا، جيئن مارئي، ملير ۾ ڪيت سين جي خدمت ۾ مشغول هوندي هئي.

آخر، الله ارواحن کي، "اهبطوا" (هيٺ لهو) جو امر ڪيو- روح، جسماني جامو پهري، عرش تان لهي اچي فرش تي پيا. مارئي به امتحان ڏيڻ لاءِ، ملير مان منتقل ٿي عمر ڪوٽ ۾ آئي. عمر ڪوت مان ماراد آهي، "هي جهان" ۽ ۽ ڪوٽ ۾ جيڪي محل ۽

ماڙيون، پلنگ ۽ پٽراٽيون، پوش ۽ پوشاڪون، ۽ ٻيا انيڪ اسباب موجود هئا- تن مان مراد آهي، "دنيوي اسباب ۽ هن جهان جا جنسار"، جن کان جملي سالم سالڪن جا روح بيزار ۽ پڃندڙ آهن. جيئن مارئي محلن ۾ ماندي هوندي هئي، تيئن سمجهدار سالڪن جا روح بہ هن دنيا جي پڃري اندر قيد آهن ۽ جنهن وقت اهو قضا جو قفس پڃندو، تنهن وقت، پنهنجي اصلي آکيري ڏي اڏامي ويندا. مارئي ملير مان نہ فقط ڪوٽ ۾ اچي قابو ٿي هئي، پر عمر جهڙي عياش جي ڦنديءِ ۾ پڻ ڦاٿي هئي. روح بہ، نہ فقط دنيا جي بنديخاني ۾ بند ٿيا، پر نجس نفس جي آور ۾ پڻ اچي ويا. ڪيترا مجازي مزن ۾ مبتلا ٿي وطن وساري ويٺا. ڪيترا دنيا جي نجاست تي مفتون ٿيا، ڪٿي وانگر هڏن پٺيان هلڻ لڳا، پر اصيل انسانن کي، هن قيدخاني ۾ قرار نہ ايندو. جيئن مارئيءَ جو من، ماڳ لاءِ ماندو هو، تيئن هنن جو روح بہ، اصلي آکيري ڏي تاٽيندو ۽ تانگهيندو رهندو هو.

حديث ۾ آيل آهي، "اَلدُنيا جِيفَۃٌ طَالِبُهَا كِلَابٌ"، يعني، 'دنيا ڍونڍ آهي ۽ انجا طالب ڪتا'. انهيءَ آيت جو تفسير، وري شاھ، سر معذوريءَ ۾ ڪيو آهي. ٻي هنڌ حديث ۾ فرمايل آهي، تہ "اَلدُنيا سِجنُ لِلمُؤمِنِينَ وَ جَنَّۃُ لِلكَافِرِينَ"، يعني 'هيءَ دنيا، مومنن لاءِ قيد آهي ۽ ڪافرن لاءِ بهشت'. جيئن مارئي جو قالب ڪوٽ ۾ قيد هو، پر قلب ملير ڏي مائل هو؛ تيئن سالڪن جو بت، بنديخاني ۾ آهي، پر لاڙو لامڪان ڏي اٿن. حق جي حب ۾ 'آرتو آب' اکين مان پيا اوتين. ٻئي پاسي پليت نفس، عمر وانگي ڏٽيءَ کان ڏتاري ڏار ڪرڻ جي ڏن ۾ لڳو پيو آهي. ڪين ڪٿين لقما ۽ لالچون آڇي ٿو، دڙڪا ۽ ڏمڪيون ڏئي ٿو، پر هو مارئيءَ وانگر ثابت قدم رهي، نڪي تا ساٽيھ جي سار ڇڏين ۽ نڪي تا مٺي منٺار کان منهن موڙين. اهي صالح، سدائين نانگي نپٽي نفس سان جنگ جوٽيندا پيا اچن.

شاھ عموماً سيني سرن ۾، نفس سان جنگ جوٽڻ ۽ کيس ماري مات ڪرڻ جي تلقين ڪئي آهي. هيءَ هدايت، هر ڪنهن سالڪ کي، مرشد وٽان ملندي آهي ۽ هو انهيءَ امر تي عمل ڪرڻ سان، اونداهي مان نڪري اوجالي ۾ ايندو آهي. هن سر ۾، شاھ ڄاڻايو آهي تہ، نفس اٿين آخر نااُميد ٿي، سالڪ جي پچر ڦٽي ڪري ٿو، جيئن عمر، آخر مارئي جو ست ۽ سچائي ڏسي، هن کان پڄي پاسو ڪيو. جيئن ملير مان مارئيءَ لاءِ مائٽ مٽ ملاقات لاءِ آيا، تيئن عالم ارواح مان، مقبول ٻانهي لاءِ، خدا تعاليٰ ڪونہ ڪو هادي موڪلي ٿو، جو کيس هن بي بقا مجازي محل مان، ماڳ ڏي موٽڻ ۾ مدد ڪري ٿو. شيخ جاميءَ هن دنيا جي فاني جنسار تي ٻارن وانگر موهجي وڃڻ کان منع ڪندي 'يوسف زليخا' جي منڍ ۾ فرمائي ٿو:

"دلا تاکي درين کاخ مجازي،
کني مانندِ طفلان خاکبازي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

توئي آن دست پرور مرغ گستاخ،
کہ بودت آشيان بيرون ازين کاخ،
چرا زان آشيان بيگانہ گشتي؟
چو دونان چغد اين ويرانہ گشتي؟
بيفشان بال و پر ز آميزشِ خاک،
بپر تا کنگر - ايوانِ افلاک."

يعني: "اي روح! تون مجازي محلات ۾ ڪيترو وقت ٻارن وانگي مٽيءَ سان پيو راند ڪندين؟ تون اُهو دادلو ۽ ڪوڏ سان نپايل پکي آهين، جنهن جو اصلوڪو آکيرو، هن فاني محلات کان ٻاهر هو. ڇو انهيءَ آکيري کي ڇڏي، ويڳاڻو ٿيو، چبري وانگر هن دنيا جي ويراني ۾ پيو ڀٽڪين؟ هن دنيا جي دز پنهنجن پرن تان ڇنڊي، پرواز ڪري، وڃي عرش جي ڪنگرين مٿان ويهہ."

سُر مارئي

داستان پهريون

١

"اَلَسْتُ بِرَبِّڪُمْ[١]" جَڏِهن ڪَنِ پِيومِ،
"قَالوابَلىٰ[٢]" قَلبَ سين، تَڏِهن تِتِ[٣] چَيومِ،
تِهين وير ڪِيومِ، وَچَنُ[٤] ويڙهيچَنِ سين.

٢

جَڏِهن "ڪُنْ فَيَڪُوْنَ[٥]،" مَنُ تَڏهانڪُون[٦] مارُئِين،
تُون ڪيئن وِجهين تَنَ[٧] کي، سُومَرا! شَڪُون[٨]،
هَمِيرَن[٩] هَڪُون[١٠]، جارُ[١١] جُسي کي پاتِيُون.

٣

چَئِي "ڪُنْ فَيَڪُوْنُ" جَڏِهن، خَلِقيا رُوحَ خُداءِ،
گَڏُ جِتِ گُذرانُ هُئو، جَڙُ[١٢] لَڳِي تنهن جاءِ[١٣]،
مُون تونهِين سين[١٤] آهِ، اُها ساڃاءِ[١٥]، سِپِرين![١٦]

١- چا، نہ آهيان مان اوهان جو رب؟ (ق-ش، ٧، ١٧٢) ٢- "جواب ڏنو: "هائو" ٣- اُتي (عالمِ ارواح ۾) ٤- وعده ٥- (جڏهين خدا تعاليٰ ڪنهن ڳالهہ جو ارادو ڪري ٿو، تڏهن فقط چوي ٿو تہ) "ٿيءُ ۽ پوءِ اها ٿي پوي" ٦- تنهن وقت کان وٺي ٧- بدن ٨- ڪليون، بند ٩- اميرن ١٠- بند، ١١- زنجير ١٢- اجايو، بي فائده ١٣- انهيءَ جاءِ (عالمِ ارواح) ١٤- تو سان ٿي ١٥- ڏيٺ، سڃاڻپ ١٦- اي محبوب! (ڪيت ڏانهن اشارو آهي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

"فَيَڪُوْنُ"[١] فِدا ڪري[٢]، ڪَهِيائِين[٣] سين "ڪُنْ"[٤]،
تَعظِيماً[٥] تَمامُ ڪَري[٦]، پوءِ پَٽرِيائِين[٧] پُون[٨]،
مارُو تِنائِين مون[٩]، پينرا! ياڳي آئِيو.

٥

نَہ ڪا "ڪُنْ فَيَڪُوْنُ" هُئِي، نَہ ڪا هُونگَ نَہ هُون،*
سَجَڻُ اُنهِين ساعَتَ ۾، پِيئي[١٠] ڏِنوسُون،
مُون تَنَ تَڏهانڪُون، مِلِي مُلاقاتَ ڪِي.

٦

نَہ ڪا "ڪُنْ فَيَڪُوْنُ" هُئِي، نَہ ڪو لِڱُ، لَحَمُ[١١]،
بَڻِيو هو نہ بُتَ ۾، اَجا ڪِي آدَمُ،
مُون توهِين سين سَڱُ، اُها ساڃاءِ سُپِرِين!

٧

نَہ ڪا "ڪُنْ فَيَڪُوْنُ" هُئِي، نَہ ڪا مُورَتَ ماهَ[١٢]،
نَہ ڪا سُڌِ ثَوابَ جِي، نَہ ڪو غَرضُ گُناهَ،**
هيڪائِي هيڪُ هُئِي، وَحدانِيتَ واهَ[١٣]،
لَکيائِين[١٤]، لَطِيفَ چي، اُتِ ڳُجهاندَرَ[١٥] ڳاهَ[١٦]،
اَکِيَن ۾ اَرواحَ، اُها ساڃاءِ، سُپِرِين!

١- پوءِ ٿيندو ٢- قربان ڪري، خيال لاهي ٣- چيائين ٤- "ٿيءُ پوءُ" ٥- عزت يا آدرڀاءُ لاءِ ٦- (آسمان وغيره) جوڙي راس ڪري ٧- پکيڙيائين ٨- زمين ٩- مون* اڃا ڪي خدا تعاليٰ جهان جي خلقڻ جو ارادو ڪيو هو، نڪي دنيا جو هل هلاچو وجود ۾ آيو هو ١٠- ياڪر پائي ڳنڍجي، رهاڻ ڪري ١١- گوشت، ماسُ ١٢- چنڊ ** اڃا ماڻهو پيدا ڪونہ ٿيا هئا جو ثواب يا گناه ڪن. ١٣- واه جي! خاصي، رڳي، فقط ١٤- معلوم ڪيائين ١٥- لڪل مخفي ١٦- اشارو، پرولي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

قِسمَتَ قَيدُ قَوِي،* ناتَہ ڪيرَ ٽچي ھِنَ ڪوٺَ ۾،
آٽِي لِڪِٽي لوحَ جي،** ھَنڌ ڏيڪارِيَمِ ھِيءُ،
پَرچِي ڪِينَ پَنھوار[1] رِيءَ، جانِ، جُسو ۽ جِيءُ،
راڄا! راضِي ٿِيءُ، تہ مارُنِ مِلِي مارُئِي.

٩

قِسِمَتَ قَيدِ ڪِياسِ، ناتَ ڪيرَ اچي ھِنَ ڪوٺَ ۾،
"وَ نَحْنُ اَقْرَبُ اِلَيْهِ مِنْ حَبلِ الْوَرِيْدِ[2]"،
وَطنِ آن[3] وِندِياسِ،
مارُنِ کي مِلَندِياسِ، ڪوٽِيُون[4] ڇَڏي ڪَڏِهِين.

١٠

"قَيْدُ الْمَاءِ[5]" ٿِيومِ***، ھِتِ اَڙانگِي[6] گھارِيان،
"ھِنَاڪَ جِسمِي وَالفُوَادُ لَدَ يڪُم[7]"، ھِينئُون ھُتِ سَندومِ،
قادِرُ شالَ ڪَندومِ، ميڙائو سين مارُئين!

١١

"قَيْدُ الْمَآءِ" ڪَھَنِ[7a] جو، سو مُون پاندِ پِيو[8]،
جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا ھُوَ ڪَائِنٌ[9]، وَھِي قَلَمُ وِيو÷،
اِيُ قَضا ڪَمُ ڪِيو، جيئَن تَر مارو، آن مارُئين.

---

* قسمت ھڪ ڀاري بند آھي. ** قسمت ۾ لکيل ھئڻ. ١- ٻيڪرار ٢- اسين (خدا) ھن (انسان) کي ڪنڌ ۾ رڳ کان بہ وڌيڪ ويجھا آھيون. (ق-ش ٥٠، ١٦) ٣- آئون ٤- ڪمرا، بنديخانا ٥- قيد الماءَ اشدٌ من الحديد (داٿي ڀاٽيءَ جو قيد لوھي ڪوٺ کان بہ وڌيڪ سخت آھي. عربي چوٽي)*** داٿو ڀاٽي لکيل- اٿم نصيب ۾ ھت رھڻ آھي. ٦- اٿانگي، ڏکئي حال ۾ ٧- منھنجو بدن ھت آھي ۽ دل اوھان وٽ آھي (عربي چوٽي)7a- چون، سڏين ٨- حاصل ٿيو اٿم ٩- جيڪي ٿيو ھو، سو لکي، قلم سڪي ويو (حديث) ÷ خدا وارو تقدير جو قلم لکي وڃي پار پيو (جيڪي ٿيڻو ھو، سو ٿي ويو).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

جِهَڙو ”قَيْدُ الْمآءِ“، تِهڙو بَندُ نہ ڪو پِيو،
”جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا هُوَ ڪَائِنٌ،“ لِهي نَہ تِرُ[١] تِياءِ[٢]،
عُمَرَ! تو هُتَاءِ، اَجائِي[٣] تِئِي اَجِڙين[٤].

١٣

رِيءَ اِعرابِيَنِ[٥] هِتَ، گهنگهرُ[٦] گهارَڻُ مُون تِيو،
”بَڪَتِ الْعَيْنَانِ فِيْ هَوَاڪَ دَماً“[٧]، پُڄان[٨] ساڻُ پِرِتِ،
مَنُ، اَکِيُون، تَنُ تِتِ، جِتِي جَنَبُ[٩] جيڏِيِين.

١٤

هِي هندُ، پيٽِيُون هاڻِ، ساڙيان سَبِ ڏيهَيَنِ ري،
”ڪُلُّ شَيءٍ يَرْجِعُ اِلَيٰ اَصِله“[١٠]، تِي جِهڄان[١١] جهانگِيَنِ ڪاڻِ،
پِرِي[١٢] پنهنجي ياڻِ، پَسان مُلڪُ مَلِيرَ جو.

وائي

منهنجو هينئڙو سَنگهارَن سارِي،
هوءِ جي ويجها رَهَنِ وَس[١٣] ڪي.
آءٌ هَمِيرَ![١٤] يَجُ زَنجِيرَ، هيٺَن[١٥] نہ سَگهان گهارِي،
هوءِ جي ويجها رَهَنِ وَسَ ڪي.
قَلبُ مُنهنجو ڪوٽَ ۾، گهايَلُ تو گهارِي،
هوءِ جي ويجها رَهَنِ وَس ڪي.

١ـ تر جيترو، ٽورو ٢ـ تنهن مان ٣ـ آزادي ٤ـ ڏنار، ٻڪرار ٥ـ برپٽ ۾ رهندڙ عربن، جهانگين ٦ـ حيران، پريشان ٧ـ ”تنهنجي عشق ۾ (منهنجن) ٻنهي اکين رت رنو.“ (عربي شعر) ٨ـ مارن کي پهچان ٩ـ جنم، جم، حياتي ١٠ـ سيڪا شيءِ پنهنجي اصل ڏي موٽي ٿي (عربي چوٽي) ١١ـ ڳران ١٢ـ ڦري، موٽي ١٣ـ جتي مينهن پوڻ ڪري ساوڪ هجي ١٤ـ امير (عمر) ١٥ـ هيٺن، هن حال ۾.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اِلاهِي عنايَتَ سِين، شالَ، ڪِينءَ[1] مَران ڪِينڪاري[2]،
هوءِ جي ويجها رَهَنِ وَس ڪي.
وَجان شالَ وَطَنَ ڏي، پَرِ پچاڻي[3] پاري،*
هوءِ جي ويجها رَهَنِ وَس ڪي.
مَران شالَ مَليرَ ۾، گولَنِ[4] سِاڻُ گُذاري،
هوءِ جي ويجها رَهَنِ وَس ڪي.

داستان ٻيو

١

نَہ ڪو اير[5]، نَہ پير[6]، نَہ ڪو اوٺي آئيو،
مُون وَٽِ آيو ڪونَہ ڪو، پانڌيئان[7] پَري پيرُ،
ڪِتابَتُون[8] ڪيرُ، آڻي ڏيندُمِ اُنِ جُون.

٢

نَہ خَبَرَ، نَہ خوابُ، نَہ ڪو اوٺي آئيو،
هُتي جو هِتِ ڪِهين، ڏنو ڪونَہ جَوابُ،
هَميرَنَ حِسابُ، ڪُهُ چاڻان، ڪيئن ٿِيو.**

٣

اوٺِي! ٻُوٺِي[9] آٿِين، ڪو هُتي جو هِتِ هير[10]،
تَہ ڪِنا جي ڪوٺَنِ جا، ٿِيَنِ سُرَها سِير[11]،
آءَ تَہ اَکِين اُگهانُ، جي پانڌُرَ[12] ڏٺِي پير،
اَللهَ لَگِ، لَطِيفُ چئي، لاءِ مَ تُون اَوير،
ڪوٺِيين گهاري ڪيرَ، مَحَلين مُنجهي مُون هِينئون.

---

١ خوشي مان ٢- ڪيڪاري، خوش خير عافيت ڪري ٣- پيءُ جي، اباڻي * اباڻي ريت رسم نباهي (ستر قائم رکي). ٤-.گولاڙن (ول جو قسم) ٥- چاري، خبر چار آڻيندڙ ٦- واٽهڙو، مسافر ٧- پانڌن مان ٨- خط، نياپو. ** اميرن (عمر) منهنجي لاءِ الائجي ڪهڙي ڳالهه رٿي آهي. ٩- ٻُوٺائي، ٻُوٺ جو ١٠- هينئر ١١- رستا، گس ١٢- ٿر جو ڏکڻ وارو پاڳو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آلا! اوٺي آئيين، جي نياپا نينِ،
اُئون اُنين[1] جي آهيان، توٽي مُون نه مَڃينِ،
مَسُ منهنجي هَٿَ ۾، ڪاغذُ ڪي آئينِ،
لُڙڪَ نه لکَڻُ ڏينِ، ڪِريو پُونِ قلمَ تي.

٥

جي اَمُرُ[2] هَٽيو اَڏَ ڪَري، سي ڪاغذُ لِکان ڪيئن،
واڳيُون[3] جي وصالَ سين، تَنين چاڙهي چيئَن[4]!
رُئان راتو ڏينهن، جيئن اُنِ جي وائيءَ ۾ وَرَ گهٽا.*

٦

تَنِ وَهِيَنِ[5] ويڙيچَنِ کي، رُئين نه راتو ڏينهن،
ڪالھ پَهُنوارَنِ لَڏيو، مُون کي چاڙهي چيئَن،
اُئون جيئندي ڪيئن، جُھ اُنِ تَرِ[6] وَڃي ٿاٽا[7] ڪِيا.

٧

تَرِ تَرِ اَندَرِ ٿاڪ[8]، عُمَرَ! مارُوئَڙَنِ جا،
لاٿائُون، لَطِيفُ چئي، مَٽان لوئيءَ لاڪَ.**
عُمَرَ! ڪَرِيو آڪ[9]، پَهرِيون تِي پَنَ چَران.***

٨

تَرِ تَرِ اَندَرِ ٿانءُ[10]، وَنهِيَنِ ويڙهيچَنِ جو،
سَڀِ تنهنجو سُومَرا! وِيئا ڳِنهَن[11] نان[12]،
اُتي ويندِيَسِ آنءُ[13]، لوئيءَ لَڄَ مَٿي ڪَري.÷

١- انهن ٢- تقدير ٣- ڪيئن ٤- بدل، گڏ ٥- ڦاهيءَ (ڏاگهه. ٻاهه جو مچ) * مارن جو هڪ ڳالھ تي ٽڪاءُ ڪونهي. ٥- شاهوڪارن، آسودن ٦- بريٽ ٧- مڪان، منزل ٨- ٽڪاڻو، منزل، گهر ** مارن مارئيءَ جي فراق ۾ لوئي تان لاک جو ڳاڙهو رنگ پوئتا ۾ پيا ڇڏ گل (هار سينگار) لاهي ڇڏيا آهن. ٩- امر، حڪم ÷ اي عمر! حڪم ڪر. ته آءٌ مال سان پهري (گڏ وڃي) انهن کي پن چاريان. ١٠- وٿاڻ، منزل ١١- وٺن چون (ته ظالم آهي) ١٢- نالو ١٣- اُئون ÷ عصمت يا پرم قائم رکي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

سَهَسَين سيبا[١] ڪَنجُري[٢]، لوئِي ليڙَ[٣] ٽِيامِ،
اَباڻَنِ جي جي آسَري، ڪَتي[٤] ڪانَ ڪِيامِ،
جا ڏَٺ[٥] ڏِڪِييامِ، تنهن جو پَرِوَرَ پَنِ[٦] رَهائِيين!

١٠

سَهَسين سيبا ڪَنجُري، لوئِي لِيڙُون لِيڙَ،
واسِي[٧] وارَ، نہ ويڙهيان، مَرُ ڇُگُون رَهَنِ ڇِيڙَ[٨]،
مارُوءَ جي مُهاڙِ[٩] رِيءَ، اَندَرِ ناهِ اُڪِيرُ،
هِهَڙو حالُ، هَمِيرَ! وَتِي شالَ ويڙهه وَجان.

١١

سَهَسين سيبا ڪُنجُري، لوئِي سِين لِيڙُنِ،
هِهَڙو حالُ وَتِي ڪَري، وَتِجان مَنجهه ٽَرَنِ،
مارُو مانَ چوَنِ، تہ هُئِي آسانهين[١٠] آسَري.

١٢

سِبِي، سيبا ڏِي، پوري نينهن نہ ڪَچُوئِي[١١]، *
ڪَتِيءَ وَتِيُون[١٢] ڪُتِيُون، سَتِي سِيٽِي[١٣] سِي،
مَچِڻ[١٤] چُونڊ ڪِي، لَجايِئِي ٽَرَ-جائِيُون!

١- ٽوپا، ٽاڪا ٢- ڳَج، چولِي ٣- ڇِيهون ڇِيهون ٤- اُن ڄِي ڪتيل لوئِي ٥- ٽر جو وچون حصو ٦- پردو، عزت، پَتَ ٧- سرهو تيل وجهي ٨- مُنجهيل ٩- منهن ١٠- اسان جي ئي ١١- سستائي، گهٽائي * ابهمڙي لوئي کي ٽوپا پئي ڏي، پر مارن جي محبت مان تر جيترو بہ گهٽ نٿي ڪري. ١٢- (واحد: وَٽِ) ڪِناريون، اندريون اندريون يا ڪنيون ١٣- اندي ورائي ٽوپو ڏيئي ١٤- متان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

عُمَرَ! آئون وِيندَڙو[١] پُڇان ڪوءِ،
جِتي مارُو، تِتي پانڊِي،* اَلو.
مَتي ماڙِيءَ مارُئِي، رُوئاري ۽ روءِ،
جِتي مارُو، تِتي پانڊِي، اَلو.
پَنڊان[٢] ڪارِيو پَهيَڙا[٣]، ڪِي جو اُپِري[٤] چوءِ،
جِتي مارُو، تِتي پانڊِي، اَلو.
سارِيو سانيِيڙَنِ[٥] ڪي، رُوحُ منهنجو روءِ،
جِتي مارُو، تِتي پانڊِي، اَلو.
پانڊِي پَهنوارَنِ جو، ڪالهه نه آيو ڪوءِ،
جِتي مارُو، تِتي پانڊِي، اَلو.
راڄُ پَرَتو رَبّ ڪي، سُومرا! سَندوءِ،
جِتي مارُو، تِتي پانڊِي، اَلو.

داستان ٽيون

١

پَٽولا[٦] پَهنوارِيُون، مُورِ نَه مَٽي ڪَن[٧]،
جُهِ لاڪَ رَتائُون لوئِيُون، تَه سالُنئان[٨] سُونهَنِ،
اُنّ ايلاچِنڊُون[٩] اَگِري[١٠]، بَخمَلَ بافتَنِ،
سَڪَرَ[١١] پانئِيان، سُومرا! ڪَتيءَ ڪان کُهنبَن[١٢]،
جا ڏِنِيمِ ڏاڏائَنِ، سا لاهِينءِ ڪيِ لَڄَ مَران.

١ـ واٽ وِيندڙ، واٽهڙو * جتي مارو آهن، اوڏاهين ڪو وڃڻ وارو آهي؟ ٢ـ پنڊان، پنڊ ڪان ٣ـ واٽهڙو، مسافر ٤ـ ڳاٽ ڪٽي ٥ـ سانيِيڙَنِ، محبوب، جن جي سار اٿم ٦ـ ريشمي ڪپڙا ٧ـ ڍڪين، پائين، پهرين ٨ـ شالن ڪان به وڌيڪ ٩ـ پٽاپٽي ريشمي ڪپڙا ١٠ـ بهتر ١١ـ سرس، بهتر ١٢ـ کهنبن ڪپڙن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

اِرَمَ[١] هَنڌِ مَ اوڍِيان، پَٽولا، پَٽَ چِيرَ[٢]،
پانڌُوڙا[٣] پَنِ ڍِيان، اَرغَجَ[٤] ۾ عَبِيرَ[٥]،
مارُوءَ سين شَلَ ماڻِيان، ڪَتِيُون جهَرِيُون ڪِيرَ،
اَندَرِ اُجَ اُڪِيرَ، مون کي پِرينءَ پَهنوارَ جِي.

٣

سونَ بَرابَرِ سَڳَڙا، مارُوءَ سَندا مُون،
پَٽولا پَهنوارِ کي، عُمَرَ! آڇِ مَ تُون،
وَرَ[٦] لوئِيءَ جِي لُون[٧]، ڏاڏڻ ڏِنيامِ جا.

٤

سونَ بَرابَرِ سَڳَڙا، لُون لُون بَرابَرِ لَکُ،
رُپو جنهن رَدِ ڪِيو،* ڪوڙِ[٨] تِهِين کي ڪَکُ،
مُون مارُوءَ جو مَکُ[٩]، تيلُ نه لائِيان تُنهنجو.

٥

تيلُ نه لائِيان تُنهنجو، مُون مارُوءَ جو مَنِ،
ڪَرِيان پِي، نه ڪَنِ، آهَرَ[١٠] اُنهِينءَ آهِيان.

٦

مُون مارُوءَ سين لَڌِيُون، لوئِيءَ ۾ لاڻُون،
سونَ بَرابَرِ سَڳَڙا، مون کي پانهِن پَڌائُون،
عُمَرَ جو آئُون، پَٽُ ڪِيئَن پَرهِيان[١١]، سُومَرا!

١- اعليٰ اوني ڪپڙا ٢- ريشمي ڪپڙا ٣- پوتيون، چنيون ٤- بافتو، آسماني رنگ جو ڪپڙو ٥- (ع) هڪ خوشبودار مسالو، جيڪو ڪپڙن تي ڇنڪاريو آهي. ٦- بهتر (دولت، قيمتي) ٧- تند، ڌار، ڌاڳو * جنهن سون ۾ رپو، يعني دنيوي اسباب ترڪ ڪيو. ٨- ڪروڙ، ڪوڙي، ويهه (Scoire) ڪروڙ، تمام گهڻا ٩- مڳٽي وقت مکيل تيل ١٠- آڌار، اميد ١١- پهريان، اوڍيان، ڍڪيان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۷

پَٽُ نَہ پَرَهِيان، سُومَرا! جانڪِيتانِ[۱] جِيان،
اَٺون ڪيئن لوئِي لاهِيان، ڪارَڻِ پِنِ ڏِينهانَ،
جانسِين تِي جِيان، ڪانڌُ نَہ ڪَندِيَسِ ڪو ٻِيو.

۸

جَنِ ڪَرايَنِ ڪَچَ[۲] جا، وَرُ[۳] ساهيڙيُون سِي،
اَٿَ[۴] اُڪَندِي آهِيان، مَنهَن ماروءَ جي،
پَڪَن سين نَہ پاڙِيان، هَندُ هِتي جا هِي،[۴a]
اَهلَ[۵] اَباڻِنِ ڪِي، مَرِي شالَ مَلهائِيان.*

۹

ڪَرايَنِ ڪَروڙِ جا، چُوڙا ڪُوڙا جَنِ،
سو مَرَڪُ مارُوئَڙَنِ، جِئان لوڪَ لَڄَ ٿِئي.**

۱۰

ڪارا[٦] ڪَرايَنِ م، سونُ اَسان کي سُوءَ[۷]،
وَرُ[۸] جيڏيَنِ سين جُوعَ[۹]، فاقو[۱۰] فِرحَتَ پائِيان.

۱۱

اِيءَ نَہ مارُن رِيت، جيئن سِيڻَ[۱۱]-مَٽائِنِ سونَ تي،
اَچي عُمَرَ ڪوٽَ م، ڪَندِيَس ڪانَ ڪُرِيت[۱۲]،
پَکَنِ جِي پِرِيتِ، مارِيءَ سين نَہ مَٽِيان.

۱- جيبستائين ڪم ۲- شيشي جا ڪوڙا چوڙا ۳- بهتر ۴- انت، نهايت، بلڪل، تمام ۴a- اهي ۵- ماڻهو، ڀاتي *ستر وڃائڻ جي عيوض هتي مري، شل اباڻي آڪم (خاندان) جو منهن مٽي ڪريان، + جن شين استعمال ڪرڻ سان ٻين کي لڄ اچي، سي مارو فخر سان استعمال ڪن ٿا. ٦- ڪاري رنگ جا ڪپڙا ۷- ڏک، ماتم ۸- بهتر ۹- بک، لنگهڻ ۱۰- بک، پينگ ۱۱- مائٽ، عزيز، محبوب ۱۲- (ڪُ+ريت) بڇڙي رسم، ڪُپر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

عُمَرَ! اَڇا ڪَپِڙا، ڪاٽياريُون[1] ڪيئن ڪَنِ،
جَنِين جا تَرَنِ ۾، وَرَ[2] تا وينڻَ[3] سَهَنِ،
هُوءِ جي حقَ پَچَنِ[4]، سي ڪيئن سَتيُون سُومَرا.

١٣

آئُون ڪيئن سَوَڙِيين سُمَهان، مُون وَرُ گهاري وِلَ[5]،
ڪَتيرِيءَ تان ڪِلَ، عُمَرَ ڪِڄ مَ ايهَڙِي[5a].

١٤

آئُون ڪيئن سَوَڙِيين سُمَهان، مُون وَرُ گهاري سُڃَ،
وَرُ[6] اَياڻِنِ سين اُڃَ، ڪوءِ[7] شَربَتُ تنهنجو سُومَرا!

١٥

وَرُ سي وَطَنَ ڇائيُون، صَحرا[8] سَتُرَ[9] جَنِ،
گولاڙا[10] ۽ گُگرِيُون[11]، اوچَڻُ[12] اَباڻَنِ،
ويڙهيا گُهمَنِ وَلِيين[13]، جهانگي مَنجهہ جهنگَنِ،
مون کي مارُوئَڙَنِ، سُڃَ ڳِنائي سيڄَ ۾.*

١٦

پَلَرُ[14] پيئڻُ، اوچڻُ اُنَ، جَنِ جا پير مَٿي پَٽَ پاڪَ،**
وِهَڻُ[15] وَراڪَنِ[16] ۾، اُنِ جي آجوکِي[17] اوطاقَ،
پاڻُ نَہ پَسَنِ پاڻُ کي×، ويچارا بيباڪَ[18]،
عُمَرَ! اُووءِ نَہ عاقَ[19]، ڏکِيا[20] جِمَ ڏکوئِين!

١- ڪاڻ يا عذاب يا عيب واريون، مهٽي هاب ٢- مڙس، پتار ٣- مهٽا ٤- مڙسن سان بي وفا ٿين ٥- ولهہ ۾، ٿڌ ۾ ٥a- اهڙي ٦- بهتر ٧- ڪڏ ۾ پوي ٨- برپٽ ٩- پردو، پناهہ ١٠- ول جو قسم ١١- وڻ جو قسم ١٢- ڪپڙو، ڍڪ، پناهہ ١٣- ولين سان * شاديءَ رات سيج ڏاج ۾ ڏني. ١٤- مينهن جو پاڻي ** جيڪي پير اُگهاڙا ڪيو پٽن تي پيا هلن. ١٥- وهڻ جي جاءِ، گهر ١٦- ويڙهہ، وٽن جي جهڳٽن ١٧- جوکي يا خطري کان خالي، سلامتي واري × منجهن خودي ۽ خود غرضي بنهہ ڪانهي. ١٨- بي ڊپا، بي فڪرا، البيلا ١٩- بي چيا، نافرمانبردار، نٺر ٢٠- مظلوم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۷

کارا ڪَپَڙَ ڏيهَ ۾، پيا وارِيءَ مَنجھ وَٽانڻَ،
ساٿيَنِ کي، سَيّدُ چئي، پَرِيو ڏِيَنِ پانڻَ[1]،
عُمَرَ! اِيءَ اَمانڻَ[2] ثابِتُ[3] رَکِجِ، سُومرا!

۱۸

جا عُمَرَ! تو مُلِ[4] عِيدَ، ساسانَ[5] سُوءِ[6] وَرَتِي[7] سُومَرا!
وِيئِي، ويچارَنِ وِسَرِي، خُوشِي ۽ خَرِيدَ،
سِڪَڻَ ڪِيا شَهِيدَ، مارُو جي مَلِير جا.

۱۹

منهنجو تُورُ[8] تَلِنِ[9] ۾، چِيها[10] تو چارِي،
ڏِاٿِي[11] ڏِٺَ ڏارِي، آهيم اُتِي[12] مِينهَڙِي.[13]

۲۰

منهنجو تُورُ تَلِنِ ۾، آئُون هِتِ بَندِياڻِي،
مُون ڏِاڏاڻِي ڏيهَ ۾، قُرهُ[14] ۽ لاڻِي[15]،
ڪَندِيَسِ رِهاڻِي[16]، مارُوءَ پاسِ مَلِيرَ ۾.

۲۱

حَقّاڻو[17] هُتِ نِيو، آئُون هِتِ بَندِياڻِي،
سارِي ساڏُوهِيَنَ[18] کي، ڪوٺِيَنَ[19] ڪوماڻِي،
لِڳين لوهَ[20]، لَطِيفُ چئي، وِيٺِيَسِ وِساڻِي[21]،
مُنڌَ مارُوءَ جِي نَه لَهِي، ڪِيَتِ[22] ڪِجاڻِي[23]،
سَمُنِ[24] سَچاڻِي[25]، اُتي آهيمِ اُنِ سين.

۱- پيالا، وٽيون ۲- امانت ۳- سلامت ۴- وٽ، لاءِ ٥- اسان ٦- ماتم ۷- ورتائِي، استعمال ڪئي، ملهائي ۸- جيڏو، سرتو، محبوب ۹- هيٺاهين زمين، ڊوري، ترائي ۱۰- گاهه جو قسم ۱۱- ڊائي، وارو، وعده ۱۲- وسئي ۱۳- مينهن ۱۴- اِن جو قسم ۱۵- ٻوٽي جو قسم ۱٦- رهاڻ، محفل ۱۷- مڙس ۱۸- مٺي ڄار جو وڻ ۱۹- بنديخاني ۾ ۲۰- زنجيرن پئي ۲۱- اُجهاڻل، ڪِڪ، پريشان ۲۲- جهوري، ڳارو ۲۳- اندر جو سور، پريشاني ۲۴- وعدو، انجام ۲۵- سچائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

لوئيءَ ۾ لائون، مون مارُوءَ سين لَڌيون،
سونَ بَرابَرِ سَڳَڙا، پٽانهن پَڌائون،
مُون مارُوءَ سين لَڌيُون.

سو ڪيئَن پَٽ پَرَهِيان[1]، سُومَرا! ڳَهورِيو عُمَرَ جو اَٽُون،*
مُون مارُوءَ سين لَڌيُون.

ڪاجِ ڪَتيرِنِ سَفرو[2]، سگُرُ[3] ۽ سائُون[4]،
مُون مارُوءَ سين لَڌيُون.

سا ڪيئن ڪائي ڪارِڪُون، جنهن کي ڏُونرا ڏيجُ[5] ڏِنائون،
مُون مارُوءَ سين لَڌيُون.

ڪِهَ[6]، مانڌاٽِيُون[7]، مَڪِٽِي[8]، قُوتُ جَنِين جو سائُون،
مُون مارُوءَ سين لَڌيُون.

عُمَرَ تي[8a] جورَ[9] ڪَري، جيلانهن راجُ آڳاهُون[10]،
مُون مارُوءَ سين لَڌيُون.

١- پهريان؛ اوديان *عمر جو پٽ گهورئو! آئون انکي ڪيئن پهرينديس ٢- سَفَرو، سَڦَلُ، فائدي وارو، لائق ٣- ڪنڊيءَ جي وڻ جون سگريون ۴- ان جو قسم ٥- ڏاج، ڀاڳُو، ورٿو ٦- گاهہ جو قسم ٧- گاهہ جو قسم ٨- گاهہ جو قسم ٨a- تنهن ڪري ٩- زور، زبردستي، ڏاڍائي ١٠- اڳيرو، پري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان چوٿون

١

مِينديا[١] ڏوءِ نہ مارُئي، پِيئَسِ پَهُنوارِيُون چِتِ، *
راڄَ رُئارِي، هَنجُون هاري، هِيءَ هُتي جي هِتِ،
آهِسِ پائُرَ پارَ جو، ڪِجَڻُ ۾ ڪَپِتِ،
وِينگسِ[٢] وِيڙيچَنِ رِيءَ، مَن سُٽي ڪا مَتِ،
سُومرا! سُپَتِ، ڪَرِ، تہ ڪوٽِئان[٣] نِڪري.

٢

مِينديا ڏوءِ نہ مارُئي، آهيسِ مَنِ مَلِيرُ،
ڪَڏِي تہ ڪانڻ لَهي، هِتان هِيءَ هَميرُ،
ڪاٿُرِ پِيَنِ ڪِيرُ، ** جي اَمانَتَ اُتِ وَڃِي.

٣

مِينديا ڏوءِ نہ مارُئي، نہ ڪِلي، نہ ڪاءِ،
عُمَرَ جي انصافَ جا، وينِي واساما[٤] ڳاءِ، ***
هِيءَ جا ڪَيئي هاءِ[٥]، سا مهندان[٦] اِينديئي منهن ۾! ÷

٤

مِينديا ڏوءِ نہ مارُئي، ٽِيَسِ ڪُرِنُون[٧] وارَ،
سَتيءَ سيئي سارِيا، جي پائُر جا پَهُنوارَ،
عُمَرَ اُنِهُونِ[٨] ڏارَ، مُورِ وِهِي مارِيِين.

١ـ وارن جون چڳون * پهنواريون ياد پونس ٿيون. ٢ـ وينگس، وينجهر (سياڻي، عقل واري) ٣ـ ڪوٽ مان، بند مان ** ٿر جا ماڻهو ڪير پين، يعني خوشيون ڪن. ٤ـ ڳڻتيون، فڪر *** مارئي دل ۾ پئي ڳڻتيون پچائي تہ "الاهجي، عمر مون سان انصاف ڪندو يا نہ". ٥ـ هاجو ٦ـ اڳيان÷ هي جو مونسان ويل وهايو اٿئي، تنهن جو قيامت ڏينهن حساب ڏيڻو پوندءِ ٧ـ ڳنڍيون ڳوڙها ٨ـ انهن کان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

مِينديا ڏوءِ نَہ مارُئي، مَحلين مارُئان[١] ڌارَ،
پايو ميٽُ مَلِيرَ ري، مُنڌ نَہ ويڙهي وارَ،
جا هُتي- جن هارَ[٢]، سا ڪينَ وِهَندِي ڪوٽَ ۾.

٦

مِينديا ڏوءِ نَہ مارُئي، ڪونهي اُنَ اوجاھُ[٣]،
عُمَرَ جي اِنصافَ جو، پيئِسِ ڪَنِ پَڙاءُ،
وينِي چوءِ، "اللهَ، مُون تي مِٽَ نَہ موٽِيا!"

٧

مَحلين ماندي[٤] مارُئي، ڏِٺيمِ مُنهن مَلُورَ[٥]،
اَٺيا[٦] سَٺِيا نَہ ڪَري، سُونهن وِڃايَسِ سُورَ،
پِيَسِ لوھَ، لَطيف چي، لَتَسِ ڪوڏَ ڪپُورَ[٨]،
چِتَ جَنين جا چُورَ[٩] سي مَنکي، مَرڪَ[١٠] نَہ ڪَنديُون.

٨

ڪَريو مُهاڙَ[١١] مَلِيرَ ڏي، روءِ اُڀِي چوءِ:
"سُهَڃ[١٢] سُورِي پاتِيان، سومَرا! سَندوءِ،
"مُلڪَ مارُوءَ جي آهِيان، جورِ[١٣] نَہ ٿِيان جوءِ،
سو قَلبُ[١٤] ڪوٽِ نَہ هوءِ، جو هُتي- جَن هَٿِ ڪِيو."

١- مارن کان ٢- (١) هُتي جي، هُتي واري ٢- هتي جي ماڻهن جي آڌار يا آسري تي
٣- وٽيءَ پسند ٤- بيقرار، پريشان ٥- ملول، پريشان ٦- اٺيا وار، ٧- لاڏ، خوشي
٨- ڪافور، سرهاڻ ٩- پرزا پرزا ١٠- خوشيون، لاڏ ڪوڏ ١١- منهن ١٢- سک سهنج
١٣- زوريءَ ١۴- دل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

ڪَرِيو مُهاڙِ مَلِيرَ ڏي، اُپِيائِي آهي،
جا مَتي ڏِنِيَسِ مارُئين، سا لوئي نَہ لاهي،
سُومَرا! ساهي[١] سَتِيءَ وِجهُ مَ سَنگهرُون[٢].

١٠

ڪِيَم مُهاڙِ مَلِيرَ ڏي، مَتي ڪوٺَ چَڙهِي،
نِتُ نِهاري ڏيهَ ڏي، ڳوڙها پِيَمْ ڳَڙِي،
نِڳِي[٣] ڪُوڪَ قَلبَ مان، مَنجهان رُوحَ رَڙِي[٤]،
ويڙِيچَنِ وَرِي، ڪَرَه نَہ لَڌِي ڪَڌهِيِن!

١١

جي ڪَرَ لَڏائُون، تَہ بنديءَ بَندُ نَہ سارِيو،
مارُوئَڙَنِ آئُون، جيڪُس[٦] وِيَسِ وِسَرِي!

١٢

بَندِي ٻِيا قَرارِ، اَسين لوچُون[٨] لوهَ ۾،
مَتي تَنِ تَرارِ، سَدا سانيِيڙَنِ[٩] جي.

١٣

لِنگڙيارِي[١٠] لوءَ[١١] ۾، جَنِين لَئي تِياسِ،
تَنِين تَرَ جيتَرو، پَلَڪُ نَہ پُڇِياسِ،
جَهروڪَنِ[١٢] جهوريو هِنيُون، ڪوٺِيَنِ آئُون ڪَٺِياسِ،
مارُنِ مُونجهه مُياسِ،* ناتہ ماڙِينِ ماريَسِ ڪِينَ ڪِي.

١- ڇڪي تاڻي ٢- زنجيرون ٣- نڪتي ۴- رڙ ٥- خبر، پرگهور ٦- شايد، مڃاڻ ٧- ٻيا قيدي ٨- ڳوليون، بيقرار ٩- جن جي سار اٿم (محبوب) ١٠- ٽڳڙي پوش، ڦاٽل ڪپڙن واري ١١- لوڪ يا جهان ۾ ١٢- ڪنهڙو، بالڪني، ماڙي * مارن جي ڳڻتيءَ ۾ فنا ٿيس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٤

ماڙيَنِ مارِيَس ڪِينَ ڪِي، مُيَس مارُنِ لاءِ،
ڪَرَ لَهَندا ڪَڌهِين، منهنجي اَچِي ماءِ[١]!
سانيئڙن سَڏاءِ، ويٺو واجَھ وِجهي هِنيُون.

١٥

ويٺو واجَھ وِجهي هِنيُون، پَرِ ۾ پَهُنوارَنِ،
اَت[٢] اُڪَنڊي آهِيان، پائُرَ ۽ پِرِيَنِ،
ڪَرِيَانِ ٻِـي نَہ ڪَنِ، ويندِيَسِ وَطَنَ سامُهِين.

١٦

ويندِيَسِ وَطَنَ سامُهِين، مَلِيَرُ منهنجو ماڳُ،
ڏُٿُ[٣] چُونڊِيندِيَسِ ڏيھ ۾، سانُ سَرَتِيَنِ ساڳُ[٤]؛
تَہ مُون سَنئُون سَياڳُ، جي ويجِهي تِيان وَرَ ڪي.

١٧

جي ويجهي تِيان وَرَ ڪي، تَہ سَياڳُومِ[٥] سَنئُون،
نِتَ نِتَ[٦] آهِ نَئُون، مون ڪي پَسڻُ پَهُنوارَنِ جو.

١٨

اَئُونَ ڪيئن چِڏِيان، سُومَرا! تَن پَهُنوارَنِ پَچارَ،
جَرَڙَ[٧] جَنِين جي جانِ ۾، لَڳِي رِيءَ لُهارَ،
ميخُون مَحَبت سَنديُون، هِينئڙي مَنجھ هَزارَ،
پَکا ۽ پَهُنوارَ، ڏِٺي مُونَ ڏينهن ٿِيا.

١- اي ماءُ! ٢- انت، نهايت، تمام گهڻو. ٣- جهنگلي گاھ جو ان ٤- ڀاڄي، ترڪاري ٥- منهنجو سياڳ ٦- هر هر، وري وري ٧- ميخ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

مُون مَ ڪَسيجاهُ[١]، مُون مِ ڪَٽيجاهُ[٢] لوئِي، مِيان عُمَرَ!
ساڻُ پُلاهَ نَہ پاڙِيان[٣]، سُونهين ڏؤنرَنِ ڏوئِي،
مِيان عُمَرَ! مُون مَ ڪَسيجاهُ.
ڪاندُ نَہ ڪَنديَسِ ڪو پِيو، مُون وَرُ مارُو سوئِي،
مِيان عُمَرَ! مُون مَ ڪَسيجاهُ.
ڪوءِ سيءِ طَعامَ تَن جا، وَرُ سا ڏؤنرَنِ ڏوئِي،
مِيان عُمَرَ! مُون مَ ڪَسيجاهُ.
جهانگِي جو جَهنگَنِ جو، سيڻُ ڪَميڻِي سوئِي،
مِيان عُمَرَ! مُون مَ ڪَسيجاهُ.

داستان پنجون

١

سُونهن وِڃايمِ، سُومرا مارُون مَسَ مَڃينِ، *
ڏُنگا[٤] ڏاڏي پوٽيين، ڪَنِ ڏِنا، ڪي ڏِينِ،
جي مان[٥] لوهَ لاهِينِ، تہ ڪوٽَن مِ ڪِينَ هُئان.

٢

سُونهن وِڃايَمِ، سُومَرا، ميرو مُنهن ٿِيومِ،
وَڃَڻُ تِتِ پِيومِ، جِتِ هَلَڻُ ناهِ حُسنَ ري.

١ـ ڪسائين ٢ـ ڪٽجائين ٣ـ برابر سمجهان * مارو ماڻهو مون کي سونهن (عصمت) کان سواءِ مشڪل قبول ڪندا. ۴ـ طعنا، ميهڻا ٥ـ منهنجا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سونهن وِجايَمِ سُومَرا! سِکِرُ[١] جهَڙي سُونهن،
دِلِ ۾ ڏُکي ڏؤنهن، منهنجو مُنهن ميرو ٿِيو.

٤

سُونهن وِجايَمِ سُومَرا! هِتِ آچي هاڻِ،
ڪيئن لَهَندِيَمِ ڪاڻِ، حُسنُ مُون هِتِ وِيو!

٥

سُونهن وِجايَمِ، سُومرا! ڪِيانهن وِيمِ ڪمال،
وِجا ڪيئن وطن ڏي، هِهَڙو وَتِي حالُ،
جي مان ڏِين جَمالُ،* تَہ پَسان منهن پَهُوارَ جو.

٦

سُونهن وِجايَمِ سُومَرا! وَطَنِ وَجان ڪيئن؟
حُسنَ ڏاران هِيئَن، پَسان ڪيئن پَهُنوارَ کي.

٧

سونهن وِجايَمِ سُومرا! پَسان ڪيئن پَهُنوارَ،
ڏِٿِي[٢] جا ڏَڙارَ[٣]، تنهن[٤] رِيءَ رُوءِ[٥] رُڃَڻُ[٦] ناهِ ڪو.**

٨

سُونهن وِجايَمِ سُومَرا! عُمَرَا! ٿِيَس اَسيرَ[٧]،
مارُو مَنجهِ مَلِيرَ، مُون سين هِتِ هيئَن ٿِيو.

١ـ لعل * جيڪڏهن منهنجو جمال مون کي ورائي ڏِين. ٢ـ چونڊيي ٣ـ ڏٿار، ڏراڙ، ڏنار ٤ـ تنهن کيِ (مارئيءَ کي) ٥ـ (سهٽي) منهن ٦ـ فرحت، خوشي ** جنهن ڏنار (ڪيت سين) چونڊيو اهي، تنهن کي سهٽي منهن (نيڪ اعمالن) کان سواءِ خوشي حاصل ڪانہ ٿيندي. ٧ـ بندياڻي.

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

۹

سُونهن وِچَايَمِ سُومَرا، تينديَسِ ڪيئن قَبُولُ،
ڪونهي سُهَڳُ[۱] نَہ سُولُ[۲]، پُوڇي مُنهن پَهنوارَ سين.

۱۰

تَنِ مُنهن موچارا مارُئين،* مَليرُ[۴] جَنين ماڳُ،**
ناقِصَ نَوازي گهڻا، سَندو تَنِ سَياڳُ،***
اَگِڙِ مُون اَياڳُ، حُسنُ تي[۴a] هيئن تِيو!+

۱۱

ڪونهي قادِرُ ڪو ٻيو، انُهين جو اَياڳُ،÷
"قُلۡ لَّن يُّصِيبَنَا اِلاَّ مَا كَتَبَ اللّٰهُ[۵]،" اي ءُ مَعذِرَتَ[۶] ماڳُ،❃
سَيوئي سَياڳُ، مارُئيءَ مُساوِي[۷] ٿيو.

وائي

مَنجِهہ رَهي مَليرَ، هارِي! مُون ڪوهُ ڪيو.
مُون هَتان، منهنجا ڏِٿي، سَهَسينَ ٿيا صَغِيرَ[۸]،
هارِي! مُون ڪوهُ ڪيو؟
پَکي مَنجِهہ پَهنوارَ جي، ڪوڙِينَ ڪيمِ ڪَبِيرَ[۹]،
هارِي! مُون ڪوهُ ڪيو؟

۱- سهاڳ ۲- فرحت، مزو ۳- ڪوجهي، ڦڏي * انهن مارن جا منهن موچارا آهن (نور الاهي سا پيا چمڪن). ۴- ملير، وطن (عالم ارواح) ** جن مرڻ کان اڳي مري عالم ارواح وڃي وسايو آهي.
*** اهو هنن جو سياڳ آهي جو هو عيبدارن جا عيب ڍڪي، انهن تي مهربانيون ٿا ڪن.
۴a- تنهنڪري + منهنجي قسمت ۾ ئي ڪا اوڻائي آهي جو منهنجي سونهن هن ريت برباد ٿي وئي. ÷ الله کان سواءِ ٻي ڪنهن کي طاقت نہ آهي. اياڳ بہ سندس طرفان ئي آهي. ۵- چؤ تہ ڪا بہ مصيبت اسان کي نہ رسندي، سواءِ انهيءَ جي جا خدا اسان جي حق ۾ لکي آهي (ق- سَ ۹، ۵۱) ۶- عذر ❃ اهوئي عذر جو رستو آهي. ۷- هڪجهڙو، برابر ۸- ننڍا (گناه) ۹- وڏا (گناه).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻُرّو[1] لاهِ مَ ٻاچه ٻچو، مُون تان مُنهنجا پيرَ،
هارِي! مُون کوهُ ڪِيو؟
ٿَڌِيُون وَلِيُون ٿَرَنِ ۾، ڪوڙِيُن ڪِرڙَ، ڪَرِيرَ[2]،
هارِي! مُون کوهُ ڪِيو؟

داستان ڇهون

١

جَهَڙِي آيَسِ جيئن، جي تِهَڙِي وَجان تَنِ ڏي،
تَہ لالائِيءَ[3] جا، لَطِيفُ چئي، ڪَرَ[4] مُندَنِ[5] اُنا[6] مينهن،
مارِيءَ لَڳُمِ ميهڻو[7]، سَبَ جَماندَرَ[8] سِيڻءَ[9]،
تيَسِ ڪاٽِيارِي ڪانڌَ جِي، هِتي اَچي هيئن،
ڪَنڌَ ڪَٽَندِيَسِ ڪيئن، مَنهَه[9a] مارُوئڙَن جي.

٢

جَهڙِي آيَس جيئن، جي تَهڙِي مِلان تَنِ کي،
قِران، قُرَ چارِيان، هِنيون ڇَنِيمِ هيئن،
وَجانِ ڪيئن وَطَنَ ڏي، ڪاڻِ لَهَندِيَمِ ڪيئن؟
مُندائِتي مِينهن سونهان سَرَتِيَنِ وِچَ ۾.

٣

هيڪُ جيئن نَہ جاياسِ، پِيو جاپَندي جي مَران،
گهنگهر[11] گهڻو تِياسِ، جاپِي، مارُوئڙَن کي!

١- ڦرو، منڍيءَ جي ٽڪ، مهر ٢- جهنگلي ٻوٽو ٣- ڳاڙهاڻ (خوشي) ۴- جيڪر
۵- مندن، موسمن ٦- وٺا ٧- مهڻو، ٽوڪ، طعنو ٨- جمار، زندگي، حياتي ٩- تائين
9a- ڇنو، اڳڻ ١٠- ڪيئن ١١- پريشاني، جنجال.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

هيءُ مُنهن ڏيئي ٻَنِ، تُون وِهُ ڪائي نَہ مرين؟*
تان جي مَلِيرَ-ڄائِيُون، تو سين سَڱُ نَہ ڪَنِ،
تُون ڪيئن مَنجهان تَنِ، پاڻُ ڪوٺائين مارُئي.

۵

عُمَرَ ٻَنِ جيو[1]، ڪوءِ منهنجو سُومَرا،
جا پَرِ نہ پَهُنوارَنِ جِي، مُون سين تيئن ٿِيو،
وَٺِي مُنهن ڪِهو[2]، وَڃان وَطَنَ سامُهِين.

٦

مَ سَپَنِي[3] مارُئي، مُئِي، مَ ڄائِي،
جنهن اَچِي عمر ڪوٽَ ۾، لوئِي لَڄائِي،
جا سانگِيَنِ سِيڏائِي، سا ڪِينَ مَرڪي ماڙِيِن.

٧

بِاللهِ[4] آهِيان بَندَ ۾، ڏٿان ٿِي ڏِٻَرُ[5]،
ويڻ وَراڻِي ناهِ ڪا،** سُومَرو سَٻَرُ[6]،
مِيان! مِهرِبانُ ڪَرِيِن، اِلاهِي! عُمَرُ،
ويڙهِ[6a] پَسان سو وَرُ، جيڏانهن عالَمَ آسَرو.

---

* پاڻ کي عتاب ڏيندي خطاب ٿي ڪري تہ "هيءُ منهن، جو تو کي آڏو آيو آهي، سو ڪڏ ۾ وجهي، زهر ڪائي، پاڻ کي پورو ڇو نٿي ڪري ڇڏين؟" ١- جيئڻ، حياتي ٢- ڪهڙو ٣- پيدا ٿِي، سامائي ۴- الله جو قسم ۵- اچي لوئي ** ڪڇڻ جي مجال ئي ڪانهي ٦- سگهارو، زبردست. ٦a- ويڙهي (۾)، گهر (۾)، وطن (۾)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

اَلا! اِيئن مَ هوءِ، پوءِ جيئن آءٌ مَران بَندَ ۾،
جُسو زَنجيرنِ ۾، راتو ڏِينهان روءِ،
پِهرِين وَيان لوءِ[١]، مَرُ پُجَنمِ[1a] ڏينهڙا! *

٩

آئون بَندَ ۾، ڪِ ڪِي[1b] پيِيَس بَندِ؟ **
مُونهين[٢] لَگو مِيهڻو، *** ڪِ مُونهين ڪَڙو[٣] ڪَندِ؟
مَران جي هِنَ هَندِ، تَہ نِجاهہ[۴] مَٽُ[٥] مَلِير ڏي.

١٠

واجهائِي وَطَنَ کي، ساري ڏِيان ساهُ،
بُتُ منهنجو بَندَ ۾، قَيدِ مَ ڪَريجاهُ[٦]،
پَرَڏيهياڻِي پرينءَ ري، ڏارَ مَ ڏِريجاهُ،
تَڏي وَسائِجاهُ تَرَنِ جي، مِٽِي مُٺيءَ مَٽاهُ[٧]،
جي پويون ٿِئِي پَساهُ، تَہ نِجاهُ مڙهہ مَلِيرَ ڏي.

١١

واجهائِي وَطَنَ کي، ساري ڏِيان ساهہ،
هِيءُ سِرُ ساٽيهَ[٨] سامُهون، منهنجو نِجِ، مِيان!
مُقامياڻِي[٩] مارُئين، وَڃِي ٿَرِ ٿِيان،
مِياڻِي جِيان، ÷ جي وڃي مُڙهہ مَلِيرَ ڏي.

١- لوڪ، ملڪ 1a- پُورا ٿِيَنمِ 1b- ڪِ ڪئي، ڇا ڪَيَمِ؟ ڪهڙي عمل جي نتيجي ۾؟ * پوءِ پلي مران ** آءٌ ڪهڙي ڏوہ ڪري قيد ڪئي وئي آهيان يا ڪنهن مون کي زوريءَ قيد ڪيو آهي؟
٢- مون کي ٿي ٣- زنجير *** مونِ کي ٿي مهڻو لڳو آهي (ڳچيءَ ۾ ڳٽ پيو آهي) يا ٻِيئون ٻَہ مُون جهڙيون نياڳيون آهن. ۴- نجائين، ڪٽي وڃجائين ٥- ميت، لاش ٦- ڪجائين ٧- مٽان
٨- ساٽيهہ، وطن ٩- هڪ ٿي مقام ۾ پوريل ÷ تنين سر حياتي مليم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

واجھائي وَطَنَ کي، آئون جي ھِتِ مُياسِ،
گورَ[١] منھنجي سُومرا! ڪِجَ پَھُنوارَنِ پاسِ،
ڏِجِ ڏاڏاڻي ڏيھَ جي، مَنجھان وَلڙِينِ واسِ[٣]،
مُيائِي جِياسِ، جي وَڃي مَڙھُ مَلِيرَ ڏي.

١٣

ڳِچِيءَ ڳانا[٤] لوھَ جا، زيرِيُون[٥] ۾ زَنجِيرَ،
پَيڪَڙا[٦] پيرَنِ ۾، ڪوٺِيَنِ اَندرِ ڪِيرَ،
چارِيُ[٧] چَوڪانَن[٨] ۾، واھِيَتَ[٩] ڪَنِ وَزِيرَ،
چَنِ[١٠] نَہ چَڃِي[١١] آھِيان،* اِھڙِيءَ سِتَ سَرِيرَ،**
مارُو جامَ مَلِيرَ، پُڄِجَ ڪِي پَھنوارِ ڪِي.

١٤

چَنِ نَہ چَڃِي ھيٺِ، ڪُچَنِ[١٢] آھِيان ڪوٽَ ۾،
لوِئِيءَ سين، لَطِيفُ چي، پِيڙِيو پَدَان پيٽ[١٣]،
سَرھِيُون سي سَرَتِيُون، وَطَنِ جَنِين ويٺ[١٤]،
اُتِ سَپَڃي اُنَ سَسَن[١٥] جي، ھِتِ رَڃائِين[١٦] ريٺ[١٧]،
ماڻِيان شالَ مَلِيرَ ۾، مُدائِتِي ميٺ[١٨]،
ڏيھِياھُ[١٩]! ڪِجاھُ ڏيٺ[٢٠]، ڪا مَدَتَ[٢١] مُون سين مارُئِين.

١- قبر ٢- ولين ٣- واس ڏوپ ٤- ڪڙو، ڳٽ ٥- بيڙي، پيرن جون ڪڙيون ٦- پيرن جون ڪڙيون ٧- جاسوس، پھريدار ٨- چوڪنڊون، اڳڻ ٩- واھپو، چوڪسي ١٠- خوشيءَ سان ١١- چت يا چني ۾، ڪوني * آءٌ رضا خوشيءَ سان ڪونيءَ ۾ ڪانہ ويٺي آھيان. ** بدن اھڙي طرح (زنجير ۾ جڪڙيو پيو آھي). ١٢- (ڪ+چن)= بنا مرضيءَ، لاچار ١٣- ڪمر، چيلھ ١٤- وھڪ، گھر (پاڻاري) ١٥- گھيٽن ١٦- ريڍائين، رِڍَنِ جي ١٧- رڍ جا وڏا وار (اُن) ١٨- مناڻ ١٩- اي ڏيھي! اي ھموطنؤ! ٢٠- ملاقات ٢١- مدد.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۵

ڇَنِ نَہ ڇَڃِي آهِيان، ڪُڇَنِ ۾ ڪوتَنِ،
اِينْدِي[۱] پيِيَمِ اُبَتا، پَيڪَڙا پيرَنِ،
هَتَڙِيُون[۲] هَتَنِ، ڇَنگُهون ٻانهُون ڪاتَ ۾!

۱٦

هَتين هَتَڪَڙول، هِينئَڙي پِيَمِ هُنِ جا،
سانگِي سارِيَم، سُومَرا! ڏِنِي پاسي ڏولَ،
ٻاٻائِنِ سين ٻولَ، ڪِيَمِ نَہ ڪوٽَ ويهَڻَ جا.

۱۷

زيرين ٻيڙيِن لوهَ ۾، ڳَتَنِ[۳] ڪِيَسِ ڳاهُہ[۴]،
سُونڪِي[۵] سَندي سُومَرِي، هَڏِ نَہ چاڙهِيَمِ ماهُہ[٦]،
سَرَتِيُون! دُعا ڪِجاهُ تَہ پَرَمُ پاروڙِيءَ[۷] رَهِي.

۱۸

پَرَمُ پاروڙِيءَ رَهِي، جنهن ۾ اَچِي اُنَ،
تَہ پُڻِ وِيئِي وِندِيان[۸]، توڙي پُونسِ تُنَ[۹]،
غافِلِ رَکُ غَرِيبَ کِي، عُمَرَ! مَنجهہ اَمُنَ،
سَرَتِيَنِ ساڻِ سَمُنَ[۱۰]، آهِمِ اُٿي مِينهَڙِي.*

۱۹

آهِمِ اُٿي مِينهَڙِي، سَمُنَ سَرَتِيُنِ ساڻِ،
ڪنهن پَرِ لاهِيان ڪاڻِ، وِڃِي ويڙِيچَنِ سين.

۱- ايندي ٿي، اچڻ شرط ۲- هٿڪڙيون ۳- ڦاسين، طوقن ۴- ڇُورو، اُتو، ڪُتو ۵- فڪر، ڳڻتيءَ، ڏڪ ٦- ماس، گُوشت ۷- اوني اچي لوئي ۸- تنتان، رفو ڪريان ۹- سوراخ، تنگ ۱۰- وعدو، انجام، ڏاڻي * ساهيلين ساڻ مينهن وٺي ڏاڻي ٻڌي اٿم.

وائي

عُمَرَ! آئُون مَري، تان نَہ ڇَڏِيندِي، لو!
مِٽِي مارُوئَڙَنِ جِي.
مِينهَنِ اُٺِي[١] مارُئِين، لالَنِ ساڻُ لَڏِيندِي،
مِٽِي مارُوئَڙَنِ جِي.
سِرِي[٢] منهنجي، سُومَرا! ٿَرَنِ ڪِينَ ٽَڪِيندِي[٣]،
مِٽِي مارُوئَڙَنِ جِي.
هَمِيراڻا هَٽَڙا، مِهِري[٤] ڪِينَ مَڃِيندِي.
مِٽِي مارُوئَڙَنِ جِي.

داستان ٻيون

١

ٻَهُنوارَنِ ٻابوهِيوءِ[٥]، وَرِيا واهوندا[٦]،
سارِيَمَ سيڻَ، سَيّدُ چئي، گاڏِيلُيُون[٧] گُوندا[٨]،
ٻِڏُن ٻَرِ هوندا، ٻُنگا[٩] ٻَڙَ[١٠] ٻَتارَ جا.

١- مينهن وٺي ٢- سسي، ڪٽولو، جنازو ٣- ٽڪائيندي ٤- زال (مارئي) ٥- مشڪيو، ڪليو ٦- بهار جون هوائون ٧- چؤپائي مال جي اچ وڃ جو رستو، گس ٨- ننڍين ڦرن ڪي رات جو مِرُن کان بچائڻ لاءِ جايون، واڙا ٩- ٻونگا، جهوپڙيون ١٠- سگهاري، موچاري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲

پَنھوارَنِ پاپوھيو، ڪِي وَسَ واھوندنِ، *
لَتو سِيءُ، لَطِيفُ چئي، ٻَدو ڦَٽُ[۱] ڦَرَن، **
اوءِ ٿا ڪورِنِ[۲] ڪُونئَري[۳]، سَرتيُون! مَتان سَسَن[۴]،
عُمَرَ! اُن اَڱُونڌِرِي[۵]، پاسي ڪانڌ ڪَتَنِ، ***
پائُرِ[۶] ڏنيون پُنيون[۷]، ننڍين نورائِن[۸]، +
ڪائُرَ ڪَتِيُون خاصِيُون، اُوچِيُون اُتِ اُجَنِ،
ڪَڍيو پيٽُ[۹] ڪَھَنِ، × "مَليرِ گُھرجي مارُئي!"

۳

پَھُنوارَنِ پاپوھيو، ڪِي واھوندنِ وَسَ،
عُمَرَ اُنھِين ڏيھَ جا، ڏوٿِيَن[۱۰] ڏِٺَمِ ڏَسَ،
وَلِيُون، وَڻَ ڦَلارِيا[۱۱]، لُلُرَ[۱۲] نِڱيو[۱۳] لَسَ[۱۴]،
آٿِيو وِڄھِنِ آھرِين، سَندا ٿُوھَنَ[۱۵] ٿَسَ[۱۶]،
ميوا، مِڃُرَ[۱۷]، ماکِيُون، سَڀَ ڪا چَکَنِ چَسَ[۱۸]،
مارُئِيءَ وِھي مَسَ، مَلِيرِ وِيندِي مارُئي.

۴

آٿِينِ ڪِي چاڙھِينِ، ÷ ڏٿُ ڏِيھاٽِي سُومَرا!
سَتِيا ڪِيو، سَيّدُ چئي، سائُون سُڪائِينِ،
مَنجھان لَنبَ[۱۹] لَطِيفُ چئي، چانئُرِ[۲۰] ڪِيو چاڙھِينِ،
پِلاءُ نَہ پاڙِينِ، عُمَرَ! آراڙيءَ[۲۱] سين.

* بھار جي مينھِن وسڪارو ڪيو. ۱- پير جو اڳيون پاڱو ** ڦر وڌا ٿيا ۲- ڪپين، وڍين ۳- نرم ۴- گيھڻن، ردن جي ٽَرَنِ ۵- ٻي اوني، ٻنا ڳِنڍيءَ ۶- (ٿر جي ڏاڪڻين پاڱي) پائرَ (ر) *** اي عمرا منھنجون سرتيون پنھنجن پتارن جي پر ۾ ويھي ٻنا فڪر جي، اُن ڪتين ٿيون ۷- پنيءَ جا وار (اُن) ڏني ۸- ٿج پياڪ ڦرن + پائرَ ۾ ردن جي ننڍين ٿج پياڪ ڦرن ٻہ اُن جون پنيون ڏنيون آھن! ۹- چانورن جي پيچي (ڪَلف) × سرتيون نَينِ لوڻن پائڻ ڪان اڳ (خوشيءَ جي موقعي تي) ڪپڙن مان پيچي لاھيندي چون پيون تہ: ۱۰- ڏٿ تي گذران ڪندڙن ۱۱- ٻور جھليو ۱۲- پاڄيءَ جو قسم ۱۳- نڪتو ۱۴- لس لڳي پيئي آھي (گھڻو پيدا ٿيو آھي) ۱۵- گدرن جھڙو ميوو جو تمام ڪڙو ٿيندو آھي ۱۶- ڪاريون، ٽوڪريون ۱۷- ڪنديءَ جي وڻ جون سگريون ۱۸- لذت، ذائقو ÷ ٿوري تي قناعت ڪن، ان جا انبار پيل ڪون اٿن ۱۹- گاھ جو قسم ۲۰- رب، چانور، گاھ جو قسم

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

تَنِ وَهِيَنِ وِيڙِيچَنِ ۾، سَدائِين سُڪارُ،
چوڏيو، آڻيو چاڙهِيُونَ، سَندو ڏُؤنرَنِ ڏارُ[١]،
جَنِ جو ويڙَن[٢] سِينِ واپارُ[٣]، سي ڏوٿِي هُونِ نَہ ڏُبرا.

٦

تـوري قُوتِ قَرارِيا، رَهَنِ سَبِرَ[٤] سَتَّ،*
کَتِيءَ ۾ کِهَہ[٥] پَکِليا[٦] پُوئَنِ[٧] اِهَڙِيءَ پَتَ[٨]،
پَهُنوارَڪِي پَتِ[٩]، پيهِي پَچ مَلِيرَ ۾.

٧

نَڪا جَهَلَ نَہ پَلِ، نَہ ڪو راڙُ[١٠] ڏيه ۾،
آڻيو وِجَهنِ آهُرِين، روڙِيو[١١] رَتا[١٢] گُلَ،
مارُو پاڻَ اَمُلَ[١٣]، مَلِيرون[١٤] مَرَڪَٽُو[١٥].

٨

مَتَنِ[١٥a] ٽُبَڪَ[١٦] ٽُبَڪَرَا[١٧]، ڇِڪَندَڙا[١٨] اَچَنِ،
کُڙِيُونَ کِيهَ پَکِليُون، پَگهرُ، سِرِ[١٩] پيرنِ،
اِي وَڙَ[٢٠] ويڙِهيچَنِ، مُون لوڏائِين[٢١] لَکِيا[٢٢].

٩

تَنِ ساڏوهِيَنِ سَڏَ مَران، ڏِنگا جَنِين ڏارَ،
پُٽِي ساڻُ پَتارَ، پائُر پيرُونَ چُونڊِيان!

١- ٽاري ٢- وٽن ٣- واهپو ٤- مضبوط * توري کائي ۽ ستّ ۾ سيل تي محڪم آهن.
٥- دز، مٽي ٦- مٽيءَ هاڻا، ميرا ٧- پٽن، گهمن، ڦرن ٨- طرح، ريت ٩- عزت، (سيل لاءِ شهرت) ١٠- ڍل محصول ١١- چنيو ١٢- ڳاڙها ١٣- بي بها، لاثاني ١٤- هنن جو ملڪ ملير ١٥- ٻهڪندڙ ١٥a- مٿن تي. ١٦- ڪارا، توڪرا ١٧- ننڍا ڪارا ١٨- پگهر ڳاڙيندا، جهڄندا ١٩- تي ٢٠- نشان، پتا ٢١- لوڏ يا هلڻ جي تور مان ٿي ٢٢- سهي ڪيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

پاٹهي پَڇي پيپِئيُون،* رِيءَ واهِيَتَ° رِيءَ واڙِ[١]،
جُوءِ ڪُشادِي جيڏِيِن، مَلِير موڪَ[٢] مُهاڙِ[٣]،
اُتِ اَباٹا جنهن جا، سا ماڙِيءَ مُورِ مَ چاڙهہ،
جي اُڪَنڍِيُون آراڙِ[٤]، لوهَ تِنين کي لاهِيِن!

١١

دَرَ، دَروازا، دَرِيُون، هاٿِي هِتِي هو،[4a]
ڪوڙِيِن اَڏِيان ڪيتَرا، تَنبُو مَتاءَ تو،
جي مُلِ° نَہ آيا، مارُئِي! تِنين[٦] رَڙُ مَ رو،
ڪُوڪَتَ[٧] آهي ڪو، پَسِيءَ پَهنوارَن[٨] ۾.

١٢

سَنهِيءَ سُئِيءَ سِبِيو، مُون مارُوءَ سين ساهُہ،
وينِي سارِيان، سُومَرا! گولاڙا ۾ گاهُہ،
هِنيُون منهنجو هُتِ تِيو، هِتِ مِنِي ۾ ماهُہ[٩]،
پَکَنِ مَنجِهہ پَساهَ، قالِب[١٠] آهي ڪوٽَ ۾.

١٣

سَنهِيءَ سُئِيءَ سِبِيو، مُون مارُوءَ سين مَنُ،
هَٿِي کَنڍُ[١١] حلمَ[١٢] جا، تَهہ[١٣]، وِڌائين تَنُ،
ڪيئن تُوپايان کَنُ،** اَباٹِيءَ اِبرَ[١٤] ري؟

---

* ساڏوهيون قدرتي نموني ۾ پڇي راسِ ٿيون ٥ سنيال ١- لوڙهو، رڪ ٢- موڪري، ڪشادي، گهٽي ٣- آڳو، مهاڳ ٤- آراڙي گاه لاءِ 4a- هُج، رهي پؤ! ٥- مور، بنهہ، بلڪل ٦- تن لاءِ ٧- ويڏن، هل هنگامو ٨- پسيءَ تي گذران ڪندڙ پهنوارن ٩- گوشت ١٠- جسم، بدن ١١- توپا، بخيا ١٢- نرمي، مهر ١٣- پڙن ۾، ہن تهن جي وچ ۾ ** مگٽي وقت ڪنوار جا ڪن ڳهڻ وجهڻ لاءِ توپائيندا آهن، اهڙ تنهنجن ڳهن پائڻ لاءِ ڪيئن ڪن ۾ تُنگ ڪيايان. ١٤- سئيءَ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پاچاهِي[١] نَہ پاڙيان، سَرَتيُون! سُئِيءَ سانڍ،
ڏِکي اُگهاڙَنِ کي، ڪِينَ ڏَکيائين پانڍ،
پِيهَرَ جاپِي جانڍ، اِبرَ جي اوصافَ[٢] کي.*

وائي

رُوندي راتِ وِهاءِ مون کي رويو راتِ وِهاءِ[٣]،
عُمَرَ! مِيان سُومَرا!
آئُون بَندِياڻِي بَندَ ۾، ڪِ ڪي بَندِ پِيا؟
عُمَرَ! مِيان سُومَرا!
مون کي ڏيهان[٥] نِڪَري[5a]، پَہ تي تُوڪَ[٦] تِيا،
عُمَرَ! مِيان سُومَرا!
هِڪُ عُمَرَ مَندِيا[٧] مامِرا[٨]، پِيو مارُو تَرِ تِيا،
عُمَرَ! مِيان سُومَرا!
عُمَرَ! بَندِياڻِيَنِ سين، جورو[8a] تو نَہ جُڳاءِ،
عُمَرَ! مِيان سُومَرا!

١- بادشاهي ٢- ڳڻ، وصف * جي فنا ٿيڻ بعد بقا حاصل ڪنديءَ تہ (مرڻ کان اڳي مري وري جيئرو ٿينديءَ تہ) پوءِ سٿيءَ جي ڳنن (سچي محبت) جي پروڙ پونديءِ ٣- گذارڻ گهرجي ۴- وهامي، گذري ٥- ڏيهہ (وطن) مان 5a- نِڪتي ٦- ڏينهن ٧- جوڙيا ٨- معاملا، رٿون. 8a- جور، جبر، ڏاڍُ.

داستان اٺون

۱

چُرَنِ، چُٽِڪَنِ چِتَ ۾، وِساريان، ڪِينَ وَري،
ڪَنان[١] عَهْدَ "اَلَسْتَ" جي،* ڪِ تِهائِين پَري،**
لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُوْلَدْ[٢]" مارُئِي ڪوهُ ڪَري،
اَجُ ڪِ ڪالهه مَري، ساري[٣] سانيِيڙَنِ[٤] کي.

۲

چُرَنِ، چُٽِڪَنِ چِتَ ۾، وِساريان، ڪِينَ وَري،
جَنِ تي پَيءُ[٥] پِيارِيو، مَنجهان سِڪَ سَري[٦]،
وَهِيَنِ ويڙِيچَنِ جي، سِڻائُنِ[٧] سَري[٨]،
تَرَنِ[٩] تَوڪَ[١٠] ڌَري، اُنِي[١١] وِيٺَرا اُڪَري.***

۳

چُرَنِ، چُٽِڪَنِ چِتَ ۾، وِساريان، ڪِينَ وَرَنِ[١٢]،
"لَيْسَ ڪَمِثْلِه شَيْءٌ[١٣]" پَسَنُ ناهِ پِرِيَنِ،
پَکا، پَهُنوڙانِ، نيٺِي اَڌِيا ناهِ[١٤] ۾ !÷

۴

چُرَنِ، چُٽِڪَنِ چِتَ ۾، گهارِينِ مَتي گهَٽَ،
کَهُ مانڌاڻُو، مَکَٽِي، ڊِوْئِينِ[١٤a] پاسي ڏَٻَ،
پَهُنوارَڪي پَکَڙِين، وَڃِي کَرِيان وَٽَ[١٤b]،
نساٽيھ ٿامِهِينَ سَٽَ[١٥]، ڪَنڌِيَسِ يَڃِي کَڙَنِ کي.

١- ڪان * روحن جي خلقجڻ جي وقت کان وٺي. ** يا اڃا انهيءَ کان به اڳ، يعني جڏهن اڃا روح خدا جي ارادي ۾ موجود هئا. ٢- هو (خدا) نڪي ڄڻي ٿو، نڪي ڄائو آهي (ق- ش، ١١٢، ٣) ٣- ياد ڪري ٤- محبوبن ٥- (١) صاف پاڻي (٢) کير (٣) ڄَهُڻ، ڏڌ ٦- محبت جي چشمي مان ٧- مانداڻن، جهوپڙين ٨- ٽڳي، هلي چلي ٩- ماڳن يا مڪانن تي ١٠- سامان ١١- مينهن وٺي *** برسات پوڻ تي مارو گهرن ۾ سامان رکي، وڃي وس وسائيندا آهن. ١٢- پيتار (محبوبن) ١٣- ڪابه شيءِ هن (خدا) جهڙي نه آهي (ق- ش ٤٢، ١١) ÷ افسوس جو اهڙن پرين کي اڃا ڏسي نٿي سگهان جنهن جهڙو ٻيو ڪوبه ناهي. ١٤- نابودي، سچ + جيئن پنهوارن جي طالبن کي انهن جي لاءِ سچ ۾ ويٺو پوندو آهي، تيئن خدا جي طالبن کي هستي ڇڏي، نيستيءَ ۾ ويٺو آهي. ١٤a- ڊوئڻ مصدر جو مضارع= کٽن ١٤b- وٽ ڪرڻ، تبرڪ ڪرڻ، چکڻ ١٥- سٽ سٽ ڪري وڃان، ڪاهيان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

چُرَنِ، چُٽِڪَنِ چِتَ ۾، هُرَنِ مَنجِهه هِيئَين،
لُطفُ ڏِيو، لَطِيفُ چي، مِهرَ ڪِي مِيئِن،
ڏُکِيءَ ڪي ڏِئين، سَرَهايُون سائيهه جُون.

٦

چُرَنِ، چُٽِڪَنِ چِتَ ۾، سَدا مَنجِهه سَرِيرَ،
لَڏِي ڪنهن لوءِ[1] وِيا، مارُو مَنجِهه مَلِيرَ،
ويٺِي پُوڇِيانَ پِيرَ، مانَ مِلَنمِ ڪَڏهِين!

٧

چُرَنِ، چُٽِڪَنِ چِتَ ۾، رَهِيا اُندَرِ رُوحَ،
اُتي وِيئَرا اَڪَرِي، مارُوَ مَٿِي مُوهَ[2]،
وِيرُونَ[3] وِلوڙَنَ[4] جُون، سارِيان گهٽُو صُبُوحَ،
وَرُ سِي ڪارا ڪُوهَ، سِنجِيَمِ جي[6] سائيهَ جا!

٨

وَرُ اُهائِي وِيرَ، جيئَن ڏَنُ تَسِي[7] تَڙَ آئِيو،
سَرَتِيَنِ ڏٽُ سَبِيلُ[8] ڪِيو، اَکَڙِ ڏوئِي ڏِيرَ،
هنئون اَن جي هيرَ، تو جِهجِي جهروڪَن[9] ۾.

○ ميان، مرشد، ڏٽيءَ ١ـ لوڪ (ملڪ) ٢ـ موهڙ، مهاڙ (ميدان) ٣ـ وقت ٤ـ ڏڌ ولوڙڻ
٥ـ بهتر ٦ـ جن مان پاڻي پريم ٧ـ آجايو، اساٿيو ٨ـ گهٽو ٩ـ محلاتن، ماڙين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

بِيرَ[1] ڪَنياٿون ٻَرَ ۾، ٻِيارِيِنِ ٻَهُون[2]،
سِنجَنِ سائِيڪَنِ[3] تي، وَڏِيءَ وِيرَ[4] وَهُون[5]،
پايو جَرُ[6] جَندَنِ[7] ۾، ڪوڏان[8] ڪَنِ ڪَهُون[9]،
ڏِينهان ڏينهن نَئُون، مون کي وِرهُ ويڙِيچَنِ جو.

١٠

آڏِيءَ اَتيَنِ تي[10]، جيلانهن پاڻِي پاتارَ[11] ۾،
وارو ويسَرِيَنِ کي، ڏِينهان ڪونَہ ڏِئي،
مُون ڪَمِيڻِيءَ کي، مَتان ڪُوهَ کَتِي وِيا.

١١

سَرَتيَنِ سِنجَڻُ ڇَڏِيو، سَتيَنِ ڳالهِ سُئِي،
ماڙِيچِي[12] ماڙِيَنِ ۾، ڪَڏهن ڪانَہ هُئِي،
عُمَرَ! آن نَہ مُئِي، اِنَ اويالِئان[13] اَڳِهِين.

١٢

ٻِنِيءَ[14] جي ٻُوٽَنِ[15]، ٻِيح[16] ٻِٽِڪو نَہ سُٽِيانِ،
سِنجَڻَ وارِيُون سَتِيُون، وَڃِي ويڙَ[17] وَرَنِ،
پِيا سيٽَ[18] سَڙَنِ، تَرهِي[19] ٻنهي کَنڊِيِين.*

١٣

سَيَ نَہ وَڃِي سُتيُون، اَجا کِي سِنجَنِ،
پِيو، سِي ٻَهَرِن، جي اُجائِنجِي آئِيُون.

١- کوه ٢- ٻڪريون، ڌڻ، مال ٣- سٽ ٻُرهَ، اونها کوه ٤- سوير صبح جو ٥- زالون ٦- پاڻي ٧- ڏولن، ٻوڪن ٨- شوق مان ٩- ڪاهون، ڊوڙون ١٠- تنهن ڪري، انهيءَ لاءِ ١١- زمين جي تري ۾ ١٢- ٿر جي رهاڪو ١٣- مهڙن کان ١٤- ٻره ڦٽيءَ ١٥- ٻُٽن، هلن، گهمن ١٦- ٻره ڦٽيءَ ١٧- اويڙه ۾ ١٨- نوڙيون ١٩- کوه * مارئي جي ڪچي وچڻ کان پوءِ پهنواريون کوهه تي پاڻي ڀرڻ بند ڪري، ڳوٺ ڦٽائي ويون آهن، جنهن ڪري پاڻي ڪڍڻ جون نوڙيون کوه تي پيون سڙن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۴

ٻـرِئِي[1] نَہ ٻَـڪَرَ دانهن، ڀوڻَ[2] ڀِـٽِڪو[3] نَہ سٽِيانِ،
مِيان! مارُوئڙنِ جا، اوٺا[4] ڏِسان آنهن[5]،
جَنِ سانـيـڪا سِنجِيا، سي ڏٺِي! ڪِيَڙءِ ڪانهن[6]،
پَکا کَٽِي پَرانهن[7]، جيڪسِ لَڏِيو لوئڙِيارِيِن[8].

۱۵

سِنجي سِنجي ڪُوهَڙا، ويڙهِي وِيا وَرتَ[9]،
مِيان! مارُوئَڙَنِ جِي، مون کي هينئڙي ۾ حَيرَتَ،
چُـٽِڪَنِ اَندرِ چِتَ، سانيِئَڙا، ساڏوهِيُون.

۱٦

کُوهَرَ[10]، ٿُوهَرَ[11] ٿَرِ، جِتِ سانيڪا ۾ سَتِيُون[12]،
چارِنِ اُتِ چاهَ مَنجهان، پاسِي ڦوڳِيَن[13] ڦَرِ،
ڪيئن لهندَمِ کَرَا، جيئن مارو پاڻ اَپارِيا[15].

۱۷

عُمَرَ! تِيَمِ اَپارَ[16]، وِرِهُ وَتِيان[17] کَنِ سين؟
ڏوتِيئڙا ڏُورِ تِيا، تَکان جَنِ تنوار، *
سِنَاٿُون[18] سَنگهارَ، کُوهَنِ تان کَٽِي وِيا. **

۱۸

مُون مارُيءَ جو، سُومَرا! ٻِنهِي پارين[19] ڏُکُ،
هِتِ عُمَرَ جو اَهُڪُ[20]، هُتِ مارو ڏِينمِ مِيهَٽا.

۱- ٻُڏي، سٽي ۲- ڀوٽيءَ جي (ڦرڻ جو) ۳- آواز ۴- ٿلها، خالي ۵- جانورن جي پاڻي پيارڻ جا حوض ٦- ڪيڏانهن ۷- پراهون، پري ۸- لوئي ڍڪيندڙن ۹- نوڙيون، کُوهہ مان پاڻي ڪڍڻ جا واڏ، رسا ۱۰- ننڍيا کوه ۱۱- وڻ جو قسم ۱۲- رسيون، نوڙيون ۱۳- ڀوڙي جو قسم ۱۴- خبر ۱۵- مشغول ۱٦- مشغول ۱۷- محبت وندليان، حال اوريان * جن جي تنوار (نالي ٻُڌڻ) تي جيان ٿي. ۱۸- مانداڻ ** برسات پوڻ ڪري مارو کوهن جي پرسان ڳوٺن مان لڏي وڃي وس وٽ وينا آهن. ۱۹- پاسن کان ۲۰- ڏک، ايذاءُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

پَرَچَنِ شالَ پِهُنوارَ، ڍولا! مارو مُون سان، لا!
مُون[1] مُورائين[2] مَڏِيُون، آهِن سيڻَ سَتارَ،
ڍولا! مارُو مُون سان، لا!
عَيبَنِ پَرِي آهِيان، سَتُرُ[5] کِج[3] سَتارَ،
ڍولا! مارُو مون سان، لا!
اُنا مينهن مَليرَ ۾، تَرُ تَرُ پوءِ[4] تنوارَ،
ڍولا! مارُو مُون سان، لا!
پائي آيس پاندَ ۾، اَوَگُڻ، عَيبَ اَپارَ،
ڍولا! مارُو مُون سان، لا!

داستان ناٿون

جُهڙِ ڦُڙو[5] جتِ تِيا[6]، اُت آڏِيائُون پَکَڙا،
هِنَ منهنجي حالَ جو، قَدُرُ نه ڪيٽانِ[7]،
جيڪُسِ آنِ وِسَرِيانِ، مارُو قُوتِ قَرارِيا.

۱- مون کي ۲- اصل کان، شروع کان ۳- ڍڪ ڍڪج ۴- پوي ۵- وسڪارو، برسات ۶- هُنن لاءِ ٿي ۷- ڪئِن، انهن کي.

۲

جُهڙِ ڦُڙِ مَٿي مارُئِين، جِتِ چِيها چِلُڙا[1] چِڪَ،
اَندَرُ تُو اُڃَ مَري، ساهُ اُنين جي سِڪَ،
پِيَهُون[2] شالَ پِهيُون[3] پَري، تِئان[4] ڏيئي تِڪَ،
وَرُ[5] پِريان سين پِڪَ، پِيا پان[6] پَرِيائي گهورِيان.

۳

ڏَٿين پَٽين ڏيرَ، مَهِيَن[7] مارُوئَڙَنِ جا،
پاڻُرَ سَبِ پَچِي پِيو، گهرِ گهارِيندي ڪيرَ؟
ڪوٽِيِين لِڱَنِ ڪِيرَ[8] مَحَلِين مُنجهي مُون هِنيون.

۴

هِنَ مُندَ[9] مارُو سَنَرا[10]، ويڙِهِين وَڳَ وارِين[11]،
چَيِئانِ[12] چيڪارِيو[13]، چِيلڙا، پَٽين[14] پِهرائِينِ،
نيڻَ منهنجا اُنِ ڪي، جَهجهو جَرُ هارِينِ،
تاڙا[15] تنوارِينِ، مينهن وَسَندا، موٽُ تُون.

۵

هِنَ مُند مارُو سَنَرا، ڪاٿُرَ ۾ خُوشحالَ،
سائُون، سِيارِيچُ[16]، مَڪَٽِي، جيڏِيُونِ! آئِينِ جالَ[17]،
سَتِيءَ جِي، سَيَدُ چِي، ڪا ساٿيهِ[18] مَنجهِ سَنيالَ،
لِڱَنِ تان، لَطيفُ چي، لوئِي لاهِ م لالَ!
پَلو ڪَندو پالَ، مينهن وَسَندا، موٽُ تُون.

۱- گپ، چڪ ۲- پيون ۳- وٽيون ۴- تنهن مان، اُتان (سڪ جي چشمي مان) ۵- بهتر ۶- جايون ۷- وهين، شاهوڪارن ۸- ڪلا ۹- مند، مُوسم ۱۰- خوش ۱۱- ولر ورائين ۱۲- چچر مان، هيٺانهين زمينن مان، ترائن مان ۱۳- ڪاهيو، هليو ۱۴- مٿاهين ميدانن ۱۵- باٻيهو پکي، جو مينهن جي موسم ۾ اچي پرگهٽ ٿيندو آهي ۱۶- ول جو قسم (پاڄي) ۱۷- گهٽي انداز ۾، ڍڳ ۱۸- وطن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

هِنَ مُندَ مارُو سَنَرا، ڏِنگَرَ[١] ڍارَ[٢] رَهَنِ،
پاڙِي پُوجَ[٣] پَٽَنِ ۾، پَکي پانڊِ[٤] پِيَنِ،
هِنَ کي لوهه، لَطِيفُ چئي، هُوءِ کاٿُرَ مَنجِهه کِلَنِ،
کاتُونباهه کاڄَنَ، مينهن وَسَندا، موٽُ تُون.

٧

هِنَ مُندَ مارُو سَنَرا، ساٿِيهَ مَنجِهه سُڌِيرَ[٦]،
هِنَ کي لوهه، لَطِيفُ چئي، ڪوڙِيَنِ اَندَرِ ڪِيرَ،
مِهان[٧] مَنجِهه مَلِيرَ، مينهن وَسَندا، موٽُ تُون.

٨

هِنَ مُندَ مارُو سَنَرا، جِيائي[٨] جالِينِ[٩]،
چاريو لَنبَ، لَطِيفُ چئي، واڳِيِينَ[١٠] وِهارِينِ،
ڪِيتائي[١١] ڪاهِين، مينهنِ وَسَندا، موٽُ تُون.

٩

ڪارُوڙِيانَ[١٢] ڪَٽِي، وِيڙِيڇَهپَ[١٣] وِيا،
سيڻَ منهنجا، سَيّدُ چئي، هاٿِي هِتِ هُئا،
پَسِي پَڊَ[١٤] اُتِين جا، لَڙِي لَڙڪَ پِيا،
ڏيهِي ڏُورِ وِيا، ڏِيان ڏوراپو ڪَنِ کي.

١- ڏينگهر، ڪنڊن جي لوڙهي ٢- وٽ، پرسان ٣- گهٽو، جام ٤- پر سان ٥- ٻوٽي ۽ ميوي جو قسم ٦- خوش، آسودا، ٻوڊ ۾ ٧- ميها (ٻاجي) ٨- ڪپري تعلقي ۾، هگورني ڳوٺ جي اتر طرف، ٻن ڪوهن تي هڪ ٽڙ جو نالو ٩- ڪهارين، گذارين ١٠- واڳهين جو ٽڙ ١١- ٽڙ جو نالو ١٢- ڪاروڙو، ڳوٺ جو نالو (ننگرپارڪر) ڪاروڙي ڪان ١٣- ڏيپلي ڪان ٽي ڪوهه پري ڳوٺ ١٤- ڦٽل ڳوٺ، ويرانو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۰

سَدا جَنِ پَرِياڻُ[۱]، پانڌِي پَکِي لَڏَ سِينَ،
مارُو کُٽَنِ ساڻُ، وِٺَڙا ڏَٻِرِ اُکَرِي!

۱۱

مَٽِي ڏَرَ رَهِي، وِيا گُذارِي ڏِينهڙا،
ڪَڏِهن ڪونَہ آئِيو، ڏَنِ پَهُنوارَنِ پَهِي[۲]،
وِيٺَڙا سِي وَهِي[۳]، جَنَبُ[۳a] گُذارِيَمِ جَنِ سِينَ!

۱۲

پاسا پولَڙِيَنِ ۾، ٻانهُون سِرِ[۴] ڀِيئِي،
اَکِيُون، نَکُ اَرِيجَہ[۵] ري، تِمايَمِ تَيئِي، *
ڏُورِ ڏِيا ڏيهِي، پِرِين پاڻُرَ وَٽِ[۶] ۾!

۱۳

ڏاجا[۷] ڏَرَ ٻَرَ جَهَلَ[۸]، پِپُون[۹] پاڻُرَ وَٽِ ۾،
سِيئِي سارِيو، سُومَرا! اَچِي آبَ اُجَلَ، **
سانبِيَنِ[۱۰] ڏِنَمِ سَلُ[۱۱] ڏِنِي جَنِ ڏِينهن ڏِيا!

۱۴

جُهران، جِهجِهان تِي[۱۲]، جِيئَن پَسَٽا[۱۳] پَرِي ڏِيا،
اَلا! اوڏِي آڻِيِين، جو کِينءُ[۱۴] جِي خَبَرَ ڏِي،
مَنَ منهنجي کِي، واڪو[۱۵] لَهِي وِيڙهَ جو.

۱- اُهڃاڻ، نشان ۲- قاصد ۳- هليا ويا، پنڌ پيا ۳a- جنم، حياتي ۴- مٿي هيٺان (وهاڻي بدران) ۵- ريج بنا زمين، ڏر * ڏر کان سواءِ (جدا ٿي) روئي روئي ۽ اکيون ۽ ٿيون نڪ سمي رهيا آهن. ٦- ور وڪڙ ۷- مجلسون، ڪچهريون ۸- وٽ، پرسان ۹- ميوي جو قسم ** هنجون وهڻي هاريان. ۱۰- مائٽن (جي فراق) ۱۱- ٽُنگ، زخم ۱۲- ٿنهن ڪري ۱۳- ڏسڻ کان ۱۴- خير سلامتيءَ، خوشيءَ ۱۵- روح راڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

ويڙهِيچَنَ ڏي وِينديِ، عُمَرَ! آئُون مارُوئڙنِ ڏي وِينديِ،
ڏيهَ ڏاڏاڻين پَکَڙين.

سَنگُرَ ساهيڙِيَنِ سين، ساٺيھ مَنجِھ سَتِيندِي،
ڏيهَ ڏاڏاڻين پَکَڙين.

اُٺا مينهن مَلِيرَ ۾، ڏاڳا[1] ڏِبَرَ[2] ڏوندِي،
ڏيهَ ڏاڏاڻين پَکَڙين.

عُمَرَ! اُنهِين ڏيهَ جا، ڪوڏَرَ[3] قُوتُ ڪَرِينديِ،
ڏيهَ ڏاڏاڻين پَکَڙين.

گولُون گولاڙَنِ جُون، جَهپي ساڻُ جَهتِيندِي،
ڏيهَ ڏاڏاڻين پَکَڙين.

ڪوڪَڙِ[4] ڪَندَبيرنِ[5] ۾، ڦُوڪِيو، ڦَڪَ پَرِيندِي،
ڏيهَ ڏاڏاڻين پَکَڙين.

عِيدُنِ بَرادُن تي، کِهَ مانڌاڻُو کِيندِي[6]،
ڏيهَ ڏاڏاڻين پَکَڙين.

پُسِي ڪائِي پيٽَ ۾، ڏؤنرا ڏُنُ[7] آن ڏِيندِي،
ڏيهَ ڏاڏاڻين پَکَڙين.

١- ليڙون، چوٽيون ٢- گودڙيون، رليون ٣- ڏٿ، جهنگلي ميوو ۴- ڪابہ سڪل شيءِ
٥- گندي، جنهن ۾ ٻهراڙيءَ جا ماڻهو سيڌو سامان رکندا آهن ٦- ڪائيندي ٧- محصول.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ڏهون

١

اُنـِي[١] تِـي وَراڻ[٢]، ڪِينءَ[٣] واڌايُون آئيُون،
لَتِـي لوئِڙياريِين[٤]، مِڙَنِي مُنهن ڪاڻِ،
صُلحُ وارِيو سُومَري، جَڻِي پَهُنوارَنِ پاڻِ،
هَميرَنئُون هاڻِ. مُهُتَ[٥] لَهَندِينءَ مارُئِي.

٢

ڏُرِيائِين ڌارَ، جي وَڏِي وَڻَ جدا ڪِيا،
تَنِ سُڪَنِ ڪِهَڙِي سارَ، تَہ ڪِ اُنا مينهن مَلِيرَ ۾.

٣

آيو ڪِيرُ ڏيهاءِ[٦]، جنهن ڪَرَ پُڇان خَبَرُون،
وِڃُون اِنَ وَٺاءِ[٧]، راتِ مارُوءَ تي وَٺِيُون.

٤

اُتان اونـِي آئِيو، خَبَرَ اِيءَ ڪَرِي[٨]،
وِساريج مَ وَرَ ڪي، پَئِجِ مَ مُنڌ! مَرِي،
وِينڌِينءَ اُتِ وَرِي، ڪو ڏينهن آهِين ڪوٺَ ۾.

١- مينهن وٺي ٢- آسودگي ٣- سلامتي ٤- لوئون ڏِڪيندڙن ٥- عزت، آبرو ٦- ڏيهان، وطن کان ٧- ورٺاءِ، ورن يا رنگ واريون، اهڙي نموني جون ٨- صحيح، سچي.

ڪو ڏينهن آهِين ڪوٽَ ۾، لوئي هَڏ مَ لاهِ،
ڪامَنِ[1]! آنهنجي ڪُرَ جِي، آڏِ[2] وَڏائي آهِ،*
هِيءَ مَ پارَڃِ هيڪَڙو، پائُرِ جي پَساهِ،**
سَنَبِي! سِيلُ[3] نباهِ مَلِيرِ وِينديِنءَ مارُئي.

٦

سي ساهيڙِيون سارِينِ تو، سِيلُ جَنِين جو سَچُ،
مارُوءَ رِيءَ مَ مَچ[4]، سِيهوِ[5] پانئج سونَ ڪي.***

٧

ساهيڙِيُون سارِين تو، سَچُ جَنِين جو سِيلُ،
نَہ ڪو قالُ نَہ قِيلُ[6] اُنين جي اَدَبَ ۾.

٨

جو ڏيهُ ڏاڏاڻان آئِيو، پيرين تنهن پُٺان[6a]،
سانگائِتُوءَ[7]، سَيَدُ چَي، سَنديُون چِتَ چُٺان[7a]،+
هِتِي تان نَہ هُٺان[7b]، حرفَ لَتِي هيڪَڙي!×

٩

جو ڏيهِ ڏاڏاڻان آئِيو، ڏِنم تنهن طَعنو:
"پائي ويهُ مَ پلنگين، ڳچيءَ سِرِ ڳانو،
مَتان لَڪ[8]، لَطِيفُ چي، ڪانءِ[9] مَ خزانو÷
سَرَتِيَنِ سِيلُ چَوائِيو[10]، جورِ هَٽِي جانو،
تِيو سَڌُ سَمانو[11]، حَرفَ لَتِي هيڪَڙي."

١- اي ڪامڻي، اي مندا مارئي ٢- مکيہ، خاص * اي مارئي! لوئي اوهانجي ڪڙم جي خاص خوبي يا مکيہ زيور آهي. ** عمر ڪوٽ ۾ جيڪي دم ڪٽين ٿي، تن مان هڪڙو بہ پنهنجي وطن ۾ ڪٽيل دم جي برابر نہ سمجهج، عمر ڪوٽ ۾ جيئڻ اجايو سمجهج. ٣- (١) سياءُ، ڳڻ، خاصيت، سينگار (٢) سپت، نيڪ اخلاق (٣) سَتُرُ ٤- ٺلهي متاري ٿيءُ ٥- شيهو *** سون جا زيور تيج ڪري سمجهج. ٥- بحث مباحثہ، شڪ شبهو ٦a- پُوان ٦- مسافر، سڱ واري (مڙس)٧a- چوان ٧b- هُجان + دل جو احوال اوريان. × ايتري وقت ۾ جنهن ۾ هڪ حرف ڳالهائي سگهجي، دم يا پل ۾. ٧- چيلهہ، ڪمر ٨- ساڙ، جلائي÷ اي مارئي! لوئي جنهن سان تو چيلهہ ٻڌي آهي، سو خزانو اٿئي، چاڪاڻ جو ان تي تنهنجي پرم جو مدار آهي، انهيءَ کي متان ساڙين (نقصان پهچائين). ٩- سيل رکڻ لاءِ عرض ڪيو ١٠- شاناٿو، مانائتو، اجهو تو عزت سان وطن رسڻ لاءِ مائٽن طرفان سڏ ٿيئي، اجهي تا مائٽ ولڻ اچني.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

مُون سين مارُوئڙيون، کِهَڙيءَ ريت رُسَنديُون،
چوٽيءَ ۾ چيڙُ پيو، پييَمِ رَتُ-ڄَيُونِ[١]،
نيٽَين نندَ وِهُ ٿِئي، ساري ساڏوِهُيون[٢]،
هِتي جي هُيُون، تہ سُڌِ پيينِ سِيلَ جي.

١١

سَتِي! تنهنجي سَتَ ۾، ڳالهہ ڳُهرجي ڳُجُ،
وَڍِيو، چِيرِيو، چِچِرِيو، پَرِ ۾ اُڀِي پَڄُ،
سانڍ امانَتَ اڄُ، تہ ٿِيين سَمانِي[٣] سانگيه ۾.

١٢

جانڪي سَتِيَنِ سِيرُ[٤]، تانَ ڪِينَ وِيهَنديَسِ ڪوٽَ ۾،
سپَ سَمُنڊين سَپَجي، نَديءَ پيئي نہ نِيرُ[٥]،
جيئَن هُوءَ ابرَ[٦] آسَريءَ، تيئَن مُون مَنِ مَلِيرُ،
ڪاٿُرِ پيئَٽ ڪِيرُ، جي امانَتَ اُتِ وَڃي!

١٣

جَرَ ۾ سِپُون جِيئَن، آهِينِ اَبرَ آسَري،
جيئَن ڪُنجُون[٧] سارِنِ[٨] روهہ[٩] کي، مُون تَن اندرِ تيئَن،
هُتِ وَعِدا وَچَنَ جا، هِت نہ پانيَمِ هِيئَن،
ڪوٽَينِ وِهان ڪيئَن، جي نَظَرَبَنديائِي نہ هُئان.

١- جون ١a- تي ٢- جبار جا ون، جوءِ، جاريون ٣- شانائتي، عزت آبروءَ واري
٤- سيل ٥- پاڻي ٦- ڪڪر (مينهن) ٧- پکين جو قسم جي ولر ڪري اڏامندا آهن
٨- سارين، ياد ڪن ٩- جبل وطن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١۴

سِپَ سَمُنڊِين سَپَجي بر آساروس[١]، ÷
ٻاڙو[٢] پيئي نہ ٻِپِڙي[٣]، ٥سو مُنهن لَڳوسِ[۴]،
ماڻِڪُ تي مِڙيوسِ، جيئَن تَندَ٥ ڪَڍِيائِين تارِ ۾.

١٥

سِڪو، سَپَ سَرَتِيُون! سِپُنِ مُلاَ٦ سِيرُ،
ٻِيو مَٿائي نِيرُ، * اُڀِيُون اَبرَ آسَري.

١٦

سِڪو سِپُن ڪان، سَرَتِيُون! رِيتِ سڪَڻَ جِي،
مَڱَڻِ جَرُ مَٿان، اوري ڪَنَ نہ آسَرو.

١٧

پِهَرِينءَ راتِ پَسِي، مُون ماڙِيءَ مَنُ ڦِڪو ڪِيو،**
موهَر[٧] مارُوئَڙَنِ ڪِي، واحِدَ! ڏِيجِ وَسِي[٨]،
آهَرَ[٩] جنهن اَسِين، سو مِلَندو شالَ مَلِيرَ ۾.

١٨

وَطَنَ رِيءَ ويهِي، جي هِتِ گهارِيَمِ ڏينهڙا،
اوءِ مارُو ڏِيندَمِ منهن ۾[١٠]، ڏاڏاڻا ڏيهِي،
پَکَنِ ۾ پيهِي، شَلَ مَحلَنِ جِي مَرُ ڏُٺان!

---

٥ ڪڪر ١ـ آسرو آهيس ÷ ڪڪر جو آسرو اٿس ٢ـ سمنڊ جو ڪارو پاڻي ٣ـ سپ، جنهن کي ٻہ پڙ آهن ۴ـ مُنهان پيس، کاري پاڻيءَ کان نفرت اٿس ٥ـ ڪشالو، لنگهڻ ٦ـ کان * ٻيو سپ ڪنهن قسم جو پاڻي ترڪ ڪري. ** پهرين رات ئي عمر جي ماڙي ڏسي، منهنجو روح ڪتو ٿي پيو. ٧ـ مهاڙو، موهَرُ، (ٿر جو هڪ حصو) ٨ـ وسيع، ويڪري ٩ـ آڌار ١٠ـ طعنا هڻندم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

منهنجو مَنُ، مِيان! واڳيو ويڙيچَنِ سين.
پا هِي[1] پاڪِي[2] پَنَڙِي، پِريَنِ ساڻُ پِيان!
واڳيو ويڙيچَنِ سين.
پِيرُ نَہ ڇَڏِيان پِرينءَ جو، جانسِين تِي جِيان،
واڳيو ويڙيچَنِ سين.
حَرفَ لَتِي هيڪَڙِي، هِتي تانِ نَہ هُئان،
واڳيو ويڙيچَنِ سين.
ڪِيرِوُن[3] ڪَتيرِيَنِ ڪي، وَڃِي ڏيهِ ڏِيان،
واڳيو ويڙيچَنِ سين.
آئُون ڪيئَن لوئِي لاهِيان، ڪارَڻِ ٻِنِ ڏِينهان،
واڳيو ويڙيچَنِ سين.

داستان ٻارهون

١

مَلِيران[4] مارُو، پَکِي[5] پيهِي آئِيو،
وَرِيا واهارُو[6]، هاڏُو[7] سَڀِ هِيٺا ٿِيا.

٢

پَهِيءَ[8]. سُکَ! پيرَنِ کيهَ[9]! ڪو نينهن نِياپو مارُئِين،
اَتِ اُڪَندي آهِيان، تيئَن آتَڻَ، تيئَن ڏيهہ،
سَنڌِي جا ساٿيهہ، ڪِهَ ڪَٿُورِي ٻائِيان.

١ـ پيالي ٢ـ پانکي (پَنڙي)، ٻاڪري جهڻ، لسي، رب ٣ـ مبارڪون ٤ـ ملير مان ٥ـ پکي ۾، مڪان يا ڪوٽ ۾ ٦ـ واهَرُو، مددگار ٧ـ ظالم ٨ـ اي قاصد! ٩ـ دز، مٽي، (٢ ڪانِ ٤ بيت تائين مارئي قاصد کي مرحبا ڪري، ساٿيهہ جون خبرون پڇي ٿي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

ڪنهن تَڙِ ڏيهائِي، ڪِتِي اُتَنِ مينهڙا،
مُون وَٽِ مُون پِرِيَنِ جِي، وِيهي ڪَرِ وائِي،
آئُون اَڳَ ـ ڍائِي، سَنِيهو سُٽِي جِيان.

٤

جِيڪُسِ اُتا مينهن، مُونهان پوءِ مَلِيرَ ۾،
ڪالهہ سَجوئِي ڏينهن، منهنجي اَکِڙِينِ اُڪيرِيو[١].

٥

سَڄُ ڪِ اُتا مينهن، مونهان پوءِ ملِيرَ ۾،
ڏوٿِيَنِ لائِيا ڏينهن، پَهِريا جي پُسِيءَ ڪي.*

٦

اُتَنِ مينهن گهٽا، ٿِيَنِ موڪَ[٢] مَلِيرَ ۾،
اَڪِيُون آبَ ـ يَرِٿُو[٢a]، اُنهِين[٢b] ڪوڻِ[٣] ڪَٽان،
مارُنِ شالَ مِڙان، ڪونِيُون ڇَڏي ڪَڏِهِين!

٧

"تنهن پَرِ اُتَنِ مينهڙا، جنهن پَرِ گهرِياٿُون،
رَضا جا رَحمانَ جِي، پُڇِي[٤] پارِياٿُون،
مَلِيرُ ماٽِياٿُون، حُڪمَ سانُ حَبيبَ جي."

١ـ واجهايو * جي پسيءَ جي ڳولا ۾ جهنگن پٽن ۾ پکڙجي ويا آهن. ٢ـ ججهو يا گهٽو پاڻي، آبادي ٢a ـ ڳوڙهن سان پرپل اکيون. ٢b ـ اُنهيءَ ٣ـ طرف، پاسي ٤ـ گهري، عرض ڪري (هن بيت ۾ قاصد جواب ٿو ڏئي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

سَکَرَ[1] سيئِي ڏينهن، جي مون گهارِيا بَندَ ۾،
وَسايمر وَڏَ-ڦُڙا، مَتي مارُڙِنِ مينهن،
واجهاڻِيَسِ[2] وِصالَ کي، ٽِيَسِ ٽِهوارُون[3] تيئَن[4]،
نِيئَرُ[5] منهنجي نِينهن، اُجاري اَچو ڪِيو.

٩

عُمَرَ! اَڄُ گَڏِيامِ، ڏوٽِي اَنهِين ڏيهَ جا،
پاڙايا[6] پِرِيَنِ جا، اُڀي اُن چَيامِ،
لَهي لوهَ پِيامِ، لُطفُ ساڻُ، لَطيفُ چئي.

وائي

ڪَتيءَ مَنجهِ ڪَتيائِين، مارُو ڄامُ مَلِيرَ جو.
پَرَچي پَهنوارَنِ سين، لوئي ڏيجُ لَڏائين،
مارُو ڄامُ مَلِيرَ جو.
سِيلُ نِباهِي، سُومَرا! پنهنجو پِيءُ[7] پُڄيائِين،
مارُو ڄامُ مَلِيرَ جو.
جُهوپو جهانگيئَڙَنِ جو، ماڙِيءَ سان نَه مَٽيائِين،
مارُو ڄامُ مَلِيرَ جو.
سَگُرَ ساهيڙِيَنِ سين، ڪاڌُونبا ڪاڏائِين،
مارُو ڄامُ مَلِيرَ جو.

١- چڱا، سٺا ٢- واجهايم پئي ٣- پرزا پرزا ۴- تيئن، تنهن ڪري ٥- زنجير ٦- پيغام، سنيها ٧- پرين، محبوب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مارُوءَ پاسِ مَلِيرَ ۾، چَسا[١] سَڀِ چَکِيائِين،
مارُو ڄامُ مَلِيرَ جو.
اُتي، عَبدُاللّطِيفُ چَي، شَرَمُ رَکِين، رَبَ سائِين،
مارُو ڄامُ مَلِيرَ جو.

ابيات متفرقه

١

جُهُڙُ[٢] سي لوڙائُو[٣] ٿِيا، جَنِين يَرِ[٤] رَهَنِ،
مارُو مَنجِهه ٿَرَنِ، رَهِي رَهَندا ڪيتَرو؟ *

٢

جُهُڙُ سي لوڙائُو ٿِيا، جَنِين سَندِيءَ ڏِيرَ[٥]،
مارُوئَڙا فَقِيرَ، ڪنهن دَرِ ڏيندا دانهَڙِي؟

٣

وَطَنُ مُون مَلِيرُ، قَضا آندِيَس ڪوٽَ ۾،
چانڪِ[٦] پِيَندِيَس پِرِينءَ سين، پاڻُرَ جو پَنِيرُ[٧]،
هاڃو ڪِيو هَمِيرُ، بِاللّهِ نِئي ٿو بَندَ ۾!

٤

سُهُمُ[٨] پَسان ٿِي، سُومرا! پِرِيَنِ رِيءَ پِيئِي،
مُلِ[٨a] رَساڻِي مارُئِين، مون کي ڪو نِيئِي،
تہ ساڻَنِ سَيِيئِي، ڳُجَهه ڳَرِهيان ڳالهيون.

١- لذت، سواد، چشڪا ٢- جڏهن ٣- ڦورو ٤- آڌار، آسري *جن جي آڌار تي مارو ماڻهو ٿر ۾ رهن ٿا، سي جيڪڏهن خود ظالم ڦورو ٿي پوندا تہ مارو ڪيترو وقت ملير ۾ رهي سگهندا؟ ٥- آڌار ٦- چوان تہ، مون ليکي ٧- پاڻي ٨- تيز چڙپ، دڙڪو، طعنو.
٨a- (ماروئن) وَٽ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

جي گهرِ گهارِيَمِ ڏِينهڙا، هَيڪانديءَ حُضُورِ،
سيئِي سِڪان، سارِيان، پَچان پائُرَ پُورِ[١]،
هَمِيراڻا هَتَڙا، ڪِينَ مَچِيندِيَسِ مُورِ،
سَنجهي سَتِ گُذارِيان، اَچين شالَ اَسُورِ[١a]،
ڏَران[٢] تِيان مَ دُورِ، ماروءَ جامَ مَلِيرَ جي.

٦

اَتِ اُڪَندِي آهِيان، عُمَرَا! آئُون اَڪاجَ[٣]،
سُومَرا سُڪاجَ[٤]، جَهلِ مَ بَندِ جِهجَندِيُون.

٧

اَجُ اَڏَنگا وِيڙَ، مون کي مُڪا جيڏِيين:
"هارِي! هَمِيرَنِ جا جيڪُسِ ڪاڏَءِ ڪيڻَ[٥]،
سانيِيئڙا ۾ سيڻَ، ڪِ تو وِيا وِسَري"

٨

وينِي ڪوٽَ وَتَنِ[٦] ۾، ڪامَڻِ[٧] ڪُوارِي[٨]،
مَلِيرُ سارِيو مارُئِي، رويو رُئارِي،
آلا! اوتارِي، مُنڏَ ماروءَ جي ميڙِيين!

١- خيال يا يادگيريءَ ۾ ١a- اَسُرِ ٢- در ڪان ٣- نڪار، نالائق ۴- لائق ٥- ڪاج، طعام ٦- پاسي ڪنڊن ٧- ڪامڻي، سهڻي زال ٨- پارانا ڏيئي، پني، گلا ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

جيها جي تيها، مُون مارُو مَچِيا،
مُون جيڏِيُون مَلِيرَ ۾، چُوندِنِ موڪَ مِهٗ°.
منهنجي آهه اِها، ڪَڏِهن ڪيرائيندي ڪوٽَ کي.

١٠

مارُوءَ پاسِ مَلِيرَ ۾، ڏوئِي[١] مَرُ مَران،
پاٽي واري[٢] پانهنجو، وِينديائِي[٣] وَران،
تـورو مَنجِهه تَران، هوند لَڳي لوٺِڙِيارِيين.

١١

مارُوءَ پاسِ مَلِيرَ ۾، هَميشه هُٿان،
پيرين تنهن پُٺان، نَيَ[٤] وِهاڻِيءَ نُورَ سين. *

١٢

مائٽ منهنجا، سومَرا، مارُو نَہ ميرا،
اُتِـيو ڏِينِ اَسُورَ جو، پـِٺُنِ پـَرِ پـيرا،
پَهُنوارَنِ پيرا، وِڙهه مَ ويڙِيچَنِ سين. **

١٣

ڪيئَن ڏُٿَارِيان ڏَبـَڙا، وِينديَسِ ڪنهن نَہ وِهاهِ°،
مُون مُلِ[٦] مارُو ناهِ، اَچا اوڍِيان ڪَنِ کي[٧]؟

---

o ميها، تِندا (ياجي) ١- وهنجي ٢- وهنجي ٣- وجڻ سان (مون کي ايترو وقت چڏ جو وطن وڃي وهنجي، موتي اچان) ۴- رات * اءُ پنهنجي پرين کي اکين سان اسر وقت پيرين پونديس. ** اي عمر! مارن جا پيرا ڏسجن پيا، اهي آيا ڪي آيا، تنهن ڪري هنن سان هرويرو هٿ نہ اٽڪاءِ. ٥- وهانءَ تي، شاديءَ تي ٦- وٽ ٧- ڪن جي لاءِ يا خاطر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۴

آڪَرِّيُون مَلِيرَ ڏِي، جَنِين راتو ڏينهن،
هاڻي ڪَنڌِيَس ڪيئن، عُمَرَ! آسائُنِ[۱] سين.

۱۵

ڪانڌُ نہ ڪَنڌِيَسِ ڪو پِيو، ڪَتِيرو ئِي خُوبُ،
مِيروئِي مَحبُوبُ، آسان مارُو مَنَ ۾.

۱٦

مُنهن منهنجو، سُومَرا! مَرُ ميروئِي هوءِ!
مَتان مارُو چُوءِ، تہ ڏوتوءِ ڏورائُنِ[۲] ۾.

۱۷

جي لُوڻُ لِڳَينِ[۲a] لائِيِين، چِيري چِيري چَمُ،
مُون[۲b] ڪُرَرَ[۳] اَگِ نہ ڪِيو، اِهَڙو ڪوجهو ڪمُ،
جان جان دَعوي دَمُ، تان تان پِرتِ پَهُنوارَ سين.

۱۸

تنهن ڪِنوڻِ[۴] ڀِي ڪِنواءِ،* جا ڏِسِ[۴a] ڏاڏاڻُنِ جِي،
سارِيو سانيِيئَڙَنِ کي، رويو راتِ وِهاءِ،
سُوڻا[۵] ڪِيمِ سَهاءِ، عُمَرَ! بَندِياڻِنِ کي.

۱ـ آسن، اميدن وارن ۲ـ محلاتن ۲a ـ لڳن کي. ۲b ـ مُنهنجي ۳ـ ڪرُم، خاندان
۴ـ طرف، پاسي، ڏس * تنهن طرف ڪوڻ پئي ڪنوي. ۴a ـ ڏانهن، طرف ۵ـ طعنا.

١٩

جتِ پُونگا، پنُون، پيٽيُون، تنھن ڪنوَٽيون ڪنوَنِ،
پاڻُرَ سَبِ پُساڻيو، وَسِي وِڄَڙِيَنِ،
مارُوءَ ري مَ مَرَنِ، اَللهَ! هيِ° آسائتيُون.

٢٠

جتِ پُونگا، پنُون، پيٽيُون، تنھن ڪنوڻِ تِي ڪنواءِ،
سا وِڄُ پَسِيو وِندُران، مون رُوندي راتِ وِهاءِ،
سِيليتِيَنِ[1] سُهاءِ[2]، مارُو جو[2a] مَليرَ جو.

٢١

پَهرِي ڪِيا پَنَّنِ ۾، وِڄَڙِيَنِ واڏاٽا[3]،
سُورَ اُنِين جا، سُومَرا! مون کي اَندرِ اُڏاٽا[4]،
اُٺي وِيئَڙا اُکَرِي، عُمَرَ! اَباڻا،
پَکَرَ پاپاڻا، پَسان شالَ پَرِ کَهِين!

٢٢

وِڄَڙِيَنِ وِيسَ ڪِيا، مونِي آئِي مُندَ،
اَکِيُون اباڻَنِ ڏي، بَسِ نَہ ڪَرِنِ بُوندَ°،
هيئن نہ تِيَنِ هوندَ، جي ڪَرَ لَڏائُون ڪَڏِهِين.

° اِهي ١ـ سيل واريون، ستيون ٢ـ سهائي، منھن تي پوي ٢a ـ جيڪو ٣ـ ويجهہ، پالوٽ
٤ـ پڙڪو ڏئي ٻاهر نڪتا ٥ـ بونديون، ڦڙا، ڳوڙها.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٣

جِتِ ڪَرَڙَ[١]، ڪَنڊا ۽ ڪاهِيُون[٢] پالَ[٣]، پَڪا[٤] ۽ پَڪَ[٥]،
سَرَهِيُون سي سَرَتيُون، حاضُرُ پاسي حَقَ[٦]،
مارُوئَنِ سين ماڙِيان، شالَ مُندائِتي مَڪَ[٧]،
ڪينڪاريان خَلَقَ، جا تَرَجائِي ۾ تُوهَرِين.

٢٤

پَڪا پَهُنوارَنِ ڏي، ميوا، مَجَرَ، مَڪَ،
عُمَرَ! اَتِ اُڪَنڊِيو، حالُ هَماري[٨] حَقَ،
لوئِي ۽ لَڪَ[8a]، سَمُنَ[٩] سُپيرِيَنِ سين.

٢٥

پانڊِي! پِريِنءَ پَهُنوارَ ڪي، چَيُمِ تيئَن چَئيجِ:
"سَندا سَنگَتِ ڏينهڙا، وَرَا! مَ وِساريجِ،
ڪوٺِيَنِ ڪُنِي آهِيان، سِگِهي سارَ لَهيجِ،
مُتِ مانڊاڻي مُنجيجِ، تہ نِيئَرِنِ ۾ نَئون ڪَريان[١٠]."

٢٦

پانڊِي! پِريِنءَ پَهُنوار سين، روئِي ڪِجِ رِهاڻَ:
"جيئَن تَرِ وِڃُون اُنيُون، تيئَن آن سُورَنِ ساڻِ،
ڪِجاهِ ڪا وَراڻِ[١١]، ڏُکَنِ ڏِيلُ ڏِهِيُون[١٢] ڪِيو."

١- اوني فراسيون ٢- ڏاس جو نهيل ٻورو، خرزين، ٣- ڪاهيءَ جهڙي شيءِ جيڪا گوار جا سُڪل ڀن وغيره (گوارتي) ۽ ٻاجهريءَ جا ڪانا ڏوئڻ لاءِ ڪم اچي ٿي. ٣- ڪڪائان جهوپڙا ۴- ڪرڙ جو ميوو ٥- ڪرڙ جو ميوو ٦- مڙس ٧- ڪبڙ جو (ڪچو) ميوو ٨- منهنجي ٩- وعده، مقرر ٿيل ١٠- وٽ ڪريان، مند جو نئون ميوو ڪري کائنءُ ١١- موٽ ١٢- پرزا پرزا. 8a- پٽن جي لاهين تي نهيل گسَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٧

پانڊِي پِرِينءَ پَھُنوارَ جا، جان تو وَجين وَسِ[١]،
ساري ڏيج سَرَتيِين، سَلامَنِ سَنهَس:[1a]
”آئون اَوهان جي آهيان، گولِي مَتي گَس،
وينِي ڪَرِيان وَسَ، ايڏي[1b] جي اَچَڻَ جا.“

٢٨

پانڊِي! چَئِج پِرِينءَ کي، جورِ هَٽِي جانا:
”پَيڪَڙا[٢] پيرَنِ ۾، ڪَرايَنِ ڪانا[٣]،
آن[3a] رِيءَ اَمانا[٤]، گهنگهرِ گهارِيان ڏينهڙا.“

٢٩

پانڊِي پِرِينءَ پَھُنوارَ جا، نِياپا نِي ڪي،
ساري ڏيجِ سَرَتيِين، يادِ پُونَئِي جيڪي،
وَلِيُون، وَٽَ ڦلارِيا، ڪِرِڙَ پَڪا ڪي ڪي،
سَگَر ڪِينِ[4a] سَرَتيُون، سيپَنِ[4b] جيئن سيڪي،
زيرِيُون[٥] يَجِي جي ڪي، مِلان ماروئَڙنِ کي.

١ـ مينهن ڪري آبادي 1a ـ (سهسين) سؤ، سوين. 1b ـ ايڏانهن ٢ـ پيڙيون ٣ـ ڪڙا، ڳٽ
3a ـ اوهان ٤ـ بي مانا، بي عزتا 4a ـ ڪائن 4b ـ سَيون، سيويُون (Vermicell)
٥ـ زنجيرون.

٣٠

جي هِتِ هُئِي مارُئِي، تہ لَڌيمِ کَرَ[1] ڪيٽاسِ[2]،
اَرداسِيُمِ[3] عُمرَ کي، ويجهو تِـي وَتـاسِ،
جي نہ ڇَڏيائِين، ڪِ جَهليائين، تہ پنهنجو اَنگُ آڇِيانسِ،
لاهي لوهُ، لَطِيفُ چئي، هِتان هوند هَلانسِ،
موکِي[4] مَلِيرَ سامُهِين، وَتِـي پـانهن وَجانسِ،
رَهَبرُ تِـي ريڙِهيانس، سونهاري ساٿيہ ڏي.

٣١

نَنگا آهِيُون نِڱِيا[5]، اَسِين مارُو لوڪَ،
تَرَ کي پانِيُون تـوڪُ[6]، جو دَڪَ ڏاتِـيئَڙنِ جِي.

٣٢

اوڏا جان هُئا، تان نِتُ نِياپا آئِيا،
مارُوئڙا مَلِيرَ ڏي، واري وَڳَ وِيا،
تَنِين ڏونهن[7] ڪِها[8]، ڏي[8a] ڏوراپا، چائِيان[9]؟

٣٣

کَنيائُون کائُر ڏي، ساري هاجَ هِئا[10]،
لاهي لَڏَ، لَطِيفُ چئي، پَرِيين تَـرِ تِـيا،
چِـڏي ڳُـڻَ ويا، مارُوئَڙا مَلِيرَ ڏي.

١ـ خبر ٢ـ سنديس ٣ـ عرض ڪيم ٤ـ ڇڏائي، ڇـنائي ٥ـ نڪتا، پيدا ٿيا ٦ـ ڳهٺو، نعمت ٧ـ ڏانهن ٨ـ ڪهڙا 8a ـ ڏيئي (ڏاتڪي، پارڪري ۽ سرائيڪيءَ ۾) 9a ـ ڏانهن ٩ـ چوائيان ١٠ـ هتان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣٤

جيئن ڳنڍيُون مَنجهِ ڳنڍيرَ، تيئن مُون مَنَ مارُوئڙنِ سين،
سي مارُوئڙا ٿَرِ ٿيا، جي ڳِڻتِ جا ڳهيرَ[١]،
ٿَنين رِيءَ، هَميرَ! ڳهنگهرِ گهارِيان ڏينهڙا.

٣٥

جيئن ڳنڍيُون مَنجهِ ڳنڍيرُ، تيئن مُون مَنَ مارُوئڙنِ جُون،
ڏِنيُون لَسَ[٢]، لَطيفُ چئي، هينئڙي کي هَميرَ، *
وَڃِي مَنجهِ مَليرَ، سَڀِ ڇوڙِينديس سُومرا!

٣٦

سي ٿارِيلا[٣] ٿَرَنِ ۾، جي مان[٣a] گهٽُ[٤] گهري،
وَطنُ وَسَ، وَسَنديُون، هينئڙي نِتَ هُري،
اَندرِ چِتَ چُري، وِرِهُ ويڙِهچَنِ جو.

٣٧

وَهِيان ٿِيَنِ وَٿانَّ، ڏوکاهِي[٥] هُٿانِ جي،
اوءِ پيٺيُون[٥a] ۾ پانَّ، موٽِي مارُنِ اَڏِيا.

٣٨

ٿورا مَنجهِ ٿَرَنِ، مُون سين مارُوءَ جي ڪِيا،
عُمَرَ! اُنِ ڳِڻَنِ، آئُون ڪيئن لوئِي لاهِيان؟

١- ڳُوڙا، بردبار ٢- لسيون ڳنڍيون، جي جلدي ڇڙي سگهن ٿيون * ماروئڙن منهنجي من کي ڳنڍير جهڙيون ڳنڍيون ڏنيون آهن، پر عمر لسيون ڏنيون آهن. ٣- ٿر جا رهاڪو ٣a- منهنجي، منهنجو ٤- نڙي، اندر، دل ٥- ڏوکاهي ۾، مصيبت يا ويڙهه ۾. ٥a- جايون، ماڳ.

٣٩

هَڏِ نَہ پَڙان هيڪَڙي، توري ٿَرَ جايَنِ،
مون کي مارُوئَڙَنِ، ميري ڪَري نہ مَنِيو.

٤٠

نِيئَرُ نَہ لَهي نينهن جو، لوهہ جا وِيا لَهِي،
ڪُنجِيُون جي قُفلَنِ جون، سيڻَنِ هَٿِ سَهِي،
وِيئَڙا راڄَ رَهِي، ڏِيان ڏوراپا ڪَنِ کي؟

٤١

نِيَرءَ نَہ لَهي نينهن جو، لوهہ جا لَهِي وِيا،
مارُنِ ڏاران ماڙِيين، ڏُهلا[2] ڏينهن ٿِيا،
ڏِيهِي ڏورِ وِيا، ڏِيان ڏوراپا ڪَنِ کي؟

٤٢

سُٺِي ساڻِيهہ ڳالهڙي، وِهُسي[3] ويڙِيچي،
سَڀِ سُڌِ پيِيَمِ سُومَرا! هِتي هُتي جِي،
پينَرُ ۽ پيچِي[4]، سُوايا[5] سارِين مُون.

٤٣

سُٺِي ساڻِيهہَ ڳالهڙي، لَهِي وِيا لوهَہ،
اَندَرَ جا اندوهہ، لَٿا ڏُکَ، سُکَ ٿِيا.

١- نجس ٢- مشڪل، ڏکيا ٣- خوش ٿئي ٤- پيلي، همراه، جيڏيون ٥- سئي وائيءَ وارا، وٺندڙ گفتگو ڪندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴۴

توکي تورّائين لِکِي، عُمَرَ! اَچائِي[1]،
جنهن تو سامائِي، مامَ[2] نَ يَکِي مارُئين.*

۴۵

وِيا کُتَنِ ساڻُ، مارُوئڙا ٽَرِ اُکَرِي،
تَنِ پُڄاڻان هاڻِ، آئون جاڙَ جِيان[2a] تِي، جيڏيون!

۴٦

جِنڊِ سَپَرايُون[3] سُومَرا، عُمَرَ! لَکَ اَللهَ،
تِيَمِ نَ تورا ڏينهڙا، ماڙِيِنَ کارِيَمِ ماهَ،
سِکَ منهنجي ساهَ، مارُوءَ جِي مَنَ لَهي.

۴۷

مَ کِي روءُ، مَ رَڙُ کِي، هَنجُون هَڏُ مَ هارِ،
تو تان بَندُ بِدا[4] تِيو، ٻيڙِيُون[4a] نيئِي ٻارِ،
پَهُچَنڊِينءَ پَهُنوارِ! سِکِهي سَنگهارَنِ کي.

۴۸

مَ کِي روءُ، مَ رَڙُ کِي، مَ کِي هَنجون هارِ،
جِهَڙا اَچَنِ ڏينهڙا، تَهڙا وِيئِي گهارِ،
ڏُکَنِ پُٺيان سُکَڙا، سِکها ٿِيِنِ سَنگهارِ،
لَتا، لوهَ لَطِيفُ چي، پَرورِجِ پَهُنوارِ،
ٻيڙِيُون نيئِي ٻارِ، تو تان بَندُ بِدا ٿِيو.

١ـ پاڪدامني ٢ـ لڄ، شرم * جيڪلهن تو (مارن جي) ساماڻل لڄ پر هٿ نہ وڌو.
٢a ـ جيئان ٣ـ ڏاڏائيون، بردستيون ۴ـ وداع، معاف. ۴a ـ پيرـ ڪڙيون.

مَ ڪِي روءُ، مَ رَڙُ ڪِي، مَ ڪِي ڪَرِ دانهُون،
سُڻِي لوڪَ، لَطِيفُ چي، ٻِيئِي ڪَنِّجِ ٻانهُون، *
لَڏِيئِي جِتِ لائُون، سو ڏيهُه پَسَندِينءَ مارُئِي!

۵۰

مَ ڪِي روءُ، مَ رَڙُ ڪِي، مَ ڪِي ڪَرِ ڪِيهُون،
اُتي اَچَنِ اتهِين، ÷ وانڍَنِ[۱] جُون وِيهُون[۲]، **
ميڙِيندوءِ مِيُون، مِينهين اُتي مارُئِي!

۵۱

لوڙِيارِي آهِيان، وارِيان تان نَہ، وَرَقُ،
سانڍِيمِ سُپِرِيَنِ لئي، لوئِيءَ اَندَرِ لَڪُ[۳]،
ڪَنڌِ ڪاسو[۴]، پَٽِ پاسو، ڏِنُمِ تَنَ تَرَڪُ،
سَندو مارُوءَ حَقُ، جان جِيان تان پارِيان.

۵۲

اَڄُ پُڻِ چِڪِيَمِ° چاڪَ[٦]، وَنهِينِ ويڙِيچَنِ جا،
سُورَنِ اَچِي، سُومَرا! اَندَرِ ڪِي اوطاقَ،
مارُوءَ جي فِراقَ، هَڏَ منهنجا ڪَپِيا.

÷ اوڏهين، اُتي (ملير ۾) * (دعا لاءِ) ٻئڪ ڪٽي رب کي ٻاڏائج. ١ـ ڇِڙن، ڪنوارن، ٻهادرن ٢ـ ڪوڙيون (Scores)، گهڻا ** اُتي (ملير ۾) وسڪاري ۾ اجان ۽ ونڍيارن جو لوڏون اچن ٿيون. (ڏُڪار ڪونهي، سُڪار ۽ خوشحالي آهي.) ٣ـ چيلهه يا ڪمر ۴ـ جاريءَ جي ڳوٿري، جنهن ۾ مارو ماڻهو سامان وجهي ڪلهي ۾ لٽڪائي ڇڏيندا آهن ۵ـ وهيا، رت پونءِ ڇڏيائون، سور ڪيائون ٦ـ ود، زخم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چِڪِي، چِڪِيَمِ چاڪَ، وَنهِيَنِ ويڙِيچَنِ جا،
واجِهيندي وِصالَ کي، ڦَنا ڪِيَسِ فِراقَ،
سيئِي سارِيَمِ، سُومَرا! تَرِ جَنِين جا تاڪَ،
مارُوءَ جي اوطاقَ، گهڻو اُڪَندِي آهِيان.

وائي

مُون مَنُ مارُوءَ جو، مارُوءَ جو منهنجو مِيان!
مُون مَنُ مارُوءَ جو.

منهن منهنجو، سُومَرا! مَرُ ميروئِي هوءِ،
مُون مَنُ مارُوءَ جو.

"ڏوتوءِ ڏورارَنِ[1] ۾"، مَتان مارُو چوءِ،
مُون مَنُ مارُوءَ جو.

لارُون[2] جي لُڙِڪَنِ جُون، ڳِڻِي[3] وِجان توءِ[4]،
مُون مَنُ مارُوءَ جو.

١ـ ڏوراڻن، محلاتن ٢ـ ڏارون، ليڙيون ٣ـ ڳنهي، ڳڻي ٤ـ ڌنهڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ ڪاموڏ

سر بابت:

ڪاموڏ، هڪ هندستاني راڳڻيءَ جو نالو آهي، جا ديپڪ راڳ جي پنجن پارياڻن (زالن) مان هڪڙي آهي. هن کي "سمپورڻ" راڳڻي پڻ چوندا آهن. ڪاموڏ سنسڪرت لفظ ڪامودا جي بگڙيل صورت آهي ۽ معنيٰ اٿس؛ ڪام وهيڻي.

هن سرِ ۾ ڪوبه ڏاريون ڪلام نظر ڪونه ٿو اچي. هن سر جون پڙهيون عموماً، ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون قائم رکيون ويون آهن.

آکاڻي:

هن سر جي مضمون جو مدار، ڄام تماچيءَ ۽ نوريءَ جي قصي تي آهي، جو مختصر طور هيٺ ڏجي ٿو:

سمي گهراڻي جو هاڪارو حاڪم، ڄام تماچي ٺٽي ۾ حڪومت ڪندو هو. سندس حد ۾ هيلايا ٽڪريءَ جي هيٺان، ڪينجهر ڍنڍ جي ڪپ تي ڪيترائي مهاڻا رهندا هئا. اهي اڪثر ڪري ڪارا ۽ ڪوجها هوندا هئا، پر منجهن، نوريءَ نالي هڪڙي نينگر، نهايت حسين هوندي هئي.

هڪ لڳا، ڪينجهر ڍنڍ تي سير ڪندي، ڄام تماچيءَ جي نظر وڃي نوريءَ تي پيئي. هن جو نوراني نراڙ ۽ ناز پريا نيڻ ڏسي، ڄام جي من ۾ محبت جي ميخ لڳي ويئي؛ ترت ئي مهاڻن کان سڱ ڇڪيائين، مهاڻن جون ڏهه ئي گهه ۾ پيون؛ سو خوشيءَ سان قبول ڪيائون. پوءِ ته شاديءَ لاءِ منبل منبجي شادمانا ٿي ويا. نوريءَ سان ڏاڍا سنهج ۽ سولايون ٿيون. مهاڻن تان محصول معاف ٿي ويو ۽ ڍنڍ امداد ٿي مليَن. آخر ڄام نوريءَ کي نوازي، آڻي محلات ۾ راڻين سان راڻي ڪري رهايو.

ڄام جو، نوريءَ تي ايترو ته آر هوندو هو، جو ڪڏهن ويهي مورڇل مٿانئس هڻندو هو، ته ڪڏهن شيل شڪار لاءِ پاڻ سان ڪينجهر ڍنڍ تي ولي ويندو هوس. چوندا آهن ته "ور سهاڳڻ سا جڳ سهاڳڻ،" سو سيڪا پيئي نوريءَ اڳيان نمندي هئي. خود سميون به اچيو هن جو نياز ڪنديون هيون. انهيءَ اوج ۽ عزت هوندي به، نوريءَ جو من نه وڌيو. هٺ ۽ وڏائيءَ جو منجهس نالوئي ڪونه هو.

ھڪ ڀيري، نوريءَ جي نئڙت ۽ نياز جي امتحان لهڻ لاءِ، ڄام سيني راڻين کي سنيهو موڪليو تہ، "اڄ شام جو سڀ سينگاري وهجو تہ اچان. اوهان مان جنهن کي وڻندم، تنهن کي شيل شڪار لاءِ ولي ويندس. نياپو سڻي، سيني سميون سينڌ سرمون ڪري سنيگري ويٺيون، پر نوريءَ نڪو ڪيو هار، نڪو ڪيو سينگار، اُلٽو اباڻو وڳو ڪري ويهي رهي. ڄام حويليءَ ۾ آيو تہ سڀڪنهن ئي اوچو ڳاٽ ڪئي، ناز نخري سان کيس ريجهائڻ جي ڪوشش ڪئي؛ پر ڄام کي نوريءَ جي نهٺائي وڻي سو کيس ولي گهمائي آيو. شاھ سچ چيو آهي تہ:

"ڍول تنين جي ڍار، هيڻاهيون هلن جي."

روحاني راز:

شاھ، مختلف سرن ۾ ڄاڻايو آهي، تہ سائين سڀاڻو سردار آهي، کيس شرڪ ڪونہ وڻي؛

"پاڻ ڏار پريان، ڪانڌ ڪنهنجو نہ وڻي."

هي ماڻي جو ماڳ نہ آهي. ڪنبي ڪتڻ گهرجي. چنيسر سان جيڪو چاڳ ڪندو، سو خطا کائيندو، چاڪاڻ جو:

ڪانڌ ڪهين جو نہ وڻي، گيرب ۽ گاءِ-
کائيندي سا گهاءُ، جا هوڏ ڪندي حبيب سين.

ساڳي هدايت ڏيندي، شاھ نوريءَ کي نئڙت ۽ نياز جي پتلي ڪري ٿو پيش ڪري ۽ ان مان سالڪ کي، سبق پرائڻ لاءِ تلقين ٿو ڪري.

پنهنجو حسب نسب ياد ڪري، نوريءَ کي هميشہ اهو انديشو هوندو هو، تہ متان اپار عيب ڏسي، ڪنهن وقت بہ محبوب مهر جو هٿ ڪڍي، دربدر ڪري ڇڏيم- انهيءَ اڌڪي ڪري، هوءَ سهاڳ تي باور بنہ ڪانہ ڪندي هئي ۽ سدائين پاڻهون ٻڌي پاڇھ لاءِ ٻاڏائيندي رهندي هئي. ساڳي طرح سالڪ کي بہ سائين کان هردم عاجزيءَ سان عنايت گهرڻ گهرجي. پلي پلاري جو ڪيڏو بہ ڪئي ڪير لاڏلو ۽ دادلو هجي، تہ بہ آزي نيازي ۽ نئڙت ۽ نياز ڪرڻ جڳائي.

هن سر ۾ شاھ 'التي طلب' جو ذڪر دوباره ڇيڙيو آهي. سر مومل راڻي ۾، الله کي انسان جو طالب بنائي، ڄاڻايو اٿس تہ:

"تو جَنين جي تاتِ، تَن پُڻ آهي تُنهنجي."

وڌيڪ ڏسو روحاني راز سر مومل راڻي جو.

نوريءَ کي ڄام ڇو نوازيو؟ تنهن جو راز ٻڌائيندي، شاھ واضح ڪري ٿو، تہ نوري جي دل جو آئينو نهايت اوجل هو. مولانا روميءَ جو فرمودو آهي تہ:

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

"جنهن جي دل جو آئينو ڪٽ ۽ گندگيءَ کان صاف ٿيل آهي، سو حقاني سچ جي سوجهري سان چٽيءَ ريت ڀرپور رهي ٿو."

"اِنَّ اللهَ جَمِيلُ يحِبَّ الجَمَالَ"، يعني خدا خود سهڻو ۽ سونهن تي عاشق آهي، هڪ حقيقت آهي. جنهن انسان جي اندر ۾ سونهن ۽ سوجهرو هوندو، تنهن کي ڌڻي ڳولي ڦولي پنهنجي وصل جو پيالو پياريندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر ڪاموڏ

داستان پهريون

١

تُون سَمُون، آئُون گندِري[١]، مُون ۾ عَيبَنِ جُوءِ[٢]،
پَسِي راڻِينِ رُوءِ[٣]، مَتان ماڳُرِ[٤] مَٽِيين!

٢

تُون سَمُون، آئُون گندِري، مُون ۾ عَيبَ اَپارَ،
پَسِي لِيءَ[٥] لَغارَ[٦]، متان ماڳُرِ مَٽِيين!

٣

تُون سَمُون، آئُون گندِري، مُون ۾ عَيبَنِ ڪوڙِ[٦a]،
پَسِي ڪِڪِي ڪوڙ[٧]، مَتان ماڳُرِ مَٽِيين!

٤

تُون سَمُون، آئُون گندِري، مُون ۾ عَيبَنِ وِيهَ،
پسِي مِڻڪي[٨] ڏِيءَ، مَتان ماڳُرِ مَٽِيين!

٥

تُون سَمُون، آئُون گندِري، مُون ۾ عَيبَنِ لَڪَ،
هِنَ منهنجي حالَ جِي، توکي سَڀَ پَرَڪَ،
ڪارڻِ رَبَ اَلَڪَ[٩]، مَتان ماڳُرِ مٽِيين!

١ـ مهاڻن جي هڪ ذات ٢ـ مڪان، جاءِ ٣ـ منهن ٤ـ مهاڻن جي هڪ ذات (نوري)
٥ـ مڇيءَ جي مٿان لڳلڳدار ڳگ ٦ـ نشان؛ ذرو ٦aـ ڪوڙي، ڪوڙيون (Scores)
٧ـ عيب، داغ ٨ـ ميءَ جي (مي هڪ مهاڻن جي ذات آهي) ٩ـ اهو خدا جنهن کي جسماني اکين سان ڏسي نہ سگهجي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

تُون تَماچِي، تَڙَ-ڏَڻِي، آئُون مُهاڻِي مِي[1]،
مُون ڏُهاڳُ مَ ڏِي، آئُون جا نالي سُيَسِ تنهنجي.*

٧

تُون تَماچِي تَڙَ- ڏَڻِي، آئُون گندِري غَرِيبِ،
تو سين ڄامَ! قَرِيبِ[2]، ڪِي ڏَنُ[3] ڇَڏائِي ڏيج مُون.*

٨

ڪاڄُ جَنِين جو ڪِڪِيُون، مالَ جَنِين جا مَڏَ[4]،
سَمِي سيئِي سيڻَ ڪِيا، هيڻَ[5] جَنِين جا هَڏَ،
ڄامَ! پَرِتيئِيءِ لَڏَ،*** سانگِيَنِ[6] جي، سَيَدُ چي.

٩

ڄارا[7] ۽ ڪارا، مالُ جَنِين جو مَڪُرِيُون[8]،
تَماچِيءَ جي تَڪِيي[9]، اَچَنِ سَوارا[10]،
مِيءَ[11] مَڇِيءَ مارا، سَمي سي سيڻَ ڪِيا.

١٠

ڪِڪِيءَ هاڻِيُون ڪارِيُون، ڇِڇِيءَ[12] هاڻا ڇَڄَ،
پاندُ جَنِين جي پاندَ سين، لَڳو تَنِي لَڄَ،
سَمُون ڄامُ سُهَجَ[13]، اُيو ڪَري اُنِ سين.

١- مهاڻن جي هڪ ذات *آءٌ تنهنجي زال آهيان ٢- ويجهو مائٽ ٣- محصول ** اي ڄام! تون منهنجو ويجهو عزيز (پتار) آهين، سو مهاڻن تان محصول معاف ڪرائي ڏي ٤- (١) مڇين جا ڍير، مياڻي (٢) ڪکن جو لاهيل ترهو ٥- هيٺا، ضعيف *** اي ڄام! سيڪجهه تنهنجي حوالي آهي ٦- مسافرن (مهاڻن) ٧- وڏيون ڄارون ٨- ننڍيون ٻيڙيون ٩- آڌار، اجهي، مڪان ١٠- سويل ١١- مهاڻا ١٢- مڇيءَ جي آنڊن ۽ گگين ١٣- انعام.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

ڪارِيُون، ڪوجِهيُونِ، ڪُوَڙيُون[١]، مُورِ نہ موچارِيُون،
وَتِي وينِيُون واتَ تي، ڪِڪِيءَ جُون ڪارِيُون،
اُنِين جُون آرِيُون[٢]، سَمي رِيءَ ڪيرُ سَهي؟

١٢

ڄارِيُون، ڪارِيُون، ڇَڄَ، ڇِپرِيُون، جَنِ جِي محبّتَ مَڇِيءَ ساڻُ،
رَهَنِ، وِهَنِ سِرِ[٣] ٻانڌِيِن[٤]، سَيِيٺِي بَدبُوءِ هاڻُ[٥]،
لُڌِڙَنِ[٦] جيٺن، لَطِيفُ چي، پاڻِيَ وِجَهنِ پاڻُ،
تَنِ مَلاحَنِ[٧] جو ماڻُ[٨]، سَمي سِرِ ڪِيو پانهنجي.

١٣

گَندَ[8a] جَنِ جِي گوڏِ ۾، پاٻوڙا[٩] پوشاڪَ،
اُنِين جِيَ اوطاقَ، راجا رِيجهِي آئِيو.

١٤

گَندَ جَنِ جِي گوڏِ ۾، پاٻوڙا پينامُ[١٠]،
اُنِين کي اِنَعامُ، مَجَرُ[١١] مِروِئي ڏِيو.

١٥

گَندَ جَنِ جِيَ گوڏِ ۾، مَٿَنِ تي مُوڙِيُون[١٢]،
اَچَنِ سَنيُوڙِيُون[١٣]، سَمي جي سَلامَ تي.

١- ٻچڙن وڙن واريون، نالائق ٢- انگل آرا ٣- تي، مٿان ٤- مڇي ڦاسائڻ جي مانداڻ ٥- بدبوءِ هاڻيون، بدبودار ٦- پاڻيءَ جو ننڍو جانور ٧- مهاڻن ٨- ماڻو، انگل 8a- پيڻ جي پاڙ، جيڪا کائبي آهي ٩- پاٻوڙن (ميوي جو قسم) جا پن ١٠- پهراڻ، پوشاڪ، ڏڪ ١١- ڏنڊ ١٢- ڪکن جون سنيهيون ١٣- تيار ٿيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

ٿِيا تَماچِيءَ جامَ سين، مُهاڻان مَحرُومَ[١]،
نَنڍيءَ وَڏيءَ گَندِريءَ، مَٿي ماڙِيءَ ڏُومَ[٢]،
جي ڪِينجَهرِ، جي رُومَ[٣]، سي سَڀِ اِنعامي ٿِيا.*

١٧

نَه وَڏِي، نَه وِڪِٽي، نَه ماري، نَه ڏاري[٤]،
ڪارو وِڏائين ڪُوهَ ۾، نِرتُئُون[٥] نِهاري،
سائِي پَرِ پاري، جا گهرِ سَمي جي سَپَجِي.**

١٨

نَه وَڏِي، نَه وِڪِٽي، نَه ڪَٽي ۾ ڪاري،
اُهِجَ[٦]، سُهِجَ[٧]، ساهِمِيُون، ڏُريان[٨] نَه ڏاري،
سائِي پَرِ پاري، جا گهرِ سَمي جي سَپَجِي.

١٩

پاڀوڙو پيشِ ڪِيو[٩]، نَٿُون نُورِيءَ نيئِي،
حاضُرُ هُيُون هَڪِيُون[١٠]، سَمِيُون سَيِپِئِي،
نَوازي نيئِي، گاڏي چاڙهِي گندِرِي.

٢٠

مُهاڻِيءَ جي مَنَ ۾، نَه گِيرَبُ، نَه گاءُ،
نيڻَنِ سين ناز ڪَري، رِيجهايائين راءُ[١١]،
سَمُون سَيَنِ مُلاءُ،*** هيرِيائِين حِرفَتَ[١٢] سين.

١- محرمَ، گهائل مائل، گستاخ، حال ڀائي ٢- ڌماڌم، ڌوڪ ڌوڪان، اچ وڃ ٣- روم (Rome) يورپ جا ملڪ، ڏورانهان ملڪ. *ڪينجهر ڪان ولي روم تائين، ساري جڳ جي سيني مهاڻن کي انعام مليا ٤- رکي، جهلي ٥- نرت سان، ڏسي وائسي، جاچي واچي ** هاڻي اهائي روش هلي ٿي، جيڪا جام جي حويليءَ ۾ ورتي وڃي ٿي. ٦- ڪسو (گهٽ تور)٧- ڪشرائتو (وڌيڪ تور) ٨- اصل ٩- حاضر ڪيو، ڍوٽو ڏنو ١٠- حاضر، موجود ١١- راجا (جام) *** سيني راڻين وچان. ١٢- سياڻپ، عقل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢١

نورِيءَ جي نِيازَ جو، عَجَبُ اَجَهلُ[١] هوءِ،
سَمُون سِرُ سَيَنِ ۾،* مي مُورَچِيو[٢] سوءِ،
اَچيو اُيـَنِ پوءِ[٣]،÷ حُجَتَ يَکِي راتِيِن.**

٢٢

مي مَڇِيءَ ۾ هَٿَڙا، وينِي ڪَرِي وَرَنَ،
راءَ اَڳِهين[٤] رَکِيِي، مُهاڻِي مُنجهِ مَنَ،
تَماچِيءَ جي تَنَ، ڳالهيون چَيُسِ ڳُجهيُون.

٢٣

هَتِين، پيرين، آرِڪَنِين[٥]، مُنهَن نَہ مُهاڻِي.
جيئَن سَڳو وِچ سُرُنڌِي[٦]، تيئَن راتِينِ ۾ راتِي،
اَصلِ هُئِي اُنَ کي، اَهلَ[٧] جاماڻِي،
سَمِي سُجاڻِي، ٻِيڙو[٨] ٻَڌَسِ ٻانهن ۾.***

٢٤

تِهَڙو ڪينجهر ۾ ڪِينَ ٻِيو، جهَڙِي سونهن سَنديَاسِ،
مَڏَ، مِياڻِيُون، مَڪُڙا، مِڙَئِي مَعافُ تِياسِ،
مُورِچَلَ مَتَاسِ، اُيو تَماچِي تي[٩] هَٽِي.

١- بنا جهل، گهڻو * سمون سيني جو سردار. ٢- موهيو ٣- پٺيان، مرتبي ۾ هيٺ ÷ نوريءَ کي پٺيان اچيو بيهن ** سيني سمين جون دعوائون پڄي پيون ۽ اهي نوريءَ کان مرتبي ۾ پوئتي پٺجي ويون ٤- اڳهين، اصل کان، ازل کان ٥- ارڪانن ۾، مهانڊي، روش ٦- سرندي ۾ ٧- لاڙو، روش، ڍنگ ٨- سڳڙو *** ساٿس شادي ڪئي. ٩- تنهنڪري.

٢٥

تَڙ تَماچيءَ چارَ جو، تَماچي تَڙ-راءُ،
تَماچيءَ جي تَڪيي[1]، تُون تَماچي ڳاءِ[2]،
تہ تُون تَماچياءِ[3]، تَماچي تَڙِ لَهين. *

٢٦

ڪوءِ سَميُون! ٻَن سُومَرِيُون! جي اَڇَنِ اُونچي ڳاٽِ،
وَرُ سي ڪينجهَرَ جائِيُون، جَنِ تَماچيَ جي تاٽِ،
راڻِنِ مُلا[4] راتِ، ماڻِڪُ مي پِرائِيو.

وائي

هِيري هَٽَ وِڌائين، ويهي ساتِيَنِ وِچَ ۾،
نَوازَشِ نُورِيءَ جِي، آهي تَماچِيَ تائين،
ويهي ساتِيَنِ وِچَ ۾.
گَندَگِيءَ گوشو ڪيو، عطرِ اوتَ[6] اوتيائين،
ويهي ساتِيَنِ وِچَ ۾.
انڌا منڊا آئيا، سَخا سَڏ[7] وِڌائين،
ويهي ساتِيَنِ وِچَ ۾.
پَسو جُوڌُ[8] جُوانَ جو، ڪو هَنڌُ ڪونہ مَتيائين[9]،
ويهي ساتِيَنِ وِچَ ۾.
قِيمَتَ[10]، ڪَميڻَنِ سين، جِهڙي وَٽَ[11] وَتيائين[12]،
ويهي ساتِيَنِ وِچَ ۾.

١- آڌار، اجهي، مڪان ٢- تعريف ڪر ٣- (١) تماچيءَ وٽان (٢) اي تماچيءَ جا تعريف ڪندڙ. * تماچيءَ جو ديدار ڪرين ٤- وٽان، کان ٥- هيري (جواهر، نوريءَ) ۾ ٦- پلٽ، ريلو ٧- هوڪو ٨- سخا ٩- ڇڏيائين ١٠- قيمتي (هي لفظ "جهڙي" لفظ سان لڳي ٿو.) ١١- منڊ جو ٽئون ميوو، سوکڙي ١٢- ونڊيائين، وراهيائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پَسو جو پيدا ٿيو، جوهَري ڄڃائين[١]،
ويهي ساٿَين وِچ ۾.
موتي مَچِيءَ هَٽَ تي، ڪوڏِنِ جيئن ڪَڍيائين[*]،
ويهي ساٿَين وِچ ۾.
ماڻڪَ مِياڻين ۾، ڇِلُرَنِ جيئن ڇَنيائين،
ويهي ساٿَين وِچ ۾.
ڏيئي سونُ سُوالَ[٢] ۾، رُپي راندِ ڪيائين،
ويهي ساٿَين وِچ ۾.
پاڻِيَٽَ[٣] آڻي پاڻَ سين، لعلُون سَڀِ لُٽيائين،
ويهي ساٿَين وِچ ۾.
فيروزا[٣a] فَقيرَنِ تان، گهوري سَڀِ گهوريائين،
ويهي ساٿَين وِچ ۾.
اُتي عَبدُاللّطِيفُ چئي، اُجَلي اَمُلَ ڏَنائين،
ويهي ساٿَين وِچ ۾.

داستان ٻيو

١

سِرُ سَلاَمَتَ[٤] سُپِرين، مَرَڪَڻ![٥] تُون مَ مَرِيجِ،
آهِيين ٿارُ اکين جو، وَتان مُون مَ وَڃيجِ،
تَماچِي تَڳِيجِ، ڪو ڏينهن، ڪينجهَرَ ڪَنڌِيين.

١- وانگر، مثل * ڪوڏين وانگر خسيس سمجهي وراهيائين. ٢- عرض، سائلِ جي صدا
٣- آبدار موتي ٣a- نيري رنگ جا هيرا ٤- سلامت ٥- اي منهنجا مرڪندڙ مڙس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

ڪو ڏينهن ڪِينجهر ڪَنڌِيِن، تون، تَماچي! تَڳُ،
اُونچو ٿِيومِ اَگُ[١]، مُون ڪَرُ، مَلاحَنِ ۾.

٣

هيٺِ جَرُ، مَٿي مَڇَرُ، پاسي پِرِين سَندامِ،
ڪوڙيِن ڪاڄَ سِڌامِ[٢]، اَنَّ سِڌو ڪونہ رَهيو.

٤

هيٺِ جَرُ، مَٿي مَڇَرُ، پاسي ۾ وَٺراهَ[٣]،
اَچي وَڃي وِچَ ۾، تَماچِيءَ جي ساءَ[٤]،
لَڳِي اُتَرَ واءَ، ڪِينجهُرُ هِندورو ٿِيئي.

٥

هيٺِ جَرُ، مَٿي مَڇَرُ، ڪَنڌِيءَ ڪَوُنرَ[٥] تَرَنِ،
وَرِئِي واهُوندَنِ،* ڪِينجهُرُ ڪَتورِي ٿِئي.

٦

سَمِيُون ڪَري سِينگارُ، راءُ رِيجهائِڻَ آئِيُون،
جامَ هَٿَ ۾ جارُ، جُلي[٦] جَهِيرِنِ[٧] وِچَ ۾.

٧

ميءِ هَٿَ ۾ مَڪُڙِي، جامَ هَٿَ ۾ جارُ،
سَڄو ڏينهن شِڪارُ، ڪِينجهُرَ ۾ ڪالهہ هُئو.

١ـ ڳاٽ ٢ـ منهنجا پنا، راس ٿيا ٣ـ وٽڪار، ٻيلو ۴ـ لذت، شوق ٥ـ ڪنول جا گل
* بهار جي موسم اچڻ تي. ٦ـ هلي، وڃي ٧ـ جهبيرن، مهاڻن جي هڪ ذات.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

نَورِيءَ جي نَوازِيو، ٿِيو تماچِي[١] تي[٢]،
ڳاڍِي چاڙهي ڳنڍِرِي، ماڙهُو ڪِيو[٣] مِي،
ڪِينجھرِ چُوندا[٤] ڪي، تہ سَچُ سِيائِي ڳالهڙي.

٩

جامان[٥] اڳي جي جاڻِيُون،* تَنِ جي نِرتِ نُورِيءَ کي ناهِہ،
نَہ مَنهَہ[٦] نَہ مارِڪِي[٧] نَہ وَجَنِ ڪنهن وِهاڻِ[٨]،
سي ڪِينجھرَ ڪَنڌِيُون ڪاهِ[٩]، جَنِ تَماچِي تَڪِيو[١٠].

١٠

نَہ ڪنهن جايو جامَ کي،** نہ ڪو جامَ وِياءُ[١١]،
نَنڍِيءَ وَڏِيءَ ڳنڍِرِيءَ، سَيَنِ آهِ سِياءُ[١٢]،
"لَم يَلِد وَلَم يُولَد[١٣]"، اِيءُ نِجابَتَ[١٤] نِياءُ[١٥]،
ڪِبرُ[١٦] ڪِبرِياءُ[١٧]، تَختُ تَماچِيءَ جامَ جو.***

١١

پَکنِ پوءِ پَچارَ، "اَجُ تَماچِي آئِيو"،
مَرِڪَنِ مَلاحَنِ جا، مَٿي پانڍِيءَ[١٧a] پارَ،
وَڏِي جامَ جَمار، جنهن مِياڻِيُون موڪِيُون[١٨].

١- تماچيءَ جو نالو مشهور ٿيو ٢- ٺهنڪري ٣- عزت وڌائي، ماڻهپي ۾ آندو ۴- چوندا ٥- جام ڪان * جام جون وڏڙيون. ٦- شاديءَ جو شاميانو ٧- زالن جو ميڙ (شاديءَ يا غميءَ وقت) ٨- شاديءَ تي ٩- ڪانہ، ڪيڏانهن ١٠- نظر ۾ رکيو، آڌار ** ڪنهن ماڻي جام کي ڪونہ ڄڻيو. ١١- اولاد ١٢- ڏوراهون مانٽ ١٣- نہ ڪنهن ڄائو ۽ نہ ڪنهن کي ڄڻيائين (ق.ش) ١۴- شرافت، بزرگي ١٥- (١) طريقو، روش (٢) انصاف، عدل ١٦- شان، بزرگي ١٧- دٻدٻو، شان شوڪت *** هن بيت جي معنيٰ آهي: نہ ڪنهن ماڻي جام کي ڄائو آهي ۽ نہ ڪو ماڻو سندس اولاد آهي، تنهن هوندي بہ سيني ماڻن جو نوري جي ناتي سبب ڏوراهون مانٽ آهي (سيني کي هڪ نظر سان ڏسي ٿو.) اهوئي سچي شرافت ۽ بزرگيءَ جو طريقو آهي، جو سمين ۽ نيچ نوريءَ جو درجو هڪ جهڙو ڪري ڇڏيائين. جام جو تخت رواجي تخت ڪونهي بلڪ بزرگيءَ ۽ شان شوڪت تي ٻڌل آهي. ساڳئي ريت خدا بيپرواه بادشاه آهي. هو، جنهنجو اندر اوجل ڏسي ٿو، تنهن کي نوازي ٿو، پوءِ ڀل ماڻهن جي نظر ۾ هو ڪهڙو بہ ڪنو ۽ ڪوجهو هجي. ١٧a- ٻنڌ تي، (ڍنڍ جو) ڪناري تي ١٨- دلون معاف ڪيون، امداد ڪيون، ملهائيون يا مرڪايون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۲

پکا پڪارِيو[1]، چامَ تَماچِي آئيو،
گوندَرَ لاهيو، گندِريُون! آتَڻَ اُجارِيو،
ڪِينجهرُ قَرارِيو، سَمي سامَ[2] بَخشِئِي.

۱۳

ڪو جو ڪامَڻُ[3] مِي، آهي اَڪَڙِيَن ۾،
تَنُ تَماچِي چامَ جو، نايُون[4] پايو نِي[5]،
عِشقُ ايئن ڪَري، جيئن چارو چامَ ڪُلهي[6] ڪِيو.

وائي

تنهن کي ڪيرُ چَوندو مِي، اَڙي! اِيءَ سَمي جا سَمَنگِي[7].
سَمي جي سُهاڳَ جو، مِيندو[8] گُتو[9] مِي، *
اَڙي! اِيءَ سَمي جا سَمَنگِي.
جَن وِيهَڻُ نه ڏِني وَتِ ۾[10]، تِيا سَلامِي سِي،
اَڙي! اِيءَ سَمي جا سَمَنگِي.
عالَمُ اِنعامِي[11] ڪِيو، نُورِيءَ نازُ ڪَري،
اَڙي! اِيءَ سَمي جا سَمَنگِي.

۱ـ صاف ڪريو!، وچايو! ۲ـ اجهو، پناه ۳ـ جادو ۴ـ نهن، نيزا (نيٽن جا) ۵ـ نئي، ڪنيو وجي ٦ـ ڪلهي تي ۷ـ نوازئي ۸ـ وارن جون چڳون ۹ـ ويڙهيو * مهاڻن سمي کي پرڻائي ڏيڻ لاءِ ڪنوار کي سنيرائي وارن جون چڳون ويڙهيون ۱۰ـ پاسي ۾، پرسان ۱۱ـ انعام رسيدو، انعام وٺڻ وارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ گهاتو

سُرَ بابت:

هن نالي سان ڪابہ هندستاني راڳڻي ڪانهي. هن سر تي مضمون موافق نالو رکيو ويو آهي. ’گهاتو‘ لفظ جي معنيٰ آهي ماري يا شڪاري. هن سر ۾، مَڇَ‘ مارڻ جو ذڪر ڪيل آهي، تنهن ڪري اهو نالو پيو اٿس.

هن سر ۾ پڙهڻيون عموماً ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ وارِيون اختيار ڪيون ويون آهن.

آکاڻي:

اوپائي نالي مهاڻي کي ست پٽ هوندا هئا. انهن مان هڪڙو پٽ مورڙو البت ڇولڙو ۽ منڊڙو هوندو هو. ٻيا ڇهہ ئي ڀائر پهلوان هوندا هئا. هو مڇي مارڻ لاءِ ويندا هئا ۽ جسم جي جڏي ڀاءُ کي گهر جي سُتسماءَ ۽ سنڀال لاءِ پٺيان ڇڏي ويندا هئا.

دودائي، ٻروچن مان هڪ مائي، جنهن جو نالو ڪلاچي هو، تنهن پنهنجي وڳر سان سمنڊ جي ويجهو اچي ڳوٺ ٻڌو هو. انهيءَ ڳوٺ تي مائيءَ جو نالو پيو. اهو ساڳيو ڳوٺڙو وڏي، هاڻي ڪراچي جو وڏو شهر ٿي پيو آهي. انهيءَ کان ٿورو پري، يعني هاڻوڪي ڪلفٽن ۽ منهوڙي جي وچ ۾، ڪلاچيءَ جو اونهون ڪُن هوندو هو، جنهن ۾ غوراب غرق ٿي ويندا هئا. انهيءَ کان سواءِ منجهس هڪ مانگرمڇ پڻ رهندو هو، جنهن کي جيڪي ور چڙهندو هو، تنهن کي نهوڙي نيندو هو. اتفاقاً هڪ ڀيري مورڙي جا ڀائر اچي، انهيءَ ڪن وٽان نڪتا. اتي جي ملاحن گهڻوئي سمجهاين تہ ڪن ۾ قهر لڳو پيو آهي، پر هي يار ڪٿي ٿا مڙن. اجا رڄ وجهي اڳتي وڌيائيٰ ڪين، تہ ڪن ڀريون پائي، اٿي اونهي ۾ هنين. ٻيڙي غرق ٿي ويئي ۽ هي مانگرمڇ جو لقمو ٿي ويا.

گهر ورڻ جي ويل ويئي، تہ مائٽن کي اچي آنڌمانڌ ٿي. مورڙو ڳولا ۾ نڪتو. واردات تان حقيقتون حاصل ڪري، موٽي ماڳ تي آيو. مٽن مائٽن، بدلي وٺڻ جون صلاحون ۽ رٿائون ڪيون. آخر هڪ لوهي پڃرو تيار ڪرايائون، پڃري جي اردگرد ڪيترا تکا ڪيل ۽ ڪلا هئا. هرهڪ ڪلي ۾ رسو ٻڌل هو. اهو سارو ساز ۽ سامان کڻي، هو ڪراچيءَ جي ڪن ڏانهن ويا.

مورڙو پڃري ۾ ٿي ويٺو ۽ همراهن کي چيائين، تہ "هاڻي پڃرو ڪن ۾ ڪيرايو، جڏهن رسا لڏندا ڏسو. تڏهن ڇڪي ٻاهر ڪڍجو." پڃري کي ڏسي، مانگرمڇ منهن کولي ڳڙڪائڻ جي ڪوشش ڪئي تہ ڪيل ڄاڙيءَ ۾ اڪري ويس. مڇ وٺجي وين. مورڙي وٽي رسا لوڏيا ۽ مهاڻن وٺي ڇڪيو. سڪيءَ تي پهچڻ سان، مهاڻن مانگرمڇ ماري مورڙي کي پڃري مان

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

صحيح سلامت ٻاهر ڪڍيو. موروڙي مڇ جو پيٽ چيري، ٻائرن جا ڪرنگها ڪڍي، آٽي ڪراچيءَ جي اتر- اولهه طرف جبل جي پاڙ وٽ دفن ڪيا ۽ پاڻ مقام جو مجاور ٿي ويٺو.

موروڙو، هو چونڊو پر هو سو عقل جو اڪابر. شيخ سعديءَ به گلستان ۾ چوٽڙي شهزادي جي هڪ آکاڻي ڏئي ثابت ڪيو آهي ته:

گهوڙو تازي هجي ضعيف پلي، ته به سو گڏهن جي ڪڙه کان بهتر آهي.

روحاني راز:

سپيئي صوفي، نفس کي نهوڙي نيڻ تي خاص زور ڏيندا آهن. شاه به سپني سرن ۾ نجس نفس کي ناس ڪرڻ لاءِ ورجائي ورجائي پئي تلقين ڪئي آهي. هن سر ۾ ته نفس کي مانگرمچ سان مشابهت ڏئي، 'ٻري تي ٻچ' ڪرڻ جي خاص هدايت ڪئي اٿس. جيئن ڪلاچيءَ جي ڪن واري مانگر مڇ مارڻ لاءِ معمولي اوزارن مان ڪين وريو ۽ موروڙي جهڙي مانجهي مڙس.خاص اوزار استعمال ڪيو هو، تيئن سالڪ کي به گهرجي، ته فقط روزن ۽ نمازن تي اڪتفاءِ نه ڪري، پر 'او ڪو ٻيو فهم' ڳولي لهي جنهن سان پرينءَ کي پسجي. هن کي موذيءَ ۽ ملعون مارڻ لاءِ زبردست مجاهدن ۽ رياضتن جو ضرور آهي.

هن سر ۾ شاه جاٽائي ٿو، ته دنيا مهراڻ ۽ انسان ڪن جي مثل آهي، جيئن ڪن ۾ ڪئين بيءَ بها خزانا پيا آهن: تيئن انسان جي اندر ۾ به ڪئين روحاني خزانا موجود آهن. انهن خزانن جي چوڌرد، هڪ هيبتناڪ مانگرمچ وات ڦاڙيو ويٺو آهي. جنهن کي اهي روحاني املهه ماڻڪ هٿ ڪرڻا هجن، سو هن سناٽي سيسار سان مقابلي لاءِ تيار ٿئي. معمولي ماڻهن کي هيءُ مانگرمچ ڳڙڪايو وڃي ۽ رواجي اوزارن سان به مات ٿيڻ جو ناهي، تنهنڪري سالڪ کي گهرجي ته خاص اوزار استعمال ڪري. سمجهه ۽ سياڻپ کان ڪم ولي، وڃي موروڙي وانگر منزل مقصود تي پهچي ۽ ابدي آرام حاصل ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر گهاتو

داستان پهريون

١

گهنگهريا[١] گهڻَ - ڄاڻَ[٢] مُوڙهي مَتِ مَهائِين[٣]،
وِيا گَڏجي وِيرِ ۾، ٻيا مُنهن مهراڻَ[٤]،
آڳِيان پويان تاڻَ[٥]، وِيا ويچارَنِ وِسَرِي.

٢

ماڪَ ڀڄايَنِ مولهيا[٦]، مَتان رات پَئي،
اولِيُون[٧] اُجَهڻَ[٨] لَڳِيُون، وِيا وَنجَهه[٩] وَهِي،
ڪَلاچِيان[١٠] ڪَهِي، ڪَڏِهن ڪونہ آئيو.

٣

ڪو جو قهرُ ڪَلاچَ ۾، جو گهڙِي سو نئي،
خبَر ڪونَ ڏِئي، تہ رَچَ ڪُڄاڙي[١١] رَنڊِيا[١٢]؟

٤

ڪالهہ ڪَلاچِيءَ وِيا، ڇَتِيُون[١٣] ڪَٺِي ڇُڳِيرَ[١٤]،
ٻائِرِن ٻيرو نہ ڪِيو*، اَدَنِ ڪي اَوِيرَ[١٥]،
اِهَڙِي خاصِي ڪيرُ،[١٦] ڪُنَ وَرائي جَهلِيي.

١- پريشان ٿيا، منجهيا ٢- گهڻو ڄاڻندڙ، داناءُ ٣- وڏن ورېامن يا بهادرن ٤- وڏي سمنڊ، اوڙاهه ٥ -ٽاٽا، وقت ٦- ٻڳون، پنڪا ٧- ٻيڙي هلائڻ جا ڳن ٨- هلي وڃڻ، لڙهي وڃڻ ٩- بانس جي لٺ، جنهن سان ٻيڙيءَ کي ڪناري تان ڌڪبو آهي ١٠- ڪلاچيءَ جي (ڪن) ڪان ١١- ڪنهن ١٢- روڪيا ١٣- وڏا ڀالا، گرز ١٤- طري وارين ٻڳن وارا، پهلوان (مورڙي جا ڀائر) * ڦري يا موٽي نہ آيا. ١٥- دير ١٦- جماعت، ٽولي، گروهه.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

تَرِيُون[١] پَسان نَہ تار ۾، جُھڳا[٢] جاءِ نَہ ڪَن،*
مادَرِ! مَلاحَنِ، ماڳِ نَہ ڏويا مَڪُڙا[٣].

٦

ڏِيهاڙِي ڏِنَمِ ڪيتَرا، جَنِين مَاريو[٤] موڪَ[٥]،
گھرَ ۾ گھاتُوئَڙَنِ[٦] جا، تا مارِينِمِ توڪَ[٧]،
لَڏي وِچان لوڪَ، اُونِهي وِيا اوهَرِي[٨].

٧

ڪالَ ڪَلاچِيءَ وِيا، گھاتُو ڪَري گھورَ،
مادَرِ! مَلاحَنِ جا، ويٺي سَهانَ سُورَ،
مون کِي ڪَري مَلُورَ[٩]، اُونِهي وِيا اوهَرِي.

٨

اُيِي اوسِڙان[١٠] اُسَ ۾، جَهلِيو ڪُنَ ڪِنارَ،
گھاتُو گھرِ نَہ آئِيا، وَڏِي لَڳِيَنِ وارَ[١١]،
هُيَسِ جَنِينِ هارَ[١٢]، سي موڙي چَڙهِيا مَڪُڙا.

٩

ڪِلِي جان ڪِينڪارِيان[١٣]، تان ساڻِي[١٤] سَڱُ نَہ ڪَنِ[١٥]،
وارِيو وَهِڻَ وَجَنِ، ڪَنِ سَياڳِينِ سامهان.**

١- اهي شيون جن کي ترجي، ننڍي ٻيڙي ٢- رڃ، وڏيون جاريون* هڪ مهاڻي جنهن جو وڻلن مان هڪ مڙس هو، سا ٿي چوي تہ "نڪو ٿي سنڌن ٻيڙيون ڏسان ۽ نڪو ٿي سنڌن رڃ سڪڻ وارين جاين تي ڏسان." ٣- ماڳ ٻيڙيون نہ موٽايون ٤- مڇيون ماريون ٿي ٥- گهٽيون ٦- مارين، مهاڻن ٧. شيون (هنن جي هٿن جون نشانيون) ٨- پري ويا، گم ٿي ويا ٩- ملول، غمگين ١٠- اُس ۾ پٽڪان ١١- ويرم، دير ١٢- جنجي آڌار ١٣- اڏرياءُ ڪريان ١٤- مهاڻن کان مڇيون ولي وڪڻڻ وارا ١٥- منهن ٿي نٿا ڏين، خوش خير و عافيت بہ نٿا ڪن** اسان وٽ مڇيون نہ ڏسيو، ٻين ڪن سٺورين وٽ وهڻ ورايو وڃيو واپار ڪن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

جِتي گهورِيو[١] گهاٽُئين، تتي وارِيءَ ٻُٺَ[٢]،
سَهَسين ساٿِي مُٺَ[٣]، سَرُ[٤] سُڪو، سُونگِي[٥] گيا[٦].

١١

نَہ ڪا ٻُوءِ بازارِ ۾، نَہ ڪا چِلڙ چَتَ[٧]،
جِتي ڏِنيَرِيَن[٨] جِي، اَڳِي هُئِي اُگهتَ[٩]،
سي پَڙَ پَسِيو پَٽَ، ماڙهُو وَڃَنِ موٽِيا.

١٢

مُون اُڏارِيا مَڇَرا[١٠]، اَللهَ! گهاٽُو آڻِ،
مِيان! مُدارَنِ[١١] سين، مون کي، قادِرَا! وِجُهه مَ ڪاڻِ،
هَبَتَ[١٢] منهنجي هاڻِ، قَدُرَ لَڌو جَنِ ري *.

١٣

اوري هُئا تہ آئِيا، جيڪُس[١٣] وِيا پَري،
ساٿِي سَڌَ ڪَري، ماڳَ نِهاري موٽِيا.

١٤

آئِين جا لَڌو لوڏ، اِيءَ پَرِ[١٤] گهاٽُوئَڙَنِ جِي، **
ڪُنَ ڪَلاچِيءَ ڪوڏ[١٥]، سُڪِ نَہ سُتا ڪَڏهِن.

١٥

گهورِيندي[١٦] گهورِ[١٧] پِيا، اَگهورُ[١٨] گهورِياڻُون،
مَيڪِرُ[١٩] مارِياڻُون، مَلاحَنِ مُنهن سَنَرا[٢٠].

١- (١) گهميو ڦريو (٢) ڳوليو ڦوليو ٢- ڍڳ، ڍير ٣- مٺا ٤- درياهه ٥- محصول اُڳاڙيندڙ ٦- ويا ٧- بدبوءِ ٨- وڏين مڇين ٩- جڳهائي، گهٽائي ١٠- مڇيون ١١- پنڌار يا ڪوٺي دارن ١٢- هاليءَ، بدن * جن جي جدائيءَ ۾ منهنجي جسم کي انهن جو قدر پيو آهي، تن کي آهن. ١٣- شايد ١٤- طريقو؛ رِيت، عادت ** مارين (نفس مارڻ وارن) جي روش اها آهي جيئن توهين ڪلاچي جي ڪن ڏانهن مڇ مارڻ لاءِ سنيرو پيا. ١٥- شوق يا هيج ڪري ١٦- گهمندي، تلاش ڪندي ١٧- ڪن ۾ ١٨- جيڪو ڳولي نہ سگهجي (سمنڊ، پاتال) ١٩- مانگرمڇ ٢٠- خوش، سرها.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

جان گِھڙندا گھاتُوئان، تان رَچَنِ ڏِهو[1] رَڳَ،
سَڳائِيُون ۽ سَڳَ، ڪَلاچِيءَ ڪيرُ ڪَري؟*

١٧

جيئن جُهڳا[2] پائِين جهولَ[3] ۾، اِيئن نَہ مَرَنِ مَڇَ،
سَبَرَ[4] ڏارِ[5] سَمُنڊَ جا، ڪي رائُون[6] رَڱِيُون رَڇَ،
هي ڇاڙُون[7] ۽ ڇَڇَ[8]، اَجا اوڙاهِ اَڳانهُون تِيو.

وائي

جيڪُسِ جَهلِيا مَڇَ، گھاتُو گھرِ نَہ آئِيا.
ڪاهي وَڃو، ناکُئا[9]! ڪَرِيو بُري[10] تي بَڇَ[11]،
گھاتُو گھرِ نَہ آئِيا.
ڪاٿي سَندِيَنِ ڪُنڊِيُون، ڪاٿي سَندَنِ رَڇَ،
گھاتُو گھرِ نَہ آئِيا.
ڪُنَ ڪَڙَڪو ڏاڍو، اَتَوَ اَڳِيان اَڇَ[12]،
گھاتُو گھرِ نَہ آئِيا.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چَي، سِي لَنگھيندا ڇَڇَ،
گھاتُو گھرِ نَہ آئِيا.

١- ڏيو * جيڪو ڪلاچيءَ جي ڪن ڏانهن وڃڻ گھري، سو وري منيون مائٽيون کھڙيون تو ڪري؟ ٢- رڇ ٣- اونهي پاڻيءَ جي ڪڏ، جيڪا درياه لهڻ بعد ٿيندي آهي ٤- مضبوط ٥- هٿ ڪر ٦- ڄاريءَ جي ڪناريءَ ۾ وٽيل ڏوري ٧- ڪاري يا سمنڊ جي شاخ جنهن ۾ پاڻي تانگھو هوندو آهي ٨- ترايون، ڊورا ٩- ملاح، خلاصي ١٠- ٻيڙي (مانگرمڇ يعني نفس) ١١- هلان، حملو 11a -ڪٺي ١٢- پاڻيءَ جي اڇ ٺي اڇ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر سورٺ

سر بابت:

هندستاني موسيقيءَ موجب، سورٺ هڪ راڳڻي آهي، جا 'پٿرو' راڳ جي ٽئين پٽ جي زال آهي. ڪاٺياواڙ کي اڳي سئوراشٽر (عمدو ملڪ يا عمدي ملڪ جي) ڪري ڪوٺيندا هئا ۽ هيءَ راڳڻي اُتي عام جام ڳائي ويندي هئي، تنهن ڪري شايد اهو نالو پيو اٿس. سورٺ "سئوراشٽر" جي بگڙيل صورت ٿي ڏسجي.

هن سر ۾ پڙهيون، عموماً ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واريون اختيار ڪيون ويون آهن.

آکاڻي:

هن سر جو مضمون، راءِ ڏياچ ۽ سندس راڻيءَ سورٺ جي قصي تي ٻڌل آهي، جو مختصر طور هيٺ ڏجي ٿو:

ڪنهن زماني ۾ راءِ ڏياچ نالي هڪڙو راجا جهونا ڳڙھ تي راڄ ڪندو هو. سندس ڀيڻ کي ڪنهن فقير جي دعا سان پٽ ڄائو، پر هن اهو صندوق ۾ وجهي انهيءَ لاءِ لوڙهي ڇڏيو، جو فقير ٻڌايو هوس ته پنهنجي راءِ ڏياچ جي سِسِي ڌڙ کان ڌار ڪندو. صندوق لڙهندي لڙهندي اچي انيراءِ جي ملڪ مان نڪتي ۽ ڪنهن چارڻ جي هٿ اچي ويئي. چارڻ ٻار نپائي وڏو ڪيو ۽ مٿس نالو رکيائين ٻيجل. ٻيجل چنگ وڄائڻ ۾ اهڙو ته ماهر ٿي ويو، جو ماڻهو ۽ مرون سندس چنگ ڇورڻ تي مست ٿي ويندا هئا.

ٻيجل جي جمڻ وقت انيراءِ کي اڻين ڌيءَ ڄائي. هن ڪاوڙ وچان اها ڌيءَ صندوق ۾ بند ڪرائي لوڙهائي ڇڏي. اها صندوق راءِ ڏياچ جي راڄ ۾ رتني نالي ڪنير کي هٿ لڳي. هن ڇوڪريءَ تي سورٺ نالو رکيو ۽ پالي نپائي وڏي ڪيائينس. سورٺ جي حسن جي هاڪ ٻڌي انيراءِ رتني کان سڱ گهريو. رتني شادي جي آڇ قبول ڪئي، پر جڏهن راءِ ڏياچ کي خبر پئي، تڏهن زوريءَ سورٺ کڻائي آڻي محل ۾ وهاريائين. پوءِ ته سورٺ راءِ ڏياچ سان ريجهي شادي ڪئي.

انيراءِ، پنهنجي نالي ٿيل ٻانهن جي ٻئي سان شادي پنهنجي هتڪ سمجهي. هو راءِ ڏياچ تي ڪٽڪ وٺي ڪاهي آيو. قلعو هو مضبوط ۽ کاڌ خوراڪ منجهس هو مٿو، سو سال کن ته انيراءِ ٻاهر پئي جهڪ ماريا: آخر پنهنجي وطن وڃي منادي ڦيرايائين، ته جيڪو راءِ ڏياچ جو سِرُ آڻي ڏيندو، تنهن کي ٿالهه اشرفين جو اڳواٽ ۽ اڌ راڄ ٻاگ جو پوءِ ڏنو ويندو. ٻيجل جي زال مڙس تي ٻانورِ ڪري، اهو اشرفين وارو ٿالهه وٺي رکيو. جڏهن ٻيجل کي پنهنجي ٻائڙيءَ جي ٻول جو پرو پيو، تڏهن ڏاڍو ڪاوڙيو پر قول پاڙڻ لاءِ جهونا ڳڙھ پنڌ پيو. چارڻ کي سڀ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ڪنهن هنڌ وڃڻ جي آزادي هوندي هئي، سو هن کي ڪنهن ڪونه روڪيو. جهونا ڳڙه ۾ وڃي هن سرندو سوريو، جنهن تي آلاپ ٻڌو تنهن تي سندس ساراه ڪئي. راءِ ڏياچ، چارڻ کي چوڏول ۾ چاڙهائي پاڻ وٽ رنگ محل ۾ گهرايو. راڳ ٻڌي چيائينس: ته ”گهر جيڪي گهرڻو هجيئي.“

ٻيجل اهڙو ڪچي جهڙي پت. ويٺو وري تندون تنوارڻ. راءُ هيڪاري ريجهي پيو، تنهن وري به چيس، ته ”گهر جيڪي گهرڻو اٿيئي.“ ٻيجل ورندي ڏني، ته ”آءٌ ڪو معمولي مڱڻهار ڪونه آهيان. مون وٽ مال متاع جي ڪا ڪمي ڪانهي. باقي جيڪي گهرڻو اٿم، سو جي گهرندس ۽ توهان نه ڏيندا ته مفت ۾ ڏنا ٿيندا.“ راءِ ڏياچ وچن ڏنس ته ”جيڪي گهرندين، سو پائيندين.“ آخر ٻيجل سر جي سَئَنَ (صدا) هنئين. اهڙي عجيب ۽ انوکي گهر ٻڌي راجا حيران ٿي ويو، پر تنهن هوندي به چيائينس، ته ”بس!- اهڙي خسيس گهر!- هن هڏي مان ڇا هڙ حاصل ٿيندئي؟“

سورٺ کي جڏهن سڌ پيئي، تڏهن هنيون هارجي ويس. ٻيجل کي گهڻيئي ئي آزيون نيزاريون ڪيائين، پر وريو ئي ڪين. نيٺ راءِ ڏياچ ڪپار ۾ ڪرڻ هنيو ۽ سِر ڏيئي سرهو ٿيو.

ٻيجل پوءِ سر سوڌو انيراءِ وٽ پهتو. هن چيس، ته ”ڪميڻا! تو اهڙي سخيءَ جو سر لاهي ڪلور ڪيو آهي. جوفي وچان اهڙي داتا مان به ڪين گٿين، سو اسان اسان ڪهڙا پير ڪٿندين- هاڻي توکي ملڪ نيڪالي آهي: وري پنهنجو منحوس منهن اسان کي نه ڏيکارج.“

ٻيجل واپس وريو ۽ انهيءَ باه جي اوڙاه ۾ ٽوڪي پيو، جنهن ۾ راءِ ڏياچ جو دڙ ٿي چکيا تي چاڙهيائون ۽ جنهن ۾ سورٺ پڻ پنهنجي ور سان ستي ٿي.

روحاني راز:

سر ڪنيات ۾ شاه انهيءَ سالڪ جو احوال ڏنو آهي، جو اڃا طريقت جي راه ۾ تازو گهڙيو هجي ۽ جنهن کي نفس اماره تمام تنگ ڪيو هجي. هو جڏهن ان کي ڪرهو ڪري مٿس سوار ٿئي، ته نجس نفس ڪيس سنوت نه ڏئي ۽ لڪيو وڃو لاٿو ڪائي: يعني دنيوي نجاست يا عيش عشرت ڪري، هن سر ۾ شاه هڪ اهڙي سالڪ جو ذڪر ٿو ڪري، جنهن نفس اماره تي قبضو ڪيو هجي ۽ ڪيس سورٺ جهڙو ”نَفسُ مُطمَئِنَهُ“ هجي ۽ ٻيجل جهڙو ڪامل مرشد ملي.

هن سر ۾ راءِ ڏياچ اهو مرادوند مريد آهي، جو مرشد جي چوڻ تي، تن من ۽ ڌن سندس قدمن تان قربان ڪري ٿو، بلڪ سر ڏيڻ کان به گريز نٿو ڪري. نفس مطمئني جڏهن اماره نفس جي ذريعي مرشد کي مال متاع آڇي ٿو، ته هن کي سر ڏيڻ جي ماهيت معلوم نه هئڻ ڪري خبر ئي ڪانه ٿي پوي ته ڪهڙو ويل وهايان ٿو. هو اڃا ”هئڻ“ جي مڪان ۾ هجڻ ڪري، اهو نٿو معلوم ڪري، ته مريد جو روح اصل ڏي تاٽي رهيو آهي. ٻيجل جي تندن مان ’الست بربکم قالو بليٰ‘ جو آواز نڪري ٿو، ته ڏياچ جي ڏيل ۾ تَرٽلو مچي ٿو ۽ هو مرشد ۾ محو ٿي ”لا اله الا الله“ جي ڪاتيءَ سان ڪپار ۾ ڪرڻ وجهي ’فنا في الله‘ ٿئي ٿو، يعني صفات کي فنا ڪري، ذات ۾ لئي ٿيو وڃي، ڇاڪاڻ جو ذات جڏهن ذات سان ملي هڪ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٿئي ٿي، تنھن صفتون سڀ گم ٿيو وڃن ٿيون.

مرشد جي حڪم جي پيروي ڪرڻ جي حافظ هيئين اکرن ۾ تلقين ڪري ٿو:

"بمي سجاده رنگين کن، گرت پير مغان گويد،
که سالک بي خبر نبود ز راه و رسم منزلها."

يعني جيڪڏهن توکي مرشد نماز جي مصلي کي شراب سان تر ڪرڻ لاءِ ارشاد ڏئي، ته اکيون ٻوٽي ائين ڪر، ڇاڪاڻ ته مرشد کي طريقت جي رستي جون سيئي راهون ۽ منزلون معلوم آهن.

مولانا رومي وري هيئن فرمائي ٿو ته:

"نيم جان بستاند و صد جان دهد،
آنچه در وهمت نه مايد آن دهد."

يعني "مرشد هيءَ اڌوري حياتي وٺي، ان جي عيوض سئو حياتيون بخشي ٿو ۽ اهڙيون نعمتون عطا ڪري ٿو، جي تنهنجي خواب و خيال ۾ به نه اينديون."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر سورٺ

داستان پهريون

١

اَللهَ جي آسَ ڪَري، هَليو هِٺائِين[1]،
چارَڻُ[2] ٻَڌا چَنگَ[3] ڪي، جُهوڙا[4] ۽ جهائِين[5]،
ڏِٺلِي[6] راءَ ڏِياچَ جي، ڏُوران ڏِٺائِين،
وِينَتِي[7] واحِدَ دَرِ، تنهن وير ڪِيائِين:
”سَباجها سائِين! راءُ رِيجهايين راڳَ سين.“

٢

پَرَديسان[8] پَنڌُ ڪَري، هَلي آئِيو هِتِ،
جاچِڪُ[9] اُيو جِتِ، سِرَ جون صَدائُون[10] هَٿِي:

٣

پَرَديسان پَنڌُ ڪري، هَلي آئِيو هِيءُ،
مالُ نَہ مَڱي[11] مَڱڻو، جاچِڪُ مَڱي جِيءُ،
”وَڍِ، وَهِلو[12] ٿِيءُ، ساعَتَ صَبرُ نَہ سَهان.“

١ـ هتائين، انيراءِ جي ملڪ مان ٢ـ مڱڻهار ٣ـ تنبوري، سرندي ۴ـ ٽوٽرا ۵ـ گهنگهرو
٦ـ ڏولي، پالڪي (محلات) ٧ـ عرض ٨ـ ڏوراهين ڏيهه کان ٩ـ مڱڻهار ١٠ـ سڏن، سوال
١١ـ پني، گهري ١٢ـ جلد، نسڪهو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

”پَرَديسان پَنڌ ڪَري، هَلِي آئِيو هُون[١]،
اُونچو تُون عَرشَ تي، آن پُوٽو[٢] مَٿي پُون[٣]،
ڪيئن تُسَندين[۴] تُون، هِيءُ سِرَ سُوالِي مَڱٽو.“

٥

”پَرَديسان پَنڌ ڪَري، آيَسِ اَڳاهِينءَ[٥] ماءِ[٦]،
جي وِهاڻِي[٧] ويرَمَ[٨] تِيِي، تَہ مُون هِيرَ ٿِي[٩] هَلاءِ،
سونهارا[١٠] سورَٺِ وَرَا! ڳالهہ هِيئين سين لاءِ،
سو مَڱٽهارُ مَلهاءِ[١١]، جو وِچان ويرِينِ آئِيو.“

٦

”پَرَديسان پَنڌ ڪَري، سُٽِي آيَسِ شانُ،
مَڱان ڪِهَڙِيَ مَتِ سين، نِسورو نادانُ،
سو ڪو ڏِيارِيِن ڏانُ[١٢]، جو طَمَعَ کي تَرڪُ ڪَري“*.

٧

”سَرديءَ سالِمُ[١٣] نَہ رَهان، گَرمِيَ تِيان گُدازُ[١۴]،
اَمُنُ ڏِيجِ اَمانَ تُون، سائِلُ[١٥] هَٿِي سازُ،
رَبابِيءَ[١٦] کي رازُ[١٧]، خالِصُ[١٨] ڏِيجِ خَلِيلَ[١٩] جو.“**

١- آتون، مان ٢- بيٺل، اُبو (گربخشاڻي ”پوڙو“ يعني نادان لفظ اختيار ڪيو آهي) ٣- زمين ۴- پرچندين، راضي ٿيندين، ريجهندين ٥- بند هانءُ ٦- صبح ٧- مان تاڻين ٨- دير ٩- هينئر ٿي ١٠- سهڻا ١١- خوش ڪر، مرڪائي ١٢- خيرات، دان * اهڙو ڪو دان ڏيم، جو سڀ تمنائون پوريون ٿي وڃنم. ١٣- تندرست، توانو ١۴- ڳران، پگهرجان ١٥- سوالي، مڱڻهار ١٦- رباب وڄائيندڙ ١٨- ڳجهہ (مخفي ملاقات) ١٨- نجونءُ اڪيلو ١٩- دوست ** مون مڱڻي کي گهري دوست جهڙي ملاقات ڏي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

”سَرِديءَ سالِمُ نَہ رَهان، ڪوسِي سَهان ڪانَہ،
اَمُنُ ڏِيجِ اَمانَ تُون، ڏُورِ ڪَري پِيا دانَ،
پاندَپ١! ڪائِي پانَ، وِجهجِ پَڪَ پينارَ٢ تي.“

٩

”تو دَرِ آيَسِ، راڄِيا٣! جاجِڪُ وَٺي جِيءُ،
ڪَنانِ ”نارُ خامِيه۴“، هاڻِ بَچائِجِ هِيءُ،*
والِي٥ ڏِيارِيِي٦ ويءُ٧، جِتِ آهِ ”جَنّاتُ عَدَنِ٨“.

١٠

”تو دَرِ آيَسِ، راڄِيا! هِهَڙو وَٺي حالُ،
اوناٿيجِ عَلِيلَ٩ جو، سَپاجها! سُوالُ،
اَگُڻِ مٿي آنهِنجي١٠، ڪَهِي١١ ڪِي قَوالُ١٢،
پَلا! ڪَري پالُ، اَمُنُ ڏِهو١٣ اُنَ ڪي.

١١

”تو دَرِ آيَسِ، راڄِيا! پِيا دَرَ ڪَري ڏُورِ،
سائِلُ تو سَنُ١۴ هِٽي، هَردَمِ آن حُضُورِ١٥،
پِيو نَہ مَگِي مُورِ، اَمُنُ ڏِهو اُنَ ڪي.“

١- بهادِر (راءِ ڏياچ)! ٢- مگڻهار، فقير ٣- راڄ ڌڻي، راجا ۴- جلائيندڙ باه (دوزخ) *(پنهنجو سر ڏيئي) مون کي انيراءِ جي عذابن کان بچائج ٥- ڌڻي، الله ٦- توکي ڏياري ٧- (١) لوڙهو (٢) باغ ٨- عدن (بهشت) جو باغ ٩- بيمار ١٠- اوهان جي حضور ۾ ١١- چوي ١٢- مدحي قصيدو ڳائيندڙ ١٣- ڏيو ١۴- صدا، سوال ١٥- اوهانجي حضور ۾.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

”تو دَرِ آيَسِ، راڄيا! ٻيا دَرَ ڏيئي ٻَنِ[١]،
ڪَهان جو ڪَماڇَ[٢] سين، سو سُڻُ سَباجهي ڪَنِ،
جا مَڱَ منهنجي مَنِ، سا توکي مَعلُمُ[٣] سَيَڪا.“

١٣

”ٻيا دَرَ ڏيئي ٻَنَ کي، آيَس تُنهنجي دَرِ،
سونُهارا سورٺِ وَرَا! ڪا منهنجي ڪَرِ،*
ڀلا! ڀيري[٤] ڀَرِ، پالهو[٥] پانڌُ پيناَرَ جو.“

وائي

ڏِنو راءِ ڏِياڄَ، هِيءُ سِرُ صاحِبَ تانَ صَدَقو.
ڇَڏي هَلِيو هِتَهِين، راڻِيُون پنهنجا راڄَ،
هِيءُ سِرُ صاحِبَ تان صَدَقو.
اَڳِهيو دَرِ اَللهَ جي، ڪورِّين پُنَسِ ڪاڄَ،
هِيءُ سِرُ صاحِبَ تان صَدَقو.
مَڱِي وَتو مَڱَڻي، ڪَهِي سانُ ڪُماڄَ،
هِيءُ سِرُ صاحِبَ تان صَدَقو.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، تِيَسِ ڪَمَ سُڪاڄَ[٦]،
هِيءُ سِرُ صاحِبَ تان صَدَقو.

١ـ ڪڍ ٻر وجهي ٢ـ سرندي، تنبوري ٣ـ معلوم * اٿي ڪا منهنجي واهر يا مدد ڪر.
٤ـ ڦيري، وري وري، ڀيرا ڏيئي ٥ـ خالي ٦ـ چڱا ڪم، سڦلا ڪم.

داستان پيو

١

جاجِڪُ[١] جُهونا گَڙَهہ ۾، ڪو عَطائِي[1a] آيو،
تنهن ڪامِلَ[٢] ڪَڍِي ڪِينَرو[٣]، ويهِي وَڄايو،
شَهرُ سَڄوئِي سُرَ سِين، تَندُنِ تَپايو،
دايُون دِرمانديُون[3a] ٿِيُون، پايِنِ[٤] پاڏايو،
چارَڻ ٿي چايو[٥]، تہ مارِي[٦] آهي مَڱڻو. *

٢

سارِي راتِ صاحِبَ ڪي[٧]، گَڙهَہ[٨] پَرِ ڳايائين،
اُتَسِ[٩] ماڻِڪَ، مِينهن جيئن، هَٽَ نہ ڇُتائين[9a]، **
تي لائِقُ لَڌائِين، جيئن هو ميراثِي مَڱڻو. ÷

٣

نِبرِتِي[١١] تَندُ نِيازَ سين، پِيجَلَ پُرائِي[١٢]،
راڄا رَتولَنِ[١٣] ۾، وَرنائِي[١٤] وائِي،
ڪوناياِئين ڪوٽَ ۾، بارِڻ[١٥] باجهائِي[١٦]،
راڄا راڳائِي، هَرِدوئِي[١٧] هيڪُ ٿِيا. ***

١- ميراثي، گوَئيو (پيجل) 1a- عطا ٿيل، ڏات مليل، بنا استاد ڪمال تي پهتل ٢- هوشيار، قابل ٣ ساز، سرندو، ڪماچ، تنبورو 3a- درمانده (ف) بيقرار ٤- راڻين ٥- چوارايو [آلاپ ڪڍيا] ٦- شڪاري، صياد * چارڻ چنگ ڳان پئي چوارايو تہ "آءٌ مڱڻهار نہ، بلڪ قاتل ٿي آيو آهيان." ٧- لاءِ ٨- ڪوٽ، قلعي ٩- مٿس ورڪا ٿي 9a- ڇُهيائين ** مٿانئس ماڻڪ موتي نڇاور ڪيا ويا، پر هن هڪ کي بہ هٿ نہ لاتو ÷ انهيءَ ڪري ٿي ساڻس وڙ ٿيا جو ابي ڏاڏي کان ولي ڳائڻ جو هنر سندس پيٽ ۾ هو ١١- چٽائي نهاري ١٢- وڄائي ١٣- محلاتن ١٤- قبول ڪئي ١٥- لائق؛ گوَئيو ١٦- باجھ ڪري ١٧- ٻئي ڄڻا [ڏياچ ۽ پيجل]. *** ٻئي خلاصا مخفي طرح مليا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

نِرتي تَندُ نِيازَ سين، پُرائي پِيجَلَ،
راڄا رَتولَنِ ۾، اوناڻِي اَمُلَ،
رازُ ڪِيائين راءَ سين، ڪنهن موچارِيءَ مَهَلَ،
"اَنا اَحمَدُ بِلاَ مِيمِ"[١]، سَينَ هَنئي سائِل،*
ڪنهن ڪنهن پيتي ڪَلَ، تہ هردوئي هيڪُ ٿِيا.

۵

ڪَنِي ڪَنِي[1a] ماڙهين[1b] پِيتي ڪَلَ ڪائي،
رَسِيا جي رَمزَ کي، تَن پارسِي[٢] پائي[٣]، ÷
"اَلاِنسَانُ سِرّي وَ اَنا سِرّه[۴]"، وَرَتي اِيءَ وائِي،**
راڄا راڳائِي، هَرِدوئي هيڪُ ٿِيا.***

٦

راڄا رَنگِ مَحَلَ ۾، جاڄِڪَ سِرِ زَمِينَ،
جا هَنيائِين هَٿَنِ سين، سا سُئي بالا[۵] بِينَ،
جِتِ اَچَنِ نہ اِردابيڪِيون[٦]، اُتِ ڪوتايو اَمِينَ[٧]،
"تازِي[٨] ڏِهوسِ[٩] تَڪِڙو، جَوهَرَ پائي زِينَ"،
ڀيو مَڱِي ڪِينَ، ڏاران[١٠] سِرَ، سَيّدُ چئي.

١ـ آئون 'احمد' آهيان 'ميم' کان سواءِ [حديث]. * ڀيجل [مرشد] صدا هَٿين تہ تنهنجي.[ڏياچ يا سالڪ] ۽ منهنجي وچ ۾ ڪو سنڌو سيڙهو ڪونهي ١a ـ ڪن ڪن ١b ـ ماڻهن کي ٢ـ فارسي يا ڏارين ٻولي ÷ تن اها ڳجهي ڳالهه سمجهي ٣ـ حاصل ڪئي ۴ـ انسان منهنجو [خدا جو] ڳجهه آهي ۽ آئون هن جو ڳجهه آهيان [حديث] ** اها پچار پنجي وئي، اها ڳالهه ٿي چڪي *** راڄا (راءِ ڏياچ) ۽ راڳائي (ٻيجل) گڏجي هڪ ٿي ويا ۵ـ مٿي (محلات ۾) ٦ـ مرداني لباس ۾ ٻانهيون ٧ـ ايماندار (راءِ ڏياچ) ٨ـ عربي گهوڙو ٩ـ ڏيوس، هن کي ڏيو ١٠ـ ڏاران، ڪانسواءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

راڄا جو راضِي ٿِيو، تنهن ڏِنا وَڏا ڏانَ،
موٽِي ڪَارِيا[١] مَڱڻي، طَرَحَ[٢] تُنبي[٣] کي تانَ[٤]،
"مُون وَٽِ مالَ مَتاعَ جِي، ڪَمِي آهي ڪانَ،
ڪارَڻِ رَبَ رَحمانَ، سِرُ وَڍِي، سُلطانَ ڏِي."

٨

سِرَ جِي،* هُٿائِين[٥] هَلِيو، چارَڻَ چِتائي،
سو مُوڙا[٦] جَهلي نَه مالَ جا، تو ماڻڪَ موٽائي،
"تو دَرِ آيَسِ تِي، جيئَن تو 'ناهِ' نَه سِکِيو."**

٩

"پائي پَٽَ ڪٿا، مُون تان مُورَ نَه مَڱِيو،***
تازِي طَنبيلَنِ ۾، گهوڙا گهرِ گهڻا،
هاٿِيءَ ڪارَڻِ هيڪَڙِي، آن[٦a] ڪا تَندُ هَٿان،
جا مَٿي تو مَٿيا[٧]، تنهن سِرَ جو آهيان سيڪَڙُو.[٨]"

١٠

"جي مِيراثِي مَڱڻا، آئون پُڻِ مَنجهان تَنِ،
"کِي ڪَهُه[٩] منهنجي ڪَنِ، اِرتَ[١٠] مَنجهارا[١١] اَنِ جيx."

١ـ ڪرايا ٢ـ طرحين طرحين ٣ـ سرندي ٤ـ سر، آلاپ * سر لاءِ صدا. ٥ـ هٿائين (گهر کان ٿي) ٦ـ نوڪرا ** جيئن ته خاطري هئم ته ناڪار اصل ڪين ڪندين*** ڪشتي يا پيالي ۾ اِن داتا مون ڪنهن به ڪونه پنيا آهن. ٦a ـ آءٌ ٧ـزيور، سينگار (سر) ٨ـ طالب ٩ـ چئو، ڳائي ٻڌاءِ ١٠ـ ورثو، ذات ١١ـ اندر مان x انهن کان ورثي ۾ مليل ذات مان ڪي مون کي ڳائي ٻڌاءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

ڪا ڄا ڳالھ ڳري[١]، ٻيجَليا! ٻُڌاءِ مُون،
پيئين جيئن گِرنارَ ۾، تَندُنِ تانُ ڪَري، *
ڪِ تو پَنڌ پَري، ڪِ مَڱَڻ جَهلِيندين[٢] مَڱڻا؟"

١٢

"مَڱَ نَہ جَهليان مُورِهين[٣]، نَہ مُون پنڌ پَري،
ڳِڙِي[٤] آيسِ ڳالهڙي، ڳُجهي تو ڳري[٥]،
سا سَمُجهجِ، سَورٺِ - وَرَا! وِينڌيسِ ڪَينَ وَري[٦]،
پُرِيان[٧] پيرَ پَري، تو لئي آئيو آهيان."

١٣

مَڱَ نَہ تُسي[٨] مَڱڻو، نَہ ملڪَ، نَہ مالِ،
ڏاتَنِئُون[٩] ڏُورِ ٿِئي، ڪا ڄا ڳِنس[١٠] ڳالِ،
آهي اِنَ خيالِ، تَہ ڏِيئي ٿِيان[١١] ڏاتارَ سين.

١٤

سِرُ مَڱي، سِرُ گهري، سِرَ رِيءَ ٿئي نَہ صَلاحَ[١٢]،
غَرِيبَنِئُون[١٣] نَہ گُذَري[١٤]، تو ماري مِيرَ مَلاحَ[١٥]،
نايو[١٦] نَوابَنِ جا، سورِيو[١٧] ڪَڍي ساھَ،
خالِقَ سَنجهِ صُباحَ، ڪونَہ ڇَڏِيندو ڪِٿَهِين.

١- چوي، ٻڌائي * جيڪا گرنار ۾ گهڙِيَ وقتُ پئي هنئي، سا مون کي وري هڻي ٻڌاءِ.
٢- وٺندين ٣- موراهين، اصل، ٻنھ ٤- ڳُنهي، ڪٺي ٥- وڻ ٦- موٽي ٧- پري کان،
پريان ٨- راضي ٿئي ٩- ڏاتُن يا دانُن کان ١٠- وٽس، ڪيس ١١- ملاقات ڪريان
١٢- چڱائي، راضپو، مصلحت ١٣- غريبن وٽان ١٤- نٿو ڇڏي ١٥- واحد مليح، سهڻا،
نمڪدار، حسين ١٦- نمايو ١٧- تاڻيو، ڇڪيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٥

مونِي مَڱَٽُهارَ، شالَ مَ اَچِين ڪَڏِهِين،
اَنئِي پَهَرَ اَجَلَ[١] جو، ڪُنڊو مَنجِهه ڪَپارَ،
جنهن تو سَبَ ڄمارَ، هَنيا ڇَٽَ پَٽَنِ سين. *

وائي

تنهنجِي تَندُ تنوارَ، يارَ! مُون مَنُ موهِيو،
مَلهِي[٢] آيِين[٢a]، مَڱَڻا! گجِي[٣] ۾ گِرنارَ،
يارَ! مُون مَنُ موهِيو.
سِرَ جِي صَدا ڇَڏِ تُون، ڏِيانءِ ڏيجَ[٤] اَپارَ،
يارَ! مُون مَنُ موهِيو.
دانَ ڏِيانءِ دُهِرا[٥]، هَزارين هَزارَ،
يارَ! مُون مَنُ موهِيو.
اَلا! عَبدُاللَطِيفُ چئي، پِسان پِرِيَنِ پارِ،
يارِ! مُون مَنُ موهِيو.

١- موت * جيئن تو سارو وقت تاجدارن کي عرش تان ڪيرائي فرش تي پٽي ڦٽو ڪيو آهي. ٢- مرڪي، خوش ٿي ٢a- آئين ٣- گجگوڙ ڪري، غلغلو ڪندو ٤- دان ٥- ٻيڻا، ڇهڇها، گهڻا.

داستان ٽيون

١

ڪِي جو ٻيجَلَ ٻوليو، ٻِئِيءَ[1] ويهي ٻانَ[2]،
راڄا رَتولَنِ ۾، سيبا ٽو[3] سُلطانَ،
"آءُ مَتانهون، مَڱڻا! مقابِلِ مَيدانَ، *
گهورِيان لَکَ، لطيفُ چي، تنهنجي قَدَمَنِ تان قُربان،
مَتو هِيءُ، مِزمانَ! هَلِي آءُ تُہ هت ڏيئِين."[3a]

٢

"آءُ مَتانهون، مَڱڻا! چَڙهي ۾ چوڏولَ[4]،
توکي گهوٽَ گهرائِيو، راڄا مَنجهِ رَتولَ،
ٻيجَلَ! تو سين ٻولَ، وِهائِيءَ وَڏَنَّ جِي."

٣

مَحَلين آيو مَڱڻو، ساز ُ ڪَٽِي سُرَندو،
سِرَ جِي صَدا سُرَ ۾، گهورَ هَٽِي[5] گهرندو،
مَٿي رِيءَ مَلوڪَ[6] جي، چارَڻُ نَہ چُرَندو،
جُهونا ڳَڙَهہ جُهرَندو، پُوندِي[7] جهانءِ[8] جَهروڪَ[9] ۾.

١- اَسر جو ٢- مڱڻهار ٣- وٺيو، پسند ڪيو * ڪليو ڪلايو، ظاهر ظهور، روبرو. ٣a- ڏيانءِ
٤- ڏولي؛ محفو ٥- تندن کي گز سان ڇڪ ڏئي (ڳائي جو اصطلاح) ٦- بـادشاہ، امير
٧- پـوندي ٨- روڄ راڙو، واويلا ٩- محلات.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

مَحلين آيو مَگڻو، ڪَٽي سازُ سِري[1]،
لَڳي تَندُ تُنبِرَ[2] جِي، پِيا ڪوٽَ ڪِري،
هَندين ماڳين هُوءِ[3] ٿِي، تنهنجِي ٻيجَلَ! دانهن ٻُري[4]،
جُهوناڳڙهه جُهري، پُوندِي جهانءِ جَهروڪَ ۾.

۵

ڏاتارَ ۾ مَگڻي، ڪونہ وَسِيلو وِچ،
سائي تالَ تَندُنِ جِي، سائي چارَڻَ چِتِ،*
جي هُتي، جي هِتِ، تہ ڳالِهہ مِڙيائي هيڪَڙي.

٦

جاجِڪَ! تو جُهارُ، ڏهَ ڀيرا ڏِياڄُ ڇڳي،
جنهن ۾ مالُ نہ مِڙيءَ[6] جيتَرو، تنهن تُون طَمَعدارُ،
جي اُچِيئي ڪمِ ڪپارُ، تہ وِيهَ ڀيرا وِڌي ڏيئين."

۷

"ٻيلِي ٻَئي پارَ، جان مُون نينَ هَتِي نِهارِيا،
چوري رَڪيمِ چِتَ ۾، ڏِسِينِ[7] جا ڏاتارَ،**
هِيءُ سِرُ توهانَ ڏارَ، ٻيجي[8] ڪنهن نہ ٻولِيو."

---

١ عجيب، ڳجهو ٢- تنبورو وڄائيندڙ (ٻيجل) ٣- آواز، گهمسان ۴- ورڳي * جيڪي منگتي جي من ۾ هو، سو ٻئي پنهنجي سرندي کان چواراياڻين. ٥- هندن جي سلام جو نمونو (جرءِ هر) ٦- ڪارو مرچ ٧- طرفن، ڏيهن، ملڪن ** جيڪي ملڪن جا سخي آهن تن جي سخاوت جو ويهي دل ۾ اندازو لڳايم ٨- ٻئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

"سو جيءُ مَکّتِهارَ، مَ هوءِ، جنهن تو مَتي سِرَ سَنو[١] ڪيو،
جو مُون مُلِ[٢] مُورِ نہ سَپَجي[٣]، تان جي سو گهُريوءِ،
تہ جُڳان جُڳِ[٤] ڏِنوءِ[٥]، ڏُنگو ڏاتارَنِ کي." *

٩

مَتو مَتائين[٦] گهورِيان، مَتو تو مَتاءِ،
سو مُون تِئي نہ هَتاءِ، جنهن[٧] تُون لائِقُ مگَّنا!

١٠

مَتو متائين گهوريان، مَتو تو مَتاءِ،
هَڏو[٨] هِيءُ هَتِ ڪَري، جاجڪُ! وَهلو[٩] جاءِ[١٠]،
تُون سين اِنيراءِ، جِمَ[١١] واڇا[١٢] ۾ وَلهو[١٣] وَهين[١٤].

١١

مَتو مُورِ نہ پاڙيان، تنهنجيءَ تَندُ تَنوارَ،
سِرَ ۾ سَجَڻ[١٥] ناهِ ڪِي، ** موٽُ مَ مَکّتهارَ،
ڪِينهين[١٦] مَنجِهہ ڪَپارَ، لَڄِيندو[١٧] تو لاهِيان.

١٢

سَوَ سِرَنِ پائي، جي تَندُ بَرابَرِ توريان،
اُتَلَ[١٨] اوڏاهين[١٩] تِئي، جيڏانهن پيچَلُ پَرائي،
سَکَتُو هَڏُ آهي، سِرِ ۾ سَجَڻُ ناهِ ڪي.

١ـ سودو، مٺاسنا ٢ـ پيدا ٿئي ٣ـ هميشہ لاءِ ٥ـ داغ، تِکو * جي تون ڪا اهڙي شيءِ گهرين ها، جيڪا مون وٽ بنهہ نہ هجي ها، تہ آءٌ ناڪار ڪريٖ وڃهان ها ۽ انهيءَ ڪري سخين تي هميشہ ٽڪو اچي وڃي ها. ٦ـ تنهن جي مٿان ٧ـ جنهن جو ٨ـ خالي کوپڙي ٩ـ جلد ١٠ـ وڃ ١١ـ مٿان ١٢ـ وچن، وعدو ١٣ـ سکتو، نڌڪو ١٤ـ پنين (مٿان انيراءِ شان انجام ۾ ڪوڙو ٿئين.) ١٥ـ نذرانو ڏيڻ ** منهنجو سر تنهنجي نذراني ڏيڻ جي لائق نہ آهي، ١٦ـ ڪجهہ نہ آهي ١٧ـ شرمايو، لڄ ١٨ـ اُتل، ليٿ، (زياده) ١٩ـ انهيءَ پاسي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

مَتي اُتيِ[١] منهنجي، جي هُئا سِرَن سَوَ هَزارَ،
تہ تنهنجِيءَ تَندُ تنوارَ، هَرَ هَرَ وَڍِيمَ هيڪڙو.

١۴

مَتي اُتي منهنجي، جي ڪوڙين هُونِ ڪپارَ،
تہ وارِيو وارِيو[٢] وَڍِيان، سِسِيءَ ڪَي سَوَ وارَ،
تہ پڻِ تَندُ تنوارَ، مُونهان[٣] مَٿانهُون[۴] مَڱڻا.

١٥

جو تو ڏِيَڻُ، ڏِياچَ! لاهِيو اِي سِرُ سَيُڪو ڏي،
ڪي ناهِ جِهَڙو ڏي، جو سَندَ ٿِئي سُوالِين.*

١٦

"ڏِيَڻُ گهٽو ڏهلو[٦]، سِسِي ڏِيَڻُ سُڪ×،
سو تان ڏِياچَ! ڏُکَ[٧]، جو تَعلُقَ[٨] رَکي تَندُ سِين.

١٧

جو تَعلُقَ رَکي تَندُ سِين، سو ڪِي پَلئہ پاءِ[٩]،
مون ڪي مَ مونٿاءِ، آنءُ اَڱاهُون اِئيو.

١٨

پِسِي پاتُ پِرِ[١٠] ٿِيو، سَندو جادمَ[١١] جُودُ[١٢]،
مَڱَ[١٣] وِهاڻِيءَ[١۴] مَڱڻا! مَتو هيرَ[١۴a] مَوجُودُ،
بَلڪِ آهي بُودُ[١٥]، ناڪَسِيءَ[١٦]، نابُودَ ۾.**

١ـ تي ٢ـ وَرِيَ وَرِي، پيرا ڪيو ٣ـ مون کان ۴ـ اعليٰ، افضل ۵ـ دستاويز، اختيار نامو ۵ـ (سر ڏيڻ سولي ڳالھ آهي)* تون مون کي ڪو اهڙو دان ڏي جو ٻين سوالين لاءِ حجت يا دستاويز ٿئي ٦ـ مشڪل × سر ڏيڻ (عزت يا مال مرتبي لاءِ) سولي ڳالھ آهي، پر خيرات ڏيڻ مشڪل آهي. ٧ـ ڏکيو ٨ـ لاڳاپو ٩ـ جهوليءَ ۾ وجھ ١٠ـ پرپور (خوش) ١١ـ (هتي مراد) راءِ ڏياچ (جادم جکرو جيڪو سنڌ جي ڏهن ڏاتارن مان هڪ هو) ١٢ـ سخا ١٣ـ گهر، تنهنجو سوال ١۴ـ صبح جو ١۴a ـ هينئر ١٥ـ هستي، حياتي ١٦ـ شخصيت وڃائڻ، انفرادي هستيءَ **انفرادي هستيءَ (خودي) وڃائڻ ۾ [illegible]

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٩

چارَڻُ چَنگُ ڪَلهي ڪَري، رَمِي رَهيو[١] راتِ،
صَدا جِي، سَيّدُ چي، وائِي ڪِيائين واتِ[٢]،
ڏيهہ[٣] ڏِنا تنهن ڏاتِ[٤]، ميڙِي مَڱڻهارَ ڪي.

٢٠

چارَڻُ چَنگُ ڪُلهي ڪَري، پيرَ پُرِي پاتا،
صَدا جِي، سَيّدُ چي، وائِي ڪِيائين واتا[٦]،
تنهن تي راءُ راضِي ٿِيو، دِلِ وَڏِيءَ داتا،
مَرَڪِي مَرُ[٧] ماتا[٨]، رُوڙِي[٩] راءَ ڏِياچ جِي.

وائي

مَٿو مِ ڪِينڪارَ، يارَ! ڏاڻُ ڏيندوسَئين*، مَڱڻا.
جاچِڪَ! جُهوناڳَڙهه مِ، هَلُ تہ ٿِيهُون[١٠] يارَ،
ڏاڻُ ڏيندوسَئين، مَڱڻا.
مَتان ڪا منهنجي ڪَرين، ڳلا جِي گفتارَ،
ڏاڻُ ڏيندوسَئين، مَڱڻا.
مَٿي اُتي منهنجِي، جي هُونِ سِرَ هَزارَ،
ڏاڻُ ڏيندوسَئين، مَڱڻا.
هَرَ هَرَ وَڏِيان هيڪَڙو، تنهنجي تَندُ تنوارَ،
ڏاڻُ ڏيندوسَئين، مَڱڻا.

١- ويو هليو ٢- وات ۾ ٣- گهڻا ملڪ ٤- دان (گهڻيون جاگيرون ڏنيون) ٥- هلي ٦- وات مان ٧- پلي ٨- ماءُ ٩- نيڪ، اشراف، سلڇڻي * سر خوش خيرعافيت ۾ ئي ڏيندوسانءِ، ازانسواءِ پيا بہ دهرا دان ڏيندوسانءِ. ١٠- ٿيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لَڄيندي تو لاهِيان، ڪِينهي مَنجهه ڪَپارَ،
ڏاڻَ ڏِيندوسَئين، مَڱَڻا.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چَئي، لَڳِيَسِ لَنءُ لِغارَ،
ڏاڻَ ڏِيندوسَئين، مَڱَڻا.

داستان چوٿون

١

رِيءَ[1] مَصلِحَتَ[2] مَڱَڻا، قَصرِ[3] ڪِينَ اَچَنِ، *
نُورَ تَجَلُو نُورَ سين، نَمِيو نيڻَ پَسَنِ، **
خيمي[4] ۾ ڪَنگهارَ[5] جي، چاندُوٽا[6] چَمَڪَنِ،
لَڌائِين[7]، لَطِيفُ چَئي، سَندا ڏاڻَ[8] ڏِسِيَنِ[9]،
تيلانهن[10] مُلڪَ - ڏِٺِيَنِ[11]، مَڃِيو مَڱَڻهارَ ڪي.

٢

مَرُ تَہ آئين، مَڱَڻا! مامَ[12] پَرُوڙِي مُون،
جيڪا ڳاهہ ڳالهائِيين، سا سَڀَ سَمُجهيسُون،
تنهن ۾ تُسِجِ[13] تُون، جيڪِي پوئِي[14] پَٽَ[15] ۾.

٣

چارَڻَ! تنهنجي چَنگَ جو، عَجَبُ آهيم اِيءُ،
هَٿِين اُيو هَتَنِ سين، جيئرو رَکِيو جِيءُ، ***
راتِ منهنجو رِيءُ[16]، ڪاتِيو تو ڪُماچَ سين.

١ـ ڪان سواءِ ٢ـ چڱائي، ڀلائي ٣ـ محلات ۾ * تارڪ درويش محلاتن ۾ ڪنهن مصلحت ڪان سواءِ ڪونہ ايندا. ضرور اِلاهي امر هوندن** راءِ ڏياچ (سالڪ) جون اکيون مرشد جي اکين ۾ الاهي نور ڏسن ٿيون. ٤ـ تنبوءَ (محلات) ٥ـ راءِ ڏياچ ٦ـ چنڊ جا ڪرڻا ٧ـ حاصل ڪيائِين ٨ـ فيض ٩ـ طرفن، ملڪن ١٠ـ تنهن ڪري ١١ـ وڏن وڏن بادشاهن ١٢ـ ڳجهارت، رمز، اشارو ١٣ـ راضي ٿيج ١٤ـ پوي، وجهان ١٥ـ پيالي، ڪشتي *** (پيا تنهنجو چنگ ٻڌيو جليو فنا ٿيو وڃن) پر عجب آهي توتي ڪو اثر ڪونہ ٿو ڪري. ١٦ـ هيٺئون، دل (قفڙا).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

تانُ نَہ آهي تَندُ جو*، رُونِ رُون ڪَري رازُ[١]،
هَٿَندَڙَ سندا هَٿڙا، سَيُڪو ڇُٽي سازُ،
سَتَ ڏِٺِي[٢] شَهِبازُ[٣]، تِيءُ تہ تُوڪ[٤] پِرائِيِن.

٥

تَندُ تُمارِيءَ[٥] تانُ، ڪَهِيو سِو قَبُولُ پِيو،
سِرُ تہ آهي سَتِ ۾، پَرَ پِيو ڪي مَڱِج دانُ،
خاڪِ، مِٽِيَ ڪا[٦] بانُ[٧]، ڪاتِيا[٨] پوءِ ڪُجھ نَهِين.

٦

چارَڻ پولِج ڪِي پِيو، جو گُهرِيُي سو گهوريان،
گهرُ، سورَتِ نہ پَڙي[٩]، جي تَندُنِ بَرابَرِ توريانِ،
ڱُجهي آهيم ڱالِهڙي، آءُ اوري تانُ اوِريان،
ڪِ ڪُلهِنئُون ڪوريان، ڪ، جاچڪَ! جُسي سين ڏِيئين؟

٧

چارَڻ چَنگَ، پَنگَ[١٠] لِهِي، وَڄايو وَڏانُ[١١]،
سِرَ جو هَڏِ آسانُ[١٢]، پَرَ مَڱڻهارُ مَٽي وَهي.**

٨

ڱُجھ پنهنجي ڱُجھ سين، رِندَ[١٣] رَساٽِي[١٤] لاءِ،
اَجَلُ اُيو آهِ، پُٺِيءَ تو پِلاڏِيو.

---

* اهو آلاپ تندن جو ناهي بلڪ الاهي آواز آهي. ١- ڱُجھ- جيتوڻيڪ سڄڪو پيو چوي تہ اهو آواز سربندي مان پيو نڪري ٢- سيگهہ ڪري، همت ڪري ٣- وڏو باز (ڏاتار) ٤- نعمتون ٥- تنهنجيءَ ٦- جي ٧- بناوت [سر يا جسم جو مٽيءَ جو لهيل آهي] ٨- وڏي ڪان ٩- لائق ٿئي، برابر ٿئي ١٠- وٽ، پيچ، وڙ ١١- وڄاڻ، چنگ، واڄو ١٢- احسان، ٿورو **سر جي سخاوت جو هيڏو احسان مڱڻهار تي ٿي ٿيو، پر هو اڃا بہ وڌيڪ پيو گهري. ١٣- متوالي، مجذوب ١٤- پهچائڻ، نيڻ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

وَڏِ سِرُ ٿِيءُ سَرَهو، مَ ڪِي آءُ، مَ ٻَاءُ، *
جاجِڪَ! تو مَتاءُ، مُلڪُ مِڙوئي گهورِيان.

١٠

ٽيٽي پَرچيا پاڻ[1] ۾، تَندُ، ڪَنارو، ڪَنڌُ،
تنهن جِهو ئِي[2] ناهه ڪِي، جو تو، چارَڻ! ڪيو پَنڌُ،
اِيءُ شُڪرُ اَلحَمدُ[3]، جيئن مَتو گهرِيوءِ مَڱڻا.

١١

ڪَنجهي[4] ڪيرَتِ[5] ڪينَرو[6]، واجو وِلاتي[7]،
هَنئي تَندُ حُضُورَ ۾، تنهن پارِسَ[8] پيراتِي[9]،
ڏِسنديئي[10] ڏياچ ڪي، ظاهر ٿيو ذاتِي[11]،
ڪڍي تنهن ڪاتِي، وِڏو ڪَرتُ[12] ڪپارَ ۾.

١٢

گُلُ[13] چِنو گِرنارَ جو، پَٽَڻِ[14] ٿيو پٽين،
سَهَسين سورَٺِ جِهَڙِيُون، اُپِيُونَ اوسارِينِ[15]،
چوٽا چارَڻَ هَٿَ ۾، سِرُ سينگارِيو ڏِينِ، **
نارِيُون[16] ناڏ[17] ڪَرِينِ، ”راڄا راتِ رَمَگيو[18]“!

---

* هاڻ پِلاڻ سر وِڏي، خوش ٿي ته هر هر اچڻ ۽ مڱڻ کان ڇٽي پئين. ١- ڪٽار، ڪاتي، خنجر ٢- جهڙوئي ٣- خدا کي شڪر ۽ وڪاڻ هجي ٤- آواز ڪري، رون رون ڪري ٥- راڳ، آلاپ ٦- تنبورو ٧- ولائت جو، عمدو ٨- اهو پٿر جو لوهه کي لڳي ته سون ڪري وجهي (ڪامل مرشد، ٻيجل) ٩- پيرائتي، سرٻستي، ساري، بنيادي، حقيقت جي ١٠- ڏسڻ شرط ١١- جوهر ١٢- وڍ ١٣- راءِ ڏياچ ١٤- شهر، ننگر ١٥- روح راڙو ڪن ** راءِ ڏياچ جو سر سينگاري ٻيجل کي ڏين. ١٦- زالون ١٧- روح راڙو ١٨- ويو هليو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ڪيڏارو

سر بابت:

ڪيڏارو معنيٰ جنگ جو ميدان. "ڪيداري" هڪ هندستاني راڳڻيءَ جو ٺالو آهي، جا ديپڪ راڳ جي پنجن پارياڻن (زالن) مان هڪ آهي.

ڪن صاحبن جو چوڻ آهي ته ڪيڏاري سر جا بيت احسان فقير جا چيل آهن، جو شاه جو هڪ همعصر هو. پنهنجي دعويٰ هن ڳالهه تي ثابت ڪرڻ گهرن ٿا، ته گهڻو ڪري سيني بيتن ۾ 'احسان سين' لفظ اچن ٿا، جي حقيقت ۾ اڳي 'احسان چوي' هئا، پر پوءِ فقيرن بدلايا آهن. هي دليل ضعيف آهي. ڪابه بيروني ثابتي ڪانهي. اندروني ثابتي مان صاف ظاهر آهي، ته هي ڪلام شاه جو آهي. احسان فقير وارا امامن بنسبت چيل بيت پڙهي، هتي ڏنل بيت پڙهبا، ته فرق نمايان ٿي پوندو. احسان فقير وارن بيتن ۾، اهي شاعراڻيون خوبيون ڪونهن، جيڪي هنن بيتن ۾ موجود آهن.

ڪي صاحب شايد شاه کي صرف سني ثابت ڪرڻ جي خيال کان، سر ڪيڏارو شاه جو ڪلام ڪري نٿا مڃين. اها هنن جي تنگ دلي آهي. شاه فرقي بازيءَ جي فتني کان گريز ڪندو هو. سني سادات هئڻ ڪري، امامن سان اهائي الفت هوندي هيس جيڪا هر ڪنهن سني کي آهي. ازانسواءِ هن سر ۾، شاه اهڙي ڪابه ڳالهه ڪانه چئي آهي، جنهن تي ڪو سنين کي اعتراض ٿي سگهي. هن سر ۾ شاه پاڻ سنين جو نقطہ نگاه واضح ڪيو آهي ته امامن جي شهادت امر الاهي هو ۽ ازل کان لکيل هو؛ تنهن ڪري انهيءَ واقعي تي سينه زني ڪرڻ ۽ بازارن ۾ ميرگس ڪڍي نمائشي واويلا ڪرڻ نه جڳائي. امامن جيڪا شهادت جي سختي ڏٺي، سا الاهي محبت جو هڪ اسرار هو. خدا دادلا دوست ڪهائي ٿو- تنهنڪري سورهين جيڪو شهادت جو درجو ماڻيو، تنهن تي اسان کي ارهو ٿي، روڄ راڙو ڪرڻ نه سنهائي. اسين جنهن کي شهادت جي سختي سڏيون ٿا، سا امامن واسطي ازلي آزمائش هئي. هنن خدا تعاليٰ جو فرمودو بجاءِ آندو. هنن 'في سبيل الله' موت ماڻي ابدي حياتي حاصل ڪئي، ۽ ازلي واعدو، وفا ڪيو. اهو ته هڪ الاهي اسرار هو، جنهن جي حقيقت ۽ مام جاڻڻ وارا ئي پروڙي سگهندا. باقي جيڪي نقلي دلدليون ڪڍي، گهوڙا سينگاري، هوليءَ جي سانگ وانگر منبل منڊي، مزا ۽ موجون ڪن ٿا، سي ته پاڻ امامن تي ٺٺوليون ڪن ٿا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مضمون:

هن سر جو مضمون ڪربلا جي قضيي تي ٻڌل آهي، جنهن جو احوال مختصر طور هيٺ ڏجي ٿو:

حضرت محمد ﷺ جن جي وفات بعد اهم سوال اٿيو، ته مسلمانن جو خليفو ڪنهن کي ڪجي. هاشمين جو خيال هو، ته حضرت عليءَ ڪرم الله وجہ کي خليفو مقرر ڪجي، پر قريشين خلافت جو فيصلو، اجتماعي چونڊ تي ڇڏيو ۽ حضرت ابوبڪر رضي الله تعاليٰ عنہ خليفو منتخب ٿيو. مسلمانن ۾ انهيءَ ڪري تفرقو پيو ۽ قوم، سنين ۽ شيعن ۾ ورهائجي ويئي. حضرت ابوبڪر رضہ بعد حضرت عمر فاروق رضہ، ان بعد حضرت عثمان رضہ ۽ آخر ۾ حضرت عليءَ ڪرم الله وجهه خلافت جو عهدو سنڀاليو. حضرت عليءَ کان پوءِ سندس وڏو فرزند، حضرت امام حسن خليفو چونڊيو ويو، پر هن شام جي حاڪم معاويہ کي خلافت سونپي ۽ وڏا وظيفا ورتائين، پاڻ امام حسين سميت، مديني ۾ اچي آرام سان زندگي بسر ڪرڻ لڳو. معاويہ جي مرڻ تي سندس پٽ يزيد شام ۾ خلافت جون واڳون ورتيون ۽ امام حسين ۽ عبدالله بن زبير کان بيعت ڪرائڻ لاءِ مديني جي امير کي لکي موڪليو. امام حسين ۽ عبدالله بن زبير راتو واه مدينو ڇڏي، عيالن سميت اٿي مڪي ڏي پنڌ پيا.

ڪوفين امام حسين کي خط لکيا، ته "اسين تنهنجا تابعدار آهيون. ڪوفي ڏانهن اچو، ته يزيد خلاف جنگ جوٽيون." امام حسين خبرچار لهڻ لاءِ پنهنجي سوٽ امام مسلم کي ڪوفين ڏانهن موڪليو. امام مسلم ڪوفي ۾ پهتو، ته هزارن سندس هٿ تي اچي بيعت ڪئي. انهن ۾ جوش ڏسي، امام مسلم، امام حسين کي ڪوفي ڏانهن اچڻ لاءِ لکي موڪليو.

جڏهن يزيد کي ڪوفين جي بغاوت جي ڪڙڪ پئي، تڏهن نعمان کي برطرف ڪري، عبيدالله کي امير ڪري موڪليائين. عبيدالله جي ڏاڍاين ۽ حرفتن ڪري، ڪوفي امام مسلم کان ڦري ويا ۽ کيس شهيد ڪري ڇڏيائون، جنهن جي امام حسين کي مڪي ۾ ڪا به خبر نہ پيئي.

امام مسلم جي لکڻ تي، امام حسين ڪوفي ڏانهن روانو ٿيو. محرم جي پهرين تاريخ، خميس جي ڏينهن سن٦١ هجريءَ مطابق ٦٨٠ع، بابل جي سرحد تي رسيو، جتي عبيدالله جي موڪليل هڪ سالار، حر، کيس اچي امام مسلم جي شهادت جي خبر ٻڌائي ۽ کيس نظربنديءَ جي حالت ۾ ڪربلا جي ميدان ڏانهن وٺي ويو. هو محرم جي ٣ تاريخ، فرات نديءَ جي ڪناري وٽ، ڪربلا جي ميدان ۾ اچي پهتا.

امام حسين مڪي موٽڻ لاءِ تيار هو. هو يزيد ڏانهن وڃي ساڻس روبرو ڳالهين ڪرڻ لاءِ بہ تيار هو؛ پر عبيدالله اجازت نہ ڏني. الٽو بيعت تي اصرار ڪري بيٺو. ناڪابندي ڪري پاڻي وغيره بند ڪرايائين. امام حسين سان فقط چاليهہ پيادا ۽ ٻٽيهہ سوار هئا. پوءِ حر،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

عبيدالله جي لشڪر کان ڇڄي، اچي امام سان ساٿي ٿيو.

شمر نالي سالار، محرم جي ڏهين تاريخ، وني تيرن جا وسڪارا مچارايا ۽ امامن جي خيمن کي ساڙڻ جو حڪم ڏنو. آخر ٻنهي ڌريون لڙائي لاءِ تيار ٿيون. پوءِ ته ڪونڌر ڪسجڻ لڳا. هڪ ٻئي پٺيان امام جا عزيز شهيد ٿي ويا. آخر امام حسين مصري قبا پهري، مٿي تي پيغمبر ﷺ جن جي دستار مبارڪ رکي، ڪلهي تي حضرت حمزي واري ڍال ڍاري، چيله سان حضرت عليءَ واري ذوالفقار ٻڌي، ذوالجناح تي چڙهي، رڻ ڏي رخ رکيو ۽ ڪيترا ڪافر ڪيرائي، آخر جام شهادت پيتائين.

روحاني راز:

هن سر ۾ شاهه سچ جي راهه ۾ سور ۽ سختيون سهي، سر فدا ڪرڻ جو سبق امامن جي ڪربلا واري قضيي مان پرائڻ جي تلقين ڪري ٿو. امامن دنيا تي دين کونه وڪيو. جيڪڏهن يزيد جي بيعت ڪن ها ته جيڪر وڏا وظيفا ۽ دنيوي سک ۽ سهنج حاصل ڪن ها. ائين ڪرڻ سان هنن کي هڪ طرف مان ۽ مرتبو ملي ها، ته ٻئي طرف سورن کان نجات. جيتوڻيڪ کين يقين هو ته يزيد سان ٻڃڻ محال آهي؛ ته به بي سروساماني جي حالت ۾ حق جي راهه کان نه مڙيا. نفس سان جنگ جوٽڻ، وڏو جهاد آهي، پر جبري حاڪم کي سچ چوڻ انهيءَ کان به وڏو جهاد آهي. حق تي بيهي، اصولن کان نه مڙڻ، مانجهي مڙسن جو ڪم آهي. جهڙي تهڙي جي جاءِ ڪانهي. سچ چوڻ ڪٿي سولو هجي، پر ڪوڙي حاڪم کي حق چئي، پوءِ جيڪي سور سهڻا ٿا پون، تن جو اندازو فقط اهو ڪري سگهندو، جو انهي آزمائش مان گذريو هوندو. خود غرضي انسان کان الائجي ڇا ڇا ٿي ڪرائي. عهدي ۽ انعام جي لالچ، شمر کان هي شيطاني شغل ڪرايو. دنيوي حڪومت ۽ ان جي الفت يزيد کي اهلبيتن کان بيعت ڪراڻ لاءِ ڪيترائي خراب حڪم صادر ڪرايا.

سچ تان سر صدقي ڪندڙن جا مثال، دنيا جي تاريخ ۾ ٻيا به گهڻائي ليندا، پر ڪربلا جي واقعي جهڙو رقت آميز حادثو مشڪل ملندو. حضرت عيسيٰ صليب تي سر ڏنو ۽ منصور سوريءَ تي پساهه ڇڏيو پر امامن جهڙي آزمائش ڪنهن سان ڪانه ٿي. هت ته هر هڪ، پاڻيءَ جي ٻوند لاءِ سڪي، ٻڪ ۾ پاهه ٿي، سچ تان سر صدقي ڪيو. امام جيڪر اڪيلو شهيد ٿئي ها ته ٻين جهڙو ليکجي ها. شاباس آهي سندس اهل و اولاد کي جن مان هرهڪ ساڻس متفق ٿي بيٺو ۽ ڪانئس اڳ شهادت جو جام پيتو. هر هڪ عزيز، پٽ، ڀائٽي وغيره کي اکين اڳيان اجل جو شڪار ٿيندو ڏسي جيڪا ماڻهن جي دل جي حالت ٿيندي، سا سمجهڻ يا محسوس ڪرڻ به سٺري ڳالهه ڪانهي.

صبر ڪري سور سهڻ، اصول تي اکين اڳيان اولاد ڪهائڻ، ننڍڙن ابهمن کي پاڻيءَ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لاءِ پياسو ترپي ترپي ساهه ڏيندو ڏسي، ثابت قدم بيهڻ، ڪا معمولي ڳالهه ڪانهي. محڪم ارادو ڪندڙ اصول جي پابندي ڪندڙ انسان، دنيا ۾ سختيون سهي ٿو، پر ابدي حياتيءَ جو مستحق ٿئي ٿو. شال ڪو دنيا خاطر دين برباد نه ڪري. شل ايمان تان هن دنيا جون سو حياتيون قربان ڪرڻ جي اسان کي قادر قوت ڏي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر ڪيڏارو

داستان پهريون

١

ڏِنو مُحَرمُ ماهُ[١]، سَنڪو[٢]، شَهزادَنِ[٣]، ٽِيو*،
جاٽي هيڪُ الله، پاڻ وَٽنديُون[٤] جو ڪَري.

٢

ڏِنو مُحَرمُ ماهُ، سَنڪو شَهزادَنِ ٽِيو،
مڪي، مَدِيني، ماڙهُوئين[٥]، رُنو مَتي راهَ،
تنهن واحِدَ کي واهَ[٦]، جو حُڪُمَ هِهَڙائي ڪَري.

٣

مُحَرمُ موٽِي آئيو، آئيا تان نہ اِمامَ[٧]،
مَدِيني جا جامَ×، مولا! مُون کي ميڙِيين!

٤

مُحَرمُ موٽِي آئيو، موٽِيا تان نہ اَمِيرَ،
مَدِيني جا مِيرَ، ڏاتَرَ! مون ڏيکارِيين!

١- محرم (جنهن ۾ جهيڙو جهڻو حرام آهي) جو مهينو ٢- انتظار، ڳڻتي ٣- امامن جو
*محرم جو مهينو ڏٺو آهي؛ امامن جو انتظار (ماتم) ڪرڻو پيو ٤- جيڪي ڪيس وٽن
٥- ماڻهن ٦- واه، واه، واڪاڻ ٥- اڳواڻ، پيشوا × مديني جا شاه (امام)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

مِيرَ مَدِينِئان[1]، نِڪَرِي، ڏيرا، ڏِنائُون÷،
ڪاٺِيءَ، پاٺِيءَ، گامَ ڪي، ماڙهُو مُڪائُون،
چڙهَنديءِ[3]، چيائُون، تَه ٿيندي ويڙهه وَڏاندِرِي[4].

٦

مِيرَ مَدِينِئان نِڪَري، رِڙهيا مَتي رَندَ[5]،
گهوڙا تَنِ گهوٽَنِ جا، پُرِيا[6] مَٿي پَندَ،
جِتي رَهِيا راتڙِي، سي سُونهارا هَندَ،
ڪُلها، ڪَرِنگهر، ڪَندَ، جُهرَنِ جُهونجهارَن[7] جا.*

٧

مِيرَ مَدِينئان نِڪَري، آئِيا نَه موٽِي،
ڪارا رَڱِجِ ڪَپِڙا، آدا نِيروٽِيَ!
آئون تِنِين لاءِ لُوٽِيِ[8]، جي مِيرَ مُسافِرَ رانئِيا[9].

٨

سَختِي شَهادَتَ جِي، سُڻُ! شادِيءَ جو ڏينهن،**
ڏَرو ناهِ يَزيدَ کي، نِسوروه ئِي نينهُن،+
مَرگُ[10] آهي مينهُن[11]، عَلِيءَ جي اولاد کي.

١- مديني مان ٢- ڇانوٽيون÷ خيما کوڙيائون ٣- گهوڙن تي سوار ٿيڻ وقت ٤- طِول، طويل، لنبي ٥- رستي، گس ٦- هليا ٧- وڙهندڙن، پهلوانن *مسافريءَ ڪري بهادرن جا لڱ (ڪلها، ڪرنگهو ۽ ڪندَ) سور پيا ڪن. ٨- مٿي، جلي، رلي ٩- (١) رمڪيا، گذر ڪري ويا (٢) رڱجي ريٽو ٿيا
** اي مومن بندا! تہ جيڪا (تون) شهادت جي سختي سمجهين ٿو، سا (امامن لاءِ) شادي جي ڏينهن مثل هئي. + ذرو بہ يزيد جو ڏوه نہ هو: امامن لاءِ اها سختي نج الاهي محبت جو آثار هو. اها سختي کين الله جي طرفان ملي، جو "دوست ڪهائي ڏاڍلا" ١٠- موت ١١- مينهن (رحمت)-

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

سَختي شَهادَتَ جي، مِتِرُوئي مَلهارُ[١]،
ذَرو ناهِ يَزيدَ کي، اِي عِشقَ جو آثارُ[٢]،
ڪُسَڻُ جو قَرارُ[٣]، اَصلِ اِمامَنِ سين.

١٠

سَختي شَهادَتَ جي، مَلهارُ مِتِرُوئي،
ذَرو ناهِ يَزيدَ کي، آثارُ اُهوئي، *
ڪُسَڻُ هو ڪوئي، اَصلِ اِمامَنِ سين.

١١

سَختي شَهادَتَ جي، نِسورو ئي نازُ،
رِندَ پَرُوڙينِ رازُ، قَضيئي[٤] ڪَربَلا جو.

وائي

اَڄُ مِيرَ مومِنَنِ جا، مَدِينو ڇَڏي هَليا،
مَدِينو ڇَڏي هَليا، سي مَدِينَئون[٥] لَڏي هَليا.
هَئي هَئي! مَدِينو ڇَڏي هَليا!
سِڄُ، چَنڊُ، مُصطَفيٰ ڌي، يَڪدِلِ گَڏي هَليا،
هَئي هَئي! مَدِينو ڇَڏي هَليا!
اَنڌارو ٿِيو، اَنِ رِي، تارا لَڏي هَليا،
هَئي هَئي! مَدِينو ڇَڏي هَليا!

١ـ جهڙ، مينهن ٢ـ اهڃاڻ، نشاني ٣ـ وعده * شهادت لاءِ يزيد جو ذرو ڏوهه نه آهي: شهادت جي سختي اِنهيءَ ازلي وعدي پاڙڻ لاءِ هئي. ٤ـ معاملي، واقعي ٥ـ مديني مان.

داستان ٻيو

١

چَندَ وِهاڻِيءَ[1] چَڙهيا، مَلَ[2] مَدِينِئان مِيرَ،
اُنِ سين طَبَلَ، بازَ، تَبرُون، ڪُندَ، ڪَتارا، ڪِيرَ،*
عَلِيءَ پُٽَ اَمِيرَ، ڪَندا راڙو[3] رُڪَ[4] سين.

٢

چَندَ وِهاڻِيءَ چَڙهِيا، مَلَ مَدِينِئان گهوٽَ،
اُنِ سين طَبَلَ بازَ، تَبرُون، ڪُندَ، ڪَتارا، ڪُوٽَ[5]،
عَلِيءَ پُٽَ اَموٽَ[6]، ڪَندا راڙو رُڪَ سين.

٣

چَندَ وِهاڻِيءَ چَڙهِيا، مَلَ مَدِينِئان جامَ،
اُنِ سين طَبَلَ، بازَ، تَبرُون، نيزا ۽ نِيشان[7]،
عَلِيءَ پُٽَ اَيامَ[8]، ڪَندا راڙو رُڪَ سين.

٤

ڪَربَلا جي پَڙَ ۾، خِيما کوڙِياٿُون،
جهيڙو يَزِيدَ سامُهُون، جُنبِي[9] جوڙِياٿُون،
مُنهن نَہ موڙِياٿُون، پَسِي تاءُ تَرارِ جو.

١- چندڻ لٿي ۴شعبان جي ڏينهن جڏهن امام اسهيا تڏهن چنڊ سنجهي ئي لٿو هو ٢- ملهہ پهلوان * هنن سان (نمبروار) دهل، شڪاري باز، ڪهاڙيون، ڀالا، خنجر ۽ برڇيون هئا. ٣- جنگ ۴- رڪ جي ٺهيل هٿيارن ٥- گُرز ٦- پٺيان نہ هٽڻ وارا ٧- جهنڊا، عَلم ٨- ابهم، معصوم ٩- محو ٿي، جذبي يا جوش ۾ اچي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

كامِلَ كَربَلا ۾، آهل-بَيتَ آيا،
ماري مِصرِيَنِ[١] سين، تَنِ كافِرَ كَنبايا،
سَچُ كِ[٢] بِيبِيَ[٣] جايا، هِهَڙا سُورِهيه سپِرِين.

٦

كامِلَ كَربَلا ۾، آيا سَيِدَ شِيرَ،
ماري مِصرِيَنِ سين، ڏُونديَ[٤] كِياڻون ڍيرَ،
دَهِليا[٥] اَتِ دِليرَ، پَسِي حَملو مِيرَ حُسَينَ جو.

٧

كامِلَ كَربَلا ۾، آيا جُنگَ جُوانَ،
ڏَرتي ڏَبِي، لَرزِي، تَرتَلِيا[٦] آسمانَ،
كَرَهِ[٧] هُئي كانَ، هو نِظارو نِينهن جو.

٨

كامِلَ كَربَلا ۾، پانَ آيا پِيهِي،
پَهُ كِياڻون پانَ ۾، مُقابِلِ[٨] وِيهِي،
قَضا[٩] هِيءَ كِيهِي، هُئي هُئي! تِي حُسينَ سين.

٩

كامِلَ كَربَلا ۾، آيا اَجُ اَمِيرَ،
وِيهِي وِيرِينِ[١٠] سامُهان، تِكا هَنياڻون تِيرَ،
هُئي اِيءَ تَقدِيرَ، اِمامَنِ سين اَگِهين[١١].

١ـ مصر جون لهيل تكيون ترارون ٢ـ بِيشڪ ٣ـ بيبي فاطمه ٤ـ لاش، مڙدا ٥ـ ڊنا، ڪنبيا
٦ـ ڏبيا، ڏڪيا ٧ـ لڙائي ٨ـ سامهون ٩ـ تقدير، الاهي امر ١٠ـ دشمنن ١١ـ ازل كان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

دوستَ ڪُهائي دادُلا[1]، مُحِبَ مارائي،
خاصَن خَلِيلَنِ[2] کي، سَختيُون سَهائي،
اَللهُ اَلصَّمَدُ[3] بي نِيازُ، سا ڪَري جا چاهي،
اِنهيءَ مَنجهه آهي، ڪا اُونهي ڳالهه اِسرارَ[4] جي.

وائي

واويلا! واويلا! مَلَڪَنِ[5] ڪِيو رڻِ ماتامُ،
هَئي هَئي! شاهَ حُسينَ سِڏاريو[6].
ڪَربَلا جي پِڙَ ۾، خيمَا ڪوڙِياتُون،
جيڪا رَضا رَبَّ جي، لِکيو لوڙِياتُون،
هَئي هَئي! شاهَ حُسَينَ سِڏاريو.
ڪَربَلا جي پِڙَ ۾، آيا اِجُ اَمِيرَ،
جُهڙَ وَرائي جهورِيءَ جَهلِيا، طَرَفَ سَندي تَقدِيرَ،
هَئي هَئي! شاهَ حُسَينَ سِڏاريو.
پَسِي سَختِي مِيرَ حُسينَ جِي، رُنو نَبِيَنِ زارون زار،
مَلَڪَ، فَلَڪَ[7]، ڌَرتِي ڌُبِي، آئِي عَرش مَٿان اوچِنگارَ،
هَئي هَئي! شاهَ حُسَينَ سِڏاريو.

١- پيارا ٢- دوستن ٣- خدا بيپرواه آهي (ق- ش ٢٠١٢) ٤- ڳُجهه ٥- فرشتن ٦- لڏئو، وفات ڪئي- ٧- آسمان.

داستان ٽيون

١

ڏٺو ڪالهه ڪنهين، جهونجهارڪو[١] جهيڳڙو،*
هاٿيئن[٢] هڏ مچائيا[٣]، ريلو رت نئين[٤]،
ڀانئين[٥] سا سڻئين، جئان جيء جوکو ٿئي.**

٢

ڪاري ڪڪر هيٺ، مون جهيڙيندا جڏيا،
ڪارا ڪُنڌ هٿن ۾، اڙل[٦] وڇيرا[٦a] هيٺ،
تي تنئين سين ڏيٺ[٧] موتن جنين ميهٽو.

٣

آيا، اجارين تنڪ[٨]، ترارئين، تيئرا[٩]،
سانگيون[١٠] سائن[١١] هٿ ۾، ڪُلهنئون[١٢] نه لاهين،
اُياڻي آهين، مُهائي[١٣] مرڻ تي.

٤

هٿڻ، هڪلڻ، ٻيلي[١٤] سارڻ[١٥]، مانجهيان[١٦] ايء مرڪ،
وِجهن تان نه فرق، رڪ وهنديء راند[١٧] ۾.

١- ٻهادرن جو* آهي ڪو جنهن ڪالهه هنن جي جنگ ڏٺي؟ ٢- هاٿين جهڙن پهلوانن ٣- وڌيا ٤- نمي، هاري، وهائي (رت جا ريلا وهائي) ٥- ڀانئين، سمجهين + جنهن اوکي واٽ مان جان جو نقصان آهي، سا سورهيه صراط المستقيم سمجهي، سر فدا ڪن ٿا. ٦- ڪُنڌا ٦a- جوان گهوڙا ٧- ملاقات ٨- ڪهاڙيون ٩- هشيار اجاري تکا ڪنڌڙ ١٠- نيزا، ڀالا ترارون (هشيار) ١١- ٻهادرن ١٢- ڪلهن تان ١٣- (١) منل، ڪنل، قربل (٢) اڳواڻ، ٻهادر ١٤- همراه ١٥- سنڀالڻ، پرگهور لهڻ ١٦- ٻهادرن جو ١٧- اها راند (جنگ) جنهن ۾ رڪ جا هشيار وهڻ کان بس نٿا ڪن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

بَهادُرَ گَڏيا بَهادُرِين، کَڙَڪَ[١] ڪِلولِ[٢] ڪَنِ،
وِڃَهنِ ڏَڙَ ڏَڙَنِ تي، هاڪارِينِ[٣] هَٽَنِ،
ڪِرَنِ، ڪَنڌَ نَچَنِ[٤]، رڻ گَجيو[٥]، راڙو ٿيو.

٦

هوڏانهن هُنِ هاڪارِيو، هيڏانهن هِي هَٽَنِ،
سُرِ نائُون[٦] ۽ سُنڌِڙا[٧]، ٻِنهِي پارِ ٻُرَنِ[٨]،
گهوٽَنِ ۽ گهوڙَنِ، رڻ ۾ لاٿون لَڏِيُون.

٧

گهوڙَنِ ۽ گهوٽَنِ، جِيئَنُ تورا ڏينهڙا،
ڪَڏهن مَنجهِ ڪوٽَنِ، ڪَڏهن واهِي[٩] رڻ جا.

٨

گهوڙو گهوٽ پَلاڻِيو، مَٿِسِ زِينَ ڏَري،
عَلِي شيرُ پُٽَنِ ڪي، اُيو سَڏَ ڪَري،
قَضا ڪيئن ٽَري، جيئن اَمرُ اِلاهِي آئِيو.

٩

جِهمَنڊِيُون[١٠] اَچَن، جهوليُون[١١] جُهونجهارن جون،
پايو پُڪَ پُهارَ[١٢] جا، اَن جون وَهُون[١٣] واڪا ڪَنِ،
پِٺيَنِ، پارَ ڪَڍَنِ، رڻ گجيو، راڙو ٿيو.

١- تراريون ٢- آواز، ڪڙڪو ٣- هڪلون ڪن ٤- ترار لڳڻ ڪري سسيون ڌڙ کان ڌار ٿي ڦٿڪن ٥- جنگ جي ميدان ۾ گجگوڙ ٿي ٦- توتاريون ٧- سرندڙا، توتارا ٨- ٻڌڻ ۾ اچن، وڄن ٩- نگهبان ١٠- لڏنديون ١١- ڪپڙن جا ٽڪر جن ۾ زخمين يا لاشن کي کڻي ايندا هئا ١٢- ڌوڙ، مٽيءَ ١٣- زالون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

ڪَانڌَ[1] ڪَلاڙين[2] ڪَپڙينِ، وَرَا! وِناهِيو آءُ،
جِتِ سانگِينِ جِي سَٽَ وَهي،* اُتِ وِڪَ وَڌَندي پاءِ،
تان تان پَٺ مَ ڀاءِ[3]، جان جان لُوڌِين[4] نَہ چڙهين.**

١١

”يَڳُوءِ“، آئُون نَہ چُئان؛ ”ماريو“ تَہ وِسهان،
ڪانڌَ مُنهن ۾ ڌَڪَرَا، سيڪِيندِي سُونهان[5]،
تَہ پُڻِ لَڄَ مَران، جي هُونِسِ پُٺِ ۾.

١٢

”يَڄِي آئِيين، يَڄَڻا! لَڄايُئي مُون، يار!
وينِيُون ڪَنِ ڪُوارَ[6]، مُنهن مَٿانهان جَنِ جا.“

١٣

يَڄِي آئِيين، يَڄَڻا! لَڄايُئي مُون سيڻ،
وينِيُون وِجَهنِ ويڻ، مُنهن مٿانهان جَنِ جا.

١٤

مُنهن مٿانهان جَنِ جا، سي پِنِيو ڪَدَنِ پارَ،
جيڏِيُون! هِنَ جوڻجهارَ، اُجاري سَڀِ اُجا ڪِيا.***

١- ڀَتارَ ٢- چِنَن ڪَلَن واري* جت ترارن جو ڦهڪو لڳو پيو آهي. ٢a- ڀڄ، ڊپ ٣- ڀانءِ، سمجهه ٤- اصل لوندي= وڻ جي ٽاري، جا ڪي ماڻهو شاديءَ وقت گهر آڏو کوڙيندا آهن.** ڪهوٽ نہ ٿئين. (جنگ جو سنڌي اصطلاحي لفظ، جنهن موجب پڙ ۾ سسي لهڻ کان پوءِ بہ مانجهي مڙس جو جنگ جاري رکڻ.) ٥- مرڪان ٦- گلا (١١ کان ١٢ بيت تائين ڪنهن سپاهيءَ جي زال چوي ٿي). *** ساري امت لاءِ چوٽڪاري جو باعث ٿيا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

يا عَلي عَلِيّ! سِرِ[1] يتيمنِ جي آئي، *
آيو حُڪمُ اَللهَ جو، يا اِمام،
يا عَلي عَلِي! سِرِ يَتيمَنِ جي آئي.
ٻَنِ وِڇوڙو مَوتَ جو، هَئي ووا هَئي! چارِئي پَهَرَ جُدائي،
يا عَلِي عَلِي! سِرِ يَتيمَنِ جي آئي.
اَتَرَ پَتَرَ[2] ميڙي، سائين، اَلا! بِيبيءَ ديگ چَڙهائي[2a]،
يا عَلِي عَلِي! سِرِ يَتيمَنِ جي آئي.
جَنِين ڪارَڻِ چاڙهيائِين، سي تان ڪَرِن[3] لَڙائي،
يا عَلِي عَلِي! سِرِ يَتيمَنِ جي آئي.

داستان چوٿون

١

ڪا جا ڏِري[4] ڏُنگِري[5]، ڪو جو وَرِيو واءَ،
عَلِيءَ شيرَ وِياءَ[6]، رِڻَ ۾ پيِيَن راتِڙي.

٢

جهيڙو لاهِه[6a]، يَزِيدَ! عَلِيءَ جي اولادَ سين،
سا نَہ پَسَندِين[7] عِيدَ[8]، جا هوندي مِيرَ حُسَينَ سين.

١- مٿان، تي * يتيمن جي مٿان مصيبت اچي ڪڙڪي. ٢- پهڻ ۽ پٿر. ٢a- چاڙهي، چاڙهائي ٣- ڪن ٤- هيٺ لٿي ٥- ماڪ، غبار ٦- اولاد ٦a- ختم ڪر. ٧- تون ڏسندين ٨- خوشي، راحت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳

جَنِينَ جهيڙيو ڪالَ[o]، عَلِيءَ جي اولادَ سين،
هَٿِيءَ تَنِينَ جي حالَ، جيڪي جَماتِي[۱] يَزِيدَ جا.

۴

جَنِينَ جهيڙيو اَڄُ، عَليءَ جي اولادَ سين،
يَٿِي[۲]! تَنِينَ ڪان پَڄُ، جي جماتي يَزِيدَ جا.

۵

ڪُوفِيَنَ قَهَرُ ڪيو، تِيا جماتي يَزِيدَ جا،
پَلِيتَنِ ڪَيِ پِڙَ ۾، وَرِنَهُ[۳] وَرِ پِيو[۴]،
سَدَرُ[۵] هونِ سِهو[۶]، شيرُ شَهادَتَ رَسِيو.

۶

ڪُوفِيَنِ ڪاغَذُ لِکيو، وِچِ وِجِهي اَللهُ،
"اَسِين تابِعَ تنهنجا، تُون اَسانهنجو[٦a] شاهُ،
هيڪَرَ هيڏي آءُ، تَہ تَختُ تابِيني[۷] تنهنجي."

۷

ڪُوفي ڪَربَلا ۾، پاٽِي نَہ پِيارِينِ،
اُتي عَلِيءَ شاهَ ڪي، شَهِزادا سارِينِ،
نِڪَرِيو نِهارِينِ، چَڙهُ، مِيرَ مُحَمَّدَ عَرَبِي.

---

o_ ڪالهہ ۱_ جماعتي، حمايتي، همراهہ طرفدار ۲_ اي ياءَ! ۳_ ڳيرو، پهلوان (امام حسين) ۴_ آورِ ۾ اچي ويو ۵_ مضبوط، پختو ٦_ مراد، مقصد ٦a_ اسان جو ۷_ حوالي، بلي (تابع).

٨

پِرهَ پَکي آئيو، ڪَربَلا مان ڪَهي،
روضي پاسِ رَسُولَ جي، تنهن هَلي هاڪَ[١] هڻي،
”ڏِنيَمِ رُکَ رَئِي[٢]، چَڙهُ، ميرَ مُحَمَّدَ عَرَبي.“

٩

پِرهَ پَکي آئيو، صُبُحِ سَوارو،
روضي پاسِ رَسُولَ جي، هَنيائين هاڪارو[٣]،
”مانجِهيَنِ ڪِيو مارو، چَڙهُ، ميرَ مُحَمَّدَ عَرَبي.“

١٠

پِرهَ پَکي آئيو، ڪَربَلاِ مان ڪالَ،
”آهِ آلُودو[٤] رَبَ سين، حَيرَتَ گَڏيو حالَ،
گهوٽَ وِڃاهيا[٥] ڪالَ، پِيلي ميرَ حُسَينَ جا.“

١١

ڪَربَلا ۾ ڪُوڪَ، ساجُهرِ شَهزادَنِ جي،
عالَمَ جا مَلُوڪَ[٦]، رُکَ روهي[٧] جهلِيا؛

وائي

سارو ڏينهن رِڻَ ۾، رَهِيا سي اِمامَ،
رِڻَ ۾ رَهِيا سارو ڏينهن، رِڻَ ۾ رَهِيا،
هَئي هَئي! رِڻَ ۾ رَهِيا.

١- هوڪو، نعرو ٢- چمڪاٽ، جهلڪو ٣- نعرو (اطلاع ڏنو) ٤- پسيل، پگل، پنل ٥- نابود ٿيا، ناس ٿيا، ونواهه ويا، شهادت جي سيجَ چڙهيا ٦- امير، سردار ٧- سوڙهو گهٽي (شهيد ڪيا).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

”تون جا وَڃين، ڪُونجڙي، هَٿي هَٿي ناني[1] ڏيج سَلامَ“
هَٿي هٿي! رِنَّ ۾ رَهِيا.
مون ڪي ويرين ويڙهيو، مولا! مينهن وَساءِ،“
هَٿي هَٿي! رِنَّ ۾ رَهِيا.

داستان پنجون

١

حَسَنُ ناهِ حُسَينَ وَٽِ، ٻيلِي نَہ ٻاهُون[2]،
ساٿِيهُ[3] شَهزادَنِ جو، آهي اَڳاهُون[4]،
يَزِيدَ! جُلاهُون[5]، تيلانهن[6] ڪَرِيين تڪِڙيُون.

٢

ڪِلي[7] ويرَ ڪَتَڪَ ۾، هَٿي جي حَسنُ هُئو،
ڀيڙو[8] ڀيڙو پاءُ تي، پَتَنگَ جيئَن پِيو،
آهي ڪيرُ ٻِيو، جو ڪَري هَلان مِيرَ حُسَينَ تان؟

٣

ڪِلي ويرَ ڪَتَڪَ ۾، ساٿُو[9] سَڀِ نَہ هُونِ،
پِڙَ تي سَبِيئي پون، موتَڻُ جَنِين مِيهَڻُو.*

١ـ رسول پاڪ ﷺ (جو امام حسين جو نانو هو) ٢ـ همراه ٣ـ وطن ٤ـ اڳيرو، پري
٥ـ جهلون، حملا، ڪاهون ٦ـ تنهن لاءِ ٧ـ جنگ ٨ـ همراه، ساٿي ٩ـ بهادر * جنگ جي
ميدان ۾ سي ٿي بيهندا جن کي ڀڄڻ کان عار هوندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

ڪِلي ويرَ ڪَنَڪَ[o] ۾، پاڪَرَ[1] جو پائي،
اَجا اُنَ کي جيئڻ جو، آسانگو[2] آهي،
سُورِهيہ سو چائي[3]، جو رُڳو نِئي[4] رِڻِ ڳِهڙي.

٥

سُورِهيہ مرين سوبَ کي، تہ دِلِ جا وَهَمَ وِسارِ،
هَڻُ پالا، وِڙهُ پاڪُرين، آڏِي ڍالَ مَ ڍارِ،
مٿان تِيغَ[o] تَرارِ، مارِ تَہ متارو ٿِيين. *

٦

حُرَ[6] هَلِي آئِيو، مانجهي مَردانو:
"آهِيان عاشِقُ آڳِ جو، پَتَنگُ پَروانو،
مانَ راضي ٿِئي رَسُولُ رَبَّ جو، نَبِي تو نانو،
هِيُ سِرُ سَمانو[7]، گهوٽَ! مَٿانئين گهورِيان."

٧

هُئِي هدايَتَ حُرَّ کي، اَزَلَ ۾ اَصلا[8]،
چَڙهِي آيو جَنگِ تي، هَلِي هُنَ پارا،
اِينديِهي[8a] چَيائين اِمامَ کي: "گهورِيُسِ آن متاءَ،
"لا يُڪَلِّفُ اللہُ نَفساً اِلاّ وُسعَها"[9]، جيڪا پُڄَنديَم سا،
گهوٽَ پہ لَڳا گهاءَ، هِيءُ پہ[9a] شيرُ شَهِيدُ ٿِيو.

---

o- لشڪر ١- زره ٢- آسرو، محبت ٣- چوائي، سڏائي ٤- فقط (زره کان سواءِ) ٥- ترار
* جيڪڏهن دشمن توتي ترار سان وار ڪري، تہ تون ترار تي ترار هڻ تہ بهادر ليکجڻ ۾ اچين. ٦- شريف؛ نالو ٧- مانُ يا عزت وارو (حر يزيد جي لشڪر جو سالار هو، جو پوءِ امامن سان شامل ٿيو هو) ٨- اصل کان، شروع کان ٨a- اينديئي، اچڻ شرط ٩- الله ڪنهن بہ شخص کي سندس وت کان ٻاهر سختي نٿو سهائي (ق- ش ٢، ٢٨٦). ٩a- پڻ، بہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

پاوَنگ[١] اُيو پِڙَ ۾، هَٽِي هَزارِي[٢] هولُ[٣]،
جَوهَرَ[٣a] ۽ جَڙاءَ سين، ڪامِلَ سِرَ ڪَنگولُ[٤]،
رَتورَت رَتولُ، مولِهيو[٥] مِيرَ حُسَينَ جو.

٩

ڏاڙهِي رَتَ رِتياس، ڏَندَ تہ ڏاڙهُونءَ گُلَ جيئن،*
چوڏهينءَ ماهَ چَندَ جيئن، پِڙَ ۾ پاڳَڙِياس[٦]،**
ميڙي[٧] ۾ مُحَمَّد جي، مَرُ مَرَڪي ماسِ[٨]،
تنهن سُورِهَيہ کي شاباس، جو مَتي پِڙَ پُرزا ٿِئي.

١٠

ڏاڙهِي رَتَ رَتِياسِ، ڏَندَ تہ موتِيَنِ ڳُتِيا،***
چوڏهين ماهَ چَندَ جيئن، پِڙَ ۾ پيشانِياسِ[٩]،
"اَللهُ نُورُالسَّمَاوات"[١٠]، جَلوو زَميناسِ[١١]،
"سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ"[١٢]، مُنهن ۾ مَٽِ[١٣] ڳُتِياسِ[١٤]،
ڪَڪِرا ڪَربلا جا، مادَرِ تي ميڙِياسِ،
ڦَٽَنِ تان رَتَ ڦُڙا، عَلِيءَ تي اُگهياسِ،
مِڙَئِي[١٥] مَعافُ ڪِياسِ، خالِقَ بَدِلي خُونَ[١٦] جي.

١١

ڪَربَلا ڪَڪوري[١٧]، دُلدُلِ[١٨] رَتا پيرَ،
سَٿُون ڏِيندي[١٩] شيرَ، مَٿاءَ سِڄُ مُرڪيو.÷

١- پهلوان، بهادر (پانڌپ، امام حسين) ٢- هزارن جي قيمت واري ٣- رڪ جي ٽوپي ٣a- جواهر ٤- ڪلنگي ٥- پڳ *سندس ڏند رت لڳڻ ڪري ڏاڙهونءَ جي گل جهڙا ڳاڙها ٿي پيا ٦- سندس پڳ ** امام حسين جي دستار جنگ جي ميدان ۾ چوڏهينءَ جي چنڊ مثل پئي پکي. ٧- قيامت جي ڏينهن جڏهن امت اچي مڙندي ٨- هنجي ماءُ (بيبي فاطمہ) *** ڏند اهڙا هئس جو ڄڻ موتي ڳتيا پيا آهن. ٩- سندس پيشاني ١٠- الله آسمانن ۽ زمينن جي روشنائي آهي (ق- ش ٢٤، ٣٥) ١١- هن جو زمين تي ١٢- سندس منهن ۾ سجدي جي نشاني آهي (ق- ش ٤٨، ٢٩) ١٣- مٽيو، موتي ١٤- لڳل هئس ١٥- سڀئي امتي ١٦- شهادت ١٧- ڳاڙهي ٿي ١٨- امام جي گهوڙي جو نالو ١٩- دشمن مٿان حملا ڪندي + تان جو سج لڙيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

چارِ تراريُون چيله سين، بَدِي بہ پاڳون[١]، *
اَڳِيَن[٢] جُون آڳون[٣]، ڪَونرَ[٤] ڪِلِي ۾ موڪِيُون[٥].

وائي

اَڄُ نہ آيو اِمامُ، واويلا! مومِنا! ماتُم! واويلا،
اَنُ نہ پاڻِي اُنِ ڪِي، نہ ڪو وُنَڙِن مينهن،
مومِنا ماتامُ واويلا!
هُئا سَتاڻِيءَ جَنگِ ۾، نَوَ راتِيُون، ڏهَ ڏِينهن،
مومِنا ماتامُ واويلا!
دُلدُلِ گهوڙو شاهہ جو، مَتِسِ لالَ[٦] پَلاڻِي[٧]،
مومِنا ماتامُ واويلا!
شيرَ شَهِزادي لَڏِيو، ** سَيّدَ سيجَ نہ ماڻِي،
مومِنا ماتامُ واويلا!

داستان ڇهون

١

ڪَوْنرَ ڪِلِي[٨] جا ڪوڏِيا، جان ڪِي تائِين جِيءُ، ***
مَتاءَ اَڙِيَنِ[٩] اُسَرِي، رُڪَ پِيالو[١٠] پِيءُ، ÷
ڳاهُ[١١] ڳِجهنِ جو ٿِيءُ، وينِي[١٢] جَنِ وَرِهيہ تِيا.

١- پڳون * ترارن. پن پڳن مان امام جي شجاعت ڏانهن مبالغ آميز اشارو آهي. ٢- مائٽن، وڏن (Ancestors; Predecessors) ٣- داءَ، شرط، بازيون (قول) ٤- ڳڀرو، پهلوان، شهزادي ٥- ملهائيون، پورا ڪيا ٦- لعل جهڙي يا رت مان رتل (امام) ٧- زين رکي ** حضرت قاسم شهيد ٿيو. ٨- جنگ *** جيستائين جسم جيءُ هو، مرڻ تائين ٩- ترارن جي نوڪن ١٠- ترار جو جوهر ÷ ترارن، ڀالن وغيره جي چهنبن مٿان پاڻ اڇلائي، انهن جي جوهر يا پاڻيءَ جي پڪ پيءُ (انهن جو نشان ٿيءُ، سر ڏي). ١١- ڪاڏو، خوراڪ ١٢- انتظار ۾ وهندي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

پاڪَ جَنين جا پيرَ، ڪَتان[1] هيٺِ نَہ ڪوڙِيا،
تَنگَ[2] ترارِينَ تِڇِيا[3]، جِتِّيو پُونِ چِڳير[4]،
ڏُونڊَ[5] تَنين جا ڏيرَ، ڳِجهڙِينَ ڳَرِ لائِيا[6].

٣

چِپَرِ جيئن پَهُون[7]، تيئن رِڻُ ڳِجهنِ رانِئيو[8]،
وَنڪا[9] وَنڪَنِ گَڏِيا، ڏوڙِيو ڏِينِ ڏَهُون[10]،
مهايَنِ[11] وَهُون[12]، نِيرُ[12a] مَهانگو[13] ڪَنڊِيُون.

٤

ڳِجهون ڳوٺِ نَہ هُونِ، وَتَنِ ڪلِي ڪوڏِيُون،*
حَسَنَ، مِيرَ حُسينَ ڪي، لَميو[14] لائُون ڏِينِ[15]،
ڳُتا[16] اُڪوڙِينِ، چوتا چُوڙِيئَڙَنِ[17] جا.

٥

ڳِجهڙِيَنِ ڳَارو[18]، راتو ڏينهان رِڻُ ۾،
پِٽِيُون پُڇَنِ پاڻَ ۾، "ڪنهن مُنهَن ڪيڏارو؟"**
ڪائِنِ ڪَڳَمارو[19]، ڪانئِرُ پِيو ڪِنُو تِئي.

٦

ڳائو[20] ڳِجهَ نَہ کاءِ، مِهي[21] ماسَ نَہ هيرِئين،
تَنين لاءِ واجهاءِ، ڪَلَنگِيُون جَنِ ڪَپارَ ۾.

١ـ ڪتان، ڪتن تان ٢ـ پاڪڙن ٻڌڻ جا پٽا ٣ـ وڍيا، تکيا ٤ـ بهادر ٥ـ لاش ٦ـ ڳلي سان لائي (انهن تي چڙهي ويهي کاڌو) ٧ـ ٻڪريون ٨ـ سينگاريو ٩ـ ٻانڪا، بهادر ١٠ـ (واحد: ڏهہ) ٽڪر ڏڪا، نيلها ١١ـ ڪنڌلن ١٢ـ زالون ١٢a ـ ڪارو رنگ جنهن ۾ ماتمي لباس رنگيو آهي ١٣ـ مهانگو (گهٽي استعمال ڪرڻ ڪري) *ڳجهون هڪ هنڌ نٿيون وهن پر وتن جنگ جي ميدانن ۾ جهوتون پائيندريون. ١٤ـ لامارا ڏيو ١٥ـ پنهنجا مٿا امامن جي مٿن سان لڳائين ١٦ـ ڳتل وار (چوٽا) ١٧ـ چيٽ پهريندڙن، پهلوانن ١٨ـ کاڌو، خوراڪ ** هڪ ٻئي کان هليو وڃيو پڇن تہ جنگ جو ميدان ڪٿي آهي؟ ١٩ـ ترار هڻندڙ، بهادر ٢٠ـ ڍڳيءَ جو (گوشت) ٢١ـ مينهي، ماهٽي، مينهن جو (گوشت).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

اَڪِيُون ڪَڏُ مَ ڳِجَهڙِي، تارا تان مَ ڪاءُ،
پِيو نَہ پَسين پَٽَ ۾، ريگِڙيارو[١] راءُ[٢]،
جيري[٢a] جنهن جُوانَ جي، لَڳا نَوَ سَؤُ نَوَ گهاءَ،
راتِ جنهن جي ماءُ، روئي، پِرِنيو[٣] رَبُّ کي.

٨

ڪَنبَ ڪُسَنِئي ڳِجَهڙِي، لِڳِين پويئي واءُ[٤]،
اَميرَنِ مَتاءُ، جيئن تو ڦُلين[٤a] چاڻُون[٥] نَہ ڪِيُون.

٩

ڳِجُهنِ ويٺِي ڳارِيا، ڏَنجها[٦] ڏُکَ، گهٽا،
تَنگِي لَٿِيَنِ تُوڻِ[٧] جي، سُورِهَيہ ساماٽا،
ڪَندا راماٽا[٨]، ڪَؤنرَ ڪِلِي جا ڪوڏِيا.

١٠

ڪُوپا[٩] ڪِلِي ڪوڏِيا، راوَتَ[١٠] ڪِينَ رَهَنِ،
سائُنِ[١١] سِرَ فِدا ڪِيا، اڳِيانِ اِمامَنِ،
يُجاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ[١٢]، ڪَمُ اِهو ئي ڪَنِ،
حُورُون هارَ ٻَڌَنِ، سِهَرا[١٢a] شَهِيدَنِ کي.

١ـ واريءَ سان لٽيل، رت جي ريگارن ۾ لت پَت ٿيل (ڪربلا جي ميدان جو) ٢ـ راجا ٢a ـ جيري ۾، جگر ۾ ٣ـ حوالي يا سپرد ڪيو ٤ـ وائي سور، سنڌن جو سور ٤a ـ گُلن جون ٥ـ ورڪا، وسڪارو ٦ـ سور، تنگيون ٧ـ توڻِ، ڪاڏو، خوراڪ، رزق ٨ـ هنگاما، لڙايون ٩ـ غازي، غيرتمند ١٠ـ بهادر ١١ـ بهادرن ١٢ـ هو (سچا مومن) خدا جي واٽ ۾ وڙهن ٿا [ق. ش ٥، ٥٤] ١٢a ـ موڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

ڪُوپا ڪِلِي ڪوڙِيا، سائُو سِلحِدارَ[١]،
هِڪُ پائُرَ، پِيا پائِتا[١a]، تِيا جانِي جِگَرَ يارَ،
اَرِڙَنِ[٢] ۾ اِحسان سين، سوايا[٣] تِيا سَردارَ،
حُورُنِ پَڌا هارَ، سِهَرا شَهِيدَنِ کي.

١٢

جَنَّتَ سَندِيَنِ جُوءِ[٤]، فائِقَ[٥] هَلِيا فِردَوسَ[٦] ڏِيُ،
فانِي تِيا "فِي اللهَ[٧]" ۾، هُوءِ[٨] ۾ پِيا هُوءِ[٩]،
رَبَ! ڏيکارِيين رُوءِ[١٠]، اُنين جي اِحسانَ سين!

١٣

حَسَنَ مِيرَ حُسينَ جِي، سُئِي جَنگِ جَهانَ،
اُڏاٽا اوڙِي[١١] ڪَرِي، ڪارِين پَکين ڪانَ،*
پِيءُ ڏاڏاٽا پانڻ، سَيِّدَ سَڀِ مَلهائِيا.

١٤

حَسَنَ، مِيرَ حُسَينَ کي، رُنو تِنِ تولَنِ[١٢]،
گهرِ ماڙهُوئين، جَهنگِ مِرُوئين، اُيَنِ[١٣] ۾ مَلَڪَنِ،
پَکِيَنِ پانڻ پَچاڙِيو، تَہ لَڏِيو هوتَ وَجَنِ،
آلا! شَهِزادَنِ، سويُون ڏِئين، سَچا ڏِٺِي!

١ـ هٿيارن وارا ١a ـ پائِتا (پائرن جا پُٽ) ٢ـ بهادرن، تلوارون ٣ـ سوپارا، سرخرو ٤ـ مڪان ٥ـ مٿاهان، ممتاز ٦ـ بهشت ٧ـ الله ۾ ٨ـ الله ٩ـ هو، اُهي ١٠ـ منهن ١١ـ قطارون * ڪارن ڪنين لڳل تير هڪ ٻئي پٺيان پئي اُڏاٽا. ١٢ـ گروهن، جماعتن ١٣ـ آسمانن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٥

حَسَنَ، مِيرَ حُسينَ جو، جَنِ نہ هِينئڙي[١] جارُ[٢]،
خالقُ ربُ جبارُ[٣]، ڪِينَ مَرهِيندو[۴] تَنِ کي.

وائي

ماتامُ اِمامَنِ جو ڪَرِيو، ماتامُ شَهِيدَنِ جو ڪَرِيو،
ماتامُ اِمامَنِ جو ڪَرِيو.
روئِي روئِي اَکِيُون، رَتَ سين ڇو نہ ڀَرِيو،
ماتامُ اِمامَنِ جو ڪَرِيو.
جيڪِي اِمامَنِ سَيْنَ ٿِيو، سو پاڻَ ڏِٺِي پَيدا ڪِيو،
ماتامُ اِمامَنِ جو ڪَرِيو.

١- دل ۾ ٢- سوز، درد ٣- زور وارو، جبرو ۴- بخشيندو، معاف ڪندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر سارنگ

سر بابت:

سارنگ هڪ راڳڻيءَ جو نالو آهي، جا برساتي موسم، يعني ساوڻيءَ ۾ ڳائبي آهي. چون ٿا، تہ جيڪو هن سر کي پوري سر ۽ تال ۾ ڳائيندو، سو جهڙ لائيندو ۽ مينهن وسائيندو. عام طرح وس تي وڄڻ وقت ماڻهو هن بيت جهونگاريندا آهن.

هي سر ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري شاه جي رسالي جي ٽن ڀاڱن ۾ درج ٿيل ڪونهي، شايد چوٿين ڀاڱي ۾ آئي ها. ڊاڪٽر ٽرمپ توڙي سرڪاري ڇاپي موجب داستان پهرين ۾ صرف ١٥ بيت ڏنل آهن. ٻين ڇپيل توڙي قلمي نسخن مان چنڊڇاڻ ڪري ڪل ٣٣ بيت ڏجن ٿا. اجا بہ هڪ بيت داستان ٻئي ۾ مضمون جي مدنظر ٽپايو ويو آهي ۽ هڪ بيت 'ميون' جو ۽ ٣ بيت ٻين سگهڙن جا رد ڪيا ويا آهن. داستان ٢ ۾ ڊاڪٽر ٽرمپ 'عبدالله' جي وائي ڏني آهي، جا پڻ ڪڍي ويئي آهي. رواجي نسخن جي داستان ٣ مان ڪيسر، سمن، گنگوءَ، عنايت ۽ لکمير جا درج ٿيل ٥ بيت ڌاريون ڪلام سمجهي خارج ڪيا ويا آهن، ۽ ٻيا بيت هٿ ڪري وڌا ويا آهن. داستان چوٿين مان هڪ ڪيسر جو، هڪ جوٽيجي جو، هڪ عيسيٰ جو، ٻہ ٿانور جا ۽ ٢ ٻين سگهڙن جا بيت رد ڪيا ويا آهن؛ تنهن هوندي بہ ٻيا بيت هٿ ڪري، جتي ٽرمپ ۽ سرڪاري ڇاپي ۾ ٢٣ بيت آهن، اتي اسان ٢٠ بيت ڏنا آهن. ٽرمپ واري نسخي ۾ ڏنل بلند شاه واري سرائڪي ٻوليءَ ۾ وائي رد ڪئي ويئي آهي.

مضمون:

١٩٥٠ع واري شاه جي ورسيءَ تي شمس العلماءِ ڊاڪٽر عمر بن محمد دائود پوٽي جي ڪيل تقرير، سنڌس اجازت سان هيٺ ڏجي ٿي، جنهن ۾ صاحب موصوف نهايت خوش اسلوبيءَ سان سارنگ جي سر جي مضمون کي واضح ڪيو آهي:

شاه سارنگ کي پنهنجو يار ٿو سڏي 'اچ پڻ منهنجي يار، وسڻ جا ويس ڪيا.' ساوڻ ۽ بهار، سال جي جوانيءَ جا ڏينهن آهن. مون جهڙا ڪتابن جا ڪيڙا ۽ گهر گهيترا بہ جوش ۾ اچي ويندا آهن. اڃا جهڙ جهاما ٿيو، رعد جي رڙ ٿي ۽ وڄڙين ور وڌا، تہ حال في الحال ٽپڙ سيري ڇڏيندس. پير ۽ ٽنگون بي اختيار نچڻ لڳنديون ۽ وات مان سارنگ جي بيتن جي جهونگار نڪرندي. اهڙي وقت موڙهلن کي بہ مت اچيو وڃي ۽ اهي بہ قدرت جي موج مستيءَ ۾ سڀ ڪجھ وساري، ڪو وقت اونگھ ۾ اچي ويندا آهن.

ڏينهن ڏاڍا ٿيا آهن ۽ ڪانوَ جي اک ڦٽي نڪري، هاڙهه لڳو پيو آهي، گاه سڪي ويا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

آهن، وڻن جا پن پيلا پيا لڳن، پٽ تاساريل آهن، پري کان رڃ پئي جرڪي. ماڻهو، مرڳهه، مينهون، سڀ سارنگ کي پيا سارين، آڙيون ابر جي آسري ۾ انتظار ۾ آهن، تاڙا تنواري رهيا آهن، سمنڊ جون سپون سڄ ڏي سڪ سان پيون نهارين. ساريءَ جوڙ ۾ آنڌ مانڌ آهي، ڏڪار پريان ڏيکر پيو ڪري، ٿري بري ويلا ڪٽيي رهيا آهن: باقي مالدار موڏين جا پاندا پريل آهن، ڪڳيون پيا هڻن، چي: جاڻ اسان جي انن جو اڳه ٿيو پر اجهو ٿو سندن سانڍيل ان گرڪي ٿئي. مطلب ته ساريءَ ڪائنات ۾ ٿرٿلو آهي.

اتي خدا جي رحمت جنبش ۾ اچي ٿي. اتر جي ڪنڌ کان ڪڪر چوٽي ٿو ڪٽيي. لڳهن جي لالائي پسو. چوڌاري ڪاروڻيار آهي. رعد جي رڙ تي ڪليون ٿين ڪنبن. وڄن وسڻ جا ويس ڪيا آهن. سارنگ کي ساٹ ڪري، ڏکي چٽي رسيلا رنگ ڏيئي سيج تي چاڙهيو اٿن. اجهو مينهن لهه لهه ڪري پيو لمي. سڀڪو پنهنجي اجهي پيڙو اچي ٿيو آهي. مينهون پٺاريون ۽ پڄنديون پنهنجي وٿاڻن تي اچن ٿيون. سڀ هنڌ سرهائي آهي. ڪانڌ ڪم کان چٽي پيا آهن. جتي ڪٿي ساز، سرندڙا، سارنگيون ۽ چنگ پيا وڄن، پر انهيءَ آگم جو انگ اهڙو ناهي، جهڙو پرين جو پسڻ. مينهن ۾ نينهن پئي هڪڙي اکر آهن. ورهن جا وڇڙيل اچي مڙيا آهن. چو ته سيڻن کان سواءِ روح رچنديون ڪيئن ٿينديون؟

انهيءَ عالمگير خوشيءَ ۾ به اسان جي لاثاني شاعر جو خيال وڃيو غريبن تي پوي. چي: ويچارا هن وڏڦڙي ۾ ڪيئن ڪندا؟ هنن جا ڇپرا هيٺا آهن؛ واءُ ۾ مينهن انهن کي وڏيڪ جهوري وجهندو. ويچارا ڪهڙي وهه ويندا، نه اوڇڻ اٿن نه آجڪو. پر ڀر حال واندين جا، جن جا جاني ور هميشه لاءِ جدا ٿي ويا آهن. شال سندن پکا نه پسن! ويچاريون گجگوڙ ٻڌي وسميو ٿيون وڃن ۽ ساه سڪيو وڃين. شال! وارث مٽن اچي اولو ڪري ۽ سندن جهڳي کي جوکو نه رسي!

پر اهي منڊل ته منڊ تي وڳا آهن. منڊائتن مينهن جي ڪنوڻ ڪا ڪوٽي ٿئي؟ ٿر ٻر وٺا آهن. تل ترايون پاڻيءَ سان پرجي ويون آهن. پلر جي پالوٽ سين پٽن پاه جهليا آهن. گسن تي گاه ٿيا آهن. وڻ ٻه ساوا ڇهڄ پيا لڳن. اگونڊري آب ڪري سانگين جا ساه وريا آهن. ڏنار ڌڻ ڪاهي چنا چڏي، سمر سنباهي، پٽن تي پڪڙجي پيا آهن. هاري ٻه ٻج کڻي هيج سان پنين ڏي هليا آهن ۽ هر سنباهيا اٿن. ان ارزان ٿيو آهي. جن مهانگو ميڙيو هو، سي اڄ هٽ پيا هڻن. شل اهي ڏڪاريل موڏي، جن کي پنجن مان پندرهن جو آسرو هو، سي ڏيه مان مري کپي وڃن! سنگهارن ۾ سک ٿيو آهي. مينهون پاڻ مراديون ٿڌا گاه پيون چرن، وڏي اوه سان ڦر پنيءَ لائي آيون آهن ۽ ساههون سجر کير پيون ڏين. مکڻ مانيءَ ۾ ڪڻ پيو ڪري. شل اهڙي وقت پرين پاسارا نه ٿين.

نيٺ سارنگ ملڪ تان سوڙهه لاٿي ۽ ساندهه سهائو ٿيو. اهي وڄڙيون جي لال لبيس ڪري آيون، تن جي مهر فقط هن ملڪ سان ناهي! اهي ساري جهان جو سير ڪري، رسول ﷺ جن جي روضي پاڪ تي وسي، روم، شام، ڪابل، قندار، دهلي، دکن، چين ماچين ۾ گرنار کان گهمي ڦري ڏيٺ ۾ عمر ڪوٽ تي پنهنجي ورڪا ڪرڻ آيون آهن. اي سائين! شل سنڌ تي سڪار ڪرين ۽ سڀ عالم آباد ڪرين!

شاه جي همدردي سنڌ تائين محدود ناهي، بلڪ ساري جهان کي سميٽي پنهنجي دامن

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۾ آئي ٿي:

"اکيون ميگھ ملھار، صورت تنھنجي سڀ جڳ موهيو.
اڪنديا جي ابر کي، سرها ٿيا سنگهار،
صورت تنھنجي سڀ جڳ موهيو.
موڪل ٿي مينھن کي، دوست هٿان دلدار،
صورت تنھنجي سڀ جڳ موهيو."

روحاني راز:

برسات کان اڳ زمين ۽ ملڪ جي حالت بلڪل ڏکي هوندي آهي، هر چيز جو ڏڪر هوندو آهي. برسات بعد گاهہ، ڏڏ، مکڻ، اَنُ ۽ کير وِغيره جام ٿيندو آهي ۽ هرڪو سکيو ستابو ٿي پوندو آهي. ساڳئي ريت اسلام کان اڳ عربستانَ جي حالت بلڪل خراب هئي؛ مگر اسلام کان پوءِ اتي جون حالتون ائين ڦريون، جيئن برسات کان پوءِ ملڪان ملڪ ڦرنديون آهن. اسلام جو لشڪر اسلام جي تبليغ ۽ قانون الاهي جي رائج ڪرڻ لاءِ ملڪن ۾ پکڙجي ويو ۽ پنھنجي رحمت جا ڪڪر ساري دنيا مٿان وسايا.

"مکي مٿان مونيون، انيون تي عرفات،
روزي پاڪ رسول جي، رنگ ڪيائون رات،
وچڙيون پريات، موٽي مصر آئيون."

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر سارنگ

داستان پهريون

١

اَگَمِيو[١]، آهي لَڳَهَ[٢]، پَسُ! لَطيفُ چئي،
اُتو مينهن وَڏڦُڙو[٣]، ڪَڏيو ڏَڻَ ڪاهي،
چَـنَ[٤]، چَڏي پَٽِ پَئو، سَمَرُ[٥] سَنباهي،
وِهو مَ لاهي، آسَرو الله مان.

٢

اَگَمَ[٦] ڪِيا الله، لَڳَهَ پَسُ! لَطيفُ چئي،
پَلَرَ[٧] جي پالوٽَ[٨] سين، پَٽَنِ جهِليا پاهَ[٩]،
واحِدَ وَڏائِي ڪِيا، مَتي ڳَسَنِ گاهه،
سانگين[١٠]، وَريا ساهَ[١١]، اُئَنِ آبُ[١٢] اَگوندِرو[١٣].

٣

آگَمَ اِيئَن نہ اَنگَ[١٤]، جهَڙو پَسَڻُ پِرينءَ جو،
سيڻَنِ رِيءَ، سَيَدُ چئي، رُوحَ نہ رُچَنِ[١٥]، رَنگَ،
سَهَسِين ٿِيا سارَنگَ[١٦]، جانِي آيو جُوءِ[١٧] ۾.

١ـ جهڙ ڪيو ٢ـ گهاٽو ڪڪر ٣ـ زوردار مينهن ٤ـ هيٺانهين جاءِ، چِپر ٥ـ سامان، ڪاڏو ٦ـ جهڙ، مينهن جو سعيو ٧ـ مينهن جو پاڻي ٨ـ پلٽ، اُٿل ٩ـ رنگ، ريج، پٽ ساوا ٿيا ١٠ـ اهي ماڻهو جي مال سانگي ڪڏهن ڪٿي، ڪڏهن ڪٿي رهن، خانہ بدوش، مارو ماڻهو ١١ـ خوشيون ٿيون ١٢ـ پاڻي ١٣ـ بنا گوندر، گهڻو ١٤ـ ڪڪرن جا ليڪا، چِٽ، آثار ١٥ـ خوش ڪن، وڻن ١٦ـ راڳڻي جو نالو، جهڙ، خوشيون ١٧ـ مڪان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

جانِي آيو جُوءِ ۾، ٿِيو قَلَبَ[١] قَرارُ،
وَهِلو[٢]، وِڇائِين وِيو، ڪَري غمُ گُذارُ،
نِظارو نِروارُ[٣]، پِيِ[٣] پَسايو پانهنجو.

٥

اُڀُون ڪَڪَرَ ڪَڏَرِيون، اُترَ ڏي آهِينِ،
ڪَريُ آگمُ آئِيُون، مُندَ نَہ مَٿائِينِ،
مَٿان لوڪَ، لَطِيفُ چئي، گُوندَرَ گَنوائِينِ[٥]،
پَلَرَ[٦] پِيارِينِ، اُجِيَنِ آبُ اَگُوندِرو[٧].

٦

اَڄُ پُڻِ اُتر پارَ[٨] ڏي، ڪَڪَرَ تو ڪَري[٩]،
وَسايو واتَڙَيَنِ تي، تو خالِقُ کَنڊَ[١٠] ڀَري،
پاسارِيان[١١] پَري، سانگَ[١٢] مَ وَجَنِ سُپِرِين.

٧

اَڄُ پُڻ اُتر پارَ ڏي، تاڙِي[١٣] ڪِي تنوار[١٤]،
هارِين هَرَ سَنباهِيا، سَرها ٿِيا سَنگهارَ[١٥]،
اَڄُ پُڻ منهنجي يارَ، وَسَڻَ جا ويس[١٦] ڪِيا.

١ـ دل کي ٢ـ جلد، سگهو، ترت ٣ـ ظاهر، پڌرو ٤ـ پرينءَ ٥ـ وڃائين ٦ـ مينهن جو پاڻي ٧ـ غمنار ٨ـ طرف ٩ـ ملار يا جهڙ ٿو ڪري ١٠ـ کنڊ (Continents) ملڪ ١١ـ پاسي کان ١٢ـ ڪنهن ڪم ١٣ـ ڪويل (تاڙو) ١٤ـ آواز، لات ١٥ـ ڌنار ١٦ـ ويگا، ڪپڙا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

اَڄُ پُرِ اُتر پارَ ڏي، ڪَڪَرِيُون ڪارِيُون،
وَسي ٿو وَڏڦڙو، ٿَهڪَنِ[١] ٿِيُون تارِيُون،
لَٿِيَن لُڪَ، لَطِيفُ چي، ڏايُون تاسارِيُون[٢]،
پِڇَنديُون[٢a] پَنارِيُون[٣]، وَرِي وَٿاڻِين[٤] آئِيُون.

٩

اَڄُ پُرِ اُتر پارَ ڏي، ڪَڪَرَ ڪِي چوٽِي،
منداٿِتي[٥] مينهن جِي، ڪِنوِڻِ نَہ ڪوٽِي،
آءُ لالَنَ موٽِي، گهورِيا رُسَڻَ ڏينهڙا.

١٠

اَڄُ پُرِ اُتر پارَ ڏي، ڪارا ڪَڪَرَ ڪيسَ[٦]،
وِڄُون وَسَڻَ آئِيُون، ڪَري لال لِبيسَ[٧]،
پِرين جي پَرديسَ، مون کي مِينهَنِ ميڙِيا.

١١

اَڄُ پُرِ اُتر پارَ ڏي، ڪَڪَرَ ڪِياٿِين،
مُنداٿِتَنِ مينهن جِي، رُت[٨] نَہ روڪِياٿِين،
پَلَرَ[٩] پَلِٽياٿِين[١٠]، سانگِيَنِ[١١] گهٽا سِڪَ ٿِيا.

١ـ سهٽيون لڳن ٿيون، وٽن ٿيون ٢ـ اجايل ٢a ـ پُسنديون ٣ـ متاريون، ڪوڏ مان جانورن کي چوندا آهن ٤ـ وَٿاڻن،(ڏانهن) جايون، آستان، مڪان ٥ـ موسم واري ٦ـ ڪيس جي رنگ جهڙا ڪارا ٧ـ لباس، پوشاڪ، وڳا ٧a ـ ملايا ٨ـ مند، موسم ٩ـ مينهن جو پاڻي ١٠ـ اوتيائين، وهايائين ١١ـ سانگ وارن، پرديسين، مارو ماڻهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

اَجُ پُرِّ اُميدُون، آگم سَندِيُون اُڀَ[١] ۾،
سانوَڻ پَسِي سَرَتيُون! سَڄَڻ سارِيُو مُون،
آئُون آسائِتِي[٢] آهِيان، مانَ پِـڄائي پِيُون[٣]،
گهرُ تہ گهرِجين تُون، مُندَ[٤] مِڙيئي مِينهَن جِي.

١٣

اَجُ پُرِّ اُتَر پارَ ڏي، ڪَڪَرَ تو ڪَري،
روضي[٥] پاڪَ رَسُولَ جي، پَلِتيو پَٽَ پَري،
وِڄُن[٦] ساڻ وَري، تہ سَنگهارَنِ[٧] سُکُ ٿِئي.

١٤

اَجُ پُرِّ اُتَر پارَ ڏي، ڪَڪَرَ تو ڪَري،
وَسِيو سي پَري، جي ڏُرَ[7a] ڏِينهَن[7b] ڪانِئيا[7c].

١٥

اُتَران ٿِـيِي آئِيُون، ڪَرِي هَڪَلَ هُوءِ،
پَري تَلَ[٨] تراِئيُون[٩]، جوڙي هَلِيُون جُوءِ[١٠]،
پَسو جا پَٽَنِ ۾، کَٿُورِيءَ خُوشبُوءِ،
اَچِي رُوبَروءِ، اُنِيون[١١] روضي تان رَسُولَ جي.

١ـ آسمان ٢ـ اُميدوار ٣ـ زمين ۴ـ موسم ٥ـ قبي، مقبري ٦ ـ کنوڻيـن ٧ـ مارو ماڻهـن ٨ـ تلاءَ ٩ـ هيٺيانهيون زمينون، چشما، ڍورا ١٠ـ نهر ١١ـ وسيون، وُلـيون. 7aـ سوراخ، کڏا، (Depressions) 7bـ (گرم) ڏينهن 7cـ ساڙيا.

١٦

رَوضي تان رَسُولَ جي، ڪِيو وِڄُڙِينِ وارو،
پَرِيائُون پِيرَ پَٿِي[١]، نُظَرَ سين نارو،
هادي! .يَرَ حُڪمَ سين، هِيءُ تَڙُو[1a] تاسيارو[1b]،
نِرِمَلُ[٢] نِظارو، پِيُ[٣] پَسايو پانهنجو.

١٧

پِيُ پَسايو پانهنجو، نِظارو ناگاهَ[٤]،
لَٿو ڪَٿُ قُلوبَ[4a] تان، تِي وِرُونهَڻُ[٥] واهَ،
اُميدُون اَرِواحَ[٦]، پِيُ پَسَندي پُڙِيُون.

١٨

وِڄُون وَسَڻَ آئِيُون، سارَنگُ سِينگاري،
اَڄيا لَڪَ، لطيف چي، پَلَرَ[٨] پِياري،
وِڄُڙِينِ واري، ڪَٿِي ڪَعبي تي ڪَرَ نائِيا[٩].

١٩

وَسي تَڏهن وَسَ[١٠]، مُندَ[١١]، مِڙوئِي مينهن جِي،
ڪَڏَرِنِ[١٢] ڪِيتا[١٣] چِڏِيا، جي مِڙيون تي مَسَ،
گابا مَتي گَسَ، ڏُکَ نَہ ڪندا ڏِيرا[١٤].

١- پيرو ڪري، قيرو ڏئي، چمڪاٽ ڪري 1a- (ٿر ۾) ڪُوهُ 1b- اُجايل، سُڪَلُ ٢- پاڪ، نور وارو، روشن ٣- پريئ ٤- اوچتو 4a- قلبن، دلين ٥- وروڻهن، خوشي، وندر ٦- دل جون مرادون ٧- گهٽا، لڪين ٨- مينهن جو پاڻي ٩- پاسا ڊرڪايا، پاڻي هاريو، ڪنڌ نمايا. (ڪَرُ بدن جي مٿين ڀاڱي کي چئبو آهي) ١٠- آبادي، سڪار ١١- موسم ١٢- جي مينهون ڪير نہ لاهين ١٣- ڪنراڳ، تيسو، ضد ١٤- ڪمزور، ضعيف.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٠

وَسَڻُ اَکِرِّينِ جيئن[1]، جي هوندَ[2] سِکيين مينهن،
تَه هوندَ راتو ڏينهن، بَس بُوندِنئُون نَه ڪَرِيين.

٢١

ڪَڪَرَ مَنجِهه ڪَپارَ[3]، جُهڙُ نيٽِنئُون[4] نَه لَهي،
جِهَڙا منهنجا سُپِرين، تَهِڙا ميگهه مَلهارَ[5]،
ڪَڏُ اکِيُون، کِلُ يارَا! وَجَنِ سُورَ سَندا[6] ڪِيو.

٢٢

جُهڙُ نيٽِنئُون نه لَهي، ڪَڪَرَ هُونِ نَه هُونِ،
سارِيو سُپِرِيَنِ کي، لَڙِڪَ ڳَلَنِ تي پُونِ[7]،
سِپي مَرُ[8] رويو رُونِ[9]، جَنِ مُسافِرُ سُپِرِين.

٢٣

گامَرَ[10] گُنديءَ[11] گَنجَ[12]، اَبَرَ مِ اُهاءُ[13] تيو،*
پَسِيءَ پِرِ پِرِينءَ جي، ڏُورِ تِيا سَڀِ ڏَنجَ[14]،
شالَ وَسَندو سَنجَ[15]، عاشِقَ تي اوهيڙا[16] ڪري.

٢٤

اُتو اوهِيڙا ڪَري، عاشِقَ مَٿي اَڄُ،
ڏُورِ ڏکارِيا پَڄُ، مِينهَنِ منهن ڏيکاريو.

١ـ جيئن ٢ـ هوند، جيڪر ٣ـ ڪاپار، مٿو ٤ـ نيٽِن يا اکين سان ٥ـ مينهن وارا ڪڪر، برسات ٦ـ نشان، ڦٽ ٧ـ ڪريو پون ٨ـ پل ته ٩ـ روئين ١٠ـ ڳوٺ ١١ـ اَنُ رکڻ جي گندي ١٢ـ خزانا، گهٽو ١٣ـ چمڪو، روشنائي ١٤ـ ڏنجهه، ڏک، ڏولاڻا، اهنج ١٥ـ سنجهي ساڻ ١٦ـ چوها مينهن، وڏيون ڦڙيون، وسڪارا.

* راڳائي فقيرن جي پڙهڻي: ڪامَ ڪَنديِ ڪنجَ، آبر مِ اُهاءُ تيو

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٥

اَڳَڻَ تازي[١]، ٻَهَرِ ڪُنڊِيُون[٢]، پَڪا پَٽَ سُونهَنِ،
سُرَهِي سيجَ[٣]، پاسي پِرين، مَرُ پِيا مينهن وَسَنِ،
اسان ۽ پِرين، شالَ هُونِ بَرابَرِ ڏينهڙا *.

٢٦

بَرَ وَنا، ٿَرَ وَنا، وَنِيُون تَرايُون[٤]،
پِرِهَ جو پَٽَنِ تي، ڪَنِ وِلوڙا[٥] وايُون،
مَکَڻَ پَرِينِ هَٽَڙا، سنگهارِيُون[٦]، سايُون[٧]،
ساري ڏُهَنِ سامُهِيُون[٨]، ٻولايُون[٩]، رايُون[١٠]،
ٻانِهِيُون ۽ ٻايُون[١١]، پَکِي[١٢] سُونهَنِ پانهنجي.

٢٧

بَرَ وَنا، ٿَرَ وَنا، وَنو جيسَرُمير[١٣]،
آگَمَ ڪَري آئِيُون، پاڻُرِ[١٤] پَري پيرَ،
لاٿائون، لَطيفُ چئي، وانڍِيُنِ[١٥] مَٿان وير[١٦]،
سَرَها ڪِيائون سيرَ، سَرَهِيُون سَنگهارِيون تِيُون.

٢٨

بَرَ وَنا، ٿَرَ وَنا، وَنِي ڪَڇَ ڪِنارَ[١٧]،
پوچاڙِيءَ[١٨] پَٽَنِ تي، ڏِسُ! نايائون نارَ[١٩]،
سَباجهي[٢٠] سَتار، لاٿا ڏُرَتَ[٢١] ڏيهَ تان.

١- عربي گهوڙو ٢- ڪنڊيدار سگن سان مينهون، (مالدار هجڻ جي نشاني) ٣- کٽ، پلنگ *- هميشه پاڻ ۾ صلح هجيئون (شاهواڻي)، شال اسان ۽ اسان جي پرين لاءِ ڏينهن هڪ جهڙا هجن: يعني ڪي ڏينهن ڏکيا ۽ ڪي سکيا نه هجن! ٤- ڍورا، ماٿريون ٥- ڏڌ ولوڙڻ ٦- مارو ماڻهن جون زالون، موچاريون زالون ٧-سکيون، آسوديون ٨- سامهون بيٺل ٩- خاص رنگ جون مينهون ١٠- خاص رنگ جون مينهون ١١- رئيسياڻيون ١٢- مَنهَ ۾ ١٣- جيسلمير جو هڪ ملڪ ١٤- ٿر جي وچ وارو حصو ١٥- وڏيرين، چڙهين زالن، ڪنواريون زالون ١٦- ڏمر، چڙ، ڪينو ١٧- پاسو، طرف ١٨- شام جو، پوئين وقت ١٩- ڪوهن مان پاڻي ڪڍڻ جو چرخو ٢٠- مهر ڪندڙ، رحيم ٢١- ڏک، ڏکار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٩

سارَنگَ! سارَ لَهِيج، اَللهَ لَگِ[1] اُجِيَنِ جِي،
پاٽِي پُوجَ[2] پَٽَنِ ۾، اَرِزان[3] اَنُ ڪَرِيجِ،
وَطَنُ وَسائِيجِ، تہ سَنگهارَنِ سُکُ ٿِئِي.

٣٠

سارَنگَ کي سارِينِ، ماڙهُو، مِرگه[4]، مِينهِيُون،
آڙِ يُون[5] اَبَرَ آسِري، تاڙا[6] تَنوارِينِ،
سِپُون جي سَمُوندَ ۾، نِئين سِجُ[7] نِهارِينِ،
پَلَرَ پِيارِينِ، تہ سَنگهارَنِ سُکُ ٿِئِي.

٣١

ڪانڌَ[8] مَ وِڪُڻِ ڪُنڍِيُون، ڏَنُ سَيوئِي[9] ڏارِ،
اَيَرِيُون، سَيَرِيُون[10] پانهنجون، سَبِيُون[11] سَبِ سَنيارِ[12]،
ٻَنَ[13] ڇَڏي، ڇَنَ[14] پَئِي، وَڃِي وَلهارَنِ[15] وارِ[16]،
تہ اَچِي اَڱَڻان[17] ٻهارِ، سَرِلا[18] ڪَندي سَڏَڙا.

٣٢

سارَنگَ کي سَعيو[19]، توکِي سَعيو نہ ٿِئي،
گُ ڙِي[20] تو گُمانَ ۾، آيو ڪِي آيو،
هارِين لَئِي هَرُ هَرِ جاءِ ۾، هادِيءَ هَلايو،
مَتان ايئن ڀانئيو، تہ بادَلَ آهِ بَسِ ڪِي[21].

١- واسطي، ڪارڻ ٢- گهٽو ٣- سستو ۴- هرڻ ٥- ڏيڏ جا پکي ٦- پکيءَ جو نالو، جو مينهن ۾ پرگهٽ ٿيندو آهي ٧- هر روز ٨- ڀتار، خاوند ٩- سجوئي ١٠- ڏٻريون خواه ٿلهيون ١١- رڍون ١٢- سار، ڳڻ، لهه ١٣- جهنگ، ٻيلو، مٿانهين زمين ١۴- منهه، هيٺائين جاءِ ١٥- ولرن، مال جا ڌڻ ١٦- ورائي ١٧- اڱڻ ۾ ١٨- چٽــو، وڏي سڏ، جهڙ، ملار ١٩- ڪوشش ٢٠- گوڙ ڪري ٢١- ڪٿي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣٣

سارَنگُ سينگاري، وِڄُون وَسَڻَ آئيون،
بَرِسِي ٻَڌاري، ٻَرِيا ٻَڌَ پُراڻَ[١] جا.

وائي

منهنجي سَيّدُ سارَ لهندو، مون کي آهِ اُميدَ اَللهَ مِ.
سَجِدي پَئِي سپرينءَ، زارِي زورِ ڪَندو،
مون کي آهِ اُميدَ اَللهَ مِ.
اُمَتَ ڪارَڻِ احمَدُ اُتِ، پَرمَلُ[٢] پاڪُ پِنَندو،
مون کي آهِ اُميدَ اَللهَ مِ.
صُورَ[٣] ڏَڪا[٣a] ٿيندو، اَکيُون سَڀُ سِڄُ ڪَڏَندو،
مون کي آهِ اُميدَ اَللهَ مِ.
ميڙو ٿيندو مومِنين اُتِ مُحمّدُ مِيرُ مَلَهِيندو[٤]،
مون کي آهِ اُميدَ اَللهَ مِ.
نَفسا نَفسِي[٥] سَيَڪو ڪَري، داتا[٦] دَرِ دوڙَندو،
مون کي آهِ اُميدَ اَللهَ مِ.
مُهتُ[٧] ڏِيندُسِ مَولو[٨]، اُتِ بَديُون بَخشائيندو،
مون کي آهِ اُميدَ اَللهَ مِ.

١- مڪان جو نالو، ڊورو، پراڻي ٢- ٻين جو مددگار، پاڪ ٣- اسرافيل وارو توتارُو ٣a- ڏڏڪو ٤- خوش ٿيندو، سرخرو ٿيندو ٥- پنهنجي پنهنجي جند ٦- ڏيندڙ سخي ٧- مان، عزت ٨- مالڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻيو

١

سارَنگَ سائِي سِٽَ، جِهَڙِي لالِي[1] لاڪَ[2] جِي،
اِيئن سِي اُڀَنِ[3] اَنگيا[4]، جيئن سِي چُنِيءَ[5] چِٽَ،
بَرسِيو پاسِي پِٽَ، پَرِيائِين ڪُنَ ڪِراڙِ[6] جا.

٢

پِرِي[7] پِٽَ تي آئيو، سارَنگُ سِهَجَ مَنجها،
ڪِرِيُون[8] ڪنڀار جيئَن، وِجُون اُتَرَ وا،
سَرها سَبِزا[9] ٿِيا، ڊامَڻَ[10] ڊِبَ ڪِيا[11]، *
ڦِرِي پَنِنيا[12]، پَرِيائِين ڪُنَ ڪِراڙِ جا.

٣

پَرِيائِين ڪُنَ ڪِراڙِ جا، وَنو وارِياسو[13]،
ڪُٽيتِيءَ[14] ڪِنوَڻِ ڪِيو، چَڳُو چَوماسو[15]،
ماڪاٽِيءَ[16] تان موتِيو، ڏيئِي پَبَ[17] پاسو،
خالِقَ ڪِيو خاصو، ڇيهو[18] چُڪِيءَ[19] ڪَنڊِيين[20].

٤

ڇيهو چُڪِيءَ ڪَنڊِيين، ڪِيائِين ڳَڙَنگَ[21] تي ڳَلَ،
هَڏا ڪَتِيان[22] هَلِيو، پَرِي تَرايُون تَلَ،
آندائِين آبَ اُجَلَ[23]، مَٿي باغ بَهارَ ٿِي.

١- لالاڻ ٢- لاک جو ڳاڙهو رنگ ٣- ڀاڻن ۴- چٽ ڪيڻ، رنگ ڏيڻ ٥- جيئن مٿي جي رنگدار پوتي ٦- پٽ جي ويجهو هڪ ڍنڍ ٧- ڦري، وري، ڦيرو ڪري ٨- ڪليون، خوش ٿيون ٩- ساوڪون ١٠- گاهه جو قسم جنهنجون پاڙون غريب ڏٽ ڪري کائيندا آهن ١١- واري جو ڍڙو، ڍڙيون ڪيون، گهڻو نڪتيون * ڊِبَ ڊامڻ اُپايا، ڊِبَ تي ڊامڻ اُڀريو ١٢- پٽن کان يا جا ١٣- واريءَ واري زمين، ٿر ١۴- پوري وقت يا موسم تي اينديڙ ١٥- سانوڻ جا ڏينهن، برسات جي مند ١٦- مڪان جو نالو ١٧- جبل جو نالو ١٨- هڪ قسم جو گاهه ١٩- هڪ ڍنڍ جو نالو ٢٠- ڪنڊين تي ٢١- پٽ شاهه کان اڌ ميل پري هڪ زمين جو ٽڪرو ٢٢- مڪان جو نالو ٢٣- اٿل، پلٽ، پالوٽ.

٥

اَڄُ رَسيلا[١] رَنگَ، بادَلَ ڪَڍيا، بُرجَنِ[٢] سين،
سازَ، سارَنگيُون، سُرَندا، وَڄائِي بَرُ[٣] چَنگَ[٤]،
صُراحِيُون[٥] سارَنگَ، پَلِتِّيُونَ راتِ پَدامَ[٦] تي.

٦

مينهان[٧] ۽ نينهان[٨]، ٻَئِي اَڪَرِ هيڪَڙي،
جي وَسَڻَ جا ويسَ ڪَري، تَہ ڪَڪَرَ ڪَنِ ڪيهان[٩]،
بادَلُ تِي بيهان، جي آگَمَ اِڃَڻَ جا ڪَرِين.

٧

بادَلَ! تُمَ پَي ڪَرُن،* ڪَنَڪَ جِتِ مِڙَنِ،
تَنگَ[١٠] پِڃَنِ، تَرڪَشَ[١١] پُسَنِ، سَڃَڻَ چِتِ پَونِ.

٨

ڪُنُڪَنِ[١٢] ڪانڊَ[١٣] چِتِ ڪِيو، جُهڙُ پَسِيو جِهجَنِ[١٤]،
وَرَ[١٥] رِيءَ وانڍِيَنِ[١٦] اَڍِيا، پَڪا سِي مَ پُسَنِ،
اُتَرُ ڊاهي اُنِ جا، تَہ ڪنهن ڪي ڪارُون[١٧] ڪَنِ،
وارِثُ وَرِي تَنِ، اَچِي شالَ اولُون ڪَرِي[١٨].

٩

ڪُنُڪَنِ ڪانڊَ چِتِ ڪِيو، جُهڙُ پَسِيو جُهڪَنِ[١٩]،
سُٽِيو رَڙ رَعدَ[٢٠] جِي، ڪَلِيُون[٢١] تِيُون ڪَنبَنِ،
ڪَلِيُون[٢٢] ڪِيئَ ڪُڇَنِ، ويچارِيُون وَرَنِ ري.

١- رس وارا، وٺندڙ ٢- تارن جي جهڪتن ٣- سچو ئر ۴- ساز جو قسم جو وات ۾ وڄهي ان جي وچ ۾ پيتل تار کي آڱر سان هلائڻ سان سريلا آواز نڪرندا آهن ٥- گهگهيون ٦- پٽ پرسان مڪان جو نالو ٧- مينهن ٨- نينهن ٩- ڪيهون، دانهون * اي ڪڪرا تون اتي زور سان مينهن وسائين ٿو. ١٠- گهوڙي جا تنگ ١١- تيرن رکڻ جون بگڙيون ١٢- ڪنجهن، ڪرڪن ١٣- پيتار، مڙس ١۴- ڦسن، غم ڪن، ڳرن ١٥- مڙس ١٦- ماني وندينلڙ، رنڙن ١٧- پڪارون، دانهون ١٨- يادگيريون ڪري، ڊڪ ڊڪي، پردو ڪري ١٩- ڪٽڪن، تنوارين ٢٠- گجگوڙ ٢١- ڪليجا ٢٢- اپوجهہ جوان زالون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

ڪَرُ[١] مَرُ[٢] ڪامي پَڇي، آئون وِينديِ دَرِ دوستَنِ جي.
جِيائِين[٣] ڏُجَهنِ[٤] تَڪِيو[٥]، سَجَڻُ تِيائِين[٦] اَڇي،
آئون وِينديِ دَرِ دوستَنِ جي.
نُورا پايو نِينهن جا، دَرِ پِرِيَنِ جي نَچي،
آئون وِينديِ دَرِ دوستَنِ جي.

داستان ٿيون

١

مُندَ ٿِي مَندَلَ[٧] مَنديا[٨]، ڪِي اوهِيڙَنِ[٩] اوڪَ[١٠]،
چاچَرِ[١١] ٿِي چَنَنِ ۾، مينهُون چَرَنِ موڪَ[١٢]،
سَرَهِيُون ٿِيُون سَنگهارِيُون، پويو[١٣] پائِنِ طوقَ[١٤]،
ميها، چيڙ، ڦُنگيُون[١٥]، جِتِ ٿِيَنِ سيئِي ٿوڪَ[١٦]،
لاهِيِين مَتان لوڪَ، ڏولائي[١٧] جا ڏينهڙا.

٢

مُندَ ٿِي مَندَلَ مَندِيا، تاڙِي[١٨] ڪِي تنوار[١٩]،
هارِين هَرَ سَنباهِيا، سَرَها ٿِيا سَنگهارَ،
اَڄُ پُرِ منهنجي يارَ، وَسَڻَ جا ويس ڪِيا.

١- گذم، دشمن، رقيب ٢- پلي تہ ٣- جتان، جيئن تہ ٤- ڏجهن غمن، دشمنن ٥- اڪيون وڌيون ٦- تتان، تنهن ڪري ٧- سر منڊ جو ساز، مزا ٨- تيار ڪيا، بنايا، لڳايا ٩- مينهن جي ڪڪرن ١٠- وسڪارو ١١- پاڻي جي اڇ، ڍوري ١٢- گهڻو ۽ جالارو پاڻي ١٣- هار ڳاهيو ١٤- ڳٽ ١٥- ترڪاريون، ڪنپيون ١٦- اسباب، شيون ١٧- ڏڪن، رولڙي ١٨- نَنڍڙو پکي جو مينهن جي موسم ۾ لنوندو آهي، ١٩- آواز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

مَندَ تِي مَندَلَ منڊِيا، آيو جُهڙُ جهاتِي[١]،
هِڪُ اَرزان[٢] اَنُ تِيو، پِيو مَڪَڙُ منجهه ماتِي،
ڪَلِمِي سين ڪاتِي[٣]، لاتُمِ ڪَسُ قُلوبَ تان.

٤

ڏِيئِي ريجُ راڻڪَ[٤] کي، کِياڻين لُوتَڙِيءَ[٥] تي لَلَ[٦]،
ڏُلهي[٧] ڇَڏِياڻين ڏُرُ[٨] کي، پاڻِيءَ پَرِياڻين پَلَ[٩]،
آندَئين آبَ اُڇَلَ، موڪَلَ تِي مينهَنِ کي.

٥

مُون جُهڙُ ڏِٺو اُبَ ۾، ڏوِليا! لَڏَ مَ لاهه،*
اَچَنِ آبُ اَکِئين کِيو، وِچُون اُتَرَ واءِ،
ڇَنَ[9a] ڇَڏي پَٽِ پاءِ، اَڏُ اُتاهِين پَکَڙا.

٦

مُحِبَ منهنجا سُپِرِين! آئِيندُءِ اَللهُ،
توکي ساري ساهُ، اُڪَنڊِيو[١٠] آهُون ڪَري.

٧

پاڇاتِيان[١١] پَئِي، تِيو آڳاتِيان اَگِرو[١٢]،**
ڇُڪَسِ سَڀِ ڇَپَئِي، تَڏِهن مولي مِينهن وَسائِيا.÷

١- جهڙ پٽ، ٽڪو ٢- سهانگو ٣- ميٺي ٤- پٽ جي ويجهو مڪان ٥- مڪان جو نالو ٦- مهر، پلاٽي ٧- پري ٨- پٽ جي ويجهو هڪ مڪان جو نالو ٩- پٽ جي ويجهو هڪ مڪان جو نالو
*اي پيارا! هلڻ لاءِ جو بوجهو يا بار لڏيو اٿئي، سو لاهي نہ رک، يعني سعيو ترڪ نہ ڪر.
9a- هيٺاهين، جهڪاڻ، پٽ جي ويجهو هڪ مڪان جو نالو ١٠- سڪندڙ، آسروند ١١- موسم جي پڇاڙيءَ ۾ ١٢- بهتر، واڌو. ** جيتوڻيڪ مينهن پاڇاتو پيو آهي پر اهو آڳاتي مينهن کان بہ سٺو پيو آهي. ÷ جڏهن دعائون گهري گهري ٿڪجي پيس تڏهن مَسَ مولا مينهن وسايو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

آگمَ ڪِيو اَچَنِ، سَجَڻَ سانوڻ مينهن جيئن،
پاسي تَنِ وَسَنِ، جي سَبُ[o] جَماندَرُ[١] سِڪِيا.

٩

اوچَڻُ گهرجي آجِڪو[٢]، جُهوپو[٣] سَهي نہ سِيءُ،
سُٿائيج سُوَرِ[٣a] کي، حالُ منهنجو هِيءُ،
اَگڻَ آيو تيءُ، تہ ڏوليا! ڪنهن ڏِنگِ[۴] تِيان.

١٠

ڪانڌ! تنهنجي پاندَ[o] ري، سَنجهي سِيءَ مَران،
ڪامِلَ! ڪَپاهُنِ[oa] ۾، پيئِي ٿارَ ٿَران،
تارِيءَ[٦] تِنهن[٧] تَران، جيئَن وَرُ وِهاڻِيءَ[٨] وارِيو.

١١

ڪانڌ! تنهنجي پاندَ ري، سِيءَ مَران سَبُ راتِ،
ڪامِلَ! ڪَپاهُنِ ۾، جَهپَ[٩] نہ اَچي جهاتِ[١٠]،
اَچِين جي پِرِياتِ، تہ اَئُون سِيءُ نَہ سارِيان.

١٢

مِينديو[١١] مينهن پُسائِيو، سِرِي ٿِيو سِيلو[١٢]،
پَکي پيهِي آئِيو، رَحمَتَ جو رِيلو[١٣]،
ساجَنُ سَوِيلو، پيچ پِنِيءَ[١۴] گهرِ اِئيو.

---

o- سجي ١- ڄمار، حياتي ٢- آڌڙو، توشو، سمر ٣- جهوپڙي ٣a- وڙ ڪندڙ، محسن، ڪانڌ
۴- حال ۾ ٥- پلاند، پلؤ، ڏڪ oa- ڪپهہ جي اوڇڻ ۾. سَوَڙين ۽ پٿرڻين ۾. ٦- تات،
ذڪر ٧- تنهنجي ٨- رات گذرڻ بعد، صبح ساڻ، جلدي ٩- ننڊ، پنڪي ١٠- ذات، بلڪل،
مور، بنھ ١١- وار ١٢- سيلهو، مٽي کي چوڌاري پنڌل وارڊ جي چگ ١٣- وهڪ، لار ڪري
وهندڙ پاڻي ١۴- صبح جو، اسر جو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

اَڪيُون ميگھ ملهارَ، صُورتَ تنهنجي سَڀُ جَڳُ موهِيو[١].
سَجِدو فِيلَ[٢] فِي الحالُ ڪِيو، پَسِي مُطّلب[٣] نُورُ[٤] نِراڙَ،
ڄاپَڻَ[٥] وَقتِ ڄامَ[٦] جي ڪِريا ڪُنگِرا ڪوٽ ڪُفّارَ،
صُورتَ تنهنجي سَڀُ جَڳُ موهِيو.
آڳي سَڀُ اُيَنِ جو، توکي ڪارِيو[٧] سِيرُ سَتّارَ، *
وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ[٨]، توسين قادِرَ ڪِيا قرارَ،
صُورتَ تنهنجي سَڀُ جَڳُ موهِيو.
قادِرَ پاڻَ قَسَمَ ڪِيا، خاڪِ قَدَمَنِ جا ڪَلتارَ[٩]،
آهِنِ ڪَرَمَ ڪَرِيمَ جا، اَحمَدَ ساڻُ اَپارَ[١٠]،
صُورتَ تنهنجي سَڀُ جَڳُ موهِيو.
اُڪنڊِيا[١١] جي اَبرَ[١٢] کي، سَرها ٿِيا سي سَنگهارِ[١٣]،
موڪَلَ ٿِي مينهن کي دوسَ هَٿانِ دِلدارَ
صُورتَ تنهنجي سَڀُ جَڳُ موهِيو.

داستان چوٿون

١

سَجَڻَ سانوڻَ مِينهَن جان، جُهڙُڪَنِ پاسي جهوڪَ[١٤]،
ڏِيندا پاهُ[١٥] پَٽَنِ کي، مَنجهان مِينهَنِ موڪَ[١٦]،
لَسَ[١٧] پِيارِينِ لوڪَ[١٨]؛ آگمَ ڪِيو اَکِينِ سين.

١ـ عاشق ڪيو، چريو ڪيو ٢ـ هاٿيءَ (شيطان) ٣ـ عبدالمطلب، حضرت محمدﷺ جن جو ڏاڏو ٤ـ روشني، مٿيا ٥ـ ڄمڻ ٦ـ سردار حضرت محمدﷺ ٧ـ ڪرايو * آڳي (ڏٺي) سيني آسمانن جو سير ڪرايو! (معراج ڏانهن اشارو) ٨ـ سگهوئي تنهنجو رب توکي عطا ڪندو، راضي رکندو ٩ـ بخالق ١٠ـ گهڻا ١١ـ سڪيا ١٢ـ ڪڪرن، برسات ١٣ـ ڏنار، محبوب ١٤ـ وٿاڻ، اوطاق، مڪان جو نالو ١٥ـ رنگ، ريج ١٦ـ جالارو پاڻي ١٧ـ پاڻيءَ جي اڃ ١٨ـ ماڻهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

اَڄُ پُڻِ اُتَرَ پارَ ڏي، ڪَڪَرَ ٿو ڪَري،
وَسِيو سي يَري، جي ڏَرَ ڏِينھن ڪانئِيا[١].

٣

واھُوندا[٢] وِڄُون ٿِيون، ڪُڙِيُون ڏانھن ڪَنيات[٣]،
ڪُنڍِيُون ڪاھي گسِ ڪَرِيو، وَڄُون ڪَرِيو واٽَ،
سَنگھارَنِ سُکُ ٿِيو، لَٿِي اَڄَ اُساتَ[٤]،
جُھڙُڦُڙُ ڏِيئِي جھاتَ[٥]، پُسائيندو پَٽِيُون[٦].

٤

سَڄو صافُ نَہ اُيرِي، سَرِلي[٧] وِڄان سِڄُ،
مُنھن چَڙھِيو ماڙُھَنِ[7a] کي، ڏِئي واڏائِي وِڄُ،
ھيئنڙا ڪِپُ مَ ڪِڄُ،* سِگھا مِلندءِ سُپِرِين.

٥

ڏَ ٿِ[٨] ڏَرِي پَٽِ پِيِيُون، پاسي پارِڪَرَ،
سَيِيئِي يَرِيا سَرَ[٩]، پَلَرَ جي پالوٽ سين.

٦

ڏَٿِ ڏَرِي پَٽِ پِيِيُون، آيُون عُمَرِ ڪوٽَ،
پُسايائُون پَلَرَ سين، سُڪا پَٽَ جي سوٽَ[١٠]،
چَنچَل[١١] ڏِيئِي چوٽَ[١٢]، سَبِ سامارو[12a] سَرِ ڪيو.

١- جلايا، ساڙيا ٢- الھندي جي ھوا لڳڻ ڪري، اُلھندان، اولھ طرف کان، طرف ٣- گجرات ۾ ھڪ شھر ۴- اُڄَ ٥- جھٽ، جلدي ٦- ميدانَ ٧- جھڙ، ملار 7a- ماڻھن * اي دل ڳڻتي ۽ فڪر نہ ڪر. ٨- مڪان جو نالو، ريگستان ٩- ڍورا، تلاءَ ١٠- خشڪ ١١- چست، چالاڪ (ھي بيت چنچل جو چيل ٿو ڏسجي) ١٢- چوٽيءَ تائين ڀريل، گھٽو. 12a- ھاڻوڪي ضلعي ميرپورخاص جو شھر سامارو (۽ پسگردائي)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

ڏَٺِ ڏَرِي پَٽِ پِپِيُون، آيُون ڪاهي ڪاماري،[٥]
وَٺا پَٽَ پُراڻَ جا، وَٺِيُون ساماڙي،
ڪَڪَر ۾ ڪاري، وِڄُڙِيُن پَسو! ويسَ ڪِيا.

٨

ڏَٺِ ڏَرِي پَٽِ پِپِيُون، ٿيا وَلهارَن[١] وِيءَ[٢]،
سِجُ چَنڊُ نہ پاڙِيان، سيڻَن جي شَبِيهَ[٣]،
جي جانِي اَندَرِ جِيءَ، سي پِرين پيهي گهر آئِيا.

٩

ڏَٺِ ڏَرِي پَٽِ پِپِيُون، وِڄُن ڪِيو واڄو[٤]،
پَکو پنهنجي پِرينءَ لَئِي، سِبي ڪَرِ ساڄو،
سَڄَڻُ سَباجهو، پيچَ پِنيءَ[٥] گهرِ آئِيو.

١٠

ڏَٺِ ڏَرِي پَٽِ پِپِيُون، وِڄُن ڪِيا ڏَرَمَ[٦]،
واحِدَ وَڌائِي[٧] ڪِيا، ڪُنڊِين[٨] ساڻَ ڪَرَمَ،
سَنگهارَنِ شَرَمَ، رَکُ منهنجا سُپِرِين.

١١

وَسي سارِي راتِ، صُبُحَ جو ساهُ کَٽي،
مَنجهيئِي مِينهن پِرِيَن جو، جي تَنَ ۾ هُوئِيئِي[٩] تاتِ،
تہ وِهائِيءَ پِرِياتِ، هوندَ[١٠] بادَلَ بَسِ ئي نہ ڪَرِين.

٥- هاٿوڪي ضلعي ميرپورخاص جو ڳوٺ ڪامارو (شريف) ١- ولرن، ڌڻن ٢- چارو، ساوڪ، پيلو ٣- شڪل ۴- سر آلاپيا ٥- پرهه ڦٽي ٦- پلايون ٧- گهٽائي ٨- ڏنگن سگَن واريون، مينهون ٩- اُتي، هُيئي، توکي هُئي ١٠- هوند، جيڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

موتِي ماندانڻ[1] جِي، واري ڪِيائِين وارَ[2]،
وِڄُون وَسَڻَ آئِيُون چوڏِسِ ٿِي چوڌارَ،
ڪي اُتي هَلِيُون اِستَنبولَ-ڏِي، ڪي مَٿِيُون[3] مَغرِبَ[4] پارَ،
ڪي چِمڪَنِ چِينَ تي، ڪي لَهَنِ سَمَرَقَندِين سارُ،
ڪي رَمِي[5] وِيِيُون رومَ تي، ڪي ڪابُلَ، ڪي قَندارَ،
ڪي دِلِيءَ، ڪي دَکَن، ڪي گُڙَنِ[6] مَٿي گِرنارَ،
ڪَهِين جُنبي جيسَرَمِيرَ تان، ڏِنا بِيڪانير بَڪارَ[7]،
ڪَهِين ڀُڄُ ڀِڄائِيو، ڪَهِين ڍَٽَ مَتاهِين ڍارَ[8]،
ڪَهِين اَچِي عُمَر ڪوٽَ تانِ، وَسايا وَلهارَ[9]،
سائِينمِ! سدائِين، ڪَرِين مَٿي سِنڌَ سُڪارَ،
دوسَ[10]! مِٺا دِلدارَ! عالَمُ سَڀُ آبادُ ڪَرِين.

١٣

موتِي ماندانڻ جِي پَري ڪِيائِين پيچَ[11]،
وِڄُون وَسَڻَ آئِيُون، سارَنگُ چَڙهِيو سيجَ،
تنهن نِوَرِيُون[12] نَوازِيُون، ڏِٺي ڏوٽان[13] ڏيجَ[14]،
پِڄَ ڪَٿِي پَٽَ هَلِيا، هارِي مَنجهان هيجَ[15]،
راضِي مَنجهان ريجَ[16]، عالَمُ سَڀُ آباد ٿِيو.

١- جهڙي ڦڙي ٢- پيرو، ڪاهه، حملو ٣- ڏانهن (رخ رکيائون) ٤- اولهه ٥- رڙهي ٦- گجگوڙ ڪن ٧- ملڪ جو نالو ٨- پاسي، وٽ، لاڙو، جهڪاءُ ٩- ولر، ڌڻ، مکان جو نالو ١٠- دوست ١١- ريج ١٢- وانڍيون، ورن ڪانسواءِ زالون، ڇڙيون ١٣- پيٽا، ججها ١٤- سامان ١٥- محبت، شوق ١٦- پاڻي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٤

موتِي ماندانڻِ جِي، جَڙِي ڪِيائِين جوڙَ،
وِڄُون وَسَڻَ آئِيُون، بَهِ بَهِ[١] بَڌائُون بوڙَ[٢]،
اَنَنِ جا عالَمَ[٣] ۾، لَکين تِيا کوڙَ[٤]،
سارَنگَ لاتِي سوڙَهه[٥]، ساندَهِ[٦] سُهائو[٧] تِيو.

١٥

موتِي ماندانڻِ جا، پَرِي ڪَيائِين پَرَ[٨]،
وِڄُون وَسَڻَ آئِيُون، ڪوڏان ڪَٽِي ڪَرَ[٩]،
مينهون پانڻَ مُرادِيُون، تَڏا چَرَنِ تَرَ[١٠]،
وَڏِي اوهَ[١١] آئِيُون، پُنِيءَ لائي ڦَرَ[١٢]،
ساري اَڇيو سُوا مينهون[١٣]، ڏِيَنِ کير سَڃَرَ[١٤]،
سانُڻ وانڍِينِ وَرَ، پَرِيُون[١٥] پَرِچَڻَ جُون ڪِيُون.

١٦

حُڪُمُ تِيو بادَلَ کي، ته سارَنگَ ساٿَ ڪِجَنِ[١٦]،
وِڄُون وَسَڻَ آئِيُون، تَهَ تَهَ[١٧] مِينهن تِمَنِ،
جَنِ مَهانگو لِهي ميڙِيو، سي تا هَٿَ هَڻَنِ[١٨]،
پَنجَنِ مَنجهان پندرَهن تِيا، ايئن تا وَرَقَ وَرَنِ،
ڏِڪارِيا[١٩] ڏِيهَنِ مان، شَلَ مُوڏِي سَبِ مَرَنِ،
وَرِي وَڏِي وَس جُون، ڪِيُون ڳالهيون ڳَنوارَنِ،
سَيّد چِي سَيِنِ، آهِ توهِ[٢٠] تنهنجي آسِرَو.

١ـ واهه واهه ٢ـ پاڻي جي اٿل، گهڻو مينهن ٣ـ جهان ٤ـ ڍِڳ (ٻي پڙهڻي: اَنَنَ جا عالم ۾، ڪَرنِ اندر ڪوڙ) ٥ـ ننڊي، مهانگائي ٦ـ لڳاتار ٧ـ روشني، خوشي ٨ـ ڪپر، ڪنارو ٩ـ ڪنڌ ١٠ـ بيابان، پٽ ١١ـ ٿڻ (سان) کير جي جاءِ ١٢ـ ٻَچا ١٣ـ کير ڏيندڙ مينهيون ١٤ـ مٺو، تازو ١٥ـ پلايون، لائق ١٦ـ خوشيون ڪجن، ساٿ سڳن ١٧ـ خوشيءَ مان، مزي مان ١٨ـ پڇتائين ١٩ـ ڏڪاري، مهانگو وڪڻندڙ ٢٠ـ مهرباني، پلاڻي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

اَندَرِ جُهڙَ جهورِ[1] وَهي، پَهَرِ کَکَرُ نہ کوءِ،
وَسائِيندِي وِڄُڙي، حُبَ جَهِين کي هوءِ،
لالَنُ جَنهِين لوءِ[2]، سي اوکاٽِينِ[3] نہ اَکِيُون.

١٨

اَندَرِ جُهڙَ جهورِ وَهي، پَهَرِ بَرسي[4] بُوندَ اَپارَ[5]،
وَتِ جَنهِين هُنِ[6] يارَ، سي اوکاٽِينِ نہ اَکِيُون.

١٩

آگَمِجِي اَئِيُون، اُتَران کَري اُورِ[7]،
جي پِرِين هُتَرا ڏُور، سي مون کي مينهَنِ ميڙيا.

وائي

آئِي مُندَ مَلهارَ، آئون کُهنبا[8] کَندِيَسِ کَپڙا.
وَسَڻَ جا ويسَ کِيا، اَڄُ منهنجي يارَ،
آئِي مُندَ ملهار.
لارَ[9] لائِيندي[10] وَڄَڙا، پِنَڙَسِ پَنيا وارَ[11]،
آئِي مُندَ ملهار.
پَکي آءُ پِرِين تُون، لَهُ منهنجي سَيّدَ سارَ،
آئِي مُندَ ملهار.

١- زور، گهٽو ٢- گهر، مڪان ٣- موڪيون ڪن ۴- وسي ٥- گهٽو ٦- هُونِ، هجن ٧- ميڙ، ڪاهه ٨- ٻگاڙها ٦- چڙي جي اندران وڃائيندڙ هڏي جو گهڙيل ٽڪرو ١٠- ٻڌندي (وڄڙن کي گهنڊيون) ١١- ڳتيل يا وٽيل وار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر آسا

سُر بابت:

آسا هڪ هندستاني راڳڻيءَ جو نالو آهي.

هي سر ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري نسخي ۾ ڏنل ڪونهي. ڊاڪٽر ٽرمپ واري نسخي جي پهرئين داستان ۾ ١٦ بيت آهن، پر سرڪاري ڇاپي وارا ١٧ بيت قائم رکيا ويا آهن. ٻئي داستان واري وائي، سرڪاري ڇاپي ۾ ڏنل وائيءَ جي عيوض ڊاڪٽر ٽرمپ واري نسخي مان اختيار ڪئي ويئي آهي.

ٽئين داستان ۾ ٽرمپ صاحب واري نسخي وارا ٢٦ بيت قائم رکي سرڪاري نسخي مان ٻيو نمبر بيت اضافو ڪيو ويو آهي. داستان ٽئين جي ٽيون نمبر وائي پڻ سرڪاري نسخي مان اختيار ڪئي وئي آهي. چوٿين داستان ۾ ٽرمپ صاحب واري نسخي ۾ ڏنل بيت قائم رکي بيت نمبر ٣٦ سرڪاري نسخي مان اضافو ڪيو ويو آهي. بمبئي واري ڇاپي ۾ ڪئين اوپرا ۽ اجايا بيت آهن جي نظرانداز ڪيا ويا آهن.

روحاني راز:

شاهه هڪ سچو صوفي هو ۽ سندس رسالو صوفي اصولن ۽ معنوي خيالن جو مجموعو يا مخزن آهي. هن سر ۾ شاهه حرص ۽ هوس کان پناهه پني آهي ۽ نفس کي ڏاوڻ ڏائي قابو ۾ رکڻ جي رمز ٻڌائي آهي. خدا تعاليٰ انسان جي آزمائش ۽ امتحان وٺڻ لاءِ هن کي حرص ۽ هوس جي مڪان (جهان) ۾ موڪلي ارشاد ڪيو آهي، ته نفس جي ڇنبي ۾ نه اچجانءِ، بلڪ سدي سٽڪ وڃجانءِ ۽ پنهنجو پاند پليد پاڻيءَ (نفساني خواهش) ۾ نه پسائجانءِ.

"مون کي مون پرين، ٻڌي وڌو ٻار ۾،
ايا ائين چون، مڄڻ پاند پسائين."

انسان ٽيرس ۾ پنجي سوال ڪري ٿو ته ڀلا ڪهڙي طرح پاند نه پسايان؟ تنهن تي جواب ٿو ملي، ته:

"شريعت سڃاڻ، ڪر طريقت تڪيو،
هيٺئون حقيقت هير تون، ماڳ معرفت ماڻ،
هوءِ ٿابوتيءَ ساڻ، ته پسڻا پالهو رهين."

شاهه امام قشيريءَ وانگر سالڪ لاءِ شريعت جي پابنديءَ تي زور ڏنو آهي، ڇاڪاڻ جو صوفين جو اصول آهي ته سچو صوفي اُهو آهي، جو الله ۽ رسول کي مڃي، شريعت جي احڪامن تي پورو رهي ۽ اندر اجاري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

شاهہ، عموماً سيني سرن ۾ سمجهاڻي ڏني آهي تہ سالڪ کي 'پاڻ' جو پردو مالڪ کان جدا ڪري ٿو. "آئون سين ان پار ڪڏهہ تان ڪو نہ ٿيو." اهو اصول شاهہ گهڻئي ڀيرا دهرائي سالڪ جي رهبري ڪئي آهي، پر هن سر ۾ تہ خاص طرح انهيءَ حقيقت ڏي توجهہ ڇڪائي ٿو ۽ دعا گهري ٿو تہ: "پاڻا مون کي پل." – "وڃائي وجود کي پاڻا پاسي ٿيءُ" جو سبق پڙهائيندي ٿو فرمائي، تہ پاڻ پردو پاڻ کي آهي:

"جان جان پسين پاڻ، تان تان ناهہ نماز،
سڀ وڃائي ساز، تهان پوءِ تڪبير چئو."

چاڪاڻ جو "نابوديءَ نيئي، عبد کي اعليٰ ڪيو" ۽ "جن وڃايو وجود کي، سي فاني ٿيا في الله ۾." 'لقا پر' ۾ لنگهہ تڏهن ملندو جڏهن هئڻ يا خودي کي حرف غلط وانگر ميٽي ڇڏبو. خودي ۽ خدا هرگز نہ مڙندا، چاڪاڻ جو "ٻن ترارين جاءِ ناهي هڪ مياڻ ۾" "ترڪ ڪر ترڪ کي، وڃڻ ڪنا وڃ" جي اصول تي جيڪي عمل ڪندا سيئي محبوب جو مشاهدو ماڻيندا.

هن سر جي ٻئي داستان ۾ شاهہ اکين ۽ عجيبن جي ناتي ۽ نينهن جو ذڪر ڪري باريڪ نڪتا بيان ڪيا آهن. اکين جي عجب جهڙين عادتن جي اپٽار ڪندي ٿو فرمائي تہ– "وسن ساڻوڻ مينهن جان" پر اها خبر نہ اٿن تہ اتي وري: "جيءَ ڏني ريءَ نہ جڙي." سالڪ کي صلاح ٿو ڏئي تہ (اکيون سيئي ڏار جن سان پسجي پرينءَ کي،) ورنہ تہ "پرين سي پسن، ٻئي (مجازي يا ظاهري اکيون) جنين ٻوٽيون." درلڀ دلبر جي مدامي ديدار ماڻڻ ۽ پاڻ کي غير کان پري رکڻ جي، هن کان وڌيڪ ٻي ڪهڙي تمنا ٿي سگهي ٿي؟–

"ونين ۾ ٿي ويهہ، تہ آئون واري ڍڪيان،
تو کي ڏسي نہ ڏيهہ، آئون نہ پسان ڪِ ٻيو."

اڳي ڄاڻايو ويو آهي تہ شاهہ وحدت الوجود (همہ اوست) جو قائل هو، يعني دنيا حق جو پاڇو آهي ۽ جيڪي ڪي آهي سو خدا آهي ۽ ان کان سواءِ ٻي ڪابہ شيءِ حقيقي طرح موجود نہ آهي، مختلف سرن ۾ اهو سر آلاپيندي ٻئي چيو اٿس تہ "سڀ ۾ پنهون پاڻ، ٻيو ڪو نہ ٻروچ ري." هن سر ۾ بہ اناالحق جو نعرو هڻندي ٿو فرمائي، تہ "اسين ڪون جن کي، سي اسين پاڻ." يا "ڏسڻ ڏسين جي، تہ همہ کي حق چئين." جيڪڏهن 'الف جي، عينڪ' سان ڏسبو تہ اثبات ۽ نفي ٻئي هڪ ڳالهہ معلوم ٿيندا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر آسا

داستان پهريون

١

لوچان تِي لاحَدَ[1] ۾، هادِيءَ لَهان نَہ حَدُ،
سُپِيرِيان جي سونهن جو، نہ ڪو قَدُ نَہ مَدُ،*
هِتِ سِڪَڻُ بي عَدَدُ[2]، هُتِ پِرِينءَ پَرواهہ ناهہ ڪا.

٢

"آئون" سين اُنَ پارِ، ڪَڏهن تان ڪونَہ ٿِيو،**
"اِنَّ الله وِ تر يُحِبُ الوِترَ[3]" نيئِي ٻِيائِي[4] ٻارِ،
هيڪَڙائِيءَ وَٽ هار، هَنجُون[5] جي هُنَڻَ[6] جُون.

٣

ٻَنِ ٻِيائِي سُپِرين، پاٽان مُون کي پَلِ،
"آئون" اورِيان جَهلِ، توکي رَسي "تو"، ڏَٽِي!***

۴

توکي رَسي "تو"، ڏَٽِي! سَيوئِي جَمالُ[8]،
ڪونهي ٻِيو خِيالُ، جي شارِڪَ[9] شَڪُ وِجايِن.

١ـ حد کان ٻاهر جاءِ، لامڪان (وڏيڪ ڏسو سر ڪاهوڙي) * نڪا ڊيگهہ، نڪا ويڪر، نڪا حد نڪو حساب. ٢ـ ڳاڻاٽي کان ٻاهر. ** ڪڏهن خوديءَ سان خدا کي ڪونہ مليو. ٣ـ تحقيق خدا هڪ آهي ۽ هيڪڙائي هن کي پسند آهي (حديث) ۴ـ دئي، شرڪ ٥ـ ڳوڙها ٦ـ خوديءَ ٧ـ خوديءَ کان *** اي مالڪ! مون کي خوديءَ کان محفوظ رک، جيئن سڀ وڏائي توکي رسي. ٨ـ حسن، وڏائي، بزرگي ٩ـ ٻٽي ڪنهن کي خدا جهڙو سمجهڻ وارا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

”آئون“ اوريان جَهلِ تُون، جِڏيمِ پاڻ پَچارَ[1]،
شِرڪَ ساڻ سَتارَ! گهڻا گهارِيَمِ ڏينهڙا.

٦

عينُ[2] شِرڪُ ايئن، جيئن بي شِرڪُ ياپين پاڻ کي،
وِڃائي وُجُود کي، پاڻان[3] پاسي ٿِيءُ،
هَڏِهين[4] ڪونهي هِيءُ[5]. هُو[6] پُڻ ڪونهي هِن ري.

٧

هُو پُڻ ڪونهي هِنَ ري، هِيُ نَہ هُنَهان[7] ڌارَ،
”اَلانِسَانُ سِرِيِ وَاَنَا سِرِہٗ[8]،“ پَروڙِج پَچارَ،
ڪَندا ويا تنوارَ[9]، عالِمَ[10]، عارِفَ[11] اِهڙِي.

٨

نَہ ڪا اِبتَدا عَبد[12] جي، نہ ڪا اِنتِها،*
سي وَڃَڻَ کي وِيا، جَنِ نَہ سُڃاتو سُپِرين.

٩

تَعظيما[13] تَرڪُ ٿِيا، واجهائِيا[14] وِيا،
وَڃِي تِتِ پِيا، جِتِ نِهايَتَ[15] ناهِ ڪا.

١ـ ذڪر، ڳالهه ٻولهه ٢ـ نسورو، نج، خالص ٣ـ خوديءَ کان ٤ـ اصل، بنهه ٥ـ هيءَ زندگي يا وجود ٦ـ خودي ٧ـ هن کان (خدا کان) ٨ـ انسان منهنجو (خدا جو) ڳجهه آهي ۽ آئون سندس ڳجهه آهيان (حديث قدسي) ٩ـ تنوار، پچار، ذڪر، ڳالهه ١٠ـ علم وارا، ڄاڻو، پڙهيل ١١ـ معرفت وارا، خدا کي سڃاڻيندڙ ١٢ـ ٻانهي (انسان) *انسان جو روح فاني نہ آهي، ڄمڻ يا موت اُن جي شروعات يا پڇاڙي نہ آهي ١٣ـ تعظيم کان، بزرگيءَ کان ١٤ـ واجهائڻ يا سڪڻ يا طلب ڪرڻ يا عرض ڪرڻ يا بندگي ڪرڻ کان ١٥ـ حد

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۰

"أنَا عَبدُ"[۱] مَعبُودُ[۲] تُون، اِتِ نَہ ڪو شِرڪُ نَہ شَڪُ،
پچارُون پِرِيَنِ جُون، مَحَبتِيَنِ مَرَڪُ،
سو سَيوِئي حَقُ، جنهن ۾ پَسَڻُ پِرِينءَ کي.

۱۱

جان جان پَسين پاڻَ کي،* تان تان ناهِ نمازَ،
سَبِ وِڃائي سازَ[۳]، تنهان[۴] پوءِ تَڪبِيرَ چَئُو[۵].

۱۲

جان جان پَسين پاڻَ کي، تان تان ناهِ سُجُودُ[۶]،
وِڃائي وُجُودُ، تِنهان پوءِ تَڪبِيرَ چئُو.

۱۳

نابُودِيءَ[۷] نيئي[۸]، عَبدَ[۹] کي اَعليٰ ڪِيو،
مُورَتَ ۾ مَخفِي ٿِيا، صُورَتَ پُٺِ سيئي،
ڪِبِيءَ اِتِ ڪيهِي[۱۰]، ڳالهِ پِريان جي ڳُجَهَ جِي.

۱۴

ڳالهِ پِريان جي ڳُجَهَ جي، ڳالهِ مِٺوِئي ڳُجهه،
هينئڙا[۱۱]! اُجهُ مَ مُنجهُه[۱۲]، تہ پِرِيَتَنئُون[۱۳] پِرين تِيين.**

۱۵

صُورَتَ سوجَهيمِ[۱۴] تنهن جِي، پِي[۱۵] پُڇين تو جو،
سُخَنُ ناهي سو، جو منهن مُقابِلِ نَہ ٿِئي.***

۱- آئون بندو آهيان ۲- عبادت جو لائق، ڏٺي * جيسين تون خوديءَ جو بندو آهين. ۳- اوزار، حيلا وسيلا، وهم ۴- تنهن کان ۵- نماز شروع ڪر ۶- سجدا، نمازون ۷- فنا في الله ٿيڻ ۸- وٺي وڃي ۹- ٻانهي ۹a- ڪَبي ۱۰- ڪهڙي ۱۱- دل ۱۲- پريشان نہ ٿي ۱۳- پريت يا عاشق مان (ڪري) ** الاهي عشق ۾ مستغرق ٿي، خدا جي ذات ۾ لءِ ٿي وڃين ۱۴- ڳوليم، ڏٺم، ياد ڪيم ۱۵- پرين، محبوب *** جيئن منهن سامهون نہ ڳالهايل لفظن کي گفتگو نہ چئي سگهبو، تيئن صاحب جي صورت نہ ڏسڻ کي ملاقات ڪونہ چئي سگهبو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

سُچاپي نہ صُورَتَ ري، صُورَتَ هَڏِ مَ سوجِھہ،
تِـپي ٻـاراٿيءَ ٻـوجِھہ،* وِڃائي وُجُودَ کي.

١٧

جن وڃايو وجود کي، سي فاني ٿيا "في الله"،**
نہ تن قيام[1] نہ قعود[2]، نہ ڪو ڪن سجود،
جيلانهن[3] ٿيا نابود، تيلانهن[4] گڏيا بود کي.

وائي

پرينئون[6] پوءِ، مون تي نہ وهامي رات رمنديئي[7]،
ڦورڙائو[8] فقير کي، قادر! ڪوهہ[9] ڏنوءِ؟
مون تي، نہ وهامي رات رمنديئي.
چڙهيا ڏاڍين ڏونگرين، سيڻن سانگ[10] نہ ڪوءِ،
مون تي، نہ وهامي رات رمنديئي.
اچي اوراهون ٿئي، سيد! سات سندوءِ،
مون تي، نہ وهامي رات رمنديئي.
وينئي وات نهاريان، من پرين ٻاجهہ پوءِ،
مون تي، نہ وهامي رات رمنديئي.
اديون! عبداللطيف چي، محب سگهو ملندوءِ،
مون تي، نہ وهامي رات رمنديئي.

---

* ٻارن وانگر ٿورو عقل ۽ زياده معصوميت رک ** جن نفس کي ماري مات ڪيو تن جڻ الله سان اصل حاصل ڪيو. ١ـ نماز ۾ بيهڻ ٢ـ نماز ۾ ويهڻ، قعده ٣ـ جنهن صورت ۾ ٤ـ تنهن صورت ۾ ٥ـ ابدي هستيءَ، بقا ٦ـ پرينءَ کان، محبوب کان ٧ـ راند روند ڪندي ۾ ٨ـ جدائي ٩ـ ڇو ١٠ـ سانگو، پرواهہ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان پيو

١

اُيرَنديئي سِجَ[1]، پِرين جي[2] نَہ پَسنديُون،
ڪَڏِي پيئي ڏِجِ، اَڪَڙِيُون ڪانگَنِ کي.

٢

اُيرَنديِ سِجَ سان[3]، پِرين جي نَہ پَسنديُون،
ڪَڏِي کي ڪانگان[4]، نِوالا[5] نيڻَ ڏِيان.

٣

مُون کي اَڪَڙِيَنِ، وَڏا تورا لائِيا،
تہ پُڻَ پِرين پَسَنِ، ڪَنان جي ڪَرَ[6] سامُهِيُون.*

٤

اَڪَڙِيُون پِرينِ ري، جي ڪِي پيو پَسَنِ،
تَہ ڪَڏِي کي ڪانگَنِ، نِوالا نيڻَ ڏِيان.

٥

نيرانيِ[7] نيڻَ، نيئِي آچِ پِرِيَنِ کي،
سَتَر ڪاڏا کِيڻَ[8]، جُہ[9]، ڏِنو مُنهن مَحبوبَ جو.

٦

تَن نيڻَنِ کِي نيرانِ[10]، جَنين ساجُهرُ[11] سيڻَ،
جِيءَ، جُسي ۽ جانِ، ڪَرَ حُضُورِي حَجُ ڪِيو.**

١- صبح جو سج ايرڻ مهل ٢- جيڪي (اکيون) ٣- ساڻ ٤- ڪانگن کي ٥- گراهہ، لقما، ڪاچ-٦- خر، گذهہ، رقيب * جيڏانهن بہ نظر ڪريان ٿو تيڏانهن پرين پسان ٿو. ٧- صبح جو ڪاڏي ڪائڻ ڪان اڳ ٨- ڪاچ، سنا طعام ٩- جيڪڏهن ١٠- ناشتو، صبح جو ڪاڏو ١١- صبح جو سويل ئي (ڏنا) ** جيڪڏهن اکين محبوب جو مشاهدو ماڻيو تہ جڻ ساري جسم حضوري حج (وڏو حج، حج اڪبر) ڪيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

اَڪَرِيُون عَليٰ الصُّباح[١]، دوسُ[٢] ڏيکَڻَ[٣] آئِيُون،
اُيـنڊِيُون اَرِداسَ[٤] ۾، ٻِي نَہ ڪِنڊِيُون ڪا،
رَچَنڊِيُون[٥] رِيءَ پاهَ[٦]، پَرچَنڊِيُون پِرِيَنِ سين.

٨

ڪِي جو ڪيڏانهِين، اَڪِيُون پَسِي آئِيُون،
ٺِيُون تاڻِن تيڏانهِين، پِيئُون پانَ مُهاڙِيُون[٧].

٩

ڪِي جو ڪَهِين پارِ، اَڪِيُون پَسِي آئِيُون،
ٿِيُون ديوانِيُون[٨] دِلِ ۾، اَپِرَ[٩] لَڳِيَنِ آرِ[١٠]،
تِنهان پوءِ قَرارِ، سُتِيُون ڪِينَ، سَيّدُ چَئي.

١٠

ڪِي جو وَڃِي اَڄُ، اَڪِيُون پَسِي آئِيُون،
سيٺَنِ ڪِيو سَهَجُ[١١]، لالُون ٿِيُون[١٢] لَطِيفُ چَئي.

١١

ڪِي جو وَڃِي ڪالَ[١٢a]، اَڪِيُون پَسِي آئِيُون،
لالُون ڪِيُون، لَطِيفُ چَئي، جانبَ جي جَمالَ،
ٿِيا نيڻَ نِهالَ[١٣]، جَنِين دِلبَرُ ڏيکِيو.

١- صبح جو سوېل، فجر جو ٢- دوست، محبوب ٣- ڏسڻ ٤- حاضري، خلمت، عرض يا منٿ ڪرڻ لاءِ ٥- ڳاڙهيون يا لعل ٿينديون، رڱيون جيڪڏهن رُچنديون پڙهبو تہ معنيٰ ٿيندي پسند پونديون، خوش ٿينديون ٦- رنگ (رونق، گهڻي سمر يا توشي) ٧- خودبخود، پنهنجي منهن ٨- مست ٩- بي حد، گهڻي ١٠- عشق، قرب، چاهہ، پيار ١١- خوشيون ١٢- قيمتي جواهر ٿي پيون١٢a-ڪالهہ ١٣- خوش.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

وَسَنِ[١] ۽ وِهُسَنِ[٢]، ڏِيهاڙي ڏِسَڻَ لَئِي،
جيئَن جيئَن پِرِين پَسَنِ، تيئَن تيئَن نَشا[٣] نينهن جا.

١٣

وَسَنِ ۽ وِهُسَنِ، ڏيهاڙي ڏِسَڻَ لَئِي،
ڏِسِي ڏِسِي آئِيُون تَہ پِہ[٤] تَلاشُون[٥] ڪَنِ،
ڍاپِيو نَہ ڍاپَنِ، پَسَڻَ مَنجهان پِرِينءَ جي.

١٤

ڏِسَنِ ڏِيهاڙِي[٥a]، تَہ پِہ تَرسَنِ[٦] اوڏهِين،
آيا سُجاڻِي، نيڻَ نِهاري پِرِينءَ کي.

١٥

اَکَڙِيُون اَکَڙِيَن تي، ڏَمَرَ ڏوسَ[٧] ڪَرِينِ،
جيلانهن سِڪَڻُ سِکِيُون، تيلانهن دَعويٰ مَنجهِ دَڙِينِ[٨]،
کِلَنِ ۽ کَرِينِ[٩]، رُسَن پَرچَنِ پاڻَ ۾.

١٦

اَکِينِ کي آهِينِ، عَجَبَ جيهُون[١٠] عادَتُون،
سُورَ پَرائي ساٽَ جا، وَڃِيو وِهائِينِ[١١]،
اُتي لَنئُون لائِينِ، جِتِ حاجَتَ ناهِ هَتِيارَ جي.*

١ ڳوڙها ڳاڙين ٢- خوش ٿين، مُرڪن ٣- خمار ۴- تہ بہ، تنهن هوندي بہ ٥- ڳولائون ٥a- ڏيهاڙي ٦- خواهشمند رهن، تڙپن، انتظار ڪن ٧- ڏک ڏوراپا ٨- تکو ڳالهائين، تڪرار ڪن، مارين ٩- ڪڙن، روشني ڪن ١٠- جهڙيون ١١- سودين، خريد ڪن * محبوب جي اکين کي هتيارن جي ضرورت ڪانهي هو خود تکيون ترارون آهن، منهنجيون اکيون ڦهر ٿيون ڪن جو محبوب جي اکين سان وڃيو پاڻ اڙائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

اکين کي آهين، وَڏا وَڄَهه وِڙهَڻَ جا،
منڍ[1] ٻِيڻِيون مامرو،* جهيڙو نہ لاهين،
جيئن سي ڪَڪَرَ اُٻَ ۾، اَگميُون آهين[2]،
جُهڙُ ڦُڙُ نہ لاهِين، وَسَنِ سانوَڻ مِينهن جان.[2a]

١٨

اَکين کي آئون، جان کي جَهلُون[3] پائيان،
لوڪَ لَتاڙي نِندَ ۾، ساجَنُ سونـائُون[4]،
مُون کي مارِيائُون، پاڻ پَرچِي آئِيُون.

١٩

اکين پنهنجي مَتِ[5]، پاڻ سين پاٽهين ڪِئي،
اُتي وَڃِي لَڳِيُون، جِتي جانِ کَپَتِ[6]،
نَہ ڪا ڳالِ[6a] نَہ ڳَتِ، جِيءَ ڏِني رِيءَ نہ جُڙي.**

٢٠

اَکَڙِيَنِ آرو[7]، مونهان[8] پُڇِي نہ ڪِيو،
اُتي وڃِي اَڙِيون، جِتي چَوَڻُ نَہ چارو،
هينئڙو ويچارو، واٽُون[9] جَهلِيو وِجُهلِي[10].

١- جوڙي، لڳائي * معاملو يا جهيڙو لڳائي بيٺيون. ٢- جهڙ ڪيو اٿن (ڳوڙهن سان پرجي آيون آهن) 2a- جيان، وانگر ٣- منع، جهل، روڪ ٤- سجاتائون، لڌائون، پسند ڪيائون، اختيار ڪيائون ٥- سمجهه، صلاح مصلحت ٦- ڪاپارو، نقصان، ڳرڻ 6a- ڳالهه ** جتي جان ڏيڻ سواءِ ڪو چارو يا واٽ ڪونهي ٧- لاڙو، ميل، عشق، چاهه ٨- مونکان ٩- رستا، دڳ ١٠- ڳري، روئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢١

اَکِ اُلِٽيِ[١] ڏارِ، وَنءُ[٢] اُبَتو عامَ سين؛
جي لَهوارو لوڪُ وَهِي، تُون اُوچو وَهُ اويارِ،
مَنجهان نوچَ[٣] نِهارِ، پُرُ[٤] پُٺيرو پِرينءَ ڏي.*

٢٢

اَکِيُون سي ٻِي ڏارِ، جَنِ سان پَسين پِرينءَ کي،
پِٺِي ڏانهن ڪِيمَ نِهارِ، گهڻو رِيسارا[٥] سُپِرين.

وائي

جيڏيُون! آئُون ڪا پاڻ وَهِيڻي[٦] آهيان؟
ڪا مُون سارَ لَهيجا.
جيڏانهن وارِينَمِ سُپِرين، پيرُ اوڏاهِين پايان،
ڪا مُون سارَ لَهيجا.
قَلَمُ ڪاتِبَ[٧] هَٿَ ۾، ڪيئن لِکِئي مان لِکَ[٨] لاهِيان؟
ڪا مُون سارَ لَهيجا.
واڳَ- ڌَڻِيَنِ[٩] هَٿَ ۾، ڪيڏانهن ڪَرَهَلُ[١٠] ڪاهِيان؟
ڪا مُون سارَ لَهيجا.
سَدا سُپِرِيَنِ لَئِي وِيٺِي، آئُون ڪانگَ اُڏايان[١١]،
ڪا مُون سارَ لَهيجا.
اِينْدا عَبدُاللّطِيفُ چئي، آسَ اُميدَ نہ لاهِيان،
ڪا مُون سارَ لَهيجا.

١- اُبتي ٢- وج ٣- نٽرت، نياز، نماڻائي ٤- هل، وڄ * ادب وچان پٺيرو هلج (پويان قلم ڪڍج) هميشہ منهن محبوب ڏي رکج ٥- غيرتمند ٦- پنهنجي هٿ وس ٦a- مون کي جيڏانهن وارين، موڙين ٧- لکندڙ (خدا جنهن لوح محفوظ تي قسمت جو قلم وهايو) ٨- ڏرو ٩- مالڪن، خدا ١٠- اُٺ ١١- انتظار ڪيان، اوسيئڙي ۾ گذارايان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان تيون

١

ديکُ مَ تُون سين تَنِ، هي جي مَجازياڻيُون[١] مُنهن ۾،
جَنِ نَہ سُڃاتو سُپرِين، نِهاري نيڻَنِ،
پرِين سي پَسَنِ، ٻَئي جَنِين ڀوڻيُون[٢] . *

٢

حَقِيقَتَ[٣] هَٽِي، منهنجي جانِ جُدا ڪِئِي،
هيڪو پَساھ[٤] پِرينءَ ري، سَگهان تان نَہ ڪَٽِي،
ڏَٽِي ٿِي ڏَٽِي، رَهيو آهي رُوحَ ۾ .

٣

سنئِين سُونهائي[٥] سَيَڪا، ڪا مُون مُنجهائِي،
طَلَبَ[٦] ۽ تَحصِيلَ[٧]، اورِيان ٿِي آهي، **
مان[٨] تَنُ تِتِ لاھ، جِتِ آهِ[٩] نَہ ناهِ ڪا.

۴

جِتِ آهِ نَہ ناهِ ڪا، اِيءُ خاڪِيءَ جو خِيالُ،
جانِبَ جو جَمالُ، پَسَّٽا[١٠] ٿِي پَري تِيو. ***

١ـ مجازي محبت واريون، ڪچيون (اکيون) ٢ـ پوريون * جن مجازي عشق واريون اکيون پوري اندر ۾ ليئو پاتو سي ٿي محبوب جو مشاهدو ماڻيندين. ٣ـ حقيقت جي منزل تي پهچڻ ڪري حق جي حسن يا ديدار ۴ـ دم ٥ـ ڏيکاري، ٻڌائي، ٻتائي ٦ـ تمنا، خواهش ٧ـ حاصل ڪرڻ × ديدار لاءِ تمنا ڪرڻ ۽ ديدار حاصل ڪرڻ تہ معمولي ڳالھ آهي (مان انهي کان بہ اعليٰ منزل تي آهيان). ٨ـ آئون ٩ـ اميد ١٠ـ ڏسڻ کان ** تمام گهڻو ۽ ايترو آهي جو اکيون کٽي ڏسي نٿو سگهجي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

جِتِ، آهِ نہ ناهِ ڪا، اِيءُ خيالُ خاڪِي،
پِرِينءَ جِي پاڪِي[١]، پَسَڻا ئِي پَري ٿِي.

٦

نيڻين نَظَرَ نِينهُن جَڙون جِتِ جَڙَن، *
ساهُه اُنِين تان صَدقو، اَندَرُ سين عُضبَن[٢]،
قَلبُ قُربانِي ڪَريان، مَٿان دِلِ دوسَنِ[٣]،
هِنيين ۽ اَکِيَن، قاهِي ڪاڏِي پِرِيَن لَئِي.

٧

پِرِين نہ اَکَڙِيَنِ ۾، هِينئُون نہ حاضُرُ[٤] جَنِ،
سي هُئِيين[٥] جاڙَ[٦] جِيَنِ، تَلَها تاپَرَ[٧] سَڪِيا.

٨

مورَکَ مامَ[٨] نہ ٻُجِهڻا[٩]، هيڏانهن هوڏانهن ڪَنِ، **
سي ڪيئَن پِرِين پَسَنِ، ڪَتُرَ[١٠] جَنِ اکِينِ ۾.

٩

جان تَنُ ڪِيوءِ نَہ تيئَن، سوئيريان ئِي[١١] سَنهڙو[١٢]،
پِرِين پائِيندا ڪيئَن، توکي اَکِڙِيَنِ ۾؟

١٠

اَکِين ۾ تي ويهُه، تہ آئُون واري ڏِڪِيان،
توکي ڏِسِي نہ ڏيهُه، آئُون نہ پَسان ڪِي ٻِيو.

١ـ پاڪائي (جمال) * جيڪي اکين جا پيچ پائي، عشق جون ميخون هڻن ٿا ٢ـ عضون، جسم جي ڀاڱن ٣ـ دل جي دوستن ٤ـ محبت نہ آهي ٥ـ هونئن ئي، هروڀرو، خواه مخواه ٦ـ اجايو ٧ـ خالي، ٺاٺا ٨ـ پرولي، ڳجهارت، راز، اسرار ٩ـ سمجهندڙ، واقف ** اجايون سجايون ڳالهيون ڪن. ١٠ـ ڪڪرو، ڪک، مٽي ١١ـ ننڍيءَ سُئيءَ ڪان، سوئيري ڪان، سُرمي ڪان ١٢ـ سنهو، سوڙهو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

تارَنِ ۾ کَرِ تَڪيو[1]، وِنيَنِ[2] ۾ تِي ويھ،
اَکِيَنِ ۾ تِي پيھُ[3]، تہ آئون اجارُو[4] تِيان.

١٢

کَران[5] وِجُھ مَ وات،* ڍولَ! منهنجي ڳالهَڙي،
مَچُڻِ رَتِيءَ رات[6]، اورَڻ[7] ۾ اُونهي[8] ٿِئي.**

١٣

سِڪَ سِڪائي سِڪُ، سِڪَ نَہ آهي سُتِري[9]،
لِڪَ لِڪوتِيَ لِڪُ،*** تہ کَرَنِ[10] خَبَرَ نہ ٿِئي.

١۴

خَبَرَ تِي کَرَنِ کي، تہ مون کي ڪَندا ڪوھُ؟
صُورَتَ سُپِريان جي، ڏِٺي ڪونهي ڏوھُ،
لورِيءَ[11] لَڳِمِ لوھُ[12]، جَنھِينءَ رَتُ رُئارِيو.

١۵

کَرَ جا کَڏَ کَنِئي، پَوَڻ ڪارَڻِ پِرينءَ جي،
تِنهن ۾ پاڻَ پَئي، غِيبَتِي[13] سو غارُ تِيو[14]

١٦

اَلا! کَرَ جِيَنِ، مَدِي جَنِين جي مَنَ ۾،
آسان ۾ پِرِيَنِ جُون، اُميدُون پَسَنِ،
تِنهان پوءِ مَرَنِ، سَڙِي اِنهيءَ سُورَ ۾.

١- وهڻ يا ليٽڻ جي جاءِ، وهاڻو ٢- اکين جي پلڪن ٣- پيوست، اندر گهڙ ۴- چمڙ جي ڳوٺري ۵- خرن (گڏهن)، رقيبن جي * عام. کي خبر نہ ڏي جو هو تنهنجي عشق جي اپٽار ڪن. ٦- ڳاڙهي رات، خوشي يا وصل جي رات، ٿوررڙي يا ذررڙي رات ٧- ذڪر ڪرڻ، سمجهاڻي ڏيڻ ٨- عميق، پراسرار، وڌيڪ مونجهاري واري. ** متان وصل جون گهڙيون ڏک ڏوراپن ڪيڻ ۾ گذري وڃن. ٩- آسان، سولي *** راز مخفي رک، ڳجهہ لڪاءِ ١٠- گڏهن، عشق کان بيخبرن (شيطان)، رقيبن ١١- عشق جو ١٢- تير، ڪان ١٣- گلا ڪندڙ ١۴- کڏ ۾ پيو، غرق ٿيو، نابود ٿيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

ڪَرُ ڪارِيندو سي، ماڻو[1] جَنِ پِرِيَتُو[2]،
جوشَ جَلايا جي، ماري تَنِ ماتُ ڪِيو. *

١٨

ڪَرَ ڪي ڪَپِرُ[3] ڪاءِ، نانگُ مَٽِيارو نِڪرِي،
اُيو جو اوناءِ[4]، سُرُپِرُ سَندِي سَجَّڻَين. **

١٩

ڪَرَ خَرابُ ٿِيين، هَيا! هَچارا!
پُورائِي پِرِيَنِ جا، چَوُڌارِي چارا[5]،
مَرين، مُنهن ڪارا! سَڙِي اِنهِيَ سُورَ ۾.

٢٠

سَجَڻَ سَنئِيُون[6] ڪَنِ، لوڪان ليڪي وِنگِيُون[7]،
سَندِيُون سُپيرِيَنِ، پَرُون[8] پَروڙَڻُ ڏاڪِڙو.

٢١

ڪا جا پَرِ[9] پِرِيَنِ، نہ سا سُئِي نہ ٻُڌِي،
مَتِيُون سَبِ مُنجهَنِ، اِهَڙِي ڏِٺي قَضِيي[10]

٢٢

نہ ڪو ڏيگھہ نہ ويلُ[11]، نہ ڪو مُنهن نہ مُهاڙِ ڪا،
اِيءُ اِهوِئِي ڪيلُ، *** ڪُورُ[12] پَروڙِي ڪِينَ ڪِي.

١- گهٽ، ٿورو ٢- عشق، پريت * جن جو عشق عميق آهي، تن خر (ڪاڙو، ڪبڙ، شيطان) کي ماري فنا ڪري ڇڏيو. ٣- وڏو نانگ (ڪامل مرشد) ۴- عرض قبول ڪري، ٻڌي ** جيڪو محبوب (خدا) جي چرپر پيو ٻڌي (جيڪو محبوب کي ويٺو ڏسي).
٥- رستا، گس ٦- سڏيون ٧- ڏنگيون ٨- ڏستور، عادتون، طريقا، رمزون ٩- عادت، رمز ١٠- جيڪي ٿي گذري، واردات، واقعي ١١- ويڪرائي *** هي سڀ غيبي نظارو يا اسرار آهي. ١٢- انڌو، نابين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٣

حَوصِلو[١] حَيرَتَ ۾، ڪَري ڪِينَ دَرَڪُ[٢]،
جو حُسُنَ سَندو حَقُ[٣]، سو ڪُورُ پَروڙي ڪِينَ ڪِي!

٢۴

حَوصِلو حَيرتَ ۾، وَڃِي ٿِيو وِيڇُون[۴]،
مَحَبَتَ جُون ميڇُون[٥]، ڪُورُ پَروڙي ڪِينَ ڪِي.

٢٥

حَوصِلو حَيرَت ۾، وڃِي لَڄاڻو[٦]،
ويچارو ڪاڻو، ڏِسِي ٿِيو ڏِسَڻَ ڪي. *

٢٦

حَوصِلو حَيرَتَ جو، آهي نَہ مَتي عامَ،
سَندِي مَحَبَتَ مامَ[٧]، ڪُورُ پَروڙي ڪِينَ ڪِي.

٢٧

مُٺي هاٿيءَ تِي مامِرو[٨]، اَڃِي ڪِيو اَندَنَ،
مَناڙِينِ[٩] هَٿَنِ سين، اَکِينِ ڪِينَ پَسَنِ،
فِي‌الحَقِيقَتَ[١٠] فِيلَ[١١] ڪي، سَچا سُڃاڻَنِ،
سَندِي سَردارَنِ، بَصِيرَتَ[١٢] بِينا ڪَري[١٣].

١- عقل، هوش، جرات، طاقت ٢- (جمع: ادراڪ)، سمجھ (سمجھ جو ڪم ڪري) ٣- قدر، اهميت ۴- پرزا پرزا ٥- اشارا، اهڃاڻ ٦- لڄي ٿيو، ڦڪو ٿيو * محبوب جي مشاهدي جي تجلي سهي نہ سگھيو. ٧- ڳجھارت، راز ٨- معاملو، جھڳڙو ٩- لوئين، ڳوهين، زور ڏين، هٿوراڙيون ڏين ١٠- سچ پچ ١١- هاٿيءَ (شيطان) ١٢- نور، اکين جي روشنائي ١٣- ڏسڻ واري ڪري (ڏئي).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي - ١

مُنهن مَنجهه خَلِيلُ[١]، اَندرِ آذَرُ[٢] آهِيين.
سَڏَ مَ ڪَرِ صِحَتَ جِي، اَچا تُون عَلِيلُ[٣]،
اَندرِ آذَرُ آهِيين.
نالو ناهِ نفاقَ[٤] جو، جِتي رَبُ جَلِيل[٥]،
اَندرِ آذَرُ آهِيين.
مُنهن ۾ مُسلمانُ تون، قَلبُ تان قَلِيلَ[٦]،
اَندرِ آذَرُ آهِيين.
والِيءَ جي وِصالَ ۾، دُبِي[٧] ناهِ دَلِيلُ[٨]،
اَندرِ آذَرُ آهِيين.
اَلا عَبدُاللّطيف چي، سَچو رَڪائِجُ سِيلُ[٩]،
اَندرِ آذَرُ آهِيين.

وائي - ٢

مَوتَ مُندَ[١٠] نَ آهي،* تائِبَ تِيو تَڪِڙا.
"عَجِلُوا بِالتَّوْبِه قَبْلَ المَوْتِ[١١]،" ويهُ تُون ويرمَ لائي.**
تائِبُ تِيو تَڪِڙا.
پِريان ڪارڻِ پاڻَّ کي، سِگهو ويهُ سَنياهي[١٢]،
تائِبُ تِيو تَڪِڙا.

١ـ دوست، حضرت موسيٰ ٢ـ نقاش جو نالو، جو پاڻ کي خدا سڏائيندو هو ٣ـ بيمار ٤ـ ٻيائي، جهگڙو ٥ـ جلالت وارو، وڏو (خدا) ٦ـ ٿورو ٧ـ ٻيائي ٨ـ شڪ، ڏڦ، وسيلو، رستو ٩ـ سپت، سچائي ١٠ـ موسم * مرڻ جي وقت جي خبر نہ آهي. ١١ـ مرڻ کان اڳ، توبهہ ڪرڻ جي تڪڙ ڪريو. ** دير نہ ڪر ١٢ـ تيار ٿي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

أَجَلُ[١] آسارَنِ[٢] کي ڪامَ[٣] وَنِي تو ڪاهي،
تائِبُ ٿِيو تَڪِڙا.
عِمارَتُون[٤] اَنِدنِ جون، ڍاهِيو تو ڍاهي،
تائِبُ ٿِيو تَڪِڙا.
بنا ڪوٽَ[٥]، ڪَرَ[٦] نہ ڏي، ڪنهن وَڏي ويرَمَ ناهي، *
تائِبُ ٿِيو تَڪِڙا.
اُتي، عَبدُاللّطِيفُ چي، بنا ڪَفَنَ پَراهي[٧]،
تائِبُ ٿِيو تَڪِڙا.

وائي-٣

اَللهَ سائِين! پُنّان[7a] پِرِيَنْئُون[٨] مَ پاهِين[٩]،
مُون تان آسَرو آهي اوڏاهِين.
جِتي ديرو دوستَ جو، سا ڪيئَن جُوءِ[١٠] اڳاهِين[١١]؟
مُون تان آسَرو آهي اوڏاهِين.
ڀَنيِيُون[١٢] ڀِرِي[١٣] اِئِيُون، آيلِ! مُون اُتاهِين،
مُون تان آسَرو آهي اوڏاهِين.
قَلَمُ جَنِين جي هَٿَ ۾، سي سِپِڻَ سَباجها سائِين،
مُون تان آسَرو آهي اوڏاهِين.
بَندِيءَ جي بابَ ۾[١٤]، شالَ مَ لِکَنِ لائِين[١٥]،
مُون تان آسَرو آهي اوڏاهِين.

١ـ موت ٢ـ غافلن ٣ـ اڻ ٽڪلڻ جو لکڻ ۴ـ جايون (اميدون، خيالي آسرا) ٥ـ دعوت، سڏ ٦ـ خبر * موت بنا سڏ ئي، خبر ڏيڻ کان سواءِ جلدي اچي ٿو. ٧ـ پهرائي، ڍڪائي 7a ـ پُوان ٨ـ پرينءَ (محبوب) کان ٩ـ پري، پراهون، پٺ تي ١٠ـ جاءِ ١١ـ اڳيري، پري ١٢ـ اکيون، چڱيون، موچاريون ١٣ـ ڦري، پرچي، راضي ٿي، گڏجي، ملي ١۴ـ حق ۾، بابت، لاءِ ١٥ـ ڪسي، گهٽ، قصور.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان چوٿون

١

ڏيکِيندي ڏِيدارَ[١] کي، ڪِينَ سُڃاتو ڪُلَ[٢]،
تازِي طَنبيلَنِ ۾، آهي احاطو[٣] جُهلَ[٤]، *
هُنَا جي اَمَلَ، سي حسابان هَڃِي ويا. **

٢

ڏيکِيندي ڏِيدارَ کي، ڪُلَ سُڃاڻِي ڪِيئَن؟
جانب مَنجهان جيئَن، مَحرُوم تـي مَنجِهي پيا. ***

٣

مَحرُوم تـي مَري ويا، ماهَر[٦] تـي نہ مُئا،
چڙيءَ[٧] جيئَن ڇُهُنج[٨] هڻي، لَڏيائون لُئا[٩]
حباب[١٠] ٿِي هُئا، انهِيءَ واڍِيءَ[١١] وچ ۾.

٤

ترڪَ ڪَ ترڪَ ڪِي، وِڃَڻَ[١٢] ڪَنانِ وَڃِ،
آهي اِيءُ اَهُڃ[١٣]، سُڃِي سُڃاڻيج تُون.

٥

وَڃِي رَسُ، وَڃَڻَ ڪِي، وَڃَڻَ پُڻ وِڃاءِ،
لوڪانِ[١٤] پاڻُ لِڪاءِ، لِڪانِ[١٥] پُڻِ لڪيج تُون.

١- مشاهدو، ڪثرت ۾ وحدت ٢- عام ماڻهن ٣- ٻاهرين حد، چوگردي پٽ، آسرو ٤- گهوڙن مٿان وجهڻ لاءِ لِيڙي، ڍڪ، پناه. * گهوڙن (مال متاع) عام ماڻهن لاءِ آسرو ۽ آڌار آهي. ** ۽ جيڪي ٻي ڀها (وڏي روحاني مرتبي تي پهتل شخص) آهن، سي تہ انهي مال متاع جي ڳڻڻ يا هجڻ جي ڪري ئي پاڻُ کي نابود سمجهن ٿا. عام ماڻهو دنيوي ملڪيت تي ناز ڪن ٿا، ۽ خدا رسيده انهيءَ کي روحاني ترقي جي راهہ جي رنڊڪ سمجهن ٿا. ٥- ٻيا تہ لهيو ۽ راز محرم، معرفت جا صاحب *** خدا کي معرفت جي صاحبن ۽ وڏن وڏن صوفين ۽ ولين ئي پوري طرح ڪين پروڙيو. ٦- قابل، ڄاڻو، عارف، استاد ٧- جهرڪي ٨- ڇهنب ٩- لُٽي، وڌي، ڪِڪ ڪنيائون ١٠- پاڻيءَ جا ڦوٽا، پاڻيءَ جا ڦوڪٽا ١١- ماٿري (وحدت جي واٽ) ١٢- نابودي، فنا، موت + موت جي حد کان بہ اڳتي، اڳتي وڃ، فنا في الله ٿي. ١٣- نشاني، اهڃاڻ، پتو، ١٤- لوڪان، لوڪ کان ١٥- لڪان، لڪڻ کان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

لوڪان لِڪي سَيڪو، لِڪان لِڪي ڪونہ،
اُتي ويني اون[١]، اِنَ اَلِتلي[٢] ڳالِهہ جي.

٧

هَتَنِ سين هاجَ ڪَرِ، نيتَنِ سين نِهارِ،
اُيا اَڳٽان پارِ، * پَسُ پنهنجا سُپرين.

٨

اِسين سڪون جنِ کي، سي اَسين يان،
هاٿي وچ گمان! صحيح سڄاتا سپرين.

٩

آسين سڪون جنِ کي، اسين پَڻ سيئي،
لَمَ يلِد وَلَمَ يُولَد[٤]، ونءُ[٥] اوڏاهين پيهي،
تِهان مُنجهيئي، * پارَک[٦]! پرِکِج حق کي.

١٠

ڏسَنِ ڏِسين جيُ، تہ هَمَہ[٨] کي حق ڇئين،
شارِڪَ شَڪ مَ ڀَنِي[٩]، اَندا اِنهيءَ ڳالِهہ م!

١١

مُنهن ڪَر منجهارا، ٻهران[١٠] ڏونئين[١١] مَ ديورَ[١٢] جيئن،
جي اَڪَرِيين آرا[١٣] ٻہ ڪنڌيءِ آڇِنُ ڏاڪِرو.

١- فڪر، ڳڻتي ٢- اتي (پراسرار)، * ويچها بيٺل (دل ۾)، ٣- چڳيءَ طرح سان پروڙجي
ويا ٤- نہ ڪنهن ڄڻي نہ ڪنهن کي ڄاڻو آهي (خدا) ٥- وڃ ** آئان ٿي، اندر مان، دل
۾ ٦- پرکيندڙ، استاد، ماهر (سالڪ) ٧- عين جي اکين، اندر جي اکين ٨- سڀ ڪنهن
٩- گمان نہ آڻ ١٠- ٻاهران ١١- ڳول ١٢- حيوان ١٣- ڪَنُ، گهيرو، پيار سچي دوست.

۱۲

آڏو جو اِثباتَ[۱] ڪي، سو شِرڪُ لاهي شَڪُ،
هُئي[1a] جنهن ۾ حَقُ، تنهن نَفيءَ[۲] جِهو[۳] ناهِ ڪو.

۱۳

وَڏِي تان اِنَ واتَ ۾، ٻيلَپ[۴] ٻِيائي،
آهي اونداهيءَ جو، شرڪُ سهائِي،
چِتِي چِتائِي، اَلفِ جي عينڪَ ۾.

۱۴

انءِ پر نہ ايمان، جيئن ڪلمي گو ڪوتائين،
دغا تنهنجي دل ۾، شرڪ ۽ شيطان،
منهن ۾ مُسلمان، اندر آذر آهيين.

۱۵

ڪُوڙو تُون ڪُفرَ سين، ڪافِرُ مَ ڪوٺاءِ،
هِندُو هَڏ[۸] نہ آهيين، جِتِيو[۹] تون نہ ڄڪاءِ،
تِلڪُ[۱۰] تنين کي لاءِ، سَچا جي اِشرڪ سين.

۱۶

مُنهن نہ مُوسيٰ[۱۱] جهڙو، عادتَ ۾ اِبليس[۱۲]،
اِهڙو نجام خَبيثُ[۱۳]، ڪَڏي ڪوهُ نہ ڇَڏيين؟

۱- هاڪار، اقرار، ٻقا [نفي جو ضد] 1a- هوئي، هجي ۲- انڪار، نابودي ۳- جهڙو، مثل ۴- مدد ۵- اونداهيءَ ۾، ڪفر جي حالت ۾ ۶- خدا سان ڪنهن ٻئي کي برابر سمجهڻ ۷- روشنائي، رهبري* ڪافر، ڪفر تي ناز ڪري ٿو. ۸- اصل، بنهه ۹- ڌاڳو جيڪو هندو ڳچيءَ ۾ وجهندا آهن ۱۰- سندور سان پيشانيءَ تي داغ جيڪو هندو ڌرمي رسم پوري ڪرڻ لاءِ هڻندا آهن ۱۱- حضرت موسيٰ پيغمبر ۱۲- شيطان ۱۳- پليد، شرارتي، بڇڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

مُنهن تہ موسيٰ جهَڙو، سِيرَتَ شَيطاني،
بازي[١] بيراني[٢]، ڪَڍِي ڪوهُ نہ ڇَڏِين.

١٨

مُنهن تہ آهيريان ئِي[٣] اُجرو[٤]، قَلبَ ۾ ڪارو،
ٻيهران[٥] زيب زَبانَ سين، دِل ۾ هَڇارو،
انَ پرِ ويچارو، ويجهو ناهه وِصال سين.

١٩

تُون ڪا ڪاني پاءِ[٦]، وَنيَنِ[٧] ۾ وصالَ جِي،
ڏُبيتائِي[٨] دورِ ڪري، معرِفت مَلهاءِ[٩]،
سُپيريانَ جي سُونهن ۾، رُخنو[١٠] ڪونہ رهاءِ[١١]،
اَڪِ، اَشهَدَ[١٢] چاءِ[١٣]، تہ مسلمانِي ماڻِيين.

٢٠

سُرمو سياهِيءَ جو، رَنَنِ ڪِي رِهاءِ،
ڪانِي ڪارَائِيءَ[١٤] جِي، مُتُسَ تِي م پاءِ،
اکين ۾ اَنِڪاءِ[١٥]، لالائِي لالَنَ جِي.

٢١

سُرمو سُرخِيءَ جو، جَڏهن پاتو جَنِ،
تَڏهن ڏِٺِي تَنِ، رَونَقَ رِيتي[١٦] جهِرِي.

١- راند، اٽڪل ٢- ويراني، بي معنيٰ، بڇڙي ٣- آرسيءَ ڪانِ ۴- صاف، چلڪندڙ ٥- ٻاهران ٦- سرمي جي سرائي وجهه ٧- اکين جون ٻنبڙيون ٨- ٻيائي، شرڪ ٩- سرخرو ٿي، مرڪ ١٠- ٻيڪڙي (شرڪ) ١١- منهن تي پوي، مناسب آهي، جڳاءِ ١٢- شاهدي ڏيندڙ، ڏسڻ واري ١٣- کڻ (ٻاڻ وٽ رک) ١۴- ڪارنهن (سرمي) ١٥- وجهه، لڳاءِ ١٦- سٺي ڳاڙهي رنگيل ڪپڙي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۲

سُرمُو سُفيدِيءَ جو، جَڏِهن پاتو جَنِ،
تَڏِهن ڏِٺي تَنِ، اَچائي عالَمَ ۾.

۲۳

جي فارسي[١] سِکيو، گولو، توءِ غُلامُ[٢]،
جو ٻَڌو ٻِنِ ڳالهين،* سو ڪِيئَن چائي[٣] جامُ؟
اُجو تان آبُ گُهري، ٻُکِيو تان طَعامُ،
اِيءُ عامِيَنِ[۴] سَندو عامُ، خاصَنِ[۵] مَنجهان نہ ٿِئي.

۲۴

اَوَڳُڻِ[٦] رَسي سيڪو، ڳُڻين[٧] پِرين رُنامِ،
ليکِيَمِ جي لِسانَ سين،** سي ڪَرَ ڪِينَ ڪِيامِ،
پاڻُ وِچائي پانهنجا، تورا[٨] تُڪَ هَنيامِ،***
بَندَگي شَرمَندگِي، اِهاَ ميڙَ[٩] مُڪِيامِ،
پِرين تَڏِهن پَرچِيامِ، "آئون" جَڏِهن اُٿ ڳِئي.÷

۲۵

اَوَڳُڻِ رُسي سَيَڪو، ڳُڻين پِرين رُنامِ،
ٻَهُون[١٠] پارُوتَنِ[١١] ۾، ڪوڙين ڪُوڙَ ڪِيامِ،
تيلانهِين سَرِيامِ[١٢]، سُکَنِئُون[١٣] سُورَ گهٽا.

١- ڏارين ٻولي (حاڪمن جي ٻولِي) ٢- ٻانهو، گولو * جيڪو هڪ پاسي خسيس ته ٻئي طرف اعليٰ آهي، جنهن جو ڏڙ ٻڌيو ۽ سسي ٻاهري آهي. ٣- وٺي وڃي، همراه رکي ۴- عام رواجي ماڻهو ۵- خاص يا اعليٰ يا افضل ماڻهن ٦- خرابي يا ٻڇڙائي يا ڏوه يا گناه ڪري ٧- ڳڻن يا خوبين هوندي ** جيڪي گناه سمجهيم ته زبان سان ڪيا اٿم. ٨- مهربانيون، ثواب *** خودي ڪڍي، ثوابن کي تِچ سمجهيم. ٩- منت، آزي نيازي، پرچائڻ لاءِ وسيلو يا شافي ڪري ÷ جڏهن خودي گم ٿي وئي ١٠- گهڻو ١١- ننڍيءَ لهيءَ ۾، ٻالجتيءَ ۾ ١٢- حاصل ٿيم، مليم ١٣- سکن مان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٦

اَلتِيَمِ[١] جا هينئان[٢]، سا نہ سَلِتيَمِ[٣] ساهَ کي،
سُپيرِيان جِي ڳالهڙي، لِڪايَمِ رُوحان[٤]،
ويٺِي مُون وَسان[٥]، پَڌرِ پيٺِي پِرينءَ ري.

٢٧

مُون تان لِڪائِي گهڻو، رُنَّ کِي روشَنُ،
رَسيو ريزالَنِ[٦] کي، مَنجهان زَردِيءَ[٧] ظَنُ[٨]، *
ويرِي مُون[8a] وَرَنُ[٩]، ڳالهِ ڪِيائِين ڳُجهَہ جِي.

٢٨

عاشِقُ پانئين ايئن، تہ سِڪَ ڪنهن کي نہ سَلان،
وِچِ رَهَندِي ڪيئن،** وَهَنِ اَکِيون، وِرچِي[١٠] هينئون[١١].

٢٩

اَندَرِ رَهي نہ گهٽَ[١٢]، سُپيرِيان جِي ڳالهڙِي،
چاڳَرَ[١٣] سَهي نہ سَٽَ، جُهہ[١٤] مَهراڻَ[١٥] مَوجَ کِي[١٦].

٣٠

لَکين سَئين[١٧] مَهراڻَ، آتي[١٨] سَبِ اُدَميا[١٩]،
سَڙان مَنجِهہ ئِي ماڻَ[٢٠]، ٻَهَرِ[٢١] ٻاڦَ نہ نِڪِري.

٣١

"پاڻُ"[٢٢] پَڙدو پاڻَ کي، سُٽي ڪُرِ سَنيالَ،
وِچان جو وِصالَ، سو تان هُئَڻُ[٢٣] هِنَ جو.*** ...

١- الي ويس، نہ ٻڌايم ٢- هِنيئين کي، دل کي ٣- سليَم، ٻڌايم ٤- روح کان ٥- وسان، وس کان، هٿان، قبضي مان ٦- رذيلن، بدڪارن، ڪمينن ٧- پيلاڻ ٨- شڪ، گمان 8a- مُنهنجو * منهنجي منهن جي پيلاڻ ڏسي شڪ پيو. ٩- رنگ [زردي] ** ڳالھ لڪل ڪيئن رهندي. ١٠- ڳري، ڦٿڪي، پريشان ١١- دل ١٢- نڙيءَ ۾ ١٣- ڊنلي، سيٽاھ، ٻڪري، ساندارو ١٤- جڏهن ١٥- درياھ ١٦- ڦوڪيو، چوليون يا لهرون هڻڻ لڳو ١٧- سوين، گهڻا ١٨- محو ڪري، ڳاري ١٩- اُدما ڏيارايا، اپاميا ٢٠- شل ٢١- ٻاهر ٢٢- هجڻ ٢٣- هجڻ موجودگي **هن (خوديءَ) جو هجڻ يا موجودگي وصال جي وچم رنڊڪ آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣٢

”پاڻ“ پڙدو پاڻ کي، طالِبَ سُڃيج تون،
نَہ ڪا ها نَہ هُون[١]، پَڙِدا سَبِ پاسي ٿِيا.

٣٣

”مُون“ مونهين[٢] ۾ سَپَجي[٣]، مُون کي ”مُون“ جُڳاءِ،
مونهين مَنجهان مُون ٿِئي، مونهين جي ساجاءِ[۴]،
ڪچڻ ڪانهي جاءِ، ڪيڏانهن ڪريان پَنڌڙو.

٣۴

اُنهِين[۴a] ايئن جُڳاءِ، آن[۴b] کي[٥] ايئن نَہ چَوَڻو،
ٻُن[٦] جنهن جِي ذاتِ جو، اُتي آهِ اَللهُ، *
تُهَ[٧] نَہ پَچي ماهُ[٨]، گُندِيءَ[٩] نينهن نَہ سَپَجي.**

٣٥

گُندِيَ نينهن نَہ سَپَجيءَ تُهَ نَہ پَچي ماهُ،
ڪَچِيءَ پَرِ[١٠] ڪياءِ[١١]، ٿِئي سَماجوڳُ[١٢] سَجَڻين؟

٣٦

نَظَرُ[١٣] نَزِدِيڪِيونِ[١۴]، سَهِي[١٥] نہ سَگهان ساعَتَ سينءَ[١٦]،***
پَسَڻُ پَري سَندون، آئون نالي ڳِيئڙي[١٧] نِجهران[١٨].

٣٧

عِلّتيءَ[١٩] آرامُ، پَسِي عِلّتَ[٢٠] آئيو،
حُسُنُ جو حَقَ جو، سو خامِي[٢١]! يانيين خامُ[٢٢]،
اَچِي ٿِيا اِسلامُ[٢٣]، ڪُفُرُ ڪافِرُ پاڻ ۾.

١- ناڪار، سوال پڇڻ يا نہ چوڻ جو آواز ٢- مون ٣- پيدا ٿئي، اُسري ۴- واقفيت، سڃاڻپ ۴a- انهن ۴b- اوهان ٥- اوهان کي، توهان کي ٦- اصل، بنياد، نهايت * ”آئون“ چوڻ خدا کي جڳاءِ نہ انسان کي، ڇاڪاڻ جو سندس ذات اصلي آهي. ٧- تهن ۾ وجهڻ سان ٨- گوشت ٩- ان رڪڻ جي جاءِ ** جيئن تهن ۾ رڪڻ سان گوشت پچي ڪين سگهندو يا گنديءَ مان عشق نہ اپرندو يعني اها ڳالهہ ناممڪن آهي. تيئن خوديءَ ڪري خدا سان ملڻ ناممڪن آهي. ١٠- اِن سهائيندڙ طريقي سان ١١- ڪيئن ١٢- ميلاپ، ملاقات ١٣- ديدار ١۴- هنن جو نزديڪ يا ويجهو ١٥- برداشت ڪري ١٦- ٿانئين * دوست جي ديدار جو تاب نہ برداشت ڪري سگهان. ١٧- ڳڻتي، ورتي ١٨- ڳران، سڙان ١٩- عادتيءَ، جنهن کي عادت هجي ٢٠- اها شيءِ جنهن جي هنکي عادت هجي ٢١- اي ڪچا! ٢٢- ڪچو ٢٣- خدا کي تسليم ڪندڙ، قبولدار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣٨

مُون کي مُون پرِيَنِ، ٻَڌِي وِڌو تارِ ۾،
اُيا اِيئن چَوَنِ، مَحِڻِ[١] پاندُ پُسائِيين.

٣٩

پيو جو پاتارِ[٢]، سو ڪيئن پُسَڻَ کان پالهو[٣] رَهي؟
سالِڪَ مُون سيڪارِ، ڪو پَهُه[٤] اِنهِيءَ پاندَ[٥] جو.

٤٠

ڪَرِ طَرِيقَتَ تَڪيو[٦]، شَرِيعَتَ سُڃاڻِ،
هينئُون حَقِيقَتَ هيرِ[٧] تُون، ماڳُ مَعرِفَتَ جاڻِ،
هوءِ[٨] ثابوتِيءَ[٩] ساڻُ، تَه پُسَڻَ کان پالهو رَهِين.

٤١

ڪُوڙي ڪِڄ مَ ڪَڌِهين، ڦِڪي ياڻِڄ ڦانگَ[١٠]،
ساري سَناسِيَن جِي، لائِقَ! رَکِجِ لانگَ[١١]، *
تَه چارِئي چُنِيءَ[١٢] پاندَ، اوسا[١٣] ڳنهِي اُڪَرِيين.

٤٢

سُتو ثِي سيجَ گُهرين، جَفا ڏيين نَه جانِ،
صُلحَ رِيءَ سيڻان[١٤]، مَتان نُونڊين[١٥] نَه چَڙهين. *

٤٣

سُتوئِي سيجَ گُهرين، جَفا ڏيين نَه جِيءَ،
پَهَني[١٦] ڏاران پِيءَ[١٧]، مَحِڻِ نونڊين نَه چَڙهين.

١- متان ٢- اونهي درياه جي تري ۾ ٣- خالي، پري ٤- خيال، راز ٥- پلاند، دامن ٦- آڌار ٧- عادي ڪر ٨- هج، ٿي ره ٩- بقا واري، بقادار (خدا) ١٠- سڪل تاري ١١- لنگوٽي *(شهوت پرستيءَ کان پاسو ڪج) ١٢- پوتيءَ ١٣- سڪل، سڪا ١٤- انهن کان ١٥- بنديءَ، ڪنڌي، حساب * متان بدنام ٿيين يا سزا جو لائق بنجين ١٦- پرچڻ، راضي ٿيڻ، ريجهڻ ١٧- پرينءَ جي، محبوب جي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴۴

صُلحُ جَنِ سَجَڻَ سين، سيج ماڻيندا سي،
"اَلَّذِيْنَ آمَنُوْا وَ کانُوْا يَتَّقُوْنَ"[۱] اِنَ پِرِ[۲] اُيا[۳] جي،
نيئي نُونڊِين تي، ڏِکي[۴] ڇِنِي چاڙهِيا.

۴۵

جي ٿِيا حَلُ[۵] حَبيبَ سين، سُمهڻُ تَنِ ثَوابُ،
نيڻَ هيرائي نِنڊَ سين، خُوشِ ڪِيائُون خَوابُ،
اوسيئڙو عَذابُ، دِليان تَنِ دُورِ ٿِيو.*

۴۶

تَنُ تَسبِيحِ، مَنُ مَڻيو، دِلِ دَنبورو[۶] جَنِ،
تَندون جي طَلَبَ جون، وَحدَتَ سِرُ[۷] وَڄَنِ،
وَحدهُ لاشَرِيڪَ له[۸]، اِهو راڳُ رَڳُنِ،
سي سُتائِي جاڳَنِ، نِنڊَ عِبادَتَ اُنِ جي.

۴۷

رُنِي[۹] جا رِهاڻِ، سا پِي[۱۰] پَهِنِي[۱۱] نَہ ٿِئي،**
ڪنهن ڪَرَ وِڏِي ڪاڻِ، پاڻان نينهن نکيريو.

۴۸

رُسَڻُ نَہ آهي رِيتِ، پَهِنِي پاهَتُ[۱۲] ناهِ ڪو،
پَسو مَنجهِ پِرِيتِ، جَيهائِي[۱۳] جورَّ[۱۵] وَهي.***

۱- اهي جن ايمان آندو آهي ۽ پرهيزگار يا ڊڄندڙ آهن (ق- ش) ۲- رستي يا طريقي تي ۳- بيٺل ۴- سينگاري ۵- لئه * انهن جي دلين مان انتظار ۽ عذاب جو ڊپ نڪري ويو. ۶- تنبورو، وڄائڻ جو ساز ۷- ڳجهه، اندر جو مطلب، اسرار ۸- هو (خدا) هڪ آهي ۽ سندس ڪو شريڪ ڪونهي ۹- رسي وئي، پري ٿي ۱۰- اي محبوب! ۱۱- ويڪري، موڪري ** اي محبوب! هي جو وصال ۾ گهٽو ويڇو پيو آهي سو شل اچا ۽ وڌيڪ وڌو نہ ٿئي. ۱۲- مناسب، لائق، صلح، ٺاهہ، محبت ۱۳- جيئن ۱۴- دنيا، جڳ. *** جيئن دنيا جو دستور آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

ڪِي اُنهين مَنجھ آهي، هُو جيٖ جُھونا پَسِجَنِ جُھوِڙا.

اِنَ دَرِ سيئِي اَڳِهيا، جَنِ کي ڪونہ چِتائي،*

هُو جي جُھونا پَسِجَنِ جُھوِڙا.

ڏارِيان[1] ياٽِنِ ڏارِيون، پاڻُ پِريان سين ڪائي،

هُو جي جُھونا پَسِجَنِ جُھوِڙا.

"اِنَّ اَوْلِيائِي تَحْتَ قَبائِيْ"[2] پنهنجا پاڻُ پَراهي[3]،

هُو جي جُھونا پَسِجَنِ جُھوِڙا.

"لا يَعْرِفُهُمْ غَيْرِي"[4] پَرَ[5] کي ڪِين پسائي،

هُو جي جُھونا پَسِجَنِ جُھوِڙا.

پَنهنجِي[6] ڇَڏي پَٽَ ۾، رِڙهُ اُنين جي رائي[7]،

هُو جي جُھونا پَسِجَنِ جُھوِڙا.

خِدمَتَ ڪَرِ خُلقَ سين[8]، پاندُ ڳِچِيءَ ۾ پائي،

هُو جي جُھونا پَسِجَنِ جُھوِڙا.

اَديُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، اِتاهِين ڪِي آهي،**

هُو جي جُھونا پَسِجَنِ جُھوِڙا.

---

* جن کي ڪو هن دنيا ۾ اهميت جيٖ نظر سان ڪونہ ڏسي. ١- ڏاريان، اوڻتو ٢- تحقيق منهنجا اوليا يا دوسْت منهنجي قبا يا چوغي هيٺ لڪل آهن (حديث) ٣- ڏِڪائي ۴- مون کان سواءِ اوليائن کي ٻيو ڪوبہ ڪونہ ٿو سڃاڻيٖ (مٿين مصرع ۾ آيل حديث جو ڀاڱو) ٥- ڏارين، اوڻتو ماٺهن ٦- پنهنجي مت يا راءِ ٧- راءِ، مرضي، رستو، راهہ ٨- ڪلمڪ ٿي، خوش خلقيءَ سان ** انهيءَ (خدمت) مان ئي ڪجھ روحاني ترقي حاصل ٿيندي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ رِپَ

سر بابت

رپ نالي ڪابہ راڳڻي ڪانهي. رپ جي معنيٰ آهي وڏي پربت جيڏي آفت يا اهو دشمن جنهن جي ڏسڻ سان هينئون هارجي ۽ دل دهلجي وڃي. جيئن تہ هن سر ۾ ڦوڙائي ۽ جدائيءَ جي غم جو ذڪر ڪيل آهي، تنهن ڪري جدائي جي غم کي رپ سڏي هن سر تي اهو نالو رکيو ويو آهي. هيءُ سر، ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري نسخي جي ٽنهي جلدن ۾ ڪونهي. بمبئيءَ واري ڇاپي ۾ گهٽائي ڪچا ڦڪا بيت ڏنل آهن جن مان پهرئين داستان ۾ چار بيت، نمبر ۱۵، ۱٦، ۲۴، ۲۸، ۽ ٻئي داستان مان ڇهہ بيت (۱ کان ٦ تائين) کنيا ويا آهن ۽ باقي نظرانداز ڪيا ويا آهن. سرڪاري ڇاپي جي ٻئي داستان ۾ ۴ وايون ڏنل آهن جن مان ٻہ (نمبر۱ ۽ ۳) سسئي جي قصي سان ٺهڪي اچن ٿيون تنهن ڪري هتان خارج ڪيون ويون آهن ۽ ۲ نمبر وائي هتي پهريون نمبر ڪئي ويئي آهي ۽ منجهانئس جيڪي ۳ مصراعون ڊاڪٽر ٽرمپ واري ڇاپي ۾ نہ آهن ۽ جن مان هڪ "ميمڻ" جي ڇپيل آهي، سي ترڪ ڪيون وييون آهن.

مضمون

هن سر ۾ وره جا ورلاپ، ڦوڙائي ۽ فراق جا آلاپ نهايت رقت رنگيز نموني ۾ ڏنا ويا آهن. هن سر ۾ عاشق فراق جي گوندرن ۾ غرق هئڻ ڪري، مشاهدي ماڻڻ لاءِ پنڌڙو ڪرڻ پاڻ تي لازمي سمجهي، ڪارون ۽ پڪارون ڪري، اندر جو حال اوري ٿو.

روحاني راز:

ڪانيءَ کي سر کان جدا ڪري، منجهس سوراخ ڪيبا، تہ بانسري بنجي پوندي ۽ ان کي ڦوڪڻ سان ڪئين سريلا ۽ درد ڀريا آواز ڪيي سگهبا. بانسريءَ مان اهڙيون درد ڀريون دانهون ۽ فراق جون آهون، تڏهن نڪرن ٿيون، جڏهن کيس اصلي ماڳ کان وڍي ڌار ڪجي ٿو. جيڪڏهن کيس وڍي، مڇو ڏيئي نہ سلبو، تہ هزارن حيلن ۽ ڦوڪن سان هڪ آلاپ بہ نہ نڪرندو. روح کي بانسريءَ سان مشابهت ڏيئي مولانا روميءَ مثنويءَ ۾ سمجهايو آهي، تہ روح رب کان جدا ٿيڻ تي بانسريءَ وانگر فراق ۾ پيو ڪارون ڪري. شاهہ هن سر ۾ اها تات تنواري آهي.

هن سر ۾ هڪ سالڪ سالم جو روح، رب کان ڌار ٿيڻ تي، آه و زاري ڪري ٿو. هو جيڪي وڇوڙي جون درد ڀريون دانهون ڪري ٿو ۽ هنجون هاري ٿو، سي پڙهندڙن کي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

نہ فقط گھائيندیون، پر منجھن مخفي الاهي عشق کي پڻ پڙڪائيندیون. پڙھندڙ کي معلوم ۽ محسوس ٿيندو تہ آءٌ ڪھڙي اعليٰ آستان مان نڪري ڪھڙي نہ ادنيٰ آستان ۾ اچي پيو آهيان ۽ ڪھڙين سعادتن کان ڇڄي ڪھڙين پليدگين ۾ اچي ڦاٿو آهيان.

جڏھن سدوري سالڪ کي اها سمجھ ايندي، تڏھن هو ويجھڙائي ۽ وصال لاءِ واجھ وجھندو ۽ فرش تان وري عرش ڏي اڏامڻ جي ڪوشش ڪندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر رِپَ

داستان پهريون

١

گونڊر ڪِيوءِ غرق، ماءُ منهنجو چِتَ ڏرو،
ڏُکوين مَرڪ[1]، مُٺي سَگَرَ[2] پَنڌڙو.

٢

گونڊر گَڏِياسِ صحت نيٺ ڙيم ڇِڄَنِ،
مادَرِ! مارِياسِ، ڦوڙائي[4] پرينءَ جي.

٣

گونڊر هَٿَ پِيرَ وِرِهُ[5] مَتجهِينَ[6] وَهِتُوم
ڪُڙهِ[7] مِ قطارُون ڪُري، سُورَن لايا سِيرَ[8]
مون جيهي[9] گِهاري ڪِيرَ، هيڪلي رِيءَ سَجَڻين.

٤

اُتي[10] جيٺَن مَوزَنِ[11] اوِيرَ[12] وَلهارَن[13] مِ[14]
سا پَرِ گونڊرِ ڪَنِ، جِهه[15] ڦوڙائو[16] سَجَڻين.

١- لائق ٢- رستي، راه ٣- ولي ويو، تباه ڪئي ٤- جدائي، فراق ٥- غم، عشق ٦- اندر ۾ ٿي ٧- ڪُکَ، بدن ٨- رشتا، گس ٩- جيان، وانگر، مثل ١٠- ڪان سواءِ ١١- مينهن وسي ١٢- اُبرن، نڪرن ١٣- اوير، فصل، گاهه، ٻوٽا ١٤- غيرآباد زمينن ۾ جتي جهنگلي وڻ ٽڻ ۽ ٻوٽا قدرتي طرح اُپرندا آهن ١٥- جڏهن، جيڪڏهن ١٦- جدائي، فراق، وڇوڙو.

٥

لائي جو وِيا، سو مَنجهِين تو مَچ ٻَري،
سو اُجهامي ڪِئا[١]، جنهن سورِيندڙ[٢] سُپِرين.

٦

ڪَهَڻُ[٣] تہ ڪَچائي، سُورَ نہ ساندَڻُ سُترا[٤]،
اَجا تَہ، آئي! ڏيلَ منهنجيءِ ڏڪَ سين *

٧

جيئَن سو تَپيءَ تَرو، ڪامي ڪوري وِچ مِ،
مُون ڪي ڏِنو سَجڻين مَنجهان سڪَ سَرو[٥]
ور جهيڻو اِيءُ ٻَرو، مر ڦوڙائو سڄڻين.

اُيريامِ انگورَ[٨]، سُتي سُپيرِينَ جا،
ڪاپوهِ ڪايو، سُورَ، لُڇيو لوچيو[٩] اُتيانِ.

٩

ڳِرِن مِ ڳَرهيچ روئي ڪچ مر پڌرا،
تان سوران ٿي سَهيچ، جان[١٣] لاهِيندڙُ ڪو لهين.

١٠

ڳَرَ[١٤] مِ ڳجهو روءُ، پڌرِ وَجهہ م پرينءَ ڏي،
سُورَنِ ٻَٽير[١٥] هوءِ هينئَرا ڪَمَ[١٦] ڪَنِ[١٧] جيئَن**.

١- ڪِئا، ڪيئَن. ٢- چوري زور وٺائيندڙ. ٣- چون. ٤- سولا، آسان. * اي مائي! اڃا تہ غم منهنجي جسم سان آهي. ٥- عشق جي شراب جو چڪو ٦- بهتر، چڱو ٦a- اهو ٧- بخار، ساڙو (ٻره جي ٻاهہ) ٨- ڏڪ، ڦٽ ٩- ڳوليو، لوڙيو، ڦٿڪيو، پاسا ورايو ١٠- ڳجهہ ١١- سورن جون ڳالهيون ڪچ، اورچ ١٢- تيستائين ١٣- جيستائين ١٤- ڳجهہ، اندر ١٥- چڱي طرح، وڌو، تلهو ١٦- نيلوفر يا ٻيڻ جي پاڙن جنهن آبي ٻوٽي ۾ ڪوٽيون ٿين ٿيون، ڪيڏ ٻراڻ ٿي ٻوٽي (ول) مان حاصل ڪيا ويندا آهن. ڪوٽيون پاڻيءَ جي مٿاڇري تي ظاهر ٿين ٿيون جڏهن تہ ڪم ورن وڪڙن وارين ڏانڊين سان ٻوٽي جي پاڙو وٽ هوندو آهي ۽ پاڙ ناهي٧. ١٧- اونهي پاڻيءَ
** جيئَن اونهي پاڻيءَ ۾ ٻاٻوڙن جو پاڙون تلهيون هونديون آهن، تيئَن تون بہ غمن جي غلبي ڪري متارو ٿيءُ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

لاھ مَ پَچارانِ[1]، سُکِ مَ سُمھُ جِندَڙا،
کَرَ[2] جھورِي کِيٽانِ[3]، ڪالھوٽا[3a] اَجُ گھٽِي.

١٢

جھڄِي[4]، جھانءِ[5] کَرِي، مَاٽ نہ اَچِي مُون ھِينئِين،
سڄَڻَ سِي سارِي، ھو جنئِين جو ھيرِئُون.

١٣

جھورِي، جھڄَڻُ، جھانءِ[6]، مُون جَنِين جِي نہ لَھِيَ،
آئِلِ ايئَن مہ ياءِ، ڪِ اُنُون جِيئَندِي اَن رَڃِي

١۴

جاءِ تہ سڄو ڏيھڻ، ھيسَڙو اوٺِي وَڳ جيئَن،
مُون پِريان سين نينھن، چِڻَنَ ڪارَڻُ ڪونہ ڪيو.

١٥

لاھِيان جي نہ چِتان الا اُن مہ وسران،
مَرِھِيو مَنجھارانُ، جِيءَ مَنھنجو جَنِ سين.

١٦

پَلُ پَلُ ٻہ پَلِيانسِ پَلُ نہ رَھي پِرِينءَ رَنِي،
جيئَن جھورِيءَ کان جَھلِيانسِ، جِھڄِيو تيئَن جھورِي پوي.

١- ھنن کي پچارتان، ھنن جي تات ٢- جڻ تہ، گويا ٣- انھن کي ٣a- ڪالھوکيءَ کان
۴- روئي، پاڻي ھاري ٥- روڄ راڙو ٦- ھريل، ھيرايل ٧- ايئن ٨- ھڪ ھند، قرار ٩- ڏڻ،
ولر ١٠- اندران.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

ڪَڪَرَ مَنجهه ڪَپارَ[1] جُهڙُ نيٽٺُون[2] نہ لهي،
اَڄُ منهنجي چِتَ ۾، اُتا[3] پِرين اَپارَ،
آءُ، سَجَڻَ! لَهُ سارَ، وِرهَ[4] ويڙهِي آهيان.

١٨

مون مَنجهيئي مينهن، ڪوهہ ڪريندِيس ڪَڪَرين؟
سَرَلو سارو ڏينهن، مون پِريان جو نہ لهي.

١٩

سِتي سَنيرِيوم، ڪو ڳَڻُ ٻاروچَنِ جو،
ڪَنڌِ وِهاڻو پنو، هَريو[8] هَٿُ تِيوم،
سَجَڻُ ياد پيوم، جاڙَ[9] جيان تي جيڏيون.

٢٠

سَجَڻَ سَنيريام، پيَمِ ڪَرَ ڪَپارَ ۾،
ڄِهڙي تهڙي حال سين، پِرين نہ وِسَرِيامِ،
هَريا هَٿَ تِيامِ، نيٽنِئُون نيرُ وَهي.

٢١

سَنيريو جيان، ڳالهيون پِريَمِ[10] تنهنجون، *
ڳَڻَ ڪيترا ڳَڻيان، تورَنِ مَتو[11] ناهِ ڪو.

١ـ ترڙ، مٿي، سر ٢ـ نيٽن يا اکين مان ٣ـ وسيا، ياد پيا ٤ـ عشق، برهہ، غم ٥ـ چا ٦ـ جهڙ، ملار (يادگيري) ٧ـ ياد پيوم ٨ـ آلو، پنل ٩ـ اُجايو ١٠ـ اي منهنجا پرين! * اي منهنجا پرين، تنهنجون ڳالهيون سنياريو پئي جيان ١١ـ حد، شمار، ڇيڙو، سرو.

٢٢

جُہ[١] سي سَنيرجَنِ، سَهَ[٢] تَنين شِين اوريان[٣]،
لُونءَ[٤] لُونءَ هيٺِ وَڄَنِ، رَڳُون رَبابَنِ جيئن.

٢٣

چَتُرُ[٥] رَهي نہ چِتَ[٦]، ويٺين[٧] واڳيو[٨] نہ رَهي،
رِئيءَ[٩] لَنِجي نِتَ، هينئڙو واتَ-وِرِڪَ[١٠] جيئن.*

٢٤

چَتُرُ رَهي نہ چِتَ، سُوران[١١] صَبُرُ نہ ڪَري،
سَڄَڻَ ساري نِتَ، ويڳاڻو ٿِيو وِڄهلي[١٢].

٢٥

چوري چوري چِتُ[١٣]، مان ويڻيءَ وِهاڻيءَ[١٤] نِڪران،
تنهن گُهرائي نِتَ، پِريان سَندي پير[١٥] ۾.

٢٦

چِيتاريان[١٦] چِڱُڪَنِ[١٧]، سَنياريانِ سَهِي[١٨]،
اَندرِ رُوحَ رَهِي، مون ڪِي صُورَتَ سِپرِينِ جِي.

٢٧

چِيتارِيانِ چِڱُڪَنِ، وسارِيانِ نہ وِسَري،
ويرو تارَ[١٩] ڏُکَنِ[٢٠]، سَڄَڻَ پَڳي- هَڏَ جيئن.**

١- جڏهن، جيڪڏهن ٢- پساهہ، دم (اندر جون ڳالهيون) ٣- ونديان، ڪريان ٤- بدن جي تندين وارن ٥- هوش وارو، ريٽل ٦- دل، من، اندر ٧- طعنن، ملامت ٨- ڀٽل ٩- دز، لٽ ١٠- وڻ *جدائيءَ ڪري دل قرار نہ اهي ۽ دوستن جي لوڪن ڪري بيقرار آهي. دل ائين غم جي غبار سان ڀرجيو وڃي جيئن رستي جو وڻ آمد رفت سبب مٽيءَ سان ڀرجي ويندو آهي ١١- سورن کان ١٢- روح راڙو ڪري، پريشان ٿيڻ ١٣- دل کي دلاسا ڏئي سڌير ڪري ١٤- اسُر جو، پريات جو ١٥- گس، پيچرو ١٦- هنن کي ياد ڪريان ١٧- ڦٽ ٿيندڙيون ڪري وهن ١٨- برابر ١٩- هميشہ ٢٠- سُورُ ڪَنِ، ڏک پيدا ڪن، ياد پون، هرن ٿا ** سڄڻ هميشہ ڀڳل هڏي وانگر (سور ڪرائڻ سبب) ياد رهن ٿا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٨

چيتاري[١] چُونديِاسِ، ڳالهيُون سَيوئي سَجڻين،
جُهہ[٢] مُقابِلِ تِياسِ، تہ سَبِ وَڃِنِمُ وِسَرِي.

وائي

جو نَوازي ڏڏ، آسَرَ لاهِ مَ اُنَ جِي،
ويهُ داتا جي دَرَ تي لَنگها[٣] لاهي لَڏَ[٤]،
آسَرَ لاهِ مَ اُنَ جِي.
اوڏايان[٥] اوڏو گهڻو، کِهَڙا کَرِيين سَڏَ،
آسَرَ لاهِ مَ اُنَ جِي.
اَنگِلِين[٦] کي اوڏو وِهي، گندا[٧] کَري گَڏَ،
آسَرَ لاهِ مَ اُنَ جِي.
کِهَڙا جَڏَ[٨] جَڏوئِيين[٩] جُودَ[١٠] مَهَندان[١١] جَڏَ!
آسَرَ لاهِ مَ اُنَ جِي.
اَڳِيان عَجِيبَنِ جي، اَهُکا[١٢] پَڌَڻَ مَڏَ[١٣]، *
آسَرَ لاهِ مَ اُنَ جِي.
آدَمَ تِنائِين اُپِيو[١٤]، هُوءَ جا کَڃِي مَنجهان کَڏَ،**
آسَرَ لاهِ مَ اُنَ جِي.
اَوِلِيءَ[١٥] ۾، عَبدُاللّطِيفُ چي، سَڄَڻُ ڏِيندو سَڏَ[١٦]،
آسَرَ لاهِ مَ اُنَ جِي.

١- چت تي رکي، ياد ڪري ٢- جڏهن ٣- مڱڻهار، فقير ۴- سازو سامان ٥- اوڏيان، اوري ڪان، ويجهي ڪان ٦- ناز يا ماڻو ڪندڙن ٧- خراب، ڪنا ٨- عيب ٩- چڏيندين ١٠- سخا ڪندڙ ١١- اڳيان ١٢- مشڪل ١٣- ڪکن ۾ ڪانئين جا لهيل وڏا ترها، نقلي ڪنولا *محبوب جي هوندي ٻين جو آڌار ۾ ٽيڪ ڳولڻ عبث آهي. ** مٽي، جيڪا کڏ مان ڪڍي آهي ١۴- پيدا ٿيو ١٥- (سَوَلِيءَ جو ضد)، ڏکئي وقت ١٦- واهر ڪندو، فرياد ٻڌي عرض اونائيندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻيو

١

سَڄَڻَ سان نہ ٻيٺَ، ڳُجھ ڳِرِهيان[١] ڪَنِ سين،
ڳالِهيون اِنهِيءَ ريٽَ[٢]، سَلا ٻَڌِي موريُون[٣]. *

٢

ڳالِهيون ٻيٺَ ورَنِ ۾، وَڏِي وَڻُ ٿِيُون،
پَرَ[٤] سين مُون نہ ڪِيُون، گوشي[٥] ٻِرِين نہ ڳَڌِيا.

٣

ڏولِيو وِيئڙو ڏورِ[٦]، تي[٧] ٿِي سِيءَ ڳُذاريان،
مادرِ! مُون مَ چورِ، نہ تہ پَڌر پُونڌِيَسِ ٻِرِينءَ ري.

٤

وِيو ٻاروچو نِڪِرِي، اَنگھَنِ[٨] چاڙهي اَنگَ[٩]،
روئِي، ڏِنَمِ رَنگُ، وِيچارَنِ وَٽَن ڪي.

٥

ٻاهَرِ لَڳَهُ[١٠] نہ ڪوءِ، اَندَرِ جهورِ[١١] جُهڙُ وَهي،
وَسائِينڊِي وِڄُڙِي، حُبَ جَنِين ڪي هوءِ،
لاٽَنِ جَنِين لوءِ[١٢]، سي اوڳائِينِ[١٣] نہ اَڪِيُون.

١- اوريان ٢- درياه جي پرسان ڪچي زمين ٣- ڦلاريون، اپريون * دل ۾ ڳالهيون تمام گهٽيون اچي گڏ ٿيون آهن. ٤- ڏارين، ٻين ٥- ڪنڊ ۾، اڪيلو ٦- نهر جو نالو؛ دور، پري ٧- تهن ڪري ٨- ڦاسيءَ ٩- عضوا، جسم. ١٠- ڪڪر ١١- تمام گهٽو ١٢- مهڻي (هٽ هٽي ڪپڙن جي استري وغيره بگيڙڻ ڪي لوئڻ چئبو آهي)؛ وطن ١٣- موڳيون ڪن، غافل ٿين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

مُون تان لاهِ مَ، سُپِرينَ! اَکِيُن جا آگَمَ[١]،
ڪَري مَلارُ مينهن جيئن، وَسِي لاهِ وَهَمَ[٢]،
تو ڏِني مُون غَمَ، ڏينهَن جا ڏورِ ڏِيا.

۷

نيڻَ نہ نِندُون ڪَنِ، پَگهو آرَسُ[٣] اَکِڀين،
اُجهامِيو ٻَرَنِ، توکي سارِيو سُپِرين!

٨

سَئِين نہ سيٽانِ[۴]، ناهِ اُبِتي اُنِ سين، *
ونءُ سَهِي ويٽانِ[٥]، تو نَہ سَرَندِي تَنِ ري.

٩

گَولِي[٦] ۽ گُونِي[٧]، پِرِين پَتائِين[٨] گَجَ جيئن،
جي مَنَ مَجُونِي[٩]، سي ڪيئن وِجَنئي وِسَرِي؟

١٠

اَندَرِ آندَرِيُون[١٠]، جيئن سي وانجِهيءَ[١١] لَٽِ ۾،
مُون تَنَ تيتَرِيُون، تہ "ڪيئن مِلبو سَجَڻين؟"

١١

جيئن سي ڪُوهِيءَ نارَ[١٢]، وَهَنِ وارِيءَ گاڏُنان، **
هينئڙو پِرِيان ڌار، نِبيرِيانس[١٣] نَہ نِبري.

١- جهڙ ٢- وسوسا، خيال، غم ٣- سستي، ننڊ ۴- هنن ساڻ * (تون سمجهين ٿو تہ) محبوب توسان سڌو يا ڇڱو نٿا هلن پر حقيقت ۾ اها اجائي ۽ ابتي روش نہ آهي ٥- وچ ٦- چريل، رنگ ڏنا ۷- گوناگون، گهڻن رنگن واري ٨- پٽ جي ٩- شوخ ١٠- ڪانيءَ جو ڳپ ١١- ونجهہ جي، وانجهيل، پوري، ڪوڪلي. ١٢- کوهہ تي چڙهيل نار ** جيئن ڪچي کوهہ تي چڙهيل نار مان واري گڏيل پاڻي نڪرندو آهي ۽ ان کان جدا نہ ٿي سگهندو آهي. ١٣- جدا ڪيانس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

سَبَرُ[١] سيءُ پيو، نہ مُون سوڙِ[٢]، نہ گبرو[٣]،
نَہ مُون كانڌُ، نہ قُوتُ كِي، جوين[٤] وَهِي[٥] ويو،
تَنين حالُ كِهو[٦]، نِڌَرَ[٧] جَنين نِجُهرا[٨].

١٣

اُتَرُ اوتُون ڏي[٩]، نَہ مُون سوڙِ، نہ گبرو،
سِيءُ ساڙِيندو سِي، جَنين نِڌَرَ نِجُهرا.

١٤

اُتَرَ ڏِني اوتَ، نہ مُون سوڙِ، نہ گبرو،
چارِئي چُنيءَ پوتَ[١٠]، مون ريڙهيندي راتِ گِئي، *

١٥

نينهن نِهائِينءَ جان، ڏِكِيو كوهُ نہ ڏِكِيين،
جَرَ[١١] جيري جَڏِي، تہ كيئن پَچَندا تان؟
سَندِي كُنيارانِ، كَنِ كَريجا[١٢] ڳالهڙي.

١٦

نينهن نِهائِينءَ جيئَن، ڏِكِيو كوهُ نہ ڏِكِيين؟
جَرَ جيري جَڏِي، تہ رَجَ[١٣] پَچَندا كيئن؟
تُون پِڙِ كَرِيجِ تيئَن، جيئَن كُنيارَ كَرِنِ كَمَ سين.

١- مضبوط، گهٽو ٢- سوڙ، گاديلو ٣- رلي، گاديلو ٤- حسن، جواني ٥- شادي كرڻ كانسواءِ ٦- كهڙو ٧- ضعيف، غريباڻا ٨- جهوپڙيون، گهر ٩- زور سان لڳي ١٠- پوتيءَ جا پلاند * پاڻ كي گرم كرڻ لاءِ چريل پوتيءَ جا چارئي پلاند يا كندون پٽي چكيم ۽ ائين كندي رات گذري وئي. ١١- باه، آگ ١٢- بدّج، خيال ۾ ركج ١٣- تانو، برتن.

١٧

نِهائِينءَ ڪان نِينهَن، سِڪَ، مُنهنجا سُپِرِين!
سَڙي سارو ڏينهن، ٻَهَرِ ٻاقَ نَہ نِڪري.

١٨

نيڻَ نِهائِينءَ جان، سُتي لوڪَ ڏَڪِيان،
اُجهامِيو ٻَران، توکي سارِيو، سُپِرِين!

١٩

ڪِين[1] جو ڪُنيارَنِ، مِتيءَ پائي مَنيو[2]،
تنهن مان تِرَ جيتَرِي جي پُوِي[3] خَبَرَ ڪَرَنِ[4]،
هِي[5] تان هُوندَ مَرَنِ، هُنِ[6] اَگُڻِ اوراتو[7] تِئِي!

وائي

سَرِتيُون! سَگِيٽيُون[8]! سارِيان[9] پير[10] پرينءَ جو،
مُون پنهنجي پِرِينءَ سين، گُجهيُون ڳالهڙيُون،
سارِيان پير پِرينءَ جو.
ڳالِهيُون پِرِيَم![11] تنهنجُون، وَڏي وَنُ تِيون،
سارِيان پير پِرينءَ جو.
گوشي پِرين نہ گَڏِيا، ڪَرَ[12] سين مُون نہ ڪِيُون،
سارِيان پير پِرينءَ جو.

١- ڪجھ ٢- ڳوهيو، ملايو ٣- پئي، پوي ٤- گڏهن، خبيشن، رقيبن ٥- هي يعني ڪنير ٦- هنن جي يعني خبيشن جي ٧- روح رازو، غم ٨- سڱَ واريون، مائٽياڻيون ٩- ياد ڪريان، سنڀاليان ١٠- گس ١١- اي منهنجا پرين! ١٢- گڏه (شيطان) رقيب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

لالائِيءَ[١] جي لوءِ[٢] ۾، سارِي راتِ سَيُون[٣]،
ساريان پيرُ پِرينءَ جو.
توبهَ آهي تَنِ کان، جي هَتان مُون تِيُون[٤]،
ساريان پيرُ پِرينءَ جو.
مون کي ڏي نہ مُنهن ۾[٥]، جي مُون ڪالهہ ڪِيُون،
ساريان پيرُ پِرينءَ جو.
اَرِتو[٦] اوتَڙُ[٧] سِکِيُون، عادَتَ اَکَڙِيُون،
ساريان پيرُ پِرينءَ جو.
منهنجا ڪَمَ ڪَرِيمَ تي، ٻيا ڪَنِ ٻِيون،
ساريان پيرُ پِرينءَ جو.
اَلا عَبدُاللّطِيفُ چئي، صاحِبَ ڪِجِ سَيُون[٨]،
ساريان پيرُ پِرينءَ جو.

١- ڀرم، حيا، سرخروئي ٢- ملڪ ٣- اتي مان تاهيل ڪاڏي جو قسم ۴- گناه مون ڪيا ٥- طعنو نہ هڻي ٦- رت ڳاڙ، ڳاڙهو ٧- وهائڻ ٨- سَنيُون، سڌيون يا مراديون سڄا ڪم سولا ڪج، مشڪل آسان ڪج.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ڪاهوڙي

سر بابت:

هن نالي سان ڪا هندستاني راڳڻي ڪانهي، تنهنڪري پانئجي ٿو، ته مضمون مطابق مٿس اهو نالو پيو آهي. 'ڪاهوڙي' جي معنيٰ آهي جبلن ۾ ڏٺ ڳوليندڙ، يعني ڏوٿي. نانگ ڪي منڊي ڦاسائڻ وارن ڪي به ڏوٿي چوندا آهن. ڊاڪٽر گربخشاڻي واري نسخي ۾ هيءُ سر ڪونهي. ٽرمپ توڙي سرڪاري نسخن جي پهرين داستان ۾ هڪ وائي ۽ پاويهه بيت آهن، جي سمورا قائم رکي، بمبئي واري ڇاپي مان بيت نمبر ۱، ۱۵، ۱۸، ۲۳ ۽ ۲۸، اضافو ڪيا ويا آهن. ٻئي داستان مان هڪ بيت ٽپائي پهرين داستان ۾ ۸ نمبر هيٺ ڏنو ويو آهي.

مضمون:

هن سر ۾ سيلاني فقيرن جون صفتون بيان ڪيون ويون آهن. ڪاهوڙي انهن اٽل ارادي ۽ مستقل مزاج وارن فقيرن کي چوندا آهن، جيڪي جبلن ۾ نانگن کي مرليءَ سان موهي ۽ منڊي پنهنجي قبضي ۾ آڻيندا آهن ۽ ڏٺ تي گذران ڪندا آهن. نانگن ڦاسائڻ لاءِ کين ڪئين ڪريون ۽ ڪشالا ڪڍڻا پوندا آهن.

روحاني راز:

شاهه هن سر ۾ سالڪ کي ڪاهوڙيءَ سان مشابهت ڏئي ٿو ۽ غفلت ڇڏي ڏٺ ڏورڻ لاءِ ڪمر ڪشڻ جي هدايت ٿو ڪري. ڏٺ مان مراد آهي روحاني خزانو يا الاهي عشق. عشق جي منزل اڙانگي آهي، جيڪو انهيءَ ميدان ۾ پير پائيندو تنهن کي مشڪلاتن ۽ مجاهدن جو مقابلو ڪرڻو پوندو؛ تن کي تسيا ڏيئي، نفس کي ماري سڀ ۾ سبحان سوجهي لهڻ جي پاڻ ۾ طاقت پيدا ڪرڻي پوندي.

هن سر ۾ شاهه 'لامڪان' جو ذڪر ڪيو آهي، جنهن ۾ پکي به پير ڪونه پائين ٿا؛ پر صرف صالح ۽ عالم سالڪ پهچي سبحان سوجهي لهن ٿا. لامڪان انهي صوفيانه منزل جو نالو آهي، جيڪا سالڪ معرفت جي منزل تي پهچڻ بعد حاصل ڪري حق جي ويجهو ٿئي ٿو. اِها اُها جوءِ آهي، جا 'سٽي نه ٻڏي.'

سالڪ کي سنجهي سعيو ڪري، سنڌ سنواري ۽ سبحان ساري سپرينءَ ڏانهن سفر ڪرڻ گهرجي. جيڪڏهن ڪو ويسرو ٿي وهندو ته واحد جو مشاهدو ڪيئن ماڻي سگهندو؟ جيڪو هن سناٽي سفر لاءِ سنبرندو، تنهن کي ڌن دولت ۽ ٻيا دنيوي تعلقات ترڪ ڪري، ڌڙ کي ڌوڙ ۾ گڏي، ڳهيلي لوڪ جون ڳالهيون نظرانداز ڪري؛ ڪامل ۽

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اڪمل مرشد جو پلاند پڪڙي، ساڄهر سنڌرا ٻڌي، پراهينُ پنڌ پرڻو پوندو.

هن سر ۾ شاهه ’ڪپيريءَ‘ يعني اهڙا واٽ جا عام رواجي انسان گمراهيءَ جو گس ڪري ليڪين ٿا، تنهن جو ذڪر ڪيو آهي. ڪيترا ظاهر پرست زاهد، مجذوبن ۽ ٻين قسمن جي الله لوڪن ۽ سندن طور طريقي تي اعتراض ڪندا آهن. شاهه انهن کي هدايت ٿو ڪري ته هنن تي ننوليون نه ڪريو. هنن انهيءَ واٽ ونڻ سان محبوب جو مشاهدو ماڻيو آهي. مولي مرڪز جي نقطي مثال آهي ۽ ماڻهو محيط مثال سندس اردگرد آهن ۽ سيڪو رستو ولس پهچڻ لاءِ کليو پيو آهي. ڪواٽ انهي واٽ کان بهتر آهي، جنهن ۾ پرين پسي نه سگهجي. مولانا رومي به مثنويءَ جي پهرين دفتر ۾ الله لوڪن تي اعتراض نه ڪرڻ لاءِ هدايت ڪري، طوطي ۽ لوڙهي فقير جي هڪ آکاڻي تمثيل طور ڏني آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ ڪاهوڙي

داستان پهريون

۱

ڪاهوڙِيَنِ[1] خَفيءَ[2] سين، سوجهي[3] لڌو سُبُحانُ[4]،
عاشِقَ اِهَڙي اَڪَرين، لَنگِهيا لامَڪانُ[5]،
هُبوءَ[6] ۾ گڌِجي هُوءِ ٿيا، بابُو[7] جي بِريانُ[8]،
سَيوئِي[9] سُبُحانُ، آيو نَظَرُ اُنهنِ جي.

۲

مُون ٿي ڏِٺا ما[10]، جَنِين ڏِٺو پِرينءَ کي،
ڪَري نَہ سگهان ڪا، اُنين سَندي ڳالهڙي.

۳

مُون سي ڏِٺا ماءِ، جَنِين ڏٺو پِرينءَ کي،
رَهِي اَچِجي راتَڙِي، تَنِ جُنگَنِ[11] سَندِيءَ جاءِ،
تَنِين جِي ساجاءِ[12]، تُرَهو[13] ٿِئي تارِ[14] ۾.

۱- سيلاني فقير ۲- خفي، ذڪر جو لڪل طريقو ۳- ڳولي ۴- الله ۵- مڪان جو ضد لامڪان (۷ ۽ ۸ بيت ۾ وڌيڪ بيان آهي) ٦- الله ۷- فقير ۸- پڪل، پڳل (عشق ۾ رڇي رينو ٿيل) ۹- سيڪنهن شيءِ ۾، هر هنڌ ۱۰- اي ماءُ! امڙ! ۱۱- بهادرن ۱۲- صحبت، واقفيت ۱۳- ترڻ لاءِ ڪکن جو موڙو، آڌار، ٽيڪ ۱۴- درياه.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

وِيُون پَبِ پَٽِي[١]، ڪِيرون[٢] ڪاهوڙِيَنِ جُون،
آئُون تَنِ ڏوٿِيَنِ[٣] جو، پُڇان پيرُ، پَهِي[٤]،
رُڃُنِ راتِ رَهِي، ڏونگَرَ جَنِ ڏورِيا.

٥

پاران[٥] پُڇِي آءُ، خَبَرَ ڪاهوڙِيَنِ جِي،
تہ ڏوٿِيَنِ ڏونگرانءِ[٦]، ڪَنهن پِرِ[٧] ڏورِيو ڏُٿَ ڪي.

٦

تُون هَنڌِ[٨] ڪُڄاڙِيا[٩]، سَنجهي سَعيو نہ ڪَرِين،
سَوارا[١٠] سَنڌَ[١١] ڪَٽِي، ڪاهوڙِي وِيا،
آڏِيندين ڪِٿا[١٢]، ڏُٿُ ڏوراڻِي ڏيهَ جو.

٧

هُو ڏوٿِي، هو ڏينهن، هُو ڏُونگَرَ، هُو لَڪِيُون،
ڪنهن جنهن لُڌا نينهن، پُٽا لُوسَنِ لَڪَ ۾.

٨

ڏيهَ ڏيهائِي ناهِ، جِتي پيرُ نہ پَکِيان، *
تِتي ڪاهوڙِيان، وَرَ ڏيئِي[١٣] وَڻُ چُونڊِيا[١٤].

١- پب جبل ڏي ٢- قطارون ٣- ڏٿ تي گذران ڪندڙ، فقيرن ٤- اي قاصد! اي مسافر! اي واٽهڙو ٥- طرفان، پاسي کان، پرينءَ پارَ کان. ٦- ڏونگر مان ٧- طريقي، رستي، ريت ١٨- اصل، بنهہ ٩- ڇو؟ ١٠- سويل ١١- سانداريون ١٢- ڪٿان * عام رواجي ملڪن جهڙو ملڪ نہ آهي (لامڪان آهي) ۽ جتي پکين جو پير بہ نہ آهي، يعني جتي پکي پکڻ بہ نظر نٿو اچي. ١٣- ڀيرا ڏئي، هر هر ١٤- وڻن مان ڏٿ حاصل ڪيو (ڏٿ مان مراد آهي روحاني خزانو).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

ڏوٿي سا ڏورين، جا جوءِ[١] سُئي، نہ ٻُڌي، *
پاسا متي پاهُڻين[٢]، ڪاھوڙي ڪوڙين،
وِڃا[٣] اُتِ ووڙين[٤]، جِتِ نهايتَ[٥] ناھ ڪا.

١٠

ڪاھوڙي ڪِڄَنِ[٦]، پَسيو پررِھيَتَ ويسَرا[٧]،
ڏوٿيئڙا ڏورِ ويا، رُڃُنِ مَنجھ رَھَنِ،
ڪا مُلِ[٨] آھي تَنِ، مُون پِريان جِي ڳالھڙي.

١١

ڀَڪُلِيا[٩] ڀُونُنِ[١٠]، ڏَڙَ[١١] کي گڏيو ڏوڙِ ۾،
ڳالِھيُون، ڳِھلي[١٢] لوڪ سين، ڀَدَرِ ڀِئي[١٣] نہ ڪَنِ،
ڪا مُلِ آھي تَنِ، مُون پِريان جِي ڳالھڙي.

١٢

تُون وَنءُ[١٤] ويھي آءُ، اَڳُڻَ آڏوتِيَنِ[١٥] جي،
جوشُ[١٦] ڏِنائُون جِيءَ[١٧] کي، لڪائي لوڪاءِ،
ڏوتِيُنِ ڪنھن ڏڪاءُ[١٨]، سُمھِي سُکُ نہ ماڻِيو.

١٣

ڪِ ي[١٩] ڪو ڪاھوڙي، ڇپَرُ ۾ سَڏُ ٿيو،
اَڳي ٿي سُئي، اُنھنِ سَندي ڳالھڙي. **

١ـ ملڪ * لامڪان ٢ـ پٽرن ٣ـ علم، دينوي ڳالھيون ٤ـ ڳولين ٥ـ انتها، پڇاڙي حد ٦ـ چڙن، ڪاوڙجن ٧ـ غافل ٨ـ وٽ ٩ـ پريا ١٠ـ پٽُنِ، گھمن ١١ـ جسم ١٢ـ ڳھيلي، بني عقل ١٣ـ ظاھر، کليو کلايو ١٤ـ وڃ ١٥ـ درويشن، فقيرن ١٦ـ جذبا، بره جي باھ ١٧ـ جان جسم ١٨ـ ڏک ڪان ١٩ـ ڪجھ ** اي ڪاھوڙي! ڏٺي وٺان ڪا الست ۾ ڪيل وعده جي وفا ڪرڻ لاءِ طلب ٿي آھي ڇا؟ انھيءَ ڳالھ جي اڳيئي خبر ٻڌي ٿي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۴

ڏٿُ[۱] گهٽائي ڪَنِ، اِنَ اوراهين[۲] ڏيهَ جو،
سَندا ڪاهوڙِيَنِ، پَري[۳] سُڄَنِ[۴] پيچرا.

۱۵

ڏٿُ نہ کُٽو ڏوٽِيين، جيڪِي ڏٿُ ڪَرِينِ،
اُهيجاڻِيُون[۵] عالَمَ[۶] جُونِ، اورِيائِين آٽِينِ،*
تِنهان پوءِ ڏسِينِ، پِريان سَندي ڳالهڙي.

۱٦

جي ڪو ڏٿُ ڪَري، تہ ڏونگَرَ ڏورَڻُ ڏاڪَڙو،
ڇَپَرَ ڪِينَ ڏِئي، سُوکِڙِيُون سُتَن کي!

۱۷

مُون ڪاهوڙِي لَکِيا[۷]، گهرِينِ نہ گهارِينِ،
واحِدَ لَڳُ[۸] وِلهَنِ[۹] ۾، رويو جَرُ[۱۰] هارِينِ،
گُوندَرِ گُذارِينِ، جُه[۱۱] ڏوٽِي ڏٿَ گَڏِ تِيا.**

۱۸

مُون ڪاهوڙِي لَکِيا، آيَنِ نہ آرامُ،
ڪِياٿون تَنُ تمامُ، جُه ڏوٽِي ڏٿُ گَڏِ تِيا.

۱- سمر ۲- اورين، دنيا ۳- دور، هُن دنيا ۴- سمجهن، ٻڌجن ۵- نشانيون ٦- عالم بالا، ملڪوت * هن دنيا ۾ ئي ڪاهوڙين (ڪامل مرشدن) کي هُن دنيا جي خبر چار پوي ٿي.
۷- معلوم ڪيا، ڏٺا ۸- ڪارڻ، لاءِ ۹- سخت سرديءَ، ماڪ ۱۰- پاڻي، ڳوڙها
۱۱- جڏهن ** جن روحاني خزانو هٿ ڪيو آهي يا جيڪي روحانيت جا صاحب آهن؛ سي هميشہ غمن ۾ گذارين ٿا (تن کي تسيا ڏين ٿا).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٩

مُون ڪاهوڙِيءَ لَڪِيا، وِيهِي نہ وِيرَمَ ڪَنِ،*
ڏِينهن تَتي ۾ ڏُونگرين، ڪارَڻِ قُوتَ ڪَهَنِ[1]،
جَهنگَلَ ۾ جُهِٽڪَنِ[2]، جُهہ ڏوتِي ڏُٿَ گَڏِ تِيا.

٢٠

مُون ڪاهوڙِي لَڪِيا، سُمهَنِ ڪِينَ پَٽِي،
سَمَرُ ڪِياءُون سُجَ ۾، ڏوري ڏُٿُ لَهِي،
وِيا اُت وَهِي، جِتِ نِهايَتَ ناهِ ڪا.

٢١

رائو[3]، رُڃُ، رَهُون[4]، جِتي نِيهان[5] نِڪَٽِي[6]،
لَڳِيو پيرَ لَڪَنِ سين، چِڃِيو تِيَنِ چِهُونِ[7]،
تان[8] ڪا سارَ لَهُون[9]، هوتَ! ڪَمِيٽِيءَ، سِپِرين!

٢٢

ڪاهوڙِيَنِ ڪَٽِي، ساجُهرُ ٻَڌا سَندِرا،
ڏورِينديِ ۾ ڏُونگرين، ڪِياءُون پانُ پَٽِي[10]،
ڏُڪَنِ ڏِيلُ هَٽِي، چِيهہ[11] لَڌاءُون چَپَرين.

٢٣

ماءُ! ڪاهوڙِي هَلِيا، ڏُکائي ڏُونهان،
چَپَرَ جا سُونهان[12]، ڏوتِيَنِ ڏُٿَ چِيتارِيو[13]

---

* غفلت ۾ اجايو وقت نٿا وڃائين ١- هلن، پنڌ ڪن ٢- تنوارون ڪن، ذڪر ڪن ٣- پٽريون، ڪڪريون ٤- جبل؛ لٽ ٥- لڪن ۾ جهولن وارو اُرهڙ ٦- بلڪل، فقط، رڳو ٧- چيهون، پرزا پرزا ٨- توهان ٩- لهو ١٠- مٽي ١١- انت، پچاڙي، راز، ڳجهہ ١٢- واقف، اڳواڻ ١٣- چت تي آندو، ياد ڪيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۴

ڪَٺَنِ نہ ڪَهَڪانُ[۱]، پَنڌَ پَراهين هَلِيا،
ڏوٿيئَڙا ڪنهن ڏُٿَ ڪي، جُنبِيا[۲] ڏي جابانُ[۳]،
ڪاهوڙِيَنِ اُهڃاڻُ[۴]، اَنگِ[۵] نہ سَجِي اَڳڙي.

۲۵

ڪَرڪَٽا[۶] لاهي، سُڪُ نہ سُتا ڪَڏِهِين،
اوسِيئَڙو[۷] آهي، ڪاهوڙِيَنِ ڪي پَنڌَ جو.

۲۶

سُڪا مُنهن سَندِنِ، پيرين پُراٽا ڪيترا[۸]،
سا جوءِ[۹] ڏوري آئِيا، سُونهان[۱۰] جتِ مُنجَهن،
ڳُجهان ڳُجهون ڪَنِ، تِنهان پَرانهين پَنڌَ جُون.*

۲۷

سُڪا سَندَ[۱۱] ڪَچُنِ ۾، ڪَرِڪَٽا پيرين،
ڊِمَندي نيٽِين، آن ڪي ڪاهوڙِي گَڏِيا؟

۲۸

سُڪا مُنهن سَندِنِ، ڪَرِڪَٽا پيرين،
وِهاٽِيءَ وِيرين[۱۲]، اَنُّ تُنُ هِيَنِ[۱۳] اَڳِ[۱۴] جِي.

۱- وهٽ (گهوڙو، اُٺ) ۲- هليا ۳- بيابان ۴- نشان ۵- بدن تي ٦- نوڙين مان وٽي ٺهيل جتيون ۷- فڪر، خيال، ڳڻتي ۸- پراٺا ڪرٽل، ڇنل جتيون ۹- جاءِ، مڪان، ملڪ ۱۰- رستو ڏيکاريندڙ، رهبر * اهي معرفت جون منزلون ماري اندرئين اندر ۾ انهيءَ ڪاڻ ۾ اعليٰ مرتبہ ۽ منزل ڏانهن وڃڻ جون سٽون پيا سٽين. ۱۱- ساندارا ۱۲- وقت ۱۳- هنن ڪي فڪر يا انتظار يا ڳڻتي هئي ۱۴- اڳتي اعليٰ مرتبو، الله سان لئي ٿيڻ، قيامت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

وَسائِيندي مينهن، مانَ مِلان کي سَڄَڻين،
آئون مِلنديس پِرينءَ کي، راتيُون ڏوري ڏينهن،
مانَ مِلان کي سَڄَڻين.
مُون پِرينِ ميڙِيين، روڄهڙِيُون[1] ميڙِيين مِينهن،
مانَ مِلان کي سَڄَڻين.
اَکِيُنِ آگمَ[2] لاٿيان،* ڪَرَ مُنداِئتا[3] مِينهن،
مانَ مِلان کي سَڄَڻين.
مادَرِ! موتِي نہ وِهان، مُون پِريان سي نينهن،
مانَ مِلان کي سَڄَڻين.
اِديُون عَبداللّطِيفُ چي، وِينديَس ساڄَنَ سيئن[4]،
مانَ مِلان کي سَڄَڻين.

داستان ٻيو

١

پِيو جَنِ پَرو، گَنجي[5] ڏُونگَرَ[6] گامَ[7] جو،
جِڏي کِيتُ[8] کَرو[9]، لوچي[10] لاهُوتي[11] تِيا.

٢

پِيئي جَنِ پَرَڪَ[12]، گَنجي ڏُونگَرَ گامَ جي،
واري سَپُ وَرَق،** لوچي لاهوتي تِيا.

١- اچن پيرن وارا هرڻ ٢- ڪڪر * اکين ۾ بادل يا ڳوڙها پرجي آيا آهن. ٣- مند وارا ٤- تائين ٥- خبر ٦- (گنجي) لڪر ٧- ڳوٺ ٨- آبادي، فصل ٩- (١) صحيح سلامت، پلو (٢) فصل لُٽي گڏ ڪرڻ جو هنڌ، خرمن (ف) ١٠- ڳولي ١١- لاهوت جي صوفيانہ منزل کي پهتل، معرفت وارا ١٢- جاڻ، پروڙ ** سپ ڪجھ ڇڏي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳

پيئِي جَن پَٽِي[۱]، گنجي ڏُونگَر گامَ جي،
چَڏي نِندَ گهٽِي، لوچي لاهُوتِي ٿِيا.

۴

پيئِي جَنِين بُوءِ[۲]، گنجي ڏُونگَر گامَ جِي،
ڏوري سا جُوءِ[۳]، لوچي لاهُوتِي ٿِيا.

۵

پيئِي جَنِين پَروڙَ، گنجي ڏُونگَر گامَ جِي،
چَڏي سَڀِ ضَرُورَ[۴]، لوچي لاهُوتِي ٿِيا.

۶

جَنِين پيئِي باسَ[۴a]، گنجي ڏُونگَر گامَ جِي،
چَڏي سَڀِ لِباسَ[۵]، لوچي لاهُوتِي ٿِيا.

۷

گنجو ڏُونگَرُ گامُ، پيهي[۶] جَنِ پَرُوڙِيو،
ڪَري تَنُ تمامُ،* لوچي لاهُوتِي ٿِيا.

۸

ڪِهَڙو اَتَئِي ڪامُ[۷]، گنجي ڏُونگَرَ گامَ ۾؟
پَسِي تنهن پَهاڙَ[۸] کي، اَچي نه آرامُ،
مَتان ڏُونگَرُ ڏورِيِين، اُجَهِين[۹] ڪوهُ عَوامُ[۱۰]؟
هَرا[۱۱] ڪَري حَرامُ، ڪامُ تَه ڪاهوڙِي ٿِيِين.

۱- مٿي ۲- خوشبوءِ ۳- جاءِ ۴- ضروري ڪم، (تعلقات) ۴a- بوءِ ۵- ڪپڙا، ٽڳيون، دغائون؛ دئي ٦- اندر گهڙي * جسم جلائيو يعني نفس ماري. ۷- ڪم ۸- جبل ۹- جاڻين، ڳولين، سمجهين ۱۰- ڪوهه عوام، معمولي ٽڪري ۱۱- سڀ ڪجهه، هر هڪ (هرا! ڪري پڙهبو ته معنيٰ اڙي! ٻيلي!).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

پيرُ پَرُوڙي پاءِ، گَنجي ۾ گُنَ[١] گهڻا،
ڪاهوڙِي ڪَرا[٢] وِيا، نہ ڪا اوڏِي ماءِ[٣]،
جَنِين ڏِٺي جاءِ، تَنِين موٽَڻُ. مِهڻو[٤].

١٠

جتِ نہ پَکيءَ پيرُ، تتِ تِمِڪي باهڙِي[٥]،
ٻِيو ٻارِيندو ڪيرُ، ڪاهوڙِڪِيَ ڪيرَ[٦] ري[٧]؟

وائي

آئون جيهائِي[٨] ذاتِ، تُون پاڻُ سُجاڻِج سُپرِين!
اوڻِيون[٩] آديسِين[١٠]، جُون، پَريان سارِي راتِ،
تُون پاڻُ سُجاڻِج سُپرِين!
جي ٻانهي ڪوٺِين ٻاجھ سين، تہ ڪَرَ لَڌِيمِ ذاتِ[١١]،
تُون پاڻُ سُجاڻِج سُپرِين!
تان ڪي ڏُونگَرَ ڏورِيان، جان نہ وهامِي راتِ،
تون پاڻُ سُجاڻِج سُپرِين!
ڪَنديس عَرَضُ اَللهَ کي، وِهامِيءَ پِرِياتِ،
تُون پاڻُ سُجاڻِج سُپرِين!
اَدِيون! عَبدُاللّطِيفُ چي، منهنجي مُحَبَنِ سان مَصِلاتِ[١٢]،
تون پاڻُ سُجاڻِج سُپرِين!

١- ڳڻ ٢- پختا، پڪا ٣- پاڻي؛ امڙ ٤- طعنو ٥- باه ٦- جماعت، قطار، ساٿ ٧- ڪانسواءِ
٨- جهڙي ہر ٩- پخالون ١٠- فقيرن ١١- بخشش ١٢- مصلحت، ڏيٺ

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٽيون

١

اَچِي پِيا آتَ[1] مِ، واتَ وڃائي جَنِ، *
سي بيرانِ[2] بَرَنِ مِ، اندا ٿِيو اُيَن، * *
ڪَنَنِ آڏو تاڙِيون، ڳُنگِنِ[2a] جيئن ڳُهمَنِ،
فراقي فرمان جو، آهي پَرُ پوڙن،
لنگها ٿيا لاهوت کي، سڪا پيا سڪن،
ڪَپَتِ[3] ڪاهوڙِيَنِ، آهَ[4] اُٿي پِٽي[5] نَہ لَهي.

٢

ڏِسِي[6] ڏوري ڏونگرين، واتَ وِڃائِي جَنِ،
ڪُرَندان[7] کِي پَروڙِيو، *** رَندُ[8] نَہ سي رِڙهنِ،
پيئِي دارَ[9] ڏيُون ڪِيو[10]، پيرُتِ[11] تان نہ پُڇَنِ،
ڏوڙِ، پِرِيان لَئِي، ڏارِ[11a] ڪِيو، ويچارا وِڃهن،
خَبَرَ ڪاهوڙِيَنِ، آهي لِڪَ[12] لاهُوتَ جِي.

٣

ويجهو وَنءُ[13] مَ واتَ کي، ڪَهِجِ[13a] ڏُونهن[14] ڪُواتَ[15]،
اُجِهي[16] مَنجهان آتَ[17]، آديسِي[18] ٿِي اءُ تُون.

١- سازي، سوز، گداز * جن ظاهري سنئون سئو رستو اختيار نہ ڪيو؛ جن جاتائون ۽ ياترائون پيني ڏٺيءَ سان لهڻ ٿيڻ چاهيو ٢- ويران **دنيا ترڪ ڪيو، جوڳ پيا جوڙين. ٢a- ڳونگن٣- روڄ راڙو؛ زاري ٤- اميد؛ فرياد، دانهن ٥- اٿي وئي ٦- ڏسي وائسي، جاءِ پڇهي ٧- خراب رستي؛ اوجهڙ رستي ***هنن انهي طريقي سان ڪجھ الاهي اسرار سمجهيو، جنهن رستي کي عامي ماڻهو خراب يا اوجهڙ سمجهن ٿا. ٨- رستو، واٽ، طريقو ٩- ڦاسين تي چڙهي ١٠- چمڪيو، تابش ڪيو (خوش ٿيو) ١١- رسم، طريقو، پيچرو ١١a- ڏاڙ، هاءِ گهوڙا، پنڪو ١٢- ٿوري، ذري (ڪجھ قدر) ١٣- وڃ ١٣a- هلج ١٤- ڏانهن ١٤a- هَلج ١٥- رستو جنهن کي عوام گمراهي يا غلط رستو سمجهن ٿا ١٦- اورانگهي، لتاڙي ١٧- سازي، سوز (برہ جي باهہ، عشق جي آگ) ١٨- جوڳن جو قسم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

ڪُپيرِيءَ[1] ۾ پيرُ، ڪَنين پاتو پيرين[2]،
جِتان[3] مُنجهڻ مارُهوئين،* سَجَڻ[4] تِتان ئي سير[5]،
اِنَ پُونءَ[6] سَندو پير[7]، ڪوڙين[8] مَنجهان ڪو لَهي.

٥

ڪُپيرِيان[9] پَري ٿِيا، اَپَڌي[10] پَڌائُون،
اُنين ڪي آئُون، هيرَ[11] ڏِسي آئِيو.

٦

سُونَهپَ[12] ۾ سَپَ[13] گهٽا، مَنجهڻ ماڪِي هوءِ،
پَرو[14] تِنهين پوءِ[15]، جو اُجهي[16] پوءِ اُنِ تان.

٧

ڏوري ڏوري ڏيهَ، ماءُ! ڪاهوڙي آئِيا،
مَيَنِ[17] پيرين ڪيهَ[18]، ڪُهُ جاٽان ڪنهن پارَ جِي؟

٨

جَهنگلِ هَلِيا، سي نه پَلِيا، راهه هَلِيا ڦِرجَنِ.**
اَوجَهڙِ[19] سي نه پَوَنِ، پيٽي[20] جَنين ڇَڏيون.***

٩

جَهنگُ ڪامِي[21] پَٽُ ٿِيو، پَڳي چوران[22] لِڪَ،÷
سيڪڙو ۽ سِڪَ، پَٿي گَڏِيا پانَ ۾.

١ـ غلط واٽ، گمراهي ٢ـ پير يا پيچري تي هلندڙن، سالڪن (واحد: پيري)، پيرن جي نشانن وسيلي چورن جي صحيح سڃاڻپ ڪندڙ ٣ـ جتان* جنهن هنڌ عام ماڻهو منجهي پون.۴ـ دوست سالڪ ٥ـ رستو، لنگهه ٦ـ زمين (رستي، واٽ، طريقي) ٧ـ ڦيرو، اٽت، حد ٨ـ ڪروڙين، ويهن، ڪروڙن ٩ـ ڪپيريان، ڪپيريءَ يا گمراهيءَ کان ١٠ـ اڻ پڌل، غيرمعمولي، جيڪو الاهي اسرار يا آواز عام خلق نه پڌو هجي ١١ـ هيٺئر ١٢ـ ظاهري ڏيک، سهڻائي، حسن ١٣ـ نانگ ١۴ـ خبر ١٥ـ پوي، پوندي ١٦ـ لتاڙي، اورانگهي ١٧ـ اُلن ١٨ـ مٽي، دز، غبار** جن عامي رستو اختيار نه ڪيو پر الڳ طريقو ورتو سي پليل نه آهن. حقيقت ۾ جيڪي رواجي رستو ولن تا سي نقصان ۾ آهن. ١٩ـ گمراهي، منجهيل رستي ٢٠ـ پٺي دنيائون؛ هيءَ دنيا ۽ عقبيٰ ***جن نه فقط دنيا ترڪ ڪئي پر بهشت جي به تمنا ترڪ ڪري صرف الله خاطر جوڳ پئيو. ٢١ـ سڙي ٢٢ـ چوران، چورن جي (شيطان جي) ÷ دل ۾ نفساني خواهشون، جيڪي جهنگ مثل شيطان جي لڪڻ جو آستان هيون، سي جڏهن سڙي ڀسم ٿي ويون تڏهن شيطان جي پناهه جون جايون پڄي پيون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

جهنگلُ[1] آهيڙَنِ[2] کي، پَنَڌُ[3] ڪيو روءِ،
نہ ڪُتا[4] نہ ڪوڙِڪو[5]، چَڙهِيو اُيو چوءِ،
هاٿي هِنان[6] پوءِ، لَڳِي لوٺو[7] نہ ڏِئي.

١١

جَهنگلُ آهِيڙَنِ کي، پَنَڌُ ڪيو رُوندو،
نہ ڪُتا، نہ ڪوڙِڪو، چَڙهيو اُيو چُوندو،
هَڏِهِين[8] نہ هُوندو، اِنهان[9] پوءِ عالَمَ ۾.

١٢

ڪُتا نہ ڪُوڪارَ[10]، نہ سي سَڏَ شِڪارِيين،
پِنِيو ڪَٽي پارَ[11]، جَهنگلُ آهيڙِيَنِ کي.

١٣

وَرُ[12] سا سُڃي ويڙهِ[13]، جتي سَجَڻُ هيڪڙو،
سو ماڳُ[14] ئي ڦيرِ، جِتي ڪوڙُ[15] ڪُماڙهُوئين[16].

١٤

وَرُ سا ڪارِي راتِ، جنهن ۾ راهہ ڳمُ ٿِئي،
نَہ ڪا هُنين جِي تاتِ، هِيءَ پُڻ وَجي وسِري.

١٥

ڪارِي راتِ، اَڃو ڏينهن، اِيءُ صِفَتان نُورُ، *
جِتي پِرينءَ حُضُورُ[17]. تِنهي رَنگُ نہ رُوپُ ڪو. **

١- نفساني خواهشون (شيطان) ٢- شڪارين، صيادن ٣- وڏي واڪي روح راڙو ۴- ڪتا جيڪي شڪار ڦاسائڻ ۾ مدد ڪندا آهن ٥- ڪوڙهڪو، ڪوڙهڪي، پکين ڦاسائڻ لاءِ اوزار (دام) ٦- هن ڪان ٧- رليل، بدحال، پريشان، ڪاٺو ٨- اصل، بنهہ ٩- انهيءَ کان ١٠- ڀونڪ جو آواز ١١- اوساري، ڳڻ ياد ڪيو بلند آواز سان رويو ڀڏائي ١٢- بهتر ١٣- جوءِ، مڪان (قبر) ١۴- جاءِ، مڪان ١٥- ڪروڙين ١٦- خراب ماڻهن جون* (نور) اکين وارن جي صفت اها آهي تہ هو ڏينهن کي اڇو ۽ رات کي ڪارو ڏسن ٿا. ١٧- حاضر، ملاقات × نڪا رات نکو ڏينهن (نڪو رنگ، نڪا صورت).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

تَحقِيقَ[١] جِي پَرِي[٢]، تُون مَـي رِيءَ ڪَٽِيجِ،
هَـڪَلَ[٣]، حَقِيقتَ جِي، ٻـوڙو ٿـي ٻُڌِيجِ، *
اَندو ٿِـي پَسِيجِ، مُشاهدِو[٤] مَحبُوبَ جو.

١٧

ڏُونگرين ڏِسَجَنِ، اَڄُ پُڻ رُون[٥] اُنِ جُون،
ڏوٿِـيئڙا ڏُٿَ ڪـي، اَڻ آئِـي[٦] نہ اَچَنِ،
خِـيما[٧] ڪاهوڙِيَنِ، اَڄُ نہ اُنهِين پـيڙِيين[٨].

١٨

ڏُونگَرِ[٩] نَہ ڏوٿِـي، ڏُونگرُ سُجو ڏوٿِـينِ ري،
پُڇـان پَرو[١٠] ٿِـي، ڪ ڏوٿِـي ڏُٿ اَچِنا[١١]؟

١٩

ڪاهوڙِي ڪَرا، سُوڍِي خَبَرَ پَـڪيان،
سوجهي جَنِ ڪِيا، مَٿِـي اَڱڻِ آهِرا.

وائي- ا

سِياڪو[١٢] سيٽانِ[١٣] پـورِي تو پاڻُ سُجاڻِي نَہ ڪِيو،
موتِـيو ماڳُ نِهارِيئِين، ڪَهڙِي مُنهن[١٤] ڪيٽانِ[١٥]؟
پـورِي! تو پاڻُ سُجاڻِي نہ ڪِيو.

١- حقيقت؛ طريقت جي واٽ (الاهي عشق) ٢- بار، پوجهو ٣- آواز * جڏهين الاهي سڏ ٿيئي يا الاهي اسرار توتي کلي پون تہ ٻڌڻ جي يا سلڻ جي ڪوشش نہ ڪج ٤- ديدار ٥- غبار جو قافلي جي هلڻ ڪري اٿندو آهي ٦- آٿڻ ڪان سواءِ ٧- تنبو ٨- جاين تي ٩- جبلن ۾ ١٠ خبرون ١١- ايندا ڇا؟ ١٢- صحبت، واقفيت ١٣- هنن سان ١٤- ڪيئن! ايئن ڪندي توکي لڄ نٿي اچي؟ ١٥- اُنهن کي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هُوندَ[1] نہ پيئِينءَ هيتري،* ويئِينءَ جي سيٽانِ،
پورِيءَ! تو پانُ سُجاڻِي نہ ڪِيو.
وارِيءَ جيئن وِجري[2] هينئون[3]، ڪُنڪِيو[4] ڪيٽانِ[5]،
پورِيءَ! تو پانُ سُجاڻِي نہ ڪِيو.
آتَنِ[6] منهنجا اَنگڙا[7]، ڪَلَ نہ پَوي ڪيٽانِ،
پورِيءَ! تو پانُ سُجاڻِي نہ ڪِيو.

وائي-١

جاڳِي اَڪَڙِيَنِ، اَوان[8] اوجاڳو نَہ ڪِيو،
اَڪَڙِيُون پِرِيَنِ لئي، تَہَ تَہَ[9] ڪِيو تِمَنِ،
اَوان اوجاڳو نَہ ڪِيو.
جي سَنجهيئِي سُتِيُون، سي مَرُ سُورَ سَهَنِ،
اَوان اوجاڳو نَہ ڪِيو.
تُون اَٽاسِي[10] اُوجِهرين[11] هوءِ تا هوتَ هَلَنِ،
اَوان اوجاڳو نَہ ڪِيو.
اَدِيُون، عَبدُاللّطِيفُ چَي، ملان سين مُحِبَّنِ،
اَوان اوجاڳو نَہ ڪِيو.

١- جيڪرَ * جيڪر هيتري تڪليف نہ ڏسين ها! ٢- گرم ٿئي، تپي، بي آرامي ٿئي ٣- دِل ٤- ڪنجهيو، رنو ٥- هنن لاءِ ٦- سڙن، جلن ٧- عضوا ٨- اوهان ٩- تمام زور سان، لاڳيتو ١٠- ويسلي، بيوقوف ١١- پنڪيون ڪائين.

سُرُ بَرِوو سنڌي

سر بابت:

بَروو هندستاني راڳڻيءَ جو نالو آهي. انهيءِ ۾ ٿوري ڦيرگهير سان "بروو سنڌي" راڳڻي ٺاهيل ٿي ڏسجي.

هي سر، ڊاڪٽر گربخشاڻي واري نسخي ۾ ڪونهي. ٽرمپ واري ڇاپي موجب داستان پهرين ۾ هڪ وائي ۽ سورنهن بيت آهن، جن مان وائي ۽ ڏهه بيت ڪنيا ويا آهن. ٻين قلمي توڙي ڇپيل نسخن مان ڇهه ٻيا بيت اضافو ڪيا ويا آهن (جن جا نمبر آهن: ٢، ٣، ۴، ٦، ١٢، ١٣) پندرهون نمبر بيت مضمون جي مد نظر ٽئين داستان بدران پهرين داستان ۾ آندو ويو آهي. ٽرمپ واري ڇاپي جي ٻئي داستان ۾ ٢ وايون ۽ ٻارنهن بيت آهن، جن مان فقط هڪ اوڻٽو بيت ڪڍي، ان جي عيوض بيت نمبر ١٠ ڏنو ويو آهي. ٽرمپ واري ڇاپي جي ٽئين داستان ۾ هڪ وائي ۽ ١٠ بيت آهن جن مان هڪ بيت (١٥ نمبر هيٺ) پهرئين داستان ۾ وڌو ويو آهي ۽ ان ۾ هڪ بيت نمبر ٦ اضافو ڪري ڪل ڏهن جا ڏهه بيت رکيا ويا آهن. وائي نمبر٢، بمبئي واري ڇاپي مان اختيار ڪئي ويئي آهي.

مضمون:

هن سر ۾ الله سان عشق رکڻ جي ترغيب ڏنل آهي ۽ عاشق جي بيچارگي ۽ نيازمندانہ جذبات جو بيان ڪيل آهي. روح جو رب ڪان ڇڄي ڌار ٿيڻ تي روح راڙو تمام رقت آميز نموني ۾ بيان ڪيو ويو آهي.

روحاني راز:

هن سر ۾ شاهہ سالڪ کي سمجهايو آهي تہ عموماً سلوڪ جي راهہ، ظاهري طرح اوکي پئي نظر ايندي آهي ۽ ماڻهو رياضتن ۽ مجاهدن کي مصيبت ٻيا تصور ڪندا آهن، پر حقيقت ۾ جيڪو انهيءَ اوڙاهہ ۾ گهڙندو تنهن کي گلزار نظر ايندو. اهي جسم کي ڏنل جفائون، روحاني ترقيءَ جو باعث بنجي، سالڪ کي حقيقي سرور بخشينديون.

"سوکو هوندو سو، جنهن جو عِشقُ اللهُ سين."

هن سر ۾ شرڪ کان منع ڪندي، سالڪ کي تلقين ڪئي ويئي آهي، تہ هو ڪريم جي ڪَنجَڪَ (خدمت) اختيار ڪري ۽ جڳ جي واليءَ سواءِ ٻئي ڪنهن جو ٻيلي نہ ٿئي.

دنيا فاني آهي ۽ دنيوي جنسار پاڻي تي ڦوٽي مثل آهي. هن حقيقت کي ذهن نشين ڪرائڻ لاءِ هن سر ۾ ڪافي مواد موجود آهي. دنيا جهڙي لابقا نڪسال تي موهجي،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

حقيقي مالڪ ۾ لافنا هستيءَ ڪان منهن موڙڻ ڪهڙي نه بي سمجهي آهي؟ انسان جو جسم آخر ٻين شين وانگر فنا ٿي ويندو. جڏهن هن فاني جسم مان الاهي نور جو لافاني جزو (روح) پرواز ڪري ويندو، تڏهن عزيز به هن ڪان بيزار ٿي پوندا ۽ لٽن سان ڪيس لٽي لوڙهه جوڙيندا. جڏهن ائين آهي ته پوءِ دنيا سان دلبستگيءَ جو ڪارڻ ڪهڙو؟ ڇو نه اسان ڪي فاني شيءِ ڇڏي، جاويد هستي ۾ حل ٿي، ابدي زندگي ۽ لازوال حياتي حاصل ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر بَروو سنڌي

داستان پهريون

١

چا ڪي وَچِي چو، ٻِيلي[١] ٽِئِين ٻِينِ جو،
وَٽُ ڪَنجَڪَ[٢] ڪَرِيمَ جِي، جَڳَ جو والِي جو،
سَوڪو هُوندو سو، جنهن جو عِشقُ اَللهَ سين.

٢

جيئن ڪا ڪانِي ڪانهن[٣]، لُسَندِي[۴] لاتِيُون[۵] ڪَري،*
اَچِي پيئي اوچِتِي، دَردَ پِريان جِي دانهن،
ويجَ[٦] ڏِنيئِينَ ڪُهُ ٻانهن، سُورَ هِينئِين[٧] کي سامُهان.**

٣

وَجَڻُ دَرِ دوسَنِ جي، هَرَ هَرَ هُوڙائِي[٨]،
پاڙي ڏانهن پِرينءَ جي، اُجُهه[٩] مَ اَوائِي[١٠]،
اَلهڙُ[١١] تِي مَ آچ تُون، واتَهڙُنِ وائِي[١٢]،
لائِيندَئي، لَطيفُ چَي، سُوران[١٣] سَرَهائِي[١۴]،
ڳُجهو ڳالهائِي[١٥]، پِرتِ وَتِجي[١٦] پانڌُ ۾.

١- ٻانهو، نوڪر ٢- گهوڙي جهلڻ جو ڪم (نوڪري) ٣- سَرُ، گاه جو قسم ۴- لٽجڻ يا وڍجڻ وقت ۵- ڳالهيون، دانهون* جيئن نڙ يا بانسري سر ڪان ڏار ٿي دانهون ڪندي آهي (مثنوي ۾ رومي ان جو ذڪر ڪيو آهي.) ٦- اي طبيب! ٧- دل ** اي طبيب! اسان کي درد دل ۾ آهي ۽ تون اجايو ڇو پيو ڏنب ڏين (علاج ڪرين؟) ٨- هلڪائي ٩- گهم، نهار، ڳول ١٠- بي فائدو، توائي ١١- ڪچو، نادان، نا آزمودگار ١٢- ڳالھ، راز ١٣- سورن، سورن مان ١۴- خوشي ١٥- ڳالهائي، ٻڌائي ١٦- وندجي، ورهائجي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ساھُ وَٺِي وِڃِن سُپِرِين، ڪَرِني قُضاڪِي[۱]،
دِلبَرَ دِلِ ڪَسي وِڃِن، يارَ تِڃِن پو[۲] ياڪِي[۳]،
جارَّ[۴] مُون ضَعِيفِ سين، تو جانِبَ! ڏِسُ جا ڪِي،
ھِتِ بُتُ رَھِيو باقِي، ساھُ وَٺِي وِڃِن، سُپِرِين!

۵

پَرَ وَسِ[۴a] ٿِيَمِ پِراڻَ[۵]، پِرِين وَسِ نَہ پانھنجي،
لَڳو ڪيئن، لَطِيفُ چي، ڇَپَرُ[٦] چاتِيءَ ساڻَ! *
پِرِين ڏيکاري پاڻ، خُوشِ ڪَري وِيا خوابَ[۷] ۾.

٦

اَچِين جي هيڪارَ[۸]، مُون سارِيندي، سُپِرِين!
پيرين ڏَرِيان پِنبِٽِيُون، هَنڌَ وِڇايان وارَ،
ساڄَنَ! سَڀُ جَمارَ، هوند گولِي ٿِي گُذارِيان.

۷

مُون سارِيندي سُپِرِين، اَچِين جي تُون هاڻِ،
ڪَرِيان رُوحَ رِهاڻِ[۹]، لَڪَنِ[۱۰] مَنجِھ، لَطِيفُ چي.

۸

لَڳِيءَ[۱۱] جو لَطِيفُ چي، نَہ ڪو قالُ نَہ قِيلُ[۱۲]،
لِڪَئي لامُون[۱۳] ڪوڙِيُون، ** نيٽين وَھِي نِيرُ[۱۴]،
هِينئڙا ٿِيءُ سُڌِيرُ[۱۵]، ڪالھ قَرِيبَنِ لَڏِيو.

۱- قزاقي، قرمار ۲- پوءِ، بعد ۾ ۳- قريل، جدا ۴- جٺ، زور واري ۴a- پرائي وس.
۵- پران، ساھ ٦- جبل (جبل جيڏو غم) * خبر نہ آهي تہ جدائي جي غم جو جبل ڪيئن چاتيءَ تي سهيو ويٺي آهيان. ۷- ننڊ ۸- هڪ ڀيرو ۹- ورونھ، گفتگو ۱۰- جبلن جي رستن ۱۱- عشق ۱۲- بحث مباحثو ۱۳- تاريو ** جيڪي قسمت ۾ هو سو ٿيو.
۱۴- نيرو پاڻي، ڳوڙها ۱۵- هوشيار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

ڀَلِي[١] ڪِيئِي ڀَلا پرين! ھينئَن نہ مُناسِبُ ھوءِ،
لائي چِتُ[٢] چَرِيو ڪَري، پاڻُ ڪَڍِي وِيَن پوءِ *
توڙي حُبُ نہ ھوءِ، تہ بہ[٣] ھوتَ! نہ ڪِجَنِ ھيڏيون. **

١٠

اَڄ پُڻِ اَڪَڙِيَنِ، سَڄَڻَ پنھنجا سارِيا،
ڳَلَنِ تان ڳوڙھَنِ جُون، بُونڊُون بَس نہ ڪَنِ،
سَندِي سِڪَ پِرِيَنِ، لوڪَ ڏِٺِيئِي نَہ لَھي.

١١

ڪي اوڏائِي[٤] ڏُورِ[٥]، ڪي ڏُورِ بہ اوڏا سُپِرِين،
ڪي سَنيرِجَنِ[٦] نہ ڪَڏِھين، ڪي نَہ وَسَرِن مورِ[٧]،
جيئَن مينھن ڪُنڍِيءَ[٨] پُورِ[٩]، تيئَن دوسَ وَراڪو[١٠] دِلِ سين.

١٢

ڪوٺي ڪُٺائُون، اَڄُ پُڻِ اَڪَڙِيَنِ سين،
ماسُ وِراھي[١٠a] ھَلِيا، ڪَرَنگلُ[١١] ڇَڏِيائون،
وَتَوَاصَو بِالحَقِ وَتَواصَوَ بِالصَّبرِ[١٢]، ايئَن اُتائُون[١٣]،
مُئِي مارِيائُون، ڪِلِي ڳھايو[١٤] سَڄَڻِين.

١- چڱي ٢- دل، من * اسان کي عشق جي پيچ ۾ پختو ڪري ۽ مستانو بنائي پوءِ تون پري ٿيو آھين. ٣- تہ بہ ** ھيڏو ستم نہ ڪجي. ٥- پري ٦- ياد پون ٧- ور وارن سڱن واري مينھن ٩- سڱن جو ور ١٠- ور، پيچ ١٠a- ورھائي ١١- قالب، بيجان بت، پڃيءَ جو ھڏو ١٢- حق جو حڪم ۽ صبر جي وصيت ڪريو ١٣- چيائون ١٤- ڦٽيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۳

مارُهُو[1] گُهرَنِ مالُ، آئُون سَڀَ ڏينهن گُهران سُپِرين،
دُنيا تنهن دوستَ تان، فِدا ڪَريان فِي الحالُ[2]،
ڪِيَسِ نامَ نِهالُ[3]، پَسَڻُ تان پَري ٿِيو. *

۱۴

هيرائِي هَٿِ ڪِيو، هِينئَڙو حَبِيبَنِ،
ٻَڌِي ڪَڇِيءَ تَندُ ۾، سَلهاڙِيو[4] سيڻَنِ،
وِڃهي پيچَ پِرِيَنِ، هِينئَڙو هَٿِيڪو[5] ڪيو.

۱۵

جَڏَهانڪُرَ[6] جانِي! سَجَڻَ سانگِ[7] سِڌارِيا[8]،
راتِيان راحَتَ ناهِ ڪا، ڏينهان حيرانِي،
آئُون پنهنجي پِرينءَ تان، ڪوڙين قُربانِي،
رَضا رَبانِي، نَہ تَہ ڪَريان وَسَ[9] وصالَ جا.

۱٦

جَڏَهانڪُرَ ٿِيامِ، ساڃاهِ[10] سُپِرِيَنِ سين،
تَڏَهانڪُرَ تِرَ جيتَرو، ويرَ[11] نَہ وِسَرِيامِ،
اَندَرِ رُوحَ رَهِيامِ، سَڄَڻَ اوطاقُون[12] ڪَري.

۱- ماڻهو ۲- يڪدم ۳- خوش * نالي وٺڻ ئي رڳ رڳ ٺاري ڇڏي، سو جي اچا ڏسينديس تہ اَلاهجي ڪهڙي خوشي حاصل ٿيندم. ۴- ٻڌو ۵- قبضي ۾، هٿ ۾، قابو ٦- جڏهن کان وٺي ۷- سفر، پردي ۸- سنيريا، ويا، اُسهيا ۹- ڪوششون، حيلا ۹- سڃاڻپ، واقفيت ۱۱- وقت، پل ۱۲- جايون.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

ڪَڏهن طاقِيُون[١] ڏِينِ، ڪَڏهن ڪُلَن دَرَ دوسَ جا،
ڪَڏهن اَچان، اَچَڻُ نہ لهان، ڪَڏهن ڪوٺيو نِينِ[٢]،
ڪَڏهن سِڪان سَڏَ کي، ڪَڏهن ڳُجهاندَرُ[٣] ڳَرهِينِ[٤]،
اِهَڙائي آهِينِ، صاحِبَ مُنهنجا سُپِرِين.

١٨

تُون صاحِبزادو سُپِرِين، آئُون نِسورو نوڪَرُ،
بيحدُ ڪَرِيان بَندگِي، هَٿَ بَدِّي "حاضُرُ!"
چِڻَ[٥] چَڏِينديَس ڪِينَ ڪِي، دوسَ[٦] اوهان جو[٧] دَرُ،
مُون تان مِهرَ[٨] نَظَرُ، پِرين! لاهِہ مَ پانهنجو.

وائي

هوتُ نيٽان[٩] جو دِلبَندُ، لو! پَلو جيڏِيُون!
هيڏانهن هوڏانهن سُپِرِين،* ڪاڏي وارِيان ڪَنڌُ؟
لو! پَلو جيڏِيُون!
چَڙهِي ڏاڍين ڏونگرين، راهَ پُڇايان رَندُ[١٠]،
لو! پَلو جيڏِيُون!
ساڄَنُ سَيَنِيان[١١] سُهڻو مون کي سائِينءَ جو سَوگَند[١٢]،
لو! پَلو جيڏِيُون!
اَدِيُون! عَبدُاللَّطِيفُ چَئي، ميڙِيندُمِ صَمَدُ[١٣]،
لو! پَلو جيڏِيُون!

١- تاڙيون، دريون ٢- ولِيو وڃن ٣- ڳجهہ، راز ٤- اوريـن ٥- پل، لحظو ٦- دوست ٧- اوهان جو ٨- مهرباني ٩- نيڻن * هر هنڌ دلبر پيو وسي، هر شيءِ ۾ الله جلوه گر آهي. ١٠- رستو، واٽ ١١- سيني ڪان ١٢- قسم ١٣- خدا جو نالو (قافئي جي لحاظ کان صَمَندُ پڙهبو.)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻيو

١

جانِبَ تُون جيڏو، آهِين شانَ شَعورَ[1] سين[2]،
مون تي ڪَرِ منهنجا پِرين، توهُ[3] تُسِي[4] تيڏو[5]،
اِيءُ ڪامِلَ! ڪَمُ ڪيڏو، جيئن نَوازِيمِ نِگاهَ سين.

٢

جانِبَ منهنجي جِيءَ ۾، تنهنجي طَمَعَ پوءِ،
وَتِ ڪاتِي، وَڍِ اَنگڙا[6]، اَدَبُ[7] ڪَرِ مَ ڪوءِ،
ٻانئيان[8] ٻالُ[9] سَندوءِ، جي ساڄَنَ! سَنئون نِهارِيين.

٣

ساڄَنَ! ايئن نَہ جُڳاءِ، جيئن مارِيو، موٽِيو نہ پُڇِين،*
رَتِيءَ رَتُ نہ سَنجُري[10]، سِڪَ تنهنجي ساءِ[11]،
اَسان توهِين لاءِ، ٿي پَرِ ۾[12] پچائون ڪِيُون.

٤

جَڏِهن پَوي ٿِي يادِ، صُحبَتَ سُپِرِيَنِ جِي،
فَرِيادُون فَرِيادِ[13]، ناگهَ[14] وَڃَنِ نِگِيو[15].

٥

ڪَڙو مَنجِهہ ڪَڙِي، جيئن لُهار[15a] لِپيٽِيو،
منهنجو جِيءُ جَڙِي، سُپيرِيان سوگهو ڪِيو.

١- دانائي. سمجهہ ٢- سان ٣- ٻلائي ۴- راضي ٿي ٥- اوڏو، انهيءَ جيڏو، وڏو ٦- عضوا ٧- لحاظ، خيال ٨- سمجهان ٩- احسان، ٻلائي * ڪهيو پوءِ مـڙه ڪٽڻ لاءِ نٿو اُچين.
١٠- پيدا ٿئي، نڪري ١١- سبب ١٢- اندر ۾، پنهنجي منهن، مخفي طرح ١٣- دانهون، ڪوڪون ١۴- اوچتو، امالڪ ١٥- نڪريو ١٥a- لوهار.

www.sindhsalamat.com　books.sindhsalamat.com

٦

نازَ مَنجهاران[١]، نِڪري، جَڏهن پرين ڪَري تو پَنڌُ،
پُونءِ[٢] پُٺِ "بِسمِ الله"[٣] چَئي،* راهہ چِمي تي رَندُ[٤]،
اُپيون گهٽي اَدَبَ سين، حُورُون حَيرَتَ هَنڌُ[٥]،
سائِينءَ جو سَوگَندُ[٦]، ساڄَنُ سَيَنِيان سُهڻو.

٧

ساڄَنَ! سِپاهِي[٧]، آئون اَوهان جو آهِيان،
اَچان ويلَ سَيڪَنهِين، وَڃان واجهائي[٨]،
لالَنَ[٩]! تو لائي[١٠]، ڪِيڪارِيَمِ ڪَرَنِ[١١] کي.

٨

فانِي تي فانِي، دُنيا دَمُ نَہ هيڪڙو،
لَتي لوڙهُ[١٢] لَتُنِ سين، جوڙِيندَءِ جاني!
ڪوڏِرِ ۾ ڪاني[١٣]؛ آهي سَرِ سَيڪَنهِين.**

٩

نيڻَ سَقِيلا[١٤] سُپِرِين، پَوُنَر[١٥] پِرُون پالا[١٦]،
چِڪِيا ڦَٽَ فِراقَ جا، اَندَرَ ۾ آلا،
سو يارُ ميڙِيين يالا[١٧]، جنهن جي صُحبَتَ ڪاڻِ سِڪي هِينئُون.

١- منجهان ٢- ڏرتي ٣- الله جي نالي سان، سيڪنهن ڪم شروع ڪرڻ مهل چئبو آهي * زمين پرينءَ کي پنڌ ڪرڻ لاءِ همٿايو ۽ آڏرياءُ ڪئي. ٤- رستي ٥- عبرت واريءَ جاءِ تي، حيران ٿي ٦- قسم ٧- محافظ، نوڪر ٨- جهوتون وجهي ٩- محبوب ١٠- واسطي ١١- ڳلهن، دشمنن، رقيبن ١٢- قبر ١٣- اهو ڪانو جنهن سان لاش جي ماپ وٺي قبر کوٽيندا آهن. ** موت سيڪنهن جي سر تي سوار آهي. ١٤- ڊگهيون تراريون ١٥- ڪارا ١٦- نيزا ١٧- يا الله، اي الله!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

وينو ڏِسان راهه[١]، اَڄُ پُڻ آيا. ڪِينَ ڪِي،
ساڄَنَ لَئي سِڪي گهڻو، سارِيو منهنجو ساهه،
آڻِينِ شالَ اَللهُ! تہ اَڱڻَ تِينِمِ اُجِرا[٢].

١١

اَڄُ پُڻ اَنگِيَمِ[٣] اَنگَ[٤]، هَتان حَبِيبَنِ جي،
جا پَرِ سَونِتِيءَ[٥] سَنگَ[٦]، سا پَرِ تِي سُورَنِ سين.*

١٢

اَڄُ پُڻ جُڙِيَمِ جوڙَ[٧]، دوسُ[٨] پيهِي دَرِ آئِيو،
سُکَنِ اَچِي ڏُکَنِ کي، مَحڪَمُ[٩] ڏِني موڙَ[١٠]،
جا پَرِ کَنِيءَ ڪوڙَ[١١]، سا پَرِ سُورَنِ سانُ تِي.

وائي - ١

مَولِو[١٢] ڪَندو ماڙَ[١٣]، منهنجي اَللهُ ڪَندو ماڙِ،
هادِي! ڏِيئِي هَٿَڙا، اَچِي چِڪَڙِ[١٤] منجهان چاڙهِ،
منهنجي اَللهُ ڪَندو ماڙِ.
ڪَشِتِي ڪَمِيٽِيءَ جِي، اَللهُ لَکِ اُڪارِ[١٥]،
منهنجي اَللهُ ڪَندو ماڙِ.

١- رستو، واٽ ٢- روشن، اُجا ٣- قائم، چيروڻ ٿيم ٤- عضوا ٥- سؤنٽي ٦- اُن جو سنگ
*سؤنٽي جيڪا ڪار ان جي سنگ سان ڪندي آهي، اها ڪار (سورن سان اهي) سور مون سان
اختيار ڪن ٿا. ٧- مرادون پوريون ٿيم ٨- دوست ٩- مضبوط ١٠- ڦيرو، مهٽ، مروڙ ١١- استري
ڪرڻ بدران اڳي ڪتي سؤنٽيءَ يا مدگر سان ڪپڙن کي هٿندا هئا، جنهن کي ڪوڙ چوندا هئا
١٢- موليٰ ١٣- پلائي مدد، واهر ١٤- ڌٻڻ، گپ ١٥- پار ڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هُو جو ويرِي واڻَ جو، سو سائِين! نِيئِي ساڙِ،
منهنجي اَللهُ ڪَندو ماڙِ.
ڪَرَمَ ساڻُ ڪَرِيمَ جي، سَڀِ لنگهيندا پار،
منهنجي اَللهُ ڪَندو ماڙِ.

وائي-٣

هاڻِ اِيندو، اَلا! منهنجو سَڄَڻُ شالَ ايندو،
اَڪِيِن لائِي[oa] اَندِيُون[ob]، نيئِي وَسِينءَ[١] ۾ وِڄَهندو،
اَلا! منهنجو سَڄَڻُ شالَ اِيندو.
نِماڻِيءَ جو نِجُهرو[٢] پاسي پاڻُ اَڏِيندو،
اَلا! منهنجو سَڄَڻُ شالَ اِيندو.
مَٽان لَڪَنِ ساٿَرو[٣] صَحِي سَلامَتَ نِيندو،
اَلا! منهنجو سَڄَڻُ شالَ اِيندو.
مَهَندِ[٤] تِيندو مُصطَفيٰ، پُنِيءَ لوڪُ لَڏِيندو،
اَلا! منهنجو سَڄَڻُ شالَ اِيندو.
اَچِي عَبدُاللّطِيفُ کي، دوسُ دِلاسا ڏِيندو،
اَلا! منهنجو سَڄَڻُ شالَ اِيندو.

---

oa- لاهي ob- انداريون. ١- آبادين ٢- جهوپڙي، پکو ٣- ساٿ، قافلو ٤- اڳيان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٽيون

١

عِشقُ اِهَڙِي ذاتِ، جو مانجِهي[١] مُنجهائي[٢]،
ڏِينهان ڏورڻ ڏُونگرين، روئڻُ سَچِيائِي راتِ،
اُٿي وينِي تاتِ[٣]، مِيان! مَحبُوبَنِ جِي.

٢

جنهن جِي ڏَٿِيان[٤] ڏارَ، پيٽِي[٥] ناهِ پَنيورَ ۾،
ڪَميِٽِيءَ جِي ڪانَ ڪِيئِي، ساتَ لَڏِيندي سارَ،
آءُ، عالمَ جا سَرِدارَ! واري واڳَ وِلِهيءَ[٦] تي.

٣

يارُ سَڏائي سَيَڪو، جانِي زُبانِي،
آهي آسانِي، ڪَمَ پِئي تِي ڪَلَ پَوي[٧].

٤

آدِمِيَنِ اِخلاصُ[٨]، مَتائي ماٺو ڪِيو[٩]،
هاڻِ ڪائي سَيِڪو ماٺوءَ سَندو ماسُ،
دِلبَرَا! هِنَ دُنيا ۾، وَڃِي رَهَندو واسُ[١٠]،
پِئي سَڀِ لوڪَ لِباسُ[١١]، ڪو هِڪَدِلِ[١٢] هوندو هيڪڙو.

١ـ بهادر، پهلوان ٢ـ پريشان حال ڪري ٣ـ ڳالهه، ذڪر، پچار ٤ـ ڏٿيءَ ڪان، مالڪ ڪان ٥ـ حد، جاءِ، (رهڻ) جي مجال ٦ـ سُجي، سڪـٽي، خـالي، ور ڪان سـواءِ ٧ـ خبر پوي ٨ـ سچائي ٩ـ جهڪو ڪيو، هلڪو ڪيو ١٠ـ خوشبوءِ، نيڪي ١١ـ ظاهري ڏيکاءُ، ريا ١٢ـ نيڪ نيت، صاف دل.

٥

شُڪُرُ مِلياسين، سُپِرِين! جيئري جاني يارَ!
ويٺي جَنِ جي وَٽِ[١] ۾، ڪوڙيين ٿيا قرارَ،
ڏٺيمَ[٢]! ڪَرِ مَ ڏارَ، پاڙو تَنِ پِرِيَنِ ڪان.

٦

ڪوڙي[٣] ڪَڻ[٤] مَ سُپرين! ڪَنيَئي تان ڪوڙِ،*
عادَتَ جا اَڪِيَنِ جي، سا نيئي نِباهِج توڙِ[٥]،
مُون ۾ عَيبَنِ ڪوڙِ[٦]، تُون پاڻُ سُجاڻِج، سُپِرِين!

٧

دِلِ جو دِلبَرُ هيڪڙو، گهڻا تان نہ ڪِجَنِ،
دِلِ يِي[٧] ڏِجي هِڪَ کي، توڙي[٨] سَوَ سِڪَنِ،
سي چِلِوِلا[٩] چَئجَنِ، جي دَرِ دَرِ لائِنِ دوستِي.

٨

منهنجي مَدايِنِ جي، ڪَلَ[١٠] پِريان پيئي،
ڪَڏهن ڪوسا نَہ ٿيا،** ڏوراپو ڏيئي،
ساجَنَ! سَيئِي، ڏِڪيَمِ ڏولَ[١١] ڍِلائيُون[١٢]،

٩

ڏاتَرَ[١٣] مُون ڏيکارِيو، هوتَنِ جو حُضُورُ،
پِرِيَنِ پَرچَڻَ جو ڪِيو، مُونِ تائي مَذڪُورُ[١٤]،
اِيءُ دوسَنِ جو دَسِتُورُ، جيئن ڇِنِي ڇَڏِنِ ڪِينَ ڪِي.

١- محلہ، پاڙي ٢- اي منهنجا ڏٺي! ٣- (اکيون) ڇمائي، کپاءِ (مهر ڪري) ٤- هٽاءِ، پري ڪر (پلائيءَ جي نظر ڦير) * اي محبوب! مهر جي نظر ڪري، وري منهن نہ موڙ، پر جي موڙيو اٿئي تہ وري وڙ ڪري کپاءِ ٥- پڇاڙيءَ تائين رهائج ٦- ڪوڙيون، ڍيهون، گهڻا ٧- پڻ، بہ ٨- جيتوڻيڪ ٩- بيوفا، ڦرندڙ ١٠- خبر، سڌ ** ڪڏهن بہ ڪونہ ڪاوڙيا يا مڙيا. ١١- دوست، محبوب ١٢- عيب، بديون ١٣- اي سخيءَ يا خدا ١٤- پچار، ذڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

ڪِنان[1] سِڪيين، سُپرِين! ڪاسائِڪِي ڪارِ؟
تِڪِي ڪاتِي هَٿِ ڪَري، مُڏِيءَ سين مَ مارِ،
چوري چاڪَ[2] نِهارِ، جي سُورَنِ سانگهيئڙا[3] ڪِيا.*

وائي - ١

سَڄَڻَ ٻاروچي جي ذاتِ، دِلبَرَ ڪوهِياري جي ذاتِ،
اُتَ گُنگائِي[4] هَلِيا، وائِي ڪَنِ نه واتِ،
سَڄَڻَ ڪوهِياري جي ذاتِ.
جانِي جَتَ وَتِي وِيا، رِنِّ ۾ پيِيَمِ راتِ،
سَڄَڻَ ڪوهِياري جي ذاتِ.
ڪُهِي ڪَمِيٺِيءَ هَلِيا، اَدِيُون! آڏِيءَ راتِ،
سَڄَڻَ ڪوهِياري جي ذاتِ.
مِلان مَحبُوبَن ڪي، وِهاڻِيءَ پِرِياتِ،
سَڄَڻَ ڪوهِياري جي ذاتِ.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، ڏاتَرُ ڏيندَمِ ڏاتِ[5]،
سَڄَڻَ ڪوهِياري جي ذاتِ.

١- ڪنان ٢- زخم، ود، چير ٣- سوراخ، تنگ * منهنجن زخمن کي اٿلائي پٿلائي ڏس ته انهن ۾ به تنهنجي جدائيءَ جي سورن سوراخ ڪري ڇڏيا آهن. ۴- ماٺ ڪرائي ٥- لياقت، عنايت، انعام.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-٣

وَتان وَڃُ مَ مُون، منهنجو تُونهِين تُون، ڪونہ سُٽي ڪو پيو.

تُون تَڏهانڪَرَ مَنجهِئين[١]، جَڏهن ڪُنَ فَيَڪُونَ[٢]،

وَتان وَڃُ مَ مُون.

اَهُڪِيءَ[٣] رَسِجِ اَحمَدا[٣a]، اِڳِيان[٤] سوڙهِي پُون[٥]،

وَتان وَڃُ مَ مُون.

رَسِجِ مُحَمَّدَ ڪارِڻي، جِتي هُونگَ نہ هُون[٦]،

وَتان وَڃُ مَ مُون.

آڳَهہ[٧] هِنَ اُمَتَ جو، آهِين تُونهِين تُون،

وَتان وَڃُ مَ مُون.

ڏِجِ ڪا لَٽَ[٨] لَطِيفَ کي طَهُورَ[٩] مَنجهان تُون،

وَتان وَڃُ مَ مُون.

١- اندر ۾ آهن ٢- "ٿيءُ تہ پوءِ ٿي پيو" دنيا پيدا ڪرڻ وقت، ازل کان ٣- ڏکئي وقت ٣a- اي احمدﷺ، يا رسولﷺ ٤- قيامت ٥- زمين، رستو (قيامت ڏينهن صراط المستقيم، جا ترار کان تکي ۽ وار کان سنهي هوندي) ٦- جتي نکو هل نکو هنگامو (قبر) ٧- آڌار، ٽيڪ، مهندار، سونهون، هادي ٨- جام پيالو ٩- پاڪ شراب (شراب طهورا).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ رامڪلي

سُرُ بابت:

هي سر ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري نسخي جي ٽن جلدن ۾ ڪونهي. شايد چوٿين جلد ۾ وجهي ها. موجوده نسخي جي پهرئين داستان ۾، ڊاڪٽر ٽرمپ واري نسخي وانگر ڇهين بيت ۾ هڪ وائي آهي. ٻئي داستان ۾ ٻارهن ڏينهن بابت ٻارنهن بيت ڏنا ويا آهن. بمبئيءَ واري ڇاپي ۾ ولي محمد هاليپوٽي جا ارڙنهن بيت درج ڪري ٣٠ ڏينهن جو احوال ڏنو ويو آهي، سي ڏاريون ڪلام سمجهي، هتان خارج ڪيا ويا آهن. ٽئين ۽ چوٿين داستان جي واين ۽ بيتن جو تعداد ڊاڪٽر ٽرمپ وارو اختيار ڪيو ويو آهي ۽ نہ سرڪاري ڇاپي وارو. سرڪاري ڇاپي جي چوٿين داستان ۾ ڏنل وائي، هن نسخي جي نائين داستان ۾ وائي نمبر ٢ ڪري رکي ويئي آهي. پنجين، ڇهين ۽ اٺين داستان ۾، بيتن جو عدد ڊاڪٽر ٽرمپ وارو قائم رکيو ويو آهي. ستين داستان ۾ ڊاڪٽر ٽرمپ واري نسخي وارا بيت قائم رکي رڳو بيت نمبر سترهون سرڪاري ڇاپي مان کڻي اضافو ڪيو ويو آهي. ڊاڪٽر ٽرمپ واري نائين داستان مان فقط نمبر ٤١، جو 'آسڻ' جو ڇيل آهي. سو خارج ڪيو ويو آهي ۽ باقي قائم رکيا ويا آهن.

مضمون:

شاهہ سڄا سارا ٽي سال سامين سان سلوڪ جو سفر ڪيو ۽ جوڳين سان جوڳ جوڙيو. حقيقت ۾ شاهہ جو سارو رسالو انهيءَ عرصي ۾ ڏٺل فطرتي نظارن، ٻڌل قصن ۽ ڪهاڻين جو منظوم مجموعو آهي. شاهہ هن سر ۾ سامين جي صحبت ۽ سڪ، انهن کان جدا ٿيڻ تي دل جي ڪيفيت ۽ انهن جي محبت مان حاصل ڪيل حال جي حقيقت نهايت خوبيءَ سان بيان ڪئي آهي. هو پهرئين داستان ۾ ٻڌائي ٿو تہ، چوءِ "آئون نہ جيئندي اِنِ ري؟" - شاهہ سامين جا سخن ياد ڪري "جنين سين ياقوت" تنين لاءِ تڙپي ٿو. هن ڪي انهن ئي "جاڳايو" - "حاصل جنين حال" هو. هنن جي صحبت مان شاهہ کي انهيءَ ڪري بہ لطف آيو ٿي، جو "ميڙيو پاڻُ پَرِيُون ڪيو، جوڳي جَلائِينِ."
مطلب تہ شاهہ انهن وٽ نينهن جو نسورو نڏاڻ پسي، انهن جي صحبت اختيار ڪئي هئي.

شاهہ جيڪي ٻارهن ڏينهن ۽ راتيون جوڳين سان گنجي ٽڪر واريءَ مڙهيءَ ۾ گذاريون هيون ۽ جيڪي هنن جون وصفون ۽ گڻ ڏٺا هئا، سي ٻئي داستان-۾ بيان ڪيا ويا آهن. ٽئين کان نائين داستان تائين "ڪن ڪٽ، ڪاپٽ ڪاپڙي، ڪنوٽيا ڏار" لاهوتي

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

فقيرن جي توصيف ڏنل آهي، جنهن جو تت هن بيت ۾ اچي وڃي ٿو:

"سامِي ڪامِي پِرِيَن لَئِي، ڪُسِي ٿِيا ڪَبابُ،
نَڪو ڏِسَنِ ڏوهَ ڪي، نَڪو ڪَن ثَوابُ،
اوڙِنِ اَرِتِي گاڏئون، مَنجهان اَڪِنِ آبُ،
سَندو ذات جَوابُ، تُون ڪِيئَن پُڇِين تَنِ ڪي؟"

روحاني راز:

ٻين سرن وانگر، هنَ سر ۾ بہ سلوڪ جو اونهو اسرار رکيل آهي ۽ مخفي مام ڏنل آهي. جيئن هر ڪنهن ڳالھ جا بہ پهلو آهن، تيئن هر ڪنهن مذهب جا بہ بہ پاسا آهن: هڪڙو ظاهري اصول ۽ ٻيو معنوي. مختلف مذهبن جا ظاهري اصول ڪٿي علحده ۽ الگ هجن، پر معنوي اصول گهڻو ڪري ساڳيا ٿين ٿا. انهيءَ اصول تي تصوف جو بنياد پيو ۽ صوفي پاڻ کي مذهب جي معنوي پهلوءَ سان زياده لاڳاپو رکڻ وارا تصور ڪرڻ لڳا. مذهب جي معنوي پهلوءَ تي زياده زور ڏيندڙ مسلمانن ۽ ويدانت جي حامين ۾ انهيءَ ڪري گهڻيون ڳالهيون ساڳيون آهن.

شاهہ جڏهن ۲۱ ورهين جو نوجوان هو، تڏهن سامين جي صحبت ۾ وڃي سجا سارا ٽي سال صرف ڪيائين، جنهن ڪري هن شروع ۾ تصوف جي اصولن کي ويدانت جي عينڪ سان ڏٺو. هو جوڳين سان جوءِ بہ جُوءِ پِنڪندو رهيو. جوڳي ويدانت جي اصولن مطابق تن کي تسيا ۽ جسم کي فاقا ڪڍائيندا رهيا. شاهہ بہ ساٿن ويدانت جي واديءَ ۾ قدم رکيو. تپشائون ڪري، جسم کي ڳاري ۽ بدن کي سڪائي پريوءَ کي پائڻ لاءِ جوڳي پاڻ جلائيندا رهيا ۽ شاهہ بہ ساٿن جوڳ پچائيندو آيو. هنن مان ڪي ڪالي ديويءَ جا ۽ ڪي مهيسر جا پوڄاري هئا. شاهہ ساٿن گڏ جاتون ڪيون، تيرٿ گاهہ ٻينيا ۽ ڪيترائي ڪرياڪرم ڪيا، پر هن جي مسلمان دل نڪر ۽ ئوبر جي پوڄا تي مطمئن نہ رهي، جنهن ڪري آخر شاهہ نڪر ئوبر جي پوڄا کان پاڻ پري رکي، وحدانيت جي واٽ ورتي، جوڳي ڪيس انهيءَ ڪري سُتو ڇڏي رمندا رهيا.

اڳتي هلي شاهہ مسلمان صوفين جي اصولن کان واقف ٿيو ٿو ڏسجي، جن جي اپٽار هن سر ڪلياڻ ۽ يمن ڪلياڻ ۾ ڪئي آهي.

جيئن نفس ڪشي، تصوف جو بنيادي اصول آهي تيئن ويدانت جي واديءَ جو بہ ابتدائي ڏاڪو آهي. جوڳين کي نفس مارڻ ۾ شاهہ پڙ ليکي ٿو ۽ انهن جي انهيءَ وصف کي گهڻو ساراهي ٿو. هٺ ۽ وڏائي، خودي ۽ خودغرضي کي ماري نابود ڪرڻ لاءِ ورجائي ورجائي هن سر ۾ شاهہ تلقين ڪري ٿو. جن ڀاڻ جون ڀريون ميڙي جلائي ڇڏيون، تن کيرون لهڻيون: اهڙن سائين لوڪن لاءِ سائين جو ديدار سولو ۽ سٽائو آهي. "نہ ڪي ڪَٽَنِ ڀاڻ سين، نہ ڪي سائُنِ پاڻ." ايتري قدر جو هنن ۾ ذات پات جو ڀيد ئي ڪينهي. هنن لاءِ سڀ انسان، جزو آهن، حقيقي محبوب جو ۽ درياهہ جيئَ قطري وانگر وري وڃي لئي ٿيڻا آهن، درياهہ جي اونهي پاڻيءَ ۾.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

الاهي ذات جي تات ۾ سالڪن کي هيڪڙي ساعت به سگهو نه رهڻو آهي، چارئي پهر سپرينءَ جي سوز ۾ چور رهڻو آهي. هنن کي، ”لڪا پٽن لوڪ ۾“ جي اصول تي عمل ڪرڻو آهي، ڳجهو ڳالهائي، اندر اجاري، سون ٿيڻو آهي. ڏريائين ڏٿيءَ ڏانهن ڏيان ڏري، الک جي صورت سامهون رکي، روح کي رام سان رلائڻو آهي؛ ”ويروتار وجود ۾ الله اُنين کي“ رکڻو آهي. گروءَ جو گس وٺي اتي اوتارا اڏڻا آهن، ”جتي نظر نات جو“ آهي. حرص هوائي ڪرڻو آهي، لنگ ڪڍڻو آهي، سيٺي سگ ٽوڙي، طمع ترڪ ڪري، ڪيني کي قتلام ڪري، وحدت جو وڄ وهائي، ناهه (فنا) جو درجو حاصل ڪرڻو آهي، مطلب ته، ”وڃائي وجود کي پاڻان پاسي ٿيءُ“ جي اصول کي عملي جامو اوڍائڻو آهي ۽ نامرادي کي نجهرو ۽ رضا کي پنهنجو ايمان بڻائڻو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ رامڪلي

داستان پهريون

١

نُورِي[١] ۽ نارِي[٢]، جوڳيئڙا جَهانَ ۾،
ٻَرِي[٣] جَنِ ٻارِي، آئون نَہ جِيئندي اُنِ رِي.

٢

جوڳِيَئڙا جَهانَ ۾، هئا مَنجهہ حَمامَ[٤]،
آرامانْ[٥] اَرَڳُ[٦] ٿِيا، اوڏا نَہ آرامَ،
ڪياٽُون قِيامَ[٧]، آئون نَہ جيئندِي اُنِ رِي.

٣

لَکِين ڪِيا لِسانَ[٨] سِين، لاهُوتِيَنِ[٩] لوڙا[١٠]،
گهوڙا ڙي گهوڙا! آئون نَہ جيئنڊِي اُنِ رِي.

٤

ڳولِيانِ ۽ ڳُنڊِيانِ[١١]، وِيا ويراڳِي[١٢] نِڪِري،
صُحِبَتَ جا سَنڊِيانِ، آئون نَہ جيئنڊِي اُنِ رِي.

١- نور وارا، نور جي پيدائش، آسماني (سچا) ٢- (عشق جي) باهہ وارا، جهنمي (ڪوڙا) ٣- عشق جي باهہ ۾ پاڻ پچائي ۴- وهنجڻ لاءِ گرم پاڻيءَ جي جاءِ، گرمي، باهہ ٥- آرام کان ٦- الڳ، جدا ٧- قهر؛ بيهڪ، استقامت ٨- زبان ٩- لاهوت جي جوڳن، سالڪ لاءِ چار منزلون آهن: ناسوت، ملڪوت، لاهوت ۽ هاهوت، جنهن مان ٽين منزل کي پهتل درويش ١٠- فرياد، دانهون ١١- واس يا خوشبوءِ وٺان، ڳوليان ١٢- دنيا ترڪ ڪندڙ فقير، تارڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

مَران، مَتو پِتيان، نِهارِيان نيٽانِ،
سُخُنَ جي سَندانِ، آئون نہ جيئندِي اُنِ ري.

٦

وارو[١]! ويراڳِيَنِ ڪي، ويلَ مِ وساريجِ،
قَدَمَ ڪاپڙِيَنِ[٢] جا، لِيلائي لَهيجِ،
پِيرَتَ[٣] پَسِيو پَٽَ[٤] جِي، وَجَڻَ ڪي وَجيجِ،
راتو ڏينهن رِڙهيجِ، آئون نہ جيئندِي اُنِ ري.

٧

قَدَمَ ڪاپڙِيَنِ جا، لَڳا مِ لاهُوتَ،
جَنِين سين ياقُوتَ[٥]، آئون نہ جيئندِي اُنِ ري.

٨

واڄَٽَ[٦] ويراڳِيَنِ جا، مُون وَٽِ وَڏِي وَٽُ[٧]،
سونُ سَيوئِي سَڳِيُون[٨]، پَسِي ڪِينَ[٩] مَ ڪَٽُ[١٠]،
ويساهي[١١] ويلَ ڪَنهِين، پُورَبِ[١٢] وِيندو پَٽُ[١٣]!
هُلَ[١٤] ڪَنيائُون هَٽُ[١٥]، آئون نہ جيئندِي اُنِ ري.

٩

واڄَٽَ ويراڳِيَنِ جا، مُونَ وَٽِ وَڏو مالُ،
مَقالان[١٦] مهند تِيا،* ڪونهي وَتِنِ قالُ[١٧]،
حاصُلُ جَنِين حالُ[١٨]، آئون نہ جيئندِي اُنِ ري.

١- اي مدد ڪريو! فرياد! واهرو! ٢- جوڳين جو هڪ قسم ٣- پيچرو، رسم ٤- جماعت، جوڳين جي ٽولي؛ چڳو ڪاڏو ٥- موتي (روحاني بي بها املهہ ماڻڪ) ٦- واڄن، نغارن ۽ نادن جو آواز، ساز، باجا ٧- شيءِ، چيز ٨- نوڙيون، جيڪي جوڳي مٿي کي ٻڌندا آهن ٩- پينگ، سڄ ١٠- قيمت نہ لڳاءِ، قدر يا اندازو نہ ڪر ١١- اعتبار ڏياري، لڳي ١٢- اپرندي (طرف ملڪ) ١٣- جماعت، ٽولو ١٤- گوڙ گهمسان ڪان ١٥- ڇڏيائون ١٦- مقال يا ڳالهہ * بيان ڪان ٻاهر آهن. ١٧- ڳالهہ، بحث ١٨- حقيقت، وجد جي حالت، مستيءَ جي گهڙي جنهن ۾ صوفي مدهوش ٿي ويندا آهن ۽ دنيا جي حالتن ڪان بيخبر ٿي ويندا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

سُتِي سيجَ هُياسِ، مون کي آهَه[١] اُٿاريو،
جَنِين جاڳاياسِ، اُنون نَه جيئنديِ اُنِ ري.

١١

جان ڪِي مُون کي نِي[١a]، پَڳهَه[٢] پائي پانَّ ڏي،
پَهه[٣] پَروڙِيان پَتَ جا، ڪِينَرَ[٤] مَنجهان ڪي،
هاٺي جي هَنيَئِي[٥]، اُنون نَه جيئنديِ اُنِ ري.

١٢

جان ڪِي مون کي تانِ، پَڳهه پائي پانَّ ڏي،
هُو جي هَنيئِي هانِ، اُنون نَه جيئنديِ اُنِ ري.

١٣

جا نَه ڪِي مُون کي نِيو، پَڳهَه پائي پانَّ ڏي،
قُوتُ منهنجو ڪاپَڙِي! سِگُيُنِ مَنجهِ سِهو[٦]،
ڪا قِري قُوڪَ ڏِيو، اُنون نَه جيئنديِ اُنِ ري.

١٤

سُوڏو[٧] سِگُڙِيَنِ سين، ڪِي جو ڪَهِيائون[٨]،
هُوءَ جا هَنيائُون، اُنون نَه جيئنديِ اُنِ ري.

١٥

صُبُحِ سِگُڙِيُون[٩] ڪَٽِي، وِيا دُڪائي[١٠] دُورِ،
ٽِيا ڏينائِيان[١١] ڏُورِ، اُنون نَه جيئنديِ اُنِ ري.

١ـ عشق ١a ـ وٺي هل، وٺي وڃ ٢ـ رسا، نوڙيون ٣ـ راز، خيال ۴ـ ساز، سرندي ۵ـ تو هنيا يا لڳايا (عشق جا تير.) ٦ـ سهج، وجهه، آسرو، اميد، شوق، چاهه ٧ـ سنئون، سچ، عمدي ڳالهه ٨ـ چيائون ٩ـ سگيون، ناد ١٠ـ دک يا ڏک ڏيئي ١١ـ ڏسڻ يا ديدار يا زيادت ڪان.

١٦

صَبُح سِڱَڙِيُون ڪَٽِي، وِيا وَڃائي وِيرَ[١]،
ڏورِيان[٢] ڏورِيان نَہ لَهان، تَنِ بيراڳِينِ بَهِيرَ[٣]،
جَنِ جي آسَڻَ مَنجهِ عَنبِيرَ[٤]، اُئون نَہ جيئندِي اُنِ رِيءِ.

١٧

ميڙِيو ياڻُ[٥] پَرِيُون ڪِيو، جوڳِي جَلائِينِ،
سامِي سِڱَڙِيَنِ سِين، خُودِيءَ[٦] کي کائِينِ،
هو جي تارِ تَڳائِينِ،* اُئون نَہ جيئندِي اُنِ رِيءِ.

١٨

پَسِيو آسَڻَ اُنِ جا، اَچِي نَہ آرامُ،
ڪِينَرَ ڪُٺِي آهِيان، تَنِين جي تَمامُ،
مون کي ڏِيو ماتامُ، اُئون نَہ جيئندِي اُنِ رِيءِ.

١٩

پَسِيو آسَڻَ اُنِ جا، اُڌما[٧] اَچَنِ،
ڪِينَرَ ڪاپَڙِيَنِ جا، صُبُح تان نہ سُڄَنِ[٨]،
جي رائِي مَنجهِ رَهَنِ، اُئون نَہ جيئندِي اُنِ رِيءِ.

٢٠

آسَڻَ وَٽ آهون ڪَرِيان، وَسِ[٩] نہ منهنجي واتُ،**
لَڳُمِ لاهُوتِيَنِ جو، مَنجهان ڪِينَرَ ڪاتُ،
هَلَڻَ کي هَيهاتُ[١٠]! *** اُئون نَہ جيئندِي اُنِ رِيءِ.

١- بهادر (جوڳي) ٢- ڳوليان، (هي اشارو انهي حقيقت ڏانهن آهي تہ جوڳي شاهہ کي ڳوهي ڏٺي نانيءَ ۾ ڇڏي ويا هئا ٣- قطار، جماعت، قافلو ٤- خوشبوءِ ٥- خودي ٦- سارين *اهي جوڳي جيڪي وچ سير يا اونهي پاڻيءَ مان پار لنگهائين يا روحاني رهبري ڪن ٧- جوش، جذبا ٨- پٽجن ٩- قبضي ۾ ** اُئون دانهن ڪرڻ کان رهي نٿو سگهان. ١٠- افسوس *** افسوس آهي جو هلڻ کان مجبور آهيان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢١

پَسِيو آسَڻَ اُنِ جا، ٻانهُنِ وِجهان واتُ، *
هُو جي ڪَهِيا[١] ڏونهن[٢] ڦلاتُ، آئون نَہ جيئنديِ اُنِ ري.

٢٢

وَتِـن وينِـي آهِيان، ** ڏِسيو ڪِينَ ڏسانِ،
جنهن جِهو ٿِي[٣] ناهه ڪِي، سا ڪا سُونهن سَندِيانِ،
پَسِيو ڪِينَ پَسانِ، آئون نَہ جيئنديِ اُنِ ري.

٢٣

بابُو ٻِيڪارِي ٿِيا، اَڄُ نَہ آسَڻُ وَٽِ،
خُودِي ڪانٺِي هَلِيا، پيرُ نَہ لائِينِ پَٽِ، ***
هَٿِي هَٿِي جَنِين هَٽِ[٤]، آئون نَہ جيئنديِ اُنِ ري.

٢٤

بابُو ٻِيڪارِي ٿِيا، پَڃِي ڇَڏِيائُونِ پاڻُ،
نِسورو ٿِي نينهن جو، نانگَنِ[٥] وَٽِ نِڏاڻُ[٦]،
سِرِ ڪَنڌُ[٧] جَنِين ساڻُ، آئون نَہ جيئنديِ اُنِ ري.

٢٥

نانگا نانِيءَ[٨] هَلِيا، سامي سَيِيئِي،
وِهَڪَ مُون وِيئي، آئون نَہ جيئنديِ اُنِ ري.

---

* دانهن ڪرڻ ڪان پاڻ روڪڻ لاءِ ڪنيو ٻانهن ۾ چڪ وجهان. ١- هليا، ڪاهيو ٢- ڏانهن ** پرين اندر ۾ پيا وسن ٣- جهڙو *** اهڙا تڪڙا پيا وڃن جو سندن پير پٽ تي ڪونہ ٿو لڳي. ٤- دڪان تي، وٽ ٥- اگهاڙن، تارڪن، لانگوٽي ٻڌڻ وارن جوڳين ٦- ندان، پڇاڙي، گهر ٧- صندل، چندن، سرهي ڪاٺي ٨- هنگلاج، جتي ڪالي ديويءَ جو وڏو مندر آهي، جنهن کي مسلمان ناني سڏيندا آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٦

نانگا نانِيءَ هَلِيا، ويچارا ويا،
ڪِينرَ ڪاپَڙِيَنِ جا، صُبُح تان نَہ سُئا[١]،
هُو جي هِتِ هئا، آئُون نَہ جيئندِي اُنِ رِي.

٢٧

نانگا نانِيءَ هَلِيا، چيلِهيا[٢] چيلِهہ بَڌَنِ،
هو جي هُتِ هَلَنِ، آئُون نَہ جيئندِي اُنِ رِي.

٢٨

نانگا نانِيءَ هَلِيا، هِنگلاجان[٣] هَلِي،
ديکِي[٤] جَنِ دُوارِڪا[٥] مَهيسِنِ[٦] مَلِهي[٧]،
آڳَهُہ[٨] جَنِ عَلِي، آئُون نَہ جيئندِي اُنِ رِي.

٢٩

جُسِي سَندو، جوڳَ[٩] رِي، مُون نہ ڳُهِرجي ماهُہ[١٠]،
سامِي منهنجو ساهُہ، آئُون نَہ جيئندِي اُنِ رِي.

٣٠

ڪالهوڪو ڪاڏي وِيو، سَندو جوڳِيِنِ جوشُ،
پَسِي تنهن پَٽَ ڪي، هَڏِ نَہ رَهيو هوشُ،
آسَڻَ ۾ افسوسُ، آئُون نَہ جيئندِي اُنِ رِي.

١- ٻڌا ٢- چيلهہ جو پٽو يا ڪپڙو، ڪمربند ٣- هنگلاج ڪان ۴- ڏٺي، تيرٿن ياترا ڪئي ٥- دوارڪا جو شهر هندن جي تيرٿ جي جاءِ ٦- شو جي پوڄارين، جوڳين ٧- خوش ٿي، سرخرو ٿي، مرڪي ٨- اجهو، آسرو، مهندار، اڳواڻ، سونهون ٩- ويراڳ، دنيا ترڪ ڪرڻ ١٠- ماس، گوشت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣١

نَہ ڪِي[١] ڪَتَن پاڻَ سين، نہ ڪو سانُئِن پاڻُ[٢]،
اھَڙا جَنِ اُھڃاڻُ[٣]، آئُون نَہ جيئَندِي اُنِ ري.

٣٢

پاڻِھين وِيئا پاڻَ سين، پَرِ ۾ ڪَنِ پَرِياڻُ[٤]،
اِھَڙا جَنِ اُھڃاڻَ، آئُون نَہ جيئندِي اُنِ ري.

٣٣

پاڻِھين وِيئا پاڻَ سين، پَرِ ۾ پَرِياڻِينِ[٤]،
ھُو جي ھَلَڻَ سَنديُون، ڳالھِيون ڳالھائِينِ،
وَڃَڻُ[٥] وِڃائِين،* آئُون نَہ جيئَندِي اُنِ ري.

٣٤

ويراڳِيَنِ وَرَنُ[٦]، ڏِسَڻُ ڳھڻُو ڏھلو[٧]،
ھِڪُ ٻولڻُ ٻوڙَنِ سين، ٻِيو سَندا فانِيَنِ[٨] فَنَ،
ڪِي ڳُھرِجَنِ ڪَنَ،** آئُون نَہ جيئندِي اُنِ ري.

٣٥

جُزُ[٩] وِڃايو جوڳِيِنِ، ڪُلّ[١٠] سين آھِنِ ڪَمُ،
آسَڻُ جَنِ عَدَمُ[١١]، آئُون نَہ جيئندِي اُنِ ري.

٣٦

وَڃائِي واٽَ ٿِيا[١٢]، جوڳِي جُڳاٽِي[١٣]،
ھُنا جي ھاٽِي،*** آئُون نَہ جيئندِي اُنِ ري.

١- ڪجھ ٢- خودي ٣- نشان، پتو ۴- حال اورين، صلاح مصلحت ڪن ٥- مُوت، نيستي، فنا * موت کي ماريو مات ڪن، ترڪ کي بہ ترڪ ڪيو ڇڏين ٦- رنگ، روپ، رونق ٧- ڏکيو ٨- فنا ٿيندڙ، واصل باالله ** اندر جا ڪن گھرجن، جن سان جوڳين جو سڏ سٽي سگھجي. ٩- ذرو (پاڻ)، انفرادي ھستي ١٠- سڀني شين جي مالڪ، الله ١١- نيستي ١٢- پنڌ پيا، ھليا ١٣- جوڳ پڇائڻ لاءِ. *** اِجھو ھينئر جيڪي ھتي ھُئا!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

سَندَڙيانِ[1] سِگَڙي[2] ڳالهه ڳُجهڙي، مُون مارينديِ ڪَڏهِين.

جا وَڃائينِ جَتَڙا، نَہ تنهن نَڙَ جِهَڙي،
مُون ماريندا ڪَڏهِين.

مُرلِيءَ کي جنهن ماتُ ڪِيو، تُلِ[3] نَہ تنهن تُنبَڙي،
مُون ماريندا ڪَڏهِين.

تارِيو[4] جنهن توڏِيءَ[5] کي، نہ سو گهنڊ نہ گهنڊڙي،
مون ماريندا ڪڏهين.

ڏاريو[6] جنهن ڏياچ[7] کي، تَندُئان[8] سا تِکَڙي،
مُون ماريندا ڪَڏهِين.

نَہ سِري[9] نہ سِنڌُ ڪا، نَہ هِندُ هِهَڙي،
مُون ماريندا ڪَڏهِين.

مِنائِيان[10] مِنِي گهٽُو، چُوَندا جَنِ چَڪَڙي[11]
مُون ماريندا ڪَڏهِين.

وَنءَ اوناپِي اُنِ کي، ويهُ .مرَ، ڪَٽُ وِکَڙي،
مُون ماريندا ڪَڏهِين.

بيخودِ بابو سي ٿِيا، ٻُرَندي[12] جَنِ ٻَنڌَڙي، *
مُون ماريندا ڪَڏهِين.

١ـ انهن نجي ٢ـ سگي جيڪا جوڳي وڃائيندا آهن. (هن وائي ۾ سنياسين جي سگيءَ جون خوبيون بيان ٿيل آهن.) ٣ـ برابر، مثل، جهڙي ٤ـ اڪرايو، پار ڪيو ٥ـ ڏاچي، خوبصورت زال، راڳ جو نالو ٦ـ ڇيريو سر ڏيڻ لاءِ آماده ڪيو ٧ـ راءِ ڏياچ (ڏسو سر سورٺ) ٨ـ تند يا تار کان ٩ـ اتر طرف ١٠ـ مئايان، مئائيءَ کان ١١ـ چڪي ڏلي، ذائقو ورتو ١٢ـ ٻڌندي، وڄندي * جن جوڳين سگي وڄندي ٻڌيءَ سي وجد ۾ اچي ويا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جا ساراھِيَل سُبحانَ جِي، تنھن واڪاڻ ڪھڙي؟
مُون مارِيندا ڪَنڌِھين.
سَھَسِينِ سُرُودَنِ ڪي، پاڻان پوءِ وِڄھندَڙِي،*
مُون مارِيندا ڪَنڌِھين.
گھاندارَ[1] مِرُون[2] موھِيا، ھِيءَ ماڙھُو موھِيندڙي[3]،
مُون مارِيندا ڪَنڌِھين.
اَدِيُون! عَبدُاللَّطِيفُ چي، ھِيءَ مٺا جِيارِيندَڙِي،
مُون مارِيندا ڪَنڌِھين.

داستان ٻيو

١

ڪَيَمِ ڪاپَڙِيَنِ جِي، پھرِيين ڏينھن پَرُوڙَ،
سَگھا[4] ساعَتَ نَہ ھيڪَڙِي، چارَئي پَھَرَ[5] چُورَ،
سَدائِين، سَيّدُ چي، ھُونِ[6] سَناسِيِ ۾ سُورَ،
جوڳِي سانڍِ ضَرورَ[7]، لِڪا پُٽَنِ[8] لوڪَ ۾.

٢

ويھِي ويراڳِيَنِ جو، ٻئي ڏينھن ٻُڌُمِ حالُ،
تَنِ جا ڏاڄا[9] ڏورِ يَڪُليا[10]، جاڳوتا[11] زَوالُ،
اُنِ جاڻي جَتائُون[12] جِنڌِيُون، چوتا چَڱِيءَ چالِ،
ويچارا وُجُودَ جِي، ڪنھن سين ڪَنِ نَہ ڳالِ،
نانگا ٿِيا نِھالُ[13]، لِڪا پُٽَنِ لوڪَ ۾.

* سون سازن کي سگّي پاڻ کان گھٽ ثابت ڪندڙ آھي. ١ گھنڊ ٻڌل ٢- ڏور ٣- موھيندڙ، مسائيندڙ، مصيبت ۾ گرفتار ڪرائيندڙ ٤- تندرست، عشق جي عذاب کان آجا ٥- سارو ڏينھن ٦- ھجن، رھن ٧- ضرورت، مصلحت ٨- گھمن، ھلن چلن ٩- گيڙوءَ رتا ڪپڙا ١٠- منيءَ ھاٿا، ميرا ١١- فقيرن جي وارن ٻڌڻ جا رسا ١٢- جاتائون، وٽيل وار، چڳون ١٣- خوش.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

ٽئين ڏينهن ٽمڪائينِ، ڏونهيون دائرنِ[1] ۾،
ميڙيو ڪرڄ[2] ڪاڻيون، جوڳي جلائينِ،
سنڌيون ڪامڻ خبرون آديسينِ آهينِ،
ڳجهه نه ڳالهائينِ، لِڪا ٻُٽنِ لوڪ ۾.

٤

چوٿين ڏينهن چوگان[3] ۾، ڪنهن جنهن پهِ پِيا،*
وهمر پِريان جي وِڌيا، تنِ ۾ ڪُوڙ ڪِها،
اندرِ آديسينِ کي، اچنِ جوش جِها[4]،
سامِي سونُ ٿِيا، لِڪا ٻُٽنِ لوڪ ۾.

٥

پنجين ڏينهن پٽي، ڪنهن جنهن پُور پچائِيا،
اندرِ آديسينِ کي، سُورنِ شاخ ڪٽي،
محبت جي ميدان ۾، لاشڪُ پِيا لهِي،
انِ کي سارِي رات، سيڌُ چي، ڳوندر[5] ۾ ڳٽِي[6]،
ڪرِيو سيڻ[7] سهِي، لِڪا ٻُٽنِ لوڪ ۾.

٦

ڇهين ڏينهن ڇٽي[8]، پِيا ڪنهن پِريانءَ ۾،
اندرِ آديسينِ کي، ڏُريائين[9] ڏٽِي،
ٻري ٻاجهارا[10] ڪيا، ڪانئين آگ ڪٽي،
پِنيو پنج-ڪٽي[11]، لِڪا ٻُٽنِ لوڪ ۾.

١- اوطاقن، مڪانن ٢- گند ڪچرو، ڪک ڪانا ٣- ميدان* ڪو پور پين، الاهي عشق جو آڪيڙو چڙهين ٤- جهڙا، سخت ٥- غم، فڪر ٦- پوري ٿي، وٺي، گذري ٧- سچا مائٹ، دوست يا سجڻ ٨- ڪري ٩- ڌريان ٿي، اصل ڪان ١٠- سڳهورا ١١- خيرات، بيک، اَن جي لپ يا مٺ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

سَتين ڏينهن سِيدُ چئي، ڏاڍا ڏوتائُون،
اُيي اَلَکَ[١] سامُهون، ٻانهُون ٻڌائُون،
وَڏيءَ کنهن وِلاتِ جا، اُهڃَ[1a] آندائُون،
رُوحُ پنهنجو رامَ سين، پَرِ ۾ پوتائُون،
کَٽِيو کِڏائُون[٢]، لِکا پُٺَنِ لوکَ ۾.

٨

اَٺين ڏينهن اُيي وِيا[٣]، جوڳِي جاءِ ٻڌاءِ،
ساپُرِ سامي سِکِيا، جا پَرِ جوڳَ جَڳاءِ،
ويرو تارَ[٤] وجُودَ ۾، اَللهُ اُنين کي آهِ،
کنهن جنهن کمائيءَ[٥] لاءِ، لِکا پُٺنِ لوکَ ۾.

٩

نائين ڏينهن نيٺانِ[٦]، اوڄاڳِي اُجاڙِيا،
سَپاجهي پاڄهِ کي، سُڃاڻي سيٺانِ[٧]،
جِتي نَظَرُ ناٿَ جو، * اُتي اوتارانِ[٨]،
اِهي اُهڃاڻانِ، لِکا پُٺَنِ لوکَ ۾.

١٠

ڏهين ڏينهن ڏکَ ٿِيا[٩]. پرينءَ پاڀوهِيا[١٠] پَسُ!
وَرَقُ جو وِصالَ جو، سو وارِئي کِياٿون وَسُ، **
لَڏائُون لَطيفُ چئي، سندو گُرُوءَ گَسُ،
جوڳِيَنِ کَنيِو جَسُ، لِکا پُٺَنِ لوکَ ۾.

١ـ الله جو هندڪو نالو 1a ـ اُهڃاڻ ٢ـ پياليون، چمنيون ٣ـ اٿي ويا، ڪڪ پن ٿي ويا. ٤ـ هميشه ٥ـ حاصلات، قُل ٦ـ هنن جي اکين کي ٧ـ هنن کي * جتي ڏٺيءَ جو نظارو يا ديدار نصيب ٿئي ٿو. ٨ـ هنن جا اوتارا يا مڙهيون ٩ـ سينگاريا، ظاهر ٿيا ١٠ـ خوش ڪيا، مرڪيا ** ڏٺيءَ سا واصل ٿيڻ جو ڪاغذ يا دستاويز پنهنجي قبضي ۾ آندائون، وصل حاصل ڪيائون.

www.sindhsalamat.com	books.sindhsalamat.com

١١

ڪارِهين[١] ڏينهن ڪَرَمُ[٢]، وَرِيو ويراڳِيَنِ جو،
جوڳين جاتائُون[٣] پِنيُون، هَلِي وِيا حَرَمُ[٤]،
دائِمُ جَهلِيو دَمُ،* لِڪا پِئُنِ لوڪَ ۾.

١٢

بارِهين ڏينهن ٻيئِي، مَنَ مُرادُون پِنيُون،
جوڳِي اِنَ جاتا ڪي، تي سِڪيا سَيِيئِي،
سَما نا[٥] سِيئِي، جي گُرَ گَڏِجي آئِيا.

وائي

ڪَلَپِتي[٦] آئِيا، هو ماءُ! آئُون هَلَندِي اُنِ سين.
حِرِصَ[٧] هَوائِي[٨] جَنِ جا، سُڪِينَ[٩] تان نہ سَدائِيا[١٠]،
هو ماءُ! آئُون هَلَندِي اُنِ سين.
تَنِ تَڪِيا تاڪي[١١] جَڏِيا، جي ايهِيءَ[١٢] وِرِهَ[١٣] وِڌائِيا[١٤]،
هو ماءُ! آئُون هَلَندِي اُنِ سين.
توشَڪُون[١٥] ۾ تَڪِيا، وِهاڻا جَنِ وِراهِيا،
هو ماءُ! آئُون هَلَندِي اُنِ سين.
هَلو! تہ پَسون اُن[١٥a] ڪي، جَنِ لُنڱُ لاهوتِينِ لائِيا،
هو ماءُ! آئُون هَلَندِي اُنِ سين.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چئي، اَڱڻِ مُون آئِيا،
هو ماءُ! آئُون هَلَندِي اُنِ سين.

١- يارهين ٢- قسمت، نصيب ٣- زيارتون، تيرٿ ٤- ڪعبہ، زيارت جي جاءِ، حضور*هميشہ صبر ڪيو يا راز لڪايو ٥- مان وارا، شاناڻا، معزز ٦- ڪاوڙيل، خيال وارا ٧- لوڀ، تمنائون ٨- هوا ۾ رفوچڪر ٩- سکن، فرحتن ١٠- سدّ ڏياري، لالچايا ١١- ترڪ ڪري، تاڪيون ڏيئي، بند ڪري ١٢- اهڙي ١٣- غم ١٤- لٽيا، لاٽا، وڌيا ١٥- جواهرن ۾ هٿيارن رکڻ لاءِ جايون، بسترا، هندّ ١٥a- اُنهن.

داستان ٽيون

١

ڪنهن جنهن سَناسِيءَ سُورَ، جُهہ[1] وَهَلُورُ[2] وَتَنِ،
اَٿَئِي پَهَرَ اَلَڪَ جو، ڪو وَڏُ ويراڳِيَنِ،
سَدائِين صاحِب پَئِيءَ[3]، تا ڪاپَڙِي ڪَنبَنِ،
جي راتو ڏينهن رَمَنِ[4]، هلو! تہ تَڪِيا پَسون تَنِ جا.

٢

ڪنهن جنهن سَناسِيءَ سُورَ، جُهہ وَتَنِ ۾ وَهلُورَ،
پَهَرِ ٻولِي ٻِي ڦِرِي، گهٽَ ۾ گهايَلَ گهورَ،
چِتَ جَنِين جا چُورَ، هلو تَہ تَڪِيا پَسُون تَنِ جا.

٣

سَدائِين سَفَرَ ۾، رَمَنِ مَٿي راهَہ،
پُرَنِ[5] پُورَبَ پَنڌَ ڏي، مَنجهہ مَوالِي ماهَہ[6]،
جَنِ جِي اَلَڪَ سين آگاهَہ[7]، هلو تَہ تَڪِيا پَسُون تَن جا.

٤

ڪَنَ-ڪَٽَ[8]، ڪاپَٽَ[9]، ڪاپَڙِي، ڪَنوتِيا[10] ڪَنَ چِيرَ،
سَدا وِهَنِ سامُهان، عاشِقَ اُتَرَ هِيرَ،
تَسِيا[11] ڏِيئِي تَنَ کي، ساڙِيائُون سَرِيرَ[12]،
هُو جي فَنا تِيا فِقِيرَ، هلو تہ تَڪِيا پَسُون تَنِ جا.

١- جذهن، جنهن ڪري ٢- پريشان، ڪڪ (دنيا ڪان) ٣- پؤ مان، ڊپ مان، ڊجي ٤- هلن، گهمن ٥- هلن، وڃن ٦- مهيني (سارو وقت) ٧- آگاهي، واقفيت، ڏيٺ ويٺ ٨- جوڳين جو قسم، جيڪي ڪن چيرائيندا آهن ٩- جوڳين جو قسم ١٠- ڪن وڍيل جوڳي فقير ١١- ٻکون، فاقا، تڪليفون ١٢- بدن، جسم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

ڪَنَ-ڪَٽَ، ڪاپَٽَ، ڪاپَڙي، ڪَنَ جي ڪَتائِنِ،
لاهُوتِي، لَطِيفُ چئي، ماڳُ نہ مَتائِينِ،
جي خودِيءَ کي کائِئِينِ°، هلو تَڪِيا پَسُون تَنِ جا.

٦

ڪَنَ-ڪَٽَ، ڪاپَٽَ، ڪاپَڙي، ڪَنوتِيا، ڪَنَ-ڪَٽَ،
ڏُونهان جَنِ ڏُکائِيا، هَلِي مٿي هَٽَ،
خاڪِ جَنِين جي ڳَٽَ، هلو تَڪِيا پَسُون تَنِ جا.

٧

ڪَنَ-ڪَٽَ، ڪاپَٽَ، ڪاپَڙي، لانگوتِيا لالَ،
لاهُوتِي، لَطِيفُ چئي، موهِيا ڪنهن نہ مالَ،
هِهڙا وَتِي حالَ، هَلو تہ تَڪِيا پَسُون تَنِ جا.

٨

ڪَنَ-ڪَٽَ، ڪاپَٽَ، ڪاپَڙي، ڪَنوتِيا، ڪَنَ ڏارِ،
هَلَنِ جي هنگلاجَ ڏي، بابُو چِڏي بارَ[١]،
جي ڪِينَ[٢] قَبُولِنهارَ[٣]، هلو تہ تَڪِيا پَسُون تَنِ جا.

٩

تَڪِيا پَسو تَنِ جا، هَلِي مَنجهان خالَ،
ڪوڙِيين[٤] ڪَنوتِين جا، پينَرُ! پانيان پالَ[٥]،
سامِيَنِ جي سَنيالَ[٦]، منهنجو چِتُ چَگو ڪِيو.

°- ساڙين ١- پوجا، مال متاع، جوابداريون ٢- سچ، پينگ، فنا، نيستي ٣- قبول ڪندڙ ٤- ڪروڙين (گهڻا) ٥- مهربانيون، پلايون ٦- يادگيري، پرگهور، عشق.

١٠

تَڪِيا تاڪِياڻُون[1]، وِيا رَمَندا رامَ ڏي،
ڪِجان[2]، خَبَرَ نَہ لَهان، تَنِ آڏِيسِنِ آئُون،
ڪِنهن ڪُڙِ[3] ڪَنياڻُون، ڪاڏي وِيا ڪاپَڙي.

١١

سامِي ڪامِي پِريِنءَ لَئِي، ڪُسي. تِيا ڪَبابُ،
نہ ڪو ڏِسَنِ ڏوهَ ڪي، نَہ ڪو ڪَنِ ثوابُ،*
اوتِينِ اَرتِي[4] گاڏُڻون، مَنجهان اَکِينِ آبُ،**
سَندو ڏاتِ جَوابُ،*** تُون ڪيئَن پُڇِين تَنِ کي.

١٢

سامِيَن سَمَرُ[6] سُورَ، گُوندَرَ گَبرِيَنِ[7] مِ،
جَڙي بَدّائُون جانِ مِ، پَيغامَنِ[8] جا پُورَ،
آڏِيسِي اَسُورَ[9]، وَڃائِي واٽَ تِيا.

١٣

سامِيُ! مَڙهِي سَندِياءِ، سامُهِين مُون سيلَهَ[10] تِي،
سا تان ڪَهُ اَڏِياءِ، جان نانگا وَڃِين نِڪِرِي.

وائي

آسرو آهي، مُوتِي اِيندا، مُون نَہ ڇَڏِيندا، پاڻُ پَسَندا[11].

اِيندا آڏيسِي وَرِي، ڏُونهِيُون ڏُکائِي،
مُون نَہ ڇَڏِيندا، پاڻُ پَسَندا.

١- ترڪ ڪياڻون ٢- ڳران، ڪنجهان، سڙان ٣- طرف، ڏس.* جوڳي هرڪو ڪم ڌڻيءَ کي راضي ڪرڻ لاءِ ڪن ٿا ۽ ائين ڪرڻ ۾ گناه يا ثواب ڪرڻ جو خيال ڪونہ ٿا رکن.
٤- ڳاڙهي رنگ ٥- گاڏڻون، گڏيل ** هو رت جا ڳوڙها اکين مان ڳاڙين ٿا. *** ذات پات جو ڀيد يا نشان پتو. ٦- سامان، موڙي ٧- رلين يا گوڏڙين يا پراڻن ڪپڙن ٨- خدا وٽان نبيءَ جي آندل ارشادن يعني شريعت جي احڪامن ٩- سورن کان خالي، خاطر جمع وارا ١٠- ڪنڊا، خار
١١- پاڻ کي سڃاڻيندا، پلائي ڪندا؛ هتي "تسندا ڪِ راضي ٿيندا" لفظ اچي سگهي ٿو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پَٽَرِ[1] وِلڙ پِرِ[2] لَٿي، ويھُ تُون وِچائِي،
مُون نَہ ڇَڏِيندا، پاڻَ پَسَندا.
ڏُکَ لاھِيندا ڏيلَ جا، ڳُجھو ڳالھائِي،
مُون نَہ ڇَڏِيندا، پاڻَ پَسَندا.
مُون کي نِيندا پاڻَ سين، ھِي سَڳُ ساڳاھِي[3]،
مُون نَہ ڇَڏِيندا، پاڻَ پَسَندا.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، اُو اِھَڙوئي آھي،
مُون نَہ ڇَڏِيندا، پاڻَ پَسَندا.

داستان چوٿون

۱

جي يانيين جوڳِي ٿِيان، تَہ سَڳَ سَيِيئي ڇِنُ،
وَڃِي دَرِ دوسَنِ[4] جي، نانگا ڪيمِ نِنُ[5]،
پَٽِ[6] تَنِين جي پِنُ، جَنِ ٻُجھي نَہ ٻُجِھيو.*

۲

جي يانيين جوڳِي ٿِيان، تَہ سَڳَ سَيِيئي تورِ،
جي جاوا نَہ جاپندا،** جي تَنِين سين جورِ،
تَہ تُون پَھچِين تورِ، مَحَبَّتَ جي مَيدانَ ۾.

۱- پٽراٽي يا ھنڌ تي ۲- پرينءَ ۳- سڃاڻي، ساڃاھ رکي، سمجھ ڏاري ۴- دوستن ۵- رو، پٽ ٦- زمين، ميدان، گھر يا در* جن راز لڪايو، عارف ھوندي پاڻ کي اڻ ڄاڻ پڌرو ڪيو. ** خدا، جنھن نہ ڪنھن کي ڄڻيو آھي ۽ نہ پاڻ ڪنھنجي پيٽيان ڄائو آھي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

جي ياني‍ين جوڳي ٿيان، تہ پِرِ[1] ڳروءَ جي پارِ،
هَوائُون[2] هنگِلاجَ ڏي، وِيندي سَبِ وِسارِ،
نانگا! ناٿُ نِهارِ، سامِي وَڏِيءَ سِڪَ سين.

٤

جي ياني‍ين جوڳي ٿيان، تہ طَمَعَ ڇَڏِ تَمامُ[3]،
گولا جي گولِنِ جا، تَنِ جو ٿِيءُ غُلامُ،
صَبرَ جي شَمشِيرَ[4] سين، ڪَرِ ڪِيني[5] کي قَتلامُ[6]،
تہ نانگا تنهنجو نامُ[7] لِکِجي لاهُوتِيَنِ ۾.

٥

جي ياني‍ين جوڳي ٿيان، تہ ٿِيءُ ڳُروءَ جي ڳسِ،
ڏُکَ پانَ کي ڏسِ، سامي! وَڏِيءَ سِڪَ سين.

٦

جي ياني‍ين جوڳي ٿيان، تہ مَنُ پوري مَنجهہ مارِ،
دائِمُ دُونهِين دِلِ ۾، مَنَ سين مالها[8] وارِ[9]،
سَهُ سَيڪا آرِ[10] آڳي[11] جي آدَبَ سين.

٧

جي ياني‍ين جوڳي ٿيان، تہ ڪِينَ[12] پِيالي پِيءُ،
ناهہ[13] نِهاري هَٿِ ڪَرِ، "اُنُون" سين اُتِ نَہ پِيءُ[14]،
تہ سَندو وَحدَتَ وِيءُ[15]، طالِبَ! توڙان[16] ماڻِيين.

١- ريت، رسم، حڪم ٢- حرص، نفساني خواهشون ٣- سڀ، سڀجي ٤- تلوار، ترار ٥- بغض، عداوتي ٦- خون، نابود ٧- نالو ٨- تسبيح ٩- ڦيراءِ، پڙهہ ١٠- رضا، خواهش ١١- آقا يا آغا (ڌڻي) ١٢- فنا يا نيستي جيّ ١٣- فنا يا نيستي ١٤- بيهہ ١٥- وڪر، سنودو، واپار ١٦- توڙ يا بن يا اصل يا ماڳ (خدا) وٽان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

جي ڀانيين جوڳي ٿيان، تہ مُنهن ۾ مُندا[1] پاءِ،
ڪَنين ڪَينَ وِجائيو،* جَنِ ۾ ڪوڙين ڪَکَرَ وِڍاءِ،
ڇَڏِ چادَرَ، ڀَڏِ چَمِڙا، جُتِي تو نہ جُڳاءِ،
تہ سامِيڙا! سَنڊياءِ، گُرَ وٽِ گَلا نہ ٿِئَي.

٩

جوڳين جوڳُ سُهاءِ، جوڳُ پہ سُونهين[2] جوڳيين،
جوڳين سَندي جان ۾، گُجُهہ گُجهاندَرُ[3] آهِ،
هاءِ! مُون کي واءِ[4]، جا آئُون جوڳُ نہ سِکِي.

١٠

جوڳُ نہ جوڳو تُون، ڪَرين ڀَچارُون جوڳيين،
هِڪِڙو پَنڌُ پَرِيَنِ[5] ڏي، ٻِي تَتِي ڀُون[6]،
سامِي سيڻَنِ ڏونهن[7]، رُوندا رَتُ وِيا.

١١

جوڳي هُون نہ جِيئرا، پائي جوڳُ مَ جِيءُ،
هارِيا[8]! هِنِ ڪَنَنِ سين، سُڻُ سَنيهو اِيءُ،
”وِجائي وُجُودُ کي، پاٽان[9] پاسي ٿِيءُ“،
هَڏِهين[10] ڪونهي هِيءُ[11]، اَسارا[12]، آئون چُوين[13].

١٢

جا جياري جوڳيين، سا ماڙهن[13a] مُصيبَتَ،
سامِيَنِ سُورُ صِحَتَ، جي پُورِبِيا[14]! پَرُوڙِيِين.

١ـ ڪنگڻ يا ڪاٺ جا داڻا يا ڇلا جيڪي جوڳي هٿن يا ڪنن ۾ وجهندا آهن.*ڪنن کي ڪو جوکو يا نقصان ڪونہ ٿيو، هن وڏن ڇلن هوندي بہ پنهنجي عادت ڪونہ ڦيرائي. ٢ـ سونهي، منهن تي پوي، ٺهي ٿو، جڳائي ٣ـ مخفي ڳالهہ يا راز ٤ـ افسوس، ڦٽ لعنت ٥ـ پري يا دور رهندڙن ٦ـ زمين ٧ـ ڏانهن ٨ـ اڙي نادان! ٩ـ خوديءَ کان ١٠ـ اصل، بنهہ ١١ـ هيءُ وجود يا جسم ١٢ـ بنا سارا! اي غافل! ١٣ـ چوئين ١٣a ـ ماڻهن ١٤ـ اي پورب (مشرق) ڏي ويندڙ! اي جوڳي!

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

جوڳِي تنهنجي جوڳَ ۾، ڳالهه گهرجي ڳچُ،
وَڏِيو، چِيرِيو، چِڄِرِيو، پَرِ ۾ اُيو پَڇُ،
سوئِي ٻارِج مَچُ، جو آتَشانَ[١] آبُ ٿِئي *.

١٤

جان تان جوڳِي ٿِيءُ، نَہ تہ نِرجا[٢]! وَنءُ[٣] نِڪِري،
ڪُوهُ تو ڪَنَ ڪَپايِين، جان نَہ سَهين سِيءُ،
پَجُ! پَرانهُون[٤] ٿِيءُ، مَتان ٻِيا لَڄايِين.

١٥

جوڳِي ٿِيَنِ نَہ يارَ، ڪنهن سين قَرابَتي[٥]،
من مُلاقِي تَن جو، جَنِ پُورَبَ جي پَچارَ،
اَنئِي پَهَرَ اُنِ جي، آهِہ نانيءَ[٦] ڏانهن نهارَ،
لائِي وِيا[٧]، لَطِيفُ چئي، اندَرَ مَنجهہ اَپارَ،
سامين ساڻُ، سَتارَ! لاهُوتي لالُ ٿِيا[٨].

١٦

گولا جي گِراهه جا، جُوتا[٩] سي جوڳِي،
قِتَلَ اُو قوڳي[١٠]، جَنِين شِڪَمَ[١١] سانڍِيا.**

١٧

جُدا هو مَ جوڳَ ري، جِندا![١٢] جوڳُ مَ لاهِ،
ڪُوڙي ڪِج مَ ڪَنِهين، سَچِي ڪيمَ سَلاءِ،***
پَهچڻُ پارينداءِ،÷ مَتان رامُ رُسايِين.

١- آتش يا آڳ ڪان، بره جي باه جي زيادتي ڪان * اهڙي بره جي باه ٻارج جو باه مان ڦري من ٺاريندڙ پاڻي ٿي پوي (يعني ڏٿيءَ جو وصل حاصل ٿئي) ٢- اي نرجا يا نٺرا! اي بيشرم! ٣- وڃ ٤- پري، دور ٥- ويجها، مائٽ، دوست ٦- هنگلاج جتي ناني يا ڪالي ديوي جو مندر آهي ٧- محبت جي ميخ هڻي ويا ٨- ڳاڙهو ٿيان، رچي رتو ٿيان ٩- ڪوڙا ١٠- ڦوڳ تي مرندڙ، جوهر ڇڏي ڦوڳ طلبيندڙ، سڪنا ١١- پيٽ (ڪاڏي جون خواهشون) ** اهي جن جون ڪاڏي لاءِ جاڙيون ٿيون ڪامن سي ڦوڳ تي ڦسندڙ قتل آهن. ١٢- اي جند يا جان! *** راز ظاهر نہ ڪج. ÷وير وٺندئي، عيوض وٺندئي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٨

ڪَنِ ڪورائي ڪاپَڙي، جندا! ٿِيءُ مَ جوءِ[١]،
سِرَ سِپاهِيَنِ وِڪِيا، سو ڪ نه سامي! سوءِ[٢]؟[٥]
جيڪِي پُڇين، پُڇُ سو، گُونگا نِينِ نَه گوءِ،*
وَڃُ لاهُوتِي لوءِ[٣]، عِجز[٤] کي آڏو ڪَري.

١٩

ڪَنَ ڪورائي ڪاپَڙي، جندا! ٿِيءُ جُوانُ،
ڪاهه[٥] تَه لِڳيِثي ڪانُ، نانگَنِ هَٿان نينهن جو.

٢٠

نِسورو تُون نينهن جو، دِلِ ۾ دُودُ[٦] دُکاءِ،
آٿي آگِ عِشقَ جِي، ٻاري جانِ جَلاءِ،
جَندا! اِئَن جَڳاءِ[٧]، جِيئَن آتشان آبُ ٿِيين.

٢١

ڪَنِ ڪورائين ڪاپَڙي، اِيءُ زَنانو جوڳُ،
سامِينِ سُجاڻُ پيو، هِڪُ ڏَهِي[٨]، ٻِيو دوڳُ[٩]،
جَنِين پانيو ڦوڳُ، رامَ تَنِين کي رِيبِيو[١٠].

٢٢

هُو جي ڪَنَ ڪَپارَ[١١] جا، سُوڌو[١٢] سي نَہ سُڻَنِ،
اَندَرِ جَي اهِنِ، سُڻُ سَنِيهو اُنِ جو.

١ـ عورت، زال ٢ـ سُئوءِ، ٻڌئي ٥ـ اي سامي! ڇا تو اها ڳالهه نه ٻڌي آهي؟* جيڪي نه پڇن سي گوءِ (بال) يا سبقت نه کڻن، گونگا ٻين تي فوقيت حاصل نه ڪن، (پڇڻا نه منجهڻا) ٣ـ مڪان، ماڳ، شهر، جاءِ ٤ـ نهٺائي، نئڙت، نياز ٥ـ ڪاهه ڪر، اڳتي هل ٦ـ دونهون ٧ـ جاڳاءِ، ٻار ٨ـ ڏڌ، لسي ٩ـ دوغ، ڏؤنرو ١٠ـ ريڌو، راضي ٿي مليو ١١ـ سر، مٿي ١٢ـ سڌو، صحيح.

۲۳

هي ڪَنَ گاڏِهان[1] وِڪِڻي، ڪَنَ ڪي ٻِيا ڳِنهيج،
تَنِين ساڻ سُٽيج، پِريان سَندِي ڳالهڙي.

وائي

ويهُه مَ ويسَرِي! تُون ڪِي جاڳي اورِ اَللهَ سين.
مَحَبّتَ جي مَيدانَ ۾، سُڄي ڳالهِ ڳَرِي،
تون ڪِي جاڳي اورِ اَللهَ سين.
سي پُڻِ رُوندا رَتُ وِيا، مِڙيا[2] جي مَرِي،
تون ڪِي جاڳي اورِ اَللهَ سين.
سُتي سَجَڻُ نَہ مِلي، آهي اِيَّ کَرِي[3]،
تون ڪِي جاڳي اورِ اَللهَ سين.
جي اوسيئڙي[4] آڏِيءَ اُٺـنِ، تَنِين واڳَ وَرِي،
تُون ڪِي جاڳي اورِ اَللهَ سين.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چئي، اِيندا شالَ وَرِي،
تون ڪِي جاڳي اورِ اَللهَ سين.

۱- گڏهن جا ۲- واصل ٿيا، مليا ۳- صحيح، سچي ۴- انتظار، فڪر، ڳڻتيءَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان پنجون

١

مونا[١] طُورِسِينا[٢] سَندا سَناسِيَنِ،
سَجدي ۾، سَيّدُ چي، گوڏا گودَڙِيَنِ[٣]،
"فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدنيٰ"[٤]، تا نانگا ايئن نَمَنِ،*
"كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ"[٥] باقِي ڪِينَ بَچَنِ،
اَللهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخرِجُهُم مِنَ الظُّلُماتِ اِلَي النُّورِ[٦]، تا اِهڙِيءَ پَرِ پُرَنِ،**
"خَرَّ مُوسيٰ صَعِقاً"[٧] جوڳِي جُنگَ جَلَنِ،***
"ما زَاغَ البَصَرُ وَ ما طَغيٰ"[٨]، اِهڙِيءَ رَوِش[٩] رَوَنِ[١٠]،
مُشاهِدو مَحبُوبَ جو، اُتي آديسَنِ،
ري[١١] پَسَڻَ، ري سُڻَڻَ، ري وِصالَ وِهَنِ،
ري پُرَڻَ[١٢]، ري ٻولَڻَ، تا اِهڙِيءَ چالَ چَلَنِ،
سَيّدُ چي سَندِيَنِ، تُون ڪَلَ پُڇِين تو ڪِهڙِي؟

٢

مونا طُورِ سِينا، سَندا سَناسِيَنِ،
پُورَبِ[١٣] ڪَنيو نَہ پانڌ سين، ٻُغضُ[١٤] بيراڳِيَن،
رِدا[١٥] آهي رازَ جي، اوڇَڻُ آديسِيَنِ،
قُربُ ڪاپَڙِيَنِ، نَنهن چوٽِيءَ سِينءَ ڍَڪِيو. ÷

١- گوڏا ٢- طورسينا جبل جنهن وٽ حضرت موسيٰ خدا جو ديدار ڪيو ٣- گودڙين يا رلين ڪنڌڙ جوڳي فقيرن جا ۴- حضورﷺ جن خدا کان ٻن ڪمانن جيترو ويجها ويا بلڪ اُن کان بہ نزديڪ (ق- ش)* تارڪ جوڳي اهڙي نموني خدا کي ويجهو پهچن ٿا ٥- جيڪي زمين تي آهن، سي سڀ فنا ٿيڻ وارا آهن. [ق-ش] ٦- خدا ايمان وارن جو دوست آهي ۽ انهن کي اونداهيءَ مان ڪڍي سوجهري ۾ ٿو آڻي، يعني هدايت ٿو ڪري. [ق-ش] ** جوڳي اهڙي روش وٺن ٿا (جوڳين کي الله هدايت ٿو ڪري.) ٧- حضرت موسيٰ بيهوش ٿي ڪري پيو. *** حضرت موسي خدا جي ديدار جو تاب نہ جهليو تيئن جوڳي جليو ان ۾ لڳي ٿيو وڃن. ٨- نہ نظر ڏنگي ٿي ۽ نہ نافرماني ڪيائين [ق-ش] ٩- هلت، طريقو ١٠- هلن، وٺن، عمل ۾ آڻين ١١- ڪانسواءِ ١٢- هلڻ ١٣- مشرق (اڀرندي طرف) ويندي ١۴- ڪينو، عداوت ١٥- چادر، اوڇڻ + ڪاپڙي جوڳين ننهن کان چوٽيءَ تائين پاڻ کي عشق جي اوڇڻ ۾ ڍڪيو آهي، يعني هو عشق جي عميق اوڙاهہ ۾ مستغرق آهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳

مونا طُورِ سِينا، سِندا سَنا سِيَنِ،
"طَالِبُ المَولي مُذَكَرٌ[۱]"، اِيءُ كَلامُ كِياڻون كَنِ،*
سِكَڻَ كي سَيِين پرِيِين، ٻُجهي ڏِناڻون ٻَنِ،**
اَلفُ[۲] آديسِيَنِ، چُوندي رَكِيو چِتَ ۾.

۴

مونا جَنِ مِحرابُ، جُسو جامِعُ[۳] تَنِ جو،***
قِبلي نُماءُ[۴] قَلبُ كَري، تَنَ كي كِياڻون ترابُ[۵]،
تَحقِيقَ جي تَكبِيرَ هَٿِي، جِسمُ كِياڻون كَبابُ،
تَنِ كِهَڙو ڏوهُ حِسابُ[۶]، جَنِ هينئڙو هادِيءَ[۷] حَلُ ٿِيو[۸].

۵

مُنهن مِحرابُ[۹] پرينءَ جو، جامِعُ سَبَ جهانُ،
اُڏامِي اُتِ وِيو، عَقلُ ۽ عِرفانُ[۱۰]،
سَيِوئِي سُبحانُ، كاڏِي وَڃِي نِيتِيَان[۱۱].

۶

پايو مُنهن مونَنِ[۱۲] ۾، وِينا سي وِهُسَنِ[۱۳]،
جوڳِي جاتا[۱۴] كَنِ، آيا اُلُوهِيَتَ[۱۵] ۾.

۷

آيا اُلُوهِيَتَ ۾، لاهُوتُ لَنگهيو جَنِ،
مَنجهان تَنِ جُسَنِ، حَرفُ[۱۶] نه سُجي هيكَڙو.

۱- الله جو عاشق مذكر (مرد) آهي* اهو قول دل سان هنڊايائون. ** ڄاڻي ٻجهي ظاهري كي سيني نمونن يا طريقن سان ترڪ كيائون. ۲- "ا" جو "الله" لفظ جو پهريون حرف اهي ۳- قرار، آرام ۾*** جن پنهنجا سر هميشہ گوڏن وٽ سجده ۾ ركيا يعني مجاهدا كيا، تن كي دلي فرحت يا خاطر جمع حاصل ٿي. ۴- قبلي جو طرف ڏيكاريندڙ اوزار ۵- مٽي ٦- ليكو، حرف، پڇاڻو ۷- رهبر (مرشد يا خدا) ۸- لٿي ٿيو، مليو، هڪ ٿي ويو ۹- سجدي جي جاءِ ۱۰- علم، واقفيت، ڄاڻ، وڄا ۱۱- قبلي ڏي منهن كري نماز شروع كرڻ لاءِ تياري كريان ۱۲- گوڏن ۱۳- خوش ٿين ۱۴- زيارتون ۱۵- خدا جي ذات، خدا ٿيڻ ۱٦- عتاب، ڏوهه، قصور.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٨

راهہ شَرِيعَتَ هَلِيا، تَفَڪُرُ[١] طَرِيقون[٢]،
حالَ حَقِيقَتَ رَسِيا، معرِفَتَ ماڳون[٣]،
ناسُوتُ، مَلَڪُوتُ، جَبرُوتُ* اِيءُ اِنعام[٤] لَڌونِ،
پَسُ لاهُوتُ لَنگِهيونِ، هاهُوتان[٥] مَٿي هَلِيا.

٩

نِڱِيا ناسُوتان[٦]، مَٿِيائُون[٧] مَلڪُوتَ ذي،
جو ڳِيي جَبروتان[٨]، وَڃائِي واٽَ تِيا[٩].

١٠

جَنِ اُجِهيو[١٠] تَنِ نَہ ٻُجِهيو، وِيٺِي گَڏِينِ وِيرُ،
ڏوري ڏِٺائُون ڏُکَ سين، پاڻ مَنجهان ئِي پِيرُ،
لَٽو تَنِ، لَطِيفُ چَئي، جُسي جو زَنجِيرُ،
ڪِينَ ڏِٺو هو ڪاپڙِيين، ڪابُلُ ۽ ڪَشمِيرُ،
سَچُ جَنين جو سِيرُ[١١]، تَنِ وِيٺي ئي گَڏِيو.

١١

نااُميدِي آجِڪو[١٢]، اوچَڻُ آدِيسِنِ،
ڪَڏِهن تازِيءَ پُٺِ تي[١٣]، ڪَڏِهن هيٺِ هَلَنِ،
ساميئڙا سَمُونڊَ ۾، تُنبي جيئن تَرَنِ،
جي واڳونءَ واتِ وَڃَنِ، تان ڪُسَنِ ڪُڇَنِ ڪينَڪِي.

١ـ فڪر، روحاني درياہ ۾ ٽٻيون هڻڻ ٢ـ سندن طريقو آهي ٣ـ سندن ماڳ آهي* ناسوت (سلوڪ جي پهرين منزل، شريعت) ملڪوت (ٻي منزل مطابق طريقت جي) جبروت (ٽين منزل مطابق حقيقت) هاهوت (چوٿين منزل مطابق معرفت) سالڪ لاءِ الله کي ملڻ جون منزلون آهن.
٤ـ سرويا، چڱو عيوض ٥ـ هاهوت جي منزل ٦ـ ناسوت کان ٧ـ رخ رکيائون، هليا ٨ـ جبروت کان ٩ـ پنڌ پيا، اڳتي هليا ١٠ـ (پاڻ کي ڪجھ) سمجهيو، ڏوريو، ڳوليو ١١ـ رستو، گس ١٢ـ آڌرو، اوڇڻ ١٣ـ سوار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٢

لالَنُونَئِي[١] لالَ ٿِيا[٢]، لالَ[٣] لَنگهيو جَنِ،
عَدَمَ[٤] جي اوڙاهَ تي، ڪِيا آسَڻَ[٥] آڌوتِيَنِ[٦]،
گَردانِيو[٧] گُنگَنِ[٨]، گِرداب[٩] کي گِيانَ[١٠] سين.

١٣

نامُرادِي[١١] نِجُهرو[١٢]، عَدَمُ اوتارونِ،
رَضا[١٣] راڄُ سَندونِ، مُورُ نَہ مَڱَنِ[١٤] ڪِي پيو.

١٤

کهَڙي پُڇين ڳالهه، ڪَرِ نَہ ڪا اَڄُ صُباحَ،*
وَنءُ[١٥] تَنين سين واڳِيو، جيڪي پَسين مَنجهه پَساهَ،
رَمُ[١٥] رَبانِي راهَ، مَتي حالَ هُشيارُ ٿِي.

١٥

ڪَٽِيو تَڪَبُّرَ تَڪِيا، حِيلا ڪِيو هَلَنِ،
مُوڙها تان نَہ لَهَنِ، لَمِي[١٦] راهَ، لَطِيفُ چي.

وائي

تَنِ ڳُنَنِ[١٧] ڳهَرَ[١٨] وِڃائِي، هو مائِي! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.
ڪَري مَرِج ڪاپَڙِي! گُرُوءَ وَتِ گُدائِي،
هو مائِي! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.

١- لعل جهڙي ڳاڙهي پٽر ڪان ٢- سرخرو ٿي، گهوٽ ٿيا ٣- دوست، دلبر، سڄڻ، محبوب ٤- فنا، نيستي ٥- وهڻ جون جايون ٦- اڌ ڌوتلن، ميرن، پيوت ٿيل جوڳي فقيرن ٧- گردش ڪئي يا ڦيرو ڏنو، پار ڪيو ٨- گونگن، صبر وارن فقيرن ٩- ڪن، اوڙاه ١٠- معرفت يا اِلاهي اسرارن جي ڄاڻ ١١- نااُميدي، ڪين، فنا ١٢- جهوپڙي، مڪان ١٣- قدرت جيڪي ڪري تنهن تي راضي رهڻ ١٤- گهرن، طلبين* دير مدار نہ ڪر، گيسر ڇڏ. ١٥- وڃ، هل ١٦- نمي، جهڪي، نماڻائي يا نياز يا تواضع ڪري، ٻي معنيٰ: لمبي، وڏي. ١٧- خاصيتن ڀلاين، مهربانين ١٨- گهيرٽ، خواب، ننڊ جو خمار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اِشارَتُون[١] اُنِ جون، وَنءُ ڪِيي تُون ڪائِي، *
هو مائِي! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.
نِندَ تَنِهين کي ناهِ ڪا، جا آدِيسِنِ اُتائِي[٢]،
هو مائِي! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.
آهِ اِنَهِيءَ ڳالهِ جِي، راوَلَ[٣]! اِيءَ رُباعِي،
هو مائِي! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.
هيڪائِي هيڪُ ٿِيا، ٻُڌَنِ ڪانَ ٻِيائِي،
هو مائِي! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.
اَڪِيَنِ آرِسُ ڇَڏِيو، دِلِ ۾ ناهِ دَغائِي،
هو مائِي! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.
اِنَّ اللّٰهَ وِترُ يُحِبُّ الوِترُ[٤]، اِيءَ اُنين لَئِي آئِي،
هو مائِي! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.
رِيجهائِي رَمُوزَ[٥] سين، ڪاهوڙِيَنِ[٦] آئُون ڪائِي[٧]،
هو مائِي! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.
اَلا! عَبدُاللّطِيفُ چَئِي، مون سين صاحِبَ ڪَرِ سَڻائِي،
هو مائِيَ! جوڳين مُون سين جي ڪِيا.

١- ڳجها اشارا يا ارشاد، نشانيون، ڪنايا. * جوڳين (رهبر مرشد) جي احڪامن تي عمل ڪري ۽ مخفي رکي، تون مري وڃ. ٢- اُڇائي، ڪنئي، پنهنجي حوالي ڪئي ٣- اي سجڻ! اي روح! ٣a- چئين مصرعن وارو شعر، ڳالهه، وارتا ۴- تحقيق خدا هڪ آهي ۽ هيڪڙائي هن کي پسند آهي (حديث) ٥- (رمز جو جمع) ڳجهه، اشارا ٦- جبلن ۾ ذات ڳوليندڙن، ڏوٿين ٧- ڪانئي، جلائي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ڇھون

١

ڪنهن جنهن ڪُتا ڪاتَ، جيئن سامِي مُورُ[١] نہ سَنرا[٢]،
ڏِينهان[٣] ڏُکِي ڏِيلَ ۾، سُورَ سَڄِيائِي راتِ،
جوڳِيان[٤] سَندِي ذاتِ، جِيجَان! آهِ جَڏائُڙي[٥].

٢

روحَ ۾ رَهِيَنِ رامُ، پَهَرِ پولِنِ ڪِي پِيو،
پِيالو پُرِ ڪَري، جوپُ[٦] پِيتائُون جامُ[٧]،
تِنهان پوءِ تَمامُ، تَنِ تَڪِيا تاڪِي[٨] ڇَڏِيا.

٣

رامُ رَهِيَنِ ۾ روحَ، پَهَرِ پولِنِ ڪِي پِيو،
سَدائِين سَفَرَ ۾، مَتّا تِيَنِ مُوءَ[٩]،
سامِيئَڙا صُبُوحَ، سارِيان گُهٽُو، سَيّدُ چئي.

٤

مَتّا مُوءَ تِيانِ، سَدا سُوئِيتا[١٠] ڪاپَڙِي،
ڪوئي ڪنهن نہ پُڇِيا، اَندَرِ اَندوهِيانِ[١١]،
جيڪا چِمارانِ[١٢]، سا مَنجِهہ گُوندَرَ گُذِرِي.

١- اصل، بنھ ٢- خوش ٣- ڏينهن جو، سارو ڏينهن ۴- جوڳين ٥- جڏي، بيمار ٦- گهٽو، مٿو، جام ٧- پيالا ٨- بند ڪري، پوري، ترڪ ڪري ٩- وار، وڏن وارن سان، چوٽا، ڄڻائون ١٠- سوءِ يا ماتم ڪندڙ، غمگين، غم ۾ گذاريندڙ ١١- هنن کي اندوه يا غم آهي ١٢- سندن يا انهن جي چمار يا عمر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۵

ويٺي جَنين وَرهَيه ٿِيا، مَٿي سين ميري[۱]،
اَکِيُون جنهن جُون اَلکَ ڏي، پُٺِينءَ[۲] ڏي نہ پيري،
ڪاراڻِيان[۳] ڪَڪا ٿِيا[۴]، ڄَراٽِيا[۵] ڄيري[۶]،
لُڙِڪَ لالُ، لَطِيفُ چئي، ڪَنبي[۷] ۽ ڪيري[۸]،
نينهن نہ نِبيري[۹]، سُورَ چَرَندي سَنِرو[۱۰].

٦

ويٺي جَنين وَرهَ ٿِيا، مَٿي ميري ساڻُ،
ڪاراڻِيان ڪَڪا ٿِيا، ڄيري وِڄِهي ڄاڻُ[۱۱]،
خُودِي ڪانئي هَلِيا، پُٺِ تي ڄَڏي پاڻُ[۱۲]،
سي ڪيئن ڀَهرِ هَٿَنِ ٻاڻُ[۱۳]، جَنِ گَڏيو گُرُ گِريبانَ[۱۴] ۾.

۷

نانگن ڪِينَ نَمايو،[۱۵] ناٿُ نَمايو نِينهَن،
مَڙهينِ اُنا مينهَن،* جوڳِيان سَندِيءَ ذاتِ ڪي.

۸

نہ ڪِي نَمَنِ ناٿَ ڪي، ناٿُ نہ نَمائِينِ،
جاتا[۱٦] ڪَنِ نہ جوڳَ جِي، جوڳُ نہ جُهارِين[۱۷]،
آديسِي آئِينِ، اهڃاڻِيُون اَلماسَ[۱۸] جُون.

۱- ناپاڪ ۲- پونءِ، زمين ۳- ڪاراڻ ڪان (وار ڪاري رنگ مان ڦري) ۴- پيوت لڳڻ ڪري ڪڪي يا خاڪي رنگ جا ٿيا ۵- لهسيا ٦- باه ۷- ڏڄي، ڏڪي ۸- ڪيرائي ۹- جدا ڪري، ڇڏي، ترڪ ڪري ۱۰- خوش ۱۱- علم (خودي) ۱۲- خودي ۱۳- تير ۱۴- گريبان، ڀهراڻ جي اندران، اندر يا دل ۾ ۱۵- پنهنجو بنايو * مڙهين ۾ مهر جا مينهن وٺا ۽ خوشيون ٿيون. ۱٦- زيارت ۱۷- پوڄين، سلام ڪن ۱۸- جواهر (ڏاٽيءَ).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

هَرَ هَرَ ڪَنِ هَرنامُ، ڏُونِ[١] ڏِيهاڙِي ڏوتِيا[٢]،
جَنِ نہ رِيجهايو رامُ، ناٿُ[٣]، نہ نَمي تَنِ سين.

١٠

هَرَ هَرَ ڪَن "اُميس"[٤]، ڏُونِ ڏِيهاڙِي ڏوتِيا،
جَنِ نَہ مارِي مِيسَ[٥]، ناٿُ نہ نَمي تَنِ سين.

١١

جهڙا ڪَڙِجَ[٦] ڪَڪِرا، تَهڙا جائِن ڦُلَ،
تَنِ سامِيَنِ جي سَدَ مَران، جَنِ جي گودڙِيَنِ ۾ گُلَ،
اَندَرِ مُلَهہ[٧] اَمُلَ[٨]، ٻَهَرِ ڪوجها ڪاپڙِي.

١٢

يادِ گُرُو ڪَنِ گُودِڙِيا، ٻَرِ بازارِ ٻِيٺا،
پَڙهَنِ سُورَ[٩] سُبحانَ[١٠] جِي، پِيَنِ[١١] تنهن پيٺا[١٢]،
جيلانهن مُنهن ميٺا[١٣]، تيلانهن نشا چاڙهِيائُون نينهن جا.

١٣

ريگَڙِيارا[١٤] رَميا، لُوٽِيَسِ[١٥] لانگوٽِيَنِ[١٦]،
منهنجو جِيءُ جَلائِيو، اَندَرِ آدِيسِنِ،
لانجُهون[١٧] لاهُوتِيَنِ، چوري ڏِنيُون چِتَ کي.

١ـ ڏوئين ٢ـ ڏوتيون، لانگوٽيون ٣ـ گرو، وڏو علم جو اڪابر، معرفت جو صاحب ٤ـ خدا جو هندڪو نالو، اُميش ٥ـ نفس، شهوت، نفساني خواهشون ٦ـ ڪانا ءِ ڪانيون ٧ـ بهادر ٨ـ املهہ، بي بها، لاثاني ٩ـ سورة، آيت (تسبيح) ١٠ـ "سبحان (سڀ ساراهہ الله کي جڳائي) ١١ـ حوض، تلائن ١٢ـ پيٽ ۾، اندر ۾ ١٣ـ ميٺ مليل، ميٺ لڳيل ١٤ـ چنل گودڙين وارا؛ سونن ڏندن وارا؛ واريءَ سان ڀريل، ڀيوت ١٥ـ رلايس ١٦ـ لانگوٽيءَ وارن فقيرن ١٧ـ ڏک، غم.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

تَنِ اَڪينِ آئون آرائي، ٻرِي! جيڏيون!
ڪنهن دَرِ ڏِيان دانهَڙِي؟
ڦِڪيُون ڏيئي ڦَڪيُون، ويجَنِ[1] آئون وِرچائي،
ٻَرِي! جيڏِيون! ڪنهن دَرِ ڏِيان دانهَڙِي؟
حُسنَ هوتَنِ جي، اِديُون! لالِيءَ[2] آئون لَڄائي[3]،
ٻَرِي! جيڏِيون! ڪنهن دَرِ ڏِيان دانهَڙِي؟
اُلفَتَ ڪَرِ مَ اُنِ سين، قُربَ جا ڪَڙائي[4]،
ٻَرِي! جيڏِيون! ڪنهن دَرِ ڏِيان دانهَڙِي؟
صُحبَتَ سُپيرِيَنِ جي، مِٺي مِٺائي،
ٻَرِي! جيڏِيون! ڪنهن دَرِ ڏِيان دانهَڙِي؟
اَلا! عَبدُاللّطيفَ سين، وَحدَتَ وَتَ[5] وِراهي،
ٻَرِي! جيڏِيون! ڪنهن دَرِ ڏِيان دانهَڙِي؟

داستان ستون

١

قُوتَ[5a] ڪَڙايا ڪاپَڙِي، طَعامَ نَہ طامائُو[6]،
سَئِڻَ[7] هَنيائُون سُڃَ ۾، پَهَرَ[8] نَہ پينائُو،
اَوسَرَ[9] آسائُو[10]، اُتِي گُوندَرَ گَڏِيا.

١- طبيبن، حڪيمن ٢- سرخي، ڳاڙهاڻ ٣- مون کي شرمايو (گهايو)؛ مونکي پنهنجي ڪوجهائيءَ جو احساس پيدا ڪرايو ۴- (١) تلخ تجربو ڏنو آهي (ڪنهن ڪم کان ڪڙائجڻ معنيٰ ڪنهن ڪم ڪرڻ ڪري نقصان پائڻ سبب بيزار ٿيڻ) (٢) سوگهو ٻڌو آهي (ڪرڻ= زنجيرن ۾ ڪڙن ۾ ٻڌڻ) ۵- مند جو نئون ميوو ۵a- خوراڪ، کاڌي ٦- طمعدار ٧- صدا، خيرات لاءِ طلب ٨- ماڻهن کان ٩- اڻ هوند، مصيبت، ڏک ١٠- اميدوار، طالب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢

قُوتَ ڪَرّايا ڪاپَڙِي، طعامَ نَہ طَمَعدارَ،
سَئِنَ هَنياڙُون سُڄَ ۾، جوڳِي ڪِنهن نَہ يارَ!
اَوَسَرَ جي آدارَ، اُٺِي ڳُوندَرَ ڳَڏِيا.

٣

قُوتَ ڪَرّايا ڪاپَڙِي، بُکَ جَهلياڙُون بُوءِ[1]، *
وِيا نيرانا[2] نڪِرِي، جوڳِي مَنجهان جُوءِ[3]،
اَوَسَرَ، آجا[4] اُوءِ، ** اُٺِي ڳُوندَرَ ڳَڏِيا.

٤

پِنَنِ ڪِينَ پَٽُ[5] ڪَٽِي، گھُرَنِ ڪِينَ گھران[6]،
مَهيسِي مَخلُوقَ جي، اَيَنِ دُورِ دَران[7]،
پُڇَنِ ڪوھُ شَرعان[8]؟ جيئَن اَندَرِ عَدالَتَ اُنِ جي؟***

٥

پِنَنِ جو پَٽُ ڪَٽِي، سو جي سُڃاڻَنِ[9]،
تَہ بَرَ ۾ بِيکَ لَهَنِ، پَهَرَ نہ پِنَنِ ڪاپَڙِي.

٦

اَسُڪُ[10] جَنِ اوِيرَ÷ سي سانجهيءَ رَهَنِ سُمهي،
لاهُوتِي، لَطِيفُ چي، آڏِيءَ ڏِينِ اُليرَ[11]،
سُتو لوڪُ پَسِي پِيا، سي سامِي مَٿي سِيرَ،
ڪيڏاهَن ڪَندا پيرَ؟ مِڙيئِي مَتو[12] ٿِيو.

١- خوشبوءِ، واس* بک جي خوشبوءِ ماٺيائون، فاقا سٺائون. ٢- ناشتي ڪرڻ کان سواءِ، بک ۾، بکيا ٣- مڪان، جاءِ ۴- آزاد، ڀالها، خالي ** هو پينگيا ۽ آزاد آهن. ٥- ڪشتو، جمني، پنڻ جي ٿولهي ٦- گهران؛ گهرن وٽان، ماڻهن جي جاين تان ٧- دران در کان ٨- شرعان، شرع کان، شريعت کان ***هنن جي اندر ۾ روشن ضمير هن جو قاضي ٿيو ويٺو آهي، جو هنن جي رهبري ڪري ٿو، تہ پوءِ هو ڇو ڪنهن ٻئي کان فتوى وٺن؟ ٩- قدر ۽ اهميت ڄاڻن يا سمجهن ١٠- بيداري، اوجاڳو، بيخوابي، بي آرامي ÷ جن جي لاءِ اوجاڳو دير آهي يا خراب آهي. ظالم جيترو وقت جاڳندو اوترو ٻين لاءِ خير ڪونهي، تنهن ڪري ان جو جاڳڻ ٻين لاءِ جنجال آهي، پر برعڪس انهيءَ لاهوتي فقيرن جو اوجاڳو انهن لاءِ فائديمند آهي. ١١- ٽپ، چال، سٽون ١٢- اهو طرف (الهندو) جنهن ڏانهن مٿو ڪري سمهيو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٧

وِچِينءَ وينا رَهَنِ، سانجِهيءَ رَهَنِ سُمهِي،
بُکَ مَرَندي بِکِيا، ڪنهن کان ڪِين گُهرَنِ،
پيٽَ نہ هيرِيائون پانهنجا، چوري سانُ چَسَنِ[١]،
ڦڪِي فَقِيرَنِ، ماڳِيان[٢] پِني ماٺِ جِي.

٨

وِچِينءَ وينا هُونِ، سانجِهيءَ رَهَنِ سُمهِي،
مَهيسِي مُنهَن پانهِنجو، ڏاران[٣] دورِ نہ ڏُون،
وِهاٽِيءَ واٽُن تي، پاسا کوڙِيو پُونِ،
ڪنهن کي ايئن نہ چُونِ، تہ آديسِي اَهِيُون.

٩

ڪَشِي[٤] سانُ ڪَشَنِ[٥]، ڏِيلَ ڪِيائُون ڏُبِرا،
پيٽَ نہ هيرِيائُون پانهنجا، چوري سانُ چَسَنِ،
اِهَڙِيَ راهہ رَسَنِ، ڪاپَڙِي ڪابُولَ ڪي.

١٠

ڪَشِي چيلِهہ ڪَشا[٦]، ڏِيلَ ڪِيائُون ڏُبِرا،
لاهُوتِي، لَطِيفُ چئي، تَنَ کي ڏِيَنِ تَسا[6a]،
گُرُوءَ جي گَسا[٧]، پاسي ڪَنِ نہ پانُ کي.

١ـ ذائقن، مزن ٢ـ ماڳ کان، اصل کان ٣ـ ڏاران، کانسواءِ، بغير ٤ـ چڪي ٻڌي، زور سان ٻڌي ٥ـ رسن، نوڙين ٦ـ ڪشان، ڪشن سان 6aـتسيا، تڪليف، جفا ٧ـ گسان، گسن کان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

آديسي آديس[١]، هِٿائين[٢] ڪري هَلِيا،
ڪاپَڙِيَنِ قلبَ ۾، ڪِيو ڏوراٿو[٣] ديسُ[٤]،
ويراڳِي نٿون ويسُ، راوَلَ[٥] ڏِکي رَمِيا.

١٢

آديسيَنِ اَدَبُ، آهي اَکَڙيَنِ ۾،
نَسَلُ تَنِ جو ناهِ ڪو، ڪونهي اُنِ حَسبُ[٦]،
سامِيَنِ سَيِين پَرِين[٧]، رُوحَ ۾ رَهِيو رَبُ،
رِيءَ لانگوٽِيءَ لَبُ[٨]، پاڇِي ڪَنِ[٩] نَہ پانّ سين.

١٣

لانگوٽي لاهي، وَنءُ ويراڳِيَنِ سامُهُون،
ٻَڌُ سُورَنِ جو سَندِرو، مَنجهان سِڪَ ساهي[١٠]،
اُنِين وَٽِ آهي، اوچَتُ ڳالِهہ اُگهاڙَ جِي.

١٤

لُنگُ ڪَڍِيائُون لانگَ، موتِي ڪَنِ نَہ مَسَحو[١١]،
جا اِسلامان[١٢] اڳي هُئي، سا سُٽائُون ٻانگَ،*
سامِي ڇَڏي سانگَ، گَڏِيا گورَکِناٿَ[١٣] کي.

١- سلام، نياز ٢- هٿائين، هن هنڌ يا جاءِ کان ٿي ٣- دور، پري پنڌ وارا ٤- وطن، ملڪ ٥- اي راٺول، اي سجڻ يا دوست! ٦- ڪٽنب، قبيلو، ذات، نسب، پيڙهي، خاندان ٧- نمونن، طريقن (هر حال ۾) ٨- لالچ، طمع، موڙي، روڪڙ، نقد ٩- بچائي رکن، ميڙي رکن ١٠- مضبوط ڪري ١١- وضو، پاڻيءَ سانِ هٿ پير، مٿو اگهڻ ١٢- اسلام کان* دنيا ترڪ ڪرڻ جو اصول ٻڌائون. ١٣- وڏو سياڻو رهبر، مرشد يا خدا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۵

ويراڳِي واڳِي[۱]، * ڏِينِ ڏِيهاڙِي ڏِيلَ کي،
راوَلَ! رَتِين[۲] مولِهئين[۳]، سامِي سُهاڳِي[۴]،
لَنءُ جَنِين سين لاڳِي**، سي جوڳِي پَسان تَہ جِيان.

۱٦

ويراڳِي واري، آلا! اَڳُڻَ آئِيين،
ڏُکَ لاهِيندِيَسِ ڏِيلَ مان، تُهَنِ[۵] جيئن تاري،
اِيندَمِ اوتاري، کِينءَ[٦] جُون ڏِيندَمِ خَبَرون.

۱۷

اَرِتو اَکِينِ مان وَهِي، مَتِي ڳِلَنِ ڳاڙهَ[٦a]،
کوري کَنَنِ وِچَ ۾، ڦَچَ[۷] ڏِنائُون ڦاڙَ[۸]،
هَٿِي توبَهَ تاڙَ[۹]، نانگا نِسوار[۱۰] ٿِيا.

۱۸

لاهُوتِي، لَطِيفُ چي، سَدَ نَہ کَنَنِ سانُ،
اِيءُ آ ديسِنِ اُهِجانُ، جيئن تَعلُق ڇَڏِيائُون تَکِيا.

۱۹

پُوچا کَرِ مَ پاڻ کي، کُھُ! راوَلَ، پَنِ! رُجاتُ[۱۱]،
لِباسان[۱۲] لَطِيفُ چي، پَلِ[۱۳] ويراڳِي! واتُ،
مَنُ ماري کَرِ ماتُ، تَہ تيرَتَ پَسِين تَکِيو.

۱ـ واڳ، رسو، نوڙي *واڳي ڏيڻ: ڏور يا ڦر کي ٻُوٽ ۾ ڪائيون ٻڌڻ، جيئن اوڳاري سگهي پر ڪجهہ کائي نہ سگهي ۲ـ ڳاڙهي ۳ـ مولهين يا ڪلنگين يا پٽڪن سان ۴ـ سرخرو، خوش، ٻتار يا مرشد وارا ** جن سان نينهن يا عشق لڳو. ۵ـ ان جي مٿان پردو يا ڪک جو تہ، بيڪار شيءِ، ڦوڳ ٦ـ خوشي، خيرعافيت ٦a ـ ڳاڙهاڻ، سُرخي ۷ـ زخم، چير ۸ـ ڦاڪون، اڌ ۹ـ تاڙي ۱۰ـ نج، (سون جهڙا) صاف ۱۱ـ رجعات، رجوعات، رجاعت، آمدورفت، لهہ وچڙ، لاڳاپو ۱۲ـ لباسان، دولاب يا دغا ڪان ۱۳ـ پري رک، روڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٠

پُوڄا ڪَرِ مَ پاڻَ کي، پَلِ پُوڄا ڪان پاڻُ،
ڄاڻِي[١] ڄَڏي ڄاڻُ[٢]، پُرُ[٣] تُون پُورَبَ پارَ ڏي.

٢١

پُوڄا ڪَرِ مَ پاڻَ کي، جوڳِي رَکِج جوڳُ،
خُلقُ[٤] خالِقَ جيئن ڪَرِين، اِيءُ راوَلَ! وڏو روڳُ[٥]،
پَڳَنِ[٦] ڪونهي پوڳُ[٧]، نانگا وَڃَنِ نِڳيا.

وائي

مِڙِيَنئُون موڪَلَ، ڪالهه ڪَندا وِيا ڪاپِڙي.
ڪَڏِهن اُتَرَ سامُهان، ڪَڏِهن ڏُونهِيَنِ جَهلَ[٨]،
ڪالهه ڪَندا وِيا ڪاپِڙي.
هُنَ سيڪِيندي هَٿَڙا، مُون ڳاڙِيندي ڳَلَ،
ڪالهه ڪَندا وِيا ڪاپِڙي.
ڇِيري ڇَندَنَ ڪاڻَ جيئن، سُورَ ڏِنائُون سَلَ[٩]،
ڪالهه ڪَندا وِيا ڪاپِڙي.
بابُو ڪَنِ نَ ٻِڪِيا، نَ ڪا وَلَنِ[١٠] وَلَ[١١]،
ڪالهه ڪَندا وِيا ڪاپِڙي.
آلا! عَبدُاللّطِيفُ چئي، ايندَمِ شالَ اَمُلَ[١٢]،
ڪالهه ڪَندا وِيا ڪاپِڙي.

١- سمجهي، ڄاڻي ٻجهي ٢- ظاهري علم، خودي ٣- هل، پنڌ ڪر ٤- هلت، روش ٥- بيماري (ٻچڙي ڳالهه) ٦- پڳلن، چڪنا چور ٿيلن، عشق ۾ پرزا پرزا ٿيلن ٧- طعام ٨- وٽ، ويجهو، تي ٩- سوراخ، ٹُنگ ١٠- ٻني ڪرڻ لاءِ هر ڏيڻ، کوٽين ١١- ٻني، فصل ١٢- املهه، بي بها، لاثاني.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان اٺون

۱

رَهيا اَٽيئي راتِ، صُبُحَ وِينِدَءِ صابِري[1]،
لُونءَ لُونءَ مَنجهه، لَطِيفُ چي، ڪَرِ تَنين جي تاتِ[2]،
سَندِي جوڳِيَنِ ذاتِ، ٻئي ٻيري مَسَ مِڙي[3].

۲

اَڳُڻِ آهِينِ اَڄُ، صُبُحَ وِينِدَءِ صابِري،
ڪَجِ ڪو ڪاپڙِينَ مان، رُوحَ رُچَندو[4] رڄُ[5]،
پيرَ تَنين جي پُڄُ، مَتان سِڪِين سَناسين کيَ.

۳

تان ڪِي ساٿُنِ اورِ، جان ڪِي آهِنِ اوطاقُنِ ۾،
ڏَهَہ ڏَهَہ ٻيرا ڏينهن ۾، پاڻُ مَتاٿُنِ گهورِ،
وِيا جي هِنگِلورِ[6]، تہ ڪَرَمِ[7] مِلَندَءِ ڪاپڙي.

۴

تان ڪِي وَتِنِ وِيهُ، جان آهِنِ اوطاقُنِ ۾،
سامِي سَفَرِ هَلِيا، ڏُورِ چِتائي ڏيهُ،
چِڏِي سُکُ ساٽيهُ[8]، مَٽي گنگا[9] گجِيا[10].

۱ـ صبر وارا، ڏکن تي صبر ڪندڙ، صبر بابت نصيحت ڪندڙ ۲ـ ذڪر، ڳالهہ، ٻچار ۳ـ ملي، گڏجي ۴ـ راضي ڪندڙ، وڻندڙ، دلپسند ۵ـ ڍؤ، پيٽ ڀري کائڻ (ماڻج) ۶ـ هنگلاج، هندن جي تيرٿ جي جاءِ ۷ـ قسمت سانگي، نصيب سان ۸ـ وطن يا ڏيهہ ۹ـ گنگا ندي، هندن جي تيرٿ جي جاءِ ۱۰ـ ڪاهہ ڪئي، هليا، ڏانهن ويا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

تان ڪِي وَتِنِ وَڄُ، جان آھِن اوطاقُنِ ۾،
سامِي سَفَرِ هَلِيا، رائو ڇِتائِي رُڄَ،
اِهَڙا جَنِ اُھڄَ، سي ڪَرَمِ مِلَندءِ ڪاپڙِي.

٦

تان ڪِي وَتِنِ آءُ، جان آھِن اوطاقُن ۾،
وِيو تَنِ نَہ وِسَرِي، لاھُوتِيَڪو[1] لاءُ[2]،
فَنا ۾ فِراق جو، سامِين ڇَڪِيو ساءُ[3]،
وَتان تو وِيندا، ڪاپَڙِي ڪابُول ڏي.

٧

اَڄُ نَہ اوطاقُنِ ۾، جاڳُرُ[4] جوڳِيئَڙَنِ جو،
سارِي سَناسِيَن ڪي، رُوندين تان رو،
پَسُ! پارِئان[5] تو، لاھُوتِي لَڏي وِيا.

٨

اَڄُ نَہ اوطاقُنِ ۾، طالِبَ تَنوارِينِ،
آديسِي اُٿي وِيا، مَڙهِيُون مُون مارِينِ،
ھُو جي جِيءَ جِيارين، سي لاھُوتي لَڏي وِيا.

١- لاھوتي فقيرن جو ٢- لا= نہ، نفي، نيستي، نابودي ٣- ذائقو، سواد ٤- جاڳڻ، بيداري، ڳائڻ جي مجلس، ميڙو ٥- پارئان، پار [طرف، پاسي] کان، وٽان.

٩

أَجُ نَہ اوطاقُنِ ۾، سَنڌي جوڳين جوڙَ[١]،
ساري سَناسين کي، ڪامِي ٿِيَسِ ڪوڙَ، *
مَنَ جَنِين سان موڙَ[٢]، سي لاهُوتي لَڏي وِيا.

١٠

أَجُ نَہ اوطاقُنِ ۾، سَنڌي جوڳين ذاتِ،
ساري سَناسِين کي، رُنُم سارِي راتِ،
مُون تَنَ[٣] جَنِين جِي تاتِ، سي لاهُوتِي لَڏي وِيا.

١١

أَجُ نَہ اوطاقَنِ ۾، تازا پَٽَّرَ ڪَکَ،
آديسِي أُٿِي وِيا، پيٺِي أُڏامي رَکَ،
سامِي ڪَٽِي سَنکَ[٤]، وَڃائي واٽَ ٿِيا.

١٢

جِياسُون جوڙَ ٿي، ** جوڳي ڏِنوسُون،
ڪَنان تَنهِين مُون، حاصُلُ ڪِي حالُ ڪِيو.

١٣

جِياسُون جوڙَ ٿي، جوڳِيءَ لاٿو جارُ[٥]،
سَندو پُورَبَ پارُ[٦]، آڇيائِين أَنڌَنِ کي.

١ـ قطار، جماعت، مجلس* ڏوتل ڪپڙا جيٺن ڪنيءَ جي ڪوڙ [سؤنٽيءَ] جا ڏڪ سهندا آهن، تيئن مان بہ سناسين کي ساريو ڏکن جون ڏونگريون پيو ڪان. ٢ـ وٽ، پيچ ۾ ٣ـ منهنجي تن [بدن يا دل] کي ٤ـ سنکي، وڃائڻ جو ڪوڏ. **گڏ گذاريوسون ٿي [مرشد يا رهبر ڏي اشارو آهي]. ٥ـ جهوري، سوز [الاهي عشق] ٦ـ نشان، عادت، ڪم، پتو، ڏس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١۴

جِياسُون جوڙَ ٿِي، جوڳِي ڏِنوسُون جان،
مُون سَڳُ جنهين سان، سو سامِي سانِيي[1] ٿِيو.

١٥

جِياسُون جوڙَ ٿِي، نانگو ڏِنوسُون نِتُ،
چُنجهو[2] هوسُون چِت، کُلِي اَجُ سُو باغُ[3] ٿِيو.*

١٦

هَئِي! جي هُئا هِتِ، تہ مَتِنِ هُوندَ حَقُ** ٿِيو،
مَڙهِيُون، مُورَتَ، مَتِ[4]، مَنَ وِسَرِيُون کِي لُهان.

١٧

هَئِي! جي هُئا هانِ، تہ مَتِنِ هُوندَ حَقُ ٿِيو،
پيهِي[5] وِيا پانِ، اَڏِيا مَڙهَ[6] مارِينِ مُون.

وائي

جوڳِي جَڳِ ڳهٽا، لا! مُون وَهُ[7] ويراڳِينِ سين.
پاڇِي ڪَنِ نہ پانڻ سين، تُنبِيءَ مَنجه ڪٽا، اَلا!
مُون وَهُ ويراڳِينِ سين.
جان ڪِي ڏاٽِيُون[8] ڏُوڙِ ۾، جان ڪِي ڪِينِ[9] چِٽا، اَلا!
مُون وهُ ويراڳِينِ سين.

١- سنياليندڙ، وارث، مٽ مائٽ ٢- اکين ۾ٽيل يا بند ٿيل، چونچو، جيڪو اکين سان پوري طرح نہ ڏسي سگهي، انڌو ٣- بهار، خوش* مرشد ملڻ کان اڳ جو دل جون دريون بند هيون سي کلي پيون ۽ دگ لڳڻ سبب ڏاڍو نهال ٿيس ۽ الاهي اسرار مونتي کلي پيا. ** هنن سان ڳالهائڻ ٻولهائڻ يا ڏک ڏورا ڀي ڪيڻ جو مون کي وجھ مليو ۴- نصيحت، سبق (ٻين نسخن ۾ مِتِ= مارِي ڏنل آهي). ٥- گهڙي، داخل ٿي، اندر گهر ٿي ٦- مڙهيون، مڪان ٧- لاڙو، عشق، محبت، ڪاڍو ٨- ڀگل ان يا چانور ٩- ڪائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ويـِـي واتـَڙيَنِ تي، پـَنـَنِ[1] جيئن پـُٽان[2] اَلا!
مُون وَهُ ويراڳِينِ سين.
سارِيو سَناسين کي، ويـنـِي هـَـتَ هـَٽان[3] اَلا!
مُون وَهُ ويراڳِيِن سين.
آيَلِ! آديسِيَنِ جا مُون تي گـُـنَ[4] گـهـٽا، اَلا!
مُون وَهُ ويراڳِينِ سين.
اِديُون! عَبدُاللّطِيفُ چِي، مُحبَنِ مَنجهه مَٽيا[5] اَلا!
مُون وَهُ ويراڳِينِ سين.

داستان نائون

١

ٻـُـڪَ وِڏائُون بگِرِيِنَ[6]، جوڳِي ڪندا ڄـُڄَ[7]،
طَلَبَ نہ رَکَنِ طَعامَ جِي، اوتِيو پِيئَنِ اُڄَ،
لاهُوتين، لَطِيفُ چِي، مَنُ ماري ڪِيو مُڄَ[8]،
سامِي جهاڳِي سُڄَ[9]، وَسِيٖءَ[10] کي ويجها ٿِيا.*

٢

نَہ ڳِندا[11]، نہ گبرِي[12]، نہ لانگوٽِـيءَ لِـڪَ[13]،
جيڏاهن پـَرِينِ وِڪَ، تيڏانهن صاحِبُ سامهُون.

١- پـٽ فقيرن، گداگرن، پينن ٢- هلان، سفر ڪريان، گهمان، پنـڪان ٣- افسوس ڪان، جوتون پٽيان، ماتم ڪريان ۴- پلايون، مهربانيون ٥- ڏيا، رعب، جوهر، ڪلا، قدرت، نور، روشني، تجلي ٦- بگرَين (فقيرن وارن بغل ٿيلهين) ۾ ٧- ڪائـي ڏِءُ، مزا ۽ موجون ٨- سر يا گاهه جنهن مان رسا ٺاهيندا آهن؛ پائمال ٩- فنا جي وادي يا ماٿري ١٠- آباديءَ، حق، ابدي حياتيءَ * نيستي جون منزلون طي ڪري واصل باالله ٿيا. ١١- رلي، ڪٿي، گودڙي، ڪپڙا، گادي، گادلو ١٢- گودڙي، پراڻا ڪپڙا، گادي، گادلو ١٣- ...

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣

نَہ گِندا، نَہ گبَرِي، نَہ لانگوٽِيءَ لِيڙَ،
جيڏانهن ڪَرِين پيڙَ[١]، تيڏانهن صاحِبُ سامُهون.

٤

جيئَن تا پُڇَنِ اَنَ[١a] کي، تيئَن جي پُڇَنِ پَنڌُ،
تہ رِڙهِي لَڏائُون رَندُ، لَتِيَنِ لُڪَ[٢] لَطِيفُ چئي.

٥

جيئَن تا پُڇَنِ اَنَّ کي، تيئَن جي پُڇَنِ اَللهَ،
تہ رِڙهِي لَڏائُون راهَ، لَتِيَنِ لُڪَ، لَطِيفُ چئي.

٦

نَہ گِندا، نَہ گبَرِي، نَہ کَچِين[٣] ڪاڇوٽِي[٤]،
سامِيَنِ پارِي سَجُ ۾، بابُنِ باهوٽِي[٥]،
جوڳِي جَبرُوتِي[٦]، وَڃائي واٽَ ويا.

٧

کَچِي ڪاڇوٽِي، نانگَنِ پَڌِي نينهن جي،
جِهَڙا آيا جَڳَ ۾، تِهَڙا وِيا موٽِي،
اُنين جي چوٽِي[٧]، پُورَبِ[٨] پينڊي پَڌِري.

٨

سُپيرِيءَ[٩]، سَيّدُ چئي، جي تا پُڇَنِ اَنُ،
تَنِ ڪاپَڙِيَنِ ڪونهي ڪَنُ، جوڳِي چائِنِ[١٠] جاڙَ[١١] تا.

١- ڪاه ڪن، رخ رکن ١a- اناج، ڪاڌو ٢- ماندائي، فڪر، انتظار، ڳڻتي، ڏک ٣- ماپين، وهٽين؛ سبڻ لاءِ ڪپڙو ماپي ٺاهين ٤- گودڙي، لانگوٽي ٥- دونهين، ننڍي باھ ٦- جبروت (سلوڪ جي ٽئين منزل) منزل کي پهتل ٧- چوٽيءَ جا وار، سر، مٿو (مرتبو عزت) ٨- مشرق، اڀرندي (خدا جي اڳيان، قيامت ڏينهن) ٩- سويل ٿي، اول ٿي، پهريائين ١٠- چوائين، ڪوٺائين ١١- اجايو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

جا بَرادَ[١] بُتَنِ جِي، سا اُڄَ ٻُکَ آديسِيَنِ،
روزا رِندَ رَکنِ، عِيدَ نہ اوڏا ڪاپِڙِي. *

١٠

جنهن سناسي سانڍِيو، گندِي ۽ گِراهہ،
اُنِين ۽[١a] کان اَللهُ، اَچا اَڳاهُون ٿِيو.

١١

وِيٺو پُڇِين پِرُ[٢]، ڪَرِ ڪا هِنيارَ[٣] هَلَڻَ[٤] جِي،
اَڄُ آدِيسِي! مَرُ، صُباحَ مَرَندو سَيُڪو. **

١٢

پَرِيندِيئِي پيرَ ٿِيا[٥]، ڇِنڊي[٦] گنجو گامرُ[٧]،
وِيهِي ڪِيو نہ وِچ ۾، تَنِ آديسِيَنِ آرامُ،
رَهَہ[٧a] ۾ گڏِيَنِ رامُ، پَندان[٨] ڇُٽا ڪاپَڙِي.

١٣

اَڪِيُون آلو[٩] ماهُ، *** سَدا سَناسِين جُون،
واري نيڻَ نِندباهہ[١٠]، جاڳِي جَهلِيا جوڳِيين.

١٤

اَڏَ لَڳِيُون آهِينِ، آيَلِ! آديسِيَنِ جون،
وِيهِي[١١] وِهائِينِ[١٢]، ڪا قَضاني[١٣] راتڙِي.

١ـ عيد، خوشي، ڪاڻ پيڻ جو ڏينهن* جيڪو ڏينهن تن پرورن يا جسم خوش رکڻ وارن لاءِ عيد جو ڏينهن آهي، سو اديسن لاءِ روزي رکڻ جو ڏينهن آهي. ١a ـ اُنهيءَ ٢ـ گذريل سال يا ورهيہ ٣ـ هينئر، هڪل ٤ـ مرڻ. ** مرڻ کان اڳي مر تہ مهند ۾ مرڪين (نفس کي نهوڙي، فنا جي منزل طي ڪر تہ ابدي حياتي ۽ ايزدي مشاهدو ماڻين) ٥ـ سفر تي اسهيا يا ويا ٦ـ گنجو تڪر ٧ـ ڳوٺ ٧a ـ راهہ ٨ـ پنڌان، پنڌ کان ٩ـ پسيل، پنل *** جوڳي هميشہ نيڻن مان ارتو اوتيو پنهنجي تن کي پيا پسائين. ١٠ـ ننڊ کان ١١ـ آرام ڪري ١٢ـ گذارين، پوري ڪن ١٣ـ اتفاق سان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۵

اَجا سي آھين، جي سَزاوارَ[1] سِڱِين جا،
ويٺا وَڃائِين، جي سنياسي! سُٽِيين.

۱۶

نسورِيائِي ناھہ[2] جِي، دِلِ ۾ دُونهين دُکاءِ،
آتي آڳِ عِشقَ جِي، لاھوتِي! تَنَ[3] لاءِ،
جِندان[4] تيئن جاڳاءِ، جيئن آتَشِيان[5] آبُ ٿِئي.*

۱۷

مَرَڻُ مُسَلَمُ[6] جَنِ، واحِدُ تَنِ نہ وِسَري،
مَتي سَڱَرُ[7] کاپَڙي، نانگا نِندَ نہ کَنِ،
نيڻَ سَدائِين تَنِ، اوجاڳي اُجارِيا.

۱۸

پُوريَ پَٽي رَهُ، اَپَتي[8] اُجُهہ[9] مَ کاپَڙي!**
اُلا جي عِشقَ جا، سي تُون سَهِيو سَهُہ،
پُڄُ پاڻُ کي پَهُ،*** هِنگِلاجِ هَلَڻَ جو.

۱۹

ڏورِڻُ گهڻو ڏاکَڙو، ڏورِجِ ري مَ ڏِيٺي[10]،
تان تان هونِج حُجري، جان سين يارُ جِيئي،
جَڏِهن پاسي پاڻُ ٿِئي، تَڏِهن جِڏِجِ تَکِيو[11].

۱- لائقِ، مستحق ۲- فنا، نيستي، نابودي، لاالله جي ۳- تن يا جسم کي ۴- جندان، جند يا جان سان ۵- آتش مان * من ۾ الاهي عشق جي کا اھڙي دونهين دکاءِ جو اھا بره جي باھ تنهنجي دل کي ڻارڻ لاءِ پاڻيءَ جو ڪم ڏئي ٦- خلاصي طرح ڏنل، سونپيل، حوالي ڪيل، قبوليل ۷- رستي، راھ (سلوک) جي گس تي ۸- کولي ۹- ھل، سفر ڪر. ** ھنن ظاھري اکين کان ڪم وٺڻ ڇڏي ڏي. *** پنهنجي دل سان صلاح مصلحت ڪر. ۱۰- (ڏيٺو) بتيءَ، مرشد، سونهي ÷ مري وڃي ۱۱- آڌار، ڀروسو، ٽيڪ، اميد.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٠

ڏورِ مَ ڏِيئيان[١] ڏارَ، ڏورڻ گهڻو ڏاڪَڙو،
ڪوڙِيين لَکَ هَزارَ، هِنَ اونداهِيءَ[٢] اَندا ڪِيا.

٢١

سامِي تُون سُلوڪَ ڪي، هَٿان[٣] هَڏِ مَ ڇَڏِ،
لَڏِيندَنِ سين لَڏِ، نَہ رَهِين تُون راجَ ڪَري.*

٢٢

وِيندَنِ کي ويڪَ[٤] تِئي، هُوندَنِ ڪونهي هَنڌُ،**
"مَن لَهُ المَوليٰ فَلَه الڪُلّ"[٥]، اِيءُ پَروڙِجِ پَندُ[٦].

٢٣

عاشِقَ، شَهَرَ فَقِيرَ، دَرِ دَرِ هَٿَنِ سَٿَنَ،***
"مَن عَرِفَ اللهَ ڪَلَّ لِسانُهُ[٧]،" اِهڙائِي اَمِينَ،
جِتي پَسَنِ ڪِينَ، تِتي ڪَن تڪِيا.

٢٤

لَنگهِ لاهُوتان[٨]، ڪاپَڙِي! ڏُونهِين ڪا مَ ڏُکاءِ،+
اوري ڪَرِ مَ آسَرو،++ پَرَي[٩] پَيرُ مَ پاءِ،°
جَنِ جِي جاءِ، نَہ ماءِ÷ وَنءُ[١٠] تَنِين سين واڳِيو[١١].

١ـ ڏيئي کان ٢ـ رهبر کان سواءِ سلوڪ جي راه ۾ هلڻ ٣ـ هٿ کان يا مان* (١) تون حڪومت ڪرين خوش گذارين (٢) تون راڄ جي ماڻهن (هڪجهڙن) سان همراه گذارين (خوش گذارين) ٤ـ ويڪرائي، وڇوٽي؛ ويڇو** خوديءَ وارن لاءِ اڌار ڪونهي. ٥ـ جنهن کي الله آهي تنهن کي سڀ ڪجھ آهي (حديث) ٦ـ گس، رستو ***گهر گهر پنن ٿا. ٧ـ جنهن خدا کي سڃاتو تنهن جي زبان گونگي ٿي ٨ـ لاهوتان، لاهوت (سلوڪ جي چوٿين منزل) کان + دونهين دکائي آرام سان گهر بنائي ويهي نہ رهہ. ++ ويجهي منزل تي پهچڻ جي تمنا نہ رک بلڪ آخرين منزل (الالن سان لئي ٿيڻ واري منزل) جي خواهش دار. ٩ـ دور ° اٿين ڪرڻ کان پري نہ پيج. ÷ جن جو نہ مڪان آهي ۽ نڪو عزيز خويش، يعني جن دنيا کي ترڪ ڪيو آهي. ١٠ـ وڄ ١١ـ گڏيو، ڳنڍيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٥

ٻنيءَ ٻـڙَڪَ ڪَنِ، باهِيُون بيراڳِن جُون،
هَلو تہ سيڪِيُون هَٽَڙا، مَٽي تَن مَچَنِ،
مُـلا[١] سَناسِيَنِ، مُون جَڙَ لَڳِي جانِ ۾.

٢٦

هُو جي تِيا هَر ڪيسَ[٢]، تَنِ لَڳِي ڪِينَ لِباسَ[٣] سين،
وَتَنِ وِلهِي[٤] ويسَ، لاهُوتي، لَطِيفُ چَي.

٢٧

ٻُڪَ اُنِين جي ٻِڪِيا، ڏورِ تَنِين جو ڏُوپُ،
ڪِيائُون سوئِي رُوپُ، جِيان[٥] لوڪَ لَڄَ ٽِئي.

٢٨

سِڱِيُون[٦]، سيلِهيُون[٧]، گَبَرِيُون[٨]، ٽيئِي ٽولَ ٽَڱو[٩]،
پَٽُ[١٠] هَٽِي پَٽَ سين، ٻيري تَنِ ٻَڱو،
لاهُوتُ جَن لَڱو، سي مَڙهِيان[١١] مُورُ نَہ نِڱِيا[١٢].

٢٩

ڪوءِ گودَڙَا! ٻَنِ گَبَريُون! نيئِي ڪِدائُون[١٣] ڪانءِ،
جيڏانهِين جوڳُ وِيو، نيڻَ تيڏانهِين ناءِ،
ٻُٽُو ايئن ٻانءِ، تہ سِڱِيُون شُومَتَ[١٤] هَٽَ جون.

١- وٽان ٢- هر رنگ جا، هريءَ جي رنگ ۾ رتل ٣- دغا، دولاب ۴- خالي، سڪٽي، ڪنگال، سڃي ۵- جٺان، جنهن ڪان، جتان ٦- سنگ مان ٺهيل توتاڙيون ٧- ڏاس جا رسا، نوڙيون، ڳانا ٨- گودڙيون ٩- ڏاڳا، جٺيا ١٠- جمني، ڪشتو ١١- مڙهين مان ١٢- نڪتا، ويا، هليا ١٣- جمنيون، پياليون؛ فنجان ١۴- خرابي، سزا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۳۰

ڪَنُ گودَڙَ، پيونُ گبرِيُون، ڪانءِ مَ ڪِداٽُون،
جِندا![o] وَڃِي جوڳَ سين، لَهِجِ ڪِي لاٽُون،
اِيئَن ڪَهُ اُتاٽُون[۱]، تہ سِڱُيون شومَتَ هَٽَ جُون؟

۳۱

جا ڳُرَ ڏِني گودَڙِي، سا مُون ڪي ٽِپي مَرَڪُ،
چيلا! ماري چَرَخُ[۲]، اوڏِي ويهُ اَدَبَ سين.

۳۲

جا ڳُرَ ڏِني گودَڙِي، سا ٽِپي لاهِيندِي لَڄَ،
سَندا تِنهِن سَهَجَ[۳]، چيلو چُوندا ڪيتَرا؟

۳۳

جا ڳُرَ ڏِني گودَڙِي، سا مُون گهٽُو سُهاءِ،
نيئِي رَساٽِي ماءِ[۴]، اوڏِين جي اَدَب سين.

۳۴

اَندَرِ رِلا رِلِيُون، ٻَهَرِ پَٽولا[o]،
ڳُڏَهَ جا گولا، اِنين[oa] پَرين[٦] ڪاپَڙِي.

۳۵

ٻَهَرِ رِلا رِلِيُون، اَندَرِ پَٽولا،
خُدا جا گولا، اِنِين پَرين ڪاپَڙِي.

---

o- اي جندا! ، اي جان! ، ايٰ پيارا! ۱- چياٽون ۲- ڦيري ڏئي، خيال ۾ خودي وڃائي، هٺ ۾ وڏائي ترڪ ڪري ۳- سڪ، آرام، سينگار ۴- جاءِ، منزل مقصود ۵- ريشمي ڪپڙا oa- اِنهن ٦- اهڃاڻن، نمونن، نشانن.

۳٦

گُلَ گُلَ پَسِي گودَڙِيا! گهڻا مَ پانئيج،*
سوئِي سُڄاڻيج، هِيءُ هُو آهي هيڪڙو.

۳۷

پَٽَ[۱] ڇَڏِيائُون پَٽَ ۾، ڏَندَ[۲] ڇَڏِيائُون ڏِسَ!
سَڀَ ٽولِيئان[۳] اَڳِي ٿِيا[۴]، موٽِي ٿِيَنِ نَہ مِسَ[۵]،
هِيءُ ڇَڏِيائُون حِسَ[٦]، وَڃِي ڪالَهہ ڪُلَّ ٿِيا[۷].

۳۸

ٻولِي ٻُجهارَتَ[۸]، جوڳِيان سَندِيءَ ذاتِ جِي،
ڏورِڻُ گهڻُو ڏاڪَڙو، هَلَڻَ ۾ حيرَتَ،
عَجَبُ عِبادَتَ، پَهُ پَرُوڙَڻُ اُنِ جو.

۳۹

جنهن ڪارڻِ جوڳِي ٿِيا، جان جان سو نَہ پَسَنِ،
تان تان سناسِيَنِ، ورِهُ[۹] وِهامي راتَڙِي.

۴۰

نَہ کِلَنِ، نَہ کِينِ ڪِي، نَہ ڪِي ڳالهائِينِ،
ڪنهن جنهن ۾ آهِينِ، سا پَروڙَڻُ ڏاڪَڙو.

---

*اي گودڙيءَ وارا فقير! مختلف گلن جا نمونا ڏسي ائين نہ ڀانئج تہ ڪي هي جدا جدا شيون آهن. هن ڪثرت ۾ وحدت آهي. ۱- جمنيون، ٽانوَ ۲- وڄائڻ جون سڱيون ۳- ٽولين (گروهن، جماعتن) کان ۴- بهتر ٿيا، افضل ٿيا ۵- ٽامو، مٺ (خراب) ٦- احساس، ڇهڻ جو حواس ۷- وحدت يا خدا سان مليا ۸- ڳجهارت، پرولي، ڳجهي ڳالهہ ۹- ڏک.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤١

رِاتيان رُجَهنِ[١] رامَ سين، ڏينهان ڪَنِ سَنانُ[٢]،
جوڳِي سِي اَنانُ[٣]، وَتُون جَنِ وِراهِيُون.

٤٢

ڪِي جو ڏِٺائُون، ڏهَڪِجي[٤] ڏُورِ تِيا،
وِهَڪَ[٥] نَہ ڪِيائُون، اُيَڪَ[٦] عَيبُ اُنِ جو.

٤٣

نَہ ڪِي طعامُ تُنبِيَنِ[٦a] ۾، نَہ ڪِي گَبَرِيَنِ،
مُون پُڻِ مُلا[٧] تَنِ، حاصُلِ ڪِي حالُ ڪِيو.

٤٤

دَلَقَ[٨] ڏِڪائِج دِلِ ڪي، لائِجِ[٩] ڪو مَ لِباسُ[١٠]،
پُوري ڪائِجِ پانهنجو، مَڙهِيان[١١] اَندَرِ ماسُ،
تَہ ويراڳِي! تو واسُ، بَرَ ۾ بُويُون[١٢] موڪِلي.

٤٥

جِتي عَرشُ نَہ اُبَ ڪو، زَمِينَ ناهہ ڌَرو،
نَہ ڪو چاڙهائو[١٣] چَندَ جو، نَہ ڪو سِجَ سَرو[١٤]،
اُتي آديسين جو، لَڳو ڏَنگَ[١٥] ڏَرو[١٦]، *
پَري پِيُنِ پَرو[١٧]، ناتَ ڏِٺائُون ناهہ[١٨] ۾.

١ـ مشغول ٿين، رڌل رهن، ريجهن ٢ـ وهنجن، غسل ڪن (عيش آرام ڪن) ٣ـ مست، سمجهہ کان ٻاهر ٤ـ ڊڄي، ڪنبي ٥ـ ويهڪ، وهڻ،آرام ٦ـ ٻيهڻ، ترسڻ، روڪجڻ ٦a ـ ڪِستن ٧ـ وٽان، کان ٨ـ گودڙي، چتين لڳل چوغو، ڦاٽل ڪپڙو (فقيريءَ يا دنيا کي ترڪ ڪرڻ جي نشاني) ٩ـ لاهج، ڦٽو ڪج ١٠ـ ظاهري ڪپڙا ١١ـ مڙهين ۾ ١٢ـ ٻوءِ جو جمع، خوشبوءِ ١٣ـ اڀرڻ، چڙهڻ ١٤ـ رستو، نشان ١٥ـ حد، نشان، رستو ١٦ـ دڙو، دڙهو، زمين تي پير هڻڻ * اتي آديسن جي نچڻ ٽپڻ جي جاءِ آهي. ١٧ـ خبر، پروڙ ١٨ـ نيستي، فنا، نابودي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي-١

جوڳي ڏاڍي ذاتِ، جيجان! سامي ڏاڍي ذاتِ،
ماءُ! مُون قبوليا ڪاپڙي.
راتيان ڏينهن رُوحَ ۾، مون کي سَنديَنِ تاتِ،
ماءُ! مُون قَبُوليا ڪاپڙي.
سِڱها اِيندَمِ سُپرِين، شَلَ سياٽي پرياتِ،
ماءُ! مُون قَبُوليا ڪاپڙي.
اُنهن آديسِيَنِ جِي، مون کي وائِي آهي واتِ،
ماءُ! مُون قَبُوليا ڪاپڙي.
ڪَريان عَرضُ اللهَ کي، اَئون اُتي آڏي رتِ،
ماءُ! مُون قَبُوليا ڪاپڙي.
اَدِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چئي، شَلَ ڏاتَرُ ڏيندَمِ ڏاتِ،
ماءُ! مُون قَبُوليا ڪاپڙي.

وائي-٢

راوَلُ رَهي نَہ راتِ، جيڏِيُون! منهنجو راوَلُ رَهي نَہ راتِ.
ڪوهُ ڪَريندِيَسِ ڪانڌ° ري، وِهاڻِيَ پِرياتِ،
منهنجو راوَلُ رَهي نَہ راتِ.
مِٺَ نَہ مَعذُورِيَنِ جا، ڪا جا جوڳِيءَ ذاتِ،
منهنجو راوَلُ رَهي نَہ راتِ.
لَڳُمِ لاهُوتِيَنِ جو، مُنجهان ڪينَرَ ڪاتَ،
منهنجو راوَلُ رَهي نَہ راتِ.

°- ڪانڌ

سر ڪاپائتي

سر بابت:

هن سر تي مضمون جي مدنظر نالو رکيو ويو آهي. ڪابہ هندستاني راڳڻي هن نالي سان ڪانہ ٿي سڃجي. جيئن تہ هن سر ۾ ڪاپائتيءَ جو ذڪر آيل آهي تنهن ڪري اهو نالو پيو اٿس. ڊاڪٽر گربخشاڻي واري نسخي ۾ هيءُ سر ڪونهي. رواجي نسخن ۾ سر جي پڇاڙيءَ ۾ "مَتِ" ڏنل آهي جا گهڻي تفحص بعد معلوم ٿيو آهي تہ شاه جو ڪلام نہ آهي. ڏاريون ڪلام سمجهي اهو حصو خارج ڪيو ويو آهي. ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ مقدمہ ۾ ١٦٦ صفحہ تي ڄاڻايو آهي تہ، "اها مت، فقط ٽرمپ صاحب واري نسخي ۾ ڏنل آهي ۽ پارسي نظم "مسمط" جي طرز تي چيل آهي. اهو پڻ شاه جو ڪلام نہ آهي."

مضمون:

هن سر ۾ شاه ڪاپائتي جي حال، سندس محبت ۽ منفرد مصروفيت جو ذڪر ڪيو آهي.

روحاني راز:

هن سر ۾، سالڪ کي ڪاپائتيءَ سان مشابهت ڏني، شاه ڪئين تصوف جا اصول سالڪ جي رهبريءَ لاءِ بيان ڪيا آهن. سمجهدار سالڪ کي ويسلو ٿي ويهڻ نٿو جڳائي، جو متان اڳهاڙن سان عيد ڪرڻي پويس. جيڪڏهن ڪتيندوئي ڪونہ تہ اوڍيندو وري ڇا؟ ڪتڻ مان مراد آهي عبادت ڪرڻ. جيڪو سالڪ صحيح طور ۽ گهڻي عبادت نہ ڪندو سو قيامت جي ڏينهن پنهنجو ڪسو اعمال نامو پيش ڪندي لڄي ٿيندو. جتي هڪ جيڏا ۽ سرتا سڏ ڪندس، اتي هيءُ شرمائيندو.

علم نفس جي اصولن موجب جيڪو گهڻو پورهيو ڪندو آهي، سو انهيءَ تي اوتروئي ناز ڪندو آهي. اها هڪ انساني اوڻائي ۽ عيب آهي. انهيءَ وڏ کي وڏي ويڪ ڪري ڄاڻايو ويو آهي. شاه هتي سالڪ کي سمجهائي ٿو تہ، "ڪنبندي ڪت" ورنہ تنهنجي سنهي ڪتيل سٽ مان بہ صراف ويڪون ڪڍندا ۽ ورائي منهن تي هڻندئي. ناز ڇڏي نياز

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سک. نياز ۽ نهٺائي ڪري، شايد صراف تنهنجو ٿلهو ڪتيل سٽ ٻہ اگهائي ڇڏين.

خداوند تعاليٰ بيپرواهہ بادشاهہ آهي. هن کي ڪا انسان جي عبادت جي ضرورت ڪانهي. جيڪي انسان ڪري ٿو، سو فقط پنهنجي لاءِ. سالڪ محبوب جي مشاهدي ماڻڻ لاءِ جيڪي ڪندو تنهن مان ڪيس ٿي مٿو ڦل ملندو، تنهن ڪري هن کي پنهنجي عملن تي اصل هٺ ۽ وڏائي نہ ڪرڻ جڳائي.

هيءَ دنيا ٻن ڏينهن جو چنڊڪو آهي- آخر فنا، تنهن ڪري وقت وڃائڻ پاڻ سان ويل وهائڻ آهي. شاهہ سالڪ کي صلاح ٿو ڏئي، تہ ڪتڻ سندا ڏينهن ويهي مَ وڃاءِ، بلڪ ارٽ کي اوڏي ٿي، ان سان اور. ۱۴ نمبر بيت ڏسو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ ڪاپائِتِي

١

توڙِي[١] تُون ڪاتارِ[٢]، جِمَ هيڪَلِي[٣] پيرِيِين[٤]، *
ڏِسِي ڪا ڏُثارِ[٥]، صَرافَ[٦] اِنهِيءَ سُٽَ ۾.

٢

جَنين پيرِيو هيڪَلو، تَنِين ميڙِيو، ماءِ!
تَندُ اِهَڙِيءَ ساءِ[٧]، مُون آتَڻُ[٨] هَڏِ نه آئِيو.

٣

جان ڪَتِين تان ڪِتُ، هِيءَ[٩] هَڏِ وِهاڻِي،
ڪاپائِتي سَيَڪا، ڪِتِي سِيباڻِي[١٠]،
جاتو جَنِ جاڻِي،** تَنِ هَتان پَهِي[١١] نه چَڏِي.

٤

هِيءَ هَڏِ وِهاڻِي، تُون ڪَڙهُ ڪالهوڻِي ڏينهن ڪِي،
اُتِي اورُ اَرٽَ سين،*** ويهُ مَ، ويڳاڻِي!
تَه صَرافَ سُياڻِي، موتائِي هَٽَنِئي نه مُنهن تي.+

٥

هِيءَ هَڏِ وِهاڻِي، جان ڪِتين تان ڪِتُ،
ڪو پَنهنجي لَڳِ[١٢] تُون، پيري ڪِج پَرَتُ،÷
مَتان رُئِين رَتُ، صُبُحَ وِچ سَرَتِيين.

١- جيتوڻيڪ ٢- هوشيار ڪتڻ واري (ڪٺين منزلون طي ڪيل سالڪ) ٣- هڪڙي تند واري؛ سنهو ٤- ڦيرائين؛ وڪڙ ڏين* متان ڪيهه مان هڪڙي تند وارو سٽ ڪتين يا خراب ڪتين. ٥- بيماري؛ عيب ٦- سون ربو پرکيندڙ (خدا) ٧- ذائقي؛ ڍول، نموني ٨- ڪتڻ جي جاءِ ٩- هيءَ حياتي ١٠- وٽندڙ ** جن پاڻ کي سڃاتو ١١- ڪپاه جي پوڻي يا مڇو *** اٽي اٽ هلاءِ + ورائي نه ڏينئي؛ تنهنجو پورهيو قبول نه پوي. ١٢- واسطي، لاءِ، ڪارڻ ÷ تند ڦيرائي عمدو پرت پرج؛ سمر يا توشو تيار ڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

ڪتَڻَ جِي ڪانَ ڪَرِين، سُتِي ساهِين هَڌُ،
صُبُحَ ايندءِ اوچِتِي، عِيدَ اُگھاڙَنِ گَڌُ،
جِت سَرَتِيُون ڪَندءِ سَڌُ، اُتِ سِڪَنديِنءِ سينگارَ کي.

٧

پائِي ڏورِ اَرٽَ ۾، ڪتِين نَہ ڪُوڙِي،
وِهاءَ واڌاڻِي[1]، پِٽِين[2] سَنيُوڙِي[3]، *
مَتِي جنهن مُوڙِي[4]، سا ڪيئن وِهي ويسَرِي[5]؟

٨

اَجُ پُڻِ اُجَهڻَ[6] کي مَرِين،** نَہ ڪِي ڪِتُئِي ڪالَ[7]،
پورِي! تو سين پالَ[8]، ڪانڌُ ڪَرِيندو ڪيتَرا؟

٩

اَجُ پُڻِ اُجَهڻَ کي مَرِين، نہ ڪي ڪِتُئِي ڪالَ،
مونا[9] اُتِجِي اُڪِرِئا، اَرٽَ ڏِرِڪِي مالَ[10]، ***
هَئِي! تِنِي جي حالَ، جَنِ ڪاپِي[11] مَنجهان ڪِيَنَ ڪِيو.

١٠

سي تو ويهِي وِڃائيا، جي ڪِتَڻَ سَندا ڏينهن،
اَرٽَ اوڏِي نَہ تِپِين، پورِي! پورِي[12] سِيڻءَ[13]،
ڪَنڌُ ڪَتنديِنءِ[14] ڪيئن، اَگُڻِ عَجِيبَنِ جي؟

١- شادي مراديءَ ٢- وجين ٣- تيار ٿيو * شاديءَ تي وڃڻ لاءِ سنيري آهين (پر نئون وڳو ڪتي اٿئي) ٤- ويڙهي، ننڍو ڳنڍو ٥- غافل ٦- وڃڻ** اڄ بہ ڪنهن پاسي گهمڻ لاءِ تيار آهين (ڪم ڪونہ ٿي ڪرين) ٧- ڪالهہ ٨- مهربانيون، ٻلايون ٩- ارٽ جون اُپيون ڪاٺيون ١٠- نوڙ يا رسي جنهن تي ارٽ ڦرندو آهي. *** ارٽ بيڪار پيو آهي.
١١- ڪتڻ جي پورهئي ١٢- ٿوري، ذري ١٣- تاڻين ١٤- مرڪنديِنءِ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

توڙي تون وَڏي[1] تيئين، توءِ[2] اُتي آتڻ آ،
تِي پيڙي[3] پيرمَ[4] وارِيين، پِي هَڏِ ڪَرِ مَ ڪا،
تہ صَرافُ تو صُباح، ڪوٺي ڪاتارِنِ سين.

١٢

سونَ سارِيڪا[5] هَتَڙا، ڪوهَ نہ ڪِتين رَڏِ[6]؟
ويهي ڪُندَ ڪاپو[7] ڪَرِ، گُهتُون گوهيون ڇَڏِ،
تہ صَرافاڻي سَڏِ، مَرَڪِيو هوندَ مَتائِيين[8]!

١٣

پَڳوئي تُون پيرِ، جانسِين[8a] رَتو راسِ تِئي*،
بُرِيَ بيڪارِيَ سين، هارِي! پاڻُ مَ هيرُ[9]،
ڪِتُ ڪِتَندِي ڪيرُ، نَنهن سيئَن** نِيزارِي ڪَري؟

١٤

پيرِيين ۽ پائِيين[10]، ايئَن وِڏوٽو[11] ڪانڌ[12]،
ويٺي اورِ آرتَ سين، پِڇِيءَ پايو پاندُ،
تہ تنهنجو ئِي وِٽواندُ[13]! ڪِتو[14] وِتوئِي[15] نہ تِئي.

١٥

مَچُرِ پاڳَ پَرِ[16] ڏِيين،*** ڪِتُ ڪَنبَندي[17] آءُ،
جڏهن تڏهن ماءُ! پِرَن[18] پيرمَ وارِيون.

١ـ عمر ۾ وڏي؛ پوڙهي اکين کان وڏي، انڌي ٢ـ تہ بہ ٣ـ پاسي ۾ يا پرسان ۴ـ ائٽ ٥ـ جهڙا، برابر، مٽ ٦ـ ٽلهو، سادو، بي عقل، بحثي، ضدي ٧ـ ڪتڻ جو پورهيو ٨ـ سٽ ڏئي پورهئي جا پئسا وٺين ٨a- جيستائين * اهو تو ڪم ٿي ڇڏي ڏنو جنهن مان متو قل حاصل ٿئي ٩ـ عبادت ڪر ** چوٽي کان نهن تائين، تمام گهڻي ١٠ـ فخر ڪرين ١١ـ ڪاوڙيو ١٢ـ پتار (خدا) ١٣ـ جنهن کي ويٺ ڏجن، عيبدار ١۴ـ ڪتيل ١٥ـ ويل، ضايع، برباد ١٦ـ ڦيرو *** متان نصيب کي لتون هڻين يا پٺ ڏين. ١٧ـ ڏڄندي، نهٺائي ڪندي ١٨ـ ڦرن، گڏجن، ملن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

چاوَتَ[1] پائي چِتَ ۾، سَنهو ڪِتو جَن،
تن جو صَرافَنِ، ڏُڪو داخِلِ نہ ڪِيو.

١٧

مَحَبّتَ پائي مَنَ ۾، رَنديا روڙِيا[2] جَنِ،
تَنِ جو صَرافَنِ، اَٽَّ توريو ئِي اَگهائِيو.

١٨

ڪو جو وَهُ[3] ڪاپاتِيِن، ڪَنبَنِ ۽ ڪِتَنِ،
ڪارَڻِ سُودَ[4] سَواريُون[5]، آتَڻَ[6] مَنجهِ اَچِنِ،
اُنِ جي سُونهَن[7] سَيّدُ چئي، صَرافَ ئي سِڪَنِ،
اَگهِيا سُٽَ سَندِنِ، پائي تارازيءَ نَہ توريا.

١٩

سُٽُ[8] اُنِين جو سَڦرو[9]، جي پَرِ ۾ پِيچائِينِ، *
آوازُ اَرٽَ جو، ساهہ نہ سُٽائِينِ،
لِڪايو، لَطِيفُ چئي، ڪَنبِيو ڪِتائِينِ،
جي[10] ماڻڪ موتائِينِ، تَہ پِہ مُلُ[11] مَهانگو اُنِ جو.

٢٠

تُنبائي[12] تاڪِيدَ سين، جَنِين پِيچايو پاءُ،
لَسِي تَندُ، لطِيفُ چئي، هَلِي تَنِ هَٿاءُ،
مَلمَلِ مَنجهان ماءُ! جي سِڪِيُون تَنِ سُون ڪِيو.**

١- ڪينو، بدخواهي، دشمني (فخر) ٢- ٺلهو، سادو ڪتيو ٣- جوش، جذبو، عشق ٤- نفعي، فائدي ٥- سوڀِلِ ٿي ٦- ڪتڻ لاءِ وهڻ جي جاءِ ٧- حسن، پورهئي؛ عبادت، (حسن اخلاق) ٨- مراد آهي: عبادت ٩- سٺو، فائدي وارو، اَگهيل* عبادت انهن جي اگهندي جي لوڪان لڪائي الله سان اوريندا. ١٠- جيڪڏهن ١١- اگهہ، قيمت ١٢- پيچائڻ لاءِ ڪپهہ کي ذرو ذرو ڪري صفا ڪرائي ** جن ململ جهڙو سنهو، باريڪ ۽ نفيس ڪپڙو اُڻيو [illegible] فائدو هو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۲۱

تَــڪُ[۱] وِنگِي[۲]، ورَ[۳] گهٽا، ڪِتان ڪُڄاڙو؟
ڪاپِي مَٿان ڪيتَرو، آٽِيان اُڌارو؟
جي وَرُ[۴] ڏِيي وارو[۵]، ته سُونهان سَرَتيَنِ وچ ۾.

۲۲

اولاٽِيان[۶] اَرٽ، ڪيڏهَنِ ڪِتَڻَ وارِيُون؟
پَهِيُون مَٿي پَٽَ، لُڙجَنِ[۷] لاڪِيئَڙَنِ[۸] جُون.

۲۳

ڪِتي ڪِتي ڪالَ، اَڄُ نَہ آتَڻَ آئِيُون،
اَرٽَ اُڪِلِي مالَ، پُوري وِيِيُون نِجُهرا[۹].

۲۴

نہ سي وَؤنَ[۱۰] وَٽَنِ ۾، نہ سي ڪاتارِيُون[۱۱]،
پَسِيو بازارِيُون، هِينئڙو مُون لُونَّ تِئُي[۱۲].

۲۵

ڪِتي مَٿي آئِيُون، ڪَري تَندُ تَيارُ،
اُتَـلَ اوڏاهِين تِئُي، جيڏاهن پرينءَ پارُ، *
ڪاپائتِيءَ قرارَ، مَنجهان پوڙهِئي آئِيو.

۱- لوه جو ٽڪر جنهن تي ڌاڳو ويڙهبو آهي ۲- ڦڏي، ڏنگي ۳- پيچ، مونجهارو (منجهيل سٽ) ۴- ڀتار (ڏٽي) ۵- مهر ڪري، ڀلائي ڪري، قسمت ورائي، وجهه ڏئي ۶- لاهي ڇڏيان، خالي ڪريان ۷- مٽيءَ ۾ ڀرجن يا خراب ٿين ۸- چڱن ڀلن شريف ماڻهن ۹- جهوپڙيون، گهر ۱۰- ڪپهه جا ڏينا ۱۱- ڪتڻ واريون ۱۲- لوڻ وانگر ڪارو؛ بيزار ناخوش* ساهميءَ جي هڪ پڙ ۾ ڪاتارين جو پورهيو (عمر جي عبادت) ۽ ٻئي پڙ ۾ پرين وجهبو، ته ڏسبو ته پرين جو پاسو ڳرو آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٦

جا سَنهو نہ سِگهي، سا مَرُ[١] رَنديائي روڙي،
سُٽُ تَنِين جو سَڦرو، وِيا ترازِيءَ توري،
ڏُلهي ۾ ڏوري، ويچارِيءَ سان وَڙُ ڏِيو.

٢٧

جَنِين ڪِتو ڪالَ، سي پاڻان پيٻُون مامِري،
جَنِين تَڪَ نہ مالَ، سَرَهِيُون سي صَرافَ سين.

٢٨

پائي پاندِ ڪَپاهُہ، جان مُون آتَڻَ نِهارِيا،
ڪَتِي ڪانہ پساهُہ، سَرَتِيُون وَڃِي سُتِيُون.

٢٩

چَرِکو[٢] پنهنجي چِتَ سان، پِرِيءَ[٣] پيرِيو[٤] جَن،
توڙي ڪِي نہ ڪِتَنِ، تہ پِ ڪانڌُ تَنِين جو ڪوڏِيو.*

٣٠

تاڃِي[٥] تورِيائُون، تہ عَيبِ نِڪِتا آڳِيان[٦]،
ڪوٺي ڪاپائِتِيَنِ کي، پَرِ ۾ پُڇِيائُون،
چي:[٧] "اَڳَلَڙِي[٨] آئُون، مُون ڪان پِڙا[٩] پَگا نہ ڏِيا."

١- پلي ٢- چرخو، ائٽ، ارٽ ٣- اسر مهل، صبح جو سويل ٤- ڦيريو، هلايو،
*جيتوڻيڪ هو ڪوبہ پورهيو (عبادت) نٿيون ڪن تہ بہ پيتار انهن لاءِ من ۾ محبت رکي
ٿو ۽ انهن جو شائق آهي. ٥- ڪپڙي ۾ پہ تندون ڏينديون آهن: هڪڙي تاڃي ٻيو پيٽو
(ڪتيل سٽ) ٦- گهڻا ٧- هن چيو تہ ٨- عيبدار، ميري، مدي ٩- ڪپہ جون ڳوڙهيون
ڳنديون، عقدا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

ڪا هِنيَين[1] سين لاءِ،* يوري! ڪا هِنيَين سين لاءِ.

تُنبائِي تاڪِيدَ سين، جَنِ پِچايو پاءُ،

يورِي! ڪا هِنيَين سين لاءِ.

لَسِي تَندُ، لَطِيفُ چئي، هَلي تَنِ هتاءُ،

يورِي! ڪا هِنيَين سين لاءِ.

پَهيُون تَنِ جُونَ جِهرڪَنِ جهوريُون، پيو اُڏائي واءُ،

يورِي! ڪا هِنيَين سين لاءِ.

اَرتَ پاسي اوجِهرين، تُوڪي سُمَهَڻَ آئيو ساءُ،

يورِي! ڪا هِنيَين سين لاءِ.

اَدِيُون عَبدُاللطِيفُ چئي، روئي رِيجهائِي راءُ،

يورِي! ڪا هِنيَين سين لاءِ.

١ـ دل *ڪا سمجھ ڏار، ڳڻ ڳوت ڪر، خيال ڪر.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر پورب

سر بابت:

هيءُ سر نہ ڪي ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري نسخي ۾ آهي ۽ نہ ڪي ڊاڪٽر ٽرمپ واري نسخي ۾. سرڪاري ڇاپي جي پهرئين ڏاستان مان هڪ پارسي آميز ٻسو بيت ڏاريو ڪلام سمجهي ترڪ ڪيو ويو آهي ۽ ٻئي داستان مان بہ هڪ پنجابي الفاظن سان ڦڪو ۽ ڪجسو بيت خارج ڪيو ويو آهي. داستان ٻئي جي واهيات وائي نمبر ٢ پڻ ترڪ ڪئي وئي آهي.

مضمون:

هن سر ۾ ہہ داستان آهن. پهرئين داستان ۾ شاھ ڪانگل کي پرينءَ ڏي قاصد ڪري موڪلي ٿو ۽ پاڻ ان کي سنيها سونپي ٿو. ٻئي داستان ۾ پوربين يا سامين ۽ جوڳين جو ذڪر ڪيل آهي. هيءُ داستان، حقيقت ۾ سر رامڪليءَ جو حصو ٿيڻ گهرجي.

روحاني راز:

شاھ سنڌ جي رسم و رواج کان بخوبي واقف هو، جنهن ڪري ڳوٺاڻن کي پرين ڏي ڪانگل کي قاصد ڪري موڪلڻ جو ڍنگ ڪيس وڻيو ۽ ان کي پاڻ بہ پانڌي ڪري پيغامن پهچائڻ جو ڪم سونپي ٿو. آخرين بيت مان پيائجي ٿو تہ شاھ کي حقيقي محبوب ڏي اهڙي غليظ ۽ گندي پکيءَ کي قاصد ڪري موڪلڻ کان بچان آئي ٿي ڏسجي. ڪانگ ڪاڏي لاءِ ڍونڍ ڳوليندو آهي ۽ آواز بلڪل ناخوشگوار اٿس؛ تنهن ڪري "ہر ہر" ڪندڙ جي قاصد ٿيڻ مان ڪهڙو ڪارج سرندو؟

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر پُورَب

داستان پهريون

۱

ڪَري ڪانگَ ڪُرِنشُون[۱]، پيرين پرينءَ پَئِيج،
آئُون جو ڏِيَئِين[۱a] سَنيهو، وِچ مَ وِساريج،
لِلّٰهِ لَڳِ، لَطِيفُ چئي، ڳُجهو ڳالِهائِيج،
ڇُٽان تيئن ڇُئِيج، تہ ڪِنياتا[۲]! خوشّ هُئين.

۲

اُڏرِ لَڳِ. اَللهَ، ويلو[۳] ڪَرِ مَ وِچَ ۾،
آئُون جو ڏِيَئِين سَنيهو، سانڍِ بَرابَرِ ساهَ،
سَندِي ڳُجهاندَرَ[۴] ڳاهَ[۵]، ڪَهِجِ مَ قَرِيبَنِ ري.*

۳

آءُ اُڏامِي ڪانگڙا، پارانِيانِ[۶] پَچارِ،
ويهِي هِتِ وِصالَ جو، تان ڪو تِرُ[۷] تَنوارِ[۸]،
جي ڏِسَڻَ ۾ ڏيسارِ[۹]، سي اُڏامِي آڻِ پِرِين.

۱- سلامر، نياز، تعظيمر ۱a- ڏيانءِ ۲- ڪانگ ۳- وقت، دير ۴- ڳجهي يا مخفيءَ ڳالہ جي ۵- ڳجهارت، پرولي، اشارو *ڳجهي ڳالهہ قَرِيبن (پِرَين) کانسواءِ ٻئي ڪنهن کي بہ نہ ٻُڌائج! ٦- سندن پيغامر ۷- تر جيترو، ٿورو ۸- ذڪر ڪر ۹- ڏيساور ۾، پري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

پارانيانِ پَچارِ، مَتي لامَر[١] لَطِيفُ چئي،
قيرُ مَ فَضِيلَتَ تُون، جا ڪُرَ[٢] اوهان جي ڪارِ،
جي ڏِٺي ۾ ڏِينارَ[٣]، سي اُڏامِي آنِ پِرين.

٥

وَهِلو[٤] وَرُ، وَرِيا پِرين، آءُ ڪانگا وَٽِ ويھُ،
جَنِين ڏُورِ چِيتارِيو ڏيھُ، سي اُڏامِي آنِ پِرين.

٦

وَهِلو وَرُ، وَرِيا پِرين، آءُ ڪانگا لَنءُ لاتِ،
وِيا جي قَلاتِ، سي اُڏامِي آنِ پِرين.

٧

ڪانگَلَ سي ئِي ڪوٽِ، پِرين جي پَرَڏيھ وِيا،
جَنِين رِيءَ جهانَ ۾، اَڪَرِّيَنِ اَروٽِ[٥]،
لِلله لَڳِ، لَطِيفُ چئي، ڪِج ٻاراچو[٦] ٻوٽِ،
جي ڏَمَريا ڪنهن ڏوٽِ[٧]، سي اُڏامِي آنِ پِرين.

٨

پِرين جي پَرديسَ ۾، تَن جي ڪانگا ڪِج خَبَرَ،
تہ سَڀِ مَڙهايان سونَ سين، پَکي تنهنجا پَرَ،
گُهمِي مَتان گهرَ، ڏِج پارانيا[٧a] پرينءَ کي.

١ـ وڻ جي ٽاريءَ ٢ـ خاندان، قبيلي ٣ـ روشن، ڏيٺ وارا، واقف ٤ـ جلدي ٥ـ بي آب، خشڪ ٦ـ ڳالھ ٻولھ، حال احوال، محفل ٧ـ غصو، ڏک. ٧a. نپايا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

آءُ ڪانگا! وَڻِ ويھُ، سُڏِيُون[١] ڏي ساٺيھَ[٢] جُون،
چَڱا يَـلا سُپرين، ڪِ سُکِ وَسي ساٺيھُ،
پِرِينِ لئي پَرڏيھُ، مون تان گھڻُو نِھارِيو.

١٠

ڪَرَ ڪَنيو ڪانگُ لَنئي، مُنيءَ[٣] تي مَضبُوطُ،
آڻِيو ڏي آتَڻَ ۾، سَنيِيها ثابُوتُ،
ڪانگَلَ! اتئُون قُوتُ،[٣a] پيغامَ پِرِيَنِ جا.

١١

مَتان مَنَھَ مُنھنجي، ڪنھن اُڏايو ڪانءُ؟
ڳِنِهِي آيو ڳالِهڙِي، سَنڌي سُپيرِيانءُ،
جيڏِيُون جاڙَ ڪِيانءُ، سُئُمِ[٤] هوند[٥] سَنيھَڙو.

١٢

ڪَڏِي. ڪانگا! تو ڏِيانْ، هِنيُون[٦] ساڻ هَٿَنِ،
وَڃِي ڪاءُ وِلاتَ ۾، اَڳِيان عَجِيبَنِ،
پِرِين مانَ چَوَنِ، تہ هيئَن[٧] قُربانِ ڪيرَ تِي؟

١٣

ڏائي چَڙهِي ڏارَ تي، ڪِي جو ڪانگَ ڪَهيو،
سورِيتِيءَ[٨] سُورِ پَئِي[٩]، پَھو[١٠] پَتِ هَنيو[١١]،
ڪامِي اَرٽُ ڪَنيو[١٢]، ويچارِيءَ وِرِهَنِ[١٣] مان.

١- خبرون ٢- وطن ٣- ٽاريءَ، ڍور کي ٻڌڻ لاءِ ڪوڙيل ڪلي ڪان وڏي ۽ ٿلهي ڪاٺي ٣a- خوراڪ، کاڌو، ٻَلُ ٣b-ڪيائون ٤- ٻڌم ٥- هوند، جيڪر ٦- دل ٧- هينءَ، هــن نموني ٨- عاشقياڻيءَ، سُورن واريءَ ٩- عشق جي آڪيڙي چڙهڻ ڪري ١٠- ڪپهہ جو مڇو ١١- ڦٽو ڪيو ١٢- چرخو يا اٽڻ ُڪتڻ ڇڏيو ١٣- غمن، ڏکن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٤

ڏائي چَڙهِي ڏارِ تي، تو زاغُ[1] ڪَري زارِيُون[2]،
آڻيو ڏي آتڻ ۾، سَنيها سارِيُون[3]،
ماٺِ ڪَرِيو مارِيُون![3a] ڪَهِيو[4] سُٽان[5] ڪانگَ جو.

١٥

ڏائي چَڙهِي ڏارِ تي، ڪا جا لاتِ لَتِي[6]،
آتڻَ ۾ اَندوهُ ٿِيو، سَڳهي ڪانَ ڪَتِي،
ويڙهِي مَنجهہ وَتِي، ڪِي جو ڪانگَ ڪَمائِيو.*

١٦

ڪِي جو زاغَ زبانَ سين، لَنيو مَتي لامَ،
پَهُچايائِين پرينءَ جا، سَرِتيُون! راتِ سلامَ،
ڪاڪِيُون! ڪَتي ڪا مَ، تہ ڪَهِيو سُٽان ڪانگَ جو.

١٧

اَچِيو اَچِيو پُونِ، واڪا ڪِيو وَٽَنِ ۾،
سَنيها سيٽَن جا، چوٽِيءَ چَڙهِيو چُونِ،
ڪانگَ نہ ڪُوڙا هُونِ، پِريان سَندي پارَ جا.

١٨

پِريان سَندي پارَ جو، ڪانگَلُ نَہ ڪُوڙو،
اَچي وِيِي وِچَ ۾، مَتي دَرَ دُوڙو[7]،
جو اَندرِ اوسِيئَڙو، سو لاٿائِين لَطِيفُ چَي.

١- ڪانگ ٢- ڪيڪون، دانهون ٣- سنياليو، هڪ هڪ ڪيو ٣a- مُيون! سرتيون! ٤- خبرون، جيڪي ڪهي يا چوي ٿو ٥- سٽان، ٻڌان ٦- لنئي، ٻولي ڪري * ڪانگ اهڙي ڪا ڳالهہ ٻڌائي اٿس جو اندر ۾ پريشان آهي يا موڙهي وتي. ٧- قاصد، پانڌي، ڊوڙندڙ.

ڪانگَلَ قَريبَنِ جا، اَچِي وائِيءَ وَٽُ[۱]،
تو ۾ بُوءِ بَهارَ جِي، مُشِڪَ ڪَٿُورِيءَ مَٽُ،
اَچِي عَجِيبَنِ جو، اورانگهِجِ اَگَڻُ،
توکي پَسِي تَنُ[۲]، سُورَنِئان[۳] صافُ ٿِئِي.

۲۰

آنڊيُون ڪانگَ قَرِيبَ جُون اَڄُ واڌايُون، واهَ!
مَنَ مُرادُون پُنِيُون، ٿِيُون سراهِيُون[۳a] ساهَ،
آندا پِرِين اَللهَ، سَڌَ منهنجا سابِ پِيا[۴].

۲۱

ڪانگل! ڪوهَ ٿِيوءِ،[۴a] پِيو آهِين پَٽَ ۾؟
اَگِي اُسَ تِڙڪو نہ سَهِين، اَڄُ سارو ڏينهن سَنوءِ،
پَسِي حالُ سَندوءِ، ڪانگَنِ ڪانگورو[۴a] ڪِيو.

۲۲

هُئِين وَسِيلو وِچَ ۾، ڪانگلَ! پاڙِيَئِي[۵] ڪانہَ،
اُتُئِي[۶] ڪِينَ عَجِيبَ ڪِي، ظاهِرِ ساڻُ زبانَ،
توڙِ پهُتِين تان نہ، اورِيان ئِي آٽِيو ڏِيئِين.

۱- اهڙي وائي ڪر جو وٽين، چڱي وائي ڪر، مٺو ٻول، پيغام پهچاءِ ۲- تن، بدن جسو، بت ۳- سورنئان، سورن کان ۳a- سرهايون ۴- قبول پيا، اثرائتا يا سجايا ٿيا ۴a- ڇا ٿيو اٿئي! ۴b- ڪانگيرو، ڪانگن جو گڏ ٿيڻ، ڳوڙهه ڪرڻ. ۵- توڙ نباهيئي، چڱي ڪئي ۶- اُتوءِ، چيئي.

www.sindhsalamat.com　　books.sindhsalamat.com

٢٣

کانگل! تنھنجي چانگَ[١]، جَڏو جِيءُ جِيارِيو،
مَتان لامُنِ لَتَ ڏِيو، ٻولِيين سِرِ[٢] ٻيلانگَ[٣]،
اُڏِرُ مَتان ڦانگَ[۴]، تہ گھرِ آوَن[٥] پِرين.

٢۴

کانگلَ! نيئي کانگِ[٦]، منھنجي ڏي مَحبُوبَ کي،
”لالَنَ! لائِي ڏينھڙا، ڪنھن سَتائي سانگِ[٧]،
اوھان رِيءَ اَڙانگِ[٨]، وينئِي وِرھَ وَسائِيان.“

٢٥

رِيءَ پِريان پَرَديسَ ۾، وِرھ وَڏي کي وَسَ،
اَکِيُون پارِ پِرِيَنِ جي، تِيُون گامَ[٩] نِھارِينِ گَسَ،
ڏيندا پانڌِي ڏَسَ، کِينءَ[١٠] جُون آئي خَبَرُون.

٢٦

زاغَ[١١] تنھنجي ذاتِ جو، تورو مَتي مُون،
اُڏامِجِ، عَبدُاللطِيفُ چي، صُبحَ سيٹَنِ ڏُونھن[١٢]،
کِجِ وينَتِيُونِ وِترِيُون[١٣]، پاجھائِجِ ٻَھُون[١۴]،
تہ لالَنَ! ڪونہ لهُون، جِھو[١٥] تو جَھانَ ۾.

١- وڏي ٽپي يا اُڇل ٢- تي ٣- ٻسانگ، ٻہ گڏيل ٽاريون ۴- ٽاريءَ ٥- اچن ٦- سنيھو، پيغام ٧- ضروري يا ڏکئي کم ٨- ڏکي، غمگين. ٩- گهوٽ ١٠- خوشيءَ ١١- کانگل ١٢- ڏانھن ١٣- گھٽيون ١۴- گھٽي ١٥- جيھو، جھڙو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

قَرِيبَنِ جو ڪانگَڙو، مَٿي تارَ تِلي،
ڪَٽِيو ڪِيانتو خَبَرون، ڪِيرُون[١] ڏِيو ڪِلي،
لائِي جنهن لالَنَ سين، منهنجي بات بِلي، *
سو وَرُ[٢] چَشمَنِ[٢a] تي چَلي، جو دَرِبارِي دوسَ جو.

٢٨

ڪُتو جي[٣] ڪانءُ، پِريان سَندي پارَ جو،
اُنهين مَٿان آنءُ[٤]، ڪوڙين قُربانِي ٿِيان.

٢٩

سو ڪانگُ مَ قاصِدُ ڪَرِ، جو سَدا ڏوندي ڏوندي ڪي،
ڪِ ڪَندو پَهچِي پيتَ جِي، ڪِ وِيندو دوسَنِ دَرِ،
جنهن جِي بولِيائِي ”بَرِ بَرِ[٥]“، سو نياپا نيئِيَ رَهيو!

وائي

سائِين! سَڱُ سَندومِ، مَ ڇِڄي سين جوڳِيين.
هَلَڻَ جو هِنگلاجَ ڏي، آديسِنِ اُتومِ[٦]،
سائِين! سَڱُ سَندومِ.
نيئِي پُوربَ پارَ ڏي، ويراڳِينِ وِڌومِ،
سائِين! سَڱُ سَندومِ.

١- مبارڪون * جنهن منهنجي ڳالهه لالن تائين رسائي ٢- بهتر، ڀلي ٢a- اکين ٣- يا ٤- آئون ٥- ڪانگ جو ناخوشگوار آواز، ڪان ڪان، ٽان ٽان ٦- چيو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سوئي تيرٿ تڪيو[1]، سوئي پنڌ سندومِ،
سائين! سڱ سندومِ.
هو جو تيرٿ تڪيو، سامِين سونهايومِ[2]،
سائين! سڱ سندومِ.

داستان ٻيو

۱

سدا شوق پرين جي، قران قيريدار[3]،
مانَ سڃيهون[4] يار، اڳيان اکڙيون ڪٽي.

۲

تن اکين اتان[5] "سُڪ[6]"، ڪلندي ڪنن جي،
پرينِ پاپوهڻ[7] سين، ڏورِ ڪيا سڀ ڏک،
مارُهن[7a] ليکي ٻک، سامي سور سنها ڪيا.

۳

وچينءَ ويراڳين جي، متي ڪُنُچ[8] ڪوڪ،
محبتي ملوڪ، ساري سِڪ سنها ڪيا.

۴

سامي چاپين، سُڪ طلبين، سِکين نہ[9]، سامي!
آجا اورين پنڌ م، وِيتين وِسامي[10]،
گر ڪي تون نہ گڏين، چاپين انامي[11]،
دائم مدامي، پورو رهج پرينءَ سين.

۱- منزل، مڪان، اوطاق ۲- ڏيکاريوم ۳- قيري ڏيندڙ، فقير ۴- اسان سان اکيون ملائي، اسان ڏانهن نهاري، اسان کي نشان ڪري الاري، هٽي ۵- چوان ٦- شل سکي يا خوش رهو، ۷- مرڪڻ، خوش ٿيڻ، کلڻ ۷a- ماڻهن ۸- ڪنڌ، پاسي ۹- ڪونہ سڏرئين ۱۰- تڪجي ۱۱- انعامي، انعام وٺندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

سامِي چاپِين سُکُ طَلبِين، تَسا[oa] ڏيِين نَہ تَنَ،
مُاڙهُنِ ڏانهن مُنهن کِيو،* پنين اَتا ۾ اَنّ،
ڪاپَڙِي تو ڪَنَ، ڪِ چِيرايا چَشَنِ[ob] لئِي.

٦

پُورَبِي پُورِي وِيا، آسَڻَ آڏِيءَ راتِ،
سُيَمِ نہ سَناسِين جونَ، پَچارُونِ پريـاتِ،
ڪا ناهِ جوڳِيءَ ذاتِ، مِٽَ نہ مَعذُورِنِ[1] جا.

٧

پُورَبِيا[1a] پُورِي ويا، آسَڻَ اَجُ صُبُوح،
خِستُورِيءَ خوشبوءِ، آهي آديسِين ۾.

٨

مَتي راهه روان تِيا، پُورَبِ پُورِيائُون[2]،
هِي گَهرَ گهورِيائُون، اَگانڊِيائُون[3] اَڳِيان.

٩

پُورَبَ[3a] پيهِي، مون تان گهٽو نِهارِيا،
سُڌِ نہ مُڪِي سَجڻين، جيهِي نَہ تيهِي[4]،
هُئا پَرَڏيهِي، وَڃائي واٽَ تِيا.

---

oa- تسيا، تڪليف، جفا* ڏٺيءَ ڪان منهن موڙيو، ماٺهن ۾ اميد رکيو. ob- چسن، ذائقن ١- عذر وارن، ڪاٽيارن 1a- پورب جا، پورب جا پانڌي ٢- هليا، ٣- جوڙيائون، اڏيائون 3a- هتي، پڙهٽيءَ جي لحاظ کان 'پوربيا' هئڻ گهرجي. ٤- جهڙي تهڙي.

١٠

پُورَبَ مارِياسِ، ڪنهن دِرِ ڏِيان دانهَڙِي؟
مَتيُون ڏِينديِ لوڪَ کي، چَرِي پاڻُ تِياسِ،
جَنِين نہ جيهِياسِ، مان[2] لنئُون لَڳو تَنِ سين.

وائي

جَنِ جو وارِثُ تُون، اَلا! سي ڪيئَن رَهَندا نينڱَ منهنجا؟
آڳي[3] اَبَ خَلقِيا، پَلِي خَلقِيائِين پُون[4]،
جَنِ جو وارث تُون، اَلا!
جوڙِيائِين جوڙَ جَهانَ جي، چَئِي "ڪُنْ فَيَڪُونْ[5]"،
جَنِ جو وارثُ تُون، اَلا!
ڪُوڙِي دُنيا، ڪُوڙا پَسارا، ڏينهن مِرَيئِي ڏُون[6]،
جَنِ جو وارثُ تُون، اَلا!
آهِيُون اَلفَ[7] آسَري، مُحَمَّدُ مَحِيوسُون،
جَنِ جو وارثُ تُون، اَلا!

١- جهڙي آهيان ٢- مونکي ٣- آغا، ڏٺيءَ ۴- زمين ٥- "ٿيءُ، تہ پوءِ ٿي پيو." (ق- ش)
٦- پہ (٢) ٧- "الله" جنهنجو پهريون اکر الف آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ڪارايل

سر بابت:

هيءُ سر نہ ڊاڪٽر گربخشاڻي واري نسخي ۾ آهي ۽ نہ ڊاڪٽر ٽرمپ واري نسخي ۾، تنهنڪري سرڪاري ڇاپي وارا بيت قائم رکيا ويا آهن. ڪارايل نالي ڪابہ هندستاني راڳڻي ڪانهي. هن سر تي نالو مضمون مطابق رکيل ٿو ڏسجي؛ ڇاڪاڻ جو منجهس ڪارايل (مور يا هنج) جو ذڪر ڪيل آهي.

مضمون:

پکهن جو سرتاج موريا پڪهہ ڪيئن ٻين پکهن کان نرالو طريقو اختيار ڪري ٿو، تنهن جو ذڪر هن سر ۾ ڪيل آهي.

روحاني راز:

ڪارايل مان مراد آهي، رسول ڪريم ﷺ جن جي يا انهن بزرگن جي، جيڪي مرشد وٺڻ جا لائق آهن. پکهن ۾ جيئن هنج سونهي ٿو، تيئن رسول پاڪ ﷺ امتين ۾ مرڪي ٿو. جيئن هنج ٻين پکهن وانگر تاسري پاڻيءَ يا تراڪڙي تلاءَ ۾ نٿو گذاري تيئن وحدت جي واديءَ جو ڄاڻو مرشد بہ، ٿوري پاڻي (ٿورڙي عشق) تي قناعت نٿو ڪري، پر تار ۾ تري ٿو ۽ اونهي ۾ ٽٻيون ڏئي ٿو. پکهہ ڪناري تي ننڍيون مڇيون ماري گذارو ڪري ٿو؛ پر هنج پنهنجي غذا پاتار مان پيهي آڻي ٿو. هن جي روحاني خوراڪ عشق جي اوڙهہ ۾ آهي ۽ نہ ڪنڌيءَ تي. هنج اهوئي سر وڃي وسائي ٿو، جتي "پرين سنداس". ڪنگن جي صحبت مان هن کي ڪوبہ لطف نٿو اچي، تنهن ڪري هو ماڻڪن ميڙڻ لاءِ سنا سر ٿو سوجهي. هو (مرشد) ٻين جو سونهون ٿي، پنيءَ لائي، وڃيو حبيب سان هڪ ٿئي. سڄي سر جو راز داستان پهرين جي بيت نمبر ٢۴ ۾ سمايل آهي. سالڪ جي لاءِ بهترين نصيحت بيت نمبر ٨ ۾ ڏنل آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُر ڪارايلُ

داستان پهريون

۱

”وَحدَهُ“[۱] وائِي[۲]، چَڙهَندي[۳] چَياڻِين،
سو لُڙُ[۴] لَنگهيائِين، جِتي پارَڪَ[۴a] پَکِيانَ[۵].

۲

پَکّهنِ سين ٻانڌ هَٽِي[۶]، اُڏاڻو آڪاسِ،
جِتي پِرين سَنداسِ، سو سَرُ مَٽي[۷] هَنجَڙو.

۳

اَ ڪِڙِيُون اوڙاهہ[۸] ۾، اُيو تَڪي تارِ،
پِتُون[۹] جي پاتارِ، هَنجُ تِنين جو هيرُئون[۱۰].

۴

وَچِين نہ پيهِي، پِٽُ ءَ[۱۱] لَئِي پاتارِ ۾؟
ڪَندِيءَ تي ڪيهِي، هاجَ[۱۲] تُنهنجِي هَنجَڙا؟

۵

اُونِهي[۱۳] ۾ اوڙاهُ جو، هَنجُ تِتَهِين[۱۴] هوءِ،
اِيءَ ڪانيِئَرو[۱۵] ڪوءِ[۱۶]، جو ڇاڇِر[۱۷] ۾ چيرُون ڪَري[۱۸]؟

۱- هو هڪڙو آهي؛ الله هو ۲- آواز ۳- اُڏامڻ وقت ۴- درياه جو اونهو لڙاتيل پاڻي، طوفان ۴a- پرڪِيندڙَ ۵- پکين جا ٦- تير هٽي (ڇڏي) ۷- ڏانهن (وڃي، ڏسي) ۸- اونهو پاڻي، عميق بحر ۹- پرزا، ذرا (قيمتي موتي)، ڪاڏو، خوراڪ ۱۰- هريل، عادي، عادتي ۱۱- چگي غذا، سٺي ڪاڌي ۱۲- ڪم ۱۳- بحر، مهراڻ، سمنڊ ۱۴- اتي ۱۵- پکيءَ جو قسم ۱٦- ڪهڙو آهي ۱۷- چڪ، چڪڻ، ڍنڍ، ڍوري ۱۸- هلي، جهاڳي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

ٺِيو حُضُورِي[١] هاڻِ، سوجها[٢] پِيَسِ سَرَ[٣] جِي،
ڪُنڊبِي[٤] لَڏِي ڪاڻِ[٥]، پَکِيئَڙِي پاتارِ ۾.

٧

اَچو پاڻِي لُڙُ ٿِيو، ڪالُورِيو[٦] ڪَنگَڻِ،
اِيندي لَڄَ مَرَڻِ، تِنهن سَرَ مَٿي هَنجڙا!

٨

وِيڻو جيئَن وِماسِيِن[٧]، حَيرَتَ پِئُو مَ هَڏِ،
لاتِيُون[٨] جي لِباسَ[٩] جُون، سي چِپائِي[٩a] ڇَڏِ،
"آئُون"، "اَسِين" ڪَنِ جي، پاسي تَنِ مَ اَڏِ،*
تَنُ طالِبَنِ گَڏِ، تہ وِيجهو ٿِيين، وِصالَ کي.

٩

وِيڻو جيئَن وِماسِيِن، حَيرَتَ پِئُو مَ هورِ[١٠]،
اُونِهو جو اَچو وَهي، گِهڙِي ٿِنائِين[١١] گهورِ[١٢]،
ڏِنيُون[١٣] هَڏِ مَ ڏُورِ، گهورِيو گُبُ[١٤] گُسَنِ جو.

١٠

وِيڻو جيئَن وِماسِيِن، حَيرَتَ پِئُو مَ هاڻِ،
لَلَنِ[١٥] کي، لَطِيفُ چي، اَڇِي[١٥a] ساڻُ آراڻِ[١٦]،
ڪَنگَڻِ لَٿِي ڪاڻِ، گَڏِيو هَنجُ حَبِيبَ کي.

١ـ حاضر، مليو ٢ـ سمجهه، خبر ٣ـ وسندي جاءِ، ڊوري ٤ـ ٻُجهڙو، دل ۾ ڳالهه ساندِيندڙ (لڳ) ساڳئي اُچار سان 'ڪنڊڻ' مصدر جو مضارع فعل 'ڪُنڊبِي' ٿئي ٿو، جنهن جي معنٰي آهي: ڪوٺي، باريڪيءَ سان ڳولي.٥ـخزانو ٦ـ ميرو ٿيو، خراب ٿيو ٧ـ ٻُڏتيون پچائين، فڪر ڪرين ٨ـ تنواروں ٻوليون، ڳالهيون ٩ـ ٺڳي، دغا، ڪوڙ، فريب ٩aـ لڪائي ڇڏ، بند ڪري ڇڏ. *خوديءَ وارن جي صحبت ڇڏ ١٠ـ ٻُڏتي، فڪر ١١ـ اتان ئي ١٢ـ ڳول ١٣ـ ڪنڌيون، ڪنارا ١٤ـ غبار، مٽي، ٻُگ= تڪر پور ١٥ـ پکيءَ جو نالو ١٥aـ اڇي، صاف (پاڻيءَ) ١٦ـ مقابلو، اٽڪت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

پَکِي پِيهِي نِڳَيا، مَنجهان لِتڙِنِ[1] لَکَ، *
ڪَنِين ماڻِڪَ ميڙِيا، ڪَنِين رَتا يَکَ، **
پُنيءَ لائِي[2] لَکَ، ڳَڌِيو هَنجُ[3] حَبِيبَ[4] کي.

١٢

هَنجَنِ سِين هيڪارَ، جي ڳُڻَ ڪَرِي[5] نِهارِيِن،
ٻَگهن[6] سِين ٻِيهارَ[7]، ٻيلهه نہ ٻَڌِين[8] ڪَڌِهِين.

١٣

هارِيا هَنجَ! ٻَگهِنِ سِين، ڪِيهِي ٻَڌين ٻيلهه؟
ميرو[9] مَتائِيجِ تُون، اَچِي[10] ڪَرِ اُکيلَ[11]،
ڪَنگَنِ ساڻُ ڪُويلَ[12]، لَلا! جِمَ لَڙ پِيِين.

١٤

اَچو پِيو اَچاهہ[13]! تَہ اَچائِيءَ اُبهو،
وِهَڻُ وَڙُ[14] نہ آن[14a] جو، پاڻِيءَ لَڙَ لَلاهہ[15]،
سُسَرِ[16] ڏِجي ساهہ، ڪُسَرِ[17] ڪَنگَنِ[18] قَبرُون.

١٥

ڪُسَرِ ڪَنگَنِ قَبرُون، سُسَرِ ساڳاهيجِ،
هَنجَ هُتي جِي ڳالهڙِي، ٻَگهنِ مَ ٻوليجِ،
ماڻي تُون مڙِيج[19]، چَئيجِ مَ ڪِنهِين چِهنج[20] سِين.

١- واحد: لتاڙي اهو رکيل تختو جنهن تان ٻيڙيءَ مان لهي ڪنڌيءَ تي پهچبو آهي؛ شريعت جي راهہ.* گهڻا امتي چڪ کان نڪري اونهي پر گهڙيا. ** ڪن روحاني خزانا هٿ ڪيا، تہ ڪي رڱجي رتو ٿيا. ٢- رهبري ڪري ٣- عمدي پکيءَ جو نالو (رسول ڪريم صلي الله عليہ وسلم) ۴- دوست (خدا) ٥- خيال ڪري ڳڻ ڳوت ڪري ٦- ڪوڙن رهبرن ٧- ٻيو ٻيرو ٨- همراهي نہ ڪرين ساٿي نہ ٿين ٩- گندو پاڻي (شيطاني رستو) ١٠- سفيد پاڻي (شريعت جي راهہ) ١١- جلدي، اُڪلاءُ ١٢- خراب وقت، بي وقت ١٣- اي اڇا پکي! ١۴- سلوڪ، هلت، لياقت، عزت ١۴a- اوهان جو ١٥- لله يا للو ٿي، نامرد يا سست يا ڍڄڻو ٿي ١٦- سٺي سر، سٺي هنڌ ١٧- خراب سر، بڇڙي هنڌ ١٨- ڪانگن، ڪانگن جهڙن ڪمتر پکين ١٨a- سڱ ڪج ١٩- موتج ٢٠- چهنجهي، جيڪو اکين کان گهٽو ڏسي نہ سگهي.

١٦

سَرَ سُڪي سالَ ٿيا، * هَنجَ[١] هَرِيوئِي[٢] پير، **
ڪَنگُ ويچارو ڪيرُ، جو رَسي اِنَهِيءَ رَمزَ کي؟

١٧

آءُ اُڏامِي هَنجَڙا! سَرَ ۾ سارِينَئِي[٣]،
مَتان مازِينَئِي، پاڙِهيرِي[٤] پَهُ ڪَري.

١٨

سَرَ ۾ پَکِي هيڪَڙو، پاڙِهيرِي پَنجاهَه،
سَندِيءَ آسَ اَللهَ، لُڏِي لَهرِيَنِ وچ ۾.

١٩

ڏَلبوءَ[٥] مَنجِهه ڏَرِياهَه[٦]، پَکِي پَسِي آئِيا،
ويچارا وِيساهَه، آئِي اُتِ آڙائِيا.

٢٠

پَکِي جنهن پُڄائِيا[٧]، تنهن ۾ ساهُ نه ماهُ،
مَنجِهه ڪَرَنگهُ[٨] ڪاٺَ جو، مَتي پَکَنِ[٨a] گاهُ،
ويچارن ويساهه، مٿي پکن آئيو.

٢١

جيئن قَطرُ[٨b] چُڻيو ڪُڙِ[٩] پَرِپِين، ٻولَ ٻُجَهندين هَنجَ!
موتِي جي مِهراڻَ جا، پُورا چُڻُج پَنج،
اَجُ ڪِ صُباحَ سَنجَهه، ** تو ڏِيِيءَ[٩a] ۾ ڏيرُ تِيين[١٠].

---

* رسول ﷺ جن کي وفات ڪئي گهڻو وقت ٿيو آهي. ١ـ عمدو پکي (شريعت جي پابند سالڪ) ٢ـ آلو يا پسيل ٿي آهي، پنل. ** سالڪ شريعت تي قائم آهي. ٣ـ توکي ياد ڪن ٤ـ شڪاري، صياد (شيطان ۽ سندس فوج، يعني نفساني خواهشون) ٥ـ فريب، مڪر، ٺڳي، پکين ڦاسائڻ لاءِ ڪکن جو ٺاهيل پکي ٦ـ دنيا ڏانهن اشارو آهي. ٧ـ ماري ماٺ ڪيا، ڦاسارايا ٨ـ ڪرنگهو، پڃيءَ جو هڏو ٨a ـ کنين ٨b ـ قطري جهڙا، ميرانجهڙا موتي، ابلڪ ٩ـ ڪک، اندر، پيٽ ٩a ـ پکي ڦاسائڻ جو دام** جلدي ١٠ـ مرين، فوت ٿين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٢

ڪَوُنرَ[1] پاڙون پاتارِ ۾، پوُنرُ پِري آڪاسِ؛*
ٻِنِهِي سَندِي ڳالهڙِي، رازِقَ آندِي راس،**
تنهن عِشقَ کي شاباسِ، جنهن مَحَبتِي ميڙِيا.***

٢٣

ڪَوُنرَ پاڙون پاتارِ ۾، پوُنرُ پِري ۾ سُجَ،
ٻِنهي سَندِي ڳالهڙِي، عِشقَ اِيَّ اُهَجَ،****
توءِ[2] نہ لَهِينِ اُجَ، جي پِيئو پِيئَنِ پاڻَ ۾.

٢٤

ڪَنڌِيَنِ ۾ ڪوھُ ڪَرِيِنِ؟ گسَنِ ۾ مَ گُذارِ،
وَحِي وَحدَت وِيءَ[3] ۾، گُهتُون[4] چَڏي گھارِ،
شَرِيعَتَ جو سَرُ[5] لَهِي، تَنُ تِتائِين تارِ،
حَقِيقَتَ هَنجَنِ سين، طَرِيقَتَ تَنوارِ،
مَنجهان مَعرِفَتَ سين، اَندَرُ تُون اُجارِ،
هِدايَتَ جي هُوءِ ۾، چُٽِيو[6] تُون چانگارِ[7]،
تہ پاڙِهيري[8] اِنَ پارِ، ڪونہ ڏِسِين تُون ڪَڏهِين.

٢٥

جيھَ[9] لوڪُ جَهَپَ[10] ڪَري، اوهيرَ[11] اُڏامَنِ،
پِٽُون[11a] جي پاتار جا، اُچيتارِيو[12] چُٽَنِ،
ڪوھُ ڪَندا تَنِ، پاڙِهيري پَھُ ڪَري؟

١- ڪنول گل جون * ڪنول گلِ کي پاٽيءَ سان ۽ پوُنر کي هوا ۾ اڏامڻ سان. ** ٻنهي کي رزق ڏيندڙ (خدا) محبوب سان ملائي ٿو. *** هي عشق جو نشان يا پتو آهي، هي عاشقن جا مثال آهن. ٢- تنهن هوندي بہ، پوءِ بہ ٣- ٻيلي، سبز ميدان ۴- گوڙنات يا گيسر جڏي، هيڏانهن هوڏانهن وڃڻ ٥- ڳجهہ، اسرار، وسندي، جاءِ، ڊورو ٦- چڱيو، ڪايو ٧- ٻولي ڪر، لات لنؤ ٨- شڪاري، شيطان ٩- جنهن وقت ١٠- ننڊ ١١- اوڏي مهل 11a- سنهڙا موتي ١٢- چت ڪيو، ياد ڪيو، خيال سان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٦

ماڻڪَ چُوڻو[١] جَنِ جو، هَنجَ حُضُورِي[٢] سي،
چِلُرَ[٣] ۾ چُهنبَ هَڻِي، مَڇِي ڪِينِ[٤] نہ اي[٤a]،
لوڪَ نہ لَکِيا[٤b] تي[٥]، جيلانهَن پوئَنِ[٦] پَگهنِ گڏيا.

٢٧

هَنجَ مِڙوئِي هَنجَ، ميرو مَنجهِنِ ناهِ ڪو،
جِتي رَهَنِ سَنجَهہ، سو سَرُ ڪَنِ سُرَهو.

٢٨

سَرَ اُهي ئي اَڳِيان، پَکِي پِيا پِيا،
جَنِ لَمِيو لاتُون ڏِنيُون، سي ويچارا ويا،
پاتُوندَرَ[٧] پِيا، وَڃِي ڪِينجَهرَ ڪَنڌِيين.

٢٩

وِيا مورَ مَرِي، هَنجُ نَہ رَهِيو هيڪَڙو،
وَطَنُ ٿِيو وَرِي، ڪوڙَنِ ڪانيئَرنِ[٨] جو.

٣٠

سُرَهو سَرُ وِڃائِيو[٩]، ڪُوڙَن ڪانيئَرنِ، *
رُنا روهُ[١٠] وَڃَنِ، ڪنهن هِيٺائِيءَ ڪان هَنجڙا.

١ـ ڪاڙو، غذا؛ چوندڻ لاءِ شيءِ، مطلوب ٢ـ واصل، دوست سان گڏ ٣ـ گپ، چڪ، گاه جو قسم ٤ـ ڪائينِ ٤a ـاِهي ٤b ـ سُجاتا ٥ـ تنهن ڪري ٦ـ پِٺَن، گهمن ٧ـ سخي، وندبيندڙ، در پٽيندڙ ٨ـ پکيءَ جو نالو ٩ـ خراب ڪيو* اصيل پکي اڏامي ويا آهن، جنهن ڪري سهڻو سر ڪانگن جي اچڻ پوڻ ڪري خراب ٿي پيو آهي. ١٠ـ جبل.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وائي

يـَلو، جيڏِيُون! آئُون جا بَلوچِي جِي آهِيان.
ڪَنيزَڪَ ڪيچِيَنِ جِي، ناتَرِ نانءُ سَڏائِيان،
پيزارَ پُنهُونءَ جامَ جِي، اَڪِين سين اُٺائِيان،
يـَلو، جيڏِيُون! آئُون چَشمَنِ سين چائيان.

داستان ٻيو

١

سو پَکِي، سو پِجِرو، سو سَڱُ، سو ئِي هَنجُ،
پيهِي جان پَروڙِيو، مُون پنهنجو مَنجُهه،
ڏِيلَ[١] جنهن جو ڏُنجُهه[٢]، سو مارِي[٣] تو مَنجَهه قِري. *

٢

ڪارايَل[۴] جي ڪوڏَ[٥]، مُون ڪينجُهرُ سَڀِ نِهارِيو،
وَرِي واهيري[٦] نَہ وَريا، لَلا[٦a] لاڪِيٽِيءَ[٧] لوڏَ،
هِنئين جَنِين سين هوڏَ[٨]، سي هَنجڙا سَڀِ هَلِي وِيا.

٣

سَنَهان يانءِ مَ سَپَ[٩]، وِياءُ[١٠] واسِينگَنِ جا،
جَنِين جِي جَهڙَپَ[١١]، هاٿِي هَندان[١٢] ئِي نَہ چُرِي.**

١ـ بدن ۾، جسم ۾ ٢ـ ڏک، اهنج، اوک ٣ـ شڪاري (شيطان، نفس) * شيطان جنهن مونکي ٿوٿا ڇپايا آهن، سو اندر ۾ ئي گهر ڪيو ويٺو آهي. ۴ـ مور (رهبر، مرشد، رسول ڪريمﷺ) ٨ـ ٥ـ شوق ٦ـ آکيري، پکين جي وِهڻ جي جاءِ ٦a ـ پکيءَ جو نالو ٧ـ لکن جي، عمدي ٨ـ محبت، ڪشش، ڇڪ، سِڪ ٩ـ نانگ ١٠ـ اولاد ١١ـ جهٽ، ڏنگ ١٢ـ انهيءَ هنڌ تان ** جن جي ڏنگ لڳڻ ڪري هاٿي بہ اتي جو اتي مري پوي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

سَنَهان يانءِ مَ سَپَ، سُڪا جَنين پيٽَ،
تَنين جِيءَ جَهپيٽَ[١]، جُنگِنِ[٢] کي جوکو ٿئي.

٥

آسَڻَ جَنِ اَريجَ[٣] ۾، اُو ڪچَرَ[٤] وِهَه[٥] ڪَري[٦]،
تَن جا منهن مَلڪَنِ جِهڙا، تِڪو تان نَہ ٽري،*
جي اُنهِين ساڻُ اَڙي[٧]، تَہ ڪانهي جاءِ جَريءَ[٨] جِي.

٦

آسَڻَ جَنِ اَريجَ ۾، تَنِ جي وِهَه وَرَنُ[٩] پيو،
تَنِ جو ڪَندو ٻِي ڪَمُ ڪَري، جي مَٿِسَ پيرُ پيو،
پُرِيَنِئان[١٠] آهي پَڌرو، تَنِ نانگَنِ جو نِهو[١١]،
ڪِلي[١٢] ويلَ ڪِهو[١٣]، جو سامُهون ٿِئي سَپَنِ کي؟

٧

ڪنهن ڪنهن ڪاريءَ ذاتِ کي، مورَ بہ مَتائين،**
جي چِتُرا چِکيا ڪَري، تہ وَڳَ وَرائي ڏِينِ،
ساٽَ سَمورا نِينِ، مَنين ياٽِي موتِيا.

٨

پِهرين ڪاري نانگ جِي، کو چِرڪِيَلُ[١٤] چيڙَ ڪَري،
جي هَٽي ڏَنگُ ڏسائيو، تہ ويجهو تان نَہ وَري،***
جيڪِي[١٥] تَپِ[١٦] مَري، جيڪِي سِڪي صِحَتَ کي.÷

١- چڪ، ضرب، ڏنگ ٢- بهادرن ٣- بنا ريج جي زمين، سکل يا ٺوٺ زمين ٤- نانگ ٥- زهر ٦- پڪي، پوري، سچي (موتمار) * هو ڏسڻ ۾ سهڻا آهن، پر ڏنگ هڻ کڻ (موتمار، اڻڻ ماريندڙ) اٿن ٧- پلاند اٿکي ٨- ذري، ٿوري ٩- رنگ ١٠- پُرِيَنِ کان، نسل يا پشت کان ١١- بنياد، نسل، ذات، واسطو، ٻِنڍ، ننگ ١٢- جنگ ١٣- ڪهڙو، ڪير ** ڪاري نانگ جي ڪنهن ڪنهن قسم کان مورَ بہ پاسو ڪن ٿا. ١٤- ڏنل *** جيڪڏهن چِتائي ڏنگ هٽي تہ ڏنگيل ماڻهو ويجهي ڇَڪَ مان علاج ڪرائي واپس گهر نہ موٽي سگهي١ ١٥- يا تہ ١٦- اٽي جو اٽي، انهيءَ هنڌ، اُٽ. ÷ يا تہ اُٽ مري يا وري صحت سدائينءَ پيو سِڪي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٩

کَپُرَ گاروڙِيَنِ[۱] سين، وَڏو وِڏوءِ ويرُ،
نانگَ! نہ وِينديُن نِڪِري * تو ڏرَ مَتي پيرُ،
هِيءُ تَنِين جو ڏيرُ[۲]، جَنِ اِجهوناگُڙهہ جَلائيو.

وائي

لِڪَ[۳] سينءِ[۴] لُلو پَتو[۵]، ڪُوڙي راندِ، ڪوڙو چَنِڪو.
لُنيو جيئن لامِين چَڙهِين، ڪَريو ڪارايَلَ! ڪَنِڪو[۶]،
ڪُوڙي راندِ، ڪُوڙو چَنِڪو.
ڪِ تو ڪَنِين نہ سُئو، شَهِبازَ[۷] جو سَنِڪو،
ڪُوڙي راندِ، ڪُوڙو چَنِڪو.

۱- موالي، مست، جوڳي فقير، نانگ مَندڻ وارن * اي نانگ! ٻيجي چِتي نہ سگهندين
۲- ديرو، رهڻ جي جاءِ ۳- ذري ۴- تائين ۵- خوشامد ٦- ڪاه، هلان ۷- وڏي باز.

سُر پرڀاتي

سر بابت:

پرڀاتي هندستاني راڳڻي آهي، جا صبح جو ڳائبي آهي. هيءُ سر ڊاڪٽر گربخشاڻي واري ڇاپي ۾ ڪونهي. ڊاڪٽر ٽرمپ واري ڇاپي ۾ چوڏهن بيت آهن، سرڪاري ڇاپي ۾ سورنهن بيت آهن، پر هتي بمبئي واري ڇاپي مان ٻارنهن بيت، نمبر ۱ ، ۲، ۳، ۴ ، ۱۲، ۱۳، ۱۴ ، ۱۵ ، ۱٦، ۱۷، ۱۸ ، ۱۹ اضافو ڪري ڪل ستاويهه بيت ڏنا ويا آهن.

مضمون:

لس ٻيلي جي هاڪاري حاڪم سپڙ سخيءَ جي ساراهه ۾ بيت چيل آهن. هنن بيتن کي سنڌي ٻوليءَ جي قصيدن جو ابتدائي دور چئجي ته ٺهي اچي. سر بلاول ۾ ٻه شاهه، جادم جکري جي تعريف ۾ بيت چيا آهن. سپڙ سخي، شاهه ڏنو ڪونه هو پر، ٻڌو هو، تنهن ڪري هن جي تعريف خوشامد جي خيال کان نه ڪيل آهي.

روحاني راز:

جيتوڻيڪ بيت سپڙ سخي جي سخاوت جي ساراهه ۾ چيل آهن، پر ماڻهو اهي خدا ڏانهن منسوب ڪري پنهنجن آسن اميدن جي برآوريءَ لاءِ نمازِ بعد پڙهندا آهن. چند بيتن ۾ سپڙ جو نالو اچي ٿو، ورنه اهي مدحي بيت الله جي ذات سان نهايت سهڻي مناسبت رکن ٿا. خداوند تعاليٰ سڀڪنهن کي رزق رسائي ٿو. هو ڪافر کي به سنڌس ڪفر سبب پيٽ قوت کان محروم نٿو رکي. هو 'هاٿيءَ کي مڻ ۽ ڪِئليءَ کي ڪڻ' وانگر، سيمرغ کي قاف تي قوت موڪلي ٿو، تيئن سخي سپڙ به هر ڪنهن سائل کي پيو نوازيندو هو. هو اهو ڪونه ڏسندو هو ته سائل خيرات جو مستحق آهي يا نه، پر آيل کي موٽائڻ مهڻو سمجهندو هو. جڏهن فقير ڪو اسان جي آڏو صدا هڻي، ته اسان کي اهو نه ڏسڻو آهي ته هو اسان جي خيرات جو لائق آهي يا نه! اسان کي انهيءَ مهل اهو خيال اچڻ گهرجي ته آيا جيڪي اسان کي خدا ڏنو آهي تنهن جا اسين حقدار آهيون يا نه- جيڪڏهن الله جون عطا ڪيل نعمتون، اسان جي حق ۽ حصي کان زياده آهن ته اسان کي به خدا جي ٻاجهه مان سبق حاصل ڪري، ڏان ڏيڻ گهرجن. انسان کي ڪوشش ڪري پاڻ ۾ الله جون گهڻيون وصفون پيدا ڪرڻ گهرجن، جيئن هن سان هڪ ٿيڻ جي لائق بڻجي.

ڏاتار ڏڏن کي ڏاڻ ڏئي ٿو ۽ لڱن کي لک لنگهائي ٿو. هو ذات تي ڏات نٿو ڏئي، تنهن ڪري اسان کي وهي لهڻ گهرجي. جيڪو عبادت ڪندو سوئي الله جي اوڏو ٿيندو. عبادت ڪرڻ وقت علم ۽ ادراڪ کي ترڪ ڪري اٻوجهه ٻنجي الله جي آڏو وڃڻ گهرجي. 'ڏڏُ ٿِي ڏان گهرج تُون' چاڪاڻ ته 'اِي دَرُ اَبُوجَهن جو' آهي. تڪبر ڪنڌ ير ڪيرائيندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر پرڀاتي

داستان پهريون

١

اِيءُ نہ ڀانَنِ[1] ڀيرُ[2]، جيئَن ڪِينَرُ[3] ڪِيرِيءَ[4] تنگيو،*
سُونهارِي[5] صُبُوحَ سين، وِجهي وِيٺين وِيرُ،**
توکي چُوندو ڪيرُ، ڪِيرَتَ[6] ڏاران[7] مَگِتو؟

٢

سُتو ڪِيئَن نِنڊُون ڪَرِين، رو[8] وِهاڻِيءَ[9]، رُوءِ[10]،
سُيان[11] ساز سَندوءِ، پِيو هوندو پَٽَ ۾.

٣

سيرانڊِيءَ ساز ڪِيو: سُمهِين سارِي راتِ،
جاجِڪاڻِي[12] ذاتِ، اِيئَن هوءِ اَڳِهين؟[13]

٤

جَنِين سُڪ ناهِ ڪو، چارَڻ[14] سي چَنِجَنِ،
رُڃَنِ راهَہ پُڇَنِ، مَتي ڪُلهنِ ڪِينَرا.

١ـ لنگهن، مگڻهارن ٢ـ نشان، نمونو، پرتو، چمڪاٽ، نور ٣ـ سرندو ۴ـ ڪلي، ڪوڪي
* سرندو (عبادت) ڪليءَ ۾ تنگي، ڪاهل ٿي ويهڻ، مگڻهارن جو ڪم نہ آهي (بندي کي بندگي جڳائي) ٥ـ سڀوري، سونهن واري، چڱي، ملوڪ ** ڀلاري صبح جو تون ستو پيو ننڊون ڪرين. ٦ـ سرندي ٧ـ بنان، ڪانسواءِ ٨ـ تون ڳوڙها ڳاڙ، وڃ (رفتن مان رو) ٩ـ صبح جو، اسر جو ١٠ـ ڳوڙها ڳاڙڻ آهي ١١ـ سياڻي ١٢ـ ڳائڻ وارن جي، مگڻهارن يا سوالي فقيرن جي ١٣ـ اڳيري، زياده عزت واري، بهتر ١۴ـ چنگ وڄائڻ وارو، مگتو، مگڻهار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

مُوڙهو[١] پِنِين[٢] مَڱِڻا، ڪيڏانهن هُئين ڪالهه؟
لنگها! ڇڏِ، لَطيفُ چئي، اُجهڙَ[٣] جا اَفعالَ[٤]،
سَپَڙَ[٥] دَرِ سُوالَ، ڪَرِ تہ قِيمَتَ[٦] آئِيين.

٦

چارَڻَ[٧] لَڱو[٨]، پِنڊَ گهڻو، ڪِي چوٽاٽِيءَ[٩] چَئيج،
هِتِ ڪِي هَلائيج[٩a]، اُتي آئُون نَہ اَچڻو.

٧

جيڪِي ڏِڏَنِ[١٠] ڏِي، ڳُجِهيان نِي ڳُجهہ ۾،
سو جي سُڻَنِ، ڪَڏهين، ڪِيرتِ وارا[١١] ڪي،
تہ سازَ مِڙوِئي سِي، هُوندَ پِٽُون[١٢] ڪَنِ پَلڪَ ۾.

٨

اُتِ ڪِيرت[١٣] وارا ڪيترا،* ڪيرت ڪَبو ڪوهُ،
جيڪِي بَندو ڪَمُ ڪَري، سو مِڙوِئي ڏوهُ،
تُون پارِسُ، آئُون لوهُ، جي سَچِين[١٤] تہ سونُ ٿِيان.

٩

اُتو آپوجهاءُ، سَپَڙَ جو سَڏَ ٿِيو،
جيئَن اِئين[١٤a] ڪِيرَتَ نَہ سِکيا، تيئَن پاڻان[١٥] رِيڌو[١٦] راءُ[١٧]،
”مَڱو مُون مُلاءُ[١٨] آئون اوان[١٨a] جو آهيان.“

١- مُنجهيل، غمگين ٿيو ٢- گهمين، پِنڪين ٣- رلڻ، ڏورڻ، ڳولڻ ٤- ڪم، عادتون ٥- هڪ مشهور سخي مرد جو نالو ٦- قيمت واريون شيون، وڏي ۽ سٺي خيرات ٧- مڱڻهار ٨- منڊو، عاجز ٩- چوٽيءَ واري، اعليٰ درجي واري، داتا يا سخيءَ کي ٩a- موڪلج، اماڻج ١٠- موڳن، نڪمن، نادانن ١١- ڳائڻا، ماهر، ساز وڄائيندڙ، چارڻ ١٢- پرزا پرزا ١٣- ڪم ڪار، عقل، عبادت* خدا جي اڳيان ڪئين عابد ۽ پرهيزگار موجود آهن. ١٤- اکيون ملائين، نظر ڪرين، مهر جي نظر سان نهارين ١٤a- اوهين ١٥- انهيءَ ڪري ئي، خودبخود ١٦- پرچي پيو، مهربان ٿيو ١٧- راجا (سپڙ، خدا) ١٨- وتان، کان. ١٨a- اوهان.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٠

ذاتِ نہ آهي ذاتِ تي، جو وَهي[١] سو لَهي،
آرِيُون[٢] اَبوجَهنِ جُون، سَپَرُ جامُ سَهي،
جو راءَ وَتِ راتِ رَهي، تنهن جُکِي[٣] تان نہ تِئي.

١١

ٻولِيُون ٻيلي جُون ڪَري،* پاسي پَرِ پِيو،
سُٽائِي سُتَنِ کي، وهاٽِيءَ وِيو،
جاٽِي کِينَ ٻِيو، سُرُ سِکِيوئِي هيڪَڙو.

١٢

ٻولِيُون ٻيلي جُون ڪَري، پاسي پَرِ پِيو،
چارَڻُ چاڙهي چَوڏولَ ۾، تِنهان پوءِ نيو،**
رُچِي[٤] راتِ ڪِيو، سَرِفرازُ[٥]، سَيّد چئي.

١٣

ٻاجهاڻُو ٻيلي ڏٽِي[٦]، ٻُجهان[٧] ٻاجهَ تِئِي[7a]،
سَپَرَ سا سُئِي، جيڪا چارَڻَ چِتَ ۾.

١٤

جاٽين تہ ٻِہ[٨] نہ جاڻُ، اِيءُ دَرُ اَبوجَهنِ جو،
اِنَ دَرِ سي ئي اَگِهيا، جَنِ نہ ٻانئيو پاڻُ،
ريجهاڻُو[٩]، راجاڻُ[١٠]، آهي[١١] اَبوجَهنِ جو.

١- خدمت ڪري، چاڪري ڪري ٢- آر، انگل ٣- ٻڪ، لنگهڻ * جهنگلي راڳ ڳائي، تمام رواجي راڳ ڳائي راءُ ريجهائڻ جي ڪوشش ڪري ٿو. ** معمولي راڳ ٻڌڻ ڪري ٻہ ڏڏن جي ڏاتار تي گهڻو اثر ٿيو ۽ مڱڻهار کي عزت سان ڏولي ۾ پاڻ وٽ راضي ٿي گهرايو. ٤- راضي ٿي ٥- اعليٰ درجي وارو، عزت ۽ مانَ وارو ٦- لسٻيلي جو ڏٽي، ملڪ جو سردار، سپرَ جنهن کي ماٿهو اهو لقب ڏيندا هئا ٧- سمجهان ٿو 7a- ٿِيِ ٨- ٻہ، تنهن هوندي بہ ٩- راضي ٿيو، پرتو، ريڌو ١٠- راڄ جو سردار، راجا ١١- مددگار آهي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٥

ڏڏَ تِي ڏانَ[1] گهرِج تون، ڇَڏِ وِڃا[2] وِڃائِي،
سَپَرَّ راتِ سنباهِيا، تازِي تو لائِي،
جو ڄاڻِي نہ ڳائِي، تنهن سين ٻيلي ڏِٺِيءَ ٻاجَهہ ڪِي.

١٦

صُبوحَ جو سُهاڳُ[3]، مَڱڻهارَنِ ماڻِيو،
ڏِناڻُون ڏاتارَ ڪي، وَڏِيءَ ويرَ[4] وِهاڳُ[5]،
وَسِ منهنجي ناهِ ڪا، سيڻَنِ هَٿِ سُهاڳُ،
پِرِيَنِ سين پُهاڳُ[6]، مانَ نِماڻِيءَ نَصيبُ ٿِئي.

١٧

پِيو ليٽِين لُٽَ[7]، سَڄِيُون راتِيُون سُمهِين،
اُٿِي آڏِيءَ نہ ڪَرِين، سَپَرَّ سان سَهَٽَ[8]،
رُونجهِي[9] راتَ اُپَنِيا[10]، پيٽِنِيئُون[11] پاٽِيَٽَ[12]،
ميڙِي تِنان مَٽَ، چوندِي پَرِيا چارِٽِين.

١٨

ڏاتارَ ڏُکَ ڪَيا، * پاڻان مَتِي مَڱڻِي،
"مُون دَرُ ڇَڏِيو مَڱڻا، مَڱِين ڪوهُ ٻِيا؟
تَڏِهن تو پِيا، وِچان وِلَها[13] ڏينهڙا". * *

١ـ خيرات ٢ـ علم، ڄاڻ ٣ـ پتار يا پرجهلي جي هٿان مهر يا خوشي ۴ـ سويل ٥ـ ٻهاڳ، صبح جي راڳڻي، پرڀاتي ٦ـ ميلاپ، وصال ٧ـ گهٽو ٨ـ وَرونهن، ونڊر ٩ـ سپرّ جي ذات ١٠ـ ڪوليا ١١ـ پيتين مان ١٢ـ موتي، آبدار جواهر.* سخي مرد ڏوراپا ڏنا يا شڪايت ڪئي. ١٣ـ سچا، سڪنا ** جن خدا جو در ڇڏيو، ٻيا در پينيا تن کي تنبيہ ڪيل آهي تہ هي جو ڏکيا ڏينهن ڏٺا اٿئي تن جو سبب ئي اهو آهي.

١٩

مَڱُ تِھين ڪان مَڱتا! جو ڏيھاڙي تو ڏي،
ڪُوڙا دَرَ دُنيا جا، جاچڪَ مَڱين جي،
سُيان تُنھين ڪيO، موتِي ڏِيندا مُنھن ۾.*

٢٠

ڪَڙَھَہ[1] اڳيان ڪَپُ[2]، ڏِيھاڙي ڏاتارَ جي،
لَنگھا![3] لاھِ مَ لِڪَ سِينءَ، مَنجھان چاڙوتِ[4] چَپُ،**
مَڱڻھارَن مَپُ[5]، ڪونھي پِيو ڪيرَتَ ري.

٢١

سَپَڙُ ساھُ پَساھِ، جاچڪَ! جمَ وِسارِيين،
رِيھي[6] رُپي سَنديون، تَندُون تُنبي ڪي پاءِ،
لَنگھا! تُون لِيلاءِ، اَڳيان وَڃي اُنَ جي.

٢٢

ميرا پَسي مَڱتا، سَپَڙ سَڏَ ڪِيا،
سَڀوڄهن سُئا، اَپوڄهن آسَرو.

٢٣

تُون سَپَڙُ، اَڻون سيڪَڙُو[6a]، تُون صاحِبُ، اَڻون سَڳُ[7]،
پُڇِي تنھنجو پڳُ[8]، ڪُلھي[9] پاتمِ ڪِينرو.

O توڪي * توکي خدا ڪان سواءِ جيڪي بيا ڏيندا سي ڏئي پوءِ مھڻا پڻ ڏيندا. ١- دروازي، لنگھہ، ڪڙھائي، لنگر، خيرات لاءِ چڙھيل ديڳيون ٢- رو ۽ زاري ڪر ٣- اي مڱڻھار! ٤- وير، دشمنيءَ، ڪيني، بدنيتي** اي مڱڻھار! ڪيني سببان تون تان خيرات گھرڻ وارو ساز ذري تائين بہ نہ لاھج (ھميشہ ڳائيندو رھج) ٥- ماپ؛ وجھہ، چارو ٦- ريھ ڏئي، ريھ سان ڳنڍيي 6a- سِڪڻو، سوالي ٧- ڪتو ٨- پير، پتو، نشان ٩- ڪلھي ۾.

www.sindhsalamat.com   books.sindhsalamat.com

٢٤

تُون سَپَرُ، آئُون سيڪَرُو، تُون ڏاتارُ، آئُون ڏُڌُ،
سُٺي تنهنجو سَڌُ، ڪُلهي پاتُمِ ڪِينَرو.

٢٥

تُون سَپَرُ، آئُون سيڪَرُو، تُون ڏاتارُ، آئُون ڏوھُ[1]،
تُون پارِسُ، آئُون لوھُ، جي سَچِين تَہ سونُ ٿِيان.

٢٦

ڏاتارُ تَہ تُون، ٻيا مِڙُئِي مَڱِتا،
مِينهَن[2] تَہ مُدائِتا[3] وَسِنا، سَدا وَسِين تُون،
جي گهرُ اَچين مُون، تَہ مِيرِيائِي مانُ لَهان.

٢٧

اُڀِريو تارو، اُٿِي وَرَا! وِهاڳُ[4] ڏي،
سَپَرُ رِيسارو[5]، چِتُ پَرِڪِي چارَڻين. *

وائي - ا

ٻي دَرِ وانءُ[6] مَ ڪيڏاهِين، اَلا! تُون جامَ مَڱِيندين مَڱَتا!
ڦيرِ مَ هِنيُون، ڪَنڌُ، ڪِيارِي، ڏِيندَءِ هاجَ هِتائِين[7]،
اَلا تُون جامَ مَڱِيندين مَڱَتا!
مانِڪَ، موتِي، مالَ خَزينا[8]، ڏِيندَءِ ٻيلي سائِين،
اَلا تُون جامَ مَڱِيندين مَڱَتا!

١ـ ڏوھاري، گنهگار ٢ـ مينهن ٣ـ مند يا موسم تي، وقت ۴ـ صبح جي راڳڻي، پرڀاتي ٥ـ غيرتمند* مڱڻهارن (عبادت ڪندڙن) جون دليون (نيتون) ٿو پرکي. خدا جي اڳيان مڪر ڪين هلندو، سچي دل سان ڪيل عبادت ئي قبول پوندي ٦ـ وڃ ٧ـ هتان، هن هنڌان ٨ـ خزانا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

وِرچي تُون وِهاڳَ ڪان، مَتان ڏِيين پاهِين[١]،
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!
دَرِ داتا مَڱُ مَڱڻا، اندا! هوئِجِ اوڏاهِين،
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!
مُذَڪِرَ[٢]! مَتان ڇڏِين، هَٿان[٣] هيڪڙائي،
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!
ٻِيُون ڏي ٻِينِ ڪي، سَمو ڪَڻُ سَوائِي، *
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!
"اِنّ اللهَ وِترٌ يُحبُّ الْوِتْرَ[٤]،" وَحدَتَ واڳَ وِڌائين،
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!
پنهنجي طَرَفِ پاڻهين، سائِلَ سَڏيائين،
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!
جِتي جَوانَن ڪي، ڪوٺي ڪُٺائين،
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!
اُتي عاشِقَنِ ڪي، اُلفَتَ اَهنجُ ڏِنائين،
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!
'اَلاِنْسَانُ سِرِّي وَاَنَا سِرُّهٗ،' اِنَ پَرِ اُتائِين[٦]،
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!
ڳُجهُ ڳُجهاندَرَ ڳالِهيُون، رازُ نَہ رَکيائِين،
اَلا تُون ڄامِ مَڱيندِين مَڱڻا!

١- پنٺي ٢- اي مانجهي مرد! ٣- دست بردار ٿئين، دعويٰ ڇڏين * سپڙ سمو (خدا يا محمد ﷺ) ٻين کان سوايو (سرس) سردار آهي؛ تون انهيءَ جي دامن جهل. ۴- تحقيق الله هڪڙو آهي ۽ کيس هيڪڙائي پسند آهي (حديث) ٥- انسان منهنجو (خدا جو) ڳجھ آهي ۽ آئون هن جو ڳجھ آهيان (حديث قدسي) ٦- چيائين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پسو پينارَنِ کي، پَٽَ ۾ پاڻ وِڌائين*،
اَلا تُون ڄامَ مَڱيندين مَڱَڻا!
اَڊِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، مُون سين مِهَرِ ڪِيائين،
اَلا تُون ڄامَ مَڱيندين مَڱَڻا!

وائي-٣

وَڏڙا[1] ڏانَ ڏِنائِين، ڪِيائِين رَختُ[2] ريزالَنِ[3] جو،
اَنڌا مَنڊا آئِيا، سَخا سَڏِ وِڌائِين،
ڪِيائِين رَختُ ريزالَنِ جو.
ڪِينَ مَنجهان جو ڪِي ڪَري، سو نَہ بساراهين سائِين!
ڪِيائِين رَختُ ريزالَنِ جو.
"وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ[4]،" اِيئِين اُتائِين[5]،
ڪِيائِين رَختُ ريزالَنِ جو.
نَوازِيائِين نطفو[6]، مَنجهان ڪِينَ ڪِيائِين،
ڪِيائِين رَختُ ريزالَنِ جو.
حِرفَتَ حَرِيفَنِ جِي، پِيري سَڀِ پَچائِين،
ڪِيائِين رَختُ ريزالَنِ جو.
حاسِدَ سَڀ حَسَدَ ۾، مُدَعِي[7] پاڻَ[8] مُنائِينَ،
ڪِيائِين رَختُ ريزالَنِ جو.
اَڊِيُون! عَبدُاللّطِيفُ چي، آهِ پاڻ وَتَندڙُ[9] سائين،
ڪِيائِين رَختُ ريزالَنِ جو.

---

* ڏسو! تہ خدا انهن سوالين کي ڪيئن نہ ٿو موٽائي جن جي چت ۾ چاوت آهي، يا ڏسو! تہ خدا سائلن جي پيڙي ڪيئن ٿو پري. ١- وڏا ٢- سامان، سمر ٣- ڪمينن، لفنگن بدچالن، بدڪارن ٤- جنهن کي وڻيس تنهن کي عزت ڏي ۽ جنهن کي وڻيس تنهن کي ذليل ڪري (ق- ش) ٥- چيائين ٦- منيءَ جو قطرو، جنهن مان الله انسان اُپايو. ٧- ڪوڙي دعويٰ ڪرڻ وارا ٨- خود بخود، پاڻهي ڄاڻهي ٩- جيڪي ڪيس وڻي سو ڪندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سُرُ ڏَهَرُ

سر بابت:

هيءُ سر، ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري نسخي ۾ نہ آهي. ڊاڪٽر ٽرمپ واري نسخي ۾ سر جو نالو ڏاهَرُ آهي. ڏهر لفظ جي معنيٰ پرمانند صاحب پنهنجي لغت ۾ هيءَ ڏني آهي:
A kind of tune or verse, a valley between sand hills.
يعني هڪ قسم جو سر يا نظم، واريا سيءَ پٽن جي وچ واري ماٿري. ڊاڪٽر ٽرمپ ۽ سرڪاري ڇاپي جي ٻئي داستان ۾ ويهہ بيت آهن، پر هتي بيت نمبر ٦، ٧، ١٩، ٢٠ ۽ ٢١ بمبئي واري ڇاپي مان اضافو ڪيا ويا آهن. ڊاڪٽر ٽرمپ واري ڇاپي ۾ ارڙهن بيت آهن، پر هتي بہ بيت نمبر ١٦ ۽ ١٧ اضافو ڪيا ويا آهن. چوٿين داستان واري ڇاپي جي ايڪونجاهہ بيتن ۾ بيت نمبر ٥٢ سرڪاري ڇاپي مان اضافو ڪيو ويو آهي ۽ واڻي ڊاڪٽر ٽرمپ واري اختيار ڪئي ويئي آهي.

مضمون:

هن سر ۾ مختلف موضوعن تي بيت ڏنل آهن. پهرئين داستان ۾ ڪنڌي کي مخاطب ٿي ان کان خبرون ورتيون ويون آهن، ۽ مڇ کي وجهہ وڃائي پاڻ کي تانگهي پاڻيءَ ۾ موت جي شڪار ٿيڻ تي تنبيهہ ڪئي وئي آهي. ٻئي داستان ۾ رسول ڪريم ﷺ جن کي هڪل ۾ حامي ٿيڻ لاءِ التجائون ڪيون ويون آهن، خدا کان مهربانيون مڱيون ويون آهن ۽ ڪجهہ سسئي جي پريشان حاليءَ جون حقيقتون ڏنيون ويون آهن. ٽئين داستان ۾، سالڪ کي گهڻي سمهڻ کان منع ڪئي وئي آهي ۽ اگهور ننڊ مان جيڪي اگرا نتيجا نڪرن ٿا، تن جو ذڪر ڪيو ويو آهي. چوٿين داستان ۾ ڪونجڙين جي ميل ميلاپ ۽ ٻڌيءَ جي بيان ڪرڻ بعد، ساٿن شڪارين جي ظلم جو احوال ڏنو ويو آهي، تہ ڪيئن شڪاري ڪا ڪونج ماري ٿو ۽ ٻيون ڪونجون ان جي انتظار ۽ اوسيئڙي ۾ داٿو پاٿي نٿيون کائن ۽ پين. آخر ۾ لاکي ۽ سندس گهوڙي لکي جو احوال ڏنل آهي.

روحاني راز:

هن سر ۾ گهڻيون دعائون آهن ۽ الله جي وڏائي جو گهڻو ذڪر آيل آهي. الله کان ٻاجهہ بہ اوڏيائي گهري ويئي آهي، جيڏو هو پاڻ آهي. رسول ڪريم ﷺ جن کي سڏڙن سڻڻ لاءِ رقت

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

انگيز لهجي ۾ التجائون ڪيون ويون آهن.

مڇ جي بيان ۾ تمثيل رٿي ويئي آهي. هڪڙو مڇ درياهه جي پاڻيءَ چڙهڻ سبب اچي ڪنهن وڏيءَ ڍنڍ ۾ پيو. درياه جو پاڻي اجا چڙهيل هو، ته مڇ کي موٽي اونهي ڏانهن وڃڻ آسان هو، پر هيڪر پاڻي لٿو، ته هو پنهنجي اصلي ماڳ کان پري رهجي ويو. ڍنڍ ۾ پاڻي سُڪڻ لڳو ۽ ماڻهن کيس ڏسي ماري وڌو. اهو ساڳيوئي حال آهي سست سالڪ جو. جيڪڏهن فرصت کي سالڪ غنيمت نه سمجهيو ۽ هتي مليل حياتيءَ (جا هڪ قسم جي کيس فرصت آهي) مان پورو فائدو ورتو، ته جيئن هميشه جي لاءِ پيو عذاب ڪائيندو. هو جيڪڏهن مڇُ وانگر ڍنڍ (دنيا جا ڍنڍ مثل آهي) کي پنهنجو وطن سمجهي ويسرو ٿي ويهي رهندو ته آخر مڇ جهڙو حال ٿيندس.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر ڏَهرُ

داستان پهريون

١

ڪَرِ ڪي ٻَالهڙيُون، ڪَندا! ڍورَ[١] ڏَٽيَنِ جُون،
ڪيئن سي راتَڙيُون، ڪَنهن پَرِ ڏينهن گُذارِيَئِي؟

٢

ڪَرِ ڪا ويهي ٻَالِ[١a]، ڪَندا! ڍورَ ڏَٽيِنِ جِي،
هِهَڙي اَڄُ حالِ، ڏُکيا ڏينهن گُذارِيين!

٣

ڪَندا! تو وَتان، سَچُ ڪ سيڻَنِ[٢] لَڌِيو؟
مَجَرَ[٣] تو مَتان، ڇَتِيو پُونِ[٤] ڇُڳا ڪِيو!

٤

جانِ[٥] تو هُتَڙو[٦] وَدُ[٧]، ڪَندا! ڍورَ ڏَٽيَنِ جو،
پاٽان ڏيئي ڏِدُ،* مُورِيءَ[٨] مَجَرَ نَہ ڪَرِيين.

٥

جان تو هُتَڙو سُورُ، ڪَندا! ڍورَ ڏَٽيَنِ جو،
مَتي لامُنِ پُورُ، مُورِيءَ مَجَرَ نَہ ڪَرِيين.

١- نهر جو نالو ١a- ٻالهه ٢- مائٽن (پاٽيءَ) ٣- ڪندبيءَ جو قر، سگر ٤- پَوَنِ
٥- جيڪڏهين ٦- هو ٧- ڦٽ، زخم، غم* اڳي پيتل پاٽيءَ جي زور تي. ٨- مور، بنهه،
اصل، هرگز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

ڪَنڌا! تُون ڪيڏو، جَڏهِن پَرِيو ڊورُ وَهي؟
جَسودَنِ[١] جيڏو، تو ڪو گَڏيو پَهيڙو[٢]؟

٧

سَچُ ڪِ سُڪو ڊورُ، ڪَنڌِيءَ اَڪَ ڦُلارِيا،
جُنگَنِ[٣] چَڏِيو زورُ، سَرَ[٤] سُڪا، سُونگِي[٥] گيا[٦]؟

٨

جَڏهِن ڊاڪِي[٧] ڊورُ، پَئِي وَهَنِ پَلِيارَ[٨] ۾،
تَڏهن تاجَرُّينِ[٩] طورُ[١٠]، هئو جَسودِنِ سين.

٩

سُڪِي ڊورُ ڏِيُون تيو[١١]، ڪَنڌيءَ ڏنو ڪائو[١٢]،
سو پاڻي پَٽِيهَلَ[١٣] ۾، اَڪِيُون نہ آئو[١٣a]،
ماڙهن[١٤] ميڙائو[١٥]، ڪِهِين ڪِهين پيٽِين[١٦].

١٠

ڊورُ نہ اَڪِينءَ ڊارَ[١٧]، مَهَندِ[١٨] مَلاحَنِ لنگهيو،
موڙي چوڙِيا مَڪُرا[١٩]، پَسِي پاڻِيءَ پارَ،
جَسودَنِ جِيها[٢٠] يارَ، پِيئَڙا وِيرَ وِماسَ[٢١] ۾؟

١ـ بهادر ۽ شاهوڪار وڻجارا جي ڊور تي ٻيڙين ۾ وکر وجهي واپار ڪندا هئا ٢ـ مسافر، قاصد ٣ـ بهادرن ٤ـ تڙ ٥ـ مجضول وئندڙ ٦ـ ويا ٧ـ نهر جو نالو ٨ـ ملڪ جو نالو ٩ـ قوم جو نالو ١٠ـ دستور، اقبال ١١ـ تري ۾ ٿورو پاڻي بچيو ١٢ـ ڪکن جا موڙا ١٣ـ نهر جو نالو ١٣a ـ آيو ١٤ـ ماڻهن ١٥ـ اجتماع، ميڙو ١٦ـ هنڌن تي، جاين يا ماڳن تي ١٧ـ نموني ١٨ـ اڳي ١٩ـ ٻيڙيون ٢٠ـ جهڙا ٢١ـ فڪر، ڳڻتي، مونجهارو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

جان واهُڙَ ۾ وَهہ، تان تُون مَڇَ[1] نہ موتِيين،
ڪائي[1a] ۾ ڪوهُ ڪَرِيين، پوءِ موتَڻَ جو پَهہ؟
سِرَ مَتي سَهہ، مَهِميزُون[2] مَلاحَنِ جُون.

١٢

جان جَرُ[3] هُئڙو جالَ[4]، تان تُون مَڇَ نہ موتِيين،
پُوندِيئي اَڄُ ڪ ڪالَ[4a]، سانيوِيُون[5] سانگِيَنِ[6] جُون.

١٣

جان جَرُ هُئڙو سِيرَ، تان تُون مَڇَ نہ موتِيين،
آڏا اَڏي ڪِيرَ[7]، گهٽَ[8] بہ جَهلِيا گهاتُوئين[9].

١٤

مَتو آهِين مَڇَ، ٿلهو ٿيو ٿُونا هَٽِين،
جا تو ڏِني اَڇَ[10]، تنهن پاڻِيءَ پُنا ڏينهڙا.

١٥

ڏوران پَسِي ڏورِ، وِهين جي نہ وِهِرُون[11] ڪَري،
هُوندَ نہ پَئين هورِ[12]، مانگرِياڻي، مَڇَڙا[13]!

١٦

جا تو گهيڙي گهٽِ[14]، مانگرِياڻي، مَڇَڙا!
نيئِي پچاڙيا[15] پَٽِ، تنهن ڪَنڊِيءَ ڪَڍي ڪيترا.

١- سيسر، مانگر مڇ (نفس) 1a- سمنڊ، وڏي پاڻيءَ ٢- ڏڪ، ضربون، جنيون، سزائون ٣- پاڻي ۴- ١- ٥- مڇين ڦاسائڻ جا رڇ ٦- پرديسين (مهاڻن) ٧- ڪلا ٨- چارا، وجھڻ جون واٽون ٩- گهٽون يا ٽبيون هڻندڙن، مهاڻن ١٠- پاڻيءَ جي وهہ، مٿاڇرو مٿين سطح ١١- زور سان وهڻ ١٢- ڳتي، فڪر ١٣- مڇين ڦاسائڻ جي ڪنڊين جي الڳي ٿو هور لفظ سان) ١۴- گهٽ ۾، جيءَ ۾، ڪلين ۾ ١٥- ڦٽڪايا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

ڪُنڊِي ڪَلِيُنِ[1] وِچَ ۾، جَڏهن هَنئِي جَنِ،
موتِي مُون پرِيَنِ، ڪَڏَهن جِي ڪانَہ ڪَئِي.

١٨

ڪُنڊِي ڪَلِيُنِ وِچَ ۾، جڏهن هَنيائون،
اُقَتُ[2a] نہ مارِيائُون، ڏورِ ڏِئِي وِيا ڏُکَ جِي.

وائي

لاَئِي جا وَرَنِ[2] ڪي، سا ڪانڌَ! منهنجي ڪورا[3].
ماءُ مارِيندَمِ ڪَڏِهين هِنَ پِرِينءَ جا هورا[4]،
سا ڪانڌَ مُنهنجي ڪورا.
اَچَنِ پِرِين پَٻَڪِيا[5]، ڪَرَ[5a] ٻاٻِيهو[6] جيئَن مورا[7]،
سا ڪانڌَ مُنهنجي ڪورا.
سِيٽِين سِرِ ڪَنڌُ[8] سَپَجِي[9]، ٻيو عَطَرَ پِرين اَتورا[10]،
سا ڪانڌَ مُنهنجي ڪورا.
ڇَپَرُ ڪَتورِي ٿِيو، ٻِي تازي قُلَن قورا[11]،
سا ڪانڌَ مُنهنجي ڪورا.
اَلا عَبدُاللّطيفُ ڪي سانوَلَ[12]، ميڙِ سَنيُوڙا[13]،
سا ڪانڌَ مُنهنجي ڪورا.

١- ڳلاڦن، لڙيءَ a٢- فوراً، اُتي جو اُتي، صفا. ٢- رنگ يا رونق وارن ٣- خاطر، پاسخاطري ڪري ٤- فڪر، ڳڻتيون ٥- ڪلندا، خوش ٿيندا a٥- جهرڪ، جيئن ٦- ٻاٻيهو پکي ٧- مور يا تازن ڦُلن وٽن مان، لين مان ٨- صندل جي ڪاٺيَ ٩- پيدا ٿئي، ايري ١٠- اٽ توريو، گهڻو ١١- خوشبوءِ ١٢- محبوب ١٣- سنيريل، سينگاريل، سهڻا.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

داستان ٻيو

۱

مَدِيني جا مِيرَ[1]، سُڻُ مُنهنجا سَڏَڙا،
سَرَڻِ[2] تنهنجي سِيرَ[3]، تُون پارِ لَنگهاين پيئڙا[4] .*

۲

مَدِيني جا ڏَڻِي، سُڻ منهنجا سَڏَڙا،
تنهنجي آهِ تَنِي، ٻِيي ڪَنڌي[6] سارِيان ڪانَ ڪا.

۳

مَدِيني جا. گهوٽَ، سُڻُ منهنجا سَڏِڙا،
ڪِج مُحمّدُ موٽَ، عاصِي[7] تنهنجي آسَري.

۴

مَدِيني جا شاهَہ، سُڻُ منهنجا سَڏِڙا،
ڪارَڻِ لَڳَ اَللهُ، سگهو رَسِج سُپِرِين!

۵

مَدِيني جا شيرَ، سُڻُ منهنجا سَڏِڙا،
پَرِ مُبارَڪَ پيرَ، عاصِي تنهنجي آسَري.

۱ـ حضرت محمد ﷺ ۲ـ گذارڻ، يا ذمي ۳ـ راهہ، رستو (ڏيکاريل واٽ، دين) ۴ـ پيل، پوٺا، بيمار* هن مصرع جي ٻي پڙهٽي هيءَ بہ آهي:ـ (۱) سرڻ تنهنجي سير، تون پار لنگهائين پيڙا. معنيٰ سير (وچ درياه) ۾ تنهنجي سرڻ (ذمي) آهيان، اي (پيڙا) پرين! تون پار لنگهائج ۵ـ پلؤ، سينهو ٦ـ ٽيڪ، آڌار ۷ـ گنهگار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٦

مَدِيني جا چامَ، سُڻُ منهنجا سَڌِڙا،
آهيان تنهنجي سامَ[١]، سِگهو رَسِج سِيرَ ۾.

٧

وَنءُ[٢] مَدِيني، مَگِٽا! اَکِيُون پِيرَ ڪَري،
جِتي ماڻِڪي[٣] مُحَمَّدَ مِيرَ جي، جَهِرڪِيو[٤] جوتِ[٥] ڪري،
پَسِيو جوتِ جَمالَ جِي/[٦] جِتِ اُمَتِيَن نيڻَ ٺَرِي،
پِرِيتَئُون[٦] پيرُ پَري، ڪِجَ زِيارت ذوقَ سين.

٨

ڏَٽِي! سو وارِيئين واءُ، جو ميڙائو[٧] سَڄَڻَين،
ويٺي اتَ مَتانءُ، هِنئين[٨] آسَرَ[٩] مَ لَهيءَ.

٩

مَتي واتَرِين، نيڻَ نِهارا[١٠] مُون ڪِيا،
وِيندا مانَ پَسَنِ، مَتان سَگِرَ[١١] سُپِرِين.

١٠

ڪيچِيَنِ[١٢] ڪارَڻِ ڪالَ[١٣]، نيڻَ نِهارا مُونِ ڪِيا،
اِيندا پَسان شالَ، اوتِي آرِيءَ چامَ[١٤] جا.

١- ذمي، بلي، پناه ۾ ٢- وچ ٣- اک جو تارو ٤-جرڪيو، چمڪيو ٥- روشنائي ٦- هيج يا محبت مان، پريت مان ٧- ملائيندڙ ٨- دل کي ٩- اميد، طلب، اُڄَ ١٠- نهاريندڙ ١١- گس، سني رستي ١٢- ڪيچ مڪران جي رهندڙن، پنهونءَ ١٣- ڪالهه ١٤- پنهونءَ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

اوتِيَنِ ڪارَڻِ اَڄُ، نيڻَ نِهارا مُون ڪِيا،
پُنهُون ڄامَ پَهُڄُ[١]، تہ لاهِيُون اُڃَ اَکِيَنِ جِي.

١٢

نيڻَ جي نِهارِينِ، سي اَڄُ نہ اوتِي آئِيا،
هَنجُون[٢] نہ هارِين، پاڻِي پُنهُونءَ ڄامَ ري.*

١٣

نيڻَ نِهاري مُنهنجا، روئِي ڙِيا رَتُ،
پُنهُونءَ هوءِ پَهتُ[٣]، تہ پارِي[٤] نِيَنِ پاڻ سين.

١٤

نيڻَ نِهاري مُنهنجا، روئِي رَتُ ڙِيا،
جي هَتان هوتَ ويا، سي اَچَنِ تان آجِي[٥] ڙِيان.

١٥

نيڻَ نِهاري منهنجا، رَتُ ڙِيا روئِي،
ڏُکَنِ جي ڏوئِي[٦]، آهي هَٿِ اَسونهَن[٧] جي.

١٦

اَڄُ اَکُڻُ ڪيڻانِ[٨]، آسَرَ لِڳِي[٩] سورِيان[١٠]،
ڏُونگرِ ڏينهن لَڳانِ[١١] مانَ[11a] وَرِڪَنِ[١٢] سُپِرِين.

١- پهچ ٢- لڙڪ، ڳوڙها * پنهونءَ کان سواءِ (جي فراق ۾) پاڻيءَ جي لڙڪن عيوض رت ٿو وهي. ٣- پهلائي ٤- ٻانهي، نمڪ پروردي ٥- (سورن کان) آزاد ٦- ڪفگير ٧- سونهن کان سواءِ، ڪوجهي، سونهي (رهبر) کان سواءِ ٨- هنن جي ڪاڻ (لاءِ) ٩- آسري لڳي، اميد تي ١٠- ٻهاريان، صاف ڪريان ١١- هنن کي لڳا (گذريا) آهن 11a- شال، ڪاش. ١٢- وڙڪن، موٽن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٧

ڏونگرِ لَڳَن ڏينهن، مانَ وَرِڪَنِ سُپرين،
ڪِيَسِ نِماڻي نِينهَن، آيَلَ! پاروچَنِ جي.

١٨

اَللهَ جيئن نالوءِ[1]، تيئن مُون وَڏو آسَرو،
خالِقَ تنهنجي ڪاندِ[2] جو، پَرو پاندُ نَہ ڪوءِ،*
نالو رَبَّ سَندوءِ، رَهيو آهِمِ[2a] رُوحَ ۾.

١٩

صاحِبَ تُنهنجي صاحِبِي، عَجَبُ ڏِٺِي سُون،
پَنَ پوڙين پاتالَ[3] ۾، پَهَڻَ[4] تارِين تُون،
جيڪَرَ اَچِين مُون، تہ مِيرِيائِي مانُ لَهان.

٢٠

صاحِبَ تنهنجي صاحِبِي، عَجَبَ جِهَڙِي آهِ،
وَڏِي سَگهہ سَندِياءِ، پاڻُ وَهيٽو[5] آهِيين.

٢١

وَڏِي سَگهہ سَندِياءِ، پاڄُهنِ پَرِيو آهِيين،
مون تان مِهرَ مَ لاهِ، آئُون تنهنجي آهِيان.

٢٢

مِٺو جيئن نالوءِ، تيئن مُون وَڏو آسَرو،
ڪو دَرُ ناهِ جِهوءِ[6]، مُون پِيا دَرَ گهڻا نِهارِيا.

١ـ تنهنجو نالو آهي ٢ـ تحمل، بردباري، صبر * نڪو اٿو نڪو مٿو، بي حد ۽ حساب
٢a ـ آهيم ٣ـ سمنڊ جو ترو ٤ـ پٿر ٥ـ وس يا اختيار وارو (خود مختيار) ٦ـ جيهوءِ، تو جهڙو، تُنهنجي (دَرَ) جهڙو.

٢٣

جيڏو تنهنجو نانءُ[1]، ٻاجھ ٻه تيڏيائي مڱان،
رِيءَ[2] ٽَنِين، رِيءَ ٽُوٽِين، ٽُون ڇِپَرَ، ٽُون ڇانءُ[3]،
ڪُڇاڙو[4] ڪھانءُ[5]؟ توکي مَعلُومُ سَڀِڪا.

٢٤

مَ ڪَرِ ڏولَ ڏِلو، ناتو نِماڻيءَ سين،
ڪونهي ڪَميڻيءَ جو، ٻِگَرِ[6] تو ٻِلو[7]،
تُنهنجو نانءُ نِلو[8]، وَنِيو وينِي آهِيان.

٢٥

سَتُرُ[9] ڪَرِ سَتارَ! آئون اُگهاڙِي آهِيان،
ڍَڪِين ڍَڪَڻهارَ، ڏيئي پاندُ[10] پَناھ جو.

وائي

مُون کي نِندَ نَه نيٽِين[11]، ڪالھانڪُون[12] لَڪَنِ مِرِ،
موٽُ تُون آيلِ! منهنجي ماءُ! تو ڏُکَ نَه ڪيٽِين ڪيٽِين[13]،
ڪالھانڪُون لَڪَنِ مِرِ.
هُوءِ نَه نِيَنَمِ پاڻَ سين، آئُون جا وِيندَڙِي سيٽِين[14] سيٽِين،
ڪالھانڪُون لَڪَنِ مِرِ.
ڪالھُوٽِيان اَڄُ گھٽِي جھورَڙِي[15] جِھيٽِين جِھيٽِين[16]،
ڪالھانڪُون لَڪَنِ مِرِ.

١- نالو ٢- کان سواءِ ٣- ڇانو ٤- ڇا ٥- توهان کي آئون ڇوان ٦- بغير، کان سواءِ
٧- جاءِ، آسرو، علاج ٨- فقط، رڳو، اڪيلو ٩- ڍڪُ، پردو ١٠- پلؤ ١١- اکين مِرِ
١٢- ڪالھ کان وٺي ١٣- هنن لاءِ برداشت ڪرين ١٤- مڙس جي مائٽن ڏانھن
١٥- جھوري، روح راڙو ١٦- لوڏي، هيٺو ڪري.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

ٻيُون سَڀُ واڳِيُون[١] وَرَنِ سين، آنءُ جا واڳڙي ويٺين ويٺين[٢]،
ڪالهانڪُون لڪَنِ ۾.
هِينئَڙو[٣]، ڏاڙهُونءَ گُلَ جيئن، رَوئي رَتڙو نيٺين نيٺين،
ڪالهانڪُون لڪَنِ ۾.
اَلا! عَبدُاللّطِيفُ چئي، مُحِبُ اسان تُون ميڙين ميڙين[٤]،
ڪالهانڪُون لڪَنِ ۾.

داستان ٽيون

١

ڪَرِ ڪو پيرو[٥] ڪانڌ[٦]! مُون نِماڻِيءَ جي نِجُهري[٧]،
پِرِين تُنهنجي پاندَ، ڍولِيا! ڍَڪِي آهِيان.

٢

جيئن تُون قائِمُ ڪانڌ! تيئن آئُون وَرَا! وِلِهي[٨] نہ ٿِيان،
پَڪِي چِنا پاندَ، ڳَنڍُ نَہ ڇاڻي ڪو ٻيو.

٣

ڪانڌ ٻِيِنِ ڪيترا، مُون[٨a] وَرُ[٩] وڏِي وَٿُ[١٠]،
مَٿان ڏِيئِي هَٿُ، جنهن عَيبَ منهنجا ڍَڪِيا.

١- گڏيل ڳنڍيل ٢- سخن، طعنن ٣- دل ۴- ملائين ٥- پلاڻي (اچ) ٦- اي پِتار! ٧- گهر، جاءِ تي ٨- سچي، سڪٽي، خالي ٨a- مُنهنجو ٩- مڙس، پِتار ١٠- شيءِ، چيز.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴

ڪانڌ پِيُنِ ڪيتَرا، مُون وَرُ وَڏِي جُوءِ[۱]،
لوڪَ نَہ آڇي اوءِ[۲]، جي ڏِسي ڏوھَ اَڪين سين.*

۵

ڪانڌ پِيُنِ ڪيتَرا، مُون وَرُ وَڏِي ڪانڌِ[۳]،
پاٽان ڏَکي پاندِ، جي ڏِسي ڏوھَ اَڪين سين.

٦

ڪانڌ پِيُنِ ڪيتَرا، مُون وَرُ وَڏِي ذاتِ،
لوڪَ نہ آٿي واتِ،** جي ڏسي ڏوھَ اَڪين سين.

۷

وَرَ سين وِڄهيو ڪاٹِ[۴]، ڪَرَ[۵] سين ڪِلَٹُ پانئِيين[٦]،
پورِي[۷] مُنڌ[۸] اجاٹِ! ڪَٹَ[۹] چِڏِيو، ٿَهَ[۱۰] ميڙِيين.

۸

سُتا[۱۰a] اُٿِي جاڳُ، نِنڊَ نَہ ڪِجي ايتَرِي،
سُلطانِي[۱۱] سُهاڳُ[۱۲]، نِنڊُنِ ڪَندي نہ ٿِئِي.

۹

ڪِي سُمهُ، ڪِي جاڳُ، ننڊَ نہ ڪِجي ايتَرِي،
اِيءُ مانجهاندي[۱۳] جو ماڳُ[۱۴]، جو تو ساٹِيھُ[۱۵] پانئِيو.

۱- جاءِ، ظرف وارو ۲- هو *(منهنجو ڪانڌ وڏي ظرف وارو آهي.)پلي، منهنجا ڏوھَ اکين سان ڏسي پڻ لوڪ کي نٿو ٻڌائي! ۳- تحمل، صبر ** ماٹهن جي وات تي آٹڻ نہ ڏئي، نہ ٻڌائي ۴- گهنٽائي، گهنڊ ۵- خر، گڏه (شيطان)، رقيب ٦- پسند ڪرين ۷- نادان ۸- زال ۹- ڪٹا، مغز، داٹا، ڳپ ۱۰- چوتا، تُترُ، کلون ۱۰a- اي سُتَلَ! ۱۱- شاهاڻو، وڏو ۱۲- سک، سعادت، سياڳائي، سدورائي ۱۳- ٿوري دير آرام ڪرڻ جو ۱۴- مڪان ۱۵- وطن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۰

جاڳڻ مَنجهان جَسُ[۱]، آهي اَدا! تنهن کي،
لاهي جو، لطيفُ چي، مَتان قَلبَ[۲] ڪَسُ،
وَرَنهَ ڪِجان وَسُ، صُبُحَ ساڻ، سَيّدُ چي.

۱۱

سُتي نہ سَرَنديا ءِ، ڪَرِ پَچارَ پِرِيَنِ جِي،
وِهامِي وِينديا ءِ، گهڻا هَٽنديِن هَٽَڙا.

۱۲

هي[۲a] تان تورَڙِيُون، جي تُون پورا! پَسي پِلِيين،
راتِيُون پِيُون گهِٽِيُون، جي تو اِينديُون هيڪَلِيُون[۲b].

۱۳

سُمَهڻان[۳] ساڙو، جيڏِيُون! جيڏوِئي ڏِيو،
پِرِيَنِ سين پاڙو، منهنجو نِندَ نِبيرِيو[۴].

۱۴

سُمَهڻان ساڙو، جيڏِيُون! جيڏوِئي ڏِيو،
هوتَ لَنگِهيا هاڙهو، تُون اَناسِي[۵] اوجَهرِين[۶].

۱۵

پِرهَ ڦُٽي، راتِ گَئي[۶a]، جهيڻا ڏيا نَکَٽَ[۷]،
هارِي[۸]! وِئِي وَتَ[۹]، گهڻا هَٽَنديِنءَ هَٽَڙا.

۱- شاباس، آفرين، فائدو ۲- دل ۲a- اِهي ۲b- اڪيليون، اڪيلائپ وارِيون ۳- سمهڻ ڪري يا مان ۴- جدا ڪيو ۵- بي نَڪِي، بيحس، ننڊاکڙي ۶- پنڪيوِن ڪائين ۶a- وَئي ۷- تارا ۸- ہڙي! اي مائي! ۹- توشو، عمدي نئين شيءِ، مناسب ترين وقت.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٦

پيئي جا پريـاتِ، سا ماڪَ مَ پَسو ماڙهئا[١]!
روئِي چِڙِي[٢] راتِ، ڏِسِي ڏُکوِيَنِ کي.

١٧

سَچِيُون ·راتِيُون سُمهِي، ڇَڏِيَئِي پِيُ[٣] پَچارَ،
پانَيِئِي سَبِ جَمارَ، سَجَڻَ هوندا مان گهرين[٤].

١٨

ڍولُ مَ کَٿي پانهَڙِي، پِرِين مَ کَٿي پانڌُ،
اَئُون پنهنجو ڪانڌُ، لوڪان لِڪِي رانِئيان[٥].

١٩

مُسَنِ[٦] مُنهَن سَنَرا[٧]، کَرِيا گهٽُو کِلَنِ،
سي تانَ وِسَرِيَنِ، آيا جَنِ ڪَمَنِ کي.

٢٠

ڦِرِيا پَسِي ڦِيڻُ[٨]، کَرِيَنِ کِيرُ نَہ چَکِيو،
دُنِيا ڪارَڻِ دِينُ، وِڃائي وِلَها[٩] ٿِيا.

وائي

مُون سين هوتَ نَہ ڪَندا هِيئَن، مُون نَہ ڇَڏِيندا ڇِپَرِين[١٠]،
هوتَنِ جي هيڪاندِ[١١] کي، اَئُون رُئان راتو ڏِينهن[١٢]،
مُون نَہ ڇَڏِيندا ڇِپَرِين.

١- ماڻهؤ! ٢- چِنڪي ٣- پريـنءَ جي ۴- منهنجي گهر ۾ ٥- ريجهايان، ماڻيان
٦- تڪليف ۾ پونَ ٧- سهڻا ٨- کير تي جيڪا ڌهڻ مهل گجي ٿيندي آهي ٩- سڪڻا، مسڪين، ڪنگال ١٠- جبلن ۾ ١١- وصل، ميلاپ ١٢- رات (و) ۽ ڏينهن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

چيڙي وِڏيس ڇپرين، ٻاروچاڻي[١] نينهن،
مُون نہ ڇڏِيندا ڇپرين.
لُڪُون لڳن ڪوسِيُون، ڏاڍا تپن ڏينهن،
مُون نہ ڇڏِيندا ڇپرين.
مون ڪي پرِين ميڙيين، رُوڄهڙيُون[٢] ميڙيين مينهن،
مُون نہ ڇڏِيندا ڇپرين.
اَلا! عَبدُاللّطِيفُ ڪي سَڄَڻُ ميڙ سَمِيعُ[٣]،
مُون نہ ڇڏِيندا ڇپرين.

داستان چوٿون

١

روهہ[٤] راماڻا[٥] ڪَنِ، اَڄ پُڻِ هَلَڻَ هارِيُون،
ڪَرڳَلُ[٦] ڪُونجڙِيَنِ، راتِيءَ ۾ راتَ ڪِيو.

٢

وَڳَرُ اُڪيري[٧]، سَرُ[٨] سارِيو، سُورَ چَري[٩]،
جُهرِي جِهجَندِي ڏي[9a]، سَنِيها ڪي سَڄَڻين.

٣

وَڳَرُ وِساري، وينِين ڪيئن ماتِ ڪَري،
ڪِ تو نہ مارِيءَ، رُڻُ جُهڻُ[١٠] سَندِي سَڄَڻين.

١ـ ٻاروچن جي، پنهونءَ جي ٢ـ جانور جو نالو ٣ـ ٻڌندڙ (خدا) ٤ـ جبل ۾ ٥ـ هل، دانهون، روڄ راڙو ٦ـ آواز، هنگامو، ڌمچر ٧ـ ياد ڪري، سنڀالي ٨ـ وسندي جاءِ، ڊوري ٩ـ ڪاٽي (غم ۾ غلطان آهي) 9a ـ ڏِئي ١٠ـ سس ڦس، آهستي ڳالهہ ٻولهہ، آواز، ٻولي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

وَڳَرَ وِيا وَهِي[١]، ڪالَھ تنهنجا ڪُونجَڙِي،
ڪَنديِنءَ ڪوھُ رَهِي، سَرَ ۾ سُپِرِيَنِ ري؟

٥

وَڳَرَ ڪِيو وَتَنِ، پِرتِ اِنَ چِنَنِ پانّ ۾،
پَسو پَکِيَئَڙَنِ، ماڙُهنِئان[٢] ميٺُ گهٽو.

٦

وَڏِي وَڳَرَ هيرُئِين، چُٽِي نَ ٻِيَنِ ڳَڏَ،
ڪُونجَ ڪَريندي سَڏَ، ويئي وِهامِي راتَڙِي.

٧

قِسمَتَ آنديُون ڪونجَڙِيُون، وَطَنُ سَندُنِ روهُ،
ڪنهن جو ڪونهي ڏوهُ، رِزقُ رازِقَ هَٿَ ۾.

٨

مَ لَنؤ[٣] ڪونجِي! ماتِ ڪَرِ، چورِ مَ هِينئِين چاڪَ،
ڦَٽيُون جي فِراقَ، سي گهرِ گهارِينديُون ڪيترو؟

٩

مَ لَنؤ ڪونجِي! ماتِ ڪَرِ، چورِ مَ هِنئِين سَلَ،
ڳوڙها مَٿي ڳَلَ، جِمَ[٤] وِهاٽِيءَ[٥] وَهائِيِين.

١ـ گذاري، گم ٿي ٢ـ ماڻهن کان ٣ـ ڳاءِ ٤ـ متان ٥ـ پرڀات جو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۰

ڪونجَڙِي° ڪالَهه لَنئين، سَجَڻ وِڌَمِ چِتِ[۱]،
آئون جنهن رِيءَ هِتِ، گَنگهر گهارِيان ڏينهڙا.

۱۱

اُتَرَ ڏِي آلاپَ، ڪالهانڪُون[۲] ڪُونجَ ڪَري،
پِرِين پَسِي مَنجِهه خَوابَ، وِهاڻِيءَ وايُون ڪَري.

۱۲

ڪُونجِيُون تِيُون ڪُڙڪَنِ، جيڪُسِ هَلَڻَ هارِيُون،
ٻَچا پوءِ[۲a] اتَنِ، وَجَنِ واندا[۳] ڪَندِيُون.

۱۳

آيُون دورَ[۴] دِرِي، اَصُلَ سَندي آسَري،
ڪَنيَرَڙَ[۵] يُونءِ[۶] ڪَري[۷]، پاڻا پيرَ ڏُکويا پَکَڻِين[۷a].

۱۴

آيُون اَڱڻين هيرَ، اَصُلَ سَندي آسَري،
پِرَ ۾ پَسان نَه پيرَ، سيڻَنِ ساجُهرَ لَڌِيو.

۱۵

وَڳَرَ ۾ وائِي، ڪالَهه تنهنجي ڪُونجَڙِي!
سَرَ ۾ سارِينئِي گهڻُو، پينَرُ ۾ پائِي،
پَسين نَه قاهِي، جا مارِيءَ سَندي مَنَ ۾.

° ڪونجيءَ (ڪونجڙيءَ' وزن جي لحاظ کان نہ ٿو آئڙي.)۱- ياد ڏياريم ۲- ڪالهه کان وٺي ۲a- پوئتي ۳- دانهون، ڪوڪون، واڪا ۴- نهر، وهڪرو ۵- ڪنيڙاٽين، پرن ۶- زمين ۷- سخت، صحيح ۷a- پکڻَ (پکين) جا، ڪونجن جا.

١٦

ڪُونجَ نَہ پَسِين ڪَکَ، ڏَبُ[١] جنهن سين ڏِٺيو[٢]،
مارِيءَ ماري لَکَ![٢a] وَڳَرَ هَٽِي ويڇُون[٣] ڪِيا.

١٧

ڪُونجَ نَہ لِکيو[٤] پاڻُ[٥]، جو مارِيءَ سَندي مَنَ ۾،
اوچِتي پَرِياڻُ[٦]، وَڳَرَ هَٽي ويڇُون ڪِيا.

١٨

بَغَلَ مَنجِهه بَندوقَ، مارِيءَ ميرا ڪَپڙا،
مارِيو ميرَ مَلُوڪَ، لَتارِيو لَکَ چَڙهي. *

١٩

ماري مَرِين شالَ! ڏَبَ وَڃَنَئي ڏِٺيُون[٧]،
جيئَن تو اَچِي ڪالَ[٧a]، وِڌو وِڇُ وِرهَنِ[٨] ڪي.

٢٠

چِيِتا[٩] ڪيو چُٽيج، بُداماٽِي بُٺِ ۾، **
نيٽين نِندَ مَ ڏيج، ڇيڙون[١٠] ڇَپَرِ آئِيُون.

٢١

سَنگهارَنِ ساري، ساٿِي! ڏيج سَنيهَڙا،
سا هيڪَلِي گهاري، مُنڊ ڪاڇي[١١] ڪَنڌِين.

١- پکين ڦاسائڻ جو دام، ڪوڙڪو ٢- ڏِٺيو ٢a- لکين ٣- جدا، پرزا پرزا ٤- محسوس ڪيو، سمجهيو، سڃاتو ٥- تير ٦- ڏس، اهڃاڻ، نشان* هي بيت شاه جو نٿو ڀانئجي ڇاڪاڻ تہ انهن ڏينهن ۾ بندوق سان شڪار ڪونہ ڪيو ويندو هو. ٧- ڪوڙڪ ٧a- ڪالهہ ٨- وره (بره، عشق) وارن ڪي ٩- چيتان؛ چت سان سنڀال يا خيال سان** متبادل پڙهڻي: بُديِ مارِيءَ پُٺ ۾ ١٠- ابهيرون، قطارون (شڪارين جون) ١١- مڪان جو نالو (اتر اولهہ سنڌ جو جابلو علائقو)، جبل جي وٽ يا ڦيري وٽ ڪنڌ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٢

ڪيرَ ڪَرينڊي رِيسَ، آيلِ! سَنگهارَنِ سين؟
جَنين جي خَميسَ[١]، واريُون واري ڇَڏيُون. *

٢٣

ڪاڇي ڪاهِيائُون، سَچُ ڪِ سَنگهارَنِ لَڌيو؟
مُون تَنُ مارِيائُون، پاٽان وِجهي گوندَرين.

٢٤

ڪاڇي پيئي ڪُوڪَ، سَچُ ڪِ سَنگهارَنِ لَڌيو؟
ماڏِرِ! سي مَلُوڪَ، اُٺي وِيا اُڪِري. **

٢٥

ڪاڇو ۽ ڪوهِيارُ[٢]، ڏُونگرُ سَندُنِ ڏيهَڙو[٣]،
ساجُهرُ لَهِي[٤] بارُ، ڪوهُ نَہ وِٺين اُنِ سين؟

٢٦

جَيئَنِ سي سَنگهارَ، اَجهي جَنِ جي گهارِيان،
مانَ لَهَنِئُون سارَ، اَڇي اَوکِين[4a] ڏينهَنڙين.

٢٧

ڏَڻُ ڏارَڻُ، ڏارَ رَهَڻُ، اِيءُ نہ سَنگهارَنِ سِٽَ[٥]،
ڪاهي اِيندا ڪَڏهِين، مَٿي واندِ[٦] وَهِٽَ،
جي هاٽُو[٧] هُونِئي مِٽَ، تہ بہ[٨] اودو[٩] لاهہ مَ اُنِ جو.

١- جمع رات * جن جمع جي راتِ ڪير نہ وڪڻڻ پر خيرات ڪرڻ (واريون وارڻ) لاءِ مقرر ڪري ڇڏيو آهي. ** اُنهيءَ جُوءِ ڏانهن نيي ويا جتي مينهن وٺو آهي.٢- نالو مڪان جو، جبل ٣- وطن ۴- رکي، مٿي تي کٽي 4a- اُهُکن، ڏُکين ٥- سنا، جوڙ، ڪم، دستور ٦- هيڪلي جاءِ، جهنگ جو وٿاڻ، ڊورو، ڪنهن هڪڙي ٿي ڪٽنب جو اڪيلو گهر ٧- چور، ڌاڙيوال، مال هٽندڙ ٨- تہ بہ، تڏهين بہ ٩- فڪر، ڳڻتي.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٢٨

جِھڄان پَسِي جھوڪَ[١]، آيَلِ سنگھارَنِ جي،
جَنِ تي پِيَ[٢] پِيارِيا، مَنجھان مَتِنِ موڪَ،
لَڏِي وِڃان لوڪَ، اُتِي وِيا سي اُڪِرِي.

٢٩

جھوڪُونِ[٣] نَہ جُھڻِڪَنِ، وَڳَ[٤] نَہ پَسان وَٽِ[٥] ۾،
آيَلِ سَنگھارَنِ، جيڪُس[٦] چِتاٽو[٧] چِتِ ڪِيو[٨].

٣٠

جي يانيين وَسَ چَران، تَہ سَنگھارَنِ سين لَڏِ،
تَہ ھاڃِي[٩] سَندِي ھَڏِ، ڪُوڪَ نَہ سُڻِين ڪَڏِھين.

٣١

مَنڊِيُون[١٠] مَتِ گُڙَنِ[١١]، جھوڪَ بِہ سُونھَنِ پھِيَڙا[١٢]،
سَندِي سَنگھارَنِ، جُوءِ جِياري جَڏِڙي[١٣]

٣٢

يُورِيين[١٤] پانڊَ[١٥] تِمَنِ، جَڳَھَ[١٦] جھاڳِي آئِيُون،
ڪاچِو مينھِڙِيَنِ، مُدائِتو ٿِي ماڻِيو.

٣٣

راءَ[١٧] سين رُنا جي، تَنِ جاڙيجَنِ[١٨] جاڙَ ڪِي[١٩]،
ڪيئَن ماٽيندا سي، چوڏھَن چارو[٢٠] ڪَچِڙو؟[٢٠a]

١- انن جي وھڻ جي جاءِ، اوطاق، گھر ٢- تڏو صاف پاٽي ٣- ھنن جون جھوڪون، ھنن جون اوطاقون، (منجھانئن) جُھڻِڪ نٿي ٻُڌجي، (منجھن ماٺ لڳي پئي آھي) ۴- ولر، ڌڻ ٥- پاسو، ڪنڌي، ڪنارو، تر جو ڏاکڻيون ياڳو جيڪو ڪڇ جي رڻ سان دنگئي آھي. ٦- شايد ٧- روشنائي، نقشداري، ترّ ۽ مڪان جو نالو جنھن کي چيتلو بہ چوندا آھن ٨- ياد ڪيو، سنڀاليو ٩- مصيبت، عذاب ١٠- ڏڌ ولوڙڻ جون ١١- آواز ڪن ١٢- قاصد، ھمراه، رفيق ١٣- ضعيف ١۴- يوري رنگ جي مينھن جا ١٥- پلاند، پاسا ١٦- جاءِ ١٧- راجا، امير ١٨- جاڙيجي قوم جي ماٺھن ١٩- جٺ ڪئي، خراب ڪم ڪيو ٢٠- چوڏھن (گھٽن) وانن وارو. ٢٠a- ڪڇ جو عائقو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٣٤

جاڳو جاڙيجا، سَما سُکِ مَ سُمهو،
پَسو، آن پارِيا[١]، لاکو[٢] تو لوڙِيُون[٣] کَري.

٣٥

پُڄئان[٤] پُلي پيرُ، وِڏو راءَ رِڪيبَ ۾،
کَڇَ رَهَندو کيرُ، لاکو لوڙائُن[٥] سين؟

٣٦

تاتونکين[٦] پَلاڻَ، سَدا هَٿَنِ کَرِکِرا[٧]،
لاکي لوڙائُنِ جا، اِهَڙائِي اُهڃاڻَ،
ڏيئي تَنگَنِ تاڻَ، کُوکَ کارِيندا[٨] کَچَڙي.

٣٧

لَکِي[٩] ۾ لاکو، پَئي مُئا، پاڄَهه تِي،
قادِرَ لاتو کَڇَ تان، اَڏِيُون! اولاکو،
وانڍِيَنِ[١٠] ۾ واکو، ريباڙِي[١١] رَهِي وِيا.

٣٨

ريبارَڻ[١٢]! رِيجهاءِ، لاکو لولاتِيَنِ[١٣] سين،
سائُو[١٤] مانَ سَنڌِياءِ، تَنُ[١٥] مَتائِي ٺاکُرو[١٦].

٣٩

ريبارِڻَ روئي، واڙي[١٧] وِڏا وَڃَڙا،
سَمورا سوئِي، هَٿِي هِتان ساٿَ وِيو.

١ـ هن پاريان، هن پار کان، اوهان جي پار کان. ٢ـ هڪ شخص، جو بهادريءَ ڪري مشهور هو، لاکو ڦلاڻي ٣ـ چوريون، ڦريون ٤ـ پيج (ملڪ) کان ٥ـ چورن، ڌاڙيلن، ڦورن ٦ـ ڪشيو ٻڌن ٧ـ وهٽن کي صاف ڪرڻ جا کهرا برش ٨ـ پيدا ڪندا، حاصل ڪرائيندا ٩ـ لاکي جي گهوڙي جو نالو ١٠ـ ڪنوارين ڇوڪرين يا ڇوڪرن ١١ـ هڪ ذات جو نالو ١٢ـ اي ريباڙي قوم جي زال! ١٣ـ آزين نيزارين، خوشامد ١٤ـ ساهو، بهادر ١٥ـ ڊول، دبدبو، شان ١٦ـ ٺاڪر، راجپوت، راءُ ١٧ـ وٿاڻ، لوڙهي ۾.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۴۰

رَڙي رِيبارَڻِ، روءِ، اُڀي ڏِنگهرَ جَهل[۱]،
پَري هِتان پَلَ، * ڪيتَرِيُون ڪاهي وِيا!

۴۱

رَڙي رِيبارَڻِ، روءِ، اُڀي ڏِنگهرَ ڏارَ[۲]،
وَڃَنِ اَڄُ وَڳَ هَنيو، سُمَرِ جي سُوارَ،
ڪاڇي ٻِنهِي پارَ، ڏاڪو هِنِ جو ڏِسِيِنَ[۳].

۴۲

رَڙي رِيبارَڻِ روءِ، واڙي پايو وَڇَڙا،
ڪَرا[۴] وِيڙَ[۵] ڪَنگهارَ[۶] ڪي، چَنچلُ[۷] اُڀي چوءِ،
واڙي وَڃُ نَہ ڪوءِ، لاڪو لوڙائَنِ سين.

۴۳

لاکا لَکَ سُڄَنِ، ڦُلاڻِيءَ ٻير ٻِيو، **
جنهن پَرِ راڻا، راڄِيا، ڪوتَنِ مَنجهہ ڪَنبَنِ،
جنهن جو جاڙيجَنِ، سُتي سَنچو[۸] نَہ لَهِي.

۴۴

لاکا لَکَ هُئا، ڦُلاڻِيءَ ٻير ٻِيو،
آجا اوڏ[۹] ٿِيا، پَلئي لَڳي جنهن جي.

۱- ٻاسي ۾ * جهوليونِ پري، تمام گهڻي انداز ۾. ۲- پاسي، پر ۾ ۳- ڏسن يا طرفن يا ملڪن ۾ ۴- صحيح، سخت ۵- سخن، لفظ ٦- نالو ۷- چالاڪ، چلولي ** دنيا ۾ ٻيا ٻہ چور سجهن ٿا پر لاکي ڦلاڻي جو نمونو ٻي اور آهي. ۸- اونو، اڌڪو، فڪر، ڏپ، خوف خطرو ۹- ذات جنهن سان لاکي جو لاڳاپو هوندو هو،

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤٥

لاکو لَکِيءَ تي چَڙهي، لَکِي لاکِي هيٺِ،
سُنهارِيُون[1] سِرِ ڪِيو، پيرِئو پَڌي بيٺِ،*
کَندو ڏَمَرُ ڏيٺِ[2]، صُباحَ سانُ سَيِکَنهِين.

٤٦

اَڏيو جو اوڏِنِ، سو ڏَنگهر ڏِلو مَ ٿِئي،
جنهن پَرِ وِيهِي ڪَنِ، ليکو لاکِي جامَ سين.

٤٧

لاکِي لَجَ کَنئِي، اَسان اوڏِڙِيَنِ جي،
کَندو کانَہ پِيي، اَگِ وسوڙهَلَ[3] آهِيُون.

٤٨

لاکا لَجَ سَندِياءِ، اوڏِ اَگِلِي[4] آهِيان،
پَکا سي پَرتاءِ، جي اَجهي تنهنجي اَڏِيا.

٤٩

اَڏيندي اوڏِنِ، لَڏَنُ جي کانَہ ڪِي،
لاکو مَتان تَنِ، اوچِتوئِي آئِيو.

٥٠

اَڏي اَڏي اوڏَ، چَڏِي وِيا پيٽيُون[5]،
ٽِڪاڻا ۽ ٽولَ[6]، پِيا آهِنِ پَٽَ ۾.

١ـ سونهن واريون، حسين * حسين زالون پاڻ سان ڪنيو پوءِ انهن جي بچائڻ لاءِ سندرو ٻڌو پڌي. ٢ـ ملاقات ٣ـ موڙهل، منڌل، اپوجهه ٤ـ عيبدار، ميري، گدلي ٥ـ جايون، مڪان ٦ـ شيون، اسباب.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥١

چِنَلَ چَجَ هَٿَنِ ۾، ڪُلَهنِ ڪوڏارا،
پورهِئي خاطِرِ پانھنجي، اُتَنِ سَوارا[1]،
اوڏ بہ ويچارا، لاڪا! وَجَنِ لَڏِيو.

٥٢

ڪَڏهن مَڙهُ مُقامَ ۾، ڪَڏِهن ڳاڙهو گهوٽُ،
سَندو وارِيءَ ڪوٽُ، اَڏِيو اَڏِبو ڪيتَرو؟

وائي

هي سَبِ هَلَڻ هارا، ڪونہ رَهندو ڪو هِتِ، جيڏِيُون!
اَڏِيا رَهندا اتهِين، هي سَبِ ماڳَ موچارا،
ڪونہ رَهندو ڪو هِتِ، جيڏِيُون!
جَن ڪي باشاهِيُون[2] بُلَندُ هُيُون، سي وِيا ڇَڏي ويچارا،
ڪونہ رَهندو ڪو هِتِ، جيڏِيُون!
ڪُلُ نَفسٍ ذائِقهُ المَوتِ[3]، سَمجِهج اِهي اشارا،
ڪونہ رَهندو ڪو هِتِ، جيڏِيُون!
داڙُو[4] دَڙي[5] اُنهِين نہ بَخشائيندو بَدڪارا،
ڪونہ رَهندو ڪو هِتِ، جيڏِيُون!
اَلا! عَبدُاللّطِيفُ چئي، اُتِ سَتُرُ ڪِجِ[6] ستارا!
ڪونہ رَهندو ڪو هِتِ، جيڏِيُون!

١- سويل ٢- بادشاهيون ٣- سيڪنهن کي موت جو ذائقو چکڻو آهي ٤- سفارش ڪندڙ، شفيع ٥- سفارش ڪري ٦- ڍڪ ڍڪج، لڄ پردو رکج.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

سر بلاول

سر بابت:

هي سر ڊاڪٽر گربخشاڻيءَ واري نسخي ۾ ڪونهي تنهن ڪري هن نسخي جي پهرئين داستان ۾، ڊاڪٽر ٽرمپ ۽ سرڪاري ڇاپي وارا اوڻيهه بيت ۽ وائي ۽ ٻئي داستان ۾ ڊاڪٽر ٽرمپ وارا پندرنهن بيت ۽ وائي (سرڪاري ڇاپي ۾ هڪ بيت وڌيڪ آهي جو ٻين بيتن ۾ ڏنل مصراعن کي هيٺ مٿي ڪري بنايو ويو آهي، تنهن ڪري هتان خارج ڪيو ويو آهي.) چوٿين داستان ۾ ڊاڪٽر ٽرمپ ۽ سرڪاري ڇاپي وارا تيرنهن بيت ۽ وائي ڏنا ويا آهن. ڊاڪٽر ٽرمپ ۽ سرڪاري ڇاپي جي فقط ٽئين داستان مان پهريون بيت، جو عطا نالي سگهڙ جو لکيل آهي، سو خارج ڪيو ويو آهي.

مضمون:

مضمون جي لحاظ کان هن سر کي ٻن ڀاڱن ۾ ورهائي سگهجي ٿو. پهرين ٽن داستانن ۾ سمن جي ڄام جکري جي سخاوت ۽ دليريءَ تي داد ڏنو ويو آهي ۽ دل کولي سندس تعريف ۽ توصيف ڪئي وئي آهي. سنڌي ادب جو هي پهريون ئي قصيدي جو قسم آهي. هن کان اڳ نعتون لکيل آهن، مگر ڪنهن به حاڪم جي سخاوت يا شجاعت بنسبت ڪو قصيدو ڪونهي. هنن بيتن کي گڏي ڪٺي هڪڙو قصيدو چئجي ته به ٺهي اچي. ٻئي حصي يعني چوٿين داستان ۾ وروءَ يا وڳند سان شاه جيڪي بيتن ۾ چرچا ڪندو هو سي ڏنل آهن.

روحاني راز:

شاه پنهنجي ڪلام ۾ ڪنهن جي به لنبي خوشامد ڪانه ڪئي آهي. ايراني قصيدي نويس، حاڪمن کي خوش ڪرڻ لاءِ چند شعر لکيو ۽ دربار ۾ پڙهيو پيا پيٽ قوت ڪندا هئا. هنن جي ڪلام کي چاپلوسي چئجي ته به ٺهي اچي، پر شاه ائين هرگز نه ڪيو. هن جيڪڏهن ڪنهن جي تعريف لکي آهي ته به سندس فوت ٿي وڃڻ کان پوءِ. انهيءَ ڪري ائين چئي ڪونه سگهبو ته شاه چند ڏوڪڙن حاصل ڪرڻ لاءِ هٿ پير هنيا. شاه، ڄام جکري جي هر هنڌ هاڪ ٻڌي، تنهن ڪري اهڙيءَ مقبول عام هستيءَ جا اڳيان ڳڻ ڳايا

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

اٿس. هي بيت جوڙي ڪو هن جي ڪچهريءَ يا ڪتنب جي ڀاتين اڳيان ڪونہ ڳايا ويا هئا. هي تہ فقير، تمثيل طور پنهنجي ڏٽيءَ جي تعريف سمجهي جهونگاريندا هئا ۽ قلبي تسڪين ۽ روحاني فرحت حاصل ڪندا هئا.

ٻئي حصي ۾ ظريفانہ شعر جو سنڌيءَ ۾ پهريون نمونو شاهہ پيش ڪيو آهي. شاہ کان اڳ ڪنهن بہ شاعر. ڪل خوشيءَ ۽ چرچي گهٻي جا بيت ڪونہ چيا آهن. هن سر ۾ شاهہ ٻن نون شعرن جي طريقن جو موجد ثابت ٿئي ٿو، جنهن مان سندس طبيعت جي فراواني ۽ قلبي ڪشادگي ۽ علمي بلنديءَ جي پروڙ پوي ٿي.

مٿي ذڪر ڪيل حقيقتن جي مد نظر ائين چوڻ ۾ مبالغو نہ ٿيندو تہ شاهہ سنڌي قصيده گو ۽ ظريف شاعرن جو اڳواڻ يا پيشوا آهي. اهو اڳواڻيءَ جو سهرو سندس سر تي سونهي ٿو.

سر بلاول

داستان پهريون

١

وِسَهُ[١] اِنهِيءَ وِڻَ[٢] کي، جيئن دَعوَتَ ڪَيَئِي داتا،
مَضمَضه[٣] واتا[۴]، وِجُهه تَه ڏيئِي واتَ ۾.*

٢

ڪَڍِي گهلِ[٥] گهران[٦]، صُلَحُ ڪَرِ سُلطانَ سين،
تَه تُون تِنهن دَران[٧]، ڏِيهاڙِي ڏانُ[٨] لَهين.

٣

پِيءُ مَ طَهُورا[٩]، وانءُ اورانگهي اوريان[١٠]،
وِچان[١١] جي وِصالَ کي، سي سَڀِ اُجُورا[١٢]،**
حاصُلُ حُضُورا[١٣]، سَمِي[١۴] جي سَڀِ تِئي.

۴

سَما تو سِرِ[١٥] چَٽُ، نَه تَه پاڳارا پُرسَ[١٦] پِيا،
ڳَهَڻُ[١٧] تُنهنجي ڳيجَڙِي[١٨]، اَچِي جالَ[18a] جَڳَٽُ[١٩]،
جَنِ جيهائِي[٢٠] پَٽُ[٢١]، تَنِ تِيهائِي[٢٢] بِکِيا.[22a]

١ـ اعتبار ڪر ٢ـ سخن، قول، ڳالهه ٣ـ گرڙي ۴ـ واتان، وات مان * گرڙي ڪري تيار ٿي تہ توکي ڏي. ٥ـ چورن جي ٽولي (نفساني خواهشون) ٦ـ گهران، گهر مان ٧ـ دران، در کان يا تان ٨ـ انعام، نعمتون ٩ـ بهشت جو پاڪ شراب ١٠ـ ويجهيون منزلون، جتي طهورا آهي، يعني بهشت ١١ـ وچ ۾، آڏو، رنڊڪ ١٢ـ عيوضا، انعام** بهشت وغيره جيڪي بدلا آهن، تنهنجي چڱائيءَ جا، سي حقيقت ۾ واصل باالله ٿيڻ ۾ رنڊڪون آهن. ١٣ـ حضور مان، ديدار مان ١۴ـ سمي بادشاهه ١٥ـ تي ١٦ـ ماڻهو، مرد ١٧ـ پورهيو ڪرڻ، خدمت ڪرڻ ١٨ـ در 18a ـ جام، گهڻي ١٩ـ جڳت، جهان، خلق، ماڻهو ٢٠ـ جهڙوئي ٢١ـ ڪشتو، پيالو ٢٢ـ تهڙي ئي. 22a ـ خيرات.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٥

ٻيرِيُون[١] ٻيري ٻَجُ، ھي جي مَنجهان پورِيُون[٢]،
ٻِئي دَرِ ڪَنهِين مَ وَڃُ، رِيءَ هاشِميءَ[٣] هيڪَڙي.

٦

سَمو تَنِ سَڌَ ڪَري، جَن تي وَڏو ويرُ،
اُتِئي تَہ آجِي تِيان[٤]، پائي پاڪوڙِي[٥] پيرُ،
تو رِيءَ ٻِيو ڪيرُ، سَرَتِيَنِ[٦] جا سونَا[٧] سَهي؟

٧

سَرَتِيَنِ جا سونَا سَهِي، وَسِيلو وِلَهَنِ،
لُڌِي ڪِينَ[٨]، لَطِيفُ چئي، اَڳِيان لالُ لَکَنِ،
جِتِ ڪوڙِين ڪِينَ ڪُڇَنِ، اُتِ پابوهي[٩] پَڌَرو.

٨

جو ڇَلِيُون[١٠] پَسِي نہ ڇَڪِيو[١١]، تنهن واڪاٽِيو وِکَ،
لُڌِي ڪِينَ، لَطِيفُ چئي، لَکَنِ اَڳِيان لِکَ[١٢]،
پيرُ نہ موڙِي پانهنجو، تِڪِيءَ پَئِجِي تِکَ،
سَرَتِيَنِ ڏِئِي سُکَ، هَڪَلَ سين هالارَ ڏِٺِي[١٣].

١- نغارا، واڄا ٢- (واحد: پوري) خالي، ڪوڪلي ٣- حضرت محمد(ﷺ)، جو بني هاشمين مان هو ٤- نجات يا ڇوٽڪارو پايان ٥- رڪاب، جتيءَ ٦- جن تنهنجي سام ورتي آهي، جيڪي تنهنجي امت مان آهن ٧- انجام، اقرار، وعدا، ذما، بار، جوابداريون ٨- نہ گهبرائجي، ششدر نٿو ٿئي ٩- مسرور، ڪلندي منهن ١٠- لشڪر، ڪٽڪ، گهٽا ماٿهو ١١- مڙيو، منهن موڙيو، ڀڳو ١٢- ذرو، ٿورو ١٣- هالار جبل جو مالڪ يا سردار، هالار جبل جو رهاڪو سردار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۹

تَڙِ تَڙِ ڪيمَ ترسُ[۱]، سَرُ[۲] نِهارِج سَيَرو[۳]،
ڏِيندُءِ لَڪَ، لَطيفُ چئي، راجَ راهُوءَ[۴] جي رَسُ،
وِلهاءُ[۵] جنهين وَهِيانُ[۶] ڪِيا، پاڳَ تنهين جي پَسُ،
ڪوڙين لاهي ڪَسُ[۷]، جي ڳالهائي ڳاٺُ ڪَٽِي[۸].

۱۰

آروڙِ جِي[۹] اُٺِيو، ديمِنِ[۱۰] وِڏائين ڏُکَ،
لاٿائين، لَطيفُ چئي، عالَمَ تان اُهُڪَ،
تَنِ سَرَٽِيَنِ ٿِيا سُکَ، جي اَجهي آيون اَبڙي[۱۱].

۱۱

آروڙِجي اُٿِيو، ديمِنِ وِڏائين دانهَن،
پابوهِيو پيرَ ڪَٽِي، سَمو سَرَٽِيَنِ ڏانهَن،
مَتان متي پاڻهن[۱۲]، اُيو آچي سُلطانَ کي.

۱۲

عَلاؤالدينُ[۱۳] آئيو، تنهن جي هاٿِيءَ هاڪَ هَنِي،[۱۳a]
پَڳو ڪوٽُ ڪُفارَ جو، پيئي پَڃُ[۱۴] پَئِي[۱۵]،
آرَڻِ[۱۶] پَڌي اَبڙي، ٿِي رِڻُ ۾ رُڪَ[۱۷] رَئِي[۱۸]،
تيغين[۱۹] تاءُ تِکو گهڻُو، سَگهي ڪونَہ سَهِي،
"رَبِّ هَبْ لِيْ اُمَّتِيْ"[۲۰] چَڙِهيو جامَ چَئِي،
سَمِي سامَ ڪَئِي، سَرَٽِيَنِ جو سُکَ ٿِيو.

۱- (۱) سڪ، اُج مر (۲) نهار، واجهاءِ ۲- تڙ، ڍوري؛ ڪانهن، ڪانوِ، تير، ڪان ۳- مضبوط
۴- راج سان رهائيندڙ، داتا، سخي، سردار ۵- سچا، فقير ٦- شاهوڪار، آسودا ۷- مٺ، مونجهارو،
دلگيري، غم، فڪر ۸- ڪنڊ مٿي ڪٽي، سنئين منهن ۹- گرم ٿي، هڪل ڪري ۱۰- لشڪر،
انبوهه، ڪٽڪ ۱۱- انهيءَ شخص جي ذات جو نالو جنهن جو هتي ذڪر آهي (رسول
ڪريم ﷺ) ۱۲- مدد ۱۳- دهليءَ وارو سلطان جو سنڌ جو حاڪم هو ۱۳a- هِنئي ۱۴- ڪچ
پچ، علائقي جو نالو ۱۵- ڊپ، خوف ۱٦- قلعو، حملو، گهيرو، محاصرو ۱۷- تلوارن، ترارن
۱۸- چمڪو، وسڪارو، ڦهه ڦهه ۱۹- ترارن ۲۰- اي منهنجا رب مونکي پنهنجي امت ڏي (حديث)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

عَلاؤالدِينُ آئِيو، کَٽِڪي چَلِ[١] چِڳِيرُ[٢]،
ڪَهِين ڪِينَ هِمَتيو[٣]، ڪانَ[٤] جَهلِيندو ڪيرُ؟
سُومِرِينِ سامَ ڪَنئي، اَبڙي ڪِيو اُتَ پيرُ،*
هو مُهايَنِ[٥] مِيرُ، پڙ مَستُوراتِنِ[٦] مارِيو.

١۴

سَرَٽِيَنِ جي سُکَ لَئِي، سامَ ڪَنئي سَردارَ،
جي آيون اَبڙي جي آدارَ، سي سُونَگُ[٧] نہ ڏِينديون سُومِرِيُون.

١٥

ٻِيَنِ مِڙِني ڏِنيُون، پَرَ ڏِئي نَہ ڏُونگَرَ راءُ[٨]،
اَنِّ ڏِتِيَنِ[٩] آڏو ڦِري، ڏِتِي[١٠] ڏِئي ڪِياءُ[١١]؟
لوڙيُون[١٢] لَکَ مَتاءُ، اُنَ مَٽِيري[١٣] موٽائِيُون.

١٦

اَبڙو آڳاهَنِ[١۴] ۾، پَرَجَهلو بارِي،
سَمي سُوالِيَنِ[١٥] کي، ويَلهه[١٦] وِسارِي،
مَنهَہ مُنِي[١٧] جَکرو[١٨]، طاماعَنِ تارِي،
پُڇِي[١٩] سي پارِي[٢٠]، جي عاجِزَ[٢١] اَجورَنِ[٢٢] ۾.

١ـ لشڪر ٢ـ ڇڳي يا ڪلنگيءَ وارو، تاجدار، سردار، بهادر ٣ـ (مقابلي لاءِ) همت ٻڌي ۴ـ تير
*قاصد موڪليو(ڳِيبي ڪئي، اَنُّ ميچي) ٥ـ مسائين، ماڙين، ناس ڪن ٦ـ زالن، عورتن ٧ـ ڏن، محصول ٨ـ ڏونگرَ ڏئي ٩ـ ڏارين زالن ١٠ـ ڏنل، پنهنجي زال ١١ـ ڪيئن، ڪٿان ١٢ـ لنگهيون، مگنهار ١٣ـ مٽيرَ، پهلوان، مانجهي مڙس ١۴ـ اڳيان هلندڙن، سردارن، رهبرن ١٥ـ سوال ڪندڙن، سام پوندڙن ١٦ـ ويلو، فاقو، لنگهڻ، بک ١٧ـ ٿنڀ، سردار، پرجهلو ١٨ـ هڪ سخي زميندار جو نالو ١٩ـ جن جي پڇا ڪري، جن سان مدد جو وعدو ڪري ٢٠ـ انهن جو پيٽ پاري، انهن جي سنڀال لهي ٢١ـ ضعيف، ڪمزور، بيمار ٢٢ـ بنا زور، بي پشت و پناهہ، ضعيفن، ڪمزورن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۱۷

اَبِڙو آڳاهَنِ ۾، سَيَرُ[۱] جيئن ٻيلي[۲]،
سي پَٽَ ڪنهن نَہ پُريا[۳]، جي تو يَرُ[۴] ٻيلي[۵]،
سَڄَڻُ سانوَڻُ مينهن جان، رُڃون تو ريلي[۶]،
اَچَنِ جي ويلي،* تَنِ نورَ[۷] بَخشِي پِٽَ ڏِٺي.

۱۸

اَبِڙو وَڏُ وَڙو، سُوَڙو[۸] سَمو، سُونهَنِ سَيِنِ،
تنهن دَرِ سَڀِ اَچَنِ، ڪَنڌُ نَہ ڪَڍي ڪَڇَ ڏِٺي.

۱۹

پِڙَ ۾ اُيو پاڻِ، ساٿِيئَڙَنِ[۹] سَڏَ ڪَري،
يَلي جي لاڏاڻِ[۱۰]، سَڀِ لَنگهِيندا لَڪِيُون[۱۱].

وائي

مُون ۾ عَيبَ اَپارَ، اَئون طامِع آهِيان تنهنجي.
هِڪَ وِڇايَمِ ويسلي[۱۲]، جاٺِي سَڀِ ڄَمارَ،
اَئون جا طامِع آهِيان تنهنجي.
هِنَ منهنجي حالَ جِي، توکي سُڌِ، سَتارَ!
اَئون جا طامِع آهِيان تنهنجي.
اَمرُ[۱۳] اوڙِي نہ ٿِيان، نِهِيَ[۱۴] ڪِيَسِ نِڪارَ[۱۵]،**
اَئون جا طامِع آهِيان تنهنجي.

۱- سيرو، وڏو (وڻ) ۲- جهنگ جو ۳- هليا، طي ڪيا، پنڌ ڪيو ۴- ماهر، بهادر، يَڙُ، جاٺو ۵- لتاڙي، لنگهي ۶- جالارواپاٽي وهائي ساوڪ پيدا ڪري* جيڪي هڪ وقت جي ماني گهرن. ۷- گهوڙا ۸- چڱن وڙن واري ۹- يارن، ساٿين، همراهَنِ، سام پيلن ۱۰- لاڏ ڪوڏ يا پيار سان، لڏ يا سان ۱۱- اوکا پيچرا، تڪليفون ڏيندڙ لنگهہ يا رستا (مشڪلاتون) ۱۲- غفلت يا سستيءَ ۾ ۱۳- حڪم ۱۴- نفيءَ ۱۵- نڪمي، بيڪار. ** جن چڱن ڪمن جو حڪم ٿيل آهي تن کي ويجهي ناهيان، (امر بالمعروف ۽ نهي عن المنڪر تي عمل نہ ڪيو اٿم)

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

جيڪي وَهي وُجُودَ ۾، سو جاڻين، جاڻُنهارَ!
آئُون جا طامِع آهِيان تنهنجي.
جيئن سي گُل گُلابَ جا، کِڙيا کَنڌُهارَ،
آئُون جا طامِع آهِيان تنهنجي.
مُون کي سِڪَ، سَيّدُ چي، آهي مَدِيني موچارَ،
آئُون جا طامِع آهِيان تنهنجي. ٥

داستان ٻيو

١

جَکِرو[١] جوڙي، پاڻَ ڏَٺِيءَ پَيدا ڪِيو،
ڪيهَرَ[٢] جيئن ڪَرُ[٣] کَٿِي، مُحُون مَلُهه موڙي،
گهوٽُ چَڙِهيو گهوڙي، پيچِيَنِ[٤] لائِي پيچرا.

٢

جَکِرا! جِيين شالَ، تنهنجو کَنين مَدو مَ سُڻان،
جيئن تو آچِي ڪالَ[4a]، نالائِقَ نَوازِيا.

٣

جَکِرو جَسَ ڪَرو[٥]، ٻِيا مِڙِئي مَلهَ،
سَمي جي سُهاڳَ جِي، کَنهِين نہ پُوي ڪَلَ،
مِٺِي اُنَ مرسَلَ[٦]، اَصُلُ هُئِي ايتَرِي.

١- ڄام جکرو جيڪو سخاوت ڪري سنڌ ۾ مشهور هو. ٢- وڏي شينهن ٣- ڳاٽ، مٿيون ڌڙ ٤- سوالين، فقيرن 4a- ڪالهه ٥- جس يا شاباس جو لائق، نامور، ناليرو، ناموس وارو، چڱو ٦- موڪليل، مهندار، سردار.

٤

جَڪِرو جَسَ ڪَرو، پِيا سَڀِ اَنيرا[١]،
جِمّائِين[٢] گهڙِيو[٢a]، جَڪرو، تِئائين نه پِيا،
مِٺِي تنهن ماڳا[٣]، اَصُلُ هُئِي ايتِري.

٥

ڏِني جادَمَ جَڪِري، چِتِ نَه پِيا چَڙهَنِ، *
تَه ڪِي ڪُوهه ڪَجَنِ، جُهه سَرُ[٤] لِيي سَيَرو.

٦

هَٿان[٥] جادَمَ جَڪِري، وَتِيءَ[٦] وِچُ مَ پوءِ، **
پِي پِي سو پُرِ تِيو، جو حاتِمِ[6a] پاسي هوءِ،
ڪَيفَ[٧] ڏاران[٨] ڪوءِ، جِئِي ڪو مَ جَهانَ ۾.

٧

هَٿان جادَمَ جَڪِري، وَتِيءَ پوءِ مَ وِچُ،
"اَچو! اَيِئو نِچُ!" سَمي وائِي واتَ ۾.

٨

راهُوءَ[٩] جا رَهيامِ، سَنِيها[١٠] سَرِيرَ[١١] ۾،
پِيا دَرَ وِسَرِيامِ، ڏِني جادَمَ جَڪِري.

١- راجا، جنهن ڏياج جو سر وڌايو هو ٢- جتان، جنهن هنڌان، جنهن مٽيءَ کان ٢a-ٺاهيو ويو ٣- ماڳان، ماڳ يا جاءِ تان يا کان. * پيا ياد ۾ به نه آهن، ٻين جو خيال ئي دل ۾ نٿو اچي. ٤- پياليءَ، جام ** شل! جکري (ساقيءَ) هٿان پياليءَ (جام) ملڻ ۾ ويچو يا ويرم يا دير يا ڪا رنڊڪ نه پوي. ٦a- حاتم طائي (مشهور سخي) ٧- شراب، مي ٨- ڏاران، کان سواءِ، بغير ٩- راڄ سان رهائيندڙ، چڱي طرح هلندڙ (جکري) ١٠- پيغام، پول ١١- بدن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۹

راھُو تنھنجي رِيتِ، پَرَڪَندِين[۱] پَڌَرِي،
گھٽا گھوڙَنِ چاڙھيَئِي، مُسافِرَ مَسِيتِ[۲]،
پُڇين ڪا نَہ وِڌِيتِ[۳]، جي آيا سي اَگھِيا[۴].

۱۰

جَڪَري جھو جُوانُ، ڏِسان ڪونَہ ڏيھ ۾،
مُھَڙُ[۵] مِڙِني[۶] مُرسَلين، سَرسُ سَنڌُسِ شانُ،
"فَڪَانَ قَابَ قَوسَينِ اَوْ اَدنيٰ"[۷] اِيءُ مُيَسرُ تِيُسِ مَڪانُ[۸]،
اِيءُ آڳي[۹] جو اِحسانُ، جنھن ھادِيءَ ميڙِيُمِ ھِھڙو.

۱۱

سَمو سَوائِي[۱۰]، ڀَھُون[۱۱] ڀِيڻان[۱۲] اَڳرو،
دانَھ[۱۲a] جي دَربارِ ۾، وَرتِي[۱۳] اِيءَ وائِي،
ڳَھَڻَ[۱۴] ڳالھائِي، مُھَڻَ[۱۵] سَڀِ مَلھائِيا[۱۶].

۱۲

جيھُسِ[۱۶a] ڪونَہ جھانَ ۾، ھِندُ، سِنڌُ، سُورَتَ[۱۷] ھاڻِ،
دَرِ داتا مَڱُ مَڱتا، ڀِئي جِي ڪَڍِ مَ ڪاڻِ[۱۸]،
پاڌُوندَرُ[۱۹] پاڻ، حالُ پَسِي پالُ ڪَري.

۱- پرڪندِينِ (ڏوراھَن ڏيھن) ۾، ملڪان ملڪ ۲- مسيت يا مسجد جا مسافر، بي واھا، مفلس، بي اجھي ۽ آڌار ۳- سبب يا تفصيل ۴- قبول پيا ۵- مھاڙ، اڳواڻ، ليڊر ٦- سيني ۷- حضرت محمد ﷺ جن خدا کي ٻن ڪمانن جيترو ويجھو ويا، بلڪ انھيءَ کان بہ ويجھو (ق- ش). ۸- جاءِ، ماڳ، مرتبو ۹- اغا، آقا، ڏٺي، مالڪ ۱۰- سوايو، وڌيڪ، بھتر ۱۱- گھڻو ۱۲- ڀين کان ۱۲a- دانا ۱۳- استعمال ۾ آئي، چئي وئي ۱۴- ڳجھو، دل سان، اشاري ڪندڙ ۱۵- موھڻ، وڻڻ، خوش ڪرڻ ۱٦- خوش ڪيا، مرڪايا، سرخرو ڪيا ۱٦a- ھن جھڙو، جھڙس ۱۷- گجرات جي مشھور شھر جو نالو ۱۸- محتاجي، حاجت ۱۹- سخي، وڏبيندڙ، در پنيندڙ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٣

ڪَرِي آسَ اَپار، پارِيءَ[١] جَهلِيو نَہ رَهِي،
ٻيلِي ۾ ڳِرنارَ، اُتو گنگا جَرُ[٢] جَڪِرو.

١۴

پيهِي پِنُ پاتارَ ۾، جِتِ ڳڙهہ[٣] گنگا جَرَ راءُ[۴]،
ڇِڏي حِيلا هِنَ هَنڌَ جا، اُنهِي جَڪِرِي پاسِي جاءُ[۴a]،
اوڏو تِي اَللهُ کِي، ڪاجُ تَنهِين جو ڪاءُ،
سُکَنِ اِينڌءِ ساءُ، ويلَهہ[۴b] وِينڌَءِ وِسَرِي.

١٥

ڏمِرِيو تَہ ڏِي[٦]، پَرچِيو تان پاتَ[٧] ڀَرِي،
جُنگَ جَڪِرِي کِي، ٻَئِي چِڱِيُون چِتَ ۾.

وائي

آسَرو آهي، مون کي هوتَ حَبِيبَ نِجو.
جانِ جان اِوڏا ڪَرَها، پَهُچان تان ڪاهي،
مون کي هوتَ حَبِيبَ جو.
موتِ، مُنهنجا سُپِرِين! واڳُون وَرائِي،
مون کي هوتَ حَبِيبَ جو.
شَفاعَتَ[٨] جا شَفِيعَ[٩] جِي، تنهن ۾ قِيرُ[١٠] هَڏهِين ناهِي،
مون کي هوتَ حَبِيبَ جو.

١ـ (١) ڪسي، نهر (٢) پاليل، نپايل، ٻانهي، نمڪ پرورِيءَ ٢ـ گنگا نديءَ جو پاڻي، پاڪ ۽ جالارو پاڻي ٣ـ قلعو ۴ـ راجا، حاڪم ۴a ـ وِج ۴b ـ ويلو، لنگهڻُ، ٻُڪَ ٥ـ وِج ٦ـ خالي نہ ڇڏي، ڏئي ٧ـ مگڻهار ٨ـ سفارش، چوٽڪارو ٩ـ سفارش ڪندڙ (حضرت محمد ﷺ جن جو قيامت جي ڏينهن امت جي ڇوٽڪاري لاءِ سفارش ڪندو) ١٠ـ گمان. شڪ.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

مِيرُ مُحَمَّدُ ڪارڻِي، آڙِيا چُوٽائِي[١]،
مون کي هوتَ حَبِيبَ جو.
اِهِي ڪَمَ ڪَرِيمَ جا، جيئن لَنگها[٢] لَنگهائِي،
مون کي هوتَ حَبِيبَ جو.
لُطفُ ساڻُ، لَطِيفُ چي، مُوڙها مِلائِي،
مون کي هوتَ حَبِيبَ جو.

داستان ٽيون

١

ليبِڙِي[٣] لَعنَتِيءَ[٤] کي، جو آٿِيءَ[٥] ۾ آهي،
اَندو مُون عَلِيلَ[٦] سين، سِينو تو ساهِي، *
عَلِي شاهَ اَچِيج تُون، تنهن ڪافِرَ تي ڪاهِي،
لُٽِي وِجُھ لاهِي، مَتو مَجُوسِيءَ[٧] جو.

٢

مارِ مَ مُطِيعَلَ[٨] کي، مَجُوسِيءَ کي مارِ،
وَڏِي جَنگِ مَ وِسارِ، نَنڍِيان[٩] نَفعو ناهِ ڪو.

٣

نَنڍِيان نفعو ناهِ ڪو، وَڏِي مَ وِسارِي،
مَجُوسِي ماري، اَڪبَرَ[١٠] ڏي اَچِيج تُون.

١- چوٽڪارو بخشي ٢- لنگهان، لنگهڻ ڪان، مشڪل گسن ڪان ٣- ناڪيلي، اٺ جي نڪ واري رسي ٤- جنهن تي ڦٽڪار هجي (شيطان، نفس) ٥- نڪ جي چوٽيءَ ٦- بيمار، ضعيف * مقابلو تو ڪري، منهن تو اٽڪائي، جهيڙو تو ڪري. ٧- آتش پرست، باهه جو پوڄاري (نفس اماره) ٨- مطيع ڪيل، فرمانبردار (نفس مطمئنه) ٩- ننڍيءَ جنگ مان ١٠- وڏي جنگ (نفس اماره سان).

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

٤

اَضغَرَ[١] ذي آهِن گهٽا، تُون اَڪبَرَ ذي آءُ،
متان لوڙو[٢] لاهِين، مَجُوسِيءَ مَٿاءُ،
حَيدَرِ جي هَٿاءُ، وِڙهَه تہ ويرِي مارِيين.

٥

پاندَپَ[٣] سين نہ پاڙِيان، سَوين ٻيا سَردارَ،*
آهي مِثل مِينهَن جي، سَخِيُّ تنهنجِي سارَ[٤]،
حاتِمَ هَزدَه[٥] هَزارَ، جَهڙَ[٦] تنهنجي جَهپِيا[٧].

٦

جَهڙَ تنهنجِي جَهپِيا، هَزارين حاتِمَ،
ڪوجَهنِ سَندا ڪَمَ، ڪامِلَ ري ڪيرُ ڪَري؟

٧

جي تُون آساتُو[٨] آئين، تہ وَنءُ جَڪِري لائِي[٩]،
مَتان وَڙُ[١٠] وِڃائِيين، ڪنهن ٻئِي دَرِ لِيلائِي،
سَمِي ساماڻِي[١١]، چِنتا لَٿِي چارِٽين[١٢].

٨

جي تُون آساتُو آئين، تہ چانڻُ ٻِي مَ چورِ،
ڪيرا[١٣] مَڱَتِنِ جان، ڪَٿِي آٿِي ڪوڙِ،
اُنَ دَرِ عِراقِي[١٤] گهٽا، چانگُون[١٥] ڪيو چوڙِ،
تنهن سَيّدَ وَڏِي سوڙِ[١٦]، جنهن ۾ مَٿو هَٿَنِ مَڱَتا.

١- ننڍي جنگ (نفس مطمئنہ سان) ٢- جهيڙو، جنگ ٣- سردار * ٻيا سوين سردار، هن سردار جي مٽ نہ پانيان ٤- سنڀال، سخا، لفظ ٥- ارڙهن (١٨) ٦- گهوڙي جو هڪڙو پير ٻئي پير تي لڳڻ [جهڙ پڙهبو تہ معنيٰ ٿيندي سخا يا لطف] ٧- مات ڪيا، شڪست ڏني ٨- آسائتو، آس يا اميد وارو، عرضدار ٩- لاءِ، ڪارڻ، واسطي ١٠- عزت ١١- پيدا ٿئي ١٢- چارٽن [مڱڻهارن] جي ١٣- [وهٽن ٻڌڻ جا] ڪِلا ١٤- عراق جا گهوڙا ١٥- ولر [گهٽا] ١٦- رضائي [ٻنڌار].

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

۹

سَمو سَخاوَتَ جي، ويٺو پُڇي پَرِ،
ڪوڙيو ڪَنگالَنِ کي، ڏِئي دِلاسا دَرِ[۱]،
مَٿي وِلَهَنِ[۲] وَرِ[۳]، ڏِيهاڙي ڏاتارَ جي.

۱۰

ڪوهُ نَہ جُهارِيين[۴] جَڪِرو، جنهن ڏيھَ ڏِيا ڏِيئي؟
جي لُڏِيا تي لِينگهنِ[۵] ۾، سالُنِ[٦] ۾ سيئي،
سَمي سيِيئِي، طاماعُو[۷] تارِ ڪِيا[۸].

۱۱

اَلا! جُنگَ جِيئَنِ، جَنِين اَجهي گهارِيان،
شالَ مَ سُڪي وِيرَي[۹]، جِئان پِيءَ[۱۰] پِيئَنِ،
مَرڪَٽُ اَڪرِيَنِ، تو ڏِئي مُون تِئِي.

۱۲

اِيندي لَٿي اُجَ، پيرَ پَرِيندي ٿَرِيا،
مَنجِھ وِيرِي سُڄ،* ڪَرَ لَڌي رِڻُ اُڪارِيين[۱۱].

۱۳

تُون اوڍَرُ[۱۲]، تُون اوڍَڪو[۱۳]، تُون اُجهو، تُون آگَبُ[۱۴]،
هِتِ پُڻِ تنهنجو تَڪيو، مَهَند[۱۵] پُڻِ تُونهِين ماگَبُ،
سي لورِيُون[۱٦] ڏِيَنِ نَہ لاگَبُ[۱۷]، جي اَجهي آيُون اِبڙي.

۱ـ پنهنجي در اندر، گهر ۾ [ڪوٺي لفظ سان لڳي ٿو] ۲ـ مسڪينن ۳ـ ور [ٻلائي، مهرباني] ۴ـ پوڇين، سلام ڪرين، خيرات مڱين. ۵ـ ڦاٽل يا ليڙن وارن ڪپڙن ٦ـ اوني لوين ۷ـ طمعدار [مڱڻهار] ۸ـ پُر ۹ـ ننڍي ڪوهي يا ڪڌ ۱۰ـ صاف پاڻي* سڄ منجھ ويري يا ڪوهي ۱۱ـ رڻ اُڪرندڙن، مسافرن ۱۲ـ ڍڪ، پناھ ۱۳ـ ڇانو، پڙدو ۱۴ـ آڳو، مهندار ۱۵ـ اڳيان، قيامت ۾ ۱٦ـ مڱڻهار ۱۷ـ محصول، ڏن.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١٤

اڪين سوئِي اوڙڪيو[١]، جو ڪَنين سومِ[٢] ڪَرَنَ[٣]،
ماءُ منهنجو مَنُ، جامَ پَسَنديئِي پَتِيو[٤].

١٥

پَسَنديئِي پِرِ ٿيا، جَڪرو ئِي جاجِڪَ[٥]،
تِنان ڏِني مَگَّڻي، طَهُورا[٦]، جي تِڪَ،
سَمي پَڳَيَن سِڪَ، واصِلُ ٿِيا وِصالَ ڪي.

١٦

جي اُڏَميو[٧] اَڄُ، تہ وَسندو سُونَ سُنگَ[٨]،
جالَ ڏِئيندو جُنگَ[٩]، جَگُ ڏِئيندو جَڪِرو.

وائي

جِئان ڏِنائين پيرَ، جِئان ڏِنائين.
پَڳا ڪوٽَ ڪُفار جا، اَچِي عَليءَ شيرَ،
جِئان ڏِنائين پيرَ، جِئان ڏِنائين.
مَٿي اَڱڻَ آئِيا سُونهَڻَ لَڳا[١٠] سيرَ[١١]،
جِئان ڏِنائين پيرَ، جِئان ڏِنائين.
جِئان نَبِي نِڳِيو[١٢] پَري مُبارَڪَ پيرَ،
جِئان ڏِنائين پيرَ، جِئان ڏِنائين.

١ـ سڄاتو، معلوم ڪيو ٢ـ سُئومِ، ٻڌمِ ٣ـ سمن جي ڄامَ جو نالو ٤ـ پت آيس، اعتبار ڪيو، سڄاتو، سهي ڪيو (اگهايو، قبول ڪيو) ٥ـ مڱڻهار ٦ـ بهشتي شراب ٧ـ اڀاميو، جذبو آيس ٨ـ سون جون ڍيليون ٩ـ بهادر ١٠ـ حسين ۽ سهڻا معلوم ٿيڻ لڳا ١١ـ پيچرا، گس ١٢ـ نڪتو.

لَتا ڏُکَ، سُکَ ٿِيا، ٿِيي وَڌائِيءَ[1] وِيرَ[2]،
جِئان ڏِنائِين پيرَ، جِئان ڏِنائِين.
لُطفُ تو رِيءَ لَطِيفُ چي، ڪَندا ٻِيا ڪِيرَ؟
جِئان ڏِنائِين پيرَ، جِئان ڏِنائِين.

داستان چوٿون

١

وِڳَندُ[3] وَري آئِيو، وَسَنِ ڪِينَ وِڏوسِ،
گنڊِي[3a]، مانِي، ماڳُ موچارو، پاسِي پيرُ ٿِيوسِ.

٢

وِڳَندُ وَري آئِيو، پيناريُون[4] پوءِ،
مُحڪَمُ[5] لَڳِسِ موچڙا، ذَرو نَہ ڏِنُسِ جوءِ،
وينو ايئن چوءِ، تہ پيران[6] پاسِي نَہ ٿِيان.

٣

اَسُورَ[7] سَندي آسَري، وينو آهِ وِڳَندُ،
هَڏِ نَہ ڇَڏِيندو هَنڌُ، آيسِ بوءِ بَهارَ جِي.

٤

اَسُورَ سَندو آسَرو، وِڳَندَ ڪي وَڏو،
جُسي ۾ جَڏو، پَرَ ڪِيڻَ[8] تي ڪُڙا ڪَٽي[9].

١- مبارڪ ٢- وقت ٣- شاهہ جي هڪ فقير جو نالو، گدلو ٣a-ڪپڙو گندي، ڪپڙو لٽو
٤- فقيرن يا پيننٽن کان ٥- مضبوط، ڏاڍا ٦- پيران، پيرن کان ٧- اسر جي ڪاڏي، سحريءَ ٨- ڪائڻ ٩- ڪڙيون ڪٽي، ايو تي وهي پرانگهون پري.

۵

وِڳَنڊُ وَرِي آئِيو، بَدُو[۱] سين بَدبُوءِ،
خاوَندَ![۱a] ڏي خُشبُوءِ[۱b]، تہ سُرَھو ٿِيان سُپرين.

٦

وِڳَنڊُ وَرِي آئِيو، ڪِنو ٿِي ڪوجھو،
چَڏي نہ موزو[۲]، لَڳِس آرُ[۳] عِطارَ[۴] سين. *

۷

داتا سَندي دَرَ تي، وِڳَنڊُ ويٺو پَسُ!
تنھن روڳِيءَ[۵] کي رَسُ، جو اَلُودو[٦] آزار سين.

۸

دائِمُ آھي دَرَ تي، وِڳَنڊُ ويچارو،
عَطُرَ سين آرو، لَڳِس تِي[۷] لِذِ کَٽِي.

۹

داتا سَندي دَرَ تي، وِڳَنڊُ ٿِي ويٺو،
بَصَرَ سين بازارِ ۾، ڪَرَ واٽِيو جيٺو،
دَران[۸] تنھن پيٺو، جِتِ ڪُفر ٿئي ڪين ڪي.**

۱۰

وِڳَنڊُ وَرِيءَ آئِيو، نِسورو ٿِي نَرَڳُ[۹]،
گندا گُلابِي ڪَري، سَيّدَ جو سَرَڳُ[۱۰]،
عَطُرَ سين اورَڳُ[۱۱]، تہ ھُئِين[۱۱a] سَدا سُرَھو.

۱ـ جھنگلي ۱a ـ خُداوند! اي خدا! ۱b ـ خوشبو ۲ـ چمڙ جو جوراب، جتيَ، پير، پيروي ۳ـ عشق ۴ـ عطر وڪڻندڙ سان *(ھار سينگار ڪري آيو آھي، پر آھي ڪنو ۽ ڪوجھو. ۵ـ بيمار ٦ـ تر يا پسيل يا ڀريل آھي ۷ـ تنھن ڪري ۸ـ دران، درمان ** جت ڪفر ڪرڻ ڪان (نہ ڏجي) سواءِ ٻي ڀيٽي ڪانھي. ۹ـ دوزخ ۱۰ـ خوشبوءِ، چڱو، بھشت ۱۱ـ واھپو رک، استعمال ڪر. ۱۱a ـ ھُجِين.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

١١

وِڳَنڊُ وَرِي آئيو، ٻَڌُو ٻي نِمازُ،
جيئن تِترَ مَٿي بازُ، تيئن وِڳنڊُ سُرهاڻِ تي.

١٢

وِڳَنڊُ وَرِي آئيو، ڪوتِڙيان[١] ڪُلاٽُ[٢]،
سَندو ڪِرِڙ ڪاٽُ، هَڻُ نَرڳي ڪي نِڪَٽي[٣].

١٣

ٻـانڍو[۴] ٻيلِي[٥] نہ تِيو، وَرُو[٦] اَڄُ وِيو،
سُونهاري سَيّدَ ڏُنهن،[٦a] پيٽُر[٧] پَنڌ پِيو.

وائي

ڏَڪَ ڏَڪِيندو، مُون نہ ڇَڏِيندو، شَفِيعُ[٨] شافِعُ[٩]، سُپِرين.
اَنڌا اونڌا، اَڪُڙِيا[١٠]، سَڀِ نِباهي نِيندَو،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
واتان ويچارَنِ جي، دارو[١١] پاڻَ ڏَرِيندو،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
ڏوهارِيَنِ کي ڏاڪَڙا، لَڪَ سَڀِ لَنگهائِيندو،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
نُورُ ناڪارو[١١a] نہ ڪَري، مُحَمّدُ مِنٿَ مَڃِيندو،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.

١ـ ڪوتِڙيءَ کان ٢ـ ڪلاٽ، ڪلال، سست، ڪوڙو، دوستيءَ جو دم هڻندڙ ٣ـ نڪ مِ، اصل، بنه ۴ـ لنبو ڪتو ٥ـ ساٿي، همراه ٦ـ وڳند جو نالو ٦a ـ ڏانهن ٧ـ گهڻ ڪائو ٨ـ مهربان ٩ـ شفاعت يا ڇوٽڪاري جي سفارش ڪندڙ ١٠ـ آٽڙندڙ، ٿاٻا کائيندڙ، منڊا ٽنڊا ١١ـ دارون، دوا درمل، علاج. ١١a ـ ناڪار، انڪار.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

هِتِ[١] هُتِ[٢] حامِي هِنِ جو، اَڳيان آڏَرَ ڏِيندو،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
طَهورا[٣] تَڙَين[٤] کي، پانڌَپُ[٥] پِيارِينِدو،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
پاڻُ سُجاڻِي پاڻهِين، ڪامِلُ ڪَرَمُ ڪَرِيندو،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
تنبو آڻي تارِ ۾، عاصِيَنِ[٦] وَٽِ اَڏِيندو، *
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
داتا دوزِخِيَنِ تان ليکو لَهِرائِيندو[٧]،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
رَسَڻَ وير رَسِي ڪَرِي، مُشڪ رَنگ مَتِيندو،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
"رَحمَةً لِّلعَالَمِينَ"[٨] اَهُڪِيءَ آڳهُ[٩] ٿِيندو،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.
اُتي عَبدُاللطِيفُ جو، هادِي هَٿُ جَهلِيندو[١٠]،
شَفِيعُ، شافِعُ سُپِرين.

١ـ هن دنيا ۾ ٢ـ هن دنيا، قيامت ۾ ٣ـ بهشتي شراب ۴ـ تڙيلن، بهشت مان هڪالي ڪڍيلن، گهنگارن ٥ـ سردار ٦ـ گنهگارن * قيامت ڏينهن حضرت محمد ﷺ گنهگارن جي وچ ۾ ويهي انهن جي ڇوٽڪاري لاءِ خدا کي سفارش ڪندو. ٧ـ حساب ڪتاب صاف ڪرائيندو، گناهه معاف ڪرائيندو ٨ـ ساري دنيا لاءِ رحمت (حضرت محمد ﷺ) ٩ـ آڏار، پرجهلو ١٠ـ مدد ڪندو.

www.sindhsalamat.com books.sindhsalamat.com

پڙهندڙ نسُل . پ ن

The Reading Generation

1960 جي ڏهاڪي ۾ عبدالله حسين ” اُداس نسلين“ نالي ڪتاب لکيو. 70 واري ڏهاڪي ۾ وري ماڻِڪَ ”لُڙهندڙ نسُل“ نالي ڪتاب لکي پنهنجي دورَ جي عڪاسي ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. امداد حُسينيءَ وري 70 واري ڏهاڪي ۾ ئي لکيو:

انڌي ماءُ ڄڻيندي آهي اونڌا سونڌا ٻارَ
ايندڙ نسل سَمورو هوندو گونگا ٻوڙا ٻارَ

هر دور جي نوجوانن کي اُداس، لُڙهندڙ، ڪَڙهندڙ، ڪُڙهندڙ، ٻَرندڙ، ڇُرندڙ، ڪِرَندڙ، اوسيئڙو ڪندڙ، ياڙي، ڪاٺُو، ياجوڪڙُ، ڪاوڙيل ۽ وِڙهندڙ نسلن سان منسوب ڪري سگهجي ٿو، پَر اسان اِنهن سڀني وِچان ”پڙهندڙ“ نسل جا ڳولائو آهيون. ڪتابن کي ڪاڳر تان کڻي ڪمپيوٽر جي دنيا ۾ آڻڻ، ٻين لفظن ۾ برقي ڪتاب يعنی e-books ناهي ورهائڻ جي وسيلي پڙهندڙ نسل کي وَڌڻ، ويجهَڻ ۽ هِڪَ ٻئي کي ڳولي سَهڪاري تحريڪ جي رستي تي آڻڻ جي آسَ رکون ٿا.

پڙهندڙ نسل (پَڙهَندڙ نَسُل) ڪا بہ تنظيمَ ناهي. اُنَ جو ڪو بہ صدر، عُهديدار يا پايو وِجهندڙ نہ آهي. جيڪڏهن ڪو بہ شخص اهڙي دعوئ ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو ڪُوڙو آهي. نہ ئي وري پَڙهَندڙ نَسُل جي نالي ڪي پئسا گڏ ڪيا ويندا. جيڪڏهن ڪو اهڙي ڪوشش ڪري ٿو تہ پَڪَ ڄاڻو تہ اُهو بہ ڪُوڙو آهي.

جهڙيءَ طرح وڻن جا پَنَ ساوا، ڳاڙها، نيرا، پيلا يا ناسي هوندا آهن اهڙيءَ طرح پڙهندڙ نَسُل وارا پَڙهَندڙ نَسُل بہ مختلِف آهن ۽ هوندا. اُهي ساڳئي ئي وقت اُداس ۽ پڙهندڙ، بَرندڙ ۽ پڙهندڙ، سُست ۽ پڙهندڙ يا وِڙهندڙ ۽ پڙهندڙ بہ ٿي سگهن ٿا. بين لفظن ۾ پَڙهَندڙ نَسُل ڪا خُصوصِي ۽ تالي لڳل ڪِلَب Exclusive Club نہ آهي.

ڪوشش اها هوندي تہ پَڙهَندڙ نَسُل جا سڀ ڪَم ڪار سَهڪاري ۽ رَضاڪار بنيادن تي ٿين، پر ممڪن آهي تہ ڪي ڪم اُجرتي بنيادن تي بہ ٿِين. اهڙي حالت ۾ پَڙهَندڙ نَسُل پاڻ هِڪَبِئي جي مدد ڪرڻ جي اُصولَ هيٺ ڏي وَٺُ ڪندا ۽ غيرتجارتي non-commercial رهندا. پَڙهَندڙ نَسُل پاران ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز digitize ڪرڻ جي عَمَلَ مان ڪو بہ مالي فائدو يا نفعو حاصل ڪرڻ جي ڪوشش نہ ڪئي ويندي.

ڪتابن کي ڊِجيٽائِيز ڪرڻ کان پوءِ ٻيو اهم مرحلو وِرهائڻ distribution جو ٿيندو. اِهو ڪم ڪرڻ وارن مان جيڪڏهن ڪو پيسا ڪمائي سگهي ٿو تہ ڀلي ڪمائي، رُڳو پَڙهَندڙ نَسُل سان اُن جو ڪو بہ لاڳاپو نہ هوندو.

پَنَن کي کُليل اکرن ۾ صلاح ڏجي ٿي تہ هو وَسَ پٽاندڙ وڏِ کان وَڏِ ڪتاب خريد ڪَري ڪتابن جي ليکڪَن، ڇپائيندڙن ۽ ڇاپيندڙن کي هِمٿائِن. پر ساڳِئي وقت عِلم حاصل ڪرڻ ۽ ڄاڻ کي ڦهلائڻ جي ڪوشش دوران کَنهن بہ رُڪاوٽ کي نہ مڃن.

شيخ اَيازَ علمَ، ڄاڻَ، سمجهہَ ۽ ڏاهپَ کي گيتَ، بيتَ، سِٽَ، پُڪارَ سان تَشبيهہ ڏيندي انهن سيني کي بَمن، گولين ۽ بارودَ جي مدِ مقابل بيهاريو آهي. اياز چوي ٿو تہ:

گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن، جي ويريءَ تي وار ڪَرن ٿا.

... ...

جئن جئن جاڙ وڌي ٿي جَڳَ ۾، هو ٻوليءَ جي آڙ ڇُپن ٿا؛
ريتيءَ تي راتاها ڪن ٿا، موتي مَنجهہِ پهاڙ ڇُپن ٿا؛

... ...

ڪالهہَ هُيا جي سُرخ گُلن جيئن، اڄڪلهہ نيلا پيلا آهن؛
گيتَ بہِ ڄڻ گوريلا آهن........

... ...

هي بيتُ اَٿي، هي بَم- گولو،
جيڪي بہ ڪٽين، جيڪي بہ ڪٽين!
مون لاءِ ٻنهي ۾ فَرَقُ نہ آ، هي بيتُ بہ بَمَ جو ساٿي آ،
جنهن رِڻَ ۾ رات ڪَيا راڙا، تنهن هَڏَ ۽ چَمَ جو ساٿي آ ـ

اِن حسابَ سان اڄاڻائي کي پاڻَ تي اِهو سوچي مَڙهڻ تہ "هاٿي ويڙهہ ۽ عمل جو دور آهي، اُن ڪري پڙهڻ تي وقت نہ وڃايو" ناداني‌ءَ جي نشاني آهي.

پَنَن جو پڙهڻ عام ڪِتابي ڪيڙن وانگر رُڳو نِصابي ڪتابن تائين محدود نہ هوندو. رڳو نصابي ڪتابن ۾ پاڻ کي قيد ڪري ڇڏڻ سان سماج ۾ سماجي حالتن تان نظر ڪڇي ويندي ۽ نتيجي طور سماجي ۽ حڪومتي پاليسيون policies اڻچاٽن ۽ نادانن جي هٿن ۾ رهنديون. پَنَ نِصابي ڪتابن سان گڏوگڏ ادبي، تاريخي، سياسي، سماجي، اقتصادي، سائنسي ۽ ٻين ڪتابن کي پڙهي سماجي حالتن کي بهتر بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.

پڙهندڙ نَسُل جا پَنَ سيني کي **چو، چالاءِ ۽ ڪيئن** جهڙن سوالن کي هر بيانَ تي لاڳو ڪرڻ جي ڪوشش ڏين ٿا ۽ انهن تي ويچار ڪرڻ سان گڏ جوابَ ڳولڻ کي نہ رڳو پنهنجو حق، پر فرض ۽ اڻٽر گهرج unavoidable necessity سمجهندي ڪتابن کي پاڻ پڙهڻ ۽ وڌ کان وڌ ماڻهن تائين پهچائڻ جي ڪوشش جديد ترين طريقن وسيلي ڪرڻ جو ويچار رکن ٿا.

توهان بہ پڙهڻ، پڙهائڻ ۽ ڦهلائڻ جي اِن سهڪاري تحريڪ ۾ شامل ٿي سگهو ٿا. بَس پنهنجي اوسي پاسي ۾ ڏِسو، هر قسم جا ڳاڙها، ساوا تيزي نيرا، تورڙي پيلا پن ضرور نظر اچي ويندا.

وڻ وڻ کي مون ياڪي پائي چيو تہ ”منهنجا ياءُ
پهتو منهنجي من ۾ تنهنجي پَنَ پَنَ جو پڙلاءُ“.
- اياز (ڪلهي پاتم ڪينرو)

سنڌ سلامت

www.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت جو مشن ۽ مقصد سنڌي ٻوليءَ جي ڊجيٽلائيزيشن ۽ پکيڙ کي وسيع ڪرڻ آهي ۽ پڻ دنيا سان گڏ سندس رفتار سان هلڻ جو سانباهو آهي، ڇو تہ تاريخ هميشہ انهن قومن جو احترام ڪيو آهي جن پنهنجي علمي سرمائي جي حفاظت ڪئي آهي. سنڌ سلامت پڻ پنهنجي ٻوليءَ جي بقاء خاطر سنڌي ٻوليءَ ۾ لکيل قيمتي ۽ ناياب ورثي کي ضايع ٿيڻ کان بچائڻ ۽ ان کي نہ رڳو محفوظ رکڻ پر پنهنجي اديبن، ليکڪن، محققن ۽ شاعرن جي علم، هنر ۽ تخليقن کي ڊيجيٽلائيز ڪندي دنيا جي ڪنڊ ڪڙڇ ۾ موجود سنڌين تائين مفت ۾ آسانيءَ سان پهچائڻ جو عزم ڪيو آهي.

اسان جي خواهش هئي تہ سنڌي مواد تي مشتمل هڪ اهڙو ڪتاب گهر قائم ڪجي جتي هر موضوع تي مشتمل ڪتاب موجود ملن. ڪتابن کي ڳولڻ ۽ ڊائونلوڊ ڪرڻ آسان هجي ۽ اينڊرائيڊ سميت آئي فون يا ونڊوز آپريٽنگ سسٽم سميت هر قسم جي ڊوائيس تي آساني سان آن لائين پڻ پڙهي سگهجي.

۽ اهو سڀ "سنڌ سلامت ڪتاب گهر" ذريعي ئي ممڪن ٿي سگهيو.

اميد تہ سنڌ سلامت ڪتاب گهر ذريعي سموري دنيا ۾ موجود سنڌي نہ صرف ڀرپور لاڀ حاصل ڪندا پر سنڌ سلامت ڪتاب گهر کي وڌيڪ فائديمند بنائڻ لاءِ پنهنجو ڀورو سات نڀائيندا.

books.sindhsalamat.com

سنڌ سلامت ڪتاب گهر جي اينڊرائيڊ اپليڪيشن پلي اسٽور جي هن لنڪ تان ڊائونلوڊ ڪريو:

https://play.google.com/store/apps/details?id=com.sindhsalamat.book